ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΑ

EUSEBII PAMPHILI

CHRONICON BIPARTITUM

GRAECO-ARMENO-LATINUM

ԵՒՍԵԲԻ ՊԱՄՓԻԼԵԱՅ

ԿԵՍԱՐԱՑՒՈՅ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԱՆՔ ԵՐԿՄԱՍՆԵԱՅ

'Ի Հայերէն թարգմանութենէ եղելյ 'ի Յոյն բնագրէ 'ի ձեռն սրբոց Թարգմանչաց մերոց

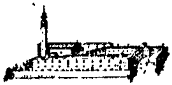
ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ 'Ի ԼԱՏԻՆ ԲԱՐԲԱՌ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԻԽԹԱՐԵԱՆ ԱՒԳԵՐԵԱՆՑ

Հաւաքմամբ հանդերձ յունական հատուածոց գտելոց առ մատենագիրս, և յաւելուածով կարևոր ծանօթութեանց:

Տպագրեալ հրամանաւ արհիապատիւ Տ՟ն Տ՟ն Ստեփաննոսի Վարդապետի Ագոնց Ընդհանրական Աբբայի և Արքեպիսկոպոսի:

ՄԱՍՆ Ա.

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՅՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1818 ՌՄԿԷ

EUSEBII PAMPHILI

CAESARIENSIS EPISCOPI

CHRONICON BIPARTITUM

NUNC PRIMUM EX ARMENIACO TEXTU IN LATINUM CONVERSUM
ADNOTATIONIBUS AUCTUM
GRAECIS FRAGMENTIS EXORNATUM

OPERA

P. JO: BAPTISTAE AUCHER ANCYRANI

MONACHI ARMENI ET DOCTORIS MECHITARISTAE

PARS I.

HISTORICO-CHRONOGRAPHICA

VENETIIS

TYPIS COENOBII PP. ARMENORUM IN INSULA S. LAZARI.

MDCCCXVIII

SUPERIORUM PERMISSU

CLEMENTISSIMO PRINCIPI

RAGNERIO AUSTRIAE ARCHIDUCI

FRANCISCI I. IMP. P. F. A.

FRATRI GERMANO

LONGOBARDIAE VENETIARUMQUE PROREGI etc. etc.

Si Cornelii Taciti historiae Maximiliano II. Roman. Imperatori atque proavo tuo gloriosissimo inscriptae, Optime Princeps, ea ab ipso humanitate atque clementia exceptae sunt, quae invictissimum Caesarem,

eumdemque eruditissimum omnino decebat: vix dubitamus futurum quin Tu quoque Eusebii Pamphili Caesareae in Palaestina Episcopi Chronicum opus eadem benignitate excepturus sis. Ac illud quidem post multa saecula, quibus in Armenia delituit, in Europam veluti postliminio reversum, Latinoque cultu ac veste nostris curis ornatum, cui se potius quam Tibi commendaret, qui pro ea quae semper fuit Austriacae gentis in optimis disciplinis promovendis munificentia, doctorum hominum studia liberaliter fovere, ac comiter amplecti soles: ea praesertim quae antiquitati illustrandae, ac Religioni promovendae comparata sunt? Quarum quidem rerum alteram ita calles, ut vix hujusmodi quicquam a viro principe tot Reip. curis distento expectari posse videatur; alteram vero ea etiam charitate complexus es, ut omnium hominum mentes animosque in tui admirationem atque amorem adduxeris. Hoc enim sincera in Deum pietas ac non fucatus Religionis amor sibi proprium vendicat, ut cum in omnibus admirationi esse soleat, tum vero maxime in viro Principe; quem ubi quis non simulate, sed ingenue Religioni addictum animadverterit, illum statim virtutibus etiam universis ornatum excultumque haud injuria arbitratur. Erit autem in Eusebio nostro quod et eruditioni

tuae et pietati maxime arrideat. Nam et prisci temporis historiam ab ultima humani generis origine ad Constantini Magni Imp. Vicennalia complexus, eandemque in certas aetates atque annos distribuens, magnum Chronologiae universae lumen affundit; et iterum Religionis exordia ab orbe condito deducens, ejus progressus, incrementa, perennitatem ita demonstrat, ut tot inter populorum ac gentium vicissitudines, tot inter hostium fraudes ac bellorum sibi indictorum procellas nonnisi D. O. M. auxilio stetisse evidentissime appareat. Quare haud dubitamus futurum quin praeclarissimum opus libenti animo excipias; ut pote quod et ingenio tuo, et eruditioni, et pietati maxime sit accommodatum. Atque utinam quemadmodum olim Tacitus qui eum in conspectum sisteret Maximiliani Caesaris Justum Lipsium virum longe eruditissimum nactus est, ita Eusebium quoque nostrum is Tibi offerret, qui cum splendidissimo illo Belgarum ornamento conferri posset! At non ideo tamen illum minus liberaliter a Te atque humaniter exceptum iri arbitramur. Ut enim nihil de ipsius operis argumento dicamus, quod profecto Taciti historiis longe est anteferendum; ab iis Tibi Eusebius exhibetur, qui ut magno illi Lipsio litteris ac eruditione concedant, ita singularem doctissimi viri in Austriacam gentem fi-

dem, atque reverentiam aemulantur. Munus itaque hoc qualecumque nostrum libenter accipe, PRINCEPS CLEMENTISSIME; idque TIBI persuadeas, cum multos humanitas illa tua, atque clementia prorsus singularis TIBI devinxerit, nemini tamen nos in te amando observandoque concedere.

Venet. ex Insula S. Lazari. IX. Calend. Jan. MDCCCXVIII.

CELSITUDINI TUAE

ADDICTISSIMI
GEN. ABB. STEPH. ACONTIUS KEUVER
ARCHIEP. SIUNIENSIS
ET MONACHI MECHITARISTAE ARM.

Quia verò nihil neque Graecum, neque Latinum in doctrina temporum habemus, quod cum eo (Eusebii scilicet Chronico libro) *conferri possit, eos, qui illo illustrando operam suam posuerunt, non solum de Hieronymo et Eusebio, sed etiam de omnibus antiquitatis et historiae studiosis optime meritos judicamus.*

Jos. Scalig. prolegom. in Chron. Euseb.

LECTORI PHILEUSEBIO

P. JO. BAPTISTA AUCHER FELICITATEM.

1. Eusebium Pamphilum Caesareae in Palaestina Episcopum, Ecclesiasticorum historicorum facile principem, omniumque fere aetatis suae scriptorum eruditissimum, cum aliis multis ingenii sui monumentis, tum vero maxime libris, quos adversus paganos conscripsit, memoriam suam posteritati commendasse, optimeque non de Christiana tantum, sed et de universa litteraria Rep. meritum esse, neminem prorsus eruditorum latere arbitror. Cum enim in ea tempora incidisset, quibus ethnicorum in Christianos ferocia, atque immanitate Constantini Augusti beneficio repressa, Christiana religio tandem aliquando caput attollere, ac sese audacter efferre videbatur; pagani vero, cum in ipsam armis saevire nequaquam liceret, eamdem qua probris atque ludibriis, qua calumniis, atque conviciis, qua denique fallacibus ratiunculis, ac corrasis undequaque ex inani philosophia sophismatibus, oppugnarent: tantae huic tamque scelestae impiorum hominum temeritati occurrendum sibi esse putavit; ne idololatrica superstitio, quae piissimi Imperatoris potentia perterrefacta arma in Christianos deposuerat, non item odia, de integrato ferocius in ipsos bello sibi plaudere ullo modo posset: quosque fortiter dimicantes nec vi nec ferro exscindere potuerat, eosdem nihil sibi timentes atque securos philosophicis praestigiis, atque commentis labefactaret. Novum hoc itaque ac multiplex belli genus aggressus, primum libros edidit τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς, sive *de Evangelica Praeparatione*, praeclarum sane opus atque eruditum, quo Christianae disciplinae ductam ab ipsis mundi primordiis antiquitatem demonstrat, sanctitatem ac majestatem tuetur, falsorumque numinum fabulas religionesque insectatus, eas nonnisi delirantium hominum somnia putandas esse, ac malorum Daemoniorum ludibria apertissime manifestat. Cum enim Ethnicorum plurimi per ea tempora Christianorum doctrinam, veluti putidam absurdamque

commentum traducerent, illudque quasi recens, ac χθὲς καὶ πρώην a barbaris excogitatum, despicarentur: deorum vero cultum veluti antiquissimum, et philosophorum omnium suffragio probatum impudenter illi anteferrent; totus in eo est Eusebius, ut ostendat, illam quidem humano generi prorsus coaevam cum ipso mundo exortam fuisse, ejusque δόγματα atque praecepta iis nationum momentis inniti, quibus sanae mentis hominem adquiescere prorsus oporteat? gentilem vero superstitionem recentem omnino esse, atque ridiculam, quamque nemo unquam, nisi omnino desipiat, amplecti possit. Id vero ut praestet, non jam libros Hebraeorum sacros, quos illi veluti futiles ac barbaros aspernabantur, sed ipsos Ethnicorum scriptores in medium producit, Orpheum scilicet, Numenium, Mercurium Trismegistum, Philonem Bibbium, Sanchuniatonem, Berosum, Ezecielum Poetam, Bardesanem, Eupolemum aliosque hujusmodi: tum ex Graecis, magna illa Philosophorum lumina, Platonem, Zenonem, Aristotelem, Thaletem, Empedoclem, Democritum, Pythagoram, Plutarchum, caeterosque; ac eorum testimoniis verbisque prolatis, quid de Hebraeorum gente ac disciplinis, quid de Graecorum diis atque religionibus universa fere antiquitas tradiderit, luculentissime ostendit.

II. *Evangelicae praeparationis* libros XV. excepere libri X. sive ut aliis placet [1] XX. τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, sive *Evangelicae Demonstrationis*, in quibus innumeris paene veteris testamenti locis in medium productis, quaecumque de Christo in sacris codicibus referuntur, quaecumque in Ecclesia ab ipso condita contigere, quaecumque de Judaicae gentis caecitate, calamitatibus atque dispersione, de Templi et Hierosolymorum excidio ab historicis tradita sunt, ea omnia longe ante ab ejus gentis vatibus praedicta fuisse demonstrat: ita ut nec nova ea Religio habenda sit, quam antiquissimus quisque prophetarum commendaverit, nec falsa aut absurda, quam admirabilis tot vaticiniorum exitus ac veritas comprobarit. Eodem pertinent ejusdem Eusebii *Libri IV. propheticarum Eclogarum de Christo*, quos inter Bibliothecae Caesareae Vindebonensis Mss. Codd. servari tradit Petrus Lambecius [2], nisi fortasse falso inscripti, auctoris nomen mentiuntur [3]: eodem longa illa adversus Hieroclem disputatio, qui ex Philostrati historia, seu potius fabula Apollonium illum Thianaeum Christo comparare ausus fuerat, ac octo integros hujus argumenti libros vulgaverat: quemque perpetuo commentario refutans eruditissimus Episcopus, apertissime ostendit magicas illas Apollonii praestigias nullo modo veris Christi miraculis esse ae-

1 Vide Cave in *Eusebio*. Voss. de Hist. Graec. L. XX. C. 17.

2 Lambec. Bibl. Caes. tom. I. add. 3. Cod. Theolog. XV.

3 Vide Cave, et Casimir. Oudin. t. I. in *Eusebio*.

quiparandas: eodem denique libris xxv, sive ut alii tradunt, xxx. adversus Porphyrium [1], ut alia praetermittam, quae a nonnullis Eusebii nomine referri solent, quae tamen a Criticis [2] in dubium revocantur. His itaque editis ingenii sui monumentis Ethnicorum proterviam, ac sese efferentem Philosophorum audaciam fregit ac protrivit Eusebius; et Christianae disciplinae longe antiquiorem Graecorum fabulis originem evidenter ostendens, ejusdem majestatem atque divinitatem ab ipsorum calumniis fortiter vindicavit.

III. Verum antequam eruditissimis hisce lucubrationibus manum admoveret, jam illud perviderat, frustra se haec omnia moliri, nisi prius Mosaicarum originum, et sacrorum librorum antiquitatem, quam tantopere erat commendaturus, iis rationum momentis confirmaret, quae nulla prorsus ratione ab adversariis convelli possent. Id enim nisi omnino certe atque evidenter constituisset, jam totum illud *Evangelicae praeparationis, et demonstrationis* veluti aedificium nutare necesse erat; maximeque erat pertimescendum, ne hominibus longe sagacissimis ulla cavillandi causa praeberetur, quo utrumque opus rejicerent, veluti quod infirmo prorsus fundamento niteretur. At ubi Mosaicae vetustatis certitudo in tuto posita esset, jam omnis malignis adversariorum suspicionibus aditus intercludebatur. Id vero ut praestaret Eusebius, Chronicum opus, quod integrum ex Armeno codice nunc primum prodit, molitus, omnium gentium ac populorum res gestas parva veluti tabula complexus est: quas ita ille per temporum seriem digessit, ut qua *mundi* aetate gens quaeque floruerit, quoto mundi anno imperia singula, urbes, respublicae conditae sint, quibus incrementis succreverint, qua tempestate desierint, quilibet vel uno intuitu videre possit. Temporum vero rationibus diligenter subductis, nihil Mosaicis originibus aut praestantius, aut vetustius reperiri posse demonstrat, qui cum DCCC. paene, et L. annis Trojanum bellum *praecesserit*, non modo omnium scriptorum antiquissimus habendus est, sed ipsis fabulosis Graecorum numinibus longe vetustior. Ac priori quidem libro (siquidem in duo volumina universum opus distribuit) ab ipso generis nostri parente Adam exorsus, uniuscujusque Imperii, aut gentis historiam ac tempora singillatim recensuit, eumque propterea παντοδαπὴν ἱστορίαν, hoc est *omnimodam historiam* vocari licuit: altero vero, ducto ab Abrahami aetate supputandi initio, ac earumdem gentium fastis per columnas quasdam dispositis ita columnas illas sive laterculos inter se composuit, ut singuli unius gentis anni quoto alterius gentis aut regni anno responderent primo obtutu pateret, atque hanc operis suae partem longe operosissimam Χρονικοῦς κανόνας, sive simplici voce Κανόνα nuncupavit. Hosce

1 Hieron. de Viris illustr. num. LXXXI. tum Epist. LXX. *ad Magnum*.

2 Vide Oudin. et Cave loc. cit.

libros veluti προδρόμους eorum quos *de praeparatione et demonstratione Evangelica* editurus erat, praemisit; eosdemque vix in lucem emissos magno plausu atque admiratione eruditi excepere. Et sane ii erant, qui ab omnibus magno in pretio haberentur, cum non sacris tantum disciplinis, sed etiam profanis litteris magno emolumento esse possent, atque historiae universae studiosis veluti geminae faces inter tenebras praelucerent. Ubi vero praeclara illa *de praeparatione* nempe *et demonstratione* volumina in doctorum hominum manus devenere, tum demum sapientissimum hominis consilium aperte patuit, ac quam prudenter atque circumspecte in ea quaestione versatus esset compertum est. Ita enim omnia digesta erant atque disposita, ita singulae disputationis partes connexae inter se atque consociatae, ut sese invicem exciperent atque communirent, mutuaque illa colligatione firmissimum veluti murum, nullaque prorsus vi subruendum adversariis objicerent. Quare quod in pulcherrimis, et praeclarissimis celeberrimorum pictorum tabulis fieri consuevit, ut qui easdem obtinere nequaquam possunt, aliquod tamen inde expressum atque deductum exemplum vel aliena manu confectum, vel aereis saltem formis excusum vulgatumque apud se habere velint, quod ipsius archetypi loco contemplentur atque suspiciant: id et de Eusebianis monumentis, Chronographia praesertim, evenisse certum est, quae in alias atque alias linguas conversa ad remotissimas quasque Orientis et Occidentis provincias perlata est. Illam namque saeculo eodem labente quo fuerat ab Eusebio conscripta, nempe Theodosio M. imperante, [1] Latinae linguae hominibus communicavit S. Hieronymus, qui tamen *interpretis, et scriptoris ex parte officio usus*, priorem quidem librum, ut nobis videtur, intactum praetermisit, solumque [2] *Canonem* transtulit: *nonnulla vero, quae sibi intermissa videbantur, adjecit, in Romana maxime historia*. Eamdemque saeculo ab Auctoris obitu vix elapso, in Haicanam linguam conversam accepit Armenia: ita tamen conversam, ut Graeco archetypo Armenium exemplum adamussim responderet. Subsecutis deinde temporibus, quanti semper ab eruditis habita fuerit, vel id maximi argumenti loco esse potest, quod nemo fere apud Graecos aut Latinos aut Armenios in Chronologicis et Historicis disciplinis cum laude aliqua versatus est, qui non temporum seriem atque ordinem ad Eusebianam Chronologiam prorsus exegerit. Hinc et Beda, et Sigibertus, et Ado Viennensis, Cassiodorus quoque et Orosius, et Latini fere omnes post Hieronymum, non alium in Chronologia ducem, nisi Eusebium secuti sunt: quemadmodum et ex Armeniis Moyses Chorenensis, Stephanus Asolicus, sive Asolnik Taronensis, Thomas Arzerunius, Samuel Aniensis; et

1 Vide Hieron. praefat. in Chron. Canonem Euseb.

2 Hieron. loc. cit.

ex Graecis Georgii duo, Syncellus et Cedrenus, Auctor Chronici Alexandrini, Zonaras monachus, Nicephorus Patriarcha CP. aliique, quod ex decerptis hinc inde ex Eusebiano opere laciniis, eorumque operibus insertis videre est. Quare quod de elegantissimo quodam Polycleti signo tradit Plinius [1], illud nempe κανόνα ab artificibus appellari consuevisse, *eo quod artis lineamenta ex eo peterent, veluti ex lege quadam*: idipsum et de *Chronico* Eusebii *canone* tamquam de epitome anterioris partis Chronologico-historicae dici posse videtur: jure scilicet hoc nomen illi operi inditum fuisse, quod veluti normam quandam ac exemplar intuerentur atque suspicerent, quicumque disciplinas Chronographicas amplecterentur.

IV. Ecquis tamen existimarit Graecum praeclarissimi hujus operis textum, qui magni thesauri loco habendus erat, processu temporis periisse, ita ut vix illius fama aliqua apud Graecos ipsos extaret? Nisi enim in aliis operibus (siquidem *infinita* paene *volumina* edidit [2] vir laboris patientissimus) nisi, inquam, alibi *Chronici* sui Eusebius identidem [3] meminisset, nisi denique lacinias quasdam hinc inde avulsas Chronicis suis Georgius Syncellus, aliique Graeci chronographi adsuissent, omnis prorsus ipsius memoria jamdiu apud Graecos intercidisset. Miserrimum Graeci exemplaris fatum sic dolet Josephus Scaliger in Prolog. *Prior liber integer desideratur, qui censuales, ut cum Tertulliano loquar, omnium vetustissimarum nationum, et regnorum continebat: posterior, quem Κανόνα auctor inscripsit, integer quidem superest, sed est tantum quasi index quidam et summarium superioris*. Deinde S. Hieronymi merita commemorans, *Certe* inquit, *ut alia taceam, ejus beneficii est, quod hodie hoc praestantissimo Eusebii opere fruimur: quod quidem, si ille non vertisset, vix vel nomen ipsius apud nos superesset; cum jamdudum Graeci, a quibus profectum est, paene memoriam illius perdiderint*. Nec aliter sentiunt et alii post Scaligerum [4]. Et profecto licet elapso saeculo viri eruditissimi ac an-

1 Hist. Natur. l. xxxiv. c. viii.

2 Vide Hieron. de script. Eccl. n. lxxxi.

3 Vide Hist. Eccl. lib. i. in prolog. Praep. Evang. lib. x. cap. xi.

4 Jo: Alb: Fabricius, Bibl. Graec. volum. vi. Lib. v. c. 4. pag. 35. » *Chronicon*, sive Παντοδαπὴ ἱστορία, *de cunctis temporibus Historia*, ut titulus operis Latine transfertur in epistola Augustini 35. ex quo loco etiam constat non ubique obvios jam tum fuisse Chronici Eusebiani codices. In libros duos divisum fuit ab auctore, quorum priorem inscripsit Χρονογραφίαν, posteriorem Χρονικὸς Κανόνα. Atque hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte Josepho Africano aliisque origines et successiones regque memorabiles variarum gentium ab orbe condito per varia capita persecutus est: in posteriore omnia fere una ad annos suos relata digessit ab anno vocationis Abrahami, h. e. ante Christum 2017. ad vicennalia usque Constantini magni A. C. 325.... Graecum opus Eusebii intercidit, praeter fragmenta et lacinias quas recentiores Chronologi servarunt, Syncellus inprimis, et Cedrenus, Chronicique Alexandrini sive Paschalis scriptor, ut de aliis jam dicam: nam ut vere Josephus Scaliger, *qui post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt, quod non hujus fontibus irrigatum esset*. Ex illis Graeca ut potuit collegit e-

tiquitatis studiosissimi universas fere Europae bibliothecas excusserint, nullibi tamen Graecum Eusebiani Chronici exemplar inventum est: ita ut ipsius aliquando reperiendi aut spes nulla prorsus, aut exigua admodum superesse videatur.* Nec Hieronymiana versio, licet praeclarissimi operis desiderium aliqua ex parte levare dicenda sit, huic tamen incommodo mederi omnino potest: cum alteram tantum ejusdem partem exhibeat, eamdemque crebris sanctissimi praesbyteri additionibus interpolatam; ita ut nemo fere, quid ab ipsomet Eusebio, quid ab Hieronymo profectum sit, possit divinare. Adde illam ab antiquariis et exscriptoribus ita male habitam, imo corruptam, ut difficillimum sit duos codices reperire, qui in omnibus inter se conveniant, praesertim in annorum et temporum notis; in quibus quam facilis ac frequens scriptorum lapsus esse soleat, norunt quicumque in antiquis codicibus evolvendis aliquam industriam collocarunt. *Quam male*, inquit Scaliger, [1] *acceptus sit, qua a correctoribus, qua ab antiquariis, innumerabilium codicum portentosa varietas, et discrepantia ostendit. Nullus enim liber tot mendorum monstris deformatus, tot vitiis obrutus, tam prodigiose contaminatus in manus nostras devenit, quam sunt illi codices hujus Chronici tam editi, quam scripti.* Quod cum Spittlerus [2] animadverteret, suspicatus est, perperam ille quidem, haud tamen inepte, *ea quae interpres Hieronymus memoriae prodidit, quorumve reliquiae ab aliis auctoribus sunt servatae, forte epitomen tantum operis pretiosissimi spectare, vel fragmentum esse injuria temporis ita mutilatum, ut non modo caput truncatum, sed in ipso etiam corpore plura avulsa, distorta, lacerata videantur.* Quare nisi omnia me ludunt, tantum abest ut Hieronymianum Chronicon, quale nunc in editis libris, et Mss. legitur, Eusebiani textus vices sufficere possit, ut ne ipsam quidem Hieronymianam interpolationem, qualis ab Hieronymo profecta est, puram, atque sinceram exhibeat:

* diditque et illustravit doctissimis notis idem Scaliger, sed non modum Syncelli et Chronici Alex. tum temporis nondum editorum apographis parum emendatis usus est, sed etiam varia ad Eusebium retulit, quae parum credibile est ab illo scripta fuisse. Latine vertit, et Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit Hieronymus, ita ut hinc inde ex Latinis praecipue scriptoribus quaedam adderet, alia omitteret, ac deinde Chronicon ad A. C. 378, Valente sextum, et Valentiniano secundum Coss. continuaret. Codices Latini Chronici Eusebiani, oscitantia librariorum mire inter se variant, et saepius nec inter se, nec cum historia facile possunt conciliari «.

Martinus Hankius in 1. Parte de Script. Byzant. Cap. 1. num. 196. » *Hoc Chronicon sicut ab Eusebio scriptum est, Graece non amplius extat, certe nondum in lucem prodiitu.* Du-Pin. 1. Parte Tom. 11. suae bibliothecae pag. 10. quamvis gratis supponat utramque. Chronicorum partem abs Hieronymo interpretatam fuisse, prioris tamen interpretationem non exstare hodie sincere fatetur. Vide et Cave. Oudin etc.

Vallarsius vero qui nullam novit anteriorem partem, de posteriore sola, sc. Canone, sic testatur in Praef. Chron. Euseb. pag. 3. » Accedit quod Graeco jam deperdito textu, etsi non verbis plane ipsis Eusebii, ratione certe quidam illa, qua cum certis quibusdam annis gesta componebantur, nosse nunc eadem probe, uni acceptum referimus Sancti Interpretis industriae, ejus divini propemodum beneficii est. « etc.

1 Loc. cit. in Proleg.

2 Hist. Crit. Chron. Euseb. p. 41.

adeo in eo omnia exscriptorum sive audacia, sive incogitantia permixta sunt, atque perturbata.

v. Quae cum ita se habeant, jam de Eusebii Chronico actum atque conclamatum videri poterat, nisi inde repente illi lux affulsisset, unde nemo profecto orituram suspicabatur. Siquidem elapso saeculo cum Jacobus quidam Rhedestonius Doctor, et Hierosolymitani Armeniorum Patriarchae Vicarius in urbe sancta versaretur, ac Armeniacarum antiquitatum reliquias curiose perscrutaretur, venerandae vetustatis codicem reperit, qui integrum Eusebii opus in Haicanam linguam jampridem conversum continebat; quem cum ille processu temporis Constantinopolin detulisset, tandem in Bibliothecam Patriarchalis Armeniorum Seminarii regiae illius urbis condītus est. Porro cum illius codicis notitia ad nos pervenisset, ejusdemque exscribendi, ac diligenter explorandi copia nobis esset facta; vix animadvertimus, quanti pretiosissimum hoc Christianae antiquitatis κειμήλιον faciendum esse, de ipso statim in Latinam Linguam vertendo, edendoque cogitavimus. Itaque translationi illico manus admovimus: neque enim ingratum eruditis omnibus futurum existimavimus, si Eusebius, qui apud Armenios per tot saecula delituerat, veluti in Monumento potius honorifice conditus, quam statua caduca honoratus [1], ipsorum votis atque conspectibus redivivus redderetur. Verum quoniam in hac tanta criticae artis luce, qualis hac nostra aetate fere obtinet, in hac etiam tam difficili (absit verbo invidia) Criticorum morositate, non satis est ex vetustis codicibus opus aliquod antiqui scriptoris educere, ut ipsum statim pro germano ejusdem scriptoris foetu habeatur: sed ipsius operis αὐθεντία adversus malignas nonnullorum suspiciones asserenda est, qui dum se malis artibus decipi posse reformidant, alios, atque adeo semetipsos nimis acuta subtilitate decipiunt; liceat nobis nonnulla praefari, ut omni scrupulo atque dubitatione sublata, ipsissimum Eusebii opus, jamdiu eruditorum votis expetitum, tenere se certo sciat litteraria respublica, versionemque Haicanam, quam modo exhibemus, Eusebiani Archetypi loco habendam esse. Itaque agemus primum de opere ipso, ejusque αὐθεντίᾳ; deinde de Armena versione ejusque antiquitate et praestantia; tum de codice etiam, unde editio haec deducta est. Dicemus et de ipsa hac nostra Eusebii editione, et qua fide tum in Armenio textu in Latinum vertendo, tum in ipso repraesentando versati simus: demum et de iis etiam addemus nonnulla, qui Chronico illustrando ante nos insudarunt; uti his omnibus quasi praesidiis munitus, ad ipsam Eusebianam Chronographiam alacrior atque paratior lector accedat.

1 Cic. in Philipp. IX. 6. „*Majores quidem nostri statuas multis decreverunt, sepulcra paucis. Sed statuae intereunt tempestate, vi, vetustate: Sepulcrorum autem sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri, neque deleri potest. Atque ut caetera extinguuntur, sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate*“.

§. I.

Opus quod edimus integrum esse, ac genuinum Eusebii librum τῆς Χρονογραφίας, hactenus ab eruditis desideratum, breviter ostenditur.

1. Utrum Eusebio Pamphilo, quos modo in lucem edimus, Chronographici libri tribuendi sint, nec ne: utrum illud ipsum opus exhibeant, quod Eusebius a se elaboratum atque editum identidem commemoravit, nemo certe in dubium revocaverit, qui sciat id perpetua Armeniorum traditione constare, qui illos continenter Eusebio adscripsere, neque illum unquam ex illis testimonium protulere, quin ipsum ex genuino Eusebii opere deductum esse arbitrarentur. Porro hoc argumenti genere nullum in hujusmodi quaestionibus, teste sancto Augustino, [1] aut firmius aut evidentius afferri potest: ita ut absurdum omnino sit de ejus operis αὐθεντία dubitare, quod integra natio, eademque nec exigua admodum neque inculta certo cuidam auctori perpetuo tribuit. *Platonis*, inquit s. Doctor, [2] *Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque hujusmodi auctorum libros, unde noverunt homines quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibi succedentium contestatione continua?* Si enim contestationi huic fidem abnuere liceat, jam nullum erit antiquitatis monumentum, quod non iis, quibus tribuitur, auctoribus possit denegari: ac proinde de universa prorsus historia atque eruditione actum erit. Adde codicem nostrum, licet initio nec auctoris nomine, nec inscriptione ulla notatus sit, sed ab ipsis Eusebii verbis ordiatur (quae haud contemnenda vetustatis nota haberi solet), Eusebio tamen in libri cortice inscribi antiqua manu [3], quod leve quamvis indicii genus videri possit, haud tamen est contemnendum. *Nemo siquidem*, ut optime animadvertit in praefatione ad editionem τῶν LXX. Cl. Morinus, *nemo, cum optimae notae antiquum codicem nactus est, ut adulterinum repudiat, sed auctori quem praefert, statim illum vindicat*. Equidem non me latet ubi non jam de ipso opere agitur, sed de versione aliqua sermo sit, nullum argumentum evidentius illo proferri posse, quod ex ipsius cum Archetypo consensione deducitur: verum hujusmodi momentum ne adduci possit, miserabile Eusebiani textus naufragium facit. Praeclare tamen cum Armena translatione actum est, quod Hieronymiana versio adhuc superest, ad quam veluti ad Lydium quemdam lapidem exiga-

1 Contra Faust. l. XXXIII. cap. VI.
2 Ibid.
3 Vide operis pag. 1. Tom. 1.

tur: cui quidem cum apprime respondeat, omnis prorsus dubitatio sublata esse dicenda est. Versionem inquam, non interpolationem: nam quae de suo Hieronymus addidit, ea quidem in Haicana lectione nequaquam extant, quod profecto haud exiguum ejus fidei et integritatis argumentum haberi debet. Hoc vero ex allatis etiam a Syncello aliisque Eusebiani operis fragmentis deprehendi potest, quae omnia, ut suis locis adnotabimus, fideliter exhibet, eaque ita diligenter in Haicanum translata, ut quot illa sunt, tot fere fidei illius testimonia proferri videantur. Quod in iis praesertim apparet, quae Syncellus non obiter, et ad sensum, sed πρὸς λέξιν, *ad verbum* adducit: ea enim interpres noster totidem fere vocibus repraesentat. Atque ita certum est opus hoc nostrum Eusebii Chronographiam integram incorruptamque exhibere; ut si quaeras quid ex ipso acceperit Hieronymus, quid ipse addiderit, si auctorum loca nonnulla expendere volueris, ubi Eusebianum aliquid latere viri docti suspicantur, quod posteriores scriptores in aliam significationem distraxerint, si denique quid Syncellus aliique ex Eusebio κατὰ λέξιν, quid ad sensum citaverint, ea omnia ad hoc, quod edimus, opus tuto exigere possis, ac de iisdem certissime judicare. Quid ni? cum nemo de alieno opere tam prudenter decernere possit, quam auctor de suo.

II. Unum est quod scrupulum aliquem injicere possit; Eusebii nempe Chronicon apud Hieronymum uno tantum libro contineri: Haicanam vero versionem duplici parte constare, quarum prior in Hieronymiana versione omnino desideretur. Quod tamen tanti non est, ut quemquem movere debeat. Nam Hieronymi versionem mancam esse ac priore sui parte destitutam, sive illam haud verterit s. Doctor, sive versa intercriderit, ex ipso Eusebii opere, prout ab ipso Hieronymo exhibetur deprehendi potest. Siquidem ita in praefationis limine apud s. Hieronymum habet Eusebius. *In priori libello, quasi quamdam materiam futuro operi omnium mihi regum tempora praenotavi, Chaldaeorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebraeorum, Aegyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedaemoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt: In praesenti autem stilo* (forte *stylo*) *eadem tempora contra se invicem ponens, et singularum gentium annos dinumerans, ut quid cuique coaetaneum fuit, ita curioso ordine coaptavi*. Haec Eusebius; quae verba ne inter Hieronymiana additamenta habeantur facit Georgii Syncelli auctoritas, qui ita illa ex Graeco Eusebii codice exhibet: [1] ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης προτάξει ὕλας ἐκποριζων ἐμαυτῷ, Χρόνων ἀναγραφὰς συνελεξάμην παντοίας, βασιλείας τε (τῶν) Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων,

[1] Edit. Paris. pag. 66. Venet. pag. 52.

Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδονίων, Λατίνων, οἷς ὕστερον γέγονεν ἐπίκλην ὄνομα Ῥωμαῖοι, ὁμοῦ γίνονται ιά. Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς χρόνους συναγαγών, καὶ ἀντιπαραθεὶς ἐκ παραλλήλου τῶν παρ' ἑκάστῳ ἔθνει τῶν ἐτῶν ἀριθμόν, Χρονικοῦ Κανόνος σύνταξιν ἐποιησάμην. Constat igitur ex ipso Eusebio, *Canoni* illi, qui ex Hieronymi versione editus extat, priorem partem deesse, quae singularum gentium historias singillatim ac breviter exhibeat, quaecumque παντοίας χρόνων ἀναγραφάς, h. e. *universas temporum descriptiones*, complectatur, quasi ὕλας *materias* conficiendo deinde aptandoque *Chronico Canoni* pernecessarias. Atqui hoc illud ipsum est, quod parte operis prima in nostro codice continetur: quo fit ut secunda operis pars ab Hieronymo in Latinum conversa priori huic fidem faciat; illamque pro legitimo Eusebii foetu accipiendam esse demonstret. Quantum autem illud est, quod quemadmodum secunda pars prioris meminit, ita et prior etiam posteriorem promittit! sic enim habet: [1] *ponam in primis Chaldaeorum chronographiam, deinde Assyriorum* etc .... (usque ad Romanos. et subdit.) *Atque demum materias de his cunctis mihi recolligens, ad Chronicum temporum Canonem* (ad verb. *Canones*) *me convertam:* tum paucis interjectis, *sed illius secundi postea elaboratio accedat: interim vero in proximo sermone agedum quam Chaldaei de suis majoribus referunt, chronographiam perspiciamus*. Porro quid hoc testimonio ad asserendam totius operis αὐθεντίαν evidentius? quid opportunius? nonne inde constat omnia sibi invicem connexa esse atque copulata, et priorem quidem partem alteri pertractandae illustrandaeque quasi viam aperire: posteriorem vero ita a priori pendere, ut si illa careat, manca omnino atque imperfecta videatur? haec vero quid nisi unum eundemque utriusque auctorem produnt: Eusebium scilicet, cui Chronologicum Canonem cum hactenus nemo unus denegaverit, profecto et praemissus Canoni Liber adscribendus est. Mitto fragmenta ex hac ipsa priori parte deducta, quae a Syncello aliisque Eusebii nomine proferuntur: neque enim in re tam aperta ulterius laborandum.

1 Vide pag. 7 et 9. [illegible]

§. II.

De Armeniacae Eusebiani Chronici Versionis Antiquitate et Auctoritate.

1. Jam vero operis *αὐθεντίᾳ* constituta, de ipsa Armeniaca translatione dicendum, statuenda ejus aetas, asserenda fides, auctoritas confirmanda. Nam ad ejus auctorem quod attinet, quisnam ille demum fuerit, haud potuisse nos, ne conjiciendo quidem divinare ingenue fatemur. Ut itaque a versionis ipsius antiquitate exordiamur, illam saeculo Ecclesiae quinto concinnatam nullo modo est dubitandum. Siquidem constans est apud Armenios, et multorum scriptorum suffragio comprobata traditio, praeclarissima quaeque Graecorum Patrum monumenta in Haicanam linguam per ea tempora fuisse conversa. Cum enim Christi anno cccevi. s. Mastosius, sive Mesropes singulari Dei beneficio Armenici Alphabeti elementa reperisset, suaeque genti tradidisset, mirum profecto dictu est qua cura atque aemulatione universi fere Armeniae eruditi viri una cum universorum magistro s. Isaaco Patriarcha in antiquorum scriptorum libros vertendos incubuerint, ita ut initio ducto a versione sacrarum litterarum, quas e Graeca xxx. Interpretum translatione deduxere, ultra sexcenta veterum scriptorum volumina ante annum cccc. hoc est xliv. annorum spatio in Haicanam linguam translata sint. Id vero adnitentibus praesertim et quos modo laudavimus, s. Mesrope Doctore, et s. Isaaco Patriarcha, qui ab anno cccxc. ad annum ccccxxxix universae Armeniorum ecclesiae praefuit, factum fuisse, tradunt historici; quos inter Corium ejusdem aetatis scriptor longe eruditissimus [1] in vita s. Mesro-

1 [illegible]

pis se quoque inter eos fuisse tradit, qui huic interpretationi vacarent; quem secutus Moyses Chorenensis [1] Armeniorum poetarum, et historicorum parens clarissimus, plures ex s. Mesropis discipulis ac sociis recenset, qui non Graecorum modo, sed Syrorum etiam Patrum libris transferendis insuda-

[illegible]

Corion in vita S. Mesropis. „Atque multis Ecclesiae Patrum gratiosissimis Syngraphis adeptis, vastissimi maris instar, extendebat profundam doctrinam, et cunctorum bonorum plenitudine explebat ". Paucis autem interjectis, sic prosequitur. „Postinde quum ambo beatissimi viri (S. Isaacus Patriarcha, et S. Mastotius, seu Mesropes Doctor) diligentiam haberi voluissent, ut propriam nationem variis doctrinis magis ac magis augerent, expeditamque redderent, manum admovebat magnus Isaacus interpretationi se scriptioni juxta pristinum morem. Quibus adhaec visum est, ut fratres binos ex discipulis dimitterent in partes Syriae ad urbem Edessam: Josephum antea memoratum, alterum verò Eznicum nominatum, ex regione Araratensi de oppido Colba; ut pote ex Syrorum sermone, ipsorum Ss. Patrum traditiones Armeniaco Idiomate traducentes, scriptis mandarent. Interpretes itaque cum adissent locum destinatum, impletisque mandatis scripta ad venerabiles suos Patres direxissent, ipsi iter fecerunt in partes Graecorum; ubi etiam studiis vacantes, eruditioneque evadentes, Interpretes effecti sunt linguae Hellenicae. Post autem aliquod tempus contigit alios fratres ex Armenis Graeciam versus proficisci: quorum primus Leontius nomine fuit, alter ego *Corion*. Accedentes itaque adhaerebant Eznico ceu familiarissimo collegae in urbe Constantiniana (sc. Constantinopoleos), et ibi concordia spiritualium operum, optata opera perficiebant. Quique postmodum constantissimis exemplaribus Divinae Scripturae, multisque adhaec gratiosissimis Patrum traditionibus acquisitis, cum Nicaenis Ephesinisque Canonibus reversi, Armeniae apparuerunt, atque obtulerunt Patribus suis Testamenta S. Ecclesiae secum adducta. Beatus ergo Isaacus, qui jam Ecclesiasticorum librorum frequentia examina ex Graeca dialecto in Armenum verterat, sicut et plurima opera seu Sanctorum Antistitum veram sapientiam, denuo iterum assumptis pristinis versionibus pro tempore properè peractis, cum Eznico recensebat ad normam certorum exemplarium adductorum. Qui quidem et plura librorum commentaria interpretabantur: atque ita omnia sua tempora in lectionem librorum impendebant Patres die et nocte: atque eo florentes et lucrificantes, pro exemplo bonorum existebant studiosis assistentibus ".

1 [illegible]

runt. Itaque haud inepte quaecumque ex Graecis Patribus extant in Armeniam linguam conversa, ea fere omnia ad saeculum Christi quintum referre solent Armeni, imo illud ipsum saeculum, *Interpretum saeculum* ut plurimum solent nuncupare. Huic porro aetati et nostram Eusebianorum Chronicorum translationem adscribendam esse multa prorsus sunt quae suadeant. Nam si quis ipsam praeclari operis dignitatem et praestantiam aliquantisper perpendat, fieri ne potuisse existimabit, ut cum tam multa Ss. Mesropis et Isaaci studio in Haicanam linguam Graecorum Patrum scripta transferrentur, illud prae ceteris intactum relinqueretur, quod erat tum sacrae tum prophanae historiae illustrandae fortasse omnium aptissimum atque opportunissimum? fieri ne potuit, ut Ecclesiasticam Eusebii ipsius historiam Armeniace edendam curarent eruditissimi viri, nihilque interim de Chronographico opere cogitarent, quod tamen in ipso historiae prooemio commemoratum reperissent? Nam de Eusebii Historia in Haicanum saeculo Christi v. translata, praeclarissimum extat Moysis Chorenensis superius memorati testimonium, qui Isaacum Bagratunium magnum principem alloquens, *in proximo*, inquit, [1] *adest testis (et) fidejussor Eusebii Caesariensis historia Ecclesiastica, quam in sermonem Armeniacum transferendam curavit beatus noster Doctor Mastosius. Eam si quaesieris, in Gelarchunia Syniorum provincia invenies* etc. Porro Moyses Chorenensis floruit saeculo quinto: imo Arzerunio teste, integrum saeculum quintum complexus est, ut pote qui ad annos cxx.

[illegible] Գլ. 60. [illegible] 61. [illegible] 65.

Chorenensis similia repetit. L. III. c. 60. his verbis. » Deinde Mesropes et magnus Isaacus convenere, atque eundem discipulum Josephum, alterumque ex oppido Golthà, cui nomen erat Eznic, socium ejus, in Mesopotamiam ad urbem Edessam dimisere, ut quaecumque ibi sanctorum antiquorum Patrum scripta reperissent, in nostrum sermonem converterent, atque ocyus reportarent, uti postea ad idem opus iisdem Byzantium mitterentur... Illicò Byzantium petere contenderunt, bonarum doctrinarum cupidissimi studiosi; et cum litteris Graecis optimè instituti atque eruditi essent, ad convertendas itemque ad conscribendos libros aggressi sunt. Quorum aemuli condiscipuli eorum, qui Leontius, et Corinnus nominabantur, se sua sponte Byzantium contulerunt; quo postea Johannes etiam atque Arsanus pervenere, qui a Magno Isaaco et Mesrope jampridem missi, tardè iter facientes, moraque interponentes, Caesareae cunctati fuerant: quos omnes Maximianus Byzantii Episcopus magnifice recepit «. Et ibidem cap. 61. » Eaque de causa Isaacus et Mesropes ad linguam nobilissimam ediscendam nos Alexandriam misere, ad praeclarissimam scientiae Academiam «. Et cap. 65. » Ego enim senex sum, valetudine infirmus, et ab interpretationibus parum otiosus «.

1 Lib. I. cap. 9. Verba Chorenensis ita se habent. ' [illegible] |.

aetatem produxerit: ita ut nullo modo dubitari possit sub ipso saeculi quinti exordio Historiam illam e Graeco fuisse translatam. Quod si historia, cur non et Chronicum opus? cujus tanta futura erat cum sacrae tum prophanae historiae et antiquitatis studiosis utilitas, ne dicam necessitatem.

II. Verum haec conjecturam minime excedunt. Quanti autem faciendus sincerus ille, nullaque peregrinitatis faece adulteratus Haicanae linguae nitor, qui in hac nostra Eusebii versione maxime elucet? Quemadmodum enim apud Graecos et Latinos est suus cuique aetati scribendi mos atque ingenium, ac unumquodque saeculum suam veluti faciem atque indolem in ipsis celeberrimorum auctorum scriptis exhibere solet; ita ut ubi de scriptoris alicujus aetate quaeratur, nihil apud cordatiores criticos magis valere, aut prius perpendi consueverit: ita in Haicana etiam lingua cum varius pro varia temporum ratione loquendi, scribendique mos obtinuerit, certissimum inde argumentum deduci potest, quo de cujusque operis aetate absque ullo errandi periculo statuatur. Porro quid aliud versionis nostrae indoles, nisi quintum Christi saeculum refert, saeculum, inquam, quod vir eruditissimus Joannes Joachim Schroderus [1] *aureum Haicanae linguae saeculum* appellavit? Id sane intelligent qui ejusdem linguae indolem probe assecuti, quantum versionis nostrae incorruptus candor atque elegantia a posteriorum saeculorum squallore distet animadvertent. Adde voces sane multas, partim antiquas, partim antiquatas atque obsoletas quae identidem occurrunt; quas inter nonnullas ostendimus, ut suis locis innuimus, de quarum significatione certi nihil constituere licuit, nisi forte aliquid aliunde subsidii occurrisset, puta aut ex Graecis fragmentis, aut ex Hieronymiana versione: quae quidem ostendunt versionis nostrae aetatem nullo modo ultra saeculum quintum posse produci: ut nihil dicam de communi Armeniorum sententia, quae illi ipsi saeculo tam Eusebianae Historiae, quam Chronographiae translationem tribuere videtur: quae quidem sententia quomodo repudiari possit, prorsus non video.

III. Sed nihil est, quod ita ipsius antiquitatem ostendat, ac Armeniorum scriptorum a quinto Christi saeculo ducta traditio: qui omnes fere vel ex Eusebiano Chronico mutuati aliquid sunt, vel illum saltem laudarunt, cum tamen eorum plurimi Graecae linguae prorsus ignari, quae ex ipso proferebant nonnisi ex Haicana translatione accipere potuissent: praesertim cum non res modo, et sensa, sed ipsa Armeniacae versionis verba fere semper exhibeant. Hujusmodi sunt Samuel Aniensis Presbyter, qui saeculo XII. floruit, quique cum Armenam Chronographiam scribendam suscepisset, ducem

1 Thesaur. Linguae Arm. pag. 23. Edit. Amstelodam. anni 1711.

sibi praecipuum adscivit Eusebium, [1] ejusque verba, prout in codice nostro leguntur, exscripsit: Gregorius princeps et militum Magister haud ille quidem inter Clericos cooptatus, sed multiplici tamen eruditione praeclarus saeculo XI. qui in Epistolis multa quidem ex Eusebio nostro in medium producit, ipsius tamen nomine, ut pote in re notissima dissimulato: cujus loca in adnotationibus afferemus: Stephanus Vartabied, sive Doctor Taronensis historiographus, *Asolicus*, etiam, vel *Asolnik* appellatus saec. X. qui cum in operis sui praefatione Eusebii Chronicon non commemorasset modo, sed brevi etiam compendio descripsisset [2], integras deinde ex Eusebio paginas exscribit, suisque commentariis interserit, ita ut saepissime ad Asolicum confugere, tamquam ad alium codicem licuerit, ubi de codicis nostri lectione dubitandum esse videbatur. Porro Asolicum Thomas Arzerunius praecesserat labente saeculo IX. qui cum ex Vaspuracania regione esset, ac ex posteris Sennecherib qui in Armeniam profugerant, Armeniorum Historiam conscripsit, ita tamen ut praecipue de gentis suae Arzerunitae et majorum suorum rebus gestis fusius ageret. Is itaque cum multis aliis in rebus, tum in Assyriorum regum successione, factisque recensendis (siquidem ex Assyriis gentis suae originem repetebat) Eusebii chronicon perpetuo sequitur, ac ejus verba, prout habentur in versione nostra, identidem exscribens, utramque Eusebiani operis partem, sed praesertim canonem, semper prae oculis habuisse haud obscure demonstrat. Hujus etiam scriptoris loca nonnulla adducemus in adnotationibus. Mitto Joannem VI. Catholicum et Armenae historiae scriptorem saeculo IX. nonnulla ex hoc ipso Chronico excerpentem: mitto Zachariam I. itidem Armeniae Catholicum, ad quem Photius CP. Pa-

1 [illegible]

» Unusquisque (sit) praeclarorum sapientissimorumque sua quaque in natione virorum chronographias contexendas aggressus fuit, quorum in serie insignis prae multis compertus est *Eusebius* beatus, inter superiores, posterioresque «. Sam. in Prologo. Item in textu: » Praestat assumere et conscribere ex certis codicibus, *juxta Eusebii Canones Chronicos*, et Moysem Armenorum Historiographum «.

2 [illegible]

Asolik in praefat. » Ita sane et ratione donati Rationales (homines)... litteralibus elementis scripto mandarunt nomina temporaque regum, et omnia acta pro tempore memoria digna. Quemadmodum etiam verus ille Temporum calculator *Eusebius Pamphili* initio facto jaminde a primo homine, postquam exiret foras de loco venustatis, concludit in Vicennali Constantini Magni regiae. Accuratissima quidem Chronicorum Eusebii recensio.

triarcha medio saeculo IX. litteras dabat, nominatim Eusebii chronicon in homiliis suis commemorantem [1]; et geminos ex ipso saeculo Christi V. testes producens cum tertio Anonymo, rem universam expediam. Sunt autem Lazarus Pharpensis, *Rhetor* appellatus, et Moyses Chorenensis, superius laudatus, cujus historiam antiquis monumentis refertam Latinitate donarunt, typisque ediderunt Whistonii anno MDCCXXXVI. Londini. Et Lazarus quidem ipsum Eusebianae Chronographiae exordium, imo verba ipsa sibi adscivit, suaeque historiae prooemio inseruit. Moyses vero ita ad verbum plurima ejusdem Chronographiae loca expressit, ut nullo modo possit dubitari hanc ipsam, quam modo damus ejusdem versionem prae manibus habuisse. Certe non aliis verbis celeberrimum Abydeni textum de Nabuchodonosor repraesentat, nisi illis ipsis, quae habentur in nostro codice: et ipsum nomen *Megasthenis* Μεγασθένης verbotenus Մեծազօր, *Potentissimus* redditum, eodem prorsus modo legit, quo in nostra versione exhibetur: ut ostendemus loco suo [2]. Quinimo frequenter admodum in Eusebiani Chronici lectione versatum fuisse Chorenensem vel ex eo apparet, quod nonnulli apud illum dicendi modi occurrunt, quos certum est non aliunde accepisse: qualis ille est [3] Ա կայ քեզ ՚ի մօտոյ երաշխաւորեալն եկեղեցական գիրք Եւսեբի Կեսարացւոյ. *De proximo adest testis fidejussor Eusebii Caesariensis liber Ecclesiasticus:* quae loquendi forma singularis apud Eusebium ipsum haud semel [4] occurrit, ubi Zachariam prophetam in medium producens ait: Ա կայ ՚ի մօտոյ երաշխաւորն զաքարիա մարգարէն. *Proxime adest testis fidejussor Zacharias propheta:* vel *testis proximus tanquam sponsor*. Itaque suspicari quis posset ipsius Chorenensis manu versionem hanc nostram adornatam fuisse, cum nemo alius ita familiariter, ut ita dicam, Eusebio usus fuerit: quae conjectura licet haud fortissimo argumento nitatur, non omnino tamen spernenda est. Sed quicquid demum de illa dicendum sit, constat tamen Pharpensem et Chorenensem versionem hanc nostram prae manibus habuisse, ideoque saeculo quinto jam fuisse exaratam, ita ut Graeco Eusebii textu vel amisso, vel in tenebris adhuc delitescente, jure meritoque ipsius loco haberi possit. Tertium autem nominavi Anonymum, cum videlicet scriptorem, qui fuit vel auctor, vel interpres Praefationum in singulos sacrae scripturae libros lectionis Armenae; cujusque modus loquendi una cum Haicanismo perfecto quinto vel sexto ipsum saeculo prodit fuisse. Is ergo (si alius est a Chorenensi, vel a suis collegis) non solum adducit identidem te-

1 Poteram signare vestigium Eusebii apud alios quoque scriptores Armenos a quinto saeculo usque ad decimum etc, sed sufficiant illi, quos citavimus una cum perpetua traditione totius nationis.

2 P. I. pag. 58. adnot. 4.

3 Lib. I., c. 9.

4 P. 2. pag. 184. adnot. 3. et II. pag. 206.

stimonium Chronicorum sub claro nomine ipsius Eusebii, verum etiam verba ipsa repetit Armeniacae interpretationis, maxime cum voce, ut putabatur, mendosa, *Հրէից*, *Judaeorum*, pro *յուդթայ*, *Judith*, ex serie Canonis, ab anno Abr. 1487. consule adnotationem nostram ad eundem annum in calce Tom. II. Interim satis de antiquitate versionis Chronici apud Armenios.

IV. Quod vero ad ipsius versionis praestantiam attinet, quamvis Graeco textu deficiente ad quem exigatur, perpetua quidem ac continens ejusdem cum illo collatio nequeat institui; optime tamen ex fragmentis quae apud Syncellum, aliosque adhuc supersunt, et ex ipsa Hieronymiana versione, quam diligenter atque operoso elaborata sit colligi potest. Nam non modo sententiae sententiis, sed saepissime etiam verba verbis apprime respondent: adeo ut ipsa Haicana dictio Hellenismum plerumque sapiat; ita tamen temperatum ut eruditorum aures minime offendat; imo novitate quadam et suavitate detineat: cum nulla vox aut barbara, aut peregrina, nihil in verborum collocatione asperum, hiulcum, nihil durum, aut fractum occurrat, sed omnia prona sint atque nitida, et linguae nostrae ingenio mirifice accommodata. Quae vero ex Graecae linguae indole posita sunt, ea quidem elegantius et haud communiter dicta videri possunt; non tamen aliunde adscita atque deducta; quae res majestatem nescio quam versioni nostrae atque incredibilem paene suavitatem conciliat. Id vero tum Haicanae linguae ubertati ac felicitati tribuendum, quae in omnes prorsus dicendi modos insuetos etiam et peregrinos facile inflectitur, tum etiam ex quadam ipsius cum Graeca syntaxi similitudine, qua fit, ut licet nec radices ut ajunt, vocum, nec nominum verborumque inflexiones utrinque conveniant, utraque tamen mollis sit, atque flexibilis, et quae facile sequatur quocumque ducas: utraque vocum compositionibus gaudeat, utraque libera quadam verborum constructione efferatur. Itaque saepe fit, ut in quibus e Graeco transferendis Latini maxime laborant, ea Armenii majori nescio facilitate, an felicitate convertant: ita ut qui Haicanum legunt, non jam versionem, sed primigenium opus ipsum sibi intueri ac collustrare videantur. Id et nostrae huic Eusebii versioni usuvenisse certum est: accedente praesertim Interpretis, quicumque demum ille fuerit, Haicanae linguae peritia, et aurei illius saeculi, quo exarata fuit, singulari prorsus felicitate.

§. III.

De Eusebii Codice Armeno, unde nostra haec editio deducta est.

1. Codex Armenius, ex quo editio nostra comparata est, quique Hierosolymis advectus, ut diximus, in Bibliotheca Constantinopolitani Armeniorum Seminarii modo asservatur, membranaceus est, atque nitidissimus, charactere satis venusto atque eleganti. Licet autem calligraphi nomen, atque aetas incomperta sint, (siquidem avulsis postremis utriusque partis pagellis, ubi hujusmodi notae ut plurimum apponi solent, nihil de hac re statui potest) sunt tamen nonnulla quae ejusdem antiquitatem commendare videantur. Nam praeterquam quod rotundis litteris exaratus est, quae haud contemnenda vetustatis nota haberi solet, ita detritus est, ut ex ipso atramenti litterarumque identidem evanescentium colore suam ipse per se prodat antiquitatem. Itaque ubi primum ipsum propius inspicere contigit atque contrectare, quod mihi per septennium integrum dum Constantinopoli versarem, ab anno sc. MDCCCII. usque ad MDCCCIX. licuit frequentissime, statim cognovi non ultra Christi saeculum XIII. ejus aetatem esse producendam. Quin imo cum ipsum diligentius adhuc considerassem, litterarumque ductus operosius pensitassem, illum saeculo Christi XII. si non anterius, conscriptum fuisse nullo modo dubitavi. Ut enim in Latinis, ac Graecis codicibus sunt certae quaedam notae, quae uniuscujusque codicis aetatem prodant, quibusque inspectis statim de ipsorum antiquitate constitui potest: ita et in Armenis evenire harum rerum periti optime norunt. Porro conjecturae huic confirmandae accedit sigillum Gregorii Armeniorum Catholici, quod impressum extat in nostro codice ad Olympiadem CCII. quodque nos etiam exhibebimus loco suo. Siquidem sigillum illud aperte ostendit librum hunc Gregorii ipsius aliquando fuisse; ac proinde Gregorio antiquiorem habendum esse: nisi fortasse ipsius jussu conscriptum editumque quis putet: cujus quidem rei suspicionem ea quae modo dicemus vehementer augebunt. Gregorium vero hunc ante saeculum XIII. vixisse facile est demonstrare. Cum enim in Patriarcharum serie, post Beatum illum Armeniae Illuminatorem Gregorium, nullus prorsus occurrat hujus nominis Patriarcha usque ad Gregorium II. *Vegajaser* sive *Martyrophilum*, qui anno Christi XXXV. ad illam dignitatem evectus est: huic vero secuti sunt Gregorii duo, tertius nempe *Pahlavuni* dictus, et quartus *Dega* vocitatus, uterque s. Nersis Clajensis consanguineus,

(anterior enim frater suus erat, posterior vero nepos ex altero fratre,) quorum prior anno Christi MCXIII. alter anno MCLXXIII. est inauguratus, tum anno MCXCIII. Gregorius V. *Kahaves*, anno MCXCV. Gregorius VI. *Abirad*, denique anno MCCXCIII. Gregorius VII. *Anavarzensis*: nec deinde usque ad Christi annum MCCCCXI. Gregorius ullus occurrat, jam constat codicis nostri aetatem inter annum Christi MCXV. qui Gregorii secundi primus, et annum MCCCVI. qui Gregorii VII. postremus fuit, esse collocandam. Nam ne ad saeculum XV. referri possit, ipsa prohibet codicis species et forma antiqua: Gregorium vero Illuminatorem codicis possessorem comminisci insanum esset atque delirum. Itaque supersunt tantum Gregorii sex, a secundo nempe ad septimum, quorum alicui illum adscribas: at cuinam potius inter illos, haud pronum est constituere. Si quid tamen conjecturae tribuendum est, Gregorio III. *Pahlavunio* s. Niersis Clajensis fratri germano, ejusdemque in Generali Armeniorum Patriarchatu antecessori illum libenter tribuerem. Facit ut ita sentiam Ecclesiastica Armeniorum historia, quae *Pahlavunium* sacrae eruditioni apprime deditum prodit; ita ut per ea tempora quicumque inter Armenios aliqua litterarum laude floruere, ipso studiorum suorum hortatore atque suasore usi fuerint: facit etiam Samuelis Aniensis presbyteri auctoritas, qui in serie Chronici sui Canonis cum pervenisset ad vestibulum primi anni Patriarchatus Gregorii Pahlavunii; puta ad Aeram Armenam DLXII. Annumque Christi 1113. vel 1115. peculiari modo prosequitur laudem ejusdem Catholici, et honorem habitum coram Romanis, atque ita opus suum claudere se paratum demonstrat; quia tamen poterant novi quoque eventus notatu digni succedere usque ad obitum suum, aut Patriarchae, sic pergit: » *Quandoquidem vero principium annorum* (tuorum), *et successionem in regimine volumus adhuc adsignare, simulatque cum hujusmodi prosperitate caeteras etiam felicitates et gesta laude digna post annos quotidie accessere, propterea impraesentiarum relinquimus aliis de rebus historias, quas, si digni efficiamur, suo loco scribemus: hic autem ista* (vel *sequentia*) *notabimus Tibi, qui nobis jussumdator fuisti, et honore nos affecisti*[1] «. Quid his clarius[2] ad demonstrandum Samuelem jussu Pahlavunii Chronica sua elaborasse? quamvis ipse in viris e-

1 [illegible]

2 Mirari satis non possum, quare haec Samuelis perioche pernecessaria suppressa sit in edit. Mediol. his diebus a nobis visa, quum in quatuor nostris codicibus constanter habeatur.

gerit etiam sub uno vel altero ejus successorum, et adjecerit quaedam usque ad annum quartum Gregorii Dega, quo solita exemplaria Samuelis explicinnt.

11. Pro certo itaque quum habeatur Samuelem hic alloqui Gregorium Pahlavunium, juvat ipsum iterum Samuelem audire, ita magnum illum Antistitem in operis sui exordio alloquentem: *Nos vero*, inquit, [1] *Gregori sanctissime, cum tua nobis jussa quasi in oblivionem quandam infirmitatis ac tenuitatis nostrae induxerint, voluntati tuae obsecuti, quae a nobis expostulasti conscribenda suscipiemus. Itaque s. Spiritus ope suffulti, ea tantum quae verissima videantur sequemur: eademque ex certis auctoribus decerpentes atque contrahentes, veluti quasdam sermonis opes tibi mirifice acceptas, repraesentabimus. Porro inter hujusmodi auctores, duo prae ceteris nobis sequendi sunt: Eusebius scilicet, et Moyses Chorenensis. Ac primum quidem accepto ab Adam dicendi exordio, ad Noe veluti per gradus, ac deinde ad Abraham descendamus. Deinceps vero ad Chronici* (Eusebiani scilicet) *normam virgulis usi, ad nostra usque tempora progrediamur; ac quae supervacua videri possunt, praetermissis, suffectis vero quae utilia et necessaria, votis tuis pro virili respondere conabimur. Qua de re futiles illas Chaldaeorum narrationes, ac barbarorum nominum monstra praetermittemus: quae si quis noscere cupiat, jam praesto adest Eusebii, admirabilis viri illius liber, quo destituti, nec ipsi nos susceptum opus conscribere valeremus.* Haec in prologo Samuel, quae ad calcem prioris libri iterum inculcans, *itaque*, ait, *Te, sanctissime Gregori, impellente, rudis licet atque imperitus operi huic manum admovi .... Divi Eusebii historias pulcherrimas exposui, ac fere exscripsi* etc. Itaque ex his constat Samuelem opus illud suum *Pahlavunii* jussu elaborasse, et Eusebiani Chronici exemplum prae oculis habuisse, quod in universa fere illa lucubratione sequeretur. Quid si exemplum illud ipsius *Pahlavunii* jussu conscriptum, et ad praestantissimos

[1] [illegible]

quosque codices exactum, emendatumque ab ipso *Pahlavunio* accepit Samuel? quid si codici illi sigillum suum *Pahlavunius* apponi voluit, integritatis veluti vadem ac testem? quid denique si codex quo usus est Samuel idem ille est, ex quo nunc post VI. integra saecula et quod excurrit, iterum in lucem prodit Eusebii Chronographia? Idem fere dixerim de exemplari, quod se usurpasse testatur s. Nierses Lambronensis (ex fratris filia nepos D. Gregorii Pahlavunii Niersisque Clajensis) bibliothecae Patriarchalis frequens ventilator, in Comment. Libri Sapientiae, ubi ad illa verba c. XIV. v. 15. » Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem « etc. sic habet: *Quum pervenissem in praesentem textum, in manus accepi Chronicon temporum Canonem Eusebii, et minutim explorans praefixos reges virgulasque temporum, haud repertam probavi hujus rei memoriam, quod nempe ex tali casu idololatriae initium fuerit: nos tamen fidem praestamus narrationi Sapientis* [1]. Quid de conjecturis hisce nostris statuendum sit, viderint Eruditi.

§. IV.

Qua fide et diligentia in Armena versione repraesentanda, ac illustranda versati simus.

1. Tantum, igitur nactus, ac tam singulare antiquitatis monumentum, cum jam neque de operis *αὐθεντίᾳ*, neque de versionis fide et vetustate, neque de codicis antiquitate et praestantia dubitare possem; ac proinde de eodem in Latinum transferendo, ac eruditis viris communicando consilium coepissem, ea statim animum subiit cogitatio, duo esse quae in antiquorum operibus evulgandis maxime requiri solerent, fidem scilicet, et eruditionem: illam quidem ut liber ita se in publicum efferat, qualis omnino in Mss. Codd. reperitur: hanc vero ut novum opus, suaque ipsa novitate ut plurimum obscurum atque impeditum non hominum tantum eruditissimorum commodo cedat, sed, si qui non ita exculti sunt, atque exercitati, ut omnia per se cognoscere possint, iis etiam alicui uti-

1 [illegible]

2 [illegible]

litati, atque usibus esse possit. Et ad eruditionem quod attinet, nihil dicam. Neque enim is sum, qui magna de me audeam polliceri; cum me praesertim haud lateat veterum scripta illustrare quam sit operosum, ea praesertim quae ad temporum doctrinam et supputationes referuntur. Itaque imperitiae meae probe conscius libenter hanc Spartam aliis adornandam reliquissem, nisi ea lingua exaratum opus fuisset, quae cum paucis admodum, imo fere nulli inter eruditos nota sit, a nobis tamen, ita ferente Coenobii nostri institutione, ac pro ea quae est omnium gentium in patrias antiquitates charitas atque amor, assiduo labore excoli solet. Jussu igitur Reverendissimi Patris D. Stephani Melchioris tunc temporis Abbatis nostri Generalis operi manum admovi, in id maxime incumbens, ut quantum eruditioni decederet, tantum accederet fidei et diligentiae: nec ulli aut labori, aut industriae, aut sumptui parcendum existimavimus, quo codex ille auro contra aestimandus, qualis ab antiquo amanuensi prodierat, talis in eruditorum hominum manus perveniret. Id vero qua ratione asseculi fuerimus, breviter habe.

II. Cum anno MDCCLXXXVII. Georgius quidam Lector, Joannis Palatensis Constantinopolitani filius, vir inter Armenios eruditissimus pretiosissimi codicis nuper Constantinopolim advecti notitiam per litteras nobis communicasset, rescripsimus statim viro doctissimo, gratissimum nobis futurum, si codicis illius exemplar suamet ipsius manu quam emendatissime descriptum nobis Venetias transmitteret. Aderat tunc temporis Constantinopoli R. P. Lucas Ingigi Coenobii nostri Monachus Georgio familiarissimus: siquidem illos non tam paternae amicitiae recordatio, quam singularis in litteras amor copulaverat. Huic itaque Venetias revertenti anno MDCCXC. libri exemplar a se descriptum nobis tradendum commendavit: quod cum accepissem, et cum Eusebiano Chronico ab Scaligero edito contulissem, statim mihi suspicio quaedam oborta est, exemplum nobis transmissum haud omnino antiquo illi codici respondere. Licet enim in multis a Scaligeri lectione discederet, consentiebat tamen in nonnullis; quae quoniam ab Eusebio ipso profecta esse non poterant, haud exiguam mihi interpolationis suspicionem injiciebant. Nam et voces quaedam margini erant adscriptae, quae utrum in autographo extarent, an ab exscriptore eruditionis gratia additae essent, non liquebat: et literae quaedam aderant, quibus aliae voces erant insertae; et deletae nonnunquam numerales notae, aliaeque suffectae; et priori lectione nonnunquam servata, aliae superius inter versus adjectae, et id genus alia; [1] quibus

[1] Ut, ubi primum erat ma..., rescriptum videbatur *Thraces*: et ubi ira... item *Geraunus*: sicut et pro *Tityis*, *Tyriis*: pro *Cechous*, et Secundus *Ghous*: pro *Ophratanes*, *Epackeres*,

profecto fiebat ut anceps prorsus haererem, nec quid de re universa esset statuendum, intelligerem. Porro dubitationem magnópere augebant Sicyoniorum regum *Marathonii*, *Marathi*, et *Chyrei*, vel *Echyrei* nomina, quae cum primum hoc ipso ordine digesta essent, quo etiam in certissimo Eusebii fragmento apud Anonymum Casaubonianum disponuntur, tum apud Samuelem Armenum, et in Canone Eusebiano Arm. et Lat. postea juxta Scaligeri editionem Syncello morem gerentis per numeros marginales aliter secunda manu disposita cernebantur [1]. Haec itaque cum animum meum vehementer percellerent, iterum ad amicum Constantinopolitanum litteras dedi, ac quid me permoveret, quominus exemplo illi, quod ad nos transmiserat, haud nimis fiderem, apertissime patefeci: hominemque, ut mihi videbatur, Scaligeranae industriae plus aequo fidentem, de frequenti Scaligeri lapsu, et hallucinatione commonefeci. Tum ut exemplum alterum impensis nostris conficiendum, ad nos mitteret rogavi; quod tamen codicem illum summa fide, et accuratione repraesentaret, amandatis quibuscumque Scaligeri interpolationibus. Obsecutus est vir humanissimus, operisque exscribendi iterum laborem subiit: tum illud R. P. Harathen Malachiau Ordinis nostri Monacho mihi Venetias transmittendum tradidit, et iste commendat librum in manum D. Joannis Zohrab, (qui tunc ex Constantinopoleos Venetias redibat,) una cum litteris Georgii ad me directis sub die 25. Jul. anni MDCCXCIII. quibus ultro fatebatur prius illud exemplum, quod triennio ante transmiserat, a se interpolatum fuisse [2]: idque ut Gennadio cuidam Graeco Metropolitae obsequeretur, qui illud ad Scaligerianam editionem exigendum esse ipsi persuaserat. Caeterum in novam hanc exscriptionem nihil se extraneum, alienum nihil, aut adscititium induxisse, sed codicem ipsum antiquissimum bona fide et adamussim repraesentasse, *non solum quo ad verba, verum etiam secundum omnes conditiones diligenti cura, usque ad syllabas, apices, et puncta*. Sunt haec ipsa Georgii verba, cujus epistolas [3] primam et se-

qui dicitur etiam Ophractenes: pro *similis*, *simul*: pro *quindecim*, *quinque*, et post nomen *Aremulius*, adjunctum *Alletes vel Aremulus*; atque ubi virtualiter subauditur nomen *David*, actualiter additum. etc.

1 Vide locum citandum ventilandumque a nobis P. I. pag. 258.

2 Hoc exemplar est interpolatum, quod postmodum transfertur clanculum in Mediolanum.

3 Epist. 1. scripta CPoleos. 1793. Julii. 25. a Georgio Joannis filio David dicto, ad P. Jo. Baptistam Aucher.

Accepi litteras Rmae. Paternitatis V. datas Venetiis 1792. decembr. 20. quibus lectis, optime novi intentionem in eis comprehensam ... De mea conditione plenam tibi dabit notitiam, qui ad vos venit R. P. Luca Ingigi ... De Chronico Eusebii, (de quo quaeris, an Graeci orientales habeant ne aliquam notitiam?) certus esto, quod Graeci Constantinopolitani non habent alterum exemplar praeter editum Graece et Latine (ab Scaligero), quem ego quoque vidi in manibus eorum; et quum essem in villa Bospori Therapia dicta, contuli cum Armena lectione, (adstante mihi Gennadio Metropolita doctissimo: tunc ergo aliqua interpolavi in mar-

eandem, κατὰ λέξιν in Latinum conversas videre potes: nam iteratis interrogationibus ipsum constrinxeram.

Sincerum itaque illud atque genuinum codicis exemplum adeptus, anno MDCCXCIV. Decembr. 25. statim illi illustrando, vertendoque, tum Graecis Eusebii fragmentis undecumque colligendis insudavi, in partem

gine, aliqua etiam in serie textus: meam ergo esse glossam nosce haec et haec verba ... Ad alteram interrogationem tuam, habesne apud te alterum exemplar Chronici Armeni? respondeo: Habeo itidem a me transcriptum sine ulla mutatione ex ipso antiquo Codice Armeno authentico, ad amussim ejus exaratum non solum quo ad verba, verum etiam secundum omnes conditiones diligenti cura usque ad syllabas, apices, punctaque. Et ecce hoc exemplar accuratissimum ac inviolatum commendans in manus R. P. Harothiun Malochian, mitto ad vos pro memoria aeterna: quo lecto et comparato (cum anteriore interpolato) per se recipies responsa duodecim interrogationum a te mihi factarum. Nam alterum exemplar, quod jam mandaveram, ex praesenti isto rescriptum fuerat cum meis interpolationibus juxta editionem Gr. et Lat. (Scaligeri). Itaque ex puro sinceroque exemplari nunc ad te directo plenas accipiens notitias quaesitas, acquiescas necesse est; summa enim religione servata est a me tota fides in hoc codice, qui omnino unus ac idem est cum originali antiquo. Vale.

Post acceptum exemplar accuratum quum gratias maximas egissem amico, de novo admonui eum in utroque suo labore videri quaedam librarii menda similia, nescio an antiqua, aut nova! e. g. *Ciorcorta Hephesti, Quartum Vulcani,* pro *Cior sortin Hephesti, Cacum (sive Malum) filium Vulcani:* et *Zierii, tres* (in accusat.) pro *Kieris, captivos: jerits, trium,* pro *jerets, senior: archiegann avelasdaz,* pro *archiegan navelasdaz,* vel *navasdiaz,* (quorum magna est differentia) etc. Secundam ergo epistolam rescribit mihi sequenti tenore.

Epist. II. ejusdem Georgii Lectoris ad P. Aucher data CPoleos 1795. Martii 7.

Quae scripta fuerant a benedictis digitis R. Paternitatis V. 1795. Januarii 22. magnam mihi laetitiam praestiterunt, eoquod acceptis muneribus meis incolumiter, gaudium vobis fuerit eximium ... Ad novas ergo interrogationes tuas breviter dico. Nihil a me scienter renovatum fuit in codice isto, ita ut etiam in exiguis apicibus cautione adhibita ad placitum vestrum diligenter transcripseram ab originali, servatis etiam coloribus et majusculis simillimis, sicut et lineis ac mensuris uniuscujusque paginae in Canone; necnon imperfecte relictis lacunis verborum ac vocum, utcumque erat in originalis: omnis enim attentio fidelitatis a me usurpata fuit in hoc exemplari, quod iterum atque iterum contuleram cum autographo: quod si humaniter mendum aliquod irrepserit sive in originali, sive in mea transcriptione, quod non ita facile credam, sapientia vestra potest per se animadvertere. Uno verbo, habetis nunc prae manibus vel ipsum codicem antiquum, quandoquidem nullatenus differt ab eo istud exemplar quod ultimo possedistis. Vale.

Fidem istorum verborum merito comprobabo ego oculatus testis, quum vidi per multos dies Originalem ipsum codicem antiquum, et conferens minima quaeque dubia, integram reperi fidem exemplaristae: et quidquid mendum humaniter irrepserat (paucissimum sane), ad fidem originalis correxi in meo libello; ad cujus formam facta fuit praesens nostra editio Veneta.

Unum tantum desiderium meum incompletum restitit: nequivi nimirum possidere ipsum Originale a me usurpatum, quia jam transierat in possessionem Seminarii Patriarchalis; quare coactus sum restituere domino suo: sola ergo spe aliquando possidendi, quam mihi dabat Jacobus Doctor (dictus Vicarius Patriarchae Hierosolymitani) egressus sum a Constantinopoli: quod patet ex peculiari epistola ejusdem Doctoris ad me scripta hoc tenore.

Epistola Jacobi Doctoris data Constantinopoli 1808. Octobr. 20. accepta a P. Aucher in eadem Urbe iis diebus.

Admodum Rev. Pater.

Pervenerunt in manus meas ambae epistolae tuae, una per manum Georgii Lectoris philologi, altera per alterum amicum communem: quibus novi desiderium tuum justissimum. Scio

laboris vocato R. P. Jacobo Ergan Zemliensi Monasterii nostri religioso; atque ita in opus iterum incubui, ut altero vixdum elapso, hoc est anno MDCCXCV. jam praelo maturum esset: ut ex subjecto Reformatorum (ut ajebant) studii Patavini decreto apprime patet[1].

Verum quia spes aliqua affulserat alterius alicujus codicis in Oriente reperiendi, quocum codex hic noster conferri posset, (quae enim ex uno tantum codice prodeunt, ea aut nunquam, aut fere nunquam, emendata omnino atque expolita esse consuevere) dum hac ipsa spe detineor, qua tamen frustratus omnino sum, eumdemque mihi ab Oriente allatum iri confido, en iterum biennium transit: tum subsecuti tumultus communesque illae Europae universae calamitates alias animos avocant; ita ut in tanta rerum perturbatione nullo modo de codice illo tunc temporis in lucem producendo cogitandum esse videretur. Itaque tantisper conquies-

itaque velim Reverentia tua, quod si in meo fuisset potestate codex optatus, incunctanter rem perfecissem, ut credit certo certius etiam animus tuus. Opportunum ergo tempus est expectandum, et occasio expediens: nolite itaque negligentem me putare, procuro enim agere omnia pro meo posse. Vale.

Adimpleret fortasse promissionem suam, si longius supervixisset; verum tamen excessit e vita paucos post menses sub principio anni sequutis 1809. quo et ego discessi Constantinopoli, et post longum iter per mare et terram appuli Venetias 1810. die Majas 1. et iterum recolui per aliquot menses antiquum laborem meum in Eusebium; expectabatur enim editio quaesita jam a multis temporibus: quae tamen ob varia impedimenta retardavit usque ad annum 1818. quo res Deo juvante coepta est executioni mandari.

1 NOI RIFORMATORI DELLO STUDIO DI PADOVA.

Avendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. F. Gio. Tommaso Mascheroni* Inquisitor General del Santo Uffizio di *Venezia* nel libro intitolato *Eusebii Pamphili Caesariensis Episcopi Chronicon Bipartitum Graeco-Armeniaco-Latinum, sive Historia Temporum etc. per Patres Armenos Mechitharistas etc. M S.* non vi esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e Buoni Costumi, concediamo Licenza a *Francesco Bortoli* Stampator di *Venezia* che possi esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 6 Maggio 1795.

Agostin Barbarigo Rif.
Paolo Bembo Rif.
Zaccaria Vallaresso Rif.

Registrata in Libro a Carte 686. al Num. 1.

Marcantonio Sanfermo Segr.

di 11. Maggio 1795 Registrato a carte 186 nel Libro del Magist. degl' Ill. ed Eccell. Sig. Esecutori contro la Bestemia.

Antonio Cabrini Segr.

cendum esse existimari, donec ingenti illa tempestate defervescente, suus iterum litteris honor, litteratis viris otium ac tranquillitas redderetur.

Moritur interim anno MDCCC. Reverendissimus P. Stephanus Melchior, eique Stephanus alter Acontius sufficitur, quem paulo post Pius VII. P. M. in Siuniensem Archiepiscopum consecrat. Eo jubente Constantinopolim proficiscor, ibique septennium integrum moratus Missionarii Apostolici munere apud Armenios defungor. Id vero mihi, qui nondum omnem Eusebiani operis tandem aliquando vulgandi spem ac cogitationem deposueram, percommodum accidit. Nam et Jacobum illum Rhedestoninm Doctorem, qui codicem Hierosolymis advexerat, et Georgium Lectorem, cui ejusdem describendi curam commiseram, adire licuit, et cum ipsis multa de illo conferre, et codicem ipsum non semel tantum aut bis, sed pluries per otium lustrare, ac diligentissime expendere; et quaecumque postremi amanuensis vel incogitantia, vel inscitia in exemplum nobis transmissum irrepserant (erant sane paucissima) ad trutinam revocare. Qua in re Georgii diligentiam numquam satis mirari poteram, qui paucis admodum exceptis, quae *

haud' incuria fudit

Ast humana parum cavit natura

ita codicem illum expresserat, ut ovum ovo, quod ajunt, tam simile esse minime possit. Itaque ingenti Italiae desiderio distinebar, quo thesaurum hunc jampridem in telluris sinu delitescentem tandem aliquando litteratis viris patefacerem; quod mihi prospere succedere posse sperabam, rebus praesertim post tot motus compositis, ac publica Europae tranquillitate Vindebonensibus comitiis feliciter constituta. Verum anno MDCCCXV. in Italiam reverso, post quam ultimam manum operae admovissem, integrum fere mihi triennium transigendum Romae fuit; ita ut vix nunc tandem opus quod multis ante annis molitus fueram, anno MDCCCXV. perfeceram, typis committere datum fuerit anno MDCCCXVIII. duplici forma, in 4. et in folio, ut dicitur; quarum secunda magis expurgata fuit ab erroribus typographi.

III. Atque haec operosius fortasse ac minutius quam par erat praefati fuisse videri possumus. Verum fidei nostrae liberandae, et diligentiae nostrae nos asserendae optime faciunt: et quid etiam de recenti quadam Mediolanensi editione ex priori illo exemplo juxta Scaligerianum systema interpolato sentiendum sit, apprime demonstrant: sed haec alias. Interim ex his quae ingenue retulimus, intelligit unusquisque, quam ac-

* Horat. in Arte Poet.

curate, et bona fide in codice illo repraesentando versati simus, ac quam tuto fidere editioni huic nostrae quisque possit, quae pervetusto illi monumento adamussim respondet; ita ut, nisi fortasse aliquis operarum lapsus occurrat, qui tamen ipse ne occurreret cavimus diligenter, quicumque ipsam pertractas, ipsissimum Armenum codicem versare, atque inspicere possis existimare.

Eamdem porro accurationem atque diligentiam Latinae translationi adhibuimus, quam Armena verba pede presso secuti, ita concinnavimus, ut litteralis, ut ajunt, omnino esset, singulaeque fere Latinae voces Armenis vocibus responderent: cujusmodi versiones illae sunt, quae in Polyglottis Bibliis habentur, qualesque Homero, Hesiodo, Theocrito, Pindaro, Aristophani, caeterisque fere omnibus Graecis poetis ab eruditissimis viris adjectae sunt. Nec nos latet futuros plerosque, qui ingenuum illum Latini sermonis nitorem atque elegantiam in versione nostra desiderari molestius ferant, siquidem paullo durius loqui contigit, imo barbare etiam nonnunquam, ut proposito nostro obsequeremur; verum meminerint, quaeso, eruditi fastidii homines, nos ex ea versione opus in Latinum transferre, quae primigenii textus jamdiu deperditi vices sufficiat, tum ex ea lingua, quae paucis admodum in Europa nota sit: ac proinde illud nobis providendum fuisse diligentissime, ut versio haec nostra Eusebiani Archetypi loco esse posset: Id vero haud perficere nos potuisse, nisi Armeniaca phrasis, et dictio, quo ad ejus fieri posset, accurate servaretur: quod nobis in iis locis praesertim praestandum fuit, in quibus Haicana lectio vel a Graeca lectione, quae in Eusebianis fragmentis habetur, vel a Hieronymiana translatione dissidere videbatur. Tunc enim Armena versio *ad verbum* omnino exhibenda fuit, ut in ea lectionum discrepantia integrum cuique esset, omnibus expensis, de Eusebii mente et sententia constituere.

IV. Quandoquidem vero Graecorum fragmentorum meminerimus, illud ingenue liceat profiteri, nihil nobis in hac editione adornanda majori aut molestia aut labore constitisse. Nam nec quidquam ex Scaligero adjumenti sperandum fuit, apud quem, ut capite sequenti ostendemus, omnia congesta sunt atque confarcinata, vera falsis admixta, locorum indicationes praetermissae, textus ipse identidem interpolatus: nec multum item ex Vallarsio, qui *Canonem* tantum illustravit, eumdemque haud omnino accurate. Itaque, exceptis nonnullis locis, quae Scaliger ex Anonymo Casauboni Ms. producit, quaeque ex ipsius fide retulimus, caetera omnia ipsi nos ex Syncello, Chronico Paschali, S. Nicephoro Patriarcha, Cedreno, aliisque expiscari debuimus labore improbo: quem tamen litterariae, atque adeo Christianae Reipublicae juvandae spes, atque deside-

rium mirifice levarit. Caeterum qua fide, et diligentia fragmenta illa attulerimus, auctorum locis apud ipsos inspectis, tute ipse videre potes.

v. Adnotationes etiam adjecimus, sed quae perspicuitati potius, ac necessitati inservirent, quam eruditioni; non enim nostri erat eruditis lectoribus eruditionem venditare. Itaque criticas disquisitiones, et ex aliis auctoribus delecta testimonia, quae Eusebii fidem demonstrarent, tum animadversiones de variis scriptorum sententiis, et alia id genus, ultro praetermisimus; quae eruditis viris, si erunt qui Eusebianam Chronographiam illustrandam aliquando suscipiant, sequenda quam libentissime permittimus. Satis nobis erat obscura loca nonnulla expendere, variantes lectiones notare, auctorisque mentem, collatis Graecis fragmentis cum versione Armena, adhibitaque in Canone Latina translatione, aperire, Eusebium denique ipsum non adulteratum, aut interpolatum, sed sincerum atque incorruptum exhibere. Hoc enim interpretis officium esse existimavimus: illud explanatoris atque Philologi.

§. V.

De iis, qui Eusebianae Chronologiae illustrandae ante nos insudarunt.

1. Primus inter Latinos de Eusebii Pamphili Chronographia optime meritus, est alter Eusebius, Hieronymus scilicet Stridonensis, Ecclesiae Doctor celeberrimus; quem commemorare profecto laudare est. Opus ille in Latinum sermonem convertit, ut diximus, ejusque interpretatio tanti habita est, ut Graeco Eusebii textu temporum injuria sublato, ipsa ejus vices suppleverit, eaque usi fuerint quicumque deinde temporum doctrinae illustrandae insudarunt. Verum Eusebiani operis ab Hieronymo translati sola superest pars secunda, hoc est *Canon*; sive illum tantum interpretatus fuerit sanctissimus Bresbyter, quod nonnullis criticis, [1] at-

1 Nobiscum sentit maxime Hier. de Prato, imo et praecipuum suae dissertationis argumentum in hac re demonstranda versari ipse praenotat pag. 1. *Duos de temporibus Libros ab Eusebio editos fuisse* (contra nempe Vallarsii systema); *Hieronymum autem ex illis alterum tantum fuisse interpretatum:* quod Scaligerum, imo et complures alios oppugnat, ut aperte declaravit p. 19. ubi ait: *Quod itaque in primis, Lector, a te animadversum ac probe perspectum velim, hoc est: Falsum omnino esse, quod Scaligero, Vallarsio, atque aliis omnibus hactenus persuasum fuit; nimirum Hieronymum utramque Eusebii de temporibus librum, seu utramque libri partem fuisse interpretatum: nam revera ille nihil aliud in eo argumento, praeter Prologum et Chronicum (puta Canonem) Latinum fecit. Longius forte quam par*

que adeo nobis ipsis persuasum est; sive quod aliis placet [1], altera illa pars jamdiu perierit. Adde *Canonem* ipsum ab Hieronymo, ut ex ejus verbis apprime constat [2], fuisse interpolatum, insertis, quae in Eusebio deficere videbantur, iis praesertim quae Romanam historiam respiciunt: quo fit, ut in ea Versione non tam Eusebii Pamphili, quam Eusebii Hieronymi opus exhiberi, idemque magna sui parte a librariis vitiatum videatur. Quare utcumque post renatas litteras Hieronymiano Chronico viri eruditi perpetuo usi fuerint, (neque enim aliud, ad quod confugerent, suppetebat) ingenti nihilominus Eusebiani operis reperiendi desiderio flagrarunt: quod tamen universis fere Europae Bibliothecis excussis purum atque incorruptum nullibi deprehendere potuere.

II. Huic tamen incommodo mederi aliquo modo conatus est vir aetatis suae eruditissimus, nullique prorsus, uno excepto Petavio, in Chronologica eruditione comparandus, Josephus Scaliger. Is enim novam Hieronymiani Chronici editionem molitus (siquidem per ea tempora illud ad XXVIII. Mss. Codd. exactum ediderat, ac eruditis commentariis notisque illustraverat Arnaldus Pontacus Vasatensis in Aquitania Episcopus,) eandem anno Domini MDCVI. Lugduni Batavorum publici juris fecit: quam deinde novis curis auctam, atque adornatam recudere cogitavit; licet morte praeventus, nec inceptum opus perficere, nec typis ipse tradere potuerit. At anno MDCLVIII. illam Amstelodami Alexander Morus vulgavit, adjectis Chronicis Prosperi, Victoris Tunnunensis, Idatii, Marcellini, et aliorum, qui Eusebii opus continuaverant, additis insuper *Isagogicorum Chronologiae Canonum* libris tribus ab eodem Scaligero adornatis, utpote Eusebianae Chronographiae illustrandae pernecessariis. Porro opus universum, sive ipse Scaliger, sive qui ipsum edidit Morus, *Thesaurum Tem-*

sit hac te quaestione ab argumento primario abducam: Sed nulli parcendum est labori et diligentiae, quo praejudicata opinio illa probe refellatur, et contraria sententia in praeclaro lumine collocetur: mire enim haec scopo nostro inserviet.

1 Oppositae ergo sententiae, ut dictum fuit in superiore adnot. patronus extitit Scaliger in Prolegomenis sui Thesauri, dicens. *Utrumque autem Latine Hieronymus convertit. De posteriore nemo dubitat: de priore ipsum testem damus Comment. in Dan.* Quod tamen nihil valet, ut demonstrat laudatus Hier. de Prato. Scaligeri sententiam secutus est et Du-Pin. Idem senserunt et alii, nullo tamen certo innixi argumento.

2 *Sciendum etenim est, me et Interpretis et Scriptoris ex parte officio usum,* dixit S. Hier. in Praef. Canonis. Idem iterato suggessit in Praefatione alterius libri Eusebii de locis Hebraicis a se translati, his verbis. *Eusebius, qui a beato Pamphilo martyre cognomentum sortitus est, post decem Ecclesiasticae historiae libros, post temporum Canones, quos nos Latina lingua edidimus: post etc. . . ad extremum in hoc opusculo laboravit. . . Unde et nos admirabilis viri sequentes studium, secundum ordinem literarum ut sunt in Graeco posita, transtulimus: relinquentes ea, quae digna memoria non videntur, et pleraque mutantes. Semel enim et in Temporum libro praefatus sum, me vel Interpretem esse, vel novi operis conditorem.*

porum inscripsit, illudque statim magno plausu excepere viri eruditi. Et sane multa inerant, quae Scaligerianam industriam ac laborem commendarent. Nam et priorem operis partem (siquidem ex Canonis praefatione intellexerat totum opus in duas partes ab Eusebio fuisse tributum,) et priorem, inquam, partem jamdiu deperditam utcumque suffecerat, et loca plurima impedita atque perplexa felicissime enodaverat, et obscuris saepe lucem affuderat, et allatas ab Eusebio vetustas traditiones antiquorum auctorum testimoniis confirmaverat, et, (quod nonnullorum criticorum pace dixerim) collatis inter se Mss. codicibus, iisdemque plurimis, atque optimae notae, Latinam ipsam Hieronymi lectionem felicissime emendaverat atque restituerat. Sed quod Scaligerianam editionem longe maxime commendare putabatur, delectus ille ingens erat Graecorum Eusebii fragmentorum, quae undecumque decerpserat, quaeque tanta copia subjecerat, ut integrum paene Eusebii textum jamdiu exoptatum, et frustra quaesitum restituisse videretur. Ea enim ut colligeret, universam paene Graeciam, ut ita dicam, lustraverat; nec veterum scriptorum erat quisquam, unde aliquid in suam rem posset mutuari, qui diligentissimi hominis sciens effugisset. Itaque et Georgium imprimis Tarasii Patriarchae Constantinopolitani Syncellum excusserat, et Georgium alterum, Cedrenum scilicet, et Chronicon Paschale sive Alexandrinum, et ejusdem Chronici epitomen sibi ab Isaaco Casaubono communicatam, et Anonymum quendam Eusebii eclogarium, quem ab eodem Casaubono acceperat, et quoscumque demum aliquid ex Eusebiana Chronographia accepisse poterat suspicari. Ita ut mirandum minime sit, opus tanto labore atque industria elaboratum, adeo auctori suo arrisisse, ut in fronte Graecorum fragmentorum vix satis duceus inscribere *τὰ σωζόμενα*, *quae supersunt*, (quae certe modestior erat inscriptio,) praesumpserit addere absolute singulis paginis tituli loco, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Χρονικῶν λόγος πρῶτος, *Eusebii Pamphili Chronicorum liber primus*; (haud aliter scripserat et in Latina sua collectione commentitia,) quasi integrum ac genuinum Eusebium exhiberet.

IV. Enim vero quis crederet Scaligerum in hoc ipso opere, quod tanto labore atque ingenio comparaverat, tam multa peccasse, ut jure in dubium revocare quis possit, utrum in illo adornando optime, an pessime de Eusebio meritus fuerit? Et ad priorem operis λόγον quod attinet, in eo quidem maxime commendandus vir eruditus, quod pervensit, quam ex Hieronymo habemus Eusebii Chronologiam nonnisi postremam operis partem complecti: at in eo maxime est hallucinatus, quod ex hac ipsa posteriori parte priorem illam suppleri omnino posse existimavit. Siquidem ut illam conficeret, ipsum Hieronymianum Canonem paullo a vulga-

tis exemplaribus immutatum, intermixtis pro lubitu additamentis locupletatum, alioque linearum ordine (omissis tamen laterculis) dispositum inibi collocavit, praemissa Hieronymi praefatione, quasi praeludio operis universi (siquidem universum opus ab Hieronymo translatum fuisse arbitratur,) additoque nescio quo *Exordio libri*, incerti auctoris, ut videtur Latini, ac pro sincero Eusebii foetu eodem obtruso. Porro centonem hanc ex variis laciniis consutum, *Eusebii Pamphili Chronicorum Canonum librum priorem, qui Chronologia dicitur*, appellavit, (perperam Canonis nomen secundae partis proprium priori etiam communicans [1], quod et nonnullis recentiorum fucum fecit.) sive, ut in singularum paginarum fronte legere est, *Eusebii Pamphili Chronicorum librum priorem*. Sed quia liber ille in altera parte iterum erat recudendus cum laterculis, et *Chronicus Canon* jure appellandus, ne idem prorsus bis exhiberi in eodem opere videretur, lacunas quasdam identidem reliquit vir sagacissimus si-

1 Solerter animadvertendum omnino erasse Scaligerum, quum semel et bis Canonis nomen extendat in utramque Chronici Eusebiani partem. Deceptum dixeris virum sagacissimum ex eo, quod *Canon* Eusebii aliquando vocetur etiam in plurali *Canones*; ut quippe totus laterculis columnisque constet. Ad illustrandam fulciendamque veritatem audiendi sunt auctores indubii. Namque Eusebius ipse in Praep. Evang. X. 9. p. 484. D. sic citat praefationem suam in Canonem, *ἐν τοῖς πεπονημένοις ἡμῖν Χρονικοῖς Κανόσιν*, *in elaboratis a nobis Chronicis Canonibus*: cujus loci alteram partem citans Syncellus pag. 50. C. dixerat, *ἐν τῷ τοῦ Κανόνος αὐτοῦ προλόγῳ*, *in Canonis sui prologo*. (quae loca videsis in hoc opere Tom. II. pag. 40. 41. 49.) Item Cedrenus pag. 153. C. citaturus Eusebii dicta in Canone anno Abr. 1636. et seqq. sic profert. *Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Εὐσέβιος ἐν τοῖς Χρονικοῖς Κανόσι .... ταῦτά φησιν, ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς* etc. ubi, interpres Lat. Guil. Xylander pro vocibus sonantibus *in Chronicis Canonibus*, non abs re dixit *in tabulis Annalibus*, siquidem Canon integer tabulis describitur. Ex his patet, quod etiam dictum S. Hieronymi in proemio in loca Hebraica, *temporum Canones, quos nos latina lingua edidimus*, de secunda solum Chronicorum parte intelligendum est; haud secus ac quod dixit idem S. Doctor in epist. LVII. ad Pammachium: *Quum Eusebii Caesariensis Χρονικὸν in Latinum verterem, tali inter caetera usus sum praefatione*; ubi repetit aliqua de praefatione sua in Canonem. Sic etiam in Armena sine discrimine tam in singulari, quam in plurali secundus Eusebii liber vocatur Կանոն. *Canon*, vel Կանոնք. *Canones*: ut videre est in Armena lectione Eusebii nostri, et apud auctores nostros. Sufficiat locus praefationis ad 1. Macchab. in Bibliis Armeniis, ubi dicitur. " [illegible] [illegible] i. e. " Hoc spatio ex Josepho, et Africano desumens " Eusebius nomina Pontificum, qui praeerant " populo, subjungit in *Canonibus temporum* ". Nullibi autem reperitur apud Graecos, vel Latinos, vel Armenos, ut simili nomine Canonis citent primum Eusebii librum, sed generaliter dicunt aut *Χρονικὴ συγγραφή*, aut *τὰ Χρονικά*: vide Syncellum p. 134. D. et 32. B. vel [illegible]. *Liber Eusebii*, ut apud Samuelem Armenium, etc. At *Χρονικὸν* [illegible], *Chronicum*, vel *Chronica* in genere aeque dicitur apud omnes tam de prima, quam de secunda Chronicorum parte. Illud autem Hieronymi de viris illustr. *Chronicorum Canonum omnimoda historia, et eorum epitome*, aut *Chronicon omnimodae historiae*, notat Canonem ipsum cum sua Isagoge, tum seorsim intellectum, tum etiam simul cum anteriore libro, cui magis convenit titulus omnimodae historiae. Verum haec omnia lucidius patebunt in cursu totius operis.

gnatis asteriscis ******, perinde ac si multa desiderarentur, addita etiam illa nota, λείπει πολλά, *multa desunt*, vel illa etiam, *desunt infinita alia praeclara* etc. cum nihil revera deesse constet, nisi ad mentem Scaligeri. Tali pacto priori operis λόγῳ expleto, seu potius coacervato, secundum adjecit, vulgatum nempe Hieronymiani *Canonis* exemplum; quod tamen, non, ut par erat, inscripsit, *Chronicorum liber posterior; qui Chronicus Canon dicitur*, sed absurde *Chronicorum Canonum liber posterior* etc. Hic vero quis non Scaligeri, non dicam judicium, sed fidem desideret? Equidem sibi persuaserat vir eruditissimus, quaecumque habentur in Canone, ea verbis, vix immutatis et in priori parte extitisse, alio tamen ordine, additisque veterum auctorum testimoniis. At quis illum tandem de hac ipsa non rerum tantum, sed et verborum consensione docuerat? et utcumque de ipsa constaret, quomodo scire poterat Scaliger quo ordine digestum opus illud foret, quid prius positum, quid posterius, quae quibus auctorum testimoniis praelata, quae adducta, quae praetermissa? Haec omnia nisi Sibyllino aliquo oraculo admonitus, divinare Scaliger nequaquam potuit: ut proinde quaecumque de prioris illius partis ordine, et verbis tradidit (praeter fragmenta a Syncello, et Anonymo sub nomine Eusebii nostri producta), ea omnia ex suo cerebro eduxisse dicendus sit.

v. Nec integrior Scaligeri fides in Eusebianis fragmentis, quae utrique operis parti adjecit, repraesentandis. Nam ut omittam locorum indicationem, auctorumque nomina perpetuo praetermissa, ita ut ipsis apud Graecos scriptores reperiendis Delio natatore opus sit; quis non miretur hominem χριτικώτατον non solum pro Eusebianis ea loca attulisse, quae Eusebii nomine apud Syncellum, aut Anonymum, aliosque recitantur, verum illa etiam quae ab iisdem veluti sua ac propria asseruntur [1]. Quis

1 Audi ipsum Scaligerum dicentem in Prolegomenis: *Graeca autem, quaecumque nancisci potuimus, majori ex parte a Georgio Tarasii Patriarchae Syncello habemus: quaedam etiam a Chronologo innominato beneficio viri nunquam satis laudati Isaacii Casauboni, quos fastos Siculos vocant* (i. e. Chronicon Paschale): *neque pauca a Georgio Cedreno, qui multa Eusebiana in suum centonem inculcavit, non quidem ab Eusebio petita, sed a Georgio Syncello. Accessit his cumulus* (opus nempe Anonymi Graeci) *comitate ejusdem, quem modo nominavi, praestantissimi viri* (Casauboni) *συνδιασώζων, et alia immortalia monumenta, quae in calcem Graecorum Eusebianorum conjecimus, quod ea sero accepissemus*. Haec sunt, quae sero se accepisse ait Scaliger, Anonymi fragmenta, sola sunt certa Eusebiana. De aliis vero ab Scaligero laudatis, siquando ii nominarunt Eusebium, tutus esse potuerit Scaliger; alias dubitare oportuit. Sed instat Scaliger; omnia Syncelli et Cedreni opera totidem verbis ab Eusebio desumpta fuisse. Haec enim habet initio adnotationum in Graec. Euseb. p. 401 *Quidam totum opus Eusebii, totidem verbis in sua Chronica confuderunt: in quibus duo Georgii Monachi, alter Syncellus Tarasii Patriarchae, alter cognomento Cedrenus. Syncellus Tarasii . . . universam Eusebii Chronologiam sine ulla verborum immutatione in suum volumen transtulit. . . Ex eo omnia Eusebiana excerpsimus, quae quidem deprehendere potuimus*. Sed quis mutilum ac mancum putat Scaliger Syncelli exemplar hodiernum, ex Cedreno

illum admonuit auctores illos longe gravissimos, quos identidem Eusebii nomen commemorare minime piguit, ea etiam ex eodem Eusebio exscripsisse, quae tamquam proprio marte ac ingenio excogitata producerent? Quis illum commonefecit Syncellum universum Eusebii opus in suam Chronographiam sine ulla verborum immutatione intulisse, ita ut quae ex ea proferantur (vel etiam contra Eusebii sententiam, quod mireris) pro Eusebianis ac genuinis accipi debeant? Quo auctore didicit, ubi auctores illi Eusebii loca non *ad verbum*, sed *ad sensum* afferebant, aut certi alicujus fragmenti lectio a Hieronymiana quoquo modo dissidebat; ita ea distorquere, atque pro lubitu aptare, ut Graeca Latinis *κατὰ πόδα* responderent? Quaenam tandem haec est hominis confidentia, ramenta quaelibet historica ex notis ac ignotis, editis manuscriptisque libris corradere, imo Latinorum etiam Scriptorum loca aliqua a se in Graecum conversa (ut de his omnibus jure conqueritur Vallarsius in Praefat.) obtrudere, et pro veris ac genuinis Eusebiani operis reliquiis bonis lectoribus, si quos inveniat, venditare? Ego ne hanc farraginem undecumque congestam, ipsissimam esse Eusebii Chronographiam existimabo? Et tamen multos, nec eos parvi nominis criticos, Scaligeriana sive fraus, sive, ut mitius agam, imprudentia decepit. Nam ut Casaubonum [1] praetermittam perpetuum illum Scaligeri laudatorem atque praeconem, et Petro Vesselingo [2], et Jacobo Gronovio [3], et Ludovico Capello [4],

impleri voluit alia fragmenta; quoniam inferti *Georgius vero (ait) Cedrenus totum Chronographiam Syncelli descripserat, et ex eo, atque aliorum Chronologorum scriptis, ingens volumen contextum σύνοψιν ἱστοριῶν vocavit.* Sed et Cedreni opus mutilatum interim asserit. Quis hanc ferat Scaligeri assertionem? quam jure refutavit Martinus Hankius P. 1. c. 1. num. 197. his verbis: *At verò Scaliger, ubi solido sententiae suae fundamento destituitur, ita fusto confidentius institutum suum executus est. Nam unde cognitum habuit, duos Georgios, Syncellum et Cedrenum, in Chronica sua totum Eusebii opus totidem verbis transfudisse? Quo nixus, seu argumento, seu testimonio, scripsit, a Georgio Syncello in suum Chronicon universam Eusebii Chronologiam, sine ulla verborum immutatione translatam? a Georgio Cedreno totam Syncelli Chronographiam verbatim descriptam? Totum certe Chronicon Eusebii Graecum, quod ex his auctoribus concinnare laborabat, nunquam legerat, nunquam viderat. Neque totum, vel in Syncello, vel in Cedreno, quorum Chronica mutila reperiri loco citato narrat, sibi repertum inibi fatetur. Quod si verò certum non est, Syncellum et Cedrenum in Chronica sua totum Eusebii Chronicon iisdem verbis transtulisse, venam eruditio saeculo operam fecit, hoc integrum, illis integris, nos habituros etc.* Idem sequenti numero 198. subdit. *Quamobrem Scaliger, sicut in Georgiis ea loca, quibus Eusebii nomen additum non reperit, Eusebii reputare; sic inter Eusebii Graeca referre, nisi cum quodam erroris periculo, non potuit. Ille tamen conjectura sua ductus, Eclogas multas, nec a Georgiis, nec in Fastis Siculis Eusebio tributas, sub Eusebii nomine publicavit.*

1 Vide Casaub. Epist. 105. et 450.

2 Vessel. in edit. novissima Diodori Siculi, ubi multa ex Eusebio Scaligeriano profert, quae verum sunt Syncelli.

3 In cursu Antiq. Graec. ubi sub nomine Eusebii citatur Pseudo-Eusebius Scaligerianus.

4 In Chronologiam suam sacram (in principio Bibl. Polyglott. editionis Waltoni praemis-

et quod maxime mirari oportet, ipsi Dionysio Petavio, viro in temporum doctrina omnium exercitatissimo, fucum fecit: qui licet Scaligero infensus, ipsum plus fortasse quam par erat contemptim habuerit (teste Vallarsio), in Eusebii tamen Chronologia producenda [1], Scaligeriana commenta non semel pro veris amplexus est. Quis autem post Petavium in errorem non adduceretur [2]?

Et tamen non defuere, qui Scaligeriani Eusebii νοθείας persentiscerent. Nam Martinum dal Rio contra se quaedam moliri audiverat ipse Scaliger, cui etiam se respondere paratum professus fuerat; et Salmasius multa in Scaligerum congessit; et demum, ut de caeteris taceam, Spittlerus in Historia Critica [3] ita est locutus, ut universum Scaligerianum opus uno paene ictu prostraverit: » Quem igitur, inquit, Eusebium Scali» gero debemus, cum profecto ita illi debemus, ut non Eusebium ipsum; » sed Chronicon a Scaligero ex commentitia Eusebiani operis idea condi» tum habeamus; nec in ipsa etiam altera editione Thesauri temporum, » quem Alexandro Moro debemus, quidquam allatum est, quod querelas » hasce levare possit «. Et revera quantum Scaligerianae industriae ex collectis Graecis fragmentis accessit laudis, tantum Scaligerianae fidei ex ipsorum corruptione ac confusione detractum est. Quem si quis, praeterea, immoderatae etiam jactantiae aut temeritatis arcessere voluerit, non repugnabo. Quis enim non stomachetur hominem alienae industriae impudentissime obtrectantem et splendidissimum illud Ecclesiae lumen Stridoniensem Hieronymum, vel de perperam intellecto Eusebii textu, vel de corrupto etiam atque depravato exposcentem? aut quis unquam patienter ferat, tot auctorum loca hinc inde decerpta, et temere ferruminata, audacter Eusebio asserentem, quae tamen utrum Eusebii essent,

sam) Eusebii nomine incipit, ac verbis ejus apud Scaligerum repertis procedit; et quidem partim Eusebianis fragmentis utitur, sed non semel etiam Pseudo-Eusebium pro Eusebio usurpat. *Addit etiam (ait) ibidem Eusebius Africani ... calculum:* is tamen Syncellus fuit, non Eusebius: Item inibi: *Et sane Africanus ... apud Eusebium in Chronico Graeco dicit*, etc. apud Syncellum puta ab Scaligero usurpatum: dein infert, *Manifestum hoc est ex Georgio Syncello;* qui idem erat cum praemisso falso Eusebio. Tandem validius profert Capellus: *Fallitur ergo Eusebius;* gratis nempe, cum Pseudo-Eusebius ille sit, sc. Syncellus ab Scaligero sub nomine Eusebii recensitus.

1 Petavius P. 2. Ration. temp. Lib. 2. Cap. 13. adducit testimonia ex utraque Chronicorum Eusebii parte, deceptus sane ab Scaligeri commentis; cum vel ipsum Scaligerum de aliis rebus inibi convincere sibi proposuerit. Idem eodem libro sententiam Syncelli circa Reges Assyriorum juxta Scaligeri systema vel invitus supponit Africani esse sententiam.

2 Qui Cedrenum eliderunt, in ipso introitu sic notant. *Cedrenus p. 19. a. χρόνα. vide Eusebii Chronic. Gr. pag. 7. n. 40. Ced. p. 48. a. v. ibid. p. 4. Ced. p. 48. d. δέσι. v. ib. p. 5.* etc. quae sunt citationes locorum Pseudo-Eusebii Scaligeriani: alibi verus Eusebius nullam habet partem de iisdem locis in suis veris Chronicis.

3 pag. 46.

nec ipsi constaret? Sed fefellit hominem, alioquin perridentissimum, praejudicata illa opinio, nusquam integrum Eusebii opus deinceps repertum iri, quod centonem illum falsi coargueret: nec praeter ea quae ipse collegerat, alia posse inveniri existimavit, nisi decerpta quaedam, quaeque spicilegii loco habenda essent [1]. Verum de Scaligero satis multa; cujus conatus quam infeliciter cesserit, veri nostri Eusebii auctoritas sole clarius ostendet.

VI. Post Scaligerum, qui Eusebianae Chronographiae illustrandae operam daret usque ad proxime elapsi saeculi medium nemo unus repertus est; nisi quis fortasse aut Salmasium qui illam iterum ad Codd. Mss. exegit, aut Corradium. Samuelem Schurtzfleischium, ejusdemque fratrem Henricum Leonardum commemorandos existimet, qui ejusdem operis castigationem Salmasii morte interruptam continuarunt, paucis admodum additis animadversionibus, quae omnia deinde anno MDCCXII. auctuarii loco, *ad notitiam Bibliothecae principalis Vinariensis* ab eodem Henrico Leonardo edita sunt: iterumque post biennium ab ipso secundis curis recognita. At medio fere saeculo XVIII. iterum Eusebianum Chronicon edendum illustrandumque suscepit Dominicus Vallarsius Presbyter Veronensis, quique ipsi in operibus S. Hieronymi evulgandis atque castigandis adjutrices manus adhibuere homines eruditissimi. Is itaque, ita ferente praeclarae illius editionis ordine atque ratione, Latinum Eusebii Chronicon inter Hieronymianas lucubrationes octavo operum tomo exhibuit, praefationem satis longam atque eruditam praemisit, adnotationibus illustravit, addidit Graeca ex Syncello aliisque (pro Canone solo videlicet) fragmenta, nec ea tamen Scaligeriana licentia, temere ac carptim undecumque collecta, sed inde deducta, ubi ea Canoni Hieronymo-Eusebiano quoquo modo respondere videbantur, indicatis etiam fideliter auctorum locis, unde illa deduxerat, ac ipsa Hieronymiana lectione iterum ad Mss. Codd. castigata. Et quia Scaligeriana editione rejecta, Pontacenam secutus fuerat, ipsum Arnoldi Pontaci apparatum et animadversiones in secunda parte ejusdem tomi recudit, ne quid omnino Eusebianae Chronologiae studiosis deesset, quod ipsi illustrandae emolumento esse posset.

[1] *Haec sunt* (inquit Scal. in calce not. Gr. p. 415) *quae in priorem et posteriorem partem Chronicorum Eusebii dici a nobis potuerant. Multa aliis relinquimus, et quidem maximum spicilegium post messem, imo messe majus.* Idem et in Prolegom. dixerat, formidans posterorum fastum, *De messe nostra ideo nihil percipietis, quod post illam aliquod Spicam famelicis reliquerimus. Non cogitabant* (nos tamen cogitavimus post Scaligerum) *unius non esse omnia absolvere. Non illius sententiae Xenophanis illis in mentem venit,* (nobis tamen et experimento fuit) ὅτι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν. Ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.

Atque haec praeclare sane, ac sapienter. Verum tria sunt, in quibus maxime peccat vir eruditissimus. Nam nec illud omnino ferendum, quod cum Scaligerianam lectionem perpetuo carpere velit, iis ut plurimum codicibus utitur, qui ab Scaligero longius abscedunt, licet a vera etiam lectione maxime absint: Nec illud rursus ignoscendum homini certe non inerudito, et de Hieronymiana laude sollicito, quod ita Sancti Doctoris fidem et eruditionem adversus Scaligeri criminationes tuendam susceperit, ut ejus potius causam labefactare ac prodere, quam sustinere atque corroborare videatur. Nam cum id frequentissime in Hieronymo reprehendat Scaliger, quod Eusebii verba, et sensum haud integra fide retulerit, non id criminanti reponit Vallarsius, quod statim reponendum occurrebat, Hieronymum scilicet usum esse jure suo, ut pote qui se non tantum Chronici illius interpretem, sed auctorem quoque in praefatione professus fuerat: sed universam discrepantiae causam in ipsa Graeca fragmenta rejicit, quae non bona fide ab antiquis relata esse arbitratur, cum alia prorsus in sincero Eusebii opere, et Latinae versioni consentanea Hieronymi aetate legerentur. Quae profecto defensionis ratio quam infirma sit, atque adeo absurda, nemo non videt. Sed in quo maxime peccat Vallarsius, atque a vero aberrat toto caelo, illud est, quod priorem illam Chronographici operis partem, ab ipsomet Eusebio identidem commemoratam, inter Scaligeriana commenta et somnia recenset. Vix enim fieri potuisse putat vir doctissimus, ut Eusebius bis in eodem opere eandem crambem iisdem prorsus verbis inculcaret: quod non jam Eusebius eruditus certe auctor atque disertus, sed nec infimi quidem subsellii scriptor aliquis unquam commisisset. Atqui si haec Vallarsius de priori illa operis parte dixisset, quam Scaliger suo marte procudit, laudarem hominis ingenium atque judicium, ex hoc ipso indicio suffecti operis *νοθείας* acutissime porvidentis: at opus ipsum aliquando extitisse a Scaligeriano quidem diversum, attamen ab Eusebio ipso profectum, denegare, non ejus certe erat, qui Chronico illi emendando illustrandoque diuturnam operam collocasset, ubi priorem illam partem commemoratam reperisset: loca etiam quaedam apud Graecos offendisset referta Graecis fragmentis nominatim ab Eusebii libro primo Chronicorum desumptis. Equidem alias loca illa detorquere Vallarsius nititur: at quam infelici conatu, haud semel in adnotationibus ad ea ipsa loca ostendemus.

VII. Nec vero Vallarsii hallucinatio Criticos fugit. Vix enim Vallarsianum Chronicon prodierat, statim adversus singularem hominis sententiam dissertationem *de Chronicis Eusebii Caesariensis* conscripsit vulgavitque anno MDCCL. Hieronymus de Prato Oratorii Veronensis Praepositus. Porro tam Scaligerianum, quam Vallarsianum systema expendit vir do-

ctissimus, ac utrumque simul fortissimis rationum momentis refutat; eaque adversus utrumque proponit, quae nunc genuino tandem Eusebii opere detecto, verissima esse atque certissima deprehensum est. Fallitur etiam ille aliquando; nam quid aliud in re ignota contingere poterat? ac Scaligero nonnunquam, quandoque vero Vallarsio videtur accedere: attamen ad rei summam quod attinet, sentit ille nobiscum, nosque multum ex praeclaro illo opusculo profecisse haud inviti fatemur.

Quod utinam nobis et de Ludovici Spittleri *Eusebianorum Chronicorum historia critica* fateri liceret, cujus epitomen inter Comment. Societatis Gottingensis legere est [1]. At ille, cum multa sapienter de contrariis tum Scaligeri, tum Vallarsii sententiis dixisset, ac utramque satis explosisset, praepostero deinde consilio novam ipse sententiam excogitavit, quae tamen paucis mutatis cum Vallarsiana omnino consentit. Imo ita aliquando loquitur, ut quam potissimum sententiam sequatur, minime constet [2]: quod profecto in homine apprime erudito magnopere mirandum est.

VIII. Atque hi fere sunt, qui Eusebianae Chronographiae illustrandae hucusque operose, et ex professo insudarunt. Esset autem hic locus etiam de recentissima quadam Mediolanensi ex Armeno-Latino-Graeco nostro hoc exemplo mutuata editione Latina dicendi: Sed cum illam ad genuinam nostram lectionem studiosus lector exigere per se possit, supervacuum nobis videtur de re aperta laborare. Satis erit in praesentia admonere, eam ex priori illo exemplo, quod a Georgio exscriptore interpolatum diximus, clam nobis, me vero Venetiis absente, Mediolanum delato deductam esse, nonnullis interim ex altero saniore exemplo, quod deinde ab eodem Georgio accepimus, castigatis.

Caeterum ad rem nostram quod attinet, quae de Scaligero, Vallarsio aliisque diximus, non ea mente protulimus, ut praeclarissimorum virorum industriae et conatibus obtrectaremus, sed ut ostenderemus quam facile sit in re haud satis comperta vel ipsa eruditorum lumina hallucinari, nostraeque felicitati gratularemur, quibus opus illud πολυθρύλλητον, de quo toties inter criticos certatum est, integrum et incorruptum Litteratae Europae communicare datum est. Utere itaque optime lector, ac fruere labore nostro: ac si quid aliud aliquando Armenia nostra suppeditabit, quod eruditorum studiis aut Christianae Reipublicae prodesse possit, illud a nobis expecta.

1 Tom. VIII. Class. Histor.
2 Vide et confer dicta sua contraria pagg. 48. 49. 56. et 67.

ԲԱՆ ԱՌ ՄԵՐԱԶՆԵԱՑ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

AD LECTORES ARMENIOS.

Ոչ փոքր, այլ մեծագոյն մեծ պարծանք են Հայկազեանս գրոցն. ընծայել յիւրմէ երկրէ 'ի պարգեւս մասին զարդարել պանծալի գործ Մխիթարեան (Մայրավանական) անուանեալ Ս'ատեան Մեծաւորուն 'ի մէջ Հասարակ Հնադարուն ատենից նախնեաց, զերկհատորութիւն Մեծին Եւսեբի Պամփիլեայ Կեսարացւոյ, ոչ միայն Հայաստան աշխարհին' որ զնոյն պահեաց յիւրումն ծոցի ցայսօրաւ ժամանակի երբեւ. ամենայնիւ Հաւատարիմ, այլեւ Համօրէն ազգաց եւ ազանց' որ ընդ աշխարհս ուսումնասիրութեան եղեն փափաքողք. Զի եւ անթեղացեալ անգամ առաջնոց' որք ոչ յայտ էին պարագայիւն, բայց միայն յանուն էին կամ լսել նորագոյնս, եթէ զսյաւլեսն Հնութեան յանկաւալի զգուանք ամէնին, նաեւ փափանալեաց զանմնայն նորութեան' մեկնացին, եթէ Հնոյն այս քաղցրագոյն է. զի ազգակն ընտրողական ողբերգութ 'ի ներ Հնոյ ամենորդութեանց' մատենից ամենայն բանասիրութեանց բանասէրք. Մանաւանդ առաւել' ազգիս պարծանք, եւ ազգին յունաց անանցանելի պարգեւ, զի զնոցայն 'ի նոցայնոց նոցա մատուցանէին' արդ. կարօտեալց, արդ. զաւրէն եղելոց 'ի մեծագլին երգոց, զորս ժամանակին առաջին եւս մեզ 'ի նոցանէ առնուլ 'ի փոխ, եւ ժամանակս յետին յաջողեաց փոխարկել 'ի նոսա. Միանգամ 'ի զարդուց Հեռուէ բազմաց կորուսեալ է առ յոյնս յունական աղբիւրագիր գործոյս, որոյ Հարազատ Թարգմանութիւն անաղարտ 'ի մեզ մնայր Թարգմանչաց մերոց ամենեցեան ազգիս' պահեցաւ. անաղթար 'ի միջի մերում միշտեւ գորցայս (բայց 'ի բաննի մի թերթից անկելոց 'ի Հին օրինակէ, զոր յետ ժամանակաց ժամանակին յաւելէ ընթացս). վասն զի այս առաւելութիւն է Հնութեան' մնալեն եւ Հաշել զամենայն, այլ առաւել 'ի ծոցի խորում, որ ծածկեալ էին առ Հեռաւոր գիւղագոյն պարզ. որպէս եւ ոչ առկայք 'ի Հնութեանց ազգիս յառաջ աշխարհս պահեցան, որ 'ի ընկեր աշխարհի ոչ եւս երեւին: Ունել առաւելին փոխարեալ Մխիթարեան մատենադարան Եւրոպի եւ արեւմտեայ. 'ի լատին բարբառ' Թարգմանութեանն մեծին Եւսեբեան ժամանակագրութեան մերոց Թարգմանչաց. բայց ոչ էր այն բաւական 'ի յագուրդ ընթերցասիրաց, այլ առաւել սաստկացոյց բաղձանաց նոցին. Մի զի զխառնոր եւ կարեւոր մասն առաջինն, յորում էն ամենայն ձաչակ Հնութեան եւ Հինինգ ժամանակագրութեան, կամ անթարգմանն էր թողեալ, եւ կամ 'ի կարգատ անկեալ. յորմէ եւ յոյժս եւ քննիչք բաղձմէ առ մատենագիրս եւրոպացւոց, մինչեւ եւ առաւատու գրաւորստոյն Եւսեբի 'ի մէջ բերանել, եւ 'ի մերայ Ջնջ[illegible] բանից Հեղինակին առաւելութիւն առնել. Եւ ահա եւս զի եւ երկիրորդ մասն, Կանոն ժամանակաւ, այս է աղիւսակ ժամանակագրականն' երբեւ Համառօտեալ բովանդակութիւն մասինն առաջնոյ, ոչ այլ [illegible] նութեան խնդրելի, այլ կամ 'ի Հերոնիմեան մեկնութեան էր ազատեան, եւ կամ 'ի ծոցս խորհրդոց ննջայր, եւսեբեան էղէ այս էին առաւ.

[illegible]

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

զեկոյ, հարձակեցելոյն ընդ ասպին յարձակել. բայց անմոռանալով զի հասարակացն գասանին ար-
ուսք պետութեանց և 'ի յն. և 'ի լտ. կանաւ Թաղոյ մեծին ընծայեցան.

Յայսմասնաւորութեան գործոյս 'ի ժամ տպագրութեան բազդաւոր 'ի մերոցն մերոց կանոնաց եղեն ձեռնտու գրասերք չափ. նաև 'ի թարգմանութեան 'ի հայկականս 'ի լատին (երբ մանկ, և կենդ. ... յասաւլ) առանձին գործակցութեանց ... եր լուսահոգի ... հայր Վ. Հ. Յովհ. Զօհրապեան ... երախտեաց.

Բաւական թէ, ... էր ծանուցանել ... գործոյս' վասն ... թարգմանութեան ... և բա- [illegible]. Զ. վասն ... 'ի Հյ. և 'ի յն. և 'ի լտ. [illegible] 'ի լատինական ծանօթութիւնս. [illegible]

EUSEBII PAMPHILI

CAESARIENSIS

CHRONICI BIPARTITI

PARS PRIMA HISTORICO-CHRONOGRAPHICA [1].

Բազ. պէսպէս մատենագրութեանց հնոց պատմութեանց անցի. զոր քաղդէացիք եւ ասորեստանեայք յիշատակեն. զոր զերն մի ըստ միոջէ եւ ե.

Varia [2] antiquarum historiarum [3] evolvi volumina [3], tum, quae [4] Chaldaei et Assyrii memorant, tum etiam, quae singillatim vel Aegyptii conscri-

1 Quùm in ipso totius operis adito nulla occurreret Inscriptio in Codice nostro, ut pote qui sinceram perantiqui Exemplaris fidem prae se ferebat, necesse nobis fuit hanc concinnare inscriptionem, universae hujus Libri rationi congruentem; nempe ut Eusebius ipse Opus suum disposuit. Ceterùm hac de re consule Praefationem nostram. §. 1. Non abs re erit significare, quod Armenus quidam curiosus lector Codicis nostri aliquot ante saeculis, in calce haec notaverat. " [illegible] " i. e. » Eusebius Pamphilius Episcopus scripsit libros historicos tomis decem; quorum novem narrant de Christi Incarnatione, deque Sanctis Apostolis, necnon de universis historiis Ecclesiasticis. Verum primus iste de Adamo, mundoque condito enarrat; vocatur autem Chronicon «.

2 Merito itaque quidam ex eruditis primam hanc Eusebiani Chronici partem, egregio nomine Παντοδαπῆς Ἱστορίας, scilicet *Omnimodae Historiae* juxta D. Hieronymum in Catalogo virorum illustrium, appellarunt; tum quod vox prima est պէսպէս, quae aeque notat *variam*, ac *omnimodam*, id est παντοδαπῶς, maxime apud Interpretem nostrum; tum quod etiam Thomas noster Arserunius, qui x. Saeculo vixit, haec Chronica citaverit nunc hoc nomine բազմապէս, *multifariam*, nunc altero, բազում ժամուց պատմութեանց, *plurima historiarum dicta*. Nimis ergo ambiguus fuit novissimus Chronicorum Commentator Spitlerus, cum dixit pag. 50. contra auctoritatem Hieronymi: » Disjunxisse enim videtur Hieronymus, quae conjuncta accipi voluit, et omnimodam historiam epitomenque vocavit, quae forte apud subtiliorem Scriptorem *Epitome omnimodae historiae* esset appellata «. Lector autem velim reponat: Opus Eusebii fuit tàm Omnimoda Historia quoad I. Partem, et Epitome quoad II. P. quàm integrum opus fuerit tamquam Epitome omnimodae historiae.

3 Առաջնոց պատմութեանց. *antiquarum sc. historiarum*, potest etiam intelligi *Majorum*, vel *Priscorum historiarum*. Sicut etiam մատեանս, *volumina*, poteram aequè vertere *scripta*, *litteras*; cùm prae se ferat illud Gr. Γράμματα. Verbum անցի denique ad sensum a nobis accommodatum *evolvi*, sive *perlustravi*, *peregravi*, satis prodit illud Gr. διῆλθον. *transivi*.

4 Lazarus noster Pharpensis satis antiquus Scriptor v. Saec. exeunte, praesentem Eusebii

գիտացուցին. զոր և յոյժ վիպեն հա-
ւատարիմ. որպէս թէ ստոյգ իցէ[1].
Նոքօք որոնք փակեալ կային ժամա-
նակք թագաւորաց, և ողոմպիականաց,
որ թարգմանի ըմբշամարտաց[2]. և զա-
րութիւն ինչ՝ որ ՚ի բարբարոսաց և
՚ի յունաց, յարեաց և յանարեաց գոր-
ծեցան. և զիւրաքանչիւր ուրուք
զօրս զարմանալիս, զզօրավարս, զի-
մաստունս, զքաջս, զբանաստեղծս,
զպատմագիրս, զփիլիսոփայս. Արդա-
րութիւն համարեցայ[3], մանաւանդ
թէ օգտաւէտ իսկ և հարկաւոր աշխատ,
համառօտաբար զամենեսեան ՚ի կէտ ած-
կանել. Եւ յեբրայեցւոց զառ ՚ի Սուր-
բ գրոց կրեալ եբրայական նախնեացն
պատմութիւնն, և զժամանակագրու-
թիւն ընթերցեալսն հանդերձ ճառե-
լոցս դնել. Մովսէս որ ՚ի մերոց հա-
ւանեալ կարգեցելոց, եթէ որչափ յա-

bunt, quaeque certò, prout licuerit[1], enarrant Graeci: quibus inclusa erant Regum et Olympiadum, quae Athletorum interpretantur [2], tempora; atque praeclara quaedam acta (comprehendebant)[2], quae a barbaris, et Graecis, fortibus ac ignaris gesta sunt; nec non singulorum miram militarem manum, magistros militiae, sapientes, strenuos, poetas, historicos, philosophosque. Congruum duxi[3], immo utile ac necessarium opus[4], breviter cuncta digerere, atque ex Hebraeis in Sacris Scripturis comprehensam Hebraicae antiquitatis historiam et chronologiam hisce praedictis proxime apponere; ut consequi valeamus, quantum Moyses, Prophetaeque Hebraeorum, qui post ipsum extitere, salutarem Theophaniam[5]

praefationem imitatur in proemio suo his verbis. ' Ըստ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ' quo patet Eusebium Armenium praesto ipsi fuisse. Eandem ferme dicendi rationem usurpat et Arseruniius in proemio Lib. I. cap. 1. ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ' Qui sane Arseruniius inter alios scriptores antiquitatis Auctorem maximè nostrum imitandum sibi duxit, cum dixerit loco citato. ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ' i. e. » Itaque juxta Eusebii omnimoda examina accuratissima, Africanique fidem in sermone, nec non ad vestigium Moysis Poetae (sc. Chorenensis) in primis aggredior describere statum divisionis gentium «. Non dissimilis imitatio cernitur etiam in Praefatione Joannis Catholici historici dicentis. ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] '

1 Որպէս թէ ստոյգ իցէ. Apprimè significat, quasi vero liceat, vel ac si fieri poterit. sed tamen hic Hellenismum redolere videtur, ideoque assignare pro illud, ὡς ἐνῆν.

2 Interpretis Armenii paraphrasim dixeris illud, որ թարգմանի ըմբշամարտաց. ut suis exponeret olympicum ludum *Luctatorum*, *Athletarum*, vel *Gymnicorum*, sive Latino more, *Gladiatorum*; aut potius *Luctationum*.

3 Si non sit Librarii mendum, vel ita haec exponenda, ut posuimus in Lat. vel etiam paullo aliter reddenda. *Congruum duxi digerere praeclara quaedam acta etc.* quamvis tunc redundaret զամենեսեան, *cuncta*, vel *omnes*.

4 Arm. vox պատրաստութիւն eadem est cum Gr. κατασκευή. utraque enim significat *officium*, *apparatus*, etc. quasi verò velit Auctor parare se ad hoc opus struendum: ita ut pro *Congruum duxi*, poteramus aequè usurpare *Operae pretium duxi*, vel *operam dedi*. sicut etiam pro ՚ի կէտ ածանել, quod est *usurpare*, etc. placuit interim dicere *digerere*.

5 Աստուածայայտնութիւն exprimit Gr. vocem Θεοφανία, unde Theophaniam Latini sunt mutuati, id est *Dei apparitio*, vel *manifestatio*; idemque denotat Adventum Christi. Altera vox փրկարար refunditur in Gr. Σωτήριος, i. e. *salvificam*; ubi nos diximus *salutarem*.

ւորք քան զհնխօսս ամենայնսն․ թինն մակինեա և որ յետ նորա եղ-բայեցուց մարգարէքն կոչին՝ իցեն․ և զոր ինչ ամենեցուն Հոգւովն յառա-ջագոյն բարբառեցին․ զի դիւրաւ ծա-նուցել մարթասցուք՝ եթէ որոց յու-նաց կամ բարբարոսաց, որք յիւրա-քանչիւր ազգս քաջք երեւեցան, դի-պեցան․ և յոր ժամանակս եղեն ան-դուստ ՚ի սկզբանէ Հրէայականացն ՚ի մէջ երևելեացունն մարգարէքն․ և ա-մենեքին՝ որ մի ըստ միոջէ ՚ի նոցանէ եղեն նոցա առաջնորդք․

praecesserunt; atque ea quaecunque Divino Spiritu praedixerunt; quo facile cognoscere possimus, quibuscum ex Graecis vel barbaris, qui in singulis nationibus viri praeclari extiterunt, simul vixere [1]; quave aetate jam inde a primis temporibus praestantiores inter Hebraeos Prophetae extiterint; sicuti etiam omnes, qui ex ipsis eorum Duces fuerunt [2].

1 Pro դիպեցան, *contigerunt*, vel *convenerunt*, ad sensum exprimendum posuimus *simul vixere*.

2 Hinc pronum est intelligere, quid in hac prima Chronicorum parte Auctor spectaverit; ea enim undique colligit, quibus utatur in secunda parte: ut postquam omnia firmaverit antiquorum scriptorum auctoritate, deinde feliciter incipiat legitimam exponere temporum rationem in Canone. Verum huc pertinet *Exordium Libri*, opus incertum Eusebio adscriptum in Codd. Hieronymi, quoad initium: illud, inquam, quod Scaliger primae partis Eusebii prooemium judicavit; Vallarsius contra, secundae (quam solam ipse partem novit,) introductionem autumavit. Nos certi sumus, quod non attinet ad primam partem, nisi quoad sensum, sicut etiam tota secunda pars summa est primae; quare reducimus illud *Exordium* ad principium Canonis post Hieronymi praefationem. Hic solummodo adducam initium illius juxta usitatam lectionem ab Roncallio usurpatam. *Tom. 1. pag.* 23.

„ Incipiunt tempora totius saeculi, Regesque gentium omnium, quibus locis, quibusque temporibus in suis Provinciis, et quantum regnaverint, vel si quid memoriae dignum per generationes, nativitates, et regna, et ducatus, per omnem actum Judicum, et omnium regum Juda, et aliorum qui non ex eadem tribu regnaverunt, et per regnum Assyriorum, caeterarumque gentium, et tempora Dictatorum cum consulibus ordinariis. Sed et tempora Imperatorum, et Caesarum, et quibus temporibus historiographos (al. historiographi) fuisse dixerunt: sed et successiones eorundem, quod per ordinem rerum superius declaratum est (quo clare videtur primam Chronicorum partem). Quorum universa tempora, gesta, sive apud Hebraeos, vel apud Graecos, vel apud Romanos, sive apud Barbaros, caeteraeque gentes, quae gesserunt, vel constituerunt per historias, in hoc libro plenissime demonstrantur: quod et in libro hoc (Scaligini) Historiae singulae conscriptae declarant, deorum generationem, vel singulorum progeniem, sive his temporibus ipsis antelatis, quae gesserunt, et tempora Olympiacorum, ex quo primus agon gymnicus constitutus, quos (Scal. constitutus est, quod) Graeci Olympias appellant. Et quo tempore adventus fuit Salvatoris nostri Jesu Christi, sive passio ejus; simulque et nomina Episcoporum Ecclesiarum numero quatuor, hoc est, Romanorum, Alexandriae, Jerosolymorum, et Antiochiae etc. “

Haec sunt praeludia chronica, si non ad Canonem spectantia, certe verba auctoris Anonymi, si vis Graeci vel Latini, (nos omnino latet) Eusebio nostro adhaerentis; de quo dubio marte inter se concertarunt hucusque eruditissimi critici sub nomine auctoris nostri.

His itaque praetermissis, non abs re fuerit transcribere illum Eusebii genuinum locum ex Praepar. Evang. Lib. x. cap. 10. ubi quaedam recenset similia hic traditis. ita enim pag. 482. D. (in edit. Coloniae. 1688.) οὐ δεῖ δὲ λοιπὸν ἀλογίας ἡμῶν κατηγορεῖν, εἰ δὴ τοὺς τῶν Σοφῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτῶν γε τῶν παρ᾽ αὐτοῖς φιλοσόφων διδασκάλους, τοὺς Βαρβάρους λέγω, πόθῳ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας καὶ αὐτοὶ μετῆλθομεν, εἴγε Βάρβαροι Ἑβραῖοι, ὧν τοὺς χρόνους, καθ᾽ οὓς ἤκμασαν Μωσῆς τε καὶ οἱ μετὰ Μω-

Այլ զայս և պատուէր առաջ առնե-
լոյին ումեք տամին 'ի սկզբանս, մի
երբէք ոք յանդգնեսցի, որպէս թէ
ստուգիւ ինչ հասու ժամանակացն
կարիցէ որ լինել։ Ոչ այս նախ ան-
տի իսկ շահեսցուք, եթէ զվարդապետ
վարդապետս զայն՝ որ առաջ ցեղ ծա-
նօթան, համարիցի ոք, թէ ոչ ձեր
ծանուցանել զժամս և զժամանակս՝ զոր
Հայր եդ յիւրում իշխանութեան,
այլ նա ծանուցեալ անդրադարձ՝ Թուի
ինձ՝ թէ ոչ միայն վասն կատարա-
ծի, այլ վասն ամենայն ժամանակաց
եւ զայն վճռեաց սակաւ բանիւք. զի
զորս յօժարեն ժամել յայնպիսի զառաւուշ
քննութեանս յանդգնել, արգելուցու.

Interim vero initio monitum ac commendatum universis vellem, ne quis contendere unquam audeat, quasi de temporibus quisquam omnino certus esse possit. Quod sane vel inde primum obtinebimus, si veracem magistrum quis censeat dicentem suis familiaribus. (*Act.* 1. 7.) » Non est vestrum nosse horas et tempora, quae Pater posuit in sua potestate «[1]. Sed ille velut Deus ac Dominus, non solum de mundi fine, sed etiam, ut mihi videtur, de omnibus temporibus hanc paucis verbis sententiam tulit; ut eos nempe qui in talem vacuam disquisitionem amant audacter praesumere, impediret.

τοῖς Πρεσβύταις, ὧν ἂν ἔχοι διελθεῖν. id est juxta interp. Francisci Vigeri. » Ac desinant isti porro nos temeritatis arguere, quod verae pietatis studio, Graeciae Sapientum Philosophorumque doctores, Barbaros, inquam, illos, si barbari tamen Hebraei sunt, consulere voluerimus ipsi quoque. Deinceps quibus ipsi temporibus, Moses puta, caeterique post eum Prophetae claruerint, excutiendum erit «. Prosequitur autem sequenti capite ea recitare, quae in Canonis Praefatione verbotenus occurrant lectoribus.

1 Locus sacri textus hujusmodi est in Gr. οὐχ ὑμῶν ἐστι, γνῶναι χρόνους, ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. Lat. Vulg. 7. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate «. Arm. vero ibi. " Ոչ է ձեր գիտել զժամս և զժամանակս, զոր Հայր եդ յիւրում իշխանութեան ". Ubi clare cernimus Interpretem Eusebii vix observasse Armenam scripturae versionem, sed magis Gr. textui, ab auctore citato, adhaesisse; quae res profecto ostendit apud Armenios nondum iis temporibus late evulgatam fuisse Sacrarum Litterarum translationem; quippe quae translatae fuerint eodem saeculo, quo Eusebii opera quoque translata sunt; alioquin certe juxta Nationis lectionem exacta servasset cuncta versionis sacrae verba; quod efficit Samuel chronologus, saec. xii, cum transcribit hunc Eusebii locum hoc pacto. " Յաղ յամարութիւն կանոնաց ժողովրդականութեան ձեր. [illegible]

[illegible] hoc est. » Verum propensio voluntatis humani generis curiose indagatrix existere videtur praeteritorum futurorumque perinde, quam praesentis; quemadmodum didicimus ex libris, sciscitantes haec de viris divinis externisque. Quibus suis familiaribus dicebat Salvator: Non est vobis scire horas et tempora, quae Pater posuit in sua potestate. Non pro ultimo tantum fine haec proferebat, sed de omni tempore sententiam posuit, ait maxime verax ille historicus Eusebius. Nam animos percuriosos atque inania disquirentes paucis his verbis impedit: Ne contendas certo consequi scientiam temporum. Verum haec mandata divina ac dominica ex diametro et veraciter data sunt ad cursus coercendos ab inutili labore «.

Նաև մեր իսկ բանս՝ առաջասացն սմին վկայելով հաւաստութիւն ասասցեն՝ զվարդապետականն բարբառս, թէ ոչ յունաց և ոչ բարբարոսաց և ոչ այլոց անգամ առն իսկ յեբրայեցւոց մարթի հաւաստեաւ ստանալ զամենայն աշխարհի զժամանակագրութիւն։ Այլ զայս և եթ աղօթել, եթէ ամենեքին որ 'ի մերս յայտնեսցի. Նախ երկուս ճանաչել՝ երկուս իրս ճանաչել։ Մի զի մի այլոցն որ նմանեալ կարծիցէ ճըշգրիւ գտանել զհասանել ժամանակաց ժամանակագրութեան. և խաբեսցի. Այլ զայն և եթ 'ի հանդիսի անցուցելով գիտասցէ, թէ որպէս զիարդ մարթ իցէ գիտել՝ զխնդիրն՝ որ առաջի կայ, և չմնալ երկբայ.

Quinimmo verba quoque nostra impraesentiarum idem testificando; magistri illud dictum testatissimum reddent: nempe, quod neque a Graecis, nec a barbaris, nec ab aliis, nec ab ipsis quidem Hebraeis integram mundi Chronologiam accurate quis discere possit [1]. Illud tamen solummodo exoptandum, ut omnino quod in rem nostram faciat, duae res cognoscantur. Primo ne forte quisquam arbitretur aliorum more accuratissime consequi posse rationem temporum; et decipietur: Sed (quod praeterea velim, ut advertat lector) illud tantum in lucem (a nobis) editum fuisse agnoscat, ut quomodo, quove pacto quis scire queat praesentem quaestionem, nec vero ambiguus maneat.

Այլ յունաց չէ ինչ զարմանալ առառաջոյ հասանելոյ իւրաքանչիւրք երկոցին ժամանակաց լինելոյ, որք ընդ աղդի աղդի եղծանողական ապականութեամբ արկին զանձինս. և ընդ երկար ժամանակս մինչև ցԿադմեայ ազգն՝ ամենևին զիրով ինչ ոչ վարեին. քանզի կադմոս առաջին նախ եբեր նոցա գիր 'ի փիւնիկեցւոց աշխարհէն. Այս յիրաւի իսկ 'ի պղատոնի գիրսն անպատմել եգիպտացին զսողոնն. ով սողոն ասէ՝ յոյնք միշտ մանկ.

Quod (autem) Graeci remotioribus temporibus omnino excludantur, ne mirum id videatur: quippe qui variis nefandis corruptelis semetipsos implicaverint, et longo tempore usque ad Cadmi generationem litteris prorsus caruerint. Cadmum enim primo, ajunt, ipsis ex regione Phoenicum [2] characteres adduxisse. Et quidem jure Aegyptius quidam in Platonis libro dicteriis incessit Solonem. « O Solon, inquit, Graeci semper pueri estis:

1 Si verba ipsa servanda erint Armeniacae lectionis, in Genitivo vel etiam in Dativo videntur sonare haec: ... Neque Graecorum, neque Barbarorum, neque aliorum, vel, Neque Graecis, neque Barbaris, neque aliis, (jam inde ipsis Hebraeis possibile erit certè ediscere totam mundi Chronographiam... quod sane valde incertum prodit sensum. Paulo post necessarium duximus pauca addere parenthesi clausa; alioquin fatendum erit, omnino obscurum esse hunc locum; quem ex parte sibi conciliavit Joannes Catholicus dicens in sua Praefatione. ' Նաև մեր մինչ. զոր առաջինն չէ ունելի. զի առ 'ի յայտնելն Նաւ նորոտ լինել. ոչ այլոց նորաց բանին հասանիլ մինչև[illegible].

2 Haicanae, sc. Armeniacae, linguae usus plerumque solet nomina regionum, ut magis venuste, exprimere աշխարհ, կամ երկիր փիւնիկեցւոց, յունաց, հայոց, հայքն. regio vel terra *Phoenicum*, *Graecorum*, *Armeniorum*, etc. quam փիւնիկէ կամ փիւնիկէստան, յունաստան, հայաստան, *Phoenice*, *Graecia*, *Armenia*. nos tamen posteriori hoc modo passim exponimus in Lat.

կայի էր. քանզի ծեր յոյն այր երբէք ոչ գտանիցի, և չէք ոք ՚ի մէնջ ուսանել առաւելն զհին ժամանակին. Իսկ եգիպտացւոց բազում ինչ առասպելս ձեռաց պատմին. նոյնպէս և քաղդէացւոց. զի նոքա ՚ի քառասուն և չէս աւելի բիւրս ամաց ժամանակս գրեալ իւրեանց ժամանակըն. և եգիպտացիք զդից ինչ և այլոց ոմանց կիսաստուածոց, և առ այնու ուրուականաց և մահկանացուաց այլոց թագաւորաց բազում ինչ զառանցելոց առասպելս առնեն.

quoniam senex vir Graecus vix reperitur unquam; nec potest quis a vobis discere antiqui temporis documentum «[1]. Aegyptiorum vero multiplicia referuntur monumenta commentitia, haud secus ac Chaldaeorum: etenim isti ad quadraginta et plures etiam annos myriados, sua, literis tradita, tempora computant. Aegyptii vero Deorum, ac quorumdam semideorum, et interea manium, atque mortalium aliorum regum, plurimas, delirantium more, fabulas contexunt [2].

(Apud Georgium Syncellum pag. 32. vel 40.)

„ Αἰγύπτιοι δὲ θεῶν καὶ ἡμιθέων, καὶ παρὰ τούτοις νεκύων καὶ θνητῶν ἑτέρων βασιλέων πολλὴν καὶ φλύαρον συνείρουσι μυθολογίαν. "

1 Hunc ipsum Platonis locum iterum recitat ipse Eusebius noster in sua Praepar. Evang. l. x. c. 4. pag. 471. simili modo, quo hic legitur. ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε. γέρων δὲ Ἑλλήνων οὐδείς, οὐδέ ἐστι παρ' ὑμῖν χρόνῳ πολιὸν μάθημα. (quod sic redditur à Latino Interprete Francisco Vigero). » O Solon, Solon, pueri semper Graeci estis, neque senex e vobis quisquam, neque canum apud vos ullum disciplinae genus «. At ipsa Platonis verba in Timaeo, pag. 1043. ita se habent. Καὶ τινα εἰπεῖν τῶν ἱερέων εὖ μάλα παλαιόν. Ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν. Ἀκούσας οὖν, πῶς τί τοῦτο λέγεις; φάναι. Νέοι ἐστέ εἶπεν, τὰς ψυχὰς πάντες. οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε, δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν, παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν. (ubi Lat. Interp.) » Tunc a Sacerdotibus Aegyptiis quemdam grandem natu dixisse: O Solon, Solon, Graeci pueri semper estis, nec quisquam a Graecia senex. Cur istud diceret, percontante Solone? respondisse Sacerdotem: quia juvenis semper vobis est animus, in quo nulla est ex vetustatis commemoratione prisca opinio, nulla cana scientia «. Ubi advertas velim πολιὸν, sc. canum apud alios lectum, in codice nostro procul dubio παλαιὸν, sc. vetustum vel antiquum lectum fuisse; ac consequenter ab Interp. Arm. substitutum հին. quod forsan rectius judicetur respectu vocis adjunctae χρόνῳ, hoc est, tempore. id quod alii minime advertentes, Latini, inquam, Interpretes, utro omiserunt mentionem temporis, tam in Praep. Eusebii, quàm in Timaeo Platonis; sicut etiam in Strom. Clementis Alex. Lib. I. p. 356 verum in praesenti loco omnino conservandum fuit, cum Eusebius de Chronologia verbum instituens disserit, minime reperiri posse apud Graecos priscam ullam traditionem de antiquo tempore, παλαιῷ χρόνῳ; nisi χρόνῳ πολιῷ metaphoricè eodem accipias sensu.

2 Locus citatus a Georgio Syncello primum tenet locum inter Fragmenta Graeca, eaque vera Eusebiana, auctoris nomine expressius designata. Sic enim loquitur hic Syncellus. ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου μνησθεὶς ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ φησὶν οὕτω. Αἰγύπτιοι δὲ etc. sc. ad verb. » Quorum, et Eusebius Pamphili, mentione facta in Chronicis suis, ita dicit, Aegyptii vero «; et reliqua, quae in textu Graeco posita sunt, valde congruentia cum Armena nostra lectione. Quod sane magis pateret etiam in Latina translatione Goari, si non paulo aliter vertisset Syncelli verba hoc pacto. « Quos et memorat in Chronicis Eusebius Pamphili, dicens: Deorum et Semideorum, nec non apud eos Heroum, atque mortalium aliorum regum plurimas et nugaces congerunt et nectunt ad

Նաեւ արդ՝ զինչ հարկ իցէ ինձ, որ քան զամենայն ինչ զճշմարտութիւն պատուեմ, զայնպիսիս ինչ մանր քննել. որ եւ յեբրայեցւոցն յիմ սիրելեաց երկբայութիւնս գտանի. զոր ՚ի դէպ ժամանակի յանդիմանեմ եւ ցուցից. Բայց այս ընդդիմակայ ժամանակագրաց հպարտութեանն ասացի ՚ի կշտամբութիւն.

Quae me igitur urget necessitas, ut ipse qui prae omnia veritatem colo, ejusmodi res minute inquiram? cum quidem apud dilectos quoque meos Hebraeos dubia quaedam (de computatione temporum) occurrant: quod tempore opportuno exponam. Hoc autem ad confutandam Chronographorum superbiam ex vana opinione conceptam, sit dictum.

Բայց ես վասն իրացն՝ որ առաջի կան, զՀնոցն գրոց երկելով, նախ եւ դնեմ զՔաղդէացւոցն ժամանակագրութիւնն. ապա զԱսորեստանեայցն. ապա զՄարաց թագաւորսն. ապա զԼիւդացւոց. եւ առ նոքին զՊարսից. Եւ անտի ՚ի միւս անցից փոխելով՝ զամենայն զԵբրայեցւոց ժամանակագրութիւնն եդից կարգ ըստ կարգէ. Եւ յետ նորին զարձեալ յերրորդ կարգի զԵգիպտացւոց հարստութեան ժամանակին. Ի նոյն յարեցից եւ

Ego vero propter res, quae praesentes versantur, in priscorum libris versatus, ponam in primis Chaldaeorum chronographiam [1]: deinde Assyriorum; postea Medorum reges; deinde Lydorum; et juxta eos Persarum. Et inde ad alia gradum faciens, integram Hebraeorum chronologiam ex ordine digeram; atque post eam, iterum tertio loco Aegyptiorum dynastiae tempora. Illis addam etiam Ptolomaeorum (tempora) [2], qui post Ale-

inciem confabulationes &c. Ubi tria fecit doctissimus Goar vix laudabilia: Hoc dictum Αἰγύπτιος Ν, a quo textus Eusebianus exordium ducit, plane omisit. Alterum παρὰ τούτοις expressit *apud eos*, ubi oportuit magis cum nostro Interprete reddere *cum his*, *ad haec*, vel *interea*. Ac demum pro νεκύων reposuit *Heroum*, cum debuisset vertere *Manium*, ut alibi observavit. p. 45. et in annot. p. 13. ad p. 52. *Manes*, vel *Deos Manes*, juxta Arm. ...

His praemissis de vera lectione Eusebiana, restat praeterea advertere, quod Syncellus cum citasset Eusebii verba antelata, continuata illico serie, adjungit alia quoque ejusdem aucteris dicta, alicubi nimpe desumpta; ita ut duplicem Chronicorum locum in unum redegerit. verum secundam illam orationis partem videbis paulo inferius inter Eusebii dicta post verba Polyhistoris de Chaldaeis; ubi iterum haec addit Syncellus. *Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Εὐσέβιος μεμφόμενος αὐτοῖς τῆς φλυαρίας συνέγραψεν*. i. e. " Et haec quidem Eusebius, ut nugacitatem eorum (Aegyptiorum videlicet) sugillaret, conscripsit ". Quum ergo adeo firmiter citaverit Sync. Eusebii haec verba sub claro nomine tum auctoris, tum operis Chronici, feliciter ea sibi conciliavit Jos. Scaliger, ac inter sua fragmenta accommodavit; sed tamen cum nesciret nec genuinum locum, neque diversitatem locorum, simpliciter totum simul transcripsit in pag. 6. sub initio rerum Aegyptiacarum. De Vallarsio quid dicam, dubius sum; cum vel ipse dubitare debuerit de praesenti fragmento. Primam enim Eusebianae Chronologiae partem funditus evertendam cogitavit; in secunda vero, eaque a D. Hieronymo Latio donata nullum reperit vestigium nuper memorati fragmenti: sed multa praeterea dehinc eum urgebant.

1 ժամանակագրութիւն ad syllabam est χρονογραφία, passim vero ponitur etiam pro χρονολογία. quare et nos sine discrimine utimur in Lat. versione utraque voce, *Chronographia*, sc. scriptio temporum, et *Chronologia*, i. e. sermocinatio de tempore: eodem sensu dicitur *ratio* vel *doctrina temporum*.

2 Պտղոմեանցն redditur in Gr. τῶν Πτολεμαίων. etenim mire inter se conveniunt articuli, quibus caret lingua Latina. quamobrem ne-

ճշմարտութեանցն ; որ յետոյ աղեքսանդ-րի մակեդոնացւոյն թագաւորեցին Ե-գիպտոսի եւ Աղեքսանդրիայ : Զ(Ս)ո-րայ զկնի այսր ըստ մասին յայլմէ սկզբա-նէ , եթէ զիարդ յոյնք զիւրեանց պատմութիւնս , պատմեն , ասից 'ի մասն : Նախ զնոսա՝ որք 'ի Սիկիո-նի թագաւորեցին . եւ որք յԱրգա-ցւոց աշխարհին . եւ որք անդ իսկ յա-թենացւոց քաղաքին , յառաջինսն մինչեւ ցվերջին յետինսն . որք 'ի Լա-կեդեմոնիա , եւ որք 'ի Կորնթոս . եւ որք 'ի մի կողմն ուրեք ծովակալք տիրեցին :

Յաւելից 'ի սոյն եւ զԳիր Ողոմ-պիադացն՝ որք 'ի Յունաց գրեցան . Եւ յետ զնոսին զատոյ ամենեսեան առընթեր միմեանց , ապա եւ զառա-ջին թագաւորսն մակեդոնացւոց , եւ զթեսաղացւոց . ապա եւ զասորես-տանեայց , եւ զասիացւոց , որք յետ աղեքսանդրի եղեն զօրագլուխ , մի ըստ

xandrum Macedonem in Aegypto, atque Alexandriae regnarunt. Post haec vero ex diverso capite[1], quomodo nimirum suas Graeci narrent historias, singillatim indicabo. Primum eos, qui Sicyone regnaverunt; quive Argiae[2]; quique in ipsa Atheniensium urbe, a primo usque ad postremum: nec non qui Lacedaemone, et qui Corinthi: qui demum in aliqua regione, mare obtinentes[3], dominati sunt, (recenseam).

His addam descriptionem olympiadum, quae a Graecis scriptae fuerunt. Postquam autem omnia haec apposite inter se invicem collocavero, tum et primos reges Macedonum, Thessalorumque[4]; deinde etiam Assyriorum atque Asianorum, qui post Alexandrum duces extiterunt singillatim con-

esse fuit, pro Arm. զ. Ն. praepositivo postpositivoque articulis, addere in Lat. nunc *tempora*, nunc *reges*, etc. nisi subaudiatur ex serie sermonis nomen ipsum.

1 Ad verb. *յայլմէ սկզբանէ*, *ex alio principio*. quo vult auctor assignare vel novam sectionem, capitulum nempe, ubi seorsum acturus est de Graecorum origine, vel fontes, ex quibus Graecam hauserit historiam.

2 Juxta Arm. *արգացիք*, *արգացւոց*. et Gr. Ἀργεῖοι, Ἀργείων, debuit exprimi in Lat. *Argii*, *Argiorum*, vel *Argaei*, *Argaeorum*. verum apud Latinos ipsos passim legimus *Argivi*, *Argivorum*; aliquando vero *Argi*, *Argorum*, unde terra ipsa *Argia*.

3 *Ծովակալք* optime resolvitur in Gr. nomen θαλασσοκράτωρ, sicut etiam *ծովակալութիւն* in verbum θαλασσοκρατία, quod non semel in Canone occurrit. Verum cum apud Latinos desideretur talis compositio, vel invitus dicam, *mare obtinere*, *maris imperium tenere*. etc.

4 Quamvis nos Latinorum more ubique expressimus *Thessalia*, *Thessali*, verum in Arm. nunc scribitur *Թետտաղիա* կամ *Թետտաղիա*, *Թետտաղացիք* կամ *Թետտաղացիք*, nunc *Թեսաղիա*, *Թեսաղացիք*. ob variantem Hellenismi lectionem Θετταλία, Θετταλοί, vel Θεσσαλία, Θεσσαλοί. Eusebius lectionem magis retinere anteriorem visus est. Ubi obiter notabis, quod hunc usum vocis *Thettalia* pro *Thessalia*, non advertentes eruditissimi Whistonii in translatione Chorenensis nostri, haesitant, atque vocem occurrentem Lib. 1. cap. 7. p. 21. *զԹիտաղիա*, ad Syllabas reddentes *Thitaliam*, in subjunctis notis ita haec divinant: Nomen (inquiunt) ut arbitramur, corruptum. An ullo modo ad Graecam vocem θάλασσαν referri potest, ut adeo oram *maritimam* interpretemur. Namque id verborum series et continuatio postulare videtur &c. Gratis tamen; namque reipsa locus citatus postulat vocem *Thettaliam*, *Thessaliam* nimirum, ut vulgo Latini dicunt: sicut etiam vel ipsi Whistonii alibi feliciter id assequuti sunt, cum L. 2. c. 22. p. 107. *զԹեսաղացիսն* recte reddiderunt *Thessalis*.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

scribam. Deinde omnes quoque, qui ab Aenea, post captum Ilium, Latinis imperarunt, et postea Romani sunt appellati, singillatim ac distincte ad invicem in ordinem redigam. Postea vero ex ordine illos, qui a Romulo (originem habuerunt)[1], quique Romanorum urbem condiderunt. Et qui a Julio Caesare, et Augusto ordine succedentes Imperatores fuerunt[2]; nec non Consules, qui annui interea creati sunt.

Atque (demum) materias de his cunctis mihi recolligens, ad Chronicum temporum Canonem[3] me convertam. Ac resumens jam inde ab origine ex iis, qui in qualibet gente regnaverunt, tempora, singulas in partes seorsum dividam; numerum quoque annorum uniuscujusque ipsorum comparate inter se invicem apponam: ut facile ac expedite assequamur, quo quisque tempore fuerit. Atque singulorum regnorum praeclara gesta, quae apud omnes gentes narrantur, inter ea regna breviter exponam.

Sed illius secundi postea elaboratio accedat[4]. Interim vero in proximo sermone, agedum quam Chaldaei de suis majoribus referunt, chronographiam perspiciamus.

1 Pro *Romulo* ubique Interp. Arm. habet Graeco more *Romylum*, vel potius *Romilum*.

2 Cuncta haec integra apposite que digesta occurrent studiosis Lectoribus in praesentis Chronographiae progressu, in Prima scilicet hac Parte, secundum ordinem ab Auctore praescriptum; nisi solummodo ultima sectio, ea videlicet, quae ad successores Julii Caesaris, Consulesque spectat, injuria temporum exciderit: quod delendum maxime esset, nisi aliunde facile suppleretur.

3 [illegible] (vel, ut alibi legimus, [illegible]). Ex his duabus vocibus, secunda Armena videtur accommodata ab Interprete nostro, ut primam vocem Gr. Χρονικὸς explicet. utraque enim est *temporalis*.

4 *Secundum* vocat *Opus*, Chronicon Canonem, respectu, ut patet, Primi hujus Chrono-

(ՔԱՂԴԵԱՑԻՈՑ)

Որպէս քաղդեայք ժամանակագրեն, ՚ի Բազմավիպէն Աղեքսանդրէ. եւ վասն գրոց քաղդէացւոց, եւ վասն առաջնոյն թագաւորութեան նոցա ։

Զայս՝ Բերոսոս յառաջնումն մատենին պատմեաց, եւ յերկրորդումն զթագաւորսն մի ըստ միոջէ յօրինեալ գրեաց ։ Նորին ասէ, թէ Նաբոնասարոս կայր ՚ի ժամանակին թագաւոր ։ Զթագաւորացն անուանս գումարեալ գումարէ լոկ, բայց ըզգործս նոցա ոչ ինչ ճշգրիտ պատմէ, կամ թէ չարժանի իսկ արժանի յիշելոյ, եթէ անդէն թիւ թագաւ-

(CHALDAEORUM[1].)

Quomodo Chaldaei Chronographiam prodant, ex Polyhistore Alexandro; nec non de scriptis Chaldaeorum, primoque ipsorum regno.

» Haec Berosus primo volumine enarravit[2], et secundo singulos reges disponens conscripsit. Prout ille dicit, quod Nabonassarus eo tempore rex erat[3]. Nomina regum colligens, utique colligit tantum, gesta vero nulla accurate refert; vel nec memoratu dignum reputat, ut exinde numerus regum exponeretur: incipitque in hunc modum scribere[4]. Apollo-

(*Syncell. apud Scalig.*)

Ταῦτα Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοὺς βασιλεῖς....

logici Sermonis; qua ratione et nos plerumque denominavimus *Primam*, et *Secundam* partem: sicut et alii ante nos fecerant cum Scaligero, quamvis ipsi caruerint prima hac parte. Hic ergo obiter animadverte, hoc ipso Eusebii dicto funditus everti eorum sententiam, qui hoc Chronicon in duas esse partes divisum negabant. ut diximus in Praefat. §. V.

1 Primum hoc caput praesentis operis est, ut et infra nominatur etiam ab auctore. Sed quum nullam habuerit Codex capitulorum divisionem, non sumus ausi, vel in textu, vel in margine designare numeros singulis capitibus congruentes.

2 Initium hujus periochae quodam modo cernitur in fragmentis Graecis paulo post adducendis: ut in illo Ταῦτα μὲν ὁ Βηρωσσὸς ἱστόρησε. et in altero Ταῦτα . . . ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοὺς δέκα βασιλεῖς. etc. Interim vero diligenter attendendum, citari hic ab Eusebio Alexandrum Polyhistorem, qui scilicet Polyhistor utitur testimonio Berosi Chaldaei; idque, ut videtur, duplici modo: nunc Berosi ipsius verba laudans, nunc vero Apollodorum adducens testem: ita tamen, ut clare minime pateat, quae sermonis pars ad illum, quaeque ad hunc pertineat.

3 Cur hoc loco fiat Nabonassari mentio, et hoc dictum eo *tempore* ad cujus scriptoris aetatem pertineat, haud facile videtur discerni posse. Nescio an de Nabonassari epocha aliquid hic innuere auctor voluerit, de qua quodammodo agit Scaliger in Animadv. Gr. Euseb. p. 409: ubi de Berosi aetate disserit.

4 Emendemus de Polyhistore, an ipse Polyhistor de Beroso haec dixerit, *Incipitque*, aliunde probandum est. Audiamus Syncellum, qui haec omnia transcribit ab Eusebio, quanquam sermonis exordium mutaverit, hoc pacto: Περὶ τούτων καὶ Ἀπολλόδωρος ἱστορεῖ τοῦτον τὸν τρόπον, οὕτω λέγων. Ταῦτα μὲν ὁ Βηρωσσὸς ἱστόρησε. πρῶτον γενέσθαι βασιλέα Ἄλωρον. etc. i. e. ad verb. » Ad haec et Apollodorus pariter

առաջին կարգեցին . և անուանէ զԱղե-
րոս զայս ՚ի Բաբելոնէ . Քաղդէացի սու-
ղէ՝ նորա թագաւոր կացեալ զսարս-
տասն , որ ՚ի բազմապատիկ թիւ կը հաշ-
ուեալ , թագաւորել նմա շարս . Մի
բաժանելով շարս մի ՚ի թիւ երից
հազարաց և վեցհարիւրոց ամաց . գրէ
ընդ ՚ի նորին մերոյ և նեռս ինչ . և
սոսս . Ներ մի ասէ ՚ի ներիցն՝ վե-
ցից հարիւր ամ . և սոս մի ՚ի սո-
սիցն՝ Ի. ամ . Թուելով զառաջինն զայն-
պիսիս ըստ առաջնոց ինչ համարելոց
նշանակեալ . Զայս ասէ , և եւս յա-
ռաջ մատուցեալ՝ մի ըստ միոջէ կարգ-
գաւ թուէ զԹագաւորս Ասորեստա-
նեայց . Ժ. Թագաւոր՝ յԱղովրայ յա-
ռաջնոյն թագաւորէն մինչև ցՔսիսութ-
թրոս . առ որով ասէ լինել զմեծ և
զառաջին ջրհեղեղն , զորմէ և Մով-
սէս յիշատակէ . Իսկ զժամանակս իշ-
խանութեան թագաւորացն այնոցիկ
ասէ շարս ՃԻ. և Ի. որ լինին բիւրս
[illegible] . Իսկ գրէ
մի ըստ միոջէ այսպէս .

dorus ait primum extitisse regem Alorum, qui (oriundus) ex Babylone erat quidem Chaldaeus [1]. Regnasse vero ipsum saros x. dividens unum Sarum in numerum trium millium et sexcentorum annorum: scribens praeterea et aliquas Neros, Sossosque: Nerus una, inquit, ex neris, sexcentorum annorum est spatium; Sossusque una ex sossis. xx. annorum; hosce annos secundum pristinam quandam antiquorum rationem recensens «. Haec dicens, et ulterius progrediens, singulatim ex ordine recenset reges Assyriorum, Reges x. ab Aloro primo rege usque ad Xisuthrum, sub quo magnum et primum diluvium fuisse ait; de quo et Moyses mentionem facit. Tempora vero imperii Regum illorum saros dicit (fuisse) c, et xx. qui efficiunt xxxiii. myriadas annorum. Scribit autem singillatim hoc pacto.

(Syncell. pag. 51.)

πρῶτον γενέσθαι βασιλέα Ἄλωρον ἐκ Βαβυλῶνος Χαλδαῖον. βασιλεῦσαι δὲ σάρους ί.

istis (prodigiis) fidem facturus, sic ait: Haec quidem Berosus narravit, primum fuisse regem Alorum etc «. Quod si constet, tum forte legendum erit etiam in Eusebio nostro. [illegible] Verum ut huic conjecturae, quae supplet Berosi nomen, assentiamur, non adeo urget nos hic Syncellus, cum non ad amussim, sed perfunctorie Eusebium describat.

1 Mendum librarii hac in linea satis perspicuum est; nec licebit, neque fieri poterat, ut in Latinum sermonem refunderetur. patet enim pro [illegible] legendum esse [illegible], ut infra. sicut etiam pro ՚ի [illegible] expedit legi ՚ի [illegible]. et pro [illegible] necesse fuit restitui [illegible] vel [illegible] ope Gr. fragmenti. Auctoritas vero codicis nostri probat in Gr. lectionem Scaligeri Βασιλέα, et Χαλδαῖον, et contra improbat alteram Goari βασιλέων et Χαλδαίων, cum sua accusatione adversus Scal. in adnot. p. 421. Item militat argumentum contra Goarum, cum in Lat. sua versione omittit nomen *Chaldaeorum*, » Regum (inquiens) quidem Babylone natorum Alorum primum fuisse narravit Berosus «. ubi deberet juxta suam lectionem dicere: » Haec quidem Berosus narravit, primum fuisse regum, Alorum ex Babylone Chaldaeorum «.

Ի վախճանելն առն՝ ասէ, Ալորայ՝ թա-
գաւորեաց որդի նորա Ալապարոս
շարս . Գ: Եւ յետ Ալապարոսի՝ Ամեղ-
ղոն ՚ի Քաղդէացւոց ՚ի Պաւտիբիբղոն
քաղաքէ թագաւորեաց շարս . ԺԳ .
Եւ յետ Ամեղոնի՝ Ամմենոնն ՚ի Քաղ-
դէացւոց ՚ի Պաւտիբիբղոնէ (՚ի դաստէ-
բիբղոն քաղաքէ), թագաւորեաց շարս .
ԺԲ . Ի սորա աւուրս երեւեալ գա-
զան ինչ՝ զոր կոչեն Իդովտիոն , ՚ի
Կարմիր ծովէն . որոյ՝ մարդկան եւ ձը-
կան կերպարանք էին . Իսկ զսա Ամե-
ղանէ՝ Ամեղագարոսն ՚ի Պաւտիբիբ-
ղոն քաղաքէ թագաւորեաց շարս .
ԺԸ . Իսկ յետ սորա Դաւոնոս հովիւ
Հովիւն ՚ի Պաւտիբիբղոն քաղաքէ .
թագաւորեաց եւ նա շարս . Ժ . Ի սա

» Quum, inquit, obiisset Alorus[1], regnavit filius ejus Alaparus saros III. et post Alaparum, Almelon ex Chaldaeis e civitate Pautibiblon regnavit saros XIII. Post Almelonem autem Ammenonem ex Chaldaeis de Pautibiblon[2] civitate (ait) regnasse saros XII. In diebus ejus apparuit quaedam bestia e mari rubro (egressa), quam Idotion vocant, quae hominis et piscis speciem habebat. Atque post eum Amegalarum[3] ex Pautibiblon urbe regnasse (tradit) saros XVIII. Post hunc vero, Daonum Pastorem fuisse ex urbe Pautibiblon; eum quoque regnasse saros X. Sub eo iterum e mari rubro (egressas), quatuor[4] belluas

(*Syncell. ibid.*)

(...) *καὶ καθεξῆς Ἀλάπαρον, καὶ Ἀμήλωνα τὸν ἐκ Παυτιβίβλων. εἶτα Ἀμμένωνα τὸν Χαλδαῖον, ἐφ᾽ οὗ φησὶ φανῆναι (τὸν μυσαρὸν Ὠάννην) τὸν Ἀννήδωτον ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς. (ὅπερ Ἀλέξανδρος προλαβὼν εἴρηκε φανῆναι τῷ πρώτῳ ἔτει. οὗτος δὲ μετὰ σάρους μ΄. ὁ δὲ Ἀβυδηνὸς τὸν δεύτερον Ἀννήδωτον μετὰ σάρους κϛ΄.) εἶτα Μεγάλαρον ἐκ Παυτιβίβλων πόλεως. βασιλεῦσαι δὲ αὐτὸν σάρους ιή. καὶ μετὰ τοῦτον Δάωνον ποιμένα ἐκ Παυτιβίβλων βασιλεῦσαι σάρους. ί. κατὰ τοῦτον πάλιν φησὶ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἀννήδω-*

1 Cum Syncellus quaedam de suo addat, quaedam vero praetermittat, propterea in Graeco parenthesis nota clausimus, aut puncta lacunae indicia, aut verba quae nobis Syncelli visa sunt; quamquam Scal. p. 5. cuncta transcripserit ut Eusebiana, sub illa inscriptione per se excogitata, *ἐκ τῶν Ἀπολλοδώρου*. Verum cuncta haec conferenda sunt cum Abydeno, quem infra auctor noster citabit.

2 Eusebius noster ubique firmiter habet hoc nomen Παυτιβίβλον, vel ἐκ Παυτιβίβλων; (praeter librarii *errorem* in uno loco *պաւտի-բիբղոն* pro *պաւտիբիբղոն*.) Syncelli vero editores et excerptores passim legerunt *ἐκ Παντιβίβλων*; atque in Lat. expresserunt *ex Pantibiblis*.

3 Certe hic legebat Interp. noster in Gr. εἶτ' Ἀμεγάλαρον; ut etiam paulo infra, atque in textu Abydeni repetitur integra vox Ἀμεγάλαρος: verum apud Syncellum nunc *εἶτα* Μεγάλαρον, nunc Μεγάλαρος, vel Μεγάλανος. mendum satis probat variata lectio. Ἀννήδωτον autem, quod paulo ante de suo intrudit Sync. nescimus an idem sit cum Idiotone in nostra lectione habito: hoc patet, quod Sync. Abydeni verba, quae postea prelaturus est Eusebius, hoc loco intermiscuit.

4 Pro *quatuor bestiis*, *quarta* apud Sync. *bestia* corrupte legitur. Scaliger enim habet. φανῆναι ... Ἀννήδωτον δ΄. τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω ἔχων διάθεσιν. Goar autem, φανῆναι ... Ἀννήδωτον τέταρτον τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω ἔχοντα διάθεσιν. q.

[illegible]

centauros [1] eadem formâ, hominis et piscis speciem habentes, apparuisse. Ac deinde Edovranchum ex Pantibiblon civitate imperium habuisse [2] saros XVIII. Sub eoque rursum e mari rubro comparuisse alterum monstrum, pisci et homini persimile; cui nomen Odacon. Istos omnes (centauros) ait, ab Oane brevi verbo (dicta) [3] singillatim enarrasse. Et postea

τον δ΄. τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω ἔχων διάθεσιν, καὶ τὴν ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπους μίξιν. εἶτα ἄρξαι Ἀεδώραχον ἐκ Παντιβίβλων, καὶ βασιλεῦσαι σάρους ιη΄. ἐπὶ τούτου φησὶν ἄλλο φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὅμοιον κατὰ τὴν ἰχθύος πρὸς ἄνθρωπον μίξιν, ᾧ ὄνομα Ὠδάκων. Τούτους οὖν φησὶ πάντας τὰ ὑπὸ Ὠάννου κεφαλαιωδῶς ῥηθέντα κατὰ μέρος ἐξηγήσασθαι. (περὶ τούτων Ἀβυδη-

etiam ita in Lat. » Quartus Annedotus eadem cum prioribus forma ... prodiit «. quae omnia corrigendi juxta lectionem nostram, quam aliis sane verbis probavit et ipse Sync; cum paulo ante p. 30. D. nominaverit quatuor haec animantia, his verbis Abydeni. δ΄. ἑρπετὰ γὰρ ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν. ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα. Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνεύβουλος, Ἀνήμεντος. ubi in Lat. Goari. » Quatuor animantia ... terram è mari proruperunt «. Haec satis animadverterat Scal. gratis tamen Auctori, sc. Eusebio vel Apollodoro mendum adscripsit, dicens in adnot. Gr. Euseb. p. 407. ad 28. « Est hallucinatio. Ait quartum Annedotum, sive Oannem ex mari exstitisse sub Daone Pastore: quum Berosus, ex quo haec accepit, non quartum, sed quatuor Annedotos apparuisse dicat, quorum etiam nomina ex Beroso prodit «. Viderint eruditissimi lectores, cui magis conveniat talis hallucinatio praeter Eusebium.

1 Apud Armenios [illegible] (cujus etymologia erit *memoriae* aut *ingenii circumvector*,) ut substantivum nomen, accipitur pro Sirene, Centauro, similibusque monstris. hic vero ut adjectivum sumptum, *monstruosum* potius dixeris. Verum huc pertinet locus Gregorii nostri, cui nomen *Magister* militiae, in epist. ad Principem Armenium Thornicen Mamiconium Saec. XI. [illegible] i. e. » Ne autem putes oblitos nos unquam Divinarum, vel profanarum literarum, memorabo (tibi) et monstra, quae in diebus Daoni, scilicet Jared, feruntur; quatuor Sirenes similitudinem piscis habentes: atque item alium piscem, hominis et piscis habuisse formam, bestiam sane horribilem; cui nomen erat Odacon, ut Apollodorus refert «.

2 Accuratius habet lectio Goari ἄρξαι, imperasse; id enim sonat etiam Arm. [illegible], cum sequenti nomine in accusativo, quàm Scaligeri habentis ἦρξεν, imperavit, cum nomine in nominativo. Nunc de nomine ipso agendum, quod apud omnes diverse profertur: Εὐεδώρεσχος Goaro est, tam hic quàm in Abydeni textu. et in serie regum Εὐεδώραχος. Scaligero verò hic Ἀεδώραχος, haud secus ac in serie regum apud ipsum. in textu tamen Abydeni legit ipse Αἰεδώραχος. Noster hic fert Ἐδώραγχος, in serie regum Ἐδώαγχος. in Abydeno Ἐδώρεσχος. His adde Samuelem nostrum qui habet Εὐεδώραχος, vel Ἐδώραχος.

3 Supplevimus vocem *dicta* ad normam Gr. textus apud Sync. cujus verba simpliciter haec sonant. » Istos verò ait omnes, cuncta ab Oanne

[illegible]

principem extitisse Amempsinum [1] Chaldaeum ex Lancharis, ipsumque regnasse saros x. Deinde vero principatum gessisse Otiartem Chaldaeum e Lancharis; et ipsum quoque regnasse saros VIII. Otiarte vero defuncto, filium ejus Xisuthrum regnasse saros XVIII [2]. Sub eo magnum diluvium factum fuisse «. Simul omnes sunt reges X. sari CXX. Computantur autem hac ratione. [3]

τὸς οὐδὲν εἶπεν.) εἶτα ἄρξαι Ἀμέμψινον Χαλδαῖον ἐκ Λαράγχων. βασιλεῦσαι δὲ σάρους ιή. ἐπὶ τούτου τὸν μέγαν κατακλυσμὸν φησὶ γεγενῆσθαι. ὡς γίνεσθαι ὁμοῦ πάντας βασιλεῖς ί, σάρους ρκ΄...

summatim dicta, singillatim exposuisse «. quasi animantia marina, post primum illud monstrum Oannem dictum, è mari producta, cuncta ab Oanne breviter hominibus tradita, singillatim exposuerint. Atque ita supplenda erit Arm. lectio decurtata. [illegible] quod sane Hellenismum redolet. ac Armeniaco stylo sic explicari potest. [illegible]. Alioquin si retineamus lectionem codicis nostri, vel nulla exurgit certa sententia, vel novus prodit sensus; quasi quidam scriptor Jovannus, vel Oan dictus, haec omnia a Chaldaeis tradita, summatim et accuratius enarraverit. Illud vero dictum in Gr. περὶ τούτου vel τούτων Ἀβυδηνὸς οὐδὲν εἶπεν, sc. de isto vel de his Abydenus nihil dixit, Syncelli est additamentum. sed Abydeni verba suo loco audiantur.

1 Nescio quomodo Codex noster tam hic, quam in subsequenti serie regum habet [illegible], quum vel Samuel noster cum Gr. legerit in Eusebio-Armeniaco [illegible]. Item de sequenti nomine variant lectiones; Scal. ἐκ Λαράχων; Goar. ἐκ Λαράγχων: noster habuit ἐκ Λαγχάρων. Illud vero [illegible], bis in nostro codice inventum, sc. Chaldaeorum, lego secundum marginem codicis cum Gr. unius elementi quam similis mutatione [illegible]. Chaldaeum. verum enim vero etiam apud Gr. unico charactere differunt haec Χαλδαίων, et Χαλδαῖον; prior tamen lectio hic videtur praeferenda.

2 Mancum hic comperitur Scaligeri exemplar, ubi Goar integrum fert. namque apud Scal. mendosè post Amempsinum illico occurrit diluvii mentio, ac si sub Amempsino fuerit, praetermissis nominibus Otiartis et Xisuthri. ita ut, vel typographi oscitatio sit, vel Scaligeri negligentia. Goar ita eum perstringit p. 415. » Hinc lineas quatuor totas, quibus nonus et decimus reges exprimuntur, expungit «. Ubi si ultro expunxisse credat, rem dicit incredibilem.

3 Sequentem regum seriem seu laterculum expenit Sync. non juxta Eusebium post praemissa Apollodori, vel Polyhistoris verba, sed multo antea seorsum ponens p. 14. C. ubi addit de suo, vel potius ex Africano, pro unoquoque rege, hoc dictum: Χαλδαίων ἐβασίλευσεν. Chaldaeis regnavit. Eadem eodem modo, transcripsit Scaliger, apposite tamen praesenti loco mandavit, interjecta tantum de suo hac inscriptione. Κανὼν τῶν πρώτων Χαλδαίων βασιλέων. sc. » formula, vel laterculum priscorum Chaldaeorum regum «. Numeri annorum in edit. Goari expresse notantur, δέκα, τρεῖς, etc. Scal. vero habet per characteres ί. γ΄. etc. quo etiam scribendi modo magis ad Eusebium nostrum accedit.

Ա.	Աղովրոս	շարս.	Ժ.	I.	Alorus.	saros	x.
Բ.	Աղապարոս	շարս.	Գ.	II.	Alaparus [1].	saros	III.
Գ.	Ամեղոն	շարս.	ԺԳ.	III.	Almelon [2].	saros	XIII.
Դ.	Ամմենոն	շարս.	ԺԲ.	IV.	Ammenon [3].	saros	XII.
Ե.	Ամեգաղարոս	շարս.	ԺԸ.	V.	Amegalarus [4].	saros	XVIII.
Զ.	Դաւոնոս	շարս.	Ժ.	VI.	Daonus.	saros	x [5].
Է.	Եդովրանքոս	շարս.	ԺԸ.	VII.	Edovanchus [6].	saros	XVIII.
Ը.	Ամեմփսինոս	շարս.	Ժ.	VIII.	Amempsinus [7].	saros	x.
Թ.	Ովտիարտէս	շարս.	Ը.	IX.	Otiartes.	saros	VIII.
Ժ.	Քսիսութրոս	շարս.	ԺԸ.	X.	Xisuthrus.	saros	XVIII [8].
	Միանգամայն թագաւորք.		Ժ.		Insimul Reges x.	Sari cxx.	Et cxx.

α.	Ἀλῶρος	σάρους	ι.
β.	Ἀλάπαρος	σάρους	γ.
γ.	Ἀμηλὼν	σάρους	ιγ.
δ.	Ἀμμενὼν	σάρους	ιβ.
ε.	Μετάλαρος	σάρους	ιη.
ς.	Δάωνος	σάρους	ι.
ζ.	Ἀεδώραχος	σάρους	ιη.
η.	Ἀμψὶς	σάρους	ι.
θ.	Ὀτιάρτης	σάρους	η.
ι.	Ξίξουθρος	σάρους	ιη.

1 Tam Scal. quàm Goar legunt hic Ἀλάσπαρος. cum antea ad normam auctoris nostri habuerint Ἀλάπαρος. quae certa est lectio.

2 Ambo cum supra, tum hic ferunt Ἀμηλών. noster utrobique habuit Ἀλμηλών.

3 Hic illi Ἀμενών, sed antea correctius habuerant Ἀμμενών.

4 De corrupta lectione Μετάλαρος jam egimus.

5 Goar rectè Δάωνος, ubi Scal. mendosè Δάωρος. cum antea vel ipse habuerit cum ν. At de numero annorum regni nimis absurdè habet Sync. apud Goarum ἔτη ἐνενήκοντα ἐννέα. *annos nonaginta novem*. quo loco Scal. accuratè legit σάρους ι. juxta nempe Eusebium nostrum շարս Ժ. quo patet meliorem codicem prae oculis habuisse eum. Nihilo tamen minus audiatur Goar, qui audet invehi contra Scaligerum in collatione lectionum pag. 425. ad p. 14. dicens. » Annos ejus (Daoni scilicet) ἐνενήκοντα ἐννέα fideliter scripta, in σάρους ι. cur mutaverit (Scaliger), non exponit ». Cui respondendum erat, ideo non exponit, quia non mutavit, sed ita reperit. aliàs dicendum erit, Abydeni auctoritate corrigi voluisse tam apertum mendum. quo posito, quamvis infidelitatis arguatur Scal. nec tamen erroris. at contra, exemplar Goari etsi fideliter dicatur descriptum, corruptissimum tamen reipsa comprobatur; cum nulli regum Chaldaeorum, qui praecesserunt vel secuti fuerunt Daonum, per ἔτη, sed omnino per σάρους tempus regni assignari soleat ab omnibus auctoribus.

6 De varietate hujus nominis jam antea diximus.

7 Ambo editores Syncelli, Goar et Scal. mendose legunt hic Ἀμψὶς, cum supra rectè legerint Ἀμέμψινος.

8 Hunc regum catalogum transcribit ab Eusebio Samuel noster chronographus Armenus, additis e regione pro unoquoque rege nominibus Patriarcharum ab Adam usque ad Noe, eo animo, ut ostendat ipsos Patriarchas a Moyse descriptos, barbaris apud profanos auctores nominibus appellari. quàm verò probabilis sit haec sententia, pluribus verbis dicturi sumus paulo post juxta auctoritatem Eusebii: ubi et Samuelis textus de integro citetur.

Շարք․ ՃՀ․ եւ ՃՀ․ հարիւրոց ամեն ամենեւին՝ ամաց․ բիւրս ամաց ։ Եթէ շարն՝ երեքհազարաց եւ վեց հարիւրոց ամ նշանակիցէ ․

Զայս Բազմավիպին Աղեքսանդրի գիրքն պատմէ․ եւ եթէ արդ․ ապա պատմութիւնն լինել որ զմատեանն կարծիցէ, եւ արդարեւ այնչափ բիւրք ամաց լեալ իցեն, ապա պարտ է այնպիսեացն եւ այլոցն եւս որ համագոյն նմանիցն յայտնի յանհաւատալեացս 'ի նոյն գիրս կան՝ հաւատալ․ Իսկ զինչ այն իցէ, զոր գրեաց նոյն Բերոսոս առաջնումն 'ի միջագետական մատենին՝ պատմեցից, եւ յառաջինսն՝ որ ասացին, յարեցից․ զոր 'ի նմին իսկ մատենին եհար բազմավիպս․ եւ Թուէ միբանն միայն այսպէս զբանն ձեւ բանից ․

saros efficere ajunt XXXIII. myriadas[1] annorum, si sarus III. mille et sexcentos annos conficiat.

Haec Polyhistoris Alexandri liber narrat. Si quis autem veram esse illius codicis historiam arbitretur, ac si profecto tot annorum myriades transierint, consequenter itaque oporteret, ut ille aliis quoque similibus rebus, quas pariter manifeste incredibiles idem liber continet, fidem adjungeret. Quid autem illud sit, quod scripserit Berosus ibidem in primo historico volumine, enarrabo[2]; et primis quae jam supra dixi, adjungam, id quod eodem quippe volumine inseruit Polyhistor: singillatim enim hac verborum forma digerit.

1 Si semel, aut bis tantum occurreret calculus fabulosus ՃՀԳ. 1043. myriadum, poterat dici mendum esse librariorum, atque legendum ՃԽԳ. 43. myriadas. ut aliunde videtur exigere summa ipsa passim memorata.

2 Recolit hic Eusebius Polyhistoris dictum superius a se citatum, illud scilicet: » Haec Berosus primo volumine enarravit, et secundo reges ... conscripsit «. Quum itaque inibi solum laudaverit Berosi auctoritatem penes Polyhistorem existentem, quoad ea quae scripsit de regibus in secundo libro, atque Lectorum animos curiositate laborantes (quidnam sit, quod scripserit Berosus priori in libro), reliquerit, nunc aggreditur opus perficere, adjungens supradictis et ipsa Berosi anteriora verba: quae reipsa primum locum habebant in textu Polyhistoris, ut patebit ex calce sermonis. Hoc sane consilio Syncellus anticipavit istud fragmentum p. 28. postea verò p. 32. id, quod supra vidimus, collocavit, omisso catalogo eorum ab eo praemissum p. 14. At Scaliger, qui alibi promiscue disponit, quicquid Eusebiani apud Syncellum reperit fragmenti, impraesentiarum commodè juxta Eusebii nostri digestionem collocat p. 5. et 6. testimonia nempe Apollodori et Berosi ex Alexandro Polyhistore.

[illegible]

De Chaldaica profana [1] *Historia, jamiude ex iis quae Polyhistor Alexander dixit de ipso Chaldaeorum volumine.*

[illegible]

„ Berosus quidem [2] in primo rerum Babylonicarum volumine, aetate Alexandri Philippi (filii) esse ait, atque transcripsisse plurimorum volumina, quae etiam Babylone summa cura a ducentis et quindecim an-

(Syncell. pag. 22. 23.)

Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν φησὶ γενέσθαι αὐτὸν κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὴν ἡλικίαν, ἀναγραφὰς δὲ πολλῶν ἐν Βαβυλῶνι φυλάσσεσθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπὸ ἐτῶν

1 [illegible], quamvis apprime sonare videtur *invalidum, sine auctoritate carens*, at supponit ferè respectu historiarum externarum pro profano. Ignoramus an Eusebius, ut alibi, παραλειπτέον hic dixerit, vel (quod quodammodo accedit ad vocem Armenam anvaver.) ἀβέβαιος id est *instabile, inconstans, incertum, infirmans*. Eadem sanè utitur Arm. voce Samuel noster, dum citat Eusebium in sua Praefatione Chronologica. [illegible] „ Itaque superracaneum arbitrati sumus proferre invalidas Chaldaeorum historias barbarissimasque nomenclaturas: quibus si quis indigeat, in promptu ad manus habet librum mirabilis illius (viri) Eusebii, sine quo neque nos poterimus scribere «. Ad haec spectare perspicuum est et illud Gregorii nostri cognomento Magistri dictum in Epist. ad Abrahim. « Nos universa totius mundi volumina perlustrantes, non imperiti invenimur tam Chaldaeorum invalidae historiae, tam Hellenicorum, etc «. [illegible] Huc pertinet et illud Thomae Arzerunii: [illegible] „ Quamvis enim invalida eorum scripta vocitata sunt, multa tamen verosimilia umbratice protulerunt «.

2 Praesens fragmentum Gr. a Syncello laudatum quamvis majori ex parte iisdem verbis cohaereat cum lectione nostra, nihilominus sive ex librariorum incuria, sive ex diversa ratione eclogarii, interpretione, accidit aliquantum aliter haberi vel obscurè in una, alteraque lectione Gr. et Arm. ut patet iis qui inter se conferunt. Verùm tamen qui adeat solam Latinam Goari interpretationem, ne facile credat itaomnino haberi in Gr. Syncelli textu: quoniam plerumque Goar magis sensui, quàm verbo adhaeret. aliis verba ipsa Gr. saepe saepius magis accedunt ad Armeniacam versionem, quàm ad latinam Goari: qui etiam videtur ita sentire, ac si Syncellus ex ipso Alexandri Polyhistoris libro hoc fragmentum sumserit, atque vellet etiam Berosum ipsum ab eo lectum fuisse, vix tamen id dicere ausus est: ait enim in annot. pag. 10. ad 22. „ Alexandri, non Berosi scripta, Auctoris (sc. Syncelli) tempore, quod non hujus, sed illius auctoritate utatur, extitisse suspicor «.

Sed alteram quoque suspicionem debuit subire doctissimus Goar, quod nempe nec Berosi,

բիւրուց ամաց. յորում Թիւք ժամանա-
կաց, և գիր պատմութեանց զերկ-
նից և զերկրի, և զծովու, և զնախ-
նական արարչութեանն, և զթագաւո-
րաց և զնոցունց իրաց և գործոց
պատմէ. Իսկ նախ զայս ասէ. զերկիր
Բաբելացւոց երկիրն հաստատել 'ի մէջ
Դկղաթ գետոյ, և Արածանւոյ ընդ
մէջ անցանելոյ. և յերկրին ծնանել վայրենի
ցորեան և գարի և ոսպն և ոլոռն
և կնճիթ երկրածին բերել. և 'ի [illegible]

norum myriadibus [1] asservabantur: in quibus temporum ratio (continebatur) [2], et liber historiarum de caelo, et terra, marique, ac pristina creatione, de Regibus, ac eorum rebus, et gestis referebat. Et primo quidem (affirmat), inquit, Babyloniorum terram jacere super Tigrim fluvium, ac Euphratem interfluere [3]; ibi autem frumentum agreste, et hordeum et lentem [4], et ochron, et

που ὑπὲρ μυριάδων ιε΄. περιεχούσας χρόνον. περιέχειν δὲ τὰς ἀναγραφὰς ἱστορίας περὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ θαλάσσης, καὶ πρωτογονίας, καὶ βασιλέων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Βαβυλωνίων γῆν φησὶ κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ μέσην. φύειν δὲ αὐτὴν πυροὺς ἀγρίους καὶ κριθὰς, καὶ

neque Alexandri scripta per se legerit suus auctor Syncellus, vel umquam viderit, sed potius ex nostro Eusebio omnia transcripsit; nil enim amplius refert Sync. ex Alexandro, praeter illa a nostro auctore relata, ut verissime Scal. conjecit.

1 Sync. tantum habet myriadas xv. sed tamen corrupta videtur lectio numerica. ita ut videatur vel pro Syllaba που legendum σ΄, sc. ducenti, vel pro ιε΄. legendum σιε΄. sc. ccxv. neque de hoc mirentur lectores, cum Chaldaeorum more immensa annorum millia numerentur. Si enim juxta eos decem soli reges annos tenuerunt tot et tot myriadum, quid mirum si dicitur libros historiarum apud eos servari, ultra myriadas annorum ccxv.

2 Obscurior videtur sensus praesentis loci in Arm. ideo praemisimus verbum parenthesis ungula interclusum continebatur, et pro պատմէ, refert, narrat, diximus referebat; sicut etiam paulo ante loco verbi գրել, scribere, posuimus transcripsisse. alioquin vix certa eliceretur sententia. Audire expediat Gr. textum sic ad verbum sonantem. » Scripta multorum in Babylone asservari cum multa diligentia ab annis supra xv myriadas continentia tempus. Contineri autem in scriptis illis historias de caelo et mari primaque natali et regibus, atque de rebus sub iis actis «. Quinam textus sit magis corruptus, non facile dixeris.

3 Apud Armenios plerumque Tigris, Դկղաթ Teclathes, et Euphrates, Արածանի, Aratsani vocitantur. quibus hic nominibus utitur Interp. Arm. juxta antiquum usum. idem facit et alter Interpres Philonis Armeniacus. adeo ut etiam in verbis sacrae scripturae. Genes. II. 14. nunc Tigris, nunc Teclathes, modo Euphrates, potissimum vero Aratsani ab ipso usurpetur. Per vero praesentem Eusebii locum nos ita legimus in Arm. ac si in duas una pericha divisa sit partes. primam, ասէ զԲաբելացւոց երկիրն հաստատել 'ի մէջ Դկղաթ գետոյ. secundam vero, և Արածանւոյ ընդ մէջ անցանելոյ (երկիր Բաբելացւոց). atque hunc sensum in Lat. reddidimus. Attamen juxta Sync. legendum esset, ասէ զԲաբելացւոց երկիրն հաստատել ընդ մէջ Դկղաթ գետոյ և Արածանւոյ, omisso sequenti verbo անցանելոյ. Quod tamen excidisse magis ex Gr. textu dixerit. Siquidem Gr. lectio hodierna ita fert ad verbum. » Babyloniorum terram ait jacere supra Tigridis et Euphratis fluvii medium «. vel juxta Goari interpretationem, » Babyloniam terram inter Tigrin et Euphratem fluvios mediam jacere describit. «

4 Apud Sync. deest ոսպն i.e. φακὸς vel φασί- lens vel lenticula. suspicamur et alia interim verba excidisse. aliter redundaret in Arm. unum vel alterum ex his վայրենի ցորեան et երկրածին բերել pro quite sub initio modo habetur in Gr. φύειν δὲ αὐτὴν. Caetera leguminum nomina

Եւ ՚ի շամբսն գետոյն արմատոց ինչ ուտելեաց գտանել, որոց անուանն կոչէին գոնգք, ունել արմատոցն զօրութիւն գարւոյ հացի. Եւ ծնանել և արմաւ և խնձոր, և այլոց ևս ազգի ազգի մրգոց. և ձկունս և հաւուց վայրենեաց և ճահճականաց. Եւ լինել և արտաքնագոյն կողմանցն նորա անջրդի և անպտուղ. Իսկ զայնմ յանդիման արաբացւոց աշխարհին՝ լեռնային և պտղաբեր. Իսկ ՚ի բաբեղոնի բազմամբոխ այլազգեաց մարդկանց բնակեալ ՚ի քաղդէացւոց աշ-

sesamum terram gignere; et in paludibus atque arundinetis fluvii radices ad escam utiles [1] reperiri, quorum nomen Gonga; easque radices hordeacei panis vim habere. Extare item inibi palmas ac poma, et reliquos quoque diversi generis fructus; nec non pisces, et aves sylvestres, ac palustres: fuisse autem ejus sane partes Arabiam versus sitas, aridas et steriles; oppositas vero Arabiae, montuosas et feraces [2]. Et Babylone maximam multitudinem hominum

ὄχρον, καὶ σήσαμον, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἕλεσι φυομένας ῥίζας ἐσθίεσθαι. ὀνομάζεσθαι αὐτὰς γόγγους. ἰσοδυναμεῖν δὲ τὰς ῥίζας ταύτας κριθαῖς. γίνεσθαι δὲ φοίνικας, καὶ μῆλα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα, καὶ ἰχθύας, καὶ ὄρνεα χερσαῖά τε καὶ λιμναῖα. εἶναι δὲ αὐτῆς τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀραβίαν μέρη ἄνυδρά τε καὶ ἄκαρπα. τὰ δὲ ἀντικείμενα τῇ Ἀραβίᾳ ὀρεινὰ καὶ ἄφορα. ἐν δὲ τῇ Βαβυλῶνι πολὺ

accurate conveniunt inter se. nam վայրենի զա-գեաց indicat ἀγρίους πυρούς. և գարի καὶ κριθάς, (quamvis Gr. in plur. Arm. in sing.) և ոսպն (ubi supplendum in Gr. καὶ φακούς). և ոլոռն. καὶ ὄχρον, vel potius ὤχρον. de cujus certa significatione haesitant Glossarii, speciem dicentes esse leguminis, quod genus, cicera, vel potius ervilia, aut phaselos. etc. unde et nos Graecam vocem retinuimus cum Goaro in Lat. և քնջիթ. καὶ σήσαμον. ubi adverte Latinos ex Graecis mutuatos esse illam vocem sesamus vel sesamum. quam et plures in Oriente usurpant, maxime vero Turcae Սուսամ. Susam, vocitantes. id quod ab Armeniis litterali dialecto քնջիթ, քնջթոյ. vel քնջութ (ut in Philonis versione occurrit) nuncupatur, vulgo autem քունջութ vel քունջիթ quo nomine sc. Gungi utuntur etiam nonnulli alienigenarum; ita ut dixeris saltem quoad sonum externum accedere ad eas radices, quas γόγγους Berosus mox nominabit. Item notabis in sacris litteris, ubi occurrunt haec nomina leguminum κύαμος καὶ φακός, in Lat. poni fabam et lentem. in Arm. vero ոլոռն և ոսպն. ut cernitur II. Reg. XVII. 28. et Ezech. IV. 9. Quamvis ergo faba certum leguminum genus indicet, sed tamen tam Gr. κύαμος, quam Arm. ոլոռն, sunt nomina magis generalia. sicut etiam ὦχρος. de quo jam dictum. Cavendum denique, ne Armeniaca haec vocabula olorn, et osbn, pro familiaritate vocum eadem existimentur cum Gr. ὄλυρα, et ὄσπριον. nam ὄλυρα, i. e. siligo, Armeniis est ճանճար. ὄσπριον, i. e. legumen, ոսպն. vel ընդեղէն. datur etiam ὄσπρος, sive ὄσπρον, quod pisum, vel legumen exprimitur.

[1] Satis accurate legit Scal. in Gr. φυομένας ῥίζας ἐσθίεσθαι. id est iisdem verbis, crescentes radices comedi, vel comedendas esse. quod propius accedit ad nostram lectionem. At Goar nimis corrupte legit ἐσθίεσθαι, adeoque haesitans de incerta utique voce, ita vertit » ac in paludibus esthiesthon radices enasci «. quasi vero vox ea, si non paludem, certum radicis genus significarit sibi ignotum, seu proprium ejusdem radicis nomen fuerit esthiesthon. sed frustra. cum id nomen mox occurrat, ipso Goaro interpretante, » hasque gongas vocari «.

[2] Պտղաբեր id sonat, quod Lat. fructifer, vel ferax. et Gr. εὔφορος. feliciter ergo legit Goar εὔφορα. ubi Scal. male legit ἄφορα, id est ex adverso sterilis, non ferax.

[illegible]

[illegible]

alienigenarum (degere) Chaldaeam regionem incolentium, eosque brutorum ac ferarum more turpiter vitam ducere.

. Primo autem anno e mari rubro inibi quidem intra fines Babyloniae terribilem quandam apparuisse feram[a], cui nomen Oan; quemadmodum et Apollodorus in volumine enarrat: (quippe) quod totum corpus piscis erat, et infra piscis caput, aliud caput juxta illud accommodatum*, et in cauda pedes tamquam hominis, et vox secundum ro-

πλῆθος ἀνθρώπων γενέσθαι ἀλλοεθνῶν κατοικησάντων τὴν Χαλδαίαν. ζῆν δὲ αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία.

Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμοροῦντα τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον ἄφρενον ὀνόματι Ὠάννην, καθὼς καὶ Ἀπολλόδωρος ἱστόρησεν, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἔχων ἰχθύος. ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου, πα-

* Τὸ Ζῶον Interp. noster reddidit passim [illegible] i. e. fera, bestia, bellua. quamvis enim Gr. sonet [illegible] sc. animans, vel animal. quoniam vero animantia hic memorata ad ferarum vel majorum bestiarum speciem accedant, ita placuit Interpreti exprimere: quod et nos fideliter servavimus.

a. Photius Biblioth. CCLXXIX. p. 1595. haec ex Helladio Grammatico excerpit. (ubi Ωη, pro Ὠάννη legitur). Ὅτι μυθολογεῖ ἄνδρα τινά, ὀνομαζόμενον Ὠὴν, τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀνελθεῖν, τἄλλα μὲν τὸ μέλος, ἰχθύος ἔχοντα, κεφαλὴν δὲ καὶ πόδας καὶ χεῖρας ἀνδρός, καὶ καταδεῖξαι τήν τε ἀστρονομίαν, καὶ τὰ γράμματα. οἱ δὲ αὐτὸν ἐκ τοῦ πρωτογόνου περιφανέντα λέγουσιν Ὠὴν, καὶ μαρτυρεῖν τοὔνομα. ἄνθρωπον δὲ ὄντα τὰ πάντα, ἰχθὺν δόξαι, διότι ἠμφίεστο κήτους δοράν. ubi Lat. interp. Schotti sic fert. » Narrat virum quemdam nomine Oen in rubro mari visum, habentem caetera membra piscis, caput et pedes et manus hominis, et ostendisse Astronomiam, et literas. Quidam dicunt illum natum esse a primo parente Ωεν, et testari nomen, hominem autem omnino esse, piscem vero videri, quod piscis pelle indueretur «. Recelit locum Photii Scaliger quoque. p. 405. et subdit. » Εὐάνην vocat Hygenus fabula CCLXXIV. Daedalus Eupalami filius Deorum simulacra primus fecit. Euahanes, qui in Chaldaea de mari exiisse dicitur, astrologiam interpretatus est. Idem dicit, quod Helladius, de mari in Chaldaea extitisse, et Astrologiam docuisse, sed apud Hygenum male editum est Euahdnes «. Huic attinet Gregorii Magistri Armeniaci dictum in epist. ad Abrahim. [illegible] » Neque Joanis piscis, ut apud Berosum (videat apud nos fabula) «. Atque in Epist. ad Thernicium Mamiconium. [illegible] Sive ut Oane, qui e mari rubro prodiens literas exercebat juxta Babylonem «. Apollodori vero locum consule paulo supra apud Eusebium nostrum.

որոյ պատկերն և ցայժմ գրեալ պահի։ Եւ զգազանն այսմիկ ասէ ընդ տուն
ջեն ընդ մարդկան շրջել, և ի կե
րակուր ինչ ամենևին չհպել. և ու
սուցանել մարդկան դպրութիւնս,
և զազգազգս հանգամանաց արուես
տից. զձևս քաղաքաց, և զմեհենից
պատրաստութիւնս, և զօրինաց խո
րամանութիւնս. և սահմանաց և բաժա
նից պայմանս ուսուցանել. և զսեր
մանց և զպտղոց ժողովս ցուցանել.
և ամենայն ինչ՝ որ ինչ ի պէտս ըն
տանութեան կենաց իցէ աշխարհի,
աւանդել մարդկան. և յայնմ ժա
մանակէ հետէ այլ ուրեք ինչ աւելի
չգտանել. Եւ ի մտանել արեգա
կանն՝ ասեն զգազանն զայն մխրճեալ
անդրէն ի ծով մտանել, և զգիշերս ի
համատարած ծովուն դեգերել. և
այնպէս երկկենցաղից իմն կեանս կեալ.

cem hominum; cujus etiamnum hodie depicta imago servatur. Et feram illam, ait, interdiu cum hominibus versari, nullum tamen prorsus cibum sumere; atque homines edocere litteraturam, ac diversa artium experimenta, urbium formas, templorumque dispositiones, et legum peritiam, ac finium portionumque conditiones edocere, seminum fructuumque collectionem indicare; et summatim, quidquid familiaritati vitae conveniens in mundo est, hominibus tradidisse. Et ab eo tempore nihil amplius ab aliquo quid inventum [1]. At sole occidente Oannem feram retro se in mari mergere, nocteque in pelago commorari [2], atque ita amphibii more vitam ducere. Postea verò alias quoque feras ei [3] simi-

ραπεφυκότας δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος, εἶναι δὲ αὐτῷ φωνὴν ἀνθρώπου. τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν διαφυλάσσεσθαι. τοῦτο δέ φησι τὸ ζῶον τὴν μὲν ἡμέραν διατρίβειν μετὰ τῶν ἀνθρώπων οὐδεμίαν τροφὴν προσφερόμενον, παραδιδόναι τε τοῖς ἀνθρώποις γραμμάτων καὶ μαθημάτων καὶ τεχνῶν παντοδαπῶν ἐμπειρίας. Καὶ πόλεων συνοικισμούς, καὶ ἱερῶν ἱδρύσεις, καὶ νόμων εἰσηγήσεις, καὶ γεωμετρίαν διδάσκειν, καὶ σπέρματα, καὶ καρπῶν συναγωγὰς ὑποδεικνύναι. Καὶ συνόλως πάντα τὰ πρὸς ἡμέρωσιν ἀνήκοντα τοῦ βίου παραδιδόναι τοῖς ἀνθρώποις. ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐδὲν ἄλλο περισσὸν εὑρεθῆναι. τοῦ δὲ ἡλίου δύναντος, τὸ ζῶον τουτονὶ (Ὠάννην) δῦναι πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς νύκτας ἐν τῷ πελάγει διαι-

1 Egregiè edidit Arm. Interp. illud Gr. ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐδὲν ἄλλο περισσὸν εὑρεθῆναι: quod iisdem verbis sic est. » Ex hoc autem tempore nihil aliud amplius inventum fuisse ». Quo assignatur secundum Chaldaeorum sententiam, omnium artium Oannem ipsum auctorem extitisse, quasi post ejus aetatem nihil novi ulterius a quopiam repertum sit. At Goar omnino aliter sensit de Gr. textu, quasi dictum fuerit, de hinc non ulterius inventus est ipse Oannes: vertit enim in Lat. » Ab eo tempore nihil praeter haec de illo auditum ». Sed quis cernat hanc sententiam in Gr. ubi nec *de illo*, nec *auditum* ullo modo concipitur: adde quod sequens iterum pericopa hunc sensum destruit.

2 Interpres noster ut pro θάλασσα adhibet ծով, sc. mare, ita pro πελάγει inserit համատարած ծով, i. e. *vastissimum mare*: quam differentiam diligenter observat in toto cursu suae interpretationis; et quidèm optimè: nam Πέλαγος propriè indicat profundum maris locum: Goar nunc *sub aquis* dixit, nunc alio modo explicat.

3 Correctius legit Scal. τούτῳ in singulari, ita enim habet et codex noster, դմա. Goar mem-

Իսկ յետոյ և այլոց գազանաց նմանեաց նմին յայտնել. զորոց ՚ի թագաւորաց մատենին ասէ յայտ առնել. և զՕաննէս ասէ՝ զարարածոց և զառաքինութեանց գրել, և տալ խօսս և ճարտարութիւնս մարդկան։

Լեալ ասէ երբեմն, մինչ բոլոր խաւար և ջուր էր. և ի նմին անդ այլ ազգի գազանք, յորոց կէսք ինքնածինք էին, և կենդանածին կերպարանս ունել, և մարդիկ երկթեւեանս ծնանել. և զոմանս չորեքթեւեանս և երկերեսեանս. և մարմին մի, և գլուխս երկուս, կանացի և արական. և երկուս բնութիւնս՝ արուական և իգականս. Իսկ այլ մարդիկ՝ որոց բարձք այծից, և եղջիւրք ՚ի գլուխս. և այլք ձիոտանս. և այլոց՝ յետոյ կուսէ ձիոց կերպարանք, և առաջոյ՝ մարդկան. որ զձիացլունս յուշկապարիկ բնի կերպարանս ունիցին. (1) Ծնանել

les apparuisse; de quibus in volumine regum ait declaratum fuisse. Oannem autem dicit de rebus creatis et virtutibus scripsisse, hominibusque sermonem atque artes dedisse «.

» (Tempus) olim fuisse, inquit, quo cuncta tenebrae et aqua erant; et ibidem alieni generis erant ferae, quarum aliquae per sese natae erant[1]; et formam viviparam praeseferebant: homines vero binis alis nasci; alios autem quatuor alis, ac gemino vultu; et corpus unum (habuisse), duo vero capita, femineum et virile; duas quoque naturas[2], masculinam ac muliebrem. Alios etiam homines caprinos habentes crura, et in capite cornua: alios autem equinis pedibus; quibusdam autem parte posteriori equorum figura, anteriori vero hominum; quor-

τάσθαι. εἶναι γὰρ αὐτὸν ἀμφίβιον. ὕστερον δὲ φανῆναι καὶ ἕτερα ζῶα ὅμοια τούτῳ, περὶ ὧν ἐν τῇ τῶν Βασιλέων ἀναγραφῇ φησὶ δηλώσειν. τὸν δὲ Ὠάννην περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράψαι, καὶ παραδοῦναι τόνδε τὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις.

Γενέσθαί φησι χρόνον, ἐν ᾧ τὸ πᾶν σκότος καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ζῶα τερατώδη, καὶ διφυεῖς τὰς ἰδέας ἔχοντα ζωογονεῖσθαι. ἀνθρώπους γὰρ διπτέρους γεννηθῆναι, ἐνίους δὲ καὶ τετραπτέρους, καὶ διπροσώπους, καὶ σῶμα μὲν ἔχοντας ἕν, κεφαλὰς δὲ δύο, ἀνδρείαν τε καὶ γυναικείαν. καὶ αἰδοῖά τε δισσά, ἄρρεν καὶ θῆλυ, καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους τοὺς μὲν αἰγῶν σκέλη καὶ κέρατα ἔχοντας, τοὺς δὲ ἱππόποδας. τοὺς δὲ τὰ ὀπίσω μὲν μέρη

dosi τούτων. in plur. sed in Lat. optime expressit, reddens hic.

1 Scal. legit. διφυεῖς, id est ancipitis naturae, vel duplicem habentes naturam. quod vix cohaeret. Goar. εἰδοφυεῖς, tamquam compositum ex εἶδος, sc. species, forma. quo nimirum talem aggressus est exornare translationem. « Et sub variis naturae speciebus et formis visu mirandis vitam ac lucem accepisse «. At noster Interp. videtur legisse ἰδιοφυεῖς, quasi ex propria natura habens vim se ipsum generandi. vel saltem εἰδοφυεῖς eo sensu accepisse. Utcut sit, valde aliena cernitur Goari lata paraphrasis quoad Gr. textum, qui tam paucis verbis complectitur, haud secus ac Arm.

2 Summa industria ob verecundiam, ac magis ob proprietatem linguae Interp. noster, բնութիւնս, sc. naturas reddidit, ubi Gr. habet αἰδοῖα, pudenda.

և ցուլս մարդագլուխս, և շանս չորեքամարմինս, որոց ձետսքն իբրև ըզձկանց տառածս յետոյ կուսէ ՚ի զաւակացն արձակեցելն. և ձիս շնագլուխս. և մարդիկ, և այլ ևս գազանս ձիագլուխս և մարդատեսակս, և ագիսաւորս իբրև զձկունս. և այլ ևս ազգի ազգի գազանս վիշապակերպս. և ձկունս յուշկապարիկս, և սողունս և օձս, և այլազգեան երևս բազումս զարմանալիս՝ այլակերպս ՚ի միմեանց. որոց զպատկերս ՚ի մեհենին Բելայ մի ըստ միոջէ նկարեալ պահէին. Եւ իշխել ամենեցուն նոցա կնոջ միում, որում անուն կոչէին Մարկայէ[4], որ քաղդէացերէն Թաղաթայ անուանի. և յունարէն Թարգմանի Թալասսայ, որ է ծով:

que Hippocentaurorum (Sirenum)[1] formam habuisse. Tauros etiam humano capite nasci, canesque quatuor habentes corpora, quorum caudae, caudarum ad instar piscium[2], posteriore parte e femine prodirent. Item equos canino capite; homines que, et alias belluas equino capite, et ad hominis imaginem[3], et more piscium cauda preditas; et alias quoque diverso genere belluas draconum specie; pisces etiam Sirenes, et reptilia serpentesque, ac varias bestias mirabiles plurimas, forma inter se dissimiles; quorum imagines in Beli templo singulatim pictas servabant. Illis autem omnibus mulierem quamdam, cui nomen Marcaja[4], imperitavisse; quae

ἵππων, τὰ δὲ ἔμπροσθεν ἀνθρώπων, ὡς ἱπποκενταύρους τὴν ἰδέαν εἶναι. ζωογονηθῆναι δὲ καὶ ταύρους ἀνθρώπων κεφαλὰς ἔχοντας, καὶ κύνας τετρασωμάτους, οὐρὰς ἰχθύος ἐκ τῶν ὄπισθε μερῶν ἔχοντας, καὶ ἵππους κυνοκεφάλους, καὶ ἀνθρώπους καὶ ἕτερα ζῶα κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἵππων ἔχοντα, οὐρὰς δὲ ἰχθύων, καὶ ἄλλα ζῶα παντοδαπῶν θηρίων μορφὴν ἔχοντα. πρὸς δὲ τούτοις ἰχθύας καὶ ἑρπετὰ, καὶ ὄφεις καὶ ἄλλα ζῶα πλείονα θαυμαστὰ, καὶ παρηλλαγμένα τὰς ὄψεις ἀλλήλων ἔχοντα. ὧν καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ τοῦ Βήλου ναῷ ἀνακεῖσθαι. ἄρχειν δὲ τούτων πάντων γυναῖκα, ᾗ ὄνομα Ὀμόρκα. εἶναι δὲ τοῦτο χαλδαϊστὶ μὲν Θαλάτθ, ἑλληνιστὶ δὲ μεθερμηνεύεσθαι θάλασσα, (κατὰ δὲ ἰσό-

1 Jam supra monuimus vocem յուշկապարիկ pro Centauro et Sirene aeque sumi, quae fere adjectivo modo sumitur in his locis. ita ut pro Sirene, formam Sirenicam, vel portentosam legere possis. Quod si Gr. textum consulas, nil reperias praeter hippocentauros. Sicut etiam paulo inferius, ubi Arm. habet ձկունս յուշկապարիկս. pisces sirenicos, vel portentosos, Gr. tantum fert ἰχθύας, pisces.

2 Scal. nobiscum inserit punctum ante οὐράς. Goar autem male, postposito puncto. quo ductus sic reddit. „ canes caudis quadricorpores „. quod absurdum. Pariter pro ἰχθύος in genit. sing. ut Scal. legit, Goar vitiose fert ἰχθύας, in accus. plur. quod omnino discrepat ab Eusebio nostro.

3 Syncellus juxta geminos sui editores sic habet. κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἵππων ἔχοντα. sc. capita quidem et corpora equorum habentia. quod in Arm. reddendum esset, ձիագլուխս և ձիամարմինս. Verum tamen cum verterit noster Interp. ձիագլուխս և մարդատեսակս. illico patet eum legisse in autographo, κεφαλὰς μὲν ἵππων, καὶ σώματα (vel potius εἰκόνα) τῶν ἀνθρώπων ἔχοντα. correctius nempe. namque satis apparet ex serie verborum aliquid humanae figurae iis monstris inesse.

4 Scal. Ομόρκα. Goar, Ομορῶκα legunt. No-

Եւ մինչդեռ այսպէս ամենեքեան յարա-ցեալ կային՝ միախառնեալ յարձակեալ 'ի վերայ՝ Բէլոսն, հերձեալ զկինն ընդ մէջ, զկէսն առնել երկիր, և զկէսն երկինս. և զայլ ևս գազանսն որ 'ի նմա էին՝ սատակեալ. Եւ առակաւ-րէն ասէ՝ այլ ընդ այլոյ բարբառախօսեալ զայնպիսի բնութեանց, Թէ՝ մինչ-դեռ խոնաւ և ջուր էր ընդ ամենայն, և գազանք միայն էին 'ի նմա, զնոյն այնմիկ հատանել զիւր գլուխ. և զարիւնն որ խառնեցաւ 'ի նմանէ, առ-նուլ այլոց դից, զանգուածել ընդ հող, և ստեղծանել մարդիկ. վասն որոյ իմաստունս իսկ լինին, և դիցա-կանց միտացն հաղորդել.

Chaldaice Thaladtha vocatur, Graece autem dicitur Thalatta, quae vox mare significat [1]. His autem omnibus gregatim stantibus, interim invadens Belus [2], mediam mulierem dissecat: dimidiam ejus partem effecisse terram, et dimidiam caelum; atque reliquas feras, quae in ipsa erant, perdidisse. Porro allegorice ac diverso modo physiologiam ait prolatam de ejusmodi naturis, quod dum adhuc per universum humor et aqua esset, ac belluae tantummodo in eo essent, Deum illum (scilicet Belum) suum sibi caput amputasse [3], et sanguinem ab eo defluentem alios Deos accepisse, atque humo coagmentasse [4], hominesque creasse: proindeque sapientes fieri, ac divinae mentis participes.

ψῆφον σελήνῃ). οὕτω δὲ τῶν ὅλων συνεστηκότων, ἐπανελθόντα Βῆλον σχίσαι τὴν γυναῖκα μέσην, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτῆς ποιῆσαι γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ οὐρανόν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἀφανίσαι. ἀλληγορικῶς δέ φησι τοῦτο πεφυσιολογῆσθαι. ὑγροῦ γὰρ ὄντος τοῦ παντός, καὶ ζώων ἐν αὐτῷ γεγεννημένων, τοῦτον τὸν θεὸν ἀφελεῖν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν, καὶ τὸ ῥυὲν αἷμα τοὺς ἄλλους θεοὺς φυράσαι τῇ γῇ, καὶ διαπλάσαι τοὺς ἀνθρώπους. διὸ νοερούς τε εἶναι, καὶ φρονήσεως θείας μετέχειν.

ster Interp. habuit Μερχαία, quod aliquo modo pertinet ad vocem Lat. *Mare*.

1 Թաղաթթայ. *Thalatta*, probat Atticam prolationem θάλαττα. cujus loco Syncellus vulgari loquendi usu reposuit θάλασσα. Illud verò որ է ծով, sc. *quod est mare*, Interpretis est declaratio. Ubi apud Sync. redundat haec periocha, κατὰ δὲ ἰσόψηφον σελήνη, quod videtur a Syncello insertum; de quo diverse altercantur Scal. et Goar in suis annotationibus.

2 Non ita feliciter τὸν ἐπανελθόντα reddit Goar. *redeuntem*, ubi noster Interp. apposuit յարձակեալ 'ի վերայ՝ *invadens, supervadens*, quod ad rem facit. Nec aptius sunt anteriora a Goaro reddita sic. *His ista constitutis*: neque sequentia illa, *ac inde necem animalibus illatam*, etc.

3 Emendatius legit Goar τοῦτον τὸν Θεὸν, ubi Scal. mendose τούτων. Ceterum ut vides, Arm. lectio omnino cohaeret cum Gr. ἀφελεῖν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, quod ad verbum sonat, *sustulisse suimetipsius caput*. ac Goar, industria, nescio qua, maluit novam hanc inde dicere sententiam, *caput mulieris sustulit*: forte indignum putavit Belo, imo fieri nullo modo posse putavit, sponte Belum sibi amputare caput, ac reviviscere. Sed tamen velit nolit, id somniarunt Chaldaei, quod iterum occurrit paulo inferius. aliter, nulla in Gr. mulieris mentio vel voce ἑαυτοῦ, cum id nunquam ad tertiam spectet personam, sed ad primam. id satis novérat Goar, sed ipse vult legi αὐτῆς, quod in margine adnotavit.

4 Pro τὸ ῥυὲν αἷμα, Goar legit τὸ ῥεῖν αἷμα, crasso librarii errore, quo caret Scal. Sed

Իսկ զԲէլոսն ասեն՝ որ յունարէն զԴիոս թարգմանեն, և Հայերէն Արամազդ, թէ ընդ մէջ կարելով զխաւարն, և զանազանել ի միմեանց զերկինս և զերկիր, և յարդարել յօրինել զաշխարհ. և գազանաց ոչ ժուժել լուսոյ զզօրութեան, և սատակել: Տեսանել Բելայ աշխարհ ինչ անապատ և պտղաբեր. հրամայել աստուածոց միում 'ի գլխոյն՝ յարեանն որ 'ի հատեալ գլխոյն իւրմէ հոսեսցի, զանգանել ընդ հող, և ստեղծանել մարդիկ, և այլ անասունս և գազանս, որ կարիցեն այսմ օդոյ ժուժկալել. Հաստատել Բելայ զաստեղս

De Belo autem, quem Graeci Δίος interpretantur [a], Armenii vero Aramazd, (illum) dicunt tenebras per medium divisisse, atque adeo caelum et terram invicem secrevisse, ac mundum ordine composuisse; belluas vero lucis vim haud sustinentes, periisse. Belum autem, cum desertam quamdam regionem ac feracem vidisset, deorum cuipiam praecepisse, ut sanguine, qui stillabat ex praeciso suo capite, humum inficeret, hominesque crearet, alias quoque bestias ac feras, quae hunc aerem sustinere possent. Belum quoque astra et solem lunamque, ac

Τὸν δὲ Βῆλον, ὃν Δία μεθερμηνεύουσι, μέσον τεμόντα τὸ σκότος, χωρίσαι γῆν καὶ οὐρανὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διατάξαι τὸν κόσμον. Τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐνεγκόντα τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν φθαρῆναι. Ἰδόντα δὲ τὸν Βῆλον χώραν ἔρημον καὶ καρποφόρον, κελεῦσαι ἑνὶ τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελόντι ἑαυτοῦ τῷ ἀποῤῥυέντι αἵματι φυρᾶσαι τὴν γῆν, καὶ διαπλάσαι ἀνθρώπους καὶ θηρία τὰ δυνάμενα τὸν ἀέρα φέρειν. ἀποτελέσαι δὲ τὸν Βῆλον καὶ ἄστρα καὶ

quum satis nosset Goar vocem φύσις magis fluidis rebus convenire; mutat significationem, ac ita reddit. » corpus in terram delapsum «. Debebat tamen considerare sequentia, » alii Dii terrae commiscuerunt «. id enim sanguinis est, non corporis, ut infra repetitur, et ab ipso Goaro feliciter redditur. » stillanti ex se sanguini terram admiscere «. Miror quod omiserit Goar assignare aut in marg. aut in not. veram Scaligeri lectionem; cum alibi alia vel minutissima vix praetermittat.

a Voluit hic Interp. Arm. primum Armeniacis characteribus exprimere nomen Jovis apud Graecos usitatum, hoc pacto զԴիոս *Dios*. quod ipsis in nominat. est Ζεύς, vel Δεύς, Ζὰς, vel Δὶς, etc. in genit. vero Διός, vel Ζηνός. postea adjecit et alterum nomen *Aramazd*, Jovi a Majoribus Armeniorum attributum; quod Latinis est Juppiter. Quod autem Belus ipse hic sit numen profanum ab omnibus nationibus diverse vocitatum, asserit cum Eusebio et Joanne noster Patriarcha cognominato Philosopho, ita disserens in sermone contra Paulicianos. « [illegible] I. e. hoc est. » Eodem modo Chaldaei videntes Titanium illum gigantem et procerum .... ob excellentem corporis formam divino honore eum affecerunt. Istius autem tenebrae nefandi cultus universum orbem terrarum subactum obcaecarunt, juxta unamquamque linguam nomine ejus diverse usurpato. Chusenses Nebrothen (id est Nemrod) appellantes, Babylonii Belum, Philistaei Baal, Elleni (sc. Graeci) Zeus, Persae Ormizd, Armenii Aramazd «. adde Latinos, Jovem nuncupantes.

[illegible Armenian text]

[illegible Armenian text]

quinque stellas errantes[1] condidisse α. Haec, teste Polyhistore, Berosus in primo libro prodit [2]. Secundo vero (libro) Reges singulatim ipse describit; et tempus decem regum, de quo supra diximus, supra XL. myriades annorum protrahit.

Porro si quis verum quid loquutos putet Chaldaeos, qui tot annorum numerum conscripserunt, jure quidem et aliis ipsorum fallacibus historiis credere debeat [3]. Si vero naturam ipsam haec excedunt superantque, prorsus quidem profana erunt, quamquam altero etiam sensu accipiantur. Quod si quis haec ita esse censeat, consequens erit, ut temporum quoque enar-

ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας. Ταῦτα Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοὺς ι. βασιλεῖς (τῶν Χαλδαίων), καὶ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτῶν σάρους ρκ. ἤτοι ἐτῶν μυριάδας μγ'. καὶ β. (*ut supra in Arm.* [illegible]. 2043.)

1 [illegible] alio nomine usitato dicuntur [illegible]. vulgò [illegible]. sc. *errantes*, quod desumptum ex significatione Gr. vocis πλανήτης. unde et Latinis *Planetae*. nam πλανάω sonat, *in errorem induco*, *fallo*. πλανάομαι, erro, vagor, etc.

2 Arm. codex habet [illegible], quasi *juxta Polyhistorem Berosum*. ubi quamvis poterat dici *Polyhistorem* accipi posse adjectivè sicut epithetum Beroso adaptatum, (quemadmodum senserunt Whistonii in Choren. 1. 5.) verum tamen certo certius mendum est Librariorum, ultimam syllabam nominis [illegible] vitiose cum initio sequentis vocabuli [illegible] confundentium. itaque omnino legendum: [illegible]. sensus vero sic explicandus: [illegible]. ut expresse reddidimus in Lat. Namque haec periodus ea ipsa est, quam supra vidimus in primo testimonio Alexandri Polyhistoris. [illegible]. Idem probat lectio Syncelli apud Scaligerum, quamvis manca. Ταῦτα Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. » Haec Berosus in prima (historia) dicit «. Apud Goarum vero integra videtur lectio, sed depravata, Ταῦτα ὁ Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος (κατὰ) τὸν Βηρωσσὸν ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. » Haec Polyhistor Alexander Berosum sequutus (vel juxta Berosum) primo libro refert «. quod minime probandum erit etenim non ipse Polyhistor in libro primo haec refert, sed testatur Berosum in suo libro primo haec scripsisse. Legendus itaque Gr. textus hoc pacto, ex utraque lectione concinnatus. Ταῦτα ὡς Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος, ὁ Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει. » Haec, ut (ait) Polyhistor Alexander, Berosus in prima narrat «.

3 Vel ita. *justum ergo erit credi, etc.* In sequenti vero loco habente, [illegible]

[illegible]

rationes quin illas perpendas, non admittantur. Etenim si tot annorum millibus, qui juxta eorum Chronographiam colliguntur, successores etiam principatus gentium adducerent, temporis prolixitati congruentes, item aliquas etiam res ac facinora interim facta, tam longo tempori aequalia, fortasse quis profecto suspicari poterit [1], quod nempe aliqua illis veritas insit. Porro quum tantorum annorum myriadas, decem solummodo virorum successioni concedendas existimaverint, quis nam deliramenta fabulasque ejusmodi narrationes non reputet? Nisi forte vocitati olim Sari annos haud a nobis recensitos significent, sed aliud quoddam exigui temporis intervallum. Etenim apud antiquos Aegyptiorum [2] lunares quidem dictitabant, hoc est menstruos dies: dies (enim) xxx. completos, annos vocabant: et alii, horas [3], trium mensium tempo-

(*Syncell: pag. 32.*)

οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς παλαιότατοι σεληναίους ἔφασκον εἶναι (τοὺς, τ.ψ'. pro quo lege *ἦγουν) μηναίους τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐξ ἡμερῶν τριάκοντα συνεστῶτας. οἱ δὲ (μετὰ τούτους ἡμίθεοι) ὥρους ἐκάλουν τοὺς ἐνιαυτοὺς τοὺς (ψ'.) τριμηναίους.*

[illegible] aut redundat, aut succedentis conjunctionis locum habet. alioquin incerta redditur sententia.

1 [illegible] strictius redditur, *huc illuc se ferret*, seu *vacillaret*. ut autem sensus sit, dicendum *haesitaret*, vel *suspicari sive divinare poterit*.

2 En tibi secunda pars illius fragmenti, quod dedimus in procemio ex *Syncello* p. 32. B. nominatim Eusebium nostrum laudante. consule praemissum locum: ubi videbis bis nominari Eusebium, sub initio et in calce utriusque loci insimul descripti a Syncello. quin etiam prosequitur ibidem vindicare Eusebii dicta a calumniis Panodori. ac idem facit p. 33. E. et 38. B. Porro de diversa lectione hujus fragmenti apud Scal. et Goarum, legas velim annotationes Goari ipsius pag. 13. ad 32.

3 Interp. noster vel legit *ὥρας*, vel eo sensu accepit *ὥρους*, et consequenter vertit [illegible] *horas*. Et quidem potuit ita accipere, quod ut pateat, audiendus est Pierius Valerianus his disserens verbis in limine Commentariorum ad Horum Apollinem. „ Qui (ait) Apollinem dicit, dicit Horum: et qui Horum, Apollinem. Nam Horus apud Aegyptios gloriosum nomen, idem erat quod Apollo apud Graecos: et Horus et Apollo idem quod Sol. Ab Horo, hoc est Sole, Ho-

[illegible]

ra appellabant [1]; tempora, inquam, (scil. tempestates anni) et mutationes [2] trium mensium juxta singulos annos pro anno reputabant. Conveniens ac congruum est (ut dicamus), quod Chaldaeorum quoque Sarus appellatus, tale quidpiam indicare voluerit.

Igitur ab Aloro qui primus eorum

rae viginti quatuor. etc «. Idem Pierius ad Hieroglyph. lib. 33. calcem ultimam haec habet. » Horas etiam hic intelligendum tres eas anni partitiones, quae suo quaeque tempore singula maturant, ver quippe aestatem autumnumque, quae tempora Aegyptii, quatuor unumquodque mensibus nostris completi sunt, ex Hori regis partitione, a quo his etiamnum Horis nomen inditum, ut quadrimestris esset eorum annus unusquisque, etc «. Adde, quod ista vox or, Armeniis est dies, Hebraeis lux. utrumque parens horarum, vel mensurae solarii.

1 Similia ferè tractans Chorenensis noster de Saris Chaldaeorum fabulosis, haec subjunxit. Lib. I. c. 3. p. 7. ' [illegible Armenian text] (non [illegible]) [illegible Armenian text] (al. mendose [illegible]) [illegible Armenian text] : quem locum sic expresserunt Interpretes ejus Whistonii. „ Atqui eorum anni non tantùm à solaribus nostris, qui quatuor tempestatibus sunt conclusi, longè discrepant, atque adeò a Divinis; verùm neque cum Aegyptiis lunares computant ortus; neque viri eos, qui ex diis nomen invenere; adeo ut qui reverà annos designari putant, ii, ad veri confirmationem, Graecorum numeris addunt et connectant, aliàs collectionem minuentes, aliàs augentes «. Ubi posteriora aliter omnino vertenda ita erant. » Verum neque ut Aegyptii lunares computant ortus; neque eos, qui ex diis nomen invenere, (vel nominati sunt) siquis umquam annos computet, aptè comparari possunt mensurae numerorum objectorum, ad veri confirmationem, aliàs minus, aliàs plùs collectione congesta «. Omitto annotationem ab illis ibidem subjunctam, quasi Chorenensis per annos [illegible Armenian] indicarit ἐνιαυτοὺς τοῦ Θεοῦ, sc. Solis. Possumus item dicere eum assignasse Horos jam memoratos, quibus nomen dederunt ἡμίθεοι, sc. *Semidei*, ut legitur apud Sync. quod licet Eusebii sit dictum; sed cum desit in nostra lectione, parenthesis nota includi placuit in Gr.

2 [illegible Armenian]. Si verbum audias, *mutationes* sonat; si sensum quaeras, *tempestates* anni indicat, Graecorum ferè more: ita ut minime dubitemus ab Eusebio τροπαῖς hic usurpatum fuisse, cujus nominativum (ad secernendum a τρόπος) τροπή. quod quidem propriè *mutationem* sonat, sed adjunctum nominibus aestatis vel hiemis etc, *solstitium* ipsum vel tempestatem Armeniis vulgò [illegible Armenian] dictum assignat. quo sensu etiam Interpres noster usurpat vocem Arm. [illegible Armenian] non semel. ut videsis ad calcem primi hujus libri in sermone Dionysii Halicarn. Eadem voce usus est Thomas Artzrunius, cùm Lib. I. cap. 1. permista ferè Eusebiana recensuerit. ' [illegible Armenian text] (seu [illegible Armenian]) [illegible Armenian text] : » Itidem et conditionem temporum in immensas annorum myriadas protrahunt (commentaria Chaldaeorum). Quod nullo quopiam modo demonstrat stereu, nec Solis reditu in eundem punctum mensium ac dierum, neque secundum quatuor mutationes ad renovationem tempestatis anni, nec etiam juxta Lunare plenilunium interlunium «.

թագաւորեալ անուանեցաւ . Թա-
գաւորայ ՝ յաւուրքն մինչեւ ցՔսիսութրոս
զաւակին տասն ազգս միայն թուեն . մեծի
համարին . առ որով զմեծ ջրհեղեղն . Նաեւ յԵբ-
րայեցւոց գրոց ՝ Ժ . ազգս առաջ . յա-
ռաջեցոյ գիրք ՝ Ժ . ազգս մինչեւ ցջրհե-
ղեղն գրեալ զերկրորդն մասնաւոր . քանզի
առ եբրայեցիսն յաւուրս մինչեւ զջրհեղեղն
և առ ի յերրորդ ազգաց առաջնոյ մարդոյ
զառաջութիւնս որպէս մի ըստ միոջէ
գրեն , պատմութիւն մանրամասն որ զառաջի
ի ջրհեղեղն , միայն զերկրորդին . Իսկ
երրորդ ազգաց զառաջութիւնն ց՛Ժ . ազ-
գացն ամս ՝ յերկուց հազարաց ուրեմն
թիւ ժողովէ : Իսկ ասորեստանեայցն՝
մանրամասնեալ մերձ զազգսն , հասա-
րակ թուոց համարոյն Մովսէսի գրոցն
ունի . բայց զժամանակսն ոչ նոյն-
գունակ . Քանզի Ժ . զաւակ ասեն ու-
նել սարոս ազգացն . զորս հաշուո
ւեն ամենայն ժամանակաց ամաց , ԼԳ .
բիւրուց :

Իսկ արդ՝ մերձ և քեզ ճշմարտու-
թեանց բանից ; որք զճշմարտութեանն բան

rex nominatus est, usque ad Xisuthrum decem generationes tantum enumerant, sub quo factum fuisse magnum diluvium narrant. In Hebraeorum quoque libris, x. tantum generationes (fuisse) ante diluvium Moyses ipse affirmat: etenim ab Hebraeis etiam tot hominum successiones, a primo homine quem ipsi referunt, usque ad diluvium singulatim describuntur. Veruntamen Hebraeorum historia, x generationum annos numero fere duorum millium comprehendit. Assyriorum vero (historia),[1] cum minute investigantur generationes, earum numerum Moysis libro aequalem[2] exhibet, non item tempus. Etenim decem (illi) generationibus Saros adscribunt cxx: quos annorum conficere tempora, xxxiii. myriados perhibent.

Porro tibi quoque, si tamen (quisquis es) verba[3] veritatis perlustrave-

1. Jam diximus articulum ն. positum in calce vocum genitivi casus, exhibere nomen reconditum; qua ratione et in praesenti loco sub voce պատմութեանցն subintelligitur vocabulum *historia*, vel quid simile. Observabis iterum legi posse hic in Arm. absque puncto: *Իսկ. պատմե-աանեացն մանրամասնեալ մերձ զազգսն*. quasi diceretur, *Assyrii verò minutatim investigantes generationes*. id tamen abs re videtur, nec sequentibus conveniens.

2 Հասարակ. ad verbum *communis*. hic tamen pro հաւասար. *aequalis*, videtur sumptum. ut non semel assumitur et alibi a nostro interprete.

3 Feliciter Eusebius praesenti loco se se vindicat a Syncelli criminationibus, et consequenter Scaligeri atque Goari alterationes extirpat undique. Siquidem luce clarius cernitur in his ac similibus dictis Eusebii, eum constanter ratum habuisse, futilia omnino existimanda Chaldaeorum deliramenta de suis antiquis regibus, nec eos tot immensis annis regnasse, neque tales homines ante diluvium fuisse, sed profanos auctores mendaciter iis nominibus appellasse posteros Adami usque ad Noachum. Haec per se patent. Unde constat Armenios Scriptores prae Syncello felicius assequutos fuisse Eusebii mentem, quinimmo historiae veritatem: quippe qui sine ulla haesitatione affirmant eos reges Chaldaeorum nominatos reipsa non dividendos a Patriarchis ante Diluvium memoratis in sacris literis, sed tantum quoad nomina et annorum spatia externos historicos dissentire. Ita Moyses noster Chorenensis Lib. 1. c. 3. ubi sub illo titulo, " Յաղագս՝ զի ոչ են ստոյգ պատմու-թիւնք և այլոց ազգաց յառաջին մարդկանէ պատմեալ՝ ի պատմութեանց. " De Adamo (ut interpretantur Whistonii) caeterisque familiarum Principibus, alios Historicos non consentire ea haec prosequitur. " Յաղագս առաջնոյն Հա-յոց ազգին . . . [illegible]

[illegible]

ria, facile est ex his quidem quae diximus, per te intelligere, Xisuthrum eundem esse, qui ab Hebraeis Noe

[illegible] De totius generis humani radice, seu, si quis ita potius appellare velit, vertice, paucis oportet indicari, quamobrem à sacris literis alii Scriptores dissentiunt: Berosum dico Historicum literatissimum, (vel potius, et *Polyhistorem*) atque Abydenum ; aut cur ipse Abydenus de Navigii aedificatione (vel potius, *aut cur illi scriptores de ipso Navigii aedificatore*), caeterisque familiarum Principibus, non modò quod ad nomina attinet ac tempora, sed etiam in eo quòd genus hominum ab eadem stirpe non repetant . . . . . (ubi postquam dixisset ab Abydeno pro Adam Alorum introduci, subjungit). Similiter ad Noam diversum adhibent nomen, ac tempus immensum: quanquam de aquarum violentia et terrae corruptione cum sacris literis consentanea tradunt; atque itidem decem familiarum Principes simul cum Xisuthro numerant «. Ubi vides posteriora iisdem fere verbis accedere ad hunc Eusebii locum, anteriora vero sensum ejusdem Eusebii constanter declarare. Similia repetit ipse Chorenensis cap. 5. ejusdem Libri I. consule, si cupis. Ita quoque breviter haec attigit Gregorius noster, Magister dictus, in epist. ad Akrehim, totidem verbis. " [illegible] Plures itaque istorum (scriptorum) non consimiliter dixerunt de primo homine, neque quoad nomen, nec quoad tempus ; ut Abydenus Chaldaeus, et Berosus absurdè nimis enarrant creationem caeli, et terrae aliena plane ratione: atque nomen dant Adamo Alorum, eumque perseverasse Saris decem. quos in annos XXX millia congerunt, etsi per lunares (annos) dinumerent «. Ac idem Greg. Magister in altera epistola ad Principem Mamiconium, quatuor illas belluas e mari prodeuntes memorans, Apellatur verbis, in diebus Daoui, subdit: *id est*, inquiens, *Jared*. ut vidisti supra in notis. Sed prae aliis magis disertè ac commodè rem explicat Samuel noster Eusebii sectator in omnibus: is ergo singulis regibus Chaldaeorum nominatis singulorum Patriarcharum nomina aptat in margine hoc pacto. " [illegible] Exteri . . . . . . jam ab Adam incohantes alienae rationis nomina Patriarchis, immensosque annorum numeros singulis eorum adscribunt hoc modo. *I. Adam*. Alorus, saris X atque dividunt unum Sarum in MMMDC. annorum numerum, superaddentes in eum quas nescio Neros et Sossos. Nerus una constat DC. annis, et Sossus una LX annis. *II. Sethus*. Alaparus, saris tribus. *III. Enos*. Almelon, saris X, et III. *IV*. *Cainan*. Ammenon, saris XII. *V*. *Malaleel*. Amegalarus, saris decem et octo. *VI*. *Jared*. Daonus, saris decem . *VII*. *Enoch*. Evedorachus (al. Endorachus), saris decem et octo. *VIII*. *Mathusala* . Amempsinus, saris decem. *IX*. *Lamech*. Odiardes, saris octo. *X*. *Noe*. Xisuthrus, saris decem et octo. In simul X. regibus itres dicunt CXX. fuisse, qui efficiunt MMXLIII. myriadas annorum. Haec Chaldaeorum historici «. Eadem paucis complectitur etiam Artsrunius, alter Eusebii pedissequus, L. I. c. I. " [illegible]

[illegible]

nuncupatur, sub quo magnum illud diluvium factum est; de quo etiam Polyhistoris ipsius liber praebet notitiam: de eo enim hoc modo scribit.

[illegible]

Alexandri Polyhistoris de Diluvio, ex eodem libro, de quo dictum est[1].

[illegible]

» Otiarte[2] defuncto, inquit, ejusdem filium Xisuthrum regnasse Saros XVIII. atque sub eo factum fuisse magnum diluvium «. Litteris autem mandans singillatim ita narrat.

» Κρόνον (Saturnum)[3], inquit, quem Patrem nuncupant Jovis; alii vero Χρόνον (Tempus), ei (sc. Xisuthro)

(Syncell. pag. 24.)

Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος. . . .

Ἀρδάτου δὲ τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σείσουθρον βασιλεῦσαι σάρους ιή. ἐπὶ τούτου μέγαν κατακλυσμὸν γενέσθαι. ἀναγεγράφθαι δὲ τὸν λόγον οὕτως.

Τὸν Κρόνον αὐτῷ κατὰ τὸν ὕπνον ἐπιστάντα φάναι, (....) μηνὸς

[illegible] i. e. » Praestat in primis scire, quomodo Chaldaeorum commentaria recensionem Patriarcharum decem computent numero secundum Divinae legis scripta; nomina vero eorum variatim proferentes, disjunguntur: item temporum rationem in immensas annorum myriadas protrahunt«.

1 Occurrit et praesens Polyhistoris locus apud Sync. statim ferè post praemissum fragmentum. idem ex eodem mutuatur Scaliger in excerptis suis Eusebianis, adjecta abs se hac inscriptione Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος ἐκ τῆς δευτέρας τῶν Βηρωσσοῦ Χαλδαϊκῶν.

2 Mendosa comperitur lectio Syncellana tam apud Goarum, quam apud Scal. in nomine Ἀρδάτου. quod mendum non solus auctor noster, sed ipse quoque Syncellus facile corrigere potuit, cum alibi correctius habuerit in nominat. Ὀτιάρτης. ut pag. 14. D. et in genit. Ὀτιάρτου. ut pag. 31. C. ubi repetitur ex Polyhistore initium hujus periochae.

3 Saturnus apud Armenios Graecorum more [illegible] vel [illegible]. Κρόνος, nominatur. Juppiter verò, (ut supra diximus), nunc juxta Gr. [illegible]. [illegible]. Ζεύς, vel Δεύς appellatur, nunc (ut impraesentiarum) *Aramazd*. At nomen Jovis et χρόνου sc. Temporis, desideratur apud Sync. nescio an sponte ille omiserit, an libra-

[illegible]

per somnum revelasse, die mensis Daesii, scilicet Mareri [1] (juxta Arm.) decimoquinto, homines per diluvium extinctum iri [2]. Atque (eidem) praeceptum dedisse, ut omnia, tam prima, quam media, nec non extrema libris comprehensa, tellure effossa, Helio-

Δαισίου ιε΄. τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ κατακλυσμοῦ φθαρήσεσθαι. κελεῦσαι οὖν διὰ γραμμάτων πάντων ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τελευτὰς ὀρύξαντα θεῖναι ἐν πόλει Ἡλίου Σιππάροις, καὶ ναυπηγησάμενον

-rietum incuria exciderit. Verum congruenter praesenti loco habet Cicero haec in 2. Lib. de Nat. Deor. cap. 25. » Saturnum autem eum esse voluerunt, qui cursum et conversionem spatiorum ac temporum contineret, qui deus Graece id ipsum nomen habet: Κρόνος enim dicitur, qui est idem χρόνος, id est, spatium temporis. Saturnus autem est appellatus, quod saturetur annis. Ex se enim natos comesse fingitur solitus, quia consumit aetas temporum spatia, annisque praeteritis insaturabiliter expletur «.

1 Codex Arm. vitio unius litterae fert hic [illegible], quod infra emendatius habetur [illegible]. Placuit observari additamentum Interpretis Arm. Armeniacum Mensem Mareri cum Daesio conferentis. Porro juxta immobilem calculum, Mareri cohaeret cum Romanorum mense Majo; sive prima dies τοῦ Mareri est octava mensis Maji. Immobilem inquam, qui servatur in Ecclesiastica epochae: aliter propria Armenorum dinumeratio jam antiquitus mobilis fuit, cum dies anni perpetuo (sine bissextili) numerarint 365, pro singulis duodecim mensibus triginta dies similiter adscribentes, et quinque dies pro appendice addentes. Sed quum aureo, ut ita dicam, Saeculo nostrorum Interpretum, sc. quinto, post J. C. D. initium anni Armeniaci inciderit in xx. diem mensis Augusti, mos obtinuit in Martyrologio ea die assignare initium mensis Navasart, qui est caput Anni Armeniaci; quo pacto et Mareri eo saeculo Majum assignare potuit; ita ut vel hinc certe probetur Interpretis nostri aetas certa, id est saeculum quintum.

2 Haec omnia cum antecedentibus subsequentibusque sic in compendium redigit Arzerunius noster L. I. c. 2. » [illegible] i. e. » Quamquam nullam adstipulationem praesenti argumento habuerint sequentia indicia relata de Belo, deque ipsis fabulis divinis Chaldaeorum ... Quandoquidem principem dicunt Deorum antiquum quemdam Belum Jovis Patrem, qui Armeniis Aramazd dictus, cumque habuisse dies annorum myriadum ccxv. et consequenter reliqua fabulas dicta huic similia, atque librum codicis igitur ab eodem scriptum, conservatumque (fuisse) in Babylone summa cura ... Alii vero Cronum quemdam nomine (tradunt) Patrem esse Jovis, proximi temporis, qui res Diluvii praedixit Xisuthro, et prisca sui acta physiologice scripsisse atque deposuisse in vas aeneum plumbo obsignatum, ut servaretur in civitate Sipparenorum ... Sicut etiam viris ante Diluvium (existentibus assignasse) quadraginta et amplius myriadas annorum, et saecula ficta, variata, barbaraque, saros, neros, et sossos; similiter et nomina Patriarcharum dubie varianta.

[illegible]

poli [1] Sipparenorum [2] conderet; ut navim fabricaret, et cum consanguineis ac necessariis amicis [3] ingrederetur; ut congereret intus esculenta et poculenta; feras quoque ac volucres [4], quadrupedesque introduceret; atque omni cum apparatu ad navigandum expeditus fieret. Roganti autem quo navigandum? Responsum; ad Deos, orandi causa, ut bona hominibus eveniant [5]. Nec praetermisit conficere opus fabricationis navis; cujus longitudo quindecim stadiorum erat, latitudo autem stadiorum duorum.

σκάφος ἐμβῆναι μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων φίλων. ἐνθέσθαι δὲ βρώματα καὶ πόμα. ἐμβαλεῖν δὲ καὶ ζῶα πτηνά, καὶ τετράποδα, καὶ πάντα εὐτρεπισάμενον πλεῖν. ἐρωτώμενον δὲ ποῦ πλεῖ; φάναι πρὸς τοὺς θεοὺς εὐξόμενον ἀνθρώποις ἀγαθὰ γενέσθαι. Τὸν δὲ οὐ παρακούσαντα ναυπηγήσαντα σκάφος τὸ μὲν μῆκος σταδίων πέντε, τὸ δὲ πλάτος σταδίων δύο.

1 [illegible] est interpretatio vocis Gr. πόλις ἡλίου, sc. *Urbs Solis*, ut Goar usurpat in sua interpretatione. Nobis placuit vox juncta *Heliopolis*, desumpta a Gr. Ἡλιόπολις: quo nomine diversae occurrunt civitates, non solum apud profanos, sed etiam in sacris literis; ut Genes. XLI. 45. et Ezech. XXX. 17. ubi in Vulg. Lat. legitur *Heliopolis*. Jerem. XLIII. 13. V. L. *domus Solis*, ad rationem nempe Hebraici nominis *Bethsemes*, quod *domum solis* assignat: idque nomen servatum in Jos. XV. 10. apud Vulg. Lat. quamvis Septuaginta ubique Heliopolin habeant, sicut etiam Arm. versio, [illegible]; quasi [illegible].

2 Scal. optime hic et infra, Σιππάροις, Σιππάρων. Goar utrobique mendose Σιτπάροις, Σιτπάρων.

3 Goar saepe nominatus nominandusque suppressit in Lat. significationem vocis ἀναγκαίων adjunctae cum φίλων, habens solum *cum amicis*; quod oportuit notare, ne quis Latinam tantum legens ejus interpretationem, discrepare putet Arm. lectionem a Gr. Quod autem addit ipse Goarus, » alto mari se se credere «, superfluum est: nec enim Gr. textus amplius quid habet, quam codex noster. Idem velim intelligas de sequentibus gratis a Goaro additis, » exsequitur ille, commeatum omnem parat «: nam tam in Gr. quam in Arm. id solum habetur, quod et ipse Goar prosequitur inibi, » cibos et poculenta congerit «.

4 Ubi Sync. continuata serie fert ut adjectivum cum suo substantivo ζῶα πτηνά, noster legit separatim cum conjunctione ζῶα καὶ πτηνά, utrumque ut substantivum.

5 Certam, ni fallor, sententiam reddit ea punctorum dispositio, quam digessimus in Arm. et Lat. aliter variata punctorum ratione, alia haec elicitur sententia: » Responsum, Ad deos precandum, ut hominibus bona fiant «. Ubi Goar plane aliter sensit, vertens: » Ad deos, inquit: Atque ita prospera hominibus precatus est «: quod abs re videtur. In sequentibus mira affinitas cernitur inter verba Gr. παρακούω, et Arm. [illegible], id est, *non auscultare*, vel *negligenter audire*. Nos uno verbo rem volentes explicare cum auctore in negativo substituimus ad sensum, *nec praetermisit*; ubi Goar longiora haec habet in assertivo: » Divinis monitis obsequutus «.

Համօրէն իրաց հանդերձելոց, որպէս ա-
մենայնին՝ որպէս և առ հրաման, ընդ-
կնիւ և զորդիս և զհարկաւոր բարե-
կամսն 'ի ներքս մուծանել։ Ի հասա-
նել ջրհեղեղին, և վաղվաղակի դադա-
րել, թռչունս ինչ արձակել զՔսի-
սութրոս, և չգտանել ուտել ինչ,
և ոչ տեղի և դադար իջանելոյ,
դարձեալ մտանել 'ի նաւն. զկնի
սա 'ի նաւն։ Եւ յետ, սակաւ ինչ ա-
ւուրց դարձեալ արձակել այլ։ Նոյն
և կրկին եւ մտեալ դարձեալ 'ի
նաւն զոտս կաւով թաթախեալս զնմա-
գիւրին ունելով։ Իսկ երրորդ ան-
գամ արձակել, և ոչ դարձեալ մտանե-
գամ այսու 'ի նաւն։ Յայնժամ իմա-
նալ զխսութրոս՝ եթէ յայտնեալ
բացեալ է երկիր, քակել զկողմն մի
ձեղունոյ նաւին. և տեսանել եր-
թեալ յեցեալ զնաւն 'ի լերանն ինչ։
Իջանել կնաւն և զդուստր միով հան-

Cunctis itaque rebus apposite comparatis, uti ipsi praeceptum fuerat [1]; (cum) uxorem et liberos, necessariosque amicos introduxisse. Ingruente vero diluvio, et confestim cessante, volucres quasdam [2] Xisuthrum emisisse; easque cum nihil invenissent pabuli, nec locum stationemve consedendi, rursum in navim recepisse. Transactis autem paucis diebus, iterum alias dimisisse aves; et eas quoque rursum in navim reversas, pedes coeno oblitos gerentes [3]. Tertio demum emisisse, nec ulterius navim repetiisse. Animadvertisse tunc Xisuthrum, terram detectam patere; dissolvisse aliquam tecti navis partem, ac vidisse navim delatam adhaesisse ad quemdam montem. Egressum itaque cum uxore ac filia una, et gubernatore [4], terram adorasse, atque

Τὰ δὲ συνταχθέντα πάντα συνθέσθαι, καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους ἐμβιβάσαι. γινομένου δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ εὐθέως λήξαντος, τῶν ὀρνέων τινὰ τὸν Ξίσουθρον ἀφιέναι. τὰ δὲ οὐ τροφὴν εὑρόντα, οὔτε τόπον ὅπου καθίσαι, πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. τὸν δὲ Ξίσουθρον πάλιν μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀφεῖναι τὰ ὄρνεα. Τὰ δὲ πάλιν εἰς τὴν ναῦν ἐλθεῖν τοὺς πόδας πεπηλωμένους ἔχοντα. τὸ δὲ τρίτον ἀφεθέντα οὐκέτι ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Ξίσουθρον ἐννενοηκέναι γῆν ἀναπεφηνέναι. διελόντα τε τῶν τοῦ πλοίου ῥαφῶν μέρος τι, καὶ ἰδόντα προσοκείλαν

1 Goar minime expressit illud, որպէս և առ հրաման, quod in activo sonat, *ut accepit praeceptum vel ordinem*; sive in passivo, *ut praeceptum vel ordinatum ei fuit*: et quidem id apprime indicat Gr. verbum συντάττω, sc. *coordino, praecipio*. Sed quia praeterea significat etiam *compare, compono, conjungo*, etc. hoc secundo sensu videtur accepisse Goar, cum vertit: « cuncta verò comparata imposuit ». Propius accederet ad textum, si contra dixisset: « cuncta verò (sibi) imposita comparavit (sc. explevit) »; nam Gr. textus ad verbum haec refert: « Omnia verò (sibi) ordinata. (sc. praecepta vel mandata) composuisse ».

2 Scal. vitiose legit in sing. τὸν ὀρνέων τινα, cumsequens correlativum sit in plur. τὰ δὲ, etc.; atque vel ipse infra habeat in plur. πάλιν . . . . ἀφεῖναι τὰ ὄρνεα: feliciter ergo nobiscum habet lectio Goari τῶν ὀρνέων τινα in plur.

3 Մագիլս vox propria apud Armenios pro avium pedibus, qua voce carentes Gr. et Lat. reponunt πόδας, *pedes*, quod generaliter Armenis est ոտք.

4 Նաւապետաւն quamvis absolute sumptum

[illegible]

ara exstructa, Diis immolavisse: ac deinceps cum iis, qui secum e navi egressi erant, a nemine amplius visum fuisse. Qui vero in navi remanserant, nec cum sociis Xisuthri egressi erant [1], deinde descendentes eum quaerebant, atque errantes, nomine inclamabant, vocabantque. Xisuthrus (autem) eis deinceps non comparuit; sonus tamen vocis ex aere veniens, illis imperabat, oportere eos Deorum cultores esse [2]. Se autem [3] ob Deorum

τὸ πλοῖον ὄρει τινί, ἐκβῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κυβερνήτου, προσκυνήσαντα τὴν γῆν, καὶ βωμὸν ἱδρυσάμενον, καὶ θυσιάσαντα τοῖς θεοῖς, γενέσθαι μετὰ τῶν ἐκβάντων τοῦ πλοίου ἀφανῆ. τοὺς δὲ ὑπομείναντας ἐν τῷ πλοίῳ, μὴ εἰσπορευομένων τῶν περὶ τὸν Ξίσουθρον, ἐκβάντας ζητεῖν αὐτὸν ἐπὶ ὀνόματος βοῶντας. τὸν δὲ Ξίσουθρον αὐτὸν μὲν αὐτοῖς οὐκέτι ὀφθῆναι, φωνὴν δὲ ἐκ τοῦ ἀέρος γενέσθαι κελεύουσαν, ὡς δέον αὐτοὺς εἶναι

indicat *Architectum* vel *Artificem* cujuslibet artis, una vero cum nomine navigii, [illegible] ex ipsa rerum sententia notat Rectorem seu Gubernatorem: idque probat non solum Gr. illud *κυβερνήτου*, sed etiam Arm. textus, qui paulo post eo *sensu dicet* [illegible] i. e. *Navarchus*, vel *Rector navis*; ubi iterum Gr. est κυβερνήτης; a quo Latini *Gubernatorem* dixerunt. Pro Armeniis Lectoribus juvat ex parte locus Hymnorum, ubi canitur: [illegible] Praesentem locum una cum alibi traditis ab Eusebio, attingit Thomas Artzerunius Lib. 1. hist. Arm. cap. 1. [illegible] i. e. « Ingressus est arcam Noe et filii ejus, uxor Noe, et uxores filiorum ejus cum eo. Nonnulli verò historiorum dicunt, quod etiam filia Noe, et Navarchus ipse unà cum uxore et filiis necessariisque amicis . . . . nam post diluvium non videtur, quod denuo filii fuerint Patriarchae: verum regio superioris Indiae dicitur esse ejusdem filiae; quod vel ipse Eusebius Caesariensis (alibi) dicit. hodiernam usque diem mulierem regnare consuevisse supra Indiam ».

1 Constans lectio Eusebii nostri [illegible], certe in Gr. *μὴ ἐκπορευομένων* fuit; adeoque jure castigat emendatque depravatam lectionem Syncellani exemplaris tam apud Goarum, quam apud Scal. *μὴ εἰσπορευομένων*: id enim sonat non *ingredientibus*, quod res non admittit; alterum verò non *egredientibus*, quod res ipsa omnino postulat; ita ut Goar quoque anxius alió rem deflexit, reddens: *non redeuntibus*.

2 Egregiè pro θεοσεβεῖς, [illegible] hic inseruit Interp. noster, ut decebat in profanis historiis; nam pro cultoribus veri Dei [illegible] nomen usurpant nostrates; alterum vero sonat falsorum numinum cultores.

3 Lectio Scal. *περὶ αὐτοῦ* in sing. firmatur ab Eusebio nostro; altera Goari in plur. *περὶ αὐτῶν*, rejicitur.

եթէ սպասու. և նոցա՝ զդիցապաշտութեան մնալոյ. և եթէ, կնոջն՝ դստերն զնոյն պաշտօնաթեանն. երթեալ բնակելոյ ’ի բնակութեան դիցն. և կնոջն նորա և դստեր և նաւապետին ’ի նոյն պատիւ վայելել: Այլ զայլ և պատուէր տալ նոցա՝ երթալ միւսանգամ ’ի բաբելոն. և թէ այնպէս ինչ հրամանք դիցն էին, նոցա երթալ ’ի սիպպարացւոց քաղաքէն փորել. հանել զմատեանսն՝ որ ծածկեալ կայցեն անդ, և տալ մարդկան. և եթէ աշխարհն՝ յորում կային ելեալ կայինն, Հայոց աշխարհն է.

Այլ նոցա լուեալ զայն ամենայն՝ զոհս դիցն մատուցանէին. և ’ի հետիոտս ’ի բաբելոն գնալ. Այլ ’ի նաւէն՝ որ (կամ ’որ) հանգեաւ գաւառակաց ’ի Հայս, և դնեալ մնացեալ ինչ

cultum profectum inhabitare habitationem Deorum; nec non uxorem et filiam et gubernatorem eodem honore frui. Atque jussisse, ut rursum Babylonem (ipsi) proficiscerentur; hoc enim Deorum praeceptum [1], ut irent, atque ex Sipparenorum urbe, effossa terra, volumina jam inibi recondita tollerent, hominibusque traderent. Locum illum, in quo egressi consistebant, Armeniorum esse regionem.

Eos autem haec omnia audientes victimas Diis immolasse, et pedibus [2] (ait) Babylonem profectos esse. Navis autem, quae [3] consedit in Armenia, partem etiamnum aliquam [4] in Cor-

θεοσεβῆς, καὶ παρ᾽ αὐτὸν διὰ τὴν εὐσέβειαν περιῦσθαι μετὰ τῶν θεῶν οἰκήσοντας. τῆς δὲ αὐτῆς τιμῆς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα, καὶ τὸν κυβερνήτην μετεσχηκέναι. εἶπέ τε αὐτοῖς, ὅτι πάλιν ἐλεύσονται εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ὡς εἵμαρται αὐτοῖς ἐκ Σιππάρων ἀνελομένοις τὰ γράμματα διαδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὅτι ὅπου εἰσὶν, ἡ χώρα Αρμενίας ἐστίν.

Τοὺς δὲ ἀκούσαντας ταῦτα θῦσαί τε τοῖς θεοῖς, καὶ πέριξ πορευθῆναι εἰς Βαβυλῶνα. Τοῦ δὲ πλοίου τούτου κατακλιθέντος ἐν τῇ Αρμενίᾳ ἔτι μέρος τί (αὐτοῦ) ἐν τοῖς Κορκυραίοις ὄρεσι τῆς Αρ-

1 Εἵμαρται, sonat, *destinatum est a numine*, vel *in fatis*: itaque Interpres Arm. sensum explicavit dicens, Հրամանք դիցն էին. quod et nos in Lat. refudimus. Illud verbo ὡς, sicut, videtur noster legisse οὕτως, *sic*, *ita*; nisi dixeris declarationis gratia ita reddidisse.

2 Hinc patet Eusebium nostrum habuisse πεζῇ, vel πεζοὺς, vel πεζικῶς; pro quo hodierna lectio Syncelli habet πέριξ, ut apud Scal. vel περιξί, ut penes Goarum; quod sonat quidem *undique*, *circumcirca*, etc. ideoque sic redditur a Goaro: » se undequaque congregati confluxerunt Babylonem «: omnino abs re, ni decipiat nos nostra lectio.

3 Pro ուր. *ubi*, legendum videtur որ. *quae*, ut facilis sensus eliciatur, nec aliter potuimus reddere in Lat.

4 Scal. lacunam hic novit in suo Gr. ubi nescio an jure de eo dixerit Goar p. 425. » lacunam, ubi integer sensus est, interjicit «. Nos vidimus apud Scal. deesse ly ἔτι, et αὐτοῦ, quae occurrunt apud Goarum: sicut etiam apud utrumque et alterum deficit illud vocabulum ἀφικμόντες, quod reperitur in lectione Josephi Antiq. Lib. 1. c. 4: quem locum recitat vel ipse auctor noster in Praep. Evang. L. IX. c. 11. p. 414. verba nempe Berosi a Josepho recensita hoc pacto: » λέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου, ἐν τῇ Αρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων, ἔτι μέρος τι εἶναι, καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦν-

մնան 'ի Կորդուացւոց լերինն 'ի Հայս. [illegible]

duarum [1] montibus Armeniae remansisse, tamquam reliquias, dicunt; et quosdam bitumen quo navis oblita erat, avellentes deportare in sanationem, atque ad expianda mala amuleti ratione [2] Illos vero profectos Babylonem pervenisse, ac in Sipparenorum urbe fodisse, et extraxisse volumen [3]; plurimas urbes condidisse, et templa Diis posuisse, iterumque Babylonem reparasse α. Ad haec, etiam de turris fabricatione Polyhistor consentiens cum Moysis libris, hoc modo ad syllabas usque commemorat.

μενίας διαμένον, καί τινας ἀπὸ τοῦ πλοίου κομίζειν ἀποξύοντας ἄσφαλτον· χρᾶσθαι δὲ αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς. ἐλθόντας οὖν τούτους εἰς Βαβυλῶνα, τά τε ἐκ Σιππάρων γράμματα ἀνορύξαι, καὶ πόλεις πολλὰς κτίζοντας, καὶ ἱερὰ ἀνιδρυσαμένους πάλιν ἐπικτίσαι τὴν Βαβυλῶνα...

τας. Χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ, πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς. Quod iterum adducit Eusebius in Lib. de locis Hebraicis, Tom. III. inter opera S. Hier. p. 126. Confer utrumque locum cum praesenti loco, ac editione Josephi.

1 Corrupte legit Syncellus, vel ejus editores ἐν τοῖς Κορκυραίων ὄρεσι, *in montibus Corcyraeis*, pro πρὸς vel ἐν τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων, *in monte Cordyaeorum*, ut accurate fert Euseb. in Praep. loco citato ex Josepho. Id fatetur et Goarus ipse in annot. p. 30. ad 24. dicens: » Τό, Κορκυραίων, mendosum est; cujus vice reponendum ex Josepho Κορδυαίων, ex Epiphanio Καρδύων, et ex Petavio in Animadv. ad Epiphanium Δορδυαίων; quod Chaldaei pronunciant Cardu α. Atque paulo inferius citat Epiphanii locum, juxta quem arca sedit in monte Lubar dicto, qui unus fuerit montium Ararat inter Armeniam et Cordaeos: unde mutuatus Cedrenus, pro *Lubar*, *Luban* dixit. Nec mirum de his nominibus adeo diverse loquutos fuisse diversos auctores, qui quo longius distabant ab Armenia, eo majori varietate de tota regione judicarunt et scripserunt. Sed de his consule Geographos antiquos et recentiores: ut nihil dicam de verbis Goari inibi subjunctis, ubi agit de traditione Armenistrum, quam ipse aliter comprehendit, inscius sane, quod Armenii S. Jacobum Nisibenum, Mezpinium nominant; ideoque quasi de altero quodam Armeniae Primate disseruit, vocans eum *Jacop Mezpenoe Catholicum*, *idest*, ipse ait, *Armeniae Primatem*.

2 Gr. vox *ἀποτροπιασμός*, cum difficile possit unico vocabulo refundi alteram in linguam, vario exponitur apud auctores, ut, *expiatio*, vel *sacrificium*, *quod fit malorum avertendorum causa*, *numinis irae amotio*, *procuratio et lustratio*, etc. nobis satis erit, si potuimus Interpretis nostri expositionem Latinis verbis exprimere; quod tamen non adeo facile credimus, cum et Arm. vox *[illegible]*, multa significet.

3 [illegible] in sing. *illud volumen* dixeris, sed potius creditur legendum in pl. *[illegible]*, *volumina*, juxta Gr. *γράμματα*; namque supra et nostra lectio ita habuerat.

Աղեքսանդրի Բազմավիպին վասն աշտարակի կործանմանն.

Alexandri Polyhistoris de turris opificio [1].

Սիբիլլայ ասէ. միաբանեալք ամենայն մարդիկ՝ զաշտարակն շինէին ոմանք.

» Sibylla dicit: Convenientes [2] cuncti homines, turrim aedificabant alii.

(Euseb. Praep. ix. 15. et Syncell. pag. 35. cum Josepho Antiq. i. 4.)

Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος, περὶ τῆς πυργοποιίας.

Σίβυλλα δέ φησι, ὁμοφώνων ὄντων πάντων ἀνθρώπων, τινὰς τούτων πύργον ὑπερμεγέθη οἰκοδομῆσαι, ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνα-

[1] Mirum, quod Scaliger cum omnia antiquitatis excerpta transcribit a Syncello, hoc prorsus neglexerit. Goar verò aliter autumavit in annot. p. 14. ad 35. asserens de hoc fragmento. » Eusebius (ait) ex Josepho, et Georgius (sc. Syncellus) ex Alexandro sudarunt «. Sed plane aliter res se habet. Georgius enim suus iisdem verbis Eusebium nostrum descripsit ex praesenti loco chronologico, sincerè servando et ipsam inscriptionem, ut vides e regione; quamquam et Josephum videtur Syncellus consuluisse, minime tamen Alexandrum. Eusebius autem, ut ipse testatur, haec ab Alexandro mutuatus est in praesentiarum; at in altero suo libro, sc. in Praep. Evang. L. ix. c. 15. p. 416. Josephum adduxit haec recolentem Lib. i. Antiq. c. 4. p. 19. sub nomine ejusdem Sibyllae ab Alexandro citatae, aliqua tamen mutatione. Idem fecit iterum Eusebius in Lib. de locis Hebr. ut cernitur in Tom. iii. Op. S. Hier. p. 166. Adeant lectores loca citata; quorum unum, sc. Josephi locum in Praep. Evang. Eusebii citatum satis erit hic transcribere. » Περὶ δὲ τοῦ Πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων μέμνηται καὶ Σίβυλλα λέγουσα οὕτως. Πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, Πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν Οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. Οἱ δὲ Θεοὶ ἀνέμους ἐπιπέμψαντες ἀνέτρεψαν τὸν Πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν, καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν. Sed expedit adjicere etiam proprium locum Sibyllinorum oraculorum, juxta editionem Servatii Gallaei. Amstelod. 1689. quo et tota praesens lectio illustrari potest, et ista eum illustrabit. Ita ergo ibi habetur. vol. i. p. 331. usque ad 345.

Τοῦτ' ἐκ δ' αὖ αὐτὸς πρῶτος ἐπέγνωκε κράτος αὐτοῦ.
Ἀλλ' ὁπόταν μεγάλοιο θεοῦ τελέωνται ἀπειλαί,
Ἅς ποτ' ἐπηπείλησε βροτοῖς, ὅτε πύργον ἔτευξαν
Χώρῃ ἐν Ἀσσυρίῃ, ὁμόφωνοι δ' ἦσαν ἅπαντες,
Καὶ βούλοντ' ἀναβῆν' εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Αὐτίκα ἀθάνατος *
Πνεύμασιν. αὐτὰρ ἔπειτ' ἄνεμοι μέγαν ὑψόθι πύργον
Ῥίψαν, καὶ θνητοῖσιν ἐπ' ἀλλήλοις ἔριν ὦρσαν,
Τοὔνεκά τοι Βαβυλῶνα βροτοὶ πόλει οὔνομ' ἔθεντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργος τ' ἔπεσε, γλῶσσαί τ' ἀνθρώπων.
Παντοδαπαῖς φωναῖσι διέστρεφον, αὐτὰρ ἅπασα
Γαῖα βροτῶν πληροῦτο μεριζομένων βασιλήων,
Καὶ τότε δὴ δεκάτη γενεὴ μερόπων ἀνθρώπων
Ἐξ οὗπερ κατακλυσμὸς ἐπὶ προτέρους γένετ' ἄνδρας
Καὶ βασίλευσε Κρόνος, καὶ Τιτὰν, Ἰαπετός τε.—
Καὶ μαχέσαντο Κρόνος, Τιτάν τε πρὸς αὐτούς.

Haec et sequentia non pauca repetit etiam Chorenensis noster L. i. c. 5. p. 16. 17. ex ipsa Sibylla, quam *Berosianam* appellat, scilicet, ut quidam volunt, Berosi filiam; unde et Interpretes ejus subdunt in not: » Inter varias Sibyllas, unam Berosi filiam nominant Pausanias in Phocicis c. xii. p. 828. edit. Kuhn. et Suidas in voce Sibylla «. Quamvis poterit quis suspicari, ne Sibyllam, cujus auctoritate forsan usus fuerit Berosus, ob eamque causam Berosianam ab antiquis dictam, alii Berosi filiam interpretati fuerint. Ut ut sit, quamvis multa aliter legantur in Sibyllinis oraculis a Gallaeo nimirum editis, quam a Chorenensi nostro, vel Eusebio aliisve citata, plura tamen iisdem verbis inter se cohaerent.

[2] Vox Gr. ὁμοφωνία aequè sonat concordiam quoad opus aliquid faciendum, ac consonantiam

բարձր շինեցին, զի յերկինս ելանիցեն. և ամենակալն Աստուած հողմ շնչեալ զաշտարակն կործանեաց, և իւրաքանչիւր ումեք զիւր լեզու բաշխեաց. վասն որոյ և անուն քաղաքին Բաբելոն կոչեցաւ. Իսկ յետ ջրհեղեղին Տիտան և Պրոմեթևս եղեն. ուր և Տիտանն ընդ Կրոնոսի 'ի մարտ պատերազմի գրգռէր. Այլ վասն աշտարակաշինութեանն այսչափ միայն.

Բայց Բազմավէպն և զայս ևս յաւելեալ գրէ [illegible], թէ յետ ջրհեղեղին.

simam, ut in caelum ascenderent. Deus autem omnipotens [1] ventum insufflans, turrim subvertit, et propriam singulis linguam distribuit: ideoque urbis nomen Babylon vocatum. Post diluvium autem, Titan et Prometheus extiterunt; ubi quidem [2] Titan adversus Cronum (scil. Saturnum) bellum movebat «. Porro de turris opificio haec tantum.

Verum haec quoque Polyhistor iis adjiciens, scribit [3]: quod nempe post

βῶσι. τοὺς δὲ θεοὺς ἀνέμους ἐμφυσήσαντας ἀνατρέψαι αὐτούς, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν δοῦναι, διὸ δὴ Βαβυλῶνα τὴν πόλιν κληθῆναι. μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Τιτᾶνα καὶ Προμηθέα γενέσθαι . . .

seu unitatem linguae. Idem poterat dici et de Arm. verbo [illegible], sed tamen in usu pro prima significatione accipitur, ut vertimus; quamquam non ignoremus alios interpretari hunc locum secundo sensu, ut uno *eloquio*, vel una *lingua* uti: idque satis clare videri in Orac. Sibyll. nihilominus utraque sententia ad rem facere videtur.

1 In omnibus fere lectionibus Gr. tam apud Josephum, quam apud Praep. Eusebii, imo et apud Syncellum praesentis loci descriptorem, in plurali leguntur οἱ δὲ Θεοί, vel τοὺς δὲ Θεούς, praeter nostram ac Sibyllinam, quae in sing. exprimuntur; quod et in notis Jos. pag. 19. testatum est his verbis: » In Sibyll. Orac. singulari numero Θεός «. Et quidem ita omnino videtur Eusebius in praesentiarum legisse apud Alexandrum quoque, at Syncellus Josepho morem gessisse. Idem dico de voce ամբարձեալ, quae etsi deest apud Syncellum et Josephum, continetur tamen ad sensum in verbis Sibyllae.

2 Postrema haec omisit Syncellus, nescio an Josephum imitatus: sed ille anteriora quoque praetermiserat. Ut ut res se habeat, integre haec fert et Sibylla ipsa in loco supra citato; similia repetit et Abydenus paulo inferius.

3 Dehinc cùm non tam ad verbum, quàm ad sensum Eusebius Alexandrum interpretetur, omittimus adjicere signacula, seu commata, quamvis commode poterat quibusdam sermonis partibus adjungi. Eadem fere obiter descripsit et Syncellus ex certis auctoris nostri dictis, quoad sensum saltem, nonnullis etiam de suo interjectis hunc in modum. p. 61. 65. Ἀλέξανδρος Πολυΐστωρ ἐκ τοῦ, βυϊ. κοσμικοῦ ἔτους βούλεται πάλιν τὴν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν Χαλδαίων βασιλείαν κατάρξασθαι μυθολογῶν ἐκ σάρων, καὶ νήρων, καὶ σώσσων βεβασιλευκέναι Χαλδαίων καὶ Μήδων βασιλεῖς πϛ´. ἐν τρισμυρίοις ἔτεσι καὶ δ´. (marg. δπ´. juxta tamen Euseb. nostrum, γψό.) τοῦτ' ἔστιν ἐν σάροις θ´. καὶ νήροις β´. καὶ σώσσῳ α´. . . . ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου τὸν πϛ´. διέταξεν μὲν Χαλδαίων βασιλέων, Εὐέχιον τὸν καὶ Χομασβήλον, (marg. Εὐήχοον δὲ καὶ Χομάσβηλον), κδ´. δὲ Μήδων, Ζωροάστρην καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ζ´. Χαλδαίων βασιλεῖς εἰσάγει, ἔτη κρατήσαντας ἡλιακὰ ρϟ´. ὁ αὐτὸς Πολυΐστωρ, οὐκ ἔτι διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσσων καὶ τῆς λοιπῆς ἀλόγου μυθικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ δι' ἡλιακῶν ἐτῶν καταριθμεῖ. Quae sic Goar in Lat. reddidit juxta suas correctiones in margine expressas: » Ab anno praesente mundi 2405. Alexander Polyhistor Chaldaeorum regnum post diluvium continuata serie propagatum resumere molitur, octoginta sex Chaldaeorum Medorumque reges per quamdam Sarorum, Nerorum et Sossorum seriem annis millibus triginta quatuor et octoginta, hoc est Saris novem, Neris duobus, et Sossis octo regnasse commentus .... Ab octoginta sex praefatorum tempore Evechoum cui Chomasbelos etiam nomen fuit, Chal-

զկնի Թագաւորէր Քաղդէացւոց աշխարհին Եւեքսիոս ներս չորս։ Իսկ յետ նորա առնոյր զիշխանութիւնն որդի նորա Քոմոսբելոս ներս չորս, և սոսս հինգ։ Ի Քսիսութրայ և 'ի ջրհեղեղէն մինչև մարք զբաբելոն առին, ընդ ամենայն՝ ՁԶ. թագաւոր համարի բազմավէպն։ Եւ յանուանէ յիշէ զիւրաքանչիւր ոք՝ 'ի բերոսեայ մատենէն։ Եւ զժամանակս ամենեցուն նոցա ժողովէ 'ի թիւ ամաց երից բիւրուց, և երից հազարաց, և իննսուն և մի։ Իսկ յետ նոցին բարւոք հաստատութեան յանկարծակի մարք զօր 'ի վերայ բաբելոնի գումարէին՝ առնուլ զնա, և կացուցանել անդ բռնաւորս յիւրեանց։

Ապա և զանուանս բռնաւորաց Մարացն դնէ՝ թուով. Է. և նոցին ամս, ՄԻԴ. և դարձեալ մետասան թագաւորս, և ամս .... Ապա և Քաղդէացւոց. ԽԹ. թագաւորս. և ամս. ՆԾԸ. Ապա և Արաբացւոց. Թ. թագաւորս. և ամս. ՄԽԵ. Յետ որոց ամաց և Շամիրամայ տիրապետէ՝ տիրել Ասորեստանեայց։ Իսկ դարձեալ մանր թուէ անուանս,

diluvium Chaldaeorum regionem Evexius tenebat neris quatuor. Ac post eum filius ejus Comosbelus imperium suscepit per neros quatuor, et sossos quinque. A Xisuthro vero, et a diluvii tempore usque ad illud, quo Medi Babylonem ceperunt, reges omnino LXXXVI. Polyhistor recenset, atque unumquemque ex Berosi volumine nominatim memorat: tempus vero omnium eorum numero annorum trium myriadum, et tribus millibus uno et nonaginta comprehendit. Deinde vero post eos, cum ita firmiter stabiliti erant, repente Medi copias adversus Babylonem comparabant, ut caperent eam, atque ex se ipsis Tyrannos ibi constituerent.

Deinde nomina quoque Medorum tyrannorum ponit, VIII. numero: quorum anni CCXXIV. et rursum reges undecim, annosque ... ‡ Postea Chaldaeorum reges XLIX, et annos CCCCLVIII. Deinde Arabum IX. reges, et annos CCXLV. Post quos annos etiam ipsam Semiramidem in Assyrios dominatam esse tradit. Atque iterum minute enumerat nomina regum XLV. adsignans

daeorum secundum, Zoroastrem vero Medorum quartum supra octogesimum principem, et septem Chaldaeorum reges eum sequutos annis Solaribus 190. imperantes, non ulterius Saris, Neris, et Sossis reliquisse fabulosae historiae absurditatibus, sed legitime solarium annorum cursu habita numerandi ratione, Polyhistor idem inducit «. Viderint studiosi lectores, an Syncelli hic locus quid lucis afferat Eusebio nostro, vel potius ab eo illuminandus ac corrigendus erit, tam in numeris, quam in nominibus. Et quidem manifesto librarii errore apud Sync. nomen Evechoi confunditur cum suo successore. Id satis corrigitur ab ipso quoque Syncello, qui pag. 72. inducit seriem regum Chaldaeorum (forte ex Africano), hoc modo exordium ducens: Πρῶτος Εὐήχοος, ὁ παρ' ἡμῖν Νεβρὼδ ἐβασίλευσε Βαβυλῶνος ἔτη ς'. Χαλδαίων β'. ἐβασίλευσε Χοσμάσβηλος ἔτη ζ'. etc. sc. » Primus Evechous, qui nobis Nembrod, regnavit in Babylone annis VI. Chaldaeorum secundus regnavit Chosmasbelus annis VII. « etc. usque ad septimum regem Zinzirum dictum. Quem catalogum putans Scal. ab Eusebio desumptum, gratis inseruit inter Gr. fragmenta sua sub nomine auctoris nostri.

‡ Ubi lacuna annorum cernitur, librarius supplendum putavit in marg. ԽԸ. XLVIII. quod commendare non facile possum pro spatio undecim regum. Sicut etiam pro praemissis annis ՄԻԴ. CCXXIV. idem transcriptor substituerat in marg. ԼԴ. XXXIV. cujus ratio nos latet.

թէ․ Թագաւորաց, եւ զկնի նորա անէ․ Չիք․ Եւ յետ սոցա ասէ կացեալ Թագաւոր քաղդէացւոց, որում ա– նուն է Փուղոս․ զոր գաղձեալ եւ եբրայեցւոց պատմութիւնն յիշէ, եւ անուանէ Փուղայ․ զորմէ ասեն՝ Թէ եկն ՚ի վերայ երկրին Հրէաստանի։

Եւ յետ նորա բազմավէպն ասէ զՍենեքերիմ լինել թագաւոր. զոր եբրայեցւոց գիրք յԵզեկիայ Թագա– ւորել առ առ. Եզեկիայիւ արքայիւ, եւ առ. Եսայեաւ մարգարէիւ, ասեն ոչ եղեն գիրք կարգ. ըստ կարգի, եւ Թէ եղեւ ՚ի չորեքտասաներորդ ամին Եզեկիայ արքային ել Սենեքերիմ արքայ ասորեստանեաց ՚ի վերայ ամրոց քաղաքացն Հրէաստանի, եւ առ զնոսա․ Եւ յետ ամենայն պատ– մութեանն ՚ի նոյն յարեալ ասէ․ եւ Թագաւորեաց Ասորդան որդի նորա ընդ նորա․ Եւ զառաջեալ եւս յառաջ մատուցեալ զհամիջն ասէ, եթէ եւ եղեւ ՚ի ժամանակին յայնմիկ՝ հիւանդա– ցաւ Եզեկիաս․ եւ ՚ի կարգ. արկեալ

illis annos xxxvi. Post quos, inquit, rex Chaldaeorum fuit, cui nomen Phulus; de quo item Hebraeorum quoque historia meminit [1], Phulum denominans, quem in terram Judaeorum venisse ajunt.

Ac post eum, Senecheribum [2] Polyhistor fuisse regem ait; quem sub Ezecia rege, Prophetaque Isaia Hebraeorum libri regnasse commemorant. Ait (enim) Divina Scriptura ex ordine, quod » factum est in quarto decimo anno Ezeciae regis, ascendit Sinecherib rex Assyriorum super munitas urbes Judaeae, et cepit eas «. Et post totam historiam, illis adjungens, dicit: » et regnavit Asordan filius ejus pro eo «. Atque item ulterius progrediens addit, quod « factum est in tempore illo, aegrotavit Ezecias «. Et ex ordine recenset, quod » tempore illo misit Marodach Baladan rex Babyloniorum legatos [3], et epi-

(Καὶ) ἐγίνετο τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους βασιλεύοντος Ἐζεκίου, ἀνέβη Σενναχηρὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυρὰς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. (Isai. xxxvi. 1.) .... καὶ ἐβασίλευσεν Ἀσορδὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ (Ibid. xxxvii. 38.) .... Ἐγένετο (δὲ) ἐν τῷ και-

1 Assignat locum iv. Reg. xv. 19. ubi sic habet Vulgat. Lat. » Veniebat Phula rex Assyriorum in terram «. Versio autem τῶν LXX. ἀνέβη Φουλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὴν γῆν. i. e. » Ascendit Phua rex Assyriorum supra terram «. haud secus ac Arm. lectio inibi. * Եւ եկն Փուլ արքայ ասորեստանեայց ՚ի վերայ երկրին։

2 Passim deinceps occurrit hoc nomen varia literarum variatione, sive ob diversam lectionis rationem, sive propter differentem pronuntiationem penes Chaldaeos aliosque: nos fideliter Arm. codicis vocem expressimus juxta regulam dialecti, ut pateat lectio Eusebio propria. Idem velim intelligas de nomine Nabuchodonosori, quod infra diverso modo occurrit. Pariter nomen Ezechiae observavimus juxta Arm. lectionem Ezekias, sive Ezecias, neque more Lat. Ezechias, ut pateat in autographo fuisse Ἐζεκίας, non vero, ut alii volunt, Ἐζεχίας. Solum nomen Baladan non expressimus Baldan juxta Arm. cum id Armeniis nostris sit proprium, demere aliquando vocalem ex medio vocis.

3 Haec omnia occurrunt etiam apud iv. Reg. xviii. xix. et xx. sed quia Isaiae magis verba quadrant lectioni auctoris nostri, ea e regione collocanda putavimus. Confer utramque locum

Թուղ, Թէ ' ի ժամանակին յայնմիկ առաքեաց Մարոդաքայ Բաղդան որ-դոյ Բաբելացւոց հրեշտակս եւ հրո-վարտակս եւ պատարագս Եզեկիայ. Այս Եբրայեցւոց գիրք.

stolas et munera Ezeciae. Haec Hebraeorum Scriptura.

Բայց զՍենեքերիմ եւ զորդի նորա զԱսորդան եւ զՄարոդաք Բաղդան. եւ Քաղդէացւոց մատենագիրն յիշա-տակէ. նոքօք հանդերձ եւ զՆաբու-քոդոնոսոր, որպէս այսր յիշատա-կեալ ճառս է, գրելով զնոցանէ այս-պիսի բանիւք.

Tamen Sinecherib ipsum, et filium ejus Asordanum, ac Marodach Baldanum, Chaldaeus quoque historicus commemorat: cum illis etiam Nabuchodonosorum, ut proximus sermo de his (regibus) ita scribit.

Նորին Աղեքսանդրի վասն Սենեքերիմայ, եւ վասն Նաբուքոդոնոսորայ, եւ վասն նոցին գործոց եւ արութեանց.

Ejusdem Alexandri de Senecherib, et de Nabuchodonosoro, atque de eorum factis ac virtutibus [1].

Յետ Թագաւորելոյ եղբօրն Սե-նեքերիմայ, եւ յետ ապա Ակիսի յԲա-բելացւոց թագաւորելոյ, մինչ չեւ եւ զե-րեսուն օր կալեալ էր զիշխանու-թիւնն՝ սպանեալ 'ի Մարոդաքայ Բաղ-

» Postquam regnasset frater Senecharibi, et deinde postquam Acises in Babylonios dominatus esset, et nec dum triginta quidem diebus regnum tenuisset, a Marodach Baladano occi-

ρῷ ἐκείνῳ, ἐμαλακίσθη Ἐζεκίας. (*Ibid.* XXXVIII. 1.) . . . . . .
Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλε Μαρωδὰχ Βαλαδὰν (ὁ υἱὸς Βαλαδὰν) ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας, ἐπιστολὰς καὶ πρέσβεις καὶ δῶρα Ἐζεκίᾳ. (*Ibid.* XXXIX. 1.)

cum Vulgata lectione: ut nil dicam de Arm. versione scripturae sacrae, quae cohaeret cum LXX. At Interpres Eusebii non illam recitavit, sed de more Eusebium iisdem verbis expressit, ut patet perquirentibus.

1 Hoc Alexandri Polyhistoris fragmentum, ut patet, ex Beroso transcriptum, Josephus ipse certo certius adhibiturum se pollicitus erat ex ipso fonte, Antiq. Jud. Lib. X. cap. 1. p. 513. his verbis: ἀλλὰ καὶ Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σενναχηρίβου, καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστρατεύσατο τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, λέγων οὕτως: sc. » Quin et Berosus Chaldaicarum rerum Scriptor regis Senecheribi meminit, et quod apud Assyrios regnaverit, quodque Asiae omni, et Aegypto bellum intulerit, ita dicens «. Haec inquam praemittens promiserat Josephus Berosum ipsum addere, at interim temporum injuria desiderantur in sequentibus: ideoque monetur in adnot. Ibi. » Illa λέγων οὕτως non agnoscit *Vat.* et vel delenda sunt, vel dicendum (quod suspicor) Berosi verba excidisse. Huds. Grot. et Cocc «. Quam suspicionem Criticorum nos omnino pro certo habemus, atque adeo non possumus non dolere de verbis quae desiderantur.

զինեալ. եւ Մարովդաքայ Բաղադանն բըռ-նացեալ ունէր զիշխանութիւն. եւ զսա սպանեալ ոմն որում անուն էր Ե-լիբոս, եւ թագաւորէր։ Իսկ յերրորդ ամի թագաւորութեան նորա Սենեքերիմ արքայն Ասորեստանեաց զօրս գումարէր ՚ի վերայ Բաբելաց-ւոցն, ճակատ տուեալ ընդ նոսա՝ եւ յաղթէր. եւ ձերբակալ արարեալ զնա համօրէն բարեկամօքն՝ տայր տանել յերկիրն Ասորեստանեաց։ Տիրէր Բաբելացւոց, եւ կացուցանէր նոցա թագաւոր զորդի իւր զԱսոր-դանիոս. եւ ինքն չուէր երթայր յերկիրն Ասորեստանեաց։

Իսկ լուր եղեւ նմա, եթէ եկեալ հասեալ են Յոյնք յաշխարհն Կիլի-կեցւոց՝ առ պատերազմ, ՚ի վերայ դիմէր, ճակատ առ ճակատ յարդա-րէր. եւ զբազումս ՚ի միոյ զօրացն կոտորեալ թշնամեացն յաղթէր պա-տերազմին. եւ յիշատակ յաղթու-թեանն զիւր պատկերն ՚ի անդ կանգ-նեալ թողոյր. եւ քաղդէական գրով զքաջութիւնս իւր եւ զգօրու-թիւն գրոշմել հրամայէր ՚ի յիշատակ առ յապայ ժամանակաց. Իսկ զտարս-ոն քաղաք ասէ նա շինեալ ՚ի նմա-նութիւն Բաբելոնի, եւ անուանեաց քաղաքին Թարսոն. Իսկ յետ այլ ա-մենայն գործոց Սենեքերիմայ՝ եւ զայն եւս ՚ի նոյն յարեալ ասէ, եթէ ժը. ամ եկեաց. եւ նենգ գործեալ նմա յորդւոյ որդւոյն Արդումուզանեայ՝ վախճանեցաւ. Այս Բազմավէպն.

Բայց եւ ժամանակացն իսկ միա-

ius est; et Marodach Baladanus per vim (regnum) tenuit¹ sex mensibus: cum vero interficiens, regnabat quidam, cui nomen Elibus. Verum tertio regni ejus anno, Sennecheribus rex Assyriorum exercitum conflabat adversus Babylonios, praelioque cum iis commisso vicit, et captum una cum amicis, in terram Assyriorum perduci jussit. In Babylonios ergo dominatus, regem eis filium suum Asordanium constituit; ipse vero recedens, terram Assyriorum petiit.

Quum autem ille fama accepisset, Graecos in Ciliciam belli movendi causa pervenisse, ad eos contendit; aciem contra aciem instruit, ac plurimis quidem de suo exercitu caesis, hostes (tamen) debellat, atque in victoriae monumentum imaginem suam eo in loco erectam reliquit, Chaldaicisque litteris fortitudinem ac virtutem suam ad futuri temporis memoriam incidi jussit. Et Tarsum urbem, inquit, ipse ad similitudinem Babylonis condidit, quam appellavit Tharsin«. Et post omnia facta Sinnecherimi illud quoque addens, ait » eum xviii annis vixisse (in imperio); et per insidias, quas illi paravit filius Ardumuzanus; e vita excessisse«. Haec Polyhistor.

Verum et temporis utique ratio

1 Բռնացեալ, per vim; vel ita, tyrannice praevalens, tyrannidem exercens; aut violenter evadens. Ubi et illud notabis, verba majori ex parte in imperfecto, ut a Grammaticis dicitur, tempore expressa in Arm. aliquando in perfectum a nobis deflexa fuisse; id enim postulare videbatur loquendi modus in Lat. ne cogeremur Haicanismum vel Hellenismum plane refundere in Latium.

բանն են բանիցն աստուածեղէնց յանձա-
տուրն գրոց. Քանզի առ Եզեկիաւ
թագաւորելոյ Սինեքերիմ, որպէս
բազմավէպն յայս առնէ՝ ամս, ժը.
և յետ նորա որդին՝ ամս. Ը. և ապա
Սամմուգէս՝ ամս իա. և նորին եղ-
բայրն՝ ամս. իա. և ապա Նաբուպալա-
սար՝ ամս. Ի. և յետ նորա Նաբու-
կոդրոսորոս՝ ամս. խգ: Իսկ միան-
գամայն ժողովին 'ի Սինեքերիմայ
մինչև 'ի Նաբուկոդրոսորոս՝ ամք. ձը.

Իսկ ըստ եբրայեցւոց գրոց՝ եթէ
կրկնել ոք, նմին համաձայն գտանէ.
քանզի յետ Եզեկիայ՝ մնացելոց հրէ-
իցն թագաւորէ Մանասէ որդի Ե-
զեկիայ՝ ամս. ծե. և ապա Ամոսն՝
ամս, ժբ. և յետ նորա Յովսիա՝ ամս
լա. և ապա Յովակիմ. յորոյ 'ի սկզբ-
բանն թագաւորութեանն եկն Նա-
բուքոդոնոսոր, և պաշարեաց զերու-
սաղէմ, և տարաւ զգերի հրէիցն 'ի
Բաբելոն. Իսկ 'ի Եզեկիայ մին-
չև ցՆաբուգոդոնոսոր՝ ամք. ձը. որ-
չափ և բազմավէպն 'ի Քաղդէական
մատենագրութենէն համարեցաւ.

Իսկ յետ այսր ամենայնի դարձեալ
բազմավէպն զիրս ինչ և զգործս Սե-
նեքերիմայ պատմէ, և զորդւոյ նո-
րա յիշատակէ համագոյն եբրայեցւոց
գրոցն. և համառօտ մի ըստ միոջէ զա-
մենայն. Իսկ զՊիթագորայ իմաստնոյ
ասէ զայնու ժամանակաւ առ նո-
քօք լինել. Իսկ յետ Սամուգեայ սար-
դանապալլոս թագաւորեաց Քաղ-
դէացւոցն ամս. իա. Սա առաքեաց
առ Աժդահակ Մարաց նահապետ և
նախարար՝ զօրս յօգնականութիւն,
առնուլ կին որդւոյ իւրում Նաբու-

convenit cum verbis, quae a Divina Scriptura dicuntur. Etenim sub Ezecia » regnavit Sinecherim, ut Polyhistor exponit, annis xviii. et post cum ejusdem filius annis viii. Postea vero Sammuges annis xxi. et frater ejus annis xxi. Ac deinde Nabupalsar annis xx. et post cum Nabucodrossorus annis xliii «. A Sinecherimo usque ad Nabucodrossorum comprehenduntur anni omnino lxxxviii.

Juxta vero Hebraeorum quoque libros, si quis diligenter exquirat, similiter comperiet. Si quidem post Ezeciam, qui reliqui fuerant, Judaeis imperat Manasses Ezeciae filius, annis lv. ac deinde Amos annis xii. et post eum Josias annis xxxi. postea vero Joachim: cujus regni initio adveniens Nabuchodonosor, obsedit Jerusalem, captivosque Judaeos Babylonem duxit. Numerantur autem ab Ezecia usque ad Nabuchodonosorum anni lxxxviii. quos annos nimirum et ipse Polyhistor ex Chaldaicis commentariis computavit.

Et post haec omnia, denuo res quasdam, et facta Senecheribi Polyhistor refert; de que ejus filio, eodem modo quo Hebraeorum libri, meminit, singillatimque cuncta recenset. Atque Pythagoram sapientem etiam eodem tempore sub iis fuisse ajunt. » Post Samugen vero Sardanapallus Chaldaeus regnavit annis xxi. Hic exercitum Astyagi Medo, familiae Principi ac Satrapae, auxilio misit, ut Amuhean Astyagis filiam [1] Nabucodrossoro filio suo uxorem daret. Ac

1 Si quis putet nomen accus. զամուհեան. tamquam nominativum hic positum esse, tunc oportebit, ut in Lat. reddatur *Zamuen*. Sync. 168. *Ἀροΐτην*, *Aroitem* dixit.

կաղրոսորայ զզօրսն մի՛ անգամ Հա-
կայ զամենաՀեանս ։ Եւ ապա թագաւո-
րեաց Նաբուքոդրոսորոս ամս․ խգ․
և զօրս գումարեալ՝ գայր առնոյր
գերի զՀրեայս և զփիւնիկեցիս և
զասորիս ։ Եւ զի այսու եւս Եբրայեց-
ւոց գրոցն միաբան է բազմավիպսն,
չէն ինչ պէտս բազում բանից ։

Եւ յետ Նաբուքոդրոսորայ թա-
գաւորեաց որդի նորա Ամիղմարու-
դոքոս՝ ամս․ ժբ․ զոր Եբրայեցւոց
պատմութիւնն Իղմարուդոքոս անու-
անէ ։ Եւ յետ նորա՝ բազմավիպսն
ասէ, թէ Թագաւորեաց Քաղդեաց-
ւոց Նեգլիսարոս՝ ամս․ դ․ և ապա
Նաբոդենոս՝ ամս․ ժէ․ Առ որով
Կիւրոս Կամբիւսեան զօրաժողով ե-
կեալ ի վերայ երկրին բաբելացւոց ։
Ընդդէմ 'ի դիմի Հարեալ Նաբոդենոս,
և մնացեալ 'ի պարտութեան՝ ընկեց
փախստական ։ Եւ թագաւորէր բա-
բելոնի Կիւրոս՝ ամս․ թ․ Եւ 'ի
դաշտին Դաաս յայլ ճակատ մտեալ
վախճանէր ։ Յետ որոյ Կամբիւսէս
թագաւորէ ամս․ Ը․ և ապա Դա-
րեհ․ ամս ԼԶ․ Յետ որոյ Քսերքսէս,
և այլ ևս պարսից թագաւորք ։

Եւ արդ՝ զՔաղդէացւոց թագա-
ւորութեանն՝ որպէս Համառօտիւք
միով Բերոսոս աւանդէ, նոյն-
պէս և զնոյն և բազմավիպսն միաբա-
նէ ։ Որովք յայտ լինի է, թէ Նա-
բուքոդոնոսոր գումարեաց զօրս, և
առ զՀրեայս ․ և 'ի սմանէ մինչև
ցԿիւրոս պարսից թագաւոր եօթա-
նասնամենից ժամանակ ժողովի ։ Եւ
Եբրայեցւոց պատմութիւնն սոցին
միաբանէ, թէ Հ․ ամ եղեն 'ի գե-
րութեանն, յառաջնումն ամէն Նաբու-
քոդոնոսորայ՝ զգերութեանն Հրէից
Համարեալ՝ մինչև ցԿիւրոս պարսից
թագաւոր ։

deinde regnavit Nabucodrossorus annis XLIII. et contractis copiis veniens captivos duxit Judaeos et Phoenices ac Syros «. Quod verò in hac etiam re cum Hebraeorum scriptis consentiat Polyhistor, opus non erit multis verbis (ad probandum).

» Et post Nabucodrossorum regnavit filius ejus Amilmarudochus, annis XII «; quem Hebraeorum historia Ilmarodochum appellat. » Postque illum, inquit Polyhistor, in Chaldaeos regnavit Neglisarus annis IV. et postea Nabodenus, annis XVII. Sub quo Cyrus Cambysis (filius) exercitum duxit in terram Babyloniorum. Cui obviam ivit Nabodenus, atque victus fugae se dedit: et regnavit Babylone Cyrus annis IX. Deinde in campo Daas altero certamine inito mortuus est. Post quem Cambyses regnat annis VIII. ac deinde Darius annis XXXVI. post quem Xerxes, caeteri quoque Persarum reges «.

Porro sicuti Berosus de regno Chaldaeorum breviter singula tradit, item et Polyhistor eodem modo describit. Ex quibus patet Nabuchodonosorum copias comparavisse, et captivos duxisse Judaeos: ab isto verò usque ad Cyrum Persarum regem septuaginta annorum tempus comprehendi. Atque vel ipsa Hebraeorum historia cum his consentit, quod nempe LXX. anni in captivitate transierint, a primo anno Nabuchodonosori, si computes Judaeorum captivitatem, usque ad Cyrum Persarum Regem.

Օ զոյն և Աբիւդենոս միաբան ընդ սմին 'ի քաղդէացւոց պատմութեանն յայտ առնէ․ քանզի և նա համագունակ բազմավիպին պատմէ զայս․

Id ipsum et Abidenus in historia Chaldaeorum cum his consentiens declarat: quoniam ipse eodem modo quo Polyhistor, haec enarrat. [1]

Աբիւդենայ վասն առաջին թագաւորութեանն Քաղդէացւոց․

Abideni de primo Chaldaeorum Regno [2].

Քաղդէացւոց իմաստութեանն պատմութիւն այսչափ լինի․ Իսկ թագաւորել առաջին յաշխարհին նոցա զԱղովրոս ասեն․ այլ վասն նորա իւրոց անձինն այսպէս

» De Chaldaeorum quidem sapientia haec tantum [3]. In ea verò regione regnasse primo dicunt [4] Alorum. Sed de eo ipso haec tradita

(*Syncell. pag.* 30.)

Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης πέρι τοσαῦτα. βασιλεῦσαι δὲ τῆς χώρας πρῶτον λέγεται Ἄλωρον, τὸν δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον διαδοῦναι,

1 Hactenus dedit Eusebius Chaldaica commentaria ex scriptis Alexandri Polyhistoris Berosum ipsum transcribentis; deinceps verò aggreditur ea ipsa repetere ex Abydeno, initio iterum ducto, ut antea, a pristinis Chaldaeorum nominatis regibus usque ad Nabuchodonosorum, in quo antecedens sermo destiterat. Verùm de Abydeni nomine notabis in Arm. cod. plerumque scribi Աբիւդենոս. *Abidenus*, aliquando verò Աբիւդենոս; *Abydenus*; quam varietatem et nos fideliter observamus in Lat. Idem cernitur etiam in variata lectione Syncelli apud Goarum et Scaligerum: nam aequè comperitur Ἀβιδηνός, ac Ἀβυδηνός; de quo et Scal. ipse ita monet in not. in Gr. Euseb. p. 409. ad 2. 10. » Hoc nomen (inquiens) varie scriptum reperio. Ἀβιδηνός, Ἀβυδηνός, Ἀβιδινός. Itaque non mirum, si non admodum curavimus quomodo scriberetur «.

2 Syncellus in transcribendo hoc Abydeni loco ex Eusebio nostro, hujusmodi assignavit inscriptionem, *ἐκ τῶν Ἀβυδηνοῦ περὶ τῆς τῶν Χαλδαίων βασιλείας*, omitto Scaligerum seriem verborum mutantem. Porro seriò hic advertendum, quod Eusebius noster in textu Abydeni haud inserit annos imperii pro singulis regibus, primum si excipias: habuerat tamen id integre in textu Polyhistoris supra memorato. Syncellus contra, cùm ibi reticuerit, hic inserit integre: cujus non alia videtur causa differentiae, nisi quod Syncellus prius Abydeni, deinde Polyhistoris exhibet locum; ideoque annos regum anticipat. Satis erit nobis parenthesis nota includere in Gr. quicquid abundat in lectione Syncelli.

3 Goar quaedam hic excidisse putavit, notans in marg. » deest nonnihil «; libere tamen, nam integer habetur sensus. Solummodo constat ex serie verborum, in antecedentibus verbum fecisse Abydenum de litteratura Chaldaica; ac epilogi loco haec subjunxisse, Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης πέρι τοσαῦτα. i. e. ad verb. » De Chaldaeorum quidem sapientia tantum (subintellige, *dictum est*) «. Ipse tamen Goar pro πέρι, corrupte legit περί; atque lata sententia rem sic declaravit. » Et Chaldaeorum quidem sapientia ad hujusmodi culmen ascendit «: quod nimis distat a textu Graeco.

4 Vitiosè habetur in lectione Goari λέγει, *dicit*, quod ex persona Syncelli vel Eusebii exprimitur quoad Abydenum. Scal. itaque optime legit λέγεται, *dicitur*, quod ab ipso Abydeno enunciatur: id enim probat et lectio nostra in activo, ասեն, *dicunt*; cum usitatum sit Interpreti nostro passivum illud in sing. λέγεται, deflectere, ut Armenii solent, in activum plur. ասեն.

[illegible]

sunt: quod eum populi pastorem providentissimus Deus[1] indicavit; qui regnavit saros x. Sarus autem est MMMDC annorum spatium, et Nerus DC. Sossus verò LX. Post eum dominatus est Alapaurus[2]; post quem Almelon ex urbe Pautibiblon; sub quo secundus Annidotus, Oanni similis, e mari emersit; cujus Semideorum Heroum more figura erat. Post eum Ammenon: post quem Amegalarus: tum Daonus Pastor; sub quo quatuor (monstra) duplicis formae in terram e mari proruperunt, Jodochus, Enengamus, Eneubulus[3], et Anementus. Et sub

ὅτι μιν τοῦ λαῶ ποιμένα ὁ Θεὸς ἀποδεῖξαι. βασιλεῦσαι δὲ Σάρους ί. Σάρος δὲ ἐστὶ χ΄. καὶ ,γ ἔτη. Νῆρος δὲ χ΄. Σῶσος δὲ ξ΄. μετὰ δὲ τοῦτον Αλάπαρον ἄρξαι (σάρους γ΄.) μεθ᾽ ὃν Αμίλλαρος ἐκ πόλεως Παυτιβίβλου (ἐβασίλευσε σάρους ιγ΄.) ἐφ᾽ οὗ δεύτερον Αννήδοτον τὴν θάλασσαν ἀναδῦναι παραπλήσιον Ωάννῃ τὴν ἰδίαν ἡμιδαίμονα. μεθ᾽ ὃν Αμμένων (ἐκ Παυτιβίβλων ἦρξε σάρους ιβ΄.) μεθ᾽ ὃν Μεγάλαρος (ἐκ Παυτιβίβλων ἦρξε σάρους ιη΄.)

1 Apud Syncellum desideratur vox adjectiva, quae respondeat nostrae [illegible], providentissimus. Illam tamen constanter fert et Chorenensis noster multis saeculis Syncello antiquior; quin etiam addit post vocabulum [illegible] pastorem, alterum quoque [illegible] et ducem vel rectorem, ita habens. Lib. 1. cap. 5. "[illegible]". Quem locum sic expresserunt Interpretes ejus Whistonii: "De ea enim re (debuit, de eo, vel illo, sc. de Primo Parente) ita Abydenus, pariter atque caeteri; Deus quidem providentissimus pastorem constituit eum ac rectorem populi; deinde dixit, regnavit Alorus saros decem, qui annos conficiunt 36000". Ubi intendit, imo contendit Chorenensis Alorum eum dici, qui nobis Adam, ut supra monuimus. Quod et alibi inculcat idem auctor cap. 5. videlicet ejusdem libri, dicens. "[illegible]" ubi Interpp. "Sicut de prima re creata (lege, de primo parente, imò Protoplasto, id enim sonat [illegible]), quam (quem) non hominem, sed regem appellant (caeteri, inter quos est et Abydenus); eique nomen induunt barbarum, ac significationis expertem, atque annos 36000 assignant".

2 Redundat [illegible], in nomine [illegible], ut patet ex Gr. vel potius ex praemissis. In sequentibus Sync. mendosè praeferens Αμίλλαρος, se corrigere potest ex scriptis in pag. 14. et 32. in quibus habuerat Αμελών; quae lectio non adeo abberret a nostra ubique praeferente Αλμελών. Sed ne omnia librariorum vitia in his nominibus apud Syncellum occurrentia repetamus, confer praesentia cum antecedentibus in textu Polyhistoris.

3 Codex Arm. manifesto librarii errore com-

Իսկ առ Եդովրեսքաւ, որ յետ նորա թագաւորեաց, Անոդափոսն։ Յետ որոյ այլք իշխեցին, և Քսիսութրոս։ Իսկ զսմանէ պատմագիրս յիշատակեալ՝ համաձայն Բազմավիպին գրէ. և զՋրհեղեղէն այսպիսիսմամբ գրէ։

Edorescho, qui post eum regnavit, Anodaphus (apparuit)[1]. Post quem alii dominati sunt, et Xisuthrus. Quum itaque memoratus historicus de his cum Polyhistore conveniat, de diluvio quoque hoc modo scribit.

Աբիւդենեայ վասն Ջրհեղեղին.

Abideni de Diluvio.

Յետ որոյ այլք իշխեցին, և Քսիսութրոս։ որում Կռոնոս յառաջագոյն գուշակեաց լինել յաճախութիւն...

» Post quem[2] alii dominati sunt, et Xisuthrus; cui Cronus (sc. Saturnus) pluviarum copiam die quinto

εἶτα Δάως ποιμὴν (ἐκ Παντιβίβλων ἐβασίλευσε σάρους ι.) ἐφ' οὗ δ'. διφυεῖς εἰς γῆν ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν. (ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα.) Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνάβουλος, Ἀνήμεντος. ἐπὶ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα Ἀεδωρέσχου Ἀνώδαφος. μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἦρξαν, καὶ Σίσουθρος ....

(*Euseb. Praep. Evang. IX. 12. et Sync. p. 30.*)

Μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἦρξαν, καὶ Σείσιθρος, ᾧ δὴ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἔσεσθαι πλῆθος ὄμβρων, Δεσίου πέμπτῃ ἐπὶ δέκα,

mittus inter se ultimas horum nominum syllabas praeferebat hoc pacto: [illegible] pro: [illegible]. Illud vero [illegible] supplendum quoad ultimum elementum [illegible], ac legendum [illegible], ut patet etiam ex Gr.

1 Abydenus vel Eusebius noster hunc aperte praebet sensum: » Et sub Edorescho, qui post Daonum Pastorem regnavit, monstrum aliud visum est, cui nomen erat Anodaphus «. Eadem sententia elicitur etiam ex Gr. lectione Syncelli, si pro μετὰ ταῦτα, post haec, legas, μετὰ τοῦτον, post hunc; tunc enim iisdem verbis haec sonat Gr. textus: » Atque sub eo, qui post hunc (regnavit) Aedoreschus, (apparuit) Anodaphus «. Verum id minime animadvertens Goar, propter obscuritatem Graeci textus verbo carentis, alienum prorsus sensum enucleavit, ita ut Anodaphum monstrum marinum, regem crederit Chaldaeorum Evedorescho suffectum; sic enim Latine reddidit: » Evedorescho, qui posterior fuit, Anodaphus successit «.

2 Initium hujus periodi cohaeret cum extremitate superioris sermonis Abydeni: » Post quem (sc. Edoreschum, vel Evedoreschum) alii dominati sunt, et Xisuthrus «. Ubi Syncellus, cum haec ab Eusebio transcripserit, in locum pronominis relativi [illegible] μεθ' ὃν, substituit ipsum regis nomen, dicens μετὰ Εὐεδώρεσχον: quem sequutus extat Scalig. p. 8. Sed tamen Eusebius ipse in Praep. Evang. IX. 12. praesentem lectionem constanter retinuit μεθ' ὃν: unde restituimus Gr. textum e regione, conferentes cum variata lectione Syncelli, ut patebit ex sequentibus. Caeterum cum hic Scaligerum errare Goar putaverit, magis invenimus ipsum errare, eo quod dixerit in annotat. p. 12. ad p. 30. » Hic

[illegible]

(supple, decimo) mensis[1] Desii, quod est Mareri, fore praenuntiavit. Jussit omnia volumina in Heliopoli Sipparenorum abscondi. Et cum Sisithrus[2] imperata fecisset, et jam sublatis velis in Armeniam vehi navigio voluissent[3], repente nautae (eo) pervenerunt à Deo (sc. Deo ducente)[4]. Tertia die cum imbres remitterent, aliquas aves ex avibus emisit, attente expectans, num terram emersam a multitudine aquarum cernere possint. Illae verò se circumagentes per immensum vastissimumque mare fluctuosum, nus-

κελεύειν δὲ πᾶν ὅ,τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον, ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάρεσσιν ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθέως ἐπ᾽ Ἀρμενίης ἀνάπλει, καὶ παραυτίκα μιν κατελάμβανε τὰ ἐκ Θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ ἐπείτε ὕων ἐκόπασε, μετίει τῶν ὀρνίθων πεῖραν ποιεύμενος, εἴ κου γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδῦσαν. αἱ δὲ ἐκδεχομένου σφέας Πελάγεος ἀχανέος; ἀπορέουσαι ὅκη κα-

quidem Eusebius ex Abydeno, at non in Chronico, sed de Praep. Evang. cap. 10. quae nihilo secius Chronicis Eusebianis inseruit Scal. p. 8 u. Bene se habet pars affirmans, sed unde affirmare potuit Goar alteram negantem, non in Chronico? quod opus nec viderat unquam: felicius itaque ominatus est Scal. haec in Chronico quoque inserta fuisse ab Eusebio, quam Goar, qui omnino negavit.

1 [illegible], mendum librarii manifestum, pro [illegible], ut recte legebatur antea in textu Polyhistoris: et item legitur in praesenti lectione Gr. πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, quinta supra decem, idest, die decima quinta. De additione verò Interp. Arm. circa Armeniacum mensem *Mareri*, jam dictum a nobis est.

2 Arm. antea habuit *Xisuthrus*, Ξίσουθρος, haud secus ac Gr. superius in textu Polyhistoris; in sequentibus verò Sisuthrus, Σίσουθρος: at Gr. in tota lectione Abydeni exhibet *Sisithrus*, sive Σείσιθρος apud Euseb. de Praep. Evang. Σίσιθρος apud Syncellum.

3 Quamvis in plurali effertur a nostro Interprete haec periocha, quae singulari numero in Gr. exponitur, nil tamen offenditur sensus, cum comites simul assignentur, vel nautae mox memorandi. Et quidem laxiore stylo usus est hic Interp. Arm. volens egregie reddere sensum Gr. vocum, ac maxime verbi ἀνάπλει: quod licet Goar vertat *navigavit*, sed navigare proprie est Graecis πλεῖν, a quo differt ἀναπλεῖν; *renavigare* vel *supernavigare* dixeris in Lat. sed nec ita satisfacies, cum magis praeparationem ad navigandum assignet; quo consilio satis bene reddit Vigerus in Praep. Evang. « navigationem Armenios versus instituit »: quod, ni fallor, cum nostro Interprete mirifice facit.

4 Μιν, quod fert Euseb. in Praep. et Scal. voluit Goar legi μὲν, quorum magna est differentia. Verum utcumque legas, obscurus apparet Gr. textus propter interjectum verbum κατελάμβανε, quod sexcentas habet significationes. Nec Arm. Interpretis verbi verbo reddidimus. Audiamus, si lubet, et Goari interpretationem: « Et exinde quae a Deo decreta essent; conjecit ». Magis apta fortasse interpretatio Vigeri: « in qua repentino divinae praedictionis eventu occupatur »; quo pervenisse Xisuthrum in Armeniam non obscure assignat.

[illegible]

quam, pedes sistere potuerunt, atque adeo reduces ad Sisithrum remeabant. Quiescens autem tribus adhuc diebus, rursum emisit [1]; at illae redeuntes, pedes coeno oblitos gerebant. Et illico Dii ex hominibus eum subducunt; ac navis in Armeniam delata, consistit [2]: atque ex lignis (ejus) medicinam levaminis regionem incolentibus praebebatur α.

Quod igitur his vel ipse Abidenus in eamdem verborum formam de diluvio cum Hebraeorum historia conveniat, omnibus, ut mihi videtur, manifestum est. *Quod autem, quum Graeci essent historici aut Chaldaei, proindeque alio nomine Noe nuncuparunt*, Xisuthrum vocantes, minime oportet ut id miremur. Item quod si Deos suo more pro Deo appellarunt, et de columba siluerunt, et aves promiscue nominaverunt, ne illud quidem nos valde mirari oportet [3]. Porro haec

τορμέσονται, παρὰ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῇσιν ἑτέρῃσι. ὡς δὲ τῇσι τρίτῃσιν ἐπέτυχεν, ἀπίκατο γὰρ δὴ πηλοῦ κατάπλεοι τοὺς ταρσούς, Θεοὶ μιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσι. τὸ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίῃ περίαπτα ξύλων ἀλεξιφάρμακα τοῖσιν ἐπιχωρίοισι παρείχετο.

1 Plane aliter legitur in fragm. Gr. ut vides e regione; quod, ni fallor, a librariorum mendis obscuratum, sic exprimit Goar. » Et post has pariter aliae. Ut vero tertio id fecisset, et rem pro voto fuisset consecutus «. Audi et Vigerum: » Aliaeque postea similiter emissae. At cum tertio idem fecisset, votique compos evasisset « etc.

2 Pro certo habemus Interp. Arm. legisse περιάπτεται, ut verbum; περιάπτω enim revera sonat *applico, contingo, etc.* nunc tamen legitur περίαπτα, ut nomen; atque ideo tam Vig. quam Goar illud vocabulum cum sequenti periodo conjungentes, unam eamdemque sententiam efficiunt; quasi dixerit auctor, ligna navigii in usum fuisse ut περίαπτα, sc. *amuleta de collo suspendenda*.

3 Huc pertinet Scaligeri locus in annot. in Gr. Euseb. p. 409. ad a. 10: (quamvis non viderit ipse Scal. hunc Eusebii locum.) τὰς ὀρνίθων τῶν Σεισίθρου ἀφέσεις. Sic Abydenus μέμνηται τῶν ὀρνίθων. At Moses, unde Chaldaei acceperunt, columbam dicit emissam: et ita veteres mythologi Graecorum: Plutarchus περὶ

երկրի զարմանալեաց։ Եւ զայս Աբիդե-
նոս 'ի Քաղդէացւոց պատմութեանն
զՋրհեղեղէն. Այլ և վասն աշտա-
րակաշինութեանն միաբան Մովսէ-
սի պատմութեանն գրէ զայս ձեւ օ-
րինակի։

Abidenus ex Chaldaeorum historia de diluvio. Idem de turris fabricatione congruit cum Moysis historia, et scribit in hunc modum.

Աբիդենեայ վասն աշտարակաշինութեա- նն.

Abideni de Turris opificio.[1]

Յորում, ասեն, զերկեւր առաջնոցն՝ զօրութեամբ և յաղթանդամութեամբ յուղարգեալս, մինչև ըզդիսն ևս անարգանել, և յամբարտաւանութիւն համբառնալ. Աշտարակն ըզ-

In quo (statu, vel tempore)[2] dicunt fuisse primos (homines) viribus et corporum proceritate negligenter se gerentes[3], adeo ut Deos quoque aspernati fuerint, et flocci fecerint[4].

(*Euseb. Praep. IX. 14. et Syncell. p. 35.*)

(Ἀπὸ τῆς) Ἀβυδηνοῦ (γραφῆς), περὶ τῆς τοῦ Πύργου κατασκευῆς.

Ἐν τῇ δὲ λέγουσι τοὺς πρώτους (ἐκ γῆς) ἀνασχόντας, ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαυνωθέντας, καὶ δὴ Θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείνονας εἶναι, Πύργον τύρσιν ἠλίβατον ἀείρειν, ἵνα νῦν Βαβυ-

τῶν ζώων. οἱ μὲν οὖν μυθολόγοι τῷ Δευκαλίωνι φασὶ περιστερὰν ἐκ τῆς λάρνακος ἀφιεμένην ἔνδηλωμα γενέσθαι, χειμῶνος μὲν πάλιν εἰσδυομένην, εὐδίας δὲ ἀποπτᾶσαν.

1 Hoc fragmentum occurrit non solum apud Euseb. de Praep. Evang. et apud Syncellum locis citatis, sed etiam apud Cyrillum Alexandrinum Lib. 1. contra Julianum. Confer, si lubet.

2 In Praep. Evang. legitur nunc, εἰσὶ δ' οἱ λέγουσι, id est, *Sunt autem, qui dicunt*: nam εἰσί, ut Grammatici tradunt, Jonice vel Dorice sumitur pro εἰσίν. Apud Syncellum verò juxta fermè Arm. lectionem habetur ἐν τῇ δὲ λέγουσι. i. e. *In qua quidem dicunt*. Sed tamen Goar, qui alibi Syncelli lectionem acriter defendit, hic eo neglecto, Latinam suam interpretationem accommodat ad normam Praep. Evang. et ita vertit, *Sunt qui dicunt*. Sicut etiam ex eadem Praep. mutuatus illud ἐκ γῆς, inserit suae interpretationi *tellure*; quod nec nostra lectio, neque Cyrillus, neque Syncellus habent.

3 Յուղարգեալ appositè exponit τοὺς χαυνωθέντας: nam id sonat in Arm. յուղարկել. quod apprime indicat apud Gr. χαυνοῦσθαι, sc. *molliri, resolvi*, etc. verùm hic utrumque sumitur pro *negligenter se gerere*, *magnifice simul et absurde de se sentire*, *tumere*, etc. ad quod accedit et significatus verbi յղփանալ, quo utitur Arsacunius de primo gigante Belo: յղփացեալ և ամբարտաւանեալ, 'ի յոյժ բազմէ և 'ի յաղթանդամութենէ հասակին. quod non adeo distat a praesenti loco.

4 Gr. textus hodiernus haec habet: καὶ δὴ Θεῶν (vel Θεοῦ) καταφρονήσαντας ἀμείνονας εἶναι, id est ad verbum: »Et quidem Deorum (vel Dei) contemptores, meliores fieri »; quod cum incertum videatur praebere sensum, Vigerus ad libitum sic exposuit; »Potentiamque Superis ipsis majorem affectarent »; ubi totam pe-

[illegible]

Coeperunt altissimam Turrim [1] erigere, quae nunc Babylon vocatur; quum autem proximè ad caelos Deorum [2] jam pervenissent, venti deinceps Diis auxiliantes, ictu feriunt, et subvertunt machinamentum illud ignavorum: et terra solo aequata, Babylon nominata fuit. Qui quidem ad illud usque tempus unius labii, ejusdemque linguae erant; et a Diis multipliciter confusis linguis perturbatio [3] in eos, qui con-

λὼν ἐστιν. ἤδη τε ἄσσον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τοὺς ἀνέμους, θεοῖσι βωθέοντας, ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχάνημα· τοῦ δ᾽ ἦν τὰ ἐρείπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ

riosclius in novam detorquet sententiam, suppressa insuper significatione verbi non parvi momenti καταφρονεῖν, hoc est, contemno, aspernor. Goar fortasse magis erudite: » In contemptum Deorum, quasi superiores illis forent, venisse «. At noster Interp. videtur paulo aliter habuisse in autographo; nimirum pro ἀμείνονας, legisse vel φαύλους, scilicet viles, flocci faciendos; vel participium verbi ἀμελῶ, id est exolescio: quare vertit, ի չնչինս համարել. hoc est ad verb. pro inutili ducere, vel ut inveteratum rejicere, parvipendere, flocci facere. Quod si praesentem Graecam lectionem vitiis carere quis dicet, dicere is quoque poterit quod τὸ ἀμείνονας εἶναι sumpserit noster Interp. respectu Deorum, non in laudem, sed in vituperationem; neque pro ipsis hominibus se se laude efferentibus, ut Vigerus et Goar acceperunt: namque τὸν Gr. varie accipi potest. Denique dicere possumus in Cod. Arm. pro համարել legendum համարել, vel eo sensu accipiendum esse τὸ համարել, quasi համարել; tunc enim neutrale verbum hunc exhibet sensum: » adeo ut Deos quoque in contemptum habuerint, et (ipsi) in ultimam nequitiam venerint «. Id tamen non adeo juvat, ut ad Gr. textum defendendum valeat.

1 Pro turri Arm. habet բուրգն, purcn, vel burgen, eodem sono et eadem significatione ac Gr. πύργον. Բարձրաբերձ autem quamvis adjectivum, supplet locum vocis εὐρεῖν; quae quidem idem ferè assignat quod πύργον, tum videtur pro explicanda structurae magnificentia ab auctore superaddita: quasi diceret, turrim turrium, vel burgorum maximam turrim; quod noster Interp. per adjectivum adjunctum explicari voluit. Itaque nescio an satis scienter dixerit Vigerus in not. ad Praep. Evang. p. 41: ad 416: » πύργον τύρσιν. Satis intelligebam πύργον, (unde majore vitio πύργων extiterat,) merum esse glossema, quod τύρσιν, Jonicam poeticamque vocem explicaret. Vestigium ejus in Cyrillo nullum «: nec Goar in Syncello suo ment. Verum tam Viger. quam Goar ita Latinam interpretationem expoliverunt, ac si ex Arm. ipsa transfudissent; ille enim vertit, » immanis altitudinis turrim «; hic vero, » mirae altitudinis turrim «.

2 Nomen դիցն, Deorum, primo positum hoc redundare videtur in Arm. vel in Gr. desideratur. Caeterum servata ea voce, Arm. textus hoc sensu obvio potest accipi, nempe » quum autem jam caelum proxime ad Deos attigisset «.

3 Fatendum hic, vel Interpr. nostrum liberiore stylo usum, quamvis elegantissimo in Arm. vel Graec. textum recentem adhuc obscuratum à librariis fuisse, maxime in ea voce, quae in Praep. Evang. παλλύδρα, juxta Vigerum, et secundum Scal. πολύθροον legitur, ubi Cyrillus habet πολύθροον, et Syncellus πολύθροον. Verum et Latini Interpretes non solum istam vocem, sed etiam integrum ferme Abydeni textum adeo periphrasi adornarunt, ut vix cernatur autographi sinceritas in eorum versione. Lectionem Arm. satis confirmat et Arzerunius. Lib. 1. c. 2. his verbis. » Կործանել բուրգն, [illegible]

Նո՛ յետ այնորիկ կրտսերն ՚ի տիտանեանն մտեալ պատերազմի ընդ միմեանս գաւեցին. Պատմեաւլ աւելի: այլ եւ զսենեքերիմայ յիշատակէ՝ այսու զայս օրինակ.

spiraverant, penetrarit. Ac deinde Saturnus et Titanes inter se bellum moverunt [1]. Praeterea hic vir de Sinecheribo quoque meminit, hoc modo.

Աբիւդենեայ վասն Սենեքերիմայ.

Abydeni de Sinecherimo.

Յայնմ ժամանակի քսաներորդ եւ հինգերորդ՝ եւ սենեքերիմ ինքն ուրեմն ՚ի թագաւորացն գտանի. որ զբաբելոն ՚ի ներքոյ ձեռին նուաճեալ հնազանդեցոյց. եւ ՚ի ծովեզերսն կիլիկեցւոց աշխարհին զյունացն նաւամարտն նաւացն յունաց զհալածեալ ընկղմեաց. եւ շինեաց եւ զաթենացւոց տաճարն, արձանս պղնձիս կանգնեաց, եւ գրով իսկ ասէ. զքաջութիւնսն գրոշմեաց. եւ զտարսոն զձեւ եւ զօրինակ բաբելոնի շինեաց. զի եւ ընդ մէջ տարսոնի գետն կիւդնոս անցանիցէ, որպէս զգետն եփրատ անցանելոյ ընդ մէջ բաբելոնի.

Ըստ նմանէ եւ յետ նորա Ներգիլոս թագաւորեաց. որ յորդւոյն ադրամելեայ սպանանէր. եւ զնա նորին եղբայր աքսերդիս միահայր, եւ ոչ համամայր՝ սպանանէր. եւ հալածեալ զզօրականն ՚ի բիւզանդացւոց քաղաքն արգելանէր. Նա նախ վարձկան զինուորութիւն ժողովեաց. յորոց մի սա էր

»Eodem tempore vicesimus quintus utique Sinecherib ipse ex regibus vix demum inventus est, qui Babylonem sub ditionem redigens subegit, et ad litus maris Ciliciae Graecorum classem profligatam depressit; condiditque templum Athenarum, statuas aereas erexit, litterisque sane, inquit, suam fortitudinem exaravit; et Tarsum ad figuram et similitudinem Babylonis aedificavit; ut Tarsum Cydnus flumen interflueret, Euphratis nimirum more Babylonem interfluentis.

Ex ordine autem post eum Nergilus regnavit, qui a filio Adramelo est interemptus: at ipsum quoque frater ejus Axerdis ex eodem patre, non autem ex eadem matre, occidit; et exercitum persequutus in Byzantinorum urbem includit. Qui primus mercenarios milites sibi collegit; quorum unus Pythagoras fuit, Chaldaeorum sapientiae

Θεῶν πολύθρα φασὶν ἐπίχαεσθαι, μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτᾶσι συστῆναι πόλεμον . . .

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1 Extrema haec Abydenii sermonis pars quamvis integre habeatur tam apud Sync. quam apud ipsum Eusebium in Praep. Evang. verum apud Cyrillum desideratur.

կին թագաւորաւ՝ քաղդեացւոց իշխա-
նութեանն աշակերտ ։ Աքսերդիս-
դիսն զԵգիպտոս և զկողմանս խոր-
ասորւոց կալեալ նուաճէր ։ յորմէ և
սարդանապալոսն լինի ։ ...

Զկնի որոյ սարակոսին ասորես-
տանեայց թագաւորեալ ի վերայ Հա-
սեալ թէ զօր խառնիճաղանջ ի ծո-
վէ ի վերայ խաղայ եկեալ ։ վաղվա-
ղակի զԲուսալոսորոսն զօրավար ի
Բաբելոն առաքէր ։ Իսկ նորա խոր-
հուրդ ապստամբութեան խորհեալ,
զԱմուհեան զԱժդահակայ նահապետի
մարացւոյ դուստր՝ իւրում որդ-
ւոյն Նաբուքոդոնոսորայ խօսեալ, վաղվա-
ղակի ։ Եւ յետ այնորիկ փութա-
նակի չոգաւ խաղալ հասանել ի քա-
ղաքն Նինուէ, որ է Նինոսն քաղաք ։
Ազդ եղեւ վասն այսր ամենայնի
Սարակոսի արքայի ։ Հրձիգ առնէր զար-
քունական ապարանսն ։ Իսկ Նաբու-
գոդոնոսոր առեալ զիշխանութիւն
թագաւորութեանն, ամուր պարըս-
պաւ զԲաբելոն պատէր ։

Այս յետ այսր բանից պատմէ Աբիդենոս
և որ ինչ եւս զՆաբուքոդոնոսորայ
իցէ՝ միաբանեալ Եբրայեցւոց գրոցն
յօրինեալ կարգէ այսու օրինակաւ ։

discipulus. Axerdis autem Aegyptum partesque Syriae inferioris [1] in suam potestatem redegit; ex qua Sardanapallus quoque extitit.

Post quem Saracus in Assyrios regnavit: et quum compertum habuisset, multitudinem barbarorum maximam e mari exisse, ut impetum faceret, Busalossorum ducem confestim Babylonem misit. Ille autem consilio rebellionis inito, Amuhean Astyagis Medi familiae Principis filiam Nabuchodrossoro suo filio uxorem despondit. Ac deinde protinus discedens accelerat aggredi Ninum, id est, urbem Ninive. Cum autem de his omnibus certior est factus Saracus Rex, concremavit regiam aulam Eroriti [2]. Nabuchodrossorus verò accipiens regni imperium, valido muro Babylonem cinxit.

His dictis, quaecumque etiam de Nabuchodonosoro referuntur, cum Hebraeorum libris consentiens Abidenus ipse, digerit in hunc modum.

1 Arm. Interp. explicare voluit significatum Gr. nomenclationis Κοιλοσυρία, quae sonat խոր-ասորիք. inferior Syria; quod et nos fideliter observavimus. Hoc si minus tibi arridet, lege, per me licet, Latinorum more Coelesyria; sed de hoc memine et infra in textu Josephi.

2 Veram hujus loci sententiam, fatendum enim est, nos ignoramus, tum ob incertum sensum verbi Cod. Arm. Հրոյ առնէր, tum ob inauditum nomen Կոնդորիոյ, Condoravis dixeris, si supponas legendum esse Հրոյ առնէր, ac Կոնդորիոյ in dativo expositum fuisse; et sensus erit, commendavit regiam aulam in manus Eroriti cujusdam aulici, ac ipse se fugae tradidit. Si autem legas Հրձիգ առնէր, tunc certa apparet sententia, quasi igne injecto regiam seque combusserit; ut simpliciter habet Sync. tum tamen incertum restat nomen Evoriti. Juat transcribi hic Syncellum confusè agentem his de rebus pag. 168. (juxta interp. Goari.) »Nabopolasarus ... Hunc Sardanapalum vocat Polyhistor Alexander, qui ad Astyagem Mediae Satrapam miserit, et filiam ejus Aroitem uxorem filio suo Nabuchodonosor sumpserit, Hic traditis sibi copiis a Saraco Chaldaeorum rege praepositus, in Saracum ipsum et Ninivem civitatem arma vertit: cujus impetum et adventum veritus Saracus, incensa regia igne se absumpsit; imperium vero Chaldaeorum et Babylonis collegit Nabopolasarus pater Nabuchodonosor «.

[illegible]

Abideni de Nabuchodonosoro.

Nabucodrossorus imperium accipiens[1], Babylonem muro et triplici vallo circumdedit, quindecim fere dierum spatio: et Armacalem fluvium ex Euphrate derivavit; puteumque in edito loco situm[2] juxta Sipparenorum urbem circumfodit ad xl. parasangas, et altitudinem xx. ulnarum; et portas (sive cataractas) exstruxit, quae aperirentur, totamque planitiem irrigarent; appellari autem eas portas Echetognomonas: quasi quandam voluntatem et affectum ex semetipsis habuissent[3].

(Euseb. Praep. IX. 41.)

Ναβουχοδονόσορος δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχήν, Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχισε τριπλῷ περιβόλῳ, ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέρῃσι· τόν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἐόντα κέρας Εὐφρήτεω, τόν τε Ἀκράκανον. ὑπὲρ δὲ τῆς Σιππαρηνῶν πόλιος, λάκκον ὀρυξάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγέων, βάθος δ' ὀργυιέων εἴκοσι, πύλας ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδεσκον τὸ πεδίον. καλέουσι δ' αὐτὰς ἐχετογνώμονας. ἐπετείχισε δὲ καὶ τῆς Ἐρυθρῆς

1 Initium hujus sermonis continuatio est textus ipsius Abydeni, quem supra memoravimus; ut patet conferentibus utrumque locum. Extat autem hoc fragmentum apud nostrum Eusebium in Praep. Evang. loco citato, post alia Abydeni verba, quae infra in medium proferemus. Scaliger qui partem illam desumpsit ex libro Praep. haec omnino, quod miror, neglexit.

2 Gr. textus hodiernus habet in Praep. Evang. τόν τε Ἀκράκανον; et Vigerus ratus alterius fluminis nomen esse praecedenti Armacali conjunctum, sic vertit: » Atque Armacalem Acracanumque fluvios; ab Euphrate ortos, alio derivavit «. At noster Interpr. procul dubio aliter habuit in suo apographo vetustissimo, ita ut illa vox conjungenda sit cum sequentibus, ut possit locum habere vocis Arm. [illegible]. Itaque legendum aliud vocabulum derivatum ab Ἄκρα, (unde Armeniis [illegible]) id est arx; cacumen montis, vertex, promontorium, summum jugum, etc. Item sequentia sita effert Vigerus: » Tum Sipparenorum urbis in gratiam, Paludem fodit « minus recte, cum ὑπὲρ hic non habeat locum vocis in gratiam, vel pro, sed super; vel supra: nam etsi ὑπὲρ cum genitivo casu passim idem sit quod pro, sed tamen plerumque conservat vel in genitivo genuinam significationem super vel supra; ut patet ex sexcentis locis, maxime ubi sermo erit de situ loci: quapropter et Cedrenus, qui haec in compendium redegit, expresse ἐγγύτατα sit p. 93. C. id est; proxime, prope; cui adhaeret et vox Arm. [illegible].

3 Interpretis videtur esse haec explicatio: apposite sane; nam ἐχετογνώμονας, cujus accusatio

բութիւն յանձնէ ունիցին ։ Պարսպե-
աց և [illegible] ծովուն զեզր [illegible]
[illegible] ծովուն ։ Եւ զ[illegible] քա-
ղաք շինեաց ի մուտս արաբացւոց աշ-
խարհին ։ Եւ զարքունական [illegible]
[illegible] ածեալ ծառոց զարդարե-
րեաց ։ և անուանեաց կախաղանս
բուրաստանս ։ Եւ ապա մի ըստ միո-
ջէ մեկնութիւն ընծայեցուցանէ առա-
ւելեալ կախաղանաւոր բուրաստա-
նին . զոր ասէ՝ և յոյնք յանուանեալս
յեօթն չքնաղ հրաշակերտութիւն հա-
մարին .

Եւ դարձեալ ի միւսում վայրի
նոյն այսպէս պատմէ՝ Ձև զայս օրինակ .

Munivit etiam litus maris rubri contra fluctus. Et Terendonem urbem condidit in Arabum regionis aditu. Item regiam novellis arborum plantis exornavit, appellavitque Hortos pensiles [1]. Deinde vero prosequitur singulatim exponere supra nominatum pensilem hortum: » quem, inquit, et ipsi Graeci unum de septem nominatis insignibus et miris aedificiis habent [2].

Et rursum altero in loco idem vir ita narrat. » Universa, inquit [3], (rerum

θαλάσσης τὴν ἐπίκλυσιν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἔκτισεν, κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολάς. τά τε βασίλεια δένδροις ἤσκησε, κρεμαστοὺς παραδείσους ὀνομάσας . . .

vus est in plurali ὀχετογνωμένων, componitur ab ἔχω, sc. habeo, et γνώμη, hoc est sententia, cognitio, voluntas, etc.

1 Մասապատանք. refunditur in Gr. πέριπτες: vel, ut locus exigit, in ablativo casu plur. περίπτοις: quod excidisse ab hodierna Gr. lectione jure conjicimus; cum ibi tantum habeatur δένδρεσι, i.e. arboribus; pro quo solo vix credam Arm. Interp. tria illa vocabula restituisse, Մասապատանք [illegible] ծառոց. Cedrenus alium adjectivum adjecit, δένδρα παντοδαπά, Josephum ut videtur imitatus, qui δένδρεσι παντοδαποῖς dixerat, sc. variis vel omnis generis arboribus: cujus integer textus infra laudatur ab Eusebio nostro. Interim vero nobis placeat transcribere hic Cedreni jam memorati locum ex Hist. compend. p. 93. C. praesentes res obiter complectantem. Ναβουχοδονόσορ . . . πόλιν μεγίστην τὴν Βαβυλῶνα ἔκτισεν . . . ἐγγὺς δὲ τῆς πόλεως ὤρυξε κιστέρναν, καὶ περιετείχισεν ἐξαισίως. τὸ βάθος αὐτῆς ὀργυιαὶ μ΄. τὸ δὲ περίμετρον αὐτῆς στάδια μ΄. ὕπερθεν δὲ αὐτῆς κατεφύτευσε δένδρα παντοδαπά, ὡς παρεμφερεῖσθαι δασυτάτοις ὄρεσι. ὃ καὶ κρεμαστὸν παράδεισον ὠνόμασεν. (Interp. Xilandro) » Idem (Nabuchodonosor) . . . Babylonem urbem maximam extruxit . . . Proxime urbem, cisternam fodit, muroque praeclare eam circumvenit, profundam ulnas quadraginta, ambitu stadiorum quadraginta. Supra hanc plantavit omnis generis arbores, ita ut monti densis arboribus obsito hortus similis videretur: appellavit ipse hortum pensilem «. Cernitur et in sequentibus Cedreni verbis quaedam Eusebii imitatio in adducenda Danielis auctoritate, etc. Videant eruditi, si libitum ipsis fuerit.

2 Eo animo Philo Byzantius in colligendis septem orbis miraculis, primo loco hunc hortum nominavit. Adeas velim Thesaurum Antiq. Graec. Jacobi Gronovii. Tom. VIII. p. 2645. ubi inscribitur Κῆπος κρεμαστός, *Hortus pensilis*. Qui tamen tantae fuerit magnificentiae auctor, Philo minime tradit. In annotationibus vero adducitur testis Plinius, qui nunc Semiramin, nunc Cyrum Assyriae regem facit hujus operis conditorem; atque hoc etiam additur: » Georgius Cedrenus in Synopsi historica Nabuchodonosori tribuit «. Miror Leonem Allatium tam eruditum virum, Cedrenum potius consuluisse, quam Abydenum ab Eusebio laudatum etiam in Praep. Evang. ubi de horto pensili legere integra poterat: imo et Josephum ipsum consulere potuit; cujus locus infra recitabitur, ab ipso Beroso Chaldaeo desumptus.

3 Alterum hoc fragmentum iterum occurrit in Praep. Evang. loco citato, ante nimirum pr

Զամենայն լինել ասէ ՚ի սկզբանէ ջուր լեր՝, որ անուանեալ կոչէր ծով, և Բէլոսն ցամաքեցուցանէր զնոսա. և իւրաքանչիւր աշխարհին բաժանէր: այլ. և զԲաբելոն պարսպաւ պատեալ ամրացուցանէր ; և իբրև բաւական ժամանակք ՚ի վերայ անցեալ յերկարեցին ; եղծանէր ։ Զորս միւսանգամ Նաբուքոդոնոսոր պարսպեաց. և մնէր բանն մինչև ՚ի ժամանակս Մակեդոնացւոցն իշխանութեանն՝ հանդերձ դրամբն պղնձակերտութք.

Զամենայնս արդարև Աբիւդենոս զանխելըս մերտագրէ. յորում Դանիէլ՝ պատմէ զՆաբուքոդոնոսորայ, եթէ ամբարտաւանեալ մեծամտեալ ասէր, ո՞չ այս է բաբելոն մեծ, զոր

natura) in principio aqua erat, quae appellabatur mare; et Belus imminebat eas (aquas): et singulis regiones distribuebat [1]; nec non Babylonem muri ambitu muniebat: quum vero satis longi temporis praeteriisset, corrumpitur [2]. Quam rursus Nabucodrosorus muris cinxit, adeò ut perduraret ad Macedonum usque imperii tempora cum portis aeneis «.

Cuncta quidem Abydenus, ut Daniel, litteris mandat; in quo (sc. in libro Danielis) de Nabuchodonosoro aperte narratur; quippe qui superbiens, animoque elatus, dixerit: » Nonne haec

...λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ εἶναι, θάλασσαν καλεομένην. Βῆλον δέ σφεα παῦσαι, χώρην ἑκάστῳ ἀπονείμαντα, καὶ Βαβυλῶνα τείχει περιβαλεῖν. τῷ χρόνῳ δὲ τῷ ἱκνευμένῳ ἀφανισθῆναι· τειχίσαι δὲ αὖθις Ναβουχοδονόσορον τὸ μέχρι τῆς Μακεδονίων ἀρχῆς διαμεῖναι ἐὸν χαλκόπυλον...

(.... ὡς ἄρα Ναβουχοδονόσορ .... μεγαφρονήσας, ἀπεκυθαδίσατο εἰπὼν;) οὐχ αὕτη ἐστὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ οἰκοδό-

missa verba. Ubi adverte verbum λέγεται, sc. dicitur, spectare ad Abydenum, qui laudarit traditionem a caeteris auctoribus vel a vulgata fama acceptam; itaque Vigerus vertit *ferunt*. At nostra lectio ասէ, supponit in Gr. fuisse λέγει, sc. *dicit*, vel *inquit*: quo adducitur ipse solus Abydenus ab Eusebio citatus, nisi dixeris in Arm. legendum ասեն, quo conciliantur variantes lectiones. Ut nil dicam de neutrali adjectivo ամենայնին, πάντα, quod Vigerus explicavit stricte, loca haec omnia; nos generatim diximus, *universe* (*rerum natura*).

1 իւրաքանչիւրք. quod pro variis casibus accipi posse notum Armeniis est, hic vere pro tertio accipiendum esse suadet ratio, et auctoritas Gr. textus, qui non aliter accipi potest. Adeoque non tam haec, quam antecedentia σφεα παῦσαι Vigerum ita in angustias conjecerunt, ipse ultro dissimularerit significationem verbi παῦσαι, atque pronomen σφεα cum χώρην conjunxerit.

2 եղծանէր. ut apprime sonat corrumpi, ita stricte a nobis in Latino servari necesse fuit, quamquam incertum fortasse sensum reddat, an Babylonis murus, vel ipse Belus sit, qui obnoxius fuerit corruptioni. Et quidem Gr. τὸ ἀφανισθῆναι aequè indicare potest corruptionem vel muri Babylonici, scilicet *destructionem*, *eversionem*, etc: aut Beli, *interitum* nempe, sive *sublationem a vita*. Hoc secundum absque ulla haesitatione retinendum sibi putavit Vigerus, ita rem declarans periphrasi: » Aedeinceps mortalium oculis ereptum esse «. Verum primum sensum Interpreti nostro persuasum fuisse satis apparet ex eo, quod եղծանէր magis convenit aedificio, quam homini; idque, ni faller, rectius atque accuratius, quasi legeretur in Gr. φθαρῆναι: siquidem sequentia illico verba adinstaurationem spectantia τειχίσαι δὲ αὖθις etc, clarissime indicant pristinam muri Babylonici eversionem jam jam memoratam fuisse.

Ես շինեցի ի բնակութիւն թագաւո-րութեան՝ զօրութեամբ կարողու-թեան իմոյ, և ի պատիւ փառաց ի-մոց ։ Իսկ քանզի երջանկութեան իւ-րոյ բարութեան վկայէր , որպիսիք բանիւք՝ Դանիէլի զնաբուքոդոնոսո-րայ՝ ի մարգարէէն ասացեալ է . լուր և Աբիւդենեայ . քան զՀերակլէս առա-ւել զօրաւոր էր . որ և գրէ իսկ այսու օրինակ բանիւք ։

Մեծազօրն ասէ , Նաբուքոդոնոսո-

est Babylon magna, quam ego aedificavi in habitationem regni, in robore fortitudinis meae; et in honorem gloriae meae [1] «. Quod autem imperium, suae felicitatis testimonium in promptu habuerit, quemadmodum his verbis a Daniele Propheta de Nabuchodonosoro dictum est [2]; audi etiam Abidenum: fortior Hercule erat, inquit; qui et his verbis scribit [3].

» Μεγασθένης [4] ait: Nabucodronosor

μετὰ εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου. . . .

Μεγασθένης δέ φησι, Ναβουχεδρόσορον Ἡρακλέους ἀλκιμώτερον

1 Similia ex sacris literis repetit Eusebius in Praep. Evang. loco signato, ad calcem textus Abydeni, quem paulo supra posuerat. Ubi cum Vigerus juxta Vulg. Lat. expresserit: » et in gloria decoris mei «, nemo putet ita etiam in Gr. Eusebii textu rem se habere, sed potius juxta LXX. ac Arm. lectionem, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου, » in honorem gloriae meae «. Dan. IV. 27.

2 Verba Arm. intellectu facillima, sed sensus obscurus cernitur; ita enim verbo sonat: » Et quia imperium suae bonitatis (vel bonitati) testificabatur, ejusmodi verbis relatione facta de Nabuchodonosore a Daniele Propheta «; nos itaque certam sententiam posuimus. Hoc suspicamur, ne pro բարութեան, բռնութեան sit legendum, sc. *tyrannidis* vel *tyrannidi*; dummodo ita res satis aperta esse possit.

3 Habetur hoc etiam fragmentum praeter alia apud ipsum Eusebium in Praep. Evang. loco signato, praemissum ante fragmenta superius allata; ex quibus hoc solum sumpsit Scaliger. p. 49. Hujus fragmenti principium occurrit et apud Chorenensem nostrum Lib. II. cap. 7. qui sincere transcripsit ex ista Arm. versione Chron. Euseb. ita ut codex noster facile possit etiam librarii errores apud Choren. emendare. Ita enim apud eumdem legitur. p. 95. » Աբիւդենոս պատմագիրն այսպէս ասէ վասն նորա . Մեծազօրն Նաբու-քոդոնոսոր ուժեղագոյն էր քան զՀերակլէս . ի Լիբիացւոց . Իւերացւոց (lege continuo և Իբերացւոց) աշխարհին զօրաժողով լինել հասանէր (lege հասանէր) . և զանձնակալ զնոսա , մեկնեալ (lege մեկնեալ) ընդ աջ կողմն ծովուն ձեր . և զմասն մի ի նոցանէ՝ յաջակողմն Պոնտոսի ծովու բնակեցուցանէր «. Quem locum sic interpretati sunt Whistonii juxta suam lectionem minime accuratam. » Ut Abydenus scriptum reliquit, ita dicens; Potens ille Nabuchodonosorus Herculem Libycum vi superabat. Exercitu coacto, in Iberorum regionem venit, et profligatam oppressamque in ditionem suam redegit; et partem quandam populi ad dextram maris pontici abduxit collocavitque «. Sed emendatior lectio Chorenensis ea est, quam in Eusebio nostro habemus, qua possunt eruditi lectores et Whistoniorum versionem corrigere.

4 Մեծազօր id tenet iisdem syllabis, quod Graecis μεγασθένης, sc. *magni roboris vir*, sive *potentissimus*: quam vocem Graecam dedita opera usurpavimus in nostra versione, ut tollatur omnis controversia de mente Interpretis nostri, ac de sensu praesentis loci. Controversia, inquam, illa, quae oritur propter sensum vocis praemissae, an scilicet haec in loco ut adjectivum, an potius ut nomen proprium sit accipiendum et Մեծազօր , μεγασθένης. Qui legit Arm. textum, accipit absolute adjectivum tamquam Nabuchodonosoro adjunctum, sic reapse intellexit Chorenensis noster, ideoque verbum ասէ antiquum deflexit in առաւել ; ac de integro incepit, և Մեծազօրն Նաբուքոդոնոսոր առաւել զօրաւոր էր etc. quod simpliciter sonat: *Potentissimus ille Nabucodonosorus robustior Hercule erat*, etc. Sed tamen qui Gr. textum hodiernum in manus sumit, absolute proprium Scriptoris cujusdam nomen intelligit; ita enim ad verbum sonat: Me-

[illegible]

tus, qui Hercule robustior erat, in Lybiam, Iberiamque exercitu comparato pervenit, atque adeo profligans ac opprimens domuit; et partem (incolarum) aliquam in dexteram plagam maris Pontici traduxit, ut in ea habitarent. Deinde vero narratur a Chaldaeis, quod cum redux Regiam advenisset, Diis quibusdam in eum penetrantibus, mentemque ejus occupantibus, ita loquutus sit: Ego (ait) Nabucodrossorus, o fortes Babylonii, imminentem vobis calamitatem praenuntiabo u. Et alia quaedam singula-

γεγονότα, ἐπί τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεῦσαι. ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀποδασμὸν αὐτέων εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικίσαι. μετὰ δὲ, λέγεται πρὸς Χαλδαίων, ὡς ἀναβὰς ἐπὶ τὰ Βασιλήϊα, κατασχεθείη θεῷ ὅτεῳ δή, φθεγξάμενος δὲ εἶπε οὕτως· ἐγὼ Ναβουκοδρόσορος, ὦ Βαβυλώνιοι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγ-

gasthenes autem dicit Nabucodonossorum robustiorem *Hercule factum* etc. Et quidem hanc esse veram hujus loci sententiam nemo inficiari poterit, qui legat similem locum infra a Josepho citandum, ubi vel ipse Interp. Arm. nomen proprium auctoris expressit, [illegible], *Megasthenes*. Quid ergo? Cur hoc loco, dixeris, non reddit noster [illegible], sed [illegible] interpretatus est? Duplex adest ratio, et utraque non parvi quidem momenti. *Prima*, eaque certissima, est, quod revera legit in Gr. ob unius literae mutationem, accusativum nempe casum, hoc pacto: Μεγασθένην δέ φησι Ναβουκοδρόσορον, etc. hoc est: *Potentissimum ergo inquit Nabucodrossorum*, etc. Secunda, quae profecto talem lectionem corroborasse videtur, ea est, quod Eusebius in praemissis pollicitus erat Abydeni locum se prolaturum, idque libaverat verbis quasi ex persona Abydeni. [illegible] etc. » Audi etiam Abidenum: fortior Hercule erat, inquit: qui et scribit, etc. u. Ubi tam verba [illegible], inquit, et scribit, quam relativum pronomen [illegible], *qui*, Abydenum solum apertissime indicant, et consequenter sermonem illico citandum Abydeni tantum esse dicta lectori facile persuadent; neque ullo modo fere indicant novum alterum auctorem citandum esse ab Abydeno nomine Megasthenem. Haec sane Interpretem ab omni accusatione vindicant. Adde quod si etiam concedamus, nostrum interpretem legisse ut nunc habetur in nominativo Μεγασθένης, tunc dicendum est [illegible] insertum pro nomine auctoris, quamvis etymologice explicata significatione, ac si diceret, [illegible]; cujus rei exemplum apud alios quoque Interpretes non semel invenies. Interim vero mireris Whistonios Chorenensis Interpretes, qui quamvis Gr. textum citent in adnotationibus, minime tamen respuunt lectionem Armenam [illegible], sed magis ratam habentes, simpliciter reddunt, *Potens*; et ita dissimulant omnino Megasthenis nomen. Tandem adverte hic obiter, absurde additum hoc loco ab Scaligero in Gr. textu, post verbum φησί, haec, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, mutuatus nempe ea a Josepho, qui talem Megasthenis libri notam designat; ut inferius videbis: nec tamen ex Abydenus quoque designaverat, ut patet ex Gr. et Arm. lectione Eusebii, quem se transcribere Scal. putavit.

[illegible]

tim his adjiciens scribit[1]. Postremò autem prosequitur historicus dicens: » Qui cum majestate imperabat, extemplò a visu sublatus evanuit. Atque ejusdem filius Amilmarodocus regnavit; quem statim gener ejus[2] Niglisaris interfecit. Cui unus remansit filius vivus Labossoracus; cui etiam contigit tristi fato occumbere violata. Nabonedochum in regni solium erehi jussit[3], ad quem nullo modo pertine-

γίλλω συμφορὴν (...) ὁ μὲν θεσπίσας παραχρῆμα ἠφάνιστο. ὁ δὲ οἱ παῖς Εὐιλμαλούρουχος ἐβασίλευσε· τὸν δ᾽ ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Νηριγλισάρης, λείπει παῖδα Λαβασσοάρασκον. τεύχου δὲ ἀποθα-

1 Praetermissa illa interim Abydeni verba extant apud Eusebium in Praep. Evang. loco citato. p. 457. quae ita se habent: τὴν ὅτε Βῆλος ἐμὸς πρόγονος, ἥ τε Βασίλεια Βῆλτις ἀποτρέψαι, Μοίρας πεῖσαι ἀσθενοῦσιν. ἥξει Πέρσης ἡμίονος, τοῖσιν ὑμετέροισι δαίμοσι χρεώμενος συμμάχοισιν. ἐπάξει δὲ δουλοσύνην. οὗ δὴ συναίτιος ἔσται Μήδης, τὸ Ἀσσύριον αὔχημα. ὡς εἴθε μιν, πρόσθεν ἢ δοῦναι τοὺς πολιήτας, Χάρυβδίν τινα, ἢ θάλασσαν εἰσδεξαμένην, ἀϊστῶσαι πρόρριζον. ἤ μιν ἄλλας ὁδοὺς στραφέντα φέρεσθαι διὰ τῆς ἐρήμου, ἵνα οὔτε ἄστεα, οὔτε πάτος ἀνθρώπων, θῆρες δὲ νομὸν ἔχουσι, καὶ ὄρνιθες πλάζονται, ἔν τε πέτρῃσι καὶ χαράδρῃσι μοῦνον ἀλώμενον. ἐμέ τε πρὶν εἰς νόον βαλέσθαι ταῦτα, τέλεος ἀμείνονος κυρῆσαι. (Interp. Viger.) » quam Parcis uti perverterent, nec Belus generis nostri auctor, nec Regina Beltis persuadere unquam potuerunt. Persicus veniet Mulus, qui Daemonum vestrorum usus auxilio, durum cervicibus vestris jugum imponet. Atque hujus cladis auctor etiam Medus quidam erit, quo ante Assyrii magnopere gloriabantur. O utinam ipse, priusquam cives ita meos proderet aut Charybdis quaedam, aut profundo pelago haustus atque absorptus periret, aut alias abreptus, in vias per solitudines erro vagaretur, ubi nullius neque urbis neque hominis vestigium appareat, sed ferae duntaxat libere pascantur, volucresque circumvolent, adeoque solus medios inter scopulos ac voragines jactaretur «. Haec inquam interim Eusebius non usurpavit in ordine hujus Chronici, ut minus apta ad praesentem collectionem chronologicam; at Scaliger falso conjiciens integra ea, quae in Praep. etiam in Chron. fuisse, simpliciter transcripsit in suo Eusebiano centone; quum alia plura, eaque quam necessaria, in chronico retenta, omiserit.

2 Scal. legit ὁ κηδεμὼν, mendose, Vigerus optime, ὁ κηδεστής.

3 Gr. lectio juxta editionem Vigeri cum Scal. habet in plurali ἀποδεικνῦσι βασιλέα, adeoque vertit Vig. regem creant. At noster Interp. habuisse certe videtur in suo apographo in singulari ἀποδείκνυσι, unde reddit egregie [illegible] Et quidem ita etiam in antiquiori edit. Praep. quod gratis mutare voluit Vigerus, ut morem Scaligero gereret; ut monet in not. p. 55. ad p. 457. » Legend. ἀποδεικνῦσι βασιλ. non ἀποδείκνυσι, ut in priori editione «. Rationem mutandi subjungit his verbis: » Nec enim (inquiens) Nabonnidochum istum creavit Nerglisarus, qui superstes non erat; sed Babylonii: « quasi vero antecessor Nabannedochi non potuerit ante obitum sibi successorem, regem suum, declarare, atque ideo Babylonii ipsi ad arbitrium suum regem, quem voluerint, elegerint; cum vox Gr. ἀποδεικνύω apprime sonet indico, demonstro, declaro, etc, et consequenter magis ad declarationem antecessoris regis de suo successore eligendo spectet, quam significet creare vel constituere. Itaque optime rem expressit Interp. Arm., verbo [illegible] quod et convenit Babyloniis, sed ipsi regi antecessori.

[illegible]

bat [1]. Cui Cyrus, Babylone capta, Carmaniae principatum dedit. Darius rex de regione depulit aliquantulum [2]. Verum, omnia haec cum Hebraicis scriptis optime conveniunt.

[illegible]

In Danielis sane historiis de Nabuchodonosoro narratur, quomodo, et quo pacto captus mente fuerit: quod si Graecorum historici, aut Chaldaei morbum tegunt, et a Deo eum acceptum comminiscuntur; Denuque insaniam, quae in illum intravit, vel Daemonem quemdam, qui in eum venit, nominant, mirandum non est. Etenim hoc quidem illorum mos est, cuncta similia Deo adscribere, Deosque nominare Daemones. Omnia haec Abydenus.

[illegible]

Sed etiam Flavius Josephus Judaeorum scriptor historiographus, in prima de Antiquis historia [3], convenienter huicce memorans conscribit, hoc modo.

νόντος βιαίῳ μόρῳ, Ναβαννίδοχον ἀποδείκνυσι Βασιλέα, προσήκοντα οἱ οὐδέν. τῷ δὲ Κῦρος, ἑλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης ἡγεμονίην δωρέεται...

1 Tam Arm. quam Gr. textus incertum praeseferunt sensum, ut possit aeque verti: » qui nulla ratione haereditatem regni habebat «; vel » nulla affinitate sibi proximus erat «; scilicet antecessori suo. Secundum elegit Vigerus, ita enim ille: » nulla cum eo affinitate conjunctum. «

2 Postrema haec de Dario periocha satis obscura, desideratur in Praep. Nulli non notum, Darium ipsum Cyro in Babylone expugnanda comitem fuisse: sed quid hoc in loco de Dario narretur, omnino non patet, anne Nabonedochum ejecit? an aliquid hujusmodi egit? suspicamur aliqua deesse.

3 Nemo censeat hic citari illum Josephi librum vulgo dictum *Antiquitatum Judaicarum*, qui est juxta Gr. *Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας βίβλοι*; sed alterum contra Apionem, qui hoc titulo jam antiquitus gaudet, *περὶ Ἀρχαιότητος Ἰουδαίων*, sive *de Antiquitate Judaeorum*: consules velim adnotationes Jos. p. 437. c. ubi dicitur eo nomine citari solitum hunc librum tum apud alios scriptores antiquos, tum apud Eusebium ipsum in *Praep. Evang.* etc. Ex hoc ita-

[illegible]

Ex Josepho, a prima Antiquorum historia de Nabuchodonosore.

[illegible]

» Jam vero ea nunc referam, quae de nobis singulatim a Chaldaeis scripta atque enarrata sunt; quae multam habent concordiam [1] cum aliis quoque libris nostris [2]. Testis autem horum est Berossus, vir genere quidem Chaldaeus, et inter omnes, qui in disciplinam Sapientiae incumbunt, illustris [3]: quoniam et libros de Astro-

(Fl. Joseph. contra Apionem. L. I.)

Λέξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. μάρτυς δὲ τούτων Βηρωσσὸς ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γνώριμος καὶ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρε-

que Josephi libro, primo nempe contra Apionem, tria occurrunt lectoribus fragmenta satis digna in praesenti Eusebii Chronico, quorum usu feliciter possunt Josephophili non pauca hujus auctoris dubia loca a Librariis inserta maturo consilio perpendere, ne dicam corrigere. Ideo visum e regione collocari Josephi textum Graecum juxta emendatiorem magis editionem Amstelod. 1726. atque nostra quaedam, quae discrepant, diligenter adnotare. Operae insuper pretium duximus versionem nostram Latinam iis in locis, in quibus ipsa omnino congruit cum veterrima vel novissima Josephi interpretatione, iisdem verbis reddere; aliter, nostram lectionem de more exacte exponere. Unum tantum expedit notare, quod Interp. Arm. videtur in locis Josephi elegantiori stylo translationem Armenam adornasse, quam in aliis Eusebii dictis: unde noli mirari, si aliquando plura occurrant vocabula adjectiva vel similia ornatus gratia in Arm. quam in Gr. Aliter sentiendum, cum aliquid novum scitu dignum acciderit, quod desideratur in Gr. ut non semel accidisse compertum habuimus.

1 *Quae multam habent concordiam*; iisdem verbis rem expresserat et vet. Interp. Jos. Rufinus nimirum vulgò creditus; quam dicendi rationem dedita opera servavimus, utpote quae ad Gr. et Arm. magis accedit; quamvis nova Interpretatio venustius Latino more dixerit, quae *in plerisque consentiunt*.

2 [illegible] ad verbum sonat, *et ad alios libros nostros*, vel cum aliis quoque libris nostris; qui sensus vel in Gr. haberi cerni potest, sed naturalis magis videtur alter, *et de aliis rebus cum libris nostris*: aequivocum stat in propositione περί, si ita legerit et Interpres Arm.

3 Γνώριμος καὶ τοῖς etc, cum sit in dativo casu, a Latinis interpretibus Jos. in aliam vertitur sententiam: reddunt enim, *notus iis*, qui etc. vel *iis verò non ignotus qui* etc. Attamen noster Interp. videtur in Eusebio legisse γνώριμος καὶ ἐν τοῖς; quare reddit [illegible], quo potissimum significatur *insignis, illustris, clarus ve inter omnes*, quasi *supra ceteros*. Nihilominus si integrum censeas Gr. textum, possumus Arm. quoque in dativo intelligere; siquidem [illegible], habet etiam locum vocis [illegible]. Primam tamen digi-

[illegible Armenian text]

nomia, et quidquid apud Chaldaeos de sapientiae arte narrabatur, ipse in Graecam linguam transtulit.

Is igitur Berossus, sponte sequutus antiquissima volumina, de diluvio, et penitus hominum corruptione, eadem plane quae Moysis historiae enarravit; et de arcae constructione ¹, qua Nochus ² generis nostri princeps servatus est, illaque in summitatem montium Armeniae delata constitit. Deinde singulos a Nocho recensens, et eorum tempora adjiciens, ad Nabopalsarum usque Babyloniae et Chaldaeorum regem pervenit: resquae et praeclara ejus gesta narrans, deinde ait, quare et quo animo in terram Aegyptiorum et nostram regionem misit filium suum Nabucodrossorum multis cum copiis, ac latissimis castris. Etenim compertum habens, incolas

φομένοις, ἐπειδὴ περί τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλοσοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς.

Οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς, περί τε τοῦ γενομένου κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς οὕτως ἱστόρηκε. καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ᾗ Νῶχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενεχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν. εἶτα τοὺς ἀπὸ Νώχου καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προστιθεὶς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς τούτου πράξεις ἀφηγούμενος λέγει, τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν

mus lectionem; nam γνώριμος usurpatur alibi quoque, saltem ab Eusebio, non pro notus aliis, sed pro clarus in disciplina, ut videbis in Gr. prooemio Chronici Canonis.

1 Pro τῆς λάρνακος, Arm. habet [illegible]. Porro [illegible] sonat arcam, [illegible] vero vox composita, in capsae formam constructam. Latini Interpp. nihil agnoscunt praeter arcam. Locus Arm. usurpatur etiam a Joanne Catholico Historico, in Praefat. [illegible].

2 Arm. diligenter hic observat juxta Gr. Josephi dialectum Νῶχος. Lat. Interpp. habent Noe, vel Noeus: saltem Nochum poterant dicere, ut Latinorum mos est, quo propius accederent ad Josephum.

զիւրաքանչիւրն որդւոյն նաբուգոդրոսորոս յաձախեալ իւրն. զօրօք՝ թագաւորութեան զամենեսեան · Տիրեաց այնց, մինչև նոցա, Թէ՛ յապստամբութիւն մտարկեալ զնա ստանեալ այրեաց, եկեալ Հա-ներաց ամենեցուն շարժեաց զերկիր · Եւ զտաճարն Երուսաղէմի Հրձիգ արա-րեալ եղծանէր · Եւ զամենայն զմեր-ազգիս ժողովուրդն խաղացուցեալ՝ ի բաբելոնացւոց երկիրն բնակեցուցա-նէր · Վասն որոյ և ապաստանհարք հասանելին քաղաքին աւերեալ, տաճարին եղծա-նել՝ եօթանասնամեայ ժամանակ, մինչև ցԿիւրոս առաջին պարսից թա-գաւոր · Տիրել ասէ բաբելոնացին եգիպտացւոց աշխարհին և ասորւոց և փիւնիկեցւոց և արաբացւոց, ան-ցեալ զանցեալ զամենեքումբք ար-իութեամբ և քաջութեամբ, որ նախ քան զնա քաղդէացւոց և բաբելոնաց-ւոց թագաւորեցին · Այլ զնոյն ջանա-կաւ զբերոսեայն բանս առաջի կարգե-ցեց՝ այսու ձևով օրինակ ·

Լուր եղև հօրն նորա Նաբուպալ-

regionis ab eo defecisse, superveniens (Nabucodrossorus) omnes sibi conciliavit, dominatusque (in ipsos) est, et templum Hierosolymae incensum diruit, totumque gentis nostrae populum suis sedibus abductum, ut terram Babyloniae habitaret, deportavit. (Unde) evenit, ut civitas deserta remaneret, templumque dirutum [1], septuaginta annorum spatio, usque ad Cyrum primum Persarum regem. Obtinuisse vero (virum) Babylonium, dicit, regiones Aegyptiorum, Syrorum, Phoenicum, et Arabum; et super omnes, qui ante eum Chaldaeis et Babyloniis imperarunt, viribus ac praeclaris gestis valde eminuisse [2]. Ipsa vero Berossi verba diligenter investigando [3] proferam, quae ita se habent.

Nunciatum est [4] patri ejus Nabupal-

τὸν ἑαυτοῦ Ναβουχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδήπερ ἀφεστῶτας αὐτοὺς ἐπύθετο, ... πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅλως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας, εἰς Βαβυλῶνα μετῴκισεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα, μέχρι Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως, κρατῆσαι δέ φησι τὸν Βαβυλώνιον Αἰγύπτου, Συρίας, Φοινίκης, Ἀραβίας, πάντας δὲ ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξεσι τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας (...) αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τοῦ Βηρωσσοῦ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον.

Ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβολάσσαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος σα-

1 Templi eversio desideratur in hodiernis lectionibus Jos. sicut et nomen *primus* Cyro attributus.

2 Interea amplius haec habentur apud Jos. εἶθ' ἑξῆς ὑποκαταβὰς ὀλίγον ὁ Βηρωσσός, πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ. i. e. « Deinde inferius paulo haec iterum refert Berosus in Antiquitatis historiographia ». Quae ultro praetermisit Eusebius noster, nisi dixeris a Codice nostro intercidisse.

3 Vox, quae respondeat Armenae illae ջանա-կաւ, nulla occurrit in lectione Jos. nam παραθήσομαι satis exprimitur iis, առաջի կարգե-ցեց.

4 Sequentia iterum adducit Josephus ipse etiam Antiq. Jud. L. x. c. 11. pag. 536. etc. »

[illegible]

saro [1], Satrapem praefectorum primum, Aegypto et partibus Syriae [2], et Phoeniciae regionibus praepositum, conversis pharetris rebellasse [3]. Et quoniam ipse non aptus erat ad (hostem) puniendum [4], congregavit tradiditque partem aliquam exercitus in manus filii sui Nabucodrossori, qui tunc jam aetate valens erat, et adversus eum misit. Profectus est [5] Nabucodrosso-

τράπης ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστάτης αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβουχοδονοσόρῳ ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας

rum ibi depravatam magna ex parte comperies lectionem aut variatam; placeat studiosis consulere variantes illic adnotationibus insertas. Citat haec ex parte Syncellus quoque. p. 176. ut etiam Scaliger quaedam excerpsit p. 48.

1 Interp. Arm. vel in Gr. legit Ναβοπαλάσαρος, vel Armeniorum more decurtavit integrum nomen illud Ναβοπολασσάρος. Certe apud Josephum hoc in loco decurtatum, ut putatur, mendose legimus Ναβολάσσαρος. At omnes eruditi volunt legi Ναβοπολάσσαρος: quae lectio praefertur in adnotat. Antiq. Jos. p. 557. his verbis: » Hic loci, et alibi, quoties patris Nabuchodonosori mentio fit, Ναβοπολάσσαρος rescribendum censet J. Scaliger, prout apud Eusebium de Praep. Evang. L. 9. c. 40. Ptolemaeum in Canone regnorum, et Syncellum in Chronogr. p. 210. Apud Josephum lib. 1. contra Apionem Ναβολάσσαρος decurtate legitur; procul dubio pro Ναβοπολάσσαρος «; qua quidem conjectura fidenter hic Lib. 1. contra Ap. Latinus Interp. reddidit Nabopolassarus, hacce nota subjuncta. » Ναβολάσσαρος, potius Nabopolassarus ut nos codicem nostrum fideliter exprimere satis duximus.

2 [illegible]. Coelesyriae dictae regionis, quae sane Syriae pars est, locum interim habet. Gr. lectio Jos. cont. Ap. τῆς Συρίας τῆς Κοίλης, vel, ut in Antiq. τὴν Κοίλην Συρίαν, a Lat. Interpretibus exprimitur Coele-Syria. Noster tamen voluit magis significationem vocis declarare, nunc [illegible], pars vel regio aliqua Syriae, nunc [illegible], Syria profunda, reddens: κοίλην enim concavam, sive loci partem subsidentem designat, ut oppositum τῷ ὑψηλῷ. Eo sensu 1. Machab. x. 69. ut etiam II. Machab. III. 5. et 8. IV. 4. VIII. 8. pro Coelesyria Arm. versio habet [illegible], Syria inferior, ubi Gr. habet κοίλη Συρία: at in III. Esdr. II. 17. 24. 27. IV. 48. et VI. 29. quibus in locis nunc Κοιλοσυρία, nunc κοίλη Συρία (quod idem est) Gr. textus habet, Arm. versio [illegible] partes Syriae utique restituit, haud secus ac interpres noster hoc in loco. Est autem locus ille ea pars Syriae, ut patet, quae non longe ab Aegypto, et Arabia distat.

3 Venuste ac eleganter dicitur in Arm. pro ἀποστάτης γέγονεν (i. e. rebellavit, vel desertor factus est) per periphrasim, [illegible]; quod fere ad verbum transfudimus in Lat. quamvis non nescii eramus, nec Romanorum auribus id consonum futurum.

4 [illegible], reprehendere, castigare; hic autem significat punire hostes, unde patet nostrum Interp. vel aliter legisse in Gr. vel τὸ κακοπαθεῖν, in activo accepisse, ubi Lat. Interpp. in passivo rem concipientes, sic expresserunt, » non valeret jam ipse labores ferre «, vel » ferendis laboribus impar «: ut nil dicam de Goaro in suo Syncello hanc sententiam expediente: » mala istiusmodi non ferenda ratus «.

5 Deinceps pars aliqua citatur ab ipso Eusebio etiam Praep. Evang. IX. 40. p. 455.

[illegible]

[illegible]

rus, et acie instructa cum proditore congressus est, vicitque [1]; et regionem denuo, ut antea jam inde erat [2], in regni sui ditionem redegit. At sub id tempus evenit; ut Napobalarus ejus pater morbum contraheret in Babylonis urbe, vitamque finiret, postquam regnasset annis XXI [3].

« Quum verò audivisset Nabucodrossorus post multum temporis [4] pa-

δὲ Ναβουχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε ἐκυρίευσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐποίησεν. τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβολασσάρῳ, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκότι εἴκοσιν ἐννέα.

Αἰσθόμενος δὲ μετ᾽ οὐ πολὺ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ

1 Pro յաղթէր, *vincebat, superabat*, Jos. hic fert ἐκυρίευσεν, *dominatus est, potitus est*; in Antiq. verò ἐκράτησε, *obtinuit*, vel *fortior evasit*, utrumque ad sensum lectionis nostrae accommodatum. Quorum unum Euseb. in Praep. praefert, legens ἐκυρίευσε, alterum Sync. κρατεῖ.

2 Lat. Interp. Jos. interim dissimulavit significatum vocis ἐξ ἀρχῆς, ac in Antiq. ubi habetur ἐκ τῆς ἀρχῆς, minus recte reddidit *ab hoc initio*; melius itaque in adnotationibus: « Denuo ut ab initio fuerat », quod a nobis verbo redditur. Eusebius in Praep. habet ἐξαῦθις, vel ἐξ αὐτῆς, id est, *rursus, denuo*, quod quidem legitur apud nos անդրէն; unde liquet a Josephi textu excidisse τὸ ἐξαῦθις, et a Praep. Eus. ἐξ ἀρχῆς, quorum utrumque retinendum.

3 Ita quoque in Praep. Evang. Eusebius noster annos legit κα΄. idem habet lectio Jos. in Antiq. εἴκοσι ἕν, sc. *viginti unum*. Solus ergo praesens Josephi locus discrepat, habens εἴκοσιν ἐννέα, *viginti novem*, quod plurimis tuetur Scaliger in calc. Emend. temp. p. 10. dicens; « ἔτη βεβασιλευκότι εἴκοσι ἐννέα. Recte, non ut in x. Originum Judaicarum, εἴκοσι ἕν, qui error non solum agnoscitur a Ruffino auctore futilissimo, sed etiam ab Eusebio (quis intelligit lib. Praep. nec enim Chron. viderat): sed facilis fuit lapsus ἕν pro ἐννέα, (quamvis et e adverso poterat dici, sed subdit). Quod si ἐννέα scriptum non fuisset, tamen ex Ezechiele non obscure colligi potuisset. Ait enim sibi oblatam visionem anno tricesimo, qui annus tricesimus in Chaldaea non potest esse, nisi regis Chaldaei. Regnabat igitur cum Nabuchodonosoro, et proinde erat pater, non alius ». Vide et quae ibi prosequitur Scaliger, et solerter perpendas tantum ponderis habeat ejusdem argumentatio contra tot codicum auctoritatem; convinceret utique Scripturae auctoritas, si conjectura Scaligeri de mente Ezechielis certa esset.

4 Nescio an in apographo suo Interp. noster habuerit affirmative μετὰ πολὺ, sive μετὰ πολὺν χρόνον, vel librarii nostri vitio exciderit negans articulus ոչ; cum in Gr. habeatur hic μετ᾽ οὐ πολὺ, *post non multum*, haud secus ac in Antiq. cum Praep. Evang. μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον, *post non multum temporis*: quod Armeniace dixerim, յետ ոչ բազում ժամանակաց.

վախճանելն. կարգեալ յարդարեալ զիրս երկրին Եգիպտացւոց եւ զայլոցն աշխարհաց, եւ զգերեալսն Հրէից եւ զՓիւնիկեցւոց եւ զասորւոց եւ զեգիպտաց-ւոց ազգացն, հրաման տայր ոմանց 'ի բարեկամացն հաւատարմութեան զօրաց եւ զայլ եւս զաւար եւ զինչս եւ զզ-կազմած խաղացուցանել 'ի Բաբելոն. Ինքն եւս հասեալ՝ գտանէր նուաճեալ զիրս ամենայն 'ի Քաղդէացւոց, եւ պահեալ նմա զթագաւորութիւն՝ ուրումն ազնուականի 'ի նոցանէ. Տիրէր բովանդակ հայրենի իշխանութեանն. եւ զգերեալսն հրամայէր տալ՝ յարմարս տեղիս Բաբելացւոց աշխարհին բնակեցուցանել. Իսկ ինքն յաւարէ եւ յաւարէ պատուե-րազմն՝ զԲելհեանն բերդաց եւ զայլսն

tris obitum, rebus in terra Aegyptiorum aliarumque regionum ordinatis et compositis, atque Judaeis et Phoenicibus ac Syris, et gentibus in Aegypto captivis, quibusdam amicorum commendatis, ut eos cum gravis armaturae copiis, nec non praedam et supellectilem apparatumque Babylonem deportarent; ipse iter faciens pervenit (Babylonem) [1], reperitque cuncta a Chaldaeis administrata [2], regnumque sibi a quodam eorum (viro) nobili adservatum. Potitur totius paterni imperii. captivos autem in Babyloniae locis maxime opportunis collocare jussit. Et ipse de belli manubiis Beli templum aliaque largiter [3] ornavit; atque in ipsam, quae jam

τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων, μετὰ βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, (αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Βαβυλῶνα). καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενόμενος συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίαν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι. αὐ-

1 Iterum dubitatur, an Gr. lectio Eusebii nostri decurtata fuerit, vel Arm. librarius omiserit ea quae in Josepho inclusimus parenthesis nota, *αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Βαβυλῶνα*, *ipse cum paucis itinere per desertum facto Babylonem se conferebat*. Ratio dubitandi est, quod etiam in Praep. Evang. Eusebii desunt quaedam; nec enim ea *μετὰ βαρυτάτης* etc. habentur, quae et noster codex et Josephus habent; neque in sequentibus aliud legitur praeter quam *εἰς τὴν Βαβυλωνίαν παρεγένετο*.

2 Նուաճեալ, ad verbum, *subjugata*, *sub ditione redacta*, potest aliquomodo sumi pro *moderata*, vel *disposita*, respectu Gr. διοικούμενα: si tamen ita legerit Interp. noster. Interim vero nota obiter, quod per Chaldaeos Scaliger vult in Emend. temp. intelligi hic non gentem, sed potius sapientes ac Philosophos Babyloniae; quod si persuasum fuisset interpreti nostro, apponeret certe 'ի Քաղդէացւոց, կամ 'ի Քաղդէից: quia tamen reposuit 'ի Քաղդէացւոց, ipsam gentem designavit, vel potius optimates nationis; et quidem non Philosophorum, sed optimatum erat regni curam gerere.

3 Gr. φιλοτίμως, aequivocum est, haud secus ac vox Arm. պատուասիրաբար; utrumque enim sonat tum *honorifice*, *liberaliter*, tum *ambitiose*, *honoris cupiditate*. Primum egregie exposuit Interpres noster, reponens առատա-ձեռնաբար. i. e. *largiter*, *liberaliter*, *copiose*, *laute*; idem fecit et Lat. Interp. Jos. reddens,

[illegible]

erat [1], urbem aquas foris vagantes introduxit [2]; munivitque quaedam loca, ne in posterum possent obsessores fluvium contra urbem convertere. Ternos quoque internae, ternosque externae urbi muros addidit; partim quidem e cocto [3] latere et bitumine, partimque e latere tantum construxit: eximie itaque urbem moenibus circumdedit, portasque heroico modo [4] ornavit. Aliamque regiam paternae regiae contiguam aedificans addidit; cujus mensuram et pulcritudinem, diversique generis magnificentiam vix enar-

τὰς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων τό, τε Βήλου ἱερὸν, καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου. καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας

largiter. Goar secundum sensum amplexus est in Syncello suo, vertit enim, *nominis ac famae studiosus*, quod tamen non ad rem facit.

1 [illegible]. quamvis potest designare *propriam civitatem*, sed tamen eleganter *antiquam* denotat, vel *eam, quae jaminde fuerit urbs patria*, unde et Gr. habet ἐξ ἀρχῆς, *a principio, antiquitus*; pro quo non semel Interp. noster commode usurpat, 'ի [illegible]. vel [illegible].

2 Յաւել ջուրս. *aquas duxit* vel *addidit*, cujus nullum interim cernitur in Gr. vestigium; neque id mirum, cum hodierna lectio Gr. corrupta incertum omnino praeferat sensum tam in Antiq. quam in lib. contra Ap. ita, ut Scal. dixerit in Emend. temp. » Utrobique corruptus locus «; qui etiam subjungit ibi, » Vetustissimum est mendum, ut omnia alia, quae apud Josephum «; atque adeo Lat. Interp. Jos. diversis phrasibus rem peragi voluerunt. » Et veteri urbi alteram extrinsecus adjecit «; ait Interp. vet. Novus autem, « Urbemque *Babylonis*, quae jam erat, nova etiam altera addita, instauraverat »; idque permiscendo cum sequenti periocha, quod taedet nos minute inquirere. Consulant lectores variantes lectiones et adnot. Antiq. pag. 537.

3 Vox inaudita [illegible], quamvis per etymologiam exprimi a nobis posset, *solidae materiae*, vel quid simile, sed placuit imitari conjecturam librarii reponentis in marg. et alio loco, Թրծեալ, sc. *coctus, assatus*; nec aliter significat et Gr. ὀπτός, ut patet.

4 Դիւցազնաբար, satis commode declarat utramque vocem Graecam ἡρωοπρεπῶς, ac ἱεροπρεπῶς, ad verbum, [illegible]; ubi Lat. Interp. novus *magnificè* dixit ad sensum; vetus autem aliter sensit, vertens *portas, quae vel templum deceant*. Goar medium tenet, et reddit, *sacro decentique more*. Causa diversae conjecturae, ut patet, fuit familiaritas vocum varie sonantium, ἥρως, *heros*, ἱερὸς, *sacer*, ἱερὸν, *templum*.

նեալ յաւելեալ․ զորոյ զգործ եւ ըզ-
գեղ եւ զարդի այլքի յօրինուածս
հանդերձ որ արուեստ էր պատմել՝ հա-
րասցի․ բայց այսչափ միայն՝ թէ
կարի ճարտարապետ ճարտարագործ մեծա-
սքանչ եւ քաջաշխարհիկ գործ էր,
եւ կատարեցաւ համօրէն ՚ի ժամանակե-
տասանն աւուրց․ Եւ յարքունանիսն աշ-
տարակս կանգնեաց արձանօք բարձրաբերձս
հանդերձ ... լերանց նմանութեան յերի-
նէր․ եւ զնահատ կեղակոյս ՚ի նմա
տնկեաց ... յարդարեալ․ եւ ...
կենաց ծառս ... եւ զոր
ծնեալ եւ կազմեալ ... բու-
րաստանս կախաղանս, վասն անէ․
զանց կնոջն իւրոյ ՚ի լեռնակողմն հո-
վասուն վայրաց, որ ՚ի Մարաց աշ-

rare quis possit. Sed tantum (dici potest) quod cum adeò artificiosum mirumque ac praecellens opus esset, intra dies quindecim omnino perfectum est. Et in regia turres lapideas cum statuis[1] exstruxit excelsas, et frontes in supero limine[2] ad similitudinem montium componebat: plantavit insuper diversi generis arbores, et fecit elaboravitque paradisum Pensilem nuncupatum, eò quod uxor ejus montosi ac jucundi[3] situs desiderio teneretur; ut pote (quae) in Medorum regione jucundè educata fuerat. Omnia haec de rege praedicto ita retulit[4], atque etiam plurima in tertio rerum Chaldaicarum libro; in quo reprehen-

ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκεύασεν τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὰ δ᾽ ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται. πλὴν ὄντα γε εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε. Ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειργάσατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐ-

1 Արձանն, quod sonat *statuam pro mortuis erectam*, vel *monumentum*, *cippum in monumentis erectum*, accipitur plerumque pro qualibet *edita structura*, ut apud Gr. ἀναλήμματα, quod quidem alii *pilas*, alii *ambulacra*, nonnulli vero *moles* interpretantur; sed tamen cum *աշտարակակերպութիւն* (sive *աշտարակա-կերպութեամբ*) videtur Interp. noster collocasse pro ἀναλήμματα, nescio an aliquid amplius legerit in Gr. quod voluit exprimi per *հանդերձ արձանօք*. Scaliger lectores ad Curtium mittit haec omnia interpretantem.

2 Կողոփ, est Graecis ἐπίσημες, *compagines* vel *superliminaria*; quis tamen desideratur in Gr. fortassis ejus locum supplebit vox ἀποδοὺς; quae etsi videatur esse expressa per verbum *յարմա-րեալ*, sicut participium verbi ἀποδίδωμι, id est *reddo*, *praesto*, *refero*, unde et alii τὴν ὄψιν ἀποδοὺς interpretati sunt *ut speciem referrent*, vel *quibus speciem dedit*, nihilosecius poterit accipi etiam sicut nomen ἄποδος, pro ἔφοδος, et significare discessum vel digressum, limina vel superliminaria: sicut etiam εἴσοδος eo sensu sumitur, eo quod per portas ac limina sit frequens ingressus et digressus.

3 Τὸ Հովասուն, quod bis occurrit in eadem periocha, *jucundum* ad sensum expressimus, id est, amoenissimum: ne cogeremur ad verbum dicere *umbraculis delectatum*, vel *umbrosum*, vel *ventosum*; melius fortasse *serenum*.

4 Pro αὐτὸν ἱστόρησε, lege juxta Arm. αὐτὸς ἱστόρησε, vel ἱστόρηκεν, ut habetur etiam apud Jos. juxta Ms. Big. At Latinus Interp. cum observarit pronomen αὐτὸς, sc. *iste*, *hic*, ut rem explicaret, necesse habuit addere etiam nomen *Berosus*.

խարհէին հոմանման նմանել էր ։ Զայս ամենայն պատմէ մատենագրաց Քաղդէացւոց Յունաց թագաւորին. և նա բազում 'ի նոյն յերրորդում քաղդէական մատենին. յորում պատրանէ զյունաց մատենագիրս, թէ զուր կարծեցին 'ի շամիրամայ ասորեստանեւոյ շինեալ զբաբելոն. և զչքնաղ զարմանալիսն սուտ 'ի նմանէ գործեալ մատենագրեցին ։

Իսկ զայս զՔաղդէացւոց մատենագրութիւն արժանի հաւատարմութեան պարտ է համարել ։ Իսկ ոչ այսչափ միայն, այլ և 'ի փիւնիկեցւոց յարքունական մատեանն բանիցն բերոսոսոյ գրեալ է մի բան միաբանին վասն թագաւորին բաբելոնացւոց. զի զասորիս և զամենայն զփիւնիկեցւոց նավանեաց ։ Մինչ առնէ այսպիսի և փիլոստրատոսի պատմութիւն, ուր յիշատակէ զտիւրոսի պաշարմանէն ։ և Մեգասթենէս 'ի չորրորդում մատենին հնդկաց. յորում ցուցանել կամի զյառաջագոյն ասացեալ զԹագաւորին բաբելոնացւոց, թէ արու-

dit historicos Graecos, utpote qui frustra arbitrati sunt a Semiramide Assyria Babylonem aedificatam, falsoque scripserunt mirifica opera ab ipsa fuisse elaborata «.

» Haec autem Chaldaeorum historia fide digna habenda est: praesertim quod etiam in tabulariis Phoenicum (haec) quae congruunt cum verbis Berosi, scripta sunt de rege Babyloniorum; quod Syriam, universam (que) Phoeniciam ille devicit. His sane adstipulatur et Philostrati historia, ubi de Tyri obsidione meminit; et Megasthenes [1] in quarto volumine rerum Indicarum; ubi ostendere contendit praedictum Babyloniorum regem fortitudine ac praeclaris factis Herculem praestitisse; adeo ut magnam Libyae et Iberiae [2] partem, dicat, ever-

τοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρείας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις. Ταῦτα μὲν οὗτος ἱστόρηκε περὶ τοῦ προειρημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐν ᾗ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμιδος τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι.

Καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιόπιστον ἡγητέον. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀν τοῖς ἀρχείοις τῶν Φοινίκων σύμφωνα τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται, περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἅπασαν ἐκεῖνος κατεστρέψατο. περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις, μεμνημένος τῆς Τύρου πολιορκίας. καὶ

1 De Megasthene scriptore jam supra satis dictum fuit.

2 Constans lectio alibi fuit [illegible], quae et praesens [illegible] corrigenda, et legen-

թեանն և Իբերաց քաջութեամբ ան-
ցանէր զանցանելն զՀերակլեայ, մին-
չև ցմեծ մասն առն Լիբէացւոցն և
զԻբերացւոց (Եհերացւոց) կործանեալ:
Իսկ զտաճարէն յԵրուսաղեմացին ասացե-
լոյ երուսաղեմի, և հրձիգ եղև 'ի
բաբելացւոցն զօրաց 'ի վերայ գա-
լոյ մարտելոց. և սկիզբն լինելոյ շինելոյ
միւսանգամ, յորժամ Կիւրոս առ.
զասիացւոց թագաւորութիւնն. և
այս 'ի Բերոսոսեայ մատենագրու-
թեանցն հաւաստեաւ ցուցցի. քանզի
զի ասէ յերրորդումն այսպէս.

Նաբուքոդրոսորոս յետ սկսելոյ
առնելոյ յառաջագոյն ասացելոյ պա-
րսպին շինելոյ՝ անկեալ յախտ հի-
ւանդութեան՝ 'ի կենաց վճարէր,
թագաւորեալ ամս. խգ. Իսկ թա-
գաւորութեանն տէրն եղև որդի նո-
րա Եւիղմարադուքոսն. և նորա գոռոզ
մեծ և անօրէն յեղու թագաւորու-

tisse. Item (quidquid) de Hierosolymitano templo, de quo antea diximus, quod concrematum fuerit a Babyloniorum exercitu irruente, et coeptum rursus aedificari, cum Cyrus Asiae regnum accepisset; hoc etiam ex Berosi commentariis apertissime demonstrabitur. Sic enim in (libro) tertio ait:

» Nabucodrosorus posteaquam coepisset praedictum murum exstruere, morbo implicitus, e vita excessit, cum regnasset annos XLIII. Regni vero potitus est filius ejus Evilumarudochus [2]: et hic cum summa rerum petulanter ac nefarie [3] abuteretur, Neriglasari generi sui, sororis viri insi-

Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, δι' ἧς ἀποφαίνειν πειρᾶται τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, Ἡρακλέους ἀνδρείᾳ καὶ μεγέθει πράξεων διενηνοχέναι. καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰβηρίαν. τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι, Κύρου τῆς Ἀσίας βασιλείαν παρειληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. λέγει γὰρ οὕτω διὰ τῆς τρίτης.

Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προειρημένου τείχους, ἐμπεσὼν εἰς ἀῤῥωστίαν, μετηλλάξατο τὸν βίον, βεβασιλευκὼς ἔτη τεσσαρακοντατρία. τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐιλμαράδουχος. οὗτος προστὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος

da Իբերացւոց, vel saltem Վիրքերացւոց, ut et Gr. fert Ἰβηρίαν, Iberiam: quo nomine Hispania antiqua vocabatur; uti etiam Africa, Libya vulgo dicebatur.

2 Josephus interim habet, Εὐιλμαράδουχος. Eusebius ipse in Praep. Evang. Εὐιλμαλούρουχος; medium tenet lectio Arm. Εὐιλοιμαρα-δοχεῖ, quod mallem legi absque ου, χ, anteriore.

3 Չեղջ և անօրէն. etsi adjective in Arm. expressa, apprime concordant Graecis illis adverbiis, ἀσελγῶς καὶ ἀνόμως, quamvis in Gr. textu inverso ordine legantur ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς.

թեանն, նենգող զօրծեալ նորա յետ մահ փեսայիցն 'ի գերանն առանէ 'ի Ներիգղասարոյ՝ մեռանանէր, թագաւորեալ ամս. Դ. Եւ յետ նորա որդի նմանէրդ առեալ մեծանութիւն թիւնն. 'ի Ներիգղասարոյ՝ որ ընկենգն զօրծեալ նմա, թագաւորեալ ամս. Դ. Եւ նորին որդի զաղեաորդաքոս տիրեաց թագաւորութեանն՝ մանուկ առուրբք, ամիսս. Թ. Եւ նենգեալ վասն բազում չարաբարոյ չուդանելոյ՝ առգանին յիւրոց բարեկամաց կոչերձեալ մեռանանէր։ Եւ 'ի նորա սատակել միաբանեալ նորին նենգագործք. և հասարակ զթագաւորութիւնն նաբոնեդոյ ունեին բարեկամաց աղդին, որ էր անդամին 'ի նոյն խորհրդոց նենգութեանն։

Առ նովաւ շուրջ զգետովն պարիսպն բաբելոնի 'ի թրծուն աղիւսոյ, և 'ի կուպրոյ կազմեցան. Եւ 'ի ԺԷ. երորդ ամի թագաւորութեանն նորա խաղացեալ կիւրոս 'ի

diis oppressus est, anno regni secundo. Hujus autem post necem, Neriglasarus [1], qui ei insidias fecerat, imperium suscepit, et annos regnavit IV. Dehinc hujus filius Labesorachus [2] puerili aetate regno potitus est menses IX: quod vero multam indolis pravitatem prae se ferret, a suis sane amicis per cruciatum insidiis interfectus est. Eo autem peremto, convenerunt qui ei insidias paraverant, et omnium consensu regnum detulerunt ad Nabonnedum [3] quendam Babylonium, qui et ipse in eadem subdola conspiratione fuerat «.

» Sub eo Babylonis moenia quae flumen adjacebant, e cocto latere et bitumine constructa sunt. At, anno regni ejus XVII. Cyrus ex Perside cum ingenti profectus exercitu, devi-

αὐτοῦ Νηριγλισσσόρου ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον, διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νηριγλισσσόρος, ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τούτου υἱὸς Λαβοροσοάρχοδος ἐκυρίευσε μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν μῆνας ἐννέα. ἐπιβουλευθεὶς δὲ, διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθη, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. ἀπολομένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν βασιλείαν περιέθηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὄντι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως.

Ἐπὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεκοσμήθη. οὔσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προεξεληλυθὼς Κῦρος ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ καταστρεψά-

1 Jos. hic olim habuit Νηριγλισσορόορος, nunc cum Scal. Νηριγλισσόορος; in Antiq. Νιγλίσαρος. Euseb. in Praep. Νηριγλισάρης: nostra lectio Νηριγλασάρος, sicut et Sync. Νηριγλησάρος.

2 Jos. Λαβοροσοάρχοδος, vel Λαβοροσάρτοχος. Euseb. in Praep. Χαβασσοαράσχος. lect. Arm. Λαβοσοράχος.

3 Hunc Baltasarem apud Danielem fuisse affirmat Josephus Antiq. x. 11. p. 559. Syncellus verò Nerigliassarum eumdem fecit cum Baltasare. Confer dicta a nobis p. 60.

պարտականառնելն զօրօք. թագաւորք՝ վա-
նեաց զամենայն։ զայլ թագաւորու-
թիւնս. դիմեաց ՚ի վերայ բաբելոնի.
Նաբ. եկեալ Նաբոնեդեայ (Նաբոդենեայ)
ընդդէմ արշաւեցյ. ՚ի գիշեր հարկանէր
նորա զօրքն՝ առ պատերազմ. Ս՛առ-
ներու ՚ի պարտութեան ՚ի կռուին՝ ՚ի
փախուստ դառնայր. և սակաւուք
մնացեալ ամրանայր ՚ի Բորսիպենացւոց
քաղաքին.

Ապա Կիւրոս առեալ զբաբելոն՝ հրա-
մայէ արտաքին զպարսպութիւն պարսպաց քա-
ղաքին ՚ի հիմանց տապալել՝ վասն ամ-
րութեանն, և դժուարութիւն առ առ-
նուլ երևելոյ քաղաքին։ Եւ ինքն
դառնայ դիմեալ ՚ի Բորսիպենն՝ պաշարել
զՆաբոնեդէոս. և Նաբոնեդէոս իբրև
համբերել ոչ կարէր պաշարմանն՝ նախ քան
՚ի նա, զառաջինն. մարդասիրու-
թեամբ ընդունելով Կիւրոսի՝ ետ նմա
բնակութիւն զԿարմանացւոց երկիրն.

cit omnia alia regna [1]; in ipsam quoque Babylonem impetum fecit. De cujus adventu cum nuntiatum esset Nabonnedo [2], obviam venit cum exercitu, bellum facturus; victus tamen praelio, in fugam se conjecit, et cum paucis se in Borsipenarum urbe clausit.

Cyrus autem Babylone capta, jubet exteriorem murum urbis funditus dirui; eo, quod nimis munita, expugnatuque difficilis urbs videbatur. Et ipse rediens proficiscitur Borsipum, Nabonnedum obsessurus. Nabonnedus autem cum non posset ferre obsidionem, sed sese ipsi ante [3] dedidisset, Cyrus perhumaniter (cum) habuit, deditque, quam incoleret, Carmaniae regionem; de Babylonia abduxit, coque

μενος τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὥρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. αἰσθόμενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παραταξάμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ φυγὼν ὀλιγοστὸς, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν.

Κῦρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τείχη κατασκάψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέζευξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχειρίσαντος αὐτὸν, πρότερον, χρησάμενος Κῦρος φιλανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμ-

1 Eadem fere fuit hic lectio Eusebii nostri, quae cernitur in Praep. Evang. *βασιλείαν ἅπασαν*, *regnum universum*, vel *cuncta regna*. At Josephus interim fert *Ἀσίαν πᾶσαν*, *Asiam totam*, quod tamquam mendum ducens novus ejus Interp. Lat. Eusebio magis adhaesit ac reddidit »reliquum ejus imperium populatus est« quamvis a Josepho ac Eusebio deflexisse hanc phrasin dicere quis poterat.

2 Arm. codex correctius supra ferebat nomen Nabonnedi, deinceps vero inversa literarum dispositione *Nabodenus* praefert, quod ut certum librarii mendum noluimus retinere in Lat.

3 Τὸ *ante*, vel *prius*, tam in Arm. quam in Gr. medium est inter antecedentem sequentemque sermonis ambitus; ita ut possit in utramque partem inclinari, et quidem puncta in vet. et nov. Gr. edit. diverse digeruntur. Quoniam vero Lat. Interpretes cum antecedenti conjunxerunt, id et nobis nunc placuit, quamquam in Cod. Arm. punctum vidimus a librario ante vocem զառաջինն exaratum.

հանեալ 'ի բաբելացւոց՝ արձակեաց ըն-դա անդր ։ Նաբոնիդեայ անցուցեալ զայլ եւ ժամանակս յայնմ աշխար-հի՝ վախճանեցաւ 'ի կենաց ։

Սոյն ամենայն համաձայն մերոց գը-րոց սուրբ ճշմարտութեան, թէ յութուտասներորդում ամի թագա-ւորութեան Նաբուգոդոնոսորայ ա-ւերեաց զտաճարն մեր. եւ կայր յա-ւակեալ մինչեւ ց'Ծ. ամ. Իսկ յերկ-րորդ ամի թագաւորութեանն Կիւ-րոսի անկանելին հիմունք տաճարին. եւ 'ի վեցերորդում ամի թագաւորու-թեանն դարեհի կատարեցաւ ։

Յաւելից 'ի սոյն եւ զփիւնիկեցւոց ժամանակագիրսն. քանզի ոչ սակաւ վերականս ցուցանելոյ բազում հաւա-ստութիւն. Այսպիսի ինչ է ժա-մանակացն համար. Առ Եթոբաղաւ քրմաւ պաշարեաց Նաբուգոդոնոսոր

(illum) misit. Nabounedus vero reliquum temporis in illa regione exegit, deque vita migravit «.

» Haec omnia eamdem, quam nostri libri, veritatem referunt [1], quod nimirum Nabuchodonosorus anno regni sui decimo octavo templum nostrum diruit, et permansit solo aequatum quinquaginta annos. Cyri autem regni anno secundo cum jecissent fundamenta templi, sexto [2] anno regni Darii absolutum est «.

» His adjiciam etiam Phoenicum historiographos; possunt enim multum probationis afferre. Est autem hujusmodi temporum dinumeratio. Sub Ethobalo Sacerdote [3] Nabuchodonosorus Tyrum obsedit per annos

ψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν, τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαγινόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέστρεψε τὸν βίον.

Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν. (γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς) ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἠρήμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα. δευτέρῳ δὲ τῆς Κύρου βασιλείας ἔτει τῶν θεμελίων ὑποβληθέντων, δευτέρῳ πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη.

Προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλειπτέον τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν. Ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταρίθμησις. Ἐπὶ Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιόρκησε Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἔτη δεκατρία. μετὰ τοῦτον ἐβα-

1 Desideratur in Arm. illud Gr. *γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς*, *scribitur enim in ipsis*, puta *in nostris scripturis*.

2 Jos. *δευτέρῳ*, *secundo*. Syncellus tamen nostram praefert lectionem *ἕκτῳ*, *sexto*, ut memoratur etiam in adnot. Jos. ubi et haec adduntur, » quod tuetur N. Abramus in Pharo Vet. Test. p. 305. quem videris «. Imo et Eusebium ipsum in Praep. Evang. huic lectioni favere pro certo habeas: quod enim ibi nunc *δευτέρῳ* legitur, procul dubio in autographo *ἕκτῳ* scriptum erat. Consule Comment. Scripturae Sacrae.

3 Gr. lectio hodierna pro *sacerdote*, *regem* profert, *ἐπὶ Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως*: quis unquam potuerit tam apertae differentiae percipere rationem? nulla enim affinitas inter voces *τοῦ ἱερέως* et *τοῦ βασιλέως*: alibi autem contrarium invenias.

զախտրոս՝ ամս. ԺԳ. Յետ նորա թագաւորեաց Բաղդա՝ ամս. Ժ. Յետ նորա դատաւորք կացին, և դատեցին. Եկնիբաղոս Բասեկայ՝ ամիսս. Բ. և Քեղբես Աբդեայ՝ ամիսս. Ժ. Աբաղոս քահանայապետ՝ ամիսս. Գ. Միգոնոսթոս. և Գերաստարտոս. Աբդեղիմոս՝ մինչդեռ 'ի դատաւորութեանն էր՝ թագաւորեաց ամս. Զ. Բաղատորոս որդի նորին թագաւորեաց ամի մի. Ի նորա վախճանել առաքեցին կոչեցին զՄերբաղոս 'ի Բաբելոնէ. և թագաւորեաց ամս չորս. Եւ 'ի նորա վախճանել կոչեցին զեղբայրն նորա զԻրովմոն. որ թագաւորեաց ամս. Ի. առ նովաւ Կիւրոս պարսից զօրացաւ.

Իսկ թէ այսպէս իցէ, ապա ամենայն ժամանակն լինին ամք. ԾԴ. և ամիսք երեք, ըստ նոցա համարոյն. քանզի զի յեօթներորդ ամի թագաւորութեանն Նաբուգոդոնոսորայ սկսաւ պաշարել զՏիւրոս. և 'ի չոր-

XIII. Post hunc regnavit Balla [1] annos X. Post hunc Judices constituti sunt, judicaruntque: Echnibalus Baseci, menses II. et Ghelbes Abdaci, menses X. Abalus summus sacerdos, menses III. Sipunostus, et Gerastartes. Abdelima, [2] quum judicis fungebatur munere, regnavit annos VI. Balatorus filius ejus regnavit unum annum. Quo mortuo, miserunt atque Merbalum ex Babylone vocarunt; regnavitque annos quatuor. Eo etiam defuncto, vocarunt fratrem ejus Hiromum; qui annos regnavit XX. Hujus tempore Cyrus apud Persas praevaluit «.

» Si vero ita se res habet, omne ergo tempus est annorum LIV. et trium mensium, secundum eorum supputationem [3]. Septimo siquidem anno regni (sui) Nabuchodonosorus coepit obsidere Tyrum: quarto [4] autem anno

σίλευσε Βαάλ ἔτη δέκα. μετὰ τοῦτον δικασταὶ κατεστάθησαν καὶ ἐδίκασαν· Εκνίβαλος Βασλάχου μῆνας δύο, Χέλβης Αβδαίου μῆνας δέκα, Αββαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύγονος καὶ Γεράστρατος τοῦ Αβδηλίμου δικασταὶ ἔτη ἕξ, ὧν μεταξὺ ἐβασίλευσε Βαλάτορος ἐνιαυτὸν ἕνα. τούτου τελευτήσαντος, ἀποστείλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. Τούτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἴρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσιν. ἐπὶ τούτου Κῦρος Περσῶν ἐδυνάστευσεν.

Οὐκοῦν ὁ σύμπας χρόνος ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς. ἑβδόμῳ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν Τύρον. τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δ'

1 Gr. Βαάλ, sicut etiam in sequentibus nominibus diversae occurrunt lectiones, ut videre est e regione.

2 Valde discrepat hic Jos. apudquem sic legitur: » Mygonus et Gerastratus Abdelemi (filii) judicant (vel potius, judices fuerunt) annis sex, quorum inter medium regnavit Balatorus anno uno. Eo defuncto, mittentes, etc «.

3 Decenter expressit Interp. Arm. illud Gr. πρὸς αὐτοῖς, quod sonat ad verbum, apud ipsos, sive juxta eos, id tamen nescio cur tacuerunt Interp. Jos. vet. et nov.

4 Plenior lectio Jos. τεσσαρεσκαιδεκάτῳ, quatuordecimo, vel quarto decimo.

որդւոյն նորա Իրովմայ՝ առ Կիւրոս պարսիկ զիշխանութիւնն. և այսպէս միաբան մերոց գրոց զատմարէն և քաղդէացւոց և տիւրացւոց մատեանքն խօսին։ Զայս վասն այսորիկ այսպէս յաւելացաք։

Բայց դարձեալ յետ այսորիկ և Աբիւդենոս զպատմելին քաղդէացւոց թագաւորութեանն համեմատ բազմավիպին ասորեթեր եղելոյ նոյնաձև։ Սոյնպէս և զազն զասորեստանեայց թագաւորացն կարգ. ըստ կարգի համարէ այս ձև օրինակի։

Hiromi Cyrus Persa imperium accepit. Et ita consone de templo, tum Chaldaeorum, tum Tyriorum volumina cum scriptis nostris proferunt«. Haec ergo in hunc modum de istis Josephus.

Sed tamen posthac rursus Abidenus Chaldaeorum regni rationem, ut Polyhistor, exponit, comprehenditque. Verum Assyrios reges seorsum et ex ordine sic enumerat.

(ԱՍՈՐԵՍՏԱՆԵԱՅՑ)

(ASSYRIORUM)

Աբիւդենեայ վասն ասորեստանեայց թագաւորութեանն։

Abideni de Regno Assyriorum [1].

Այսպէս քաղդէացւոց աշխարհին թագաւորն՝ յԱղովրայ մինչև ՚ի յա-

» Hoc pacto Chaldaei suae regionis reges ab Aloro usque ad Alexan-

ἔτει τῆς Εἰρώμου. Κῦρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων...

1 Novum utique ac inauditum interim audituri sunt eruditi lectores praeteritem Abydeni inter antiquissimos auctores celebratissimi locum. Quo cum ad hoc usque tempus viri eruditione praestantes caruissent, nihil certi invenire ipsi potuerunt, dum inquirebant regum Assyriorum successionem; quippe qui apud omnes alios rerum antiquarum Scriptores nihil aliud de istis regibus invenerint, nisi tantum post Ninum, eumque Beli filium creditum: in quo vertebatur omnis Chronologiae cardo; quoque semel admisso, gravis oriebatur, quin imo insolubilis difficultas. Duo enim tamquam certissima habebantur; primum, quod Nini aetate universam terram in diversa jam regna divisam variae nationes occupaverint, ita ut Ninus ipse, et postea ejus uxor Semiramis innumeris gentibus bellum intulerint, et in magna imperia successerint. Alterum, quod hic Ninus statim post Belum fuerit in regnum suffectus, et ipsius Beli filius sit habitus; illius, inquam, Beli, qui vulgo esse creditur Nemrodes gigas Babylonis conditor: ut expresse fatetur doctissimus Petavius, Rationarii Temp. partis 1. Lib. 1. cap. 1. » Primus in Regum Assyriorum serie Belus ponitur: qui Babylone regnavit, ejusque conditor habetur a profanis auctoribus; ex quo idem videtur esse, qui in sacris litteris Nembroth dicitur. Huic cum quinque et sexaginta imperasset annos, successit Ninus, a quo condita Ninive; eoque sedes translata regni, quod deinceps ab Assyriis nomen accepit«. Item in IX. Lib. Doc-

[illegible]

drum recenseut; de Nino et Semiramide nulla ipsis cura est «. Haec cum dixisset, jaminde historiae exordium

trinae Temp. cap. 13. » Quod vulgo persuasum esse video, Belum Nini patrem eumdem esse, quem Moses Nembrot appellat, non repudiamus «. Quo admisso cogitur clarissimus auctor, haud secus ac omnes qui in eadem sunt sententia, litem illico movere, quomodo nempe eo saeculo tot hominum millia, quot aetas Nini postulat, in orbe terrarum esse potuerint? cum Belus ipse, Nembrotes creditus, interfuerit, imo praefuerit turris Babylonicae opificio, ac Ninus Beli, ut creditur, filius, non multo post ei successerit. Prosequitur itaque memoratus vir doctissimus demonstrare cap. xiv. Doctr. Temp. facillimam hominum propagationem, ita ut concludat: » paullo post Nini primordia, hoc est anno circiter a diluvio ccxv. in una stirpe mortales extitisse, si cum nepotibus majores omnes (sit) superfuisse fingas, 1219133512, in duabus; 2458267024 «. Sed advertendum et illud quod inibi praemisit Petavius. » Movit tamen nonnullos haec imperiorum gentiumque propagatio, ut laxandum a diluvio ad Abraamum intervallum existimarent, et proinde Graecorum in eo ratiocinia Latinis anteferrent. Quippe ex horum computatione non plures quam ccxcii. anni numerantur. Proinde cum initium Beli quadret in annum a diluvio cxiii. ut is lv. regnarit annos. Ninus circa annum ccviii. inierit oportet, ac cclix. desierit. Annis enim regnavit lii «. Cui difficultati sic se illico opponit, dicens: » Verum hoc ipso tempore, licet exiguo, majorem in modum hominum genus amplificari potuisse, dubitabit nemo, qui id animo reputaverit; singulari Dei providentia factum, ut ad incrementa sobolis humanae, atque ad orbis vastitatem instaurandam, praecipua quaedam in illis foecunditas inesset, quae justam alioquin aetatem anteverteret; ut vel a pueris ipsis, quod nonnulli suspicantur, probabile sit generandi vim illis, et usum potuisse suppetere. Adde multas ab singulis uxores adjunctas, quo eodem tempore liberi plures existerent. Adde vivax et vegetum aetatis robur, ut ad multos annos superstites essent, prolemque susciperent «.

Sed quorsum ista? ut nempe pateat in qualem auctores illi angustiam acti fuerint, qui praedictam sententiam tuentur, putantes Ninum fuisse Beli filium, et post patrem statim regnasse. Propagent pro libito, si tamen credendum sit, genus mortalium eo, quo adstringunt, spatio: sed praeterea quaerendum erat, an certum sit initium regni Beli, vel ejus, ut volunt, filii Nini? Immo illud magis disquirendum fuit, num quemadmodum Ninus juxta omnes Abraamo aequalis fuit, sic et pater Nini Bel creditus, aequalis esse potuerit Tharae, qui Abraami pater fuit? Mirum quod hoc Petavius vix animadvertit, qui satis sciebat Abraamum decimum esse a Sem; et Nembrodem, scilicet, ut vult, Belum, tertium a Cham fratre Sem: satis, inquam, sciebat quod ut Sem, et Cham aequales fuerunt, ita et Arphaxad filius Sem, et Chus filius Cham omnino aequales, atque ideo Sale filius Arphaxad certe aequalis fuit Nemrod filio Chus. Quod si, et Ninus filius fuerit Nemrodis, ut conceditur, ergo is cum Eber filio Sale aetati suppar omnino fuit. Qua itaque ratione Ninus Abraamo coaevus esse potuerit? Sed Petavius ultra id voluit, ut Semiramis sit Abraamo aequalis, haec veluti certissima proferens Rationar. Temp. Part. 1. L. 1. c. 1. » Semiramidis anno 23. Abraamus oritur: non, ut falso persuasit Eusebius, Nini 43 «. Verum pace dixerim viri gravissimi, parum id ipsi prodest; leviora haec sunt, cum graviora a nobis memorata sint, tam auctoritate Abydeni, quam certo argumento corroborata. Si haec perpendisset Petavius, vel minime crederet Ninum Beli, Nemrodis videlicet, filium fuisse. At ipse firmiter manens in sua sententia, constanter rem disponit in laterculis Lib. xiii. Etenim sub Reu, qui sextus fuit a Sem, memorata extructione turris Babyloniae, subdit verbum de Belo, anno mundi 1809. hoc modo: » Assyriorum igitur imperium hoc fere anno primordium habuit. Hujus conditor a profanis Belus; a sacris historicis Nembroth ille nominatur, robustus venator coram Domino, nepos Chami, qui Babylonem condidit. Gen. x. 10. Ad idem tempus referenda sunt Arabum, et Aegyptiorum regna, quae in Eusebii Chronico (debuit dicere, in Pseudo-Eusebii Chronico Syncelliano a Scaligero excogitato) fabulosa vetustate supra diluvium extenduntur «. Dein an. Mund. 1874. sub Nachor avo Abraamis » Mortuo Belo, qui regnavit annos lxv. Ninus imperavit «. Et succes-

[illegible]

duoit. » Fuit, inquit, Ninus, Arbeli (filius); qui Chaali; qui Arbeli; qui Anebi; qui Babii; qui Beli regis Assyriorum «.

vire an. 1926. sub Thare: » Ninus hoc anno moritur, postquam regnavit annos 52. Hic Ninyam filium impuberem reliquit, cujus nomine primum Semiramis imperium administravit: deinde ad sese transtulit, ac duobus et quadraginta annis obtinuit. Tandem an. 1998. Thare septuaginta natus annos Abrahamum genuit ... anno post diluvium 293. Semiramidis 25 «. Quis haec ferat, si generationes Sem et Cham inter se conferat?

Sed ne Petavius tantum credatur ex una parte errasse, audiendus et similis ei in eruditione Chronologica Usserius vir celebratissimus, qui in alteram partem deflexit. Is sane rerum difficultate coactus, minime voluit Belum credere eumdem esse cum Nemrode, sed istum, Nemroden scilicet Babylonis conditorem locans anno mundi 1771. in diebus Heber, deinde Belum ipsum in duos divisit. Primum fere inauditum ponit in extremis Isaaci diebus, ann. 2262. his verbis: » Evechous apud Chaldaeos imperare coepit, 224 annis ante Arabes. *Jul. African.* (subintellige *apud Georgium Syncellum*). Qui videtur esse Belus Babylonius, sive Juppiter Belus; a Chaldaeis postea Deus habitus, etc «. Post modum venit ad Belum Nini Patrem, ita scribens ann. 2682. in diebus Ehud Judicis Israelitarum: » Belus Assyrius in Babylonia, post Arabas, regnavit annis 55. *Jul. African.* «. Atque successive an. 2737. in diebus Deborae et Barak: » Ninus Beli filius, Assyriorum fundavit imperium ... Annos regni 52. illi tribuunt Julius Africanus et Eusebius «. Deinde an. 2789. » Semiramis, Dercetidis filia, Menonis primum, deinde Nini uxor, universae Asiae praeter Indos imperitavit: vixitque annos 62, cum 42. regnasset «: cujus anno secundo, mundi 2790. » Eli Sacerdos nascitur « juxta Usserium. Videant lectores sapientissimi, quem ex hisce duobus in re Chronologica praestantissimis viris, Petaviumne, an Usserium sequi velint? Hac in parte neuter sequendus, sed potius Abydenus audiendus, ut ratio videtur postulare. Omitto caeteros Scriptores Criticosque innumeros, qui diversis in saeculis floruerunt; quorum variantes vagantesque sententias melius quam nos tenent Lectores eruditi.

Verum Armenii, quod sane miraris, jam antiquitus Abydeno auctore aliisque commentariis quam veterrimis suffragantibus, pro certo habebant Ninum minime *Beli* filium fuisse, sed *Arbeli*; non proximum successorem, sed unum ex posteris Beli; eumque celeberrimum in ea posteritate, atque adeo Beli filium late modo nominatum: id quod omnes Armenae nationis scriptores (quamvis Latinis parum noti) una voce testantur cum D. Moyse Chorenensi v. Saeculi auctore saepe memorato memorandoque, cujus opus a Whistoniis Latio donatum; ubi Lib. 1. cap. 4. ita digeritur posteritas Nemrodi in generatione Chami: [illegible] etc. « Nebrothes genuit Babium. Babius genuit Anebim. Anebis genuit Arbelum. Arbelus genuit Chaealum. Chaealus genuit Arbelum alterum. Arbelus genuit Ninum. Ninus genuit Ninyam « (ex Semiramide, ut patet). Paucis vero interjectis, rem ex Abydeni ipsius auctoritate auctor confirmat; ait enim: [illegible]. Id est: » Nec est quod quis de hujus rei veritate addubitet, cum de iis nobis complura tradat Abydenus, auctor certus, (vel ita, cum haec nobis tradit plurimis in rebus certus repertus auctor Abydenus), ita dicens. Ninus ortus Arbelo; (adde, Is Chaealo.) Chaealus Arbelo, Is Anebi, Is Babio, Is Belo. (Arm. Graeco more, Ninus Arbeli, Chaeali, Arbeli, Anebis, Babii, Beli). Similiterque stirpem nostram ab Haico ad Aramum pulchrum, quem Semiramis interfecit, hoc or-

[illegible]

Deinde singulos a Nino et Semiramide recenset, usque ad Sardanapallum, qui fuit omnium postremus: a quo usque ad primam Olympiadem esti-

dine enumerat: Araeus pulcher Arabi filius, qui Harmae, qui Gelamii, qui Amasiae, qui Aramaeis, qui Armenaci, qui Belo adversatus vitam (ejus) amisit: Atque haec narrat Abydenus in primo suo originum libro, quem (lege, quae; scilicet verba ad Armenios spectantia) postea quidam huc attulerunt (lege, hinc vel nunc abstulerunt) «. Ex quo patet, Chorenensem eadem, quae Eusebius, apud Abydenum legisse de Beli successoribus sive posteris; atque alia quaedam, quae ad Armenios attinent, in vetustis atque accuratioribus ejusdem exemplaribus attigisse: quae Graeci omittunt, ait ille, ut minus sibi expedita. Sed quod ad rem nostram pertinet, Ninum Beli non filium, neque successorem proximum, sed solum unum ex ejus posteris esse confirmat Chorenensis etiam auctoritate Maribae Catinensis, qui ante Abydenum vixit. Is, inquam, postquam Belum ab Haico Armeniorum primogenitore interfectum narrasset, post demum Aramum inter Haici posteros septimum sub Nino floruisse ait, etc. quae velim ut consulas in Choren. Lib. I. cap. 8. usque ad 18. ubi et perpende auctoritatem Maribae inniti antiquissimis monumentis, quae continebantur in eo volumine, cujus initium: « [illegible] » Hoc volumen jussu Alexandri ex Chaldaico sermone in Graecum fuit conversum; continetque germanam antiquorum atque veterum historiam, etc «. Tam antiquissimis, adeoque firmissimis auctoribus jure Chorenensis ipse profligat contrariam sententiam, loco supra citato, cap. 4. dicens: « [illegible] » Ii autem nobis videntur prorsus a vero aberrare, qui Ninum aut Beli filium, aut ipsum dicunt esse Belum. Neque enim generis, nec annorum series huic rei testimonio est; nisi, si quis, quod uterque fuerit inclytus et celebris, ideo verisimile esse arbitratus, nova antiquis velit connectere «.

Haec profecto certa nobis sunt. Restat tamen ut disquiratur, cur ipse Eusebius nempe noluerit hac in parte Abydenum a se citatum imitari, sed potius Ninum ut proximum Beli successorem esse quodammodo fere supposuerit. Cujus tamen rei apertissima est ratio: Siquidem Eusebius more suo videtur vulgatam inter Graecos sententiam amplexus esse, vel potius Castoris auctoritatem, ut in plurimis, sic in hac quoque parte sibi conciliasse. Nihilominus certum est eum cauté se gessisse, ne quid de suo decerneret: maxime vero difficultatem effugisse, atque eo animo non a Belo, sed a Nino tum in prima hac Chronici parte certum Assyriorum regum catalogum, tum Canonem suum inchoasse, Belo aliisque suis posteris usque ad Ninum consulto praetermissis.

Quo in consilio, ut mihi videtur, prudentiorem se se declaravit prae caeteris auctoribus Graecis, quorum plurimi (ne dicam omnes) omnino sustulerunt praedecessores Nini, nullumque inter Belum ac Ninum regem noverunt. Quidam vero quatuor ex quinque regibus, qui ante Ninum fuerunt, nescio qua auctoritate, de propriis sedibus deturbantes, transtulerunt in posteriora tempora, collocaruntque inter successores Nini post immensum intervallum, scilicet post Teutamum, qui Trojano bello aequalis fuit, postque ejus successorem Teutaeum: idque inverso ordine, nepotes ac pronepotes ante avos ac proavos collocantes. In hac sententia absurdissima fuit Georgius Syncellus, vel Africanum, vel nullum secutus auctorem, ita continuans seriem regum Assyriorum post Teutaeum, pag. 120. et 123.

Ἀσσυρίων κθ'. ἐβασίλευσεν Ἀράβηλος ἔτη μβ'.
Ἀσσυρίων λ'. ἐβασίλευσε Χάλαος ἔτη με'.
Ἀσσυρίων λα'. ἐβασίλευσεν Ἄνεβος ἔτη λη'.
Ἀσσυρίων λβ'. ἐβασίλευσε Βάβιος ἔτη λζ'. κτλ.

» Assyriorum XXIX. regnavit Arabelus annos XLII.
» Assyriorum XXX. regnavit Chalaus annos XLV.
» Assyriorum XXXI. regnavit Anebus an. XXXVIII.
» Assyriorum XXXII. regnavit Babius an. XXXVII.

Ubi vides quatuor hos reges sumptos ex serie antecessorum Nini, qui quinque fuerunt juxta Abydenum inverso ordine: juxta enim eum post

[illegible] ciuntur anni LXVII. Abidenus itaque de regno Assyriorum singillatim ita scripsit. At non ipse solum, sed etiam Ca-

. . . .

Belum fuit Babius; quem secuti sunt Anebus, Arbelus 1. Chaealus. Arbelus II. cui successit Ninus. Verum miror Syncelli arrogantiam, qui non contentus haec ita praeposterè digerere, addit de Babio novum hunc errorem: Βάβιος οὗτος ἐστιν ὁ παρ' Ἕλλησι Τιθωνὸς λεγόμενος Ἀσσυρίων λβ. βασιλεύς. τούτου παῖς Μέμνων, ὃς συνεμάχησε τῷ Πριάμῳ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ διεφθάρη ὑπὸ Ἀχιλλέως. φέρεται δὲ καὶ ἀντίγραφος Πριάμου ἐπιστολῆς, ὁ αὐτὸς ἐστι καὶ δεύτερος Ταντάνης. Id est interprete Goaro: » Babius iste Tithonus est Graecorum vocibus laudatus Assyriorum rex 32. cujus filius Memnon adversus Graecos Priamo tulit auxilium, et Achillis manu sublatus est. Epistolae ad eum a Priamo datae inter nonnullos circumfertur exemplar. Idemmet secundus Tantanes agnoscitur «. Verum taedet nos Syncelli hallucinationes confutare. Omitto et Scaligeri iram contra Eusebium, quem gratis supponit omnia ab Africano transcripsisse, vix tamen ei adhaesisse.

Cur autem edita minime fuerint nomina antecessorum Nini in publicis commentariis praeter Belum, ex iis quae veteres auctores dixerunt, duas causas afferre possum. Quarum prima, quod nullo modo praeclaris gestis insignes, sed potius molles atque ignavi fuerint, ideoque in vetustate illa facile oblivioni traditi. Altera autem, quod Ninus vir superbus, ac vanae gloriae cupidus, studuerit antiquorum monumenta e medio tollere, ut sua tantum facta a posteris celebrarentur. Haec ex gravissimis auctoribus constanter Chorenensis noster profert: quoad primam enim dicit L. 1. c. 4. " [illegible] ». hoc est: » Ejusdem rei testis est Cephalinus, qui in capite quodam haec dicit: Principio operis nostri, propagines singulas instituimus sigillatim subtexere ex regiis Tabulariis; sed mandata a regibus accepimus ignobilium ac nequam (lege, pigrium, vel ignavorum) inter veteres hominum memoriam praetermittere, enumerareque fortes solum ac sapientes rerumque potitos peragratores, neque tempus inutiliter absumere, et caetera «.

Quoad vero secundam rationem haec habet eodem Lib. 1. c. 13. ex Mariba Catinensi antiquissimo scriptore: " [illegible] [i. e. ». Idem (Maribas) et alias ejus rei rationes affert, utique Ninum, (supple, ut dixi,) superbia inflatum suaeque gloriae cupidissimum, cum se unum summae potestatis, et fortitudinis ac bonitatis fontem atque originem haberi vellet, complures libros et historias antiquas rerum ubicunque egregiè gestarum jussisse concremari; et de se tantùm suisque temporibus conscribi «.

Eadem affirmat et Arzerunius, qui quo studiosius atque ex professo Assyriorum reges examinavit ex antiquis monumentis (erat enim de prosapia posteritatis filiorum Sennecherim in Armeniam profugientium), eo majorem fidem mereat oportet. Is ergo Lib. 1. c. 2. postquam constanter memorasset juxta antiquos Scriptores, Beli successores Babium, Anebium, Arbelum, Chaalum, Arbelum alterum Nini patrem, haec subdit: " [illegible]

[illegible]

stor in primo Chronicorum brevi volumine [1], ad hujus exempli formam, syllabatim quidem de Assyriorum regno enarrat.

[illegible]

Ex Castoris Brevi Volumine, de Regno Assyriorum.

[illegible]

» Belus, inquit, rex erat Assyriorum: et sub eo Cyclopes Jovi decer-

[illegible] i. e. » Quod autem (alii) Ninum post Belum regnasse dixerint, praetermissis tot nominibus (regum intercedentium), id causae fuit, quoniam in mandatis a regibus haberent, in Majorum monumentis exarare tantum insignes res virorum fortium, nec ita ignavorum; nec non vivaces quasdam effigies, qui depingere vellent, ut imagines fortium virili animo ac decore praeditas delinearent, ignavorum vero ac ignobilium, specie molli et foeminina descriptas, soloque inscriptione indicatas «. Pariter et sequenti cap. 3. haec addidit, dicens: » Indicia istorum temporum, ut antea annotavimus, transactorum scilicet a diebus Beli ad Ninum usque, haud notabilia insigniave gesta praesefere in majorum monumentis visa sunt, fortasse ut obstaculis varii generis impedita. In primis enim, linguarum confusione confecta, discordia intima inter se exagitabantur. Sive etiam inertia, viris generosis indigna, nonnunquam usurpata, non est scriptis mandata ab illis Chaldaeorum Scriptoribus. Adde, quod si quae scripta fuerint, sed tamen cum Nini generosa praeclaraque gesta, Beli instar, quam maxime extulerint eum in ambitionem elationemque animi proprio amore, adeo se voluit dici auctorem virorum fortium, regemque primum; ut etiam majorum monumenta, acerrima lege promulgata, in unum collecta igni tradi jusserit, ita ut, ne vestigia quidem aliorum nominum cernerentur, nisi suimetipsius tantum. Nam et hic dicitur regnasse universae Asiae ac Libyae praeter Indos; quinetiam urbem Niniven, velut regni caput, ab Assur conditam, a Nemrode tamen eversam, is demum restauravit in honorem sui nominis «. Verum non desunt, qui librorum combustionem tribuant Nino, qui secundus dicitur; non tamen et primo denegare possunt: de quo non est, cur a nobis disseratur.

1 [illegible]. expresse notat in autographo habitum Χρονικῶν, sicut etiam [illegible] satis clare indicat τῆς ἐπιτομῆς, quod a Latinis nunc *Epitome* per Hellenismum, nunc *Compendium* vocatur, vel *Compendiorum volumen*. Et quidem simili nomine praesens Castoris opus ab auctore nostro tam hic, quam in Canone citatur.

գէն․ փայլատակմամբն և շանթիւ հրացանիւ, օգնականութիւն մարտուցելոյ լինել տիտանացն. դիցն 'ի կռիւս պետեցին։ Եւ թագաւորքն տիտանացն այս ճանաչէին 'ի ժամանակին, յորոց մի էր ողիգէս անուն։ Եւ յետ սակաւ բանից զհետ երթեալ ասէ՝ ասէ, թէ սկայք զդիցն 'ի վերայ, զոր և սատակեցան, զօրավիգն օգնականութեան դիցն լեալ հերակղէս և դիոնեսոս՝ որ էին 'ի տիտանացն։

Բելոս՝ զորմէ յառաջագոյնն ասացաք, վախճանեցաւ զկեանս. որ և աստուած կարծեցաւ։ Յետ որոյ Նինոս ասորեստանեայց թագաւորեաց ամս. ծբ. Սա կին էառ զՇամիրամ. Յետ որոյ շամիրամ թագաւորեաց ասորեստանեայց՝ ամս. խբ. Եւ ապա զամէս, որ և Նինուաս. Եւ հայ մի ըստ միոջէ զթագաւորս ասորեստանեայց՝ որ յետ նոցա եղեն, 'ի կարգ արկեալ հասանէ մինչև զսարդանապաղոս, յանուանէ յիշատակելով զամենեսին. զորոց և մեք յետ սակաւուց և զանուանս և զժամանակս թագաւորութեանցն դիցուք։ Քանզի և նա 'ի կանոնսն զայս օրինակ բանից գրէ վասն նոցին։

Նախ զասորեստանեայց թագաւորսն յօրինեցաք, սկիզբն 'ի բելայ արարեալ. և զանգի ամս թագաւոր-

tanti adversus Titanos, per fulgura fulminaque ignea opem in praelio tulerunt. Eo autem tempore Titanorum reges agnoscebantur; quorum unus erat Ogygus rex«. Paucis vero interjectis, prosequitur, dicens: »Gigantes in Deos irruentes perempti sunt, auxilium Diis ferentibus Hercule et Dionyso, qui ex Titanis erant«.

» Belus, de quo antea diximus, vitam finivit, quin et Deus habitus est. Post quem Ninus imperavit Assyriis annis LII. Hic uxorem duxit Semiramidem. Post eumque Semiramis ipsa in Assyrios regnavit, annis XLII. Deinde vero Zames, qui etiam Ninyas«. Et continuo singulos Assyriorum reges, qui post eos fuerunt, in ordinem redigens, ad Sardanapallum usque recenset, cunctos nominatim commemorando: quorum etiam nos utique nomina, regnique tempora paulo post adponemus. Siquidem et ille in Canone suo his verbis de ipsis scribit [1].

» Primo Assyriorum reges digessimus, initium a Belo facientes [2]: quum vero ipsius regni annos vix certo tra-

(Syncell. pag. 164.)

. . . (ὥς που καὶ Κάστωρ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ φησὶν, ὧδε.)
Πρώτους μὲν εἶναι τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς κατετάξαμεν, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Βήλου πεποιημένους. τὸ δὲ, τῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ

1 Syncellus, ut vides e regione, praesentem Castoris locum ex Eusebio transcripsit, quamvis non adeo integre. Syncellum vero descripsit Scal. p. 46.

2 Textus Arm. non ita obscure declarat, ad personam Scriptoris, Castoris nempe, haec pertinere սկիզբն 'ի բելայ արարեալ: ac si diceret in personali, *Sermonis initium a Belo fecimus*; ideoque in Gr. interpres legerit πεποιημένοι. Quum vero hodie apud Sync. legatur

[illegible]

ditos habeamus, nomen tolummodo commemoravimus: sed tamen Chronologiae principium a Nino duximus, et in alterum Ninum, qui regnum a Sardanapallo accepit, desinimus[1]: ut pote hoc pacto perspicuum esset tam universi temporis, quam singulorum regum (temporis) spatium: hoc itaque modo reperitur tempus annorum ж. ducentorum et octoginta «. Haec Castor. Porro eadem, qui Bibliothecas collegit Diodorus Siculus, iisdem verbis refert.

[illegible]

Ex Diodori voluminibus, de Assyriorum Regno[2].

[illegible]

» Primum quidem in Asia ex ipsa regione fuerunt reges; quorum nec

ἔτει, μὴ παραδίδοσθαι σαφῶς. τοῦ μὲν ὀνόματος μνημονεύομεν, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς χρονογραφίας ἀπὸ Νίνου πεποιήκαμεν; καὶ καταλήγομεν ἐπὶ Νῖνον τὸν διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν ἀπὸ Σαρδαναπάλου...

(Diodor. Sicul. Lib. II. pag. 113. 137. Vide et Syncell. pag. 132.)

Τὸ πάλαι τοίνυν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὀνόματα μνημονεύεται. πρῶτος δὲ

πεντακοσίων, Goar aliter rem expressit, τὴν ἀρχὴν non pro principio, sed pro principatu seu imperio ita accipiens: » Primo quidem ordine reges Assyriorum generis et imperii seriem a Belo ducentes locavimus «: ubi nullum in Gr. *generis*, ac *seriei* vestigium; ne dicam *imperii* quoque, de quo est controversia; an scilicet ἀρχὴ hic *initium* ne, vel *imperium* designet: primum certe vel ipse Goar et invitus amplexus est, vertit enim » principium duximus «.

1 Hic fragmenti finis apud Sync. qui tamen sequentia ad sensum usurpavit loco praecitato, sc. p. 134. D. dicens de Eusebio nostro, τῷ Κάστορι μᾶλλον ἀκολουθήσας, οὗ καὶ μαρτυρίαν προήγαγεν, ,ασπ', ἔτη φάσκοντος τοὺς Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἄρξαι. i. e. ad verb. » Castorem magis imitatus (Eusebius), cujus et testimonium producit, MCCLXXX. annos dicentis Assyriorum reges regnasse «. Si vacat, consule et interp. Goari.

2 Locus Diodori occurrit etiam apud Syncellum p. 132. D. quem noli putare Diodorum

թագաւորք. որոց ոչ քաջութիւն և ոչ անուն յիշի։ Առաջինն՝ վիպասանութեան և յիշատակաց արժանի Նինոս գտանի՝ թագաւորն Ասորեստանեայց. որ մեծամեծս արութեան և քաջութեան գործեաց. զորմէ մանր կարգ ըստ կարգի գրել փութացաք։ Եւ ապա յետ այլոց բանից ասէ, եթէ Նինոս որդի 'ի Շամիրամայ ծնի Նինուաս. Եւ յորժամ վախճանեցաւ, ըզկինն եթող տիկին. զՆինոս Շամիրամ թագաւորաց յարքունիսն. Եւ դարձեալ յետ սակաւ բանից զՇամիրամայ՝ ասէ; շարադրանաց, եթէ սա թագաւորեաց ամենայն Ասիացւոց՝ բաց 'ի Հնդկաց. Եւ վախճանեցաւ ըստ այնմ օրինակի՝ որպէս յառաջագոյն ասացաք, կեցեալ ամս. կբ. և

praeclarum aliquod factum, nec nomen * memoriae traditum. Primus itaque enarratione ac memoria dignus Ninus rex Assyriorum inventus est; qui quam maxima gesta, eaque praeclara perpetravit: de quo minutatim ac singillatim ut scriberemus operam dedimus «[1]. Posteaque aliis verbis interjectis, ait, quod » filium procreavit ex Semiramide Ninyam. Quum vero mortuus esset, uxorem Dominam reliquit. Ninum ergo in regia Semiramis sepelivit «. Item paucis verbis interpositis, refert de Semiramide, dicens[2]: » Haec universae Asiae, exceptis Indis, imperavit; atque eo, ut antea diximus, modo obiit; annos cum vixisset LXII. regnassetque annos XL.

τῶν ἱστορίᾳ καὶ μνήμῃ παραδιδομένων Νῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο. περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. (Καὶ μεθ' ἕτερα). (μετὰ δὲ ταῦτα) γεννήσας ἐκ Σεμιράμιδος υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν. τὸν δὲ Νῖνον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν βασιλείοις. (καὶ ἐπάγει.) αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἁπάσης, πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ξβ. βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοῖς μ'. . . . . Μετὰ δὲ

ipsum consuluisse, sed magis Eusebium nostrum transcripsisse, ut patet ex sincera imitatione in verbis interjectis Eusebii more. Omitto Scaligerum, Syncellum ipsum postea describentem p. 32. cujus is locus, sc. Scaligeri, memoratur in adnot. Diod. a P. Wesselingio sub putato nomine Chronici Canonis Eusebiani, hoc modo: » Unus hic est . . . . Euseb. Can. Chron. p. 29. « qua intelligit primam Scal. editionem.

1 Arm. textus in singulari expressus ոչ քաջութիւն և ոչ անուն, aperte probat genuinam lectionem Diod. οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὄνομα; minime vero Syncellanam apud Goarum, et Scaligerum in plurali habentem οὔτε πράξεις ἐπίσημοι, οὔτε ὀνόματα.

2 Nescio an Sync. ipse, vel potius amanuensis ejus omiserit illam lineam περὶ οὗ etc, quam integram et Diod. et Eusebius noster habent. Hic sane, ubi desinit primum Diod. fragm. solerter interjecit Euseb. illa, Եւ ապա յետ այլոց բանից ասէ: quod et Sync. observavit per ea καὶ μεθ' ἕτερα, sc. Atque post alia: cui subjungitur alter Diodori locus ex p. 120. ubi suspicamur in cod. Arm. intercidisse sub verbum Ծնեալ, illam vocem յետ այսորիկ, cum atque praeferant Diod. et Sync. μετὰ δὲ ταῦτα.

3 Pariter cum Eusebio excipit Sync. quamvis in compendium redigat, καὶ ἐπάγει, et infert; ubi noster fortasse habuit καὶ πάλιν μεθ' ἕτερα ἐπάγει λέγων: id enim fere sonat Arm. lectio. Utcumque sit, uterque prosequitur ea, quae occurrunt apud Diod. p. 134.

Թագաւորեալ ամս . ԽԲ . ընդ քառասուն ամ: Եւ մի ըստ միոջէ համարի , թէ յետ նորա մահուանն՝ Նինուաս Նինոսի եւ Շամիրամայ որդի առ իշխանութիւն . եւ անձին խաղաղութեամբ . եւ պատերազմանց եւ աշխատանաց մօրն մնաց չեղեւ երբեք երբէք նախանձաւոր :

Եւ դարձեալ յետ այլոց բանից զնոյնպիսի ասէ . Համանգոյն սմին ասէ եւ այլ թագաւորքն որդի 'ի հօրէ առնուին զիշխանութիւն . եւ թագաւորեցին ազգաց յազգս մինչեւ զսար-

supra quadraginta «. Et singulatim recenset: » Post ejus obitum Ninyas Nini et Semiramidis filius imperium suscepit, ac in pace obtinuit; nec matris unquam animi ad bella laboresque proclivis aemulatorem se praebuit «.

Atque iterum post alia verba [1] subdit. » Similiter ei, inquit, et alii reges a patre filius [2] imperium accipiebant, regnaveruntque a progenie in progeniem [3] usque ad Sardanapallum. Sub

τὸν ταύτης θάνατον Νινύας ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἦρχεν εἰρηνικῶς, τὸ φιλοπόλεμον καὶ κεκινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμῶς ζηλώσας.

(Καὶ μεθ' ἕτερα.) παραπλησίως δὲ τούτῳ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχήν, ἐβασίλευσαν ἐπὶ γενεὰς (μέ.) μέχρι Σαρδαναπάλου. ἐπὶ τούτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσ-

1 Sync. vel (si liceat suspicari) ejus librarius quamvis in anterioribus omiserat non pauca, iterum tamen hic Eusebium sequitur, interjectis ejusdem more, καὶ μεθ' ἕτερα: ubi arbitror in nostro exemplari lectum fuisse καὶ πάλιν μεθ' ἕτερα ἐπάγει. In sequentibus itaque Diod. verbis, quae cernuntur in edit. p. 135. adverte adprobari illud τούτῳ, per սմին, quod deest in Sync. sicut et οἱ quod tenet Scal. desideratur in edit. Goari. Ut ut sit, Համանգոյն սմին, accuratissime cohaerens cum Gr. παραπλησίως δὲ τούτῳ, apprime assignat praecedentem regem: sonat enim, *Similiter ei, juxta istum*: quo posito minime probabitur Lat. versio Interpretis Diod. habentis: *Ad eum prope modum*. Ubi alieno sensu sumitur pronomen τούτῳ, ac si reipsa non adesset. Et quidem Goar cum non habuerit in sua lectione illud pronomen, potuit reddere, ut reddidit, *in hunc ferme modum*.

2 Verbum verbo diligenter (quamvis non adeo ornate) reddi placuit, ut facile innotesceret affinitas inter Arm. et Gr. atque item ostenderetur sincera Diod. lectio, παῖς παρὰ πατρός; id enim sonat որդի 'ի հօրէ; pro quo Sync. habet vel παῖδες παρὰ πατρός, ut Goar legit, vel ut Scal. placuit, παῖδες πρὸς πατρός, cujus rei causa etiam sequens vox variatur: quam nempe Diod. habet in singulari, διαδεχόμενος, penes Sync. in pl. διαδεχόμενοι; quod nihil ad nos: nam in Arm. aeque potest որդի, որդիք sing. vel. plur. in hujusmodi reponi locis; quamquam hic, ut decentius, in plur. ponitur, cum antecedat vox pl. թագաւորք: vide similia et infra in textu Cephallonis.

3 Ազգաց յազգս. Haec verba testantur in Gr. lectum certe fuisse ἐπὶ γενεὰς μέν, vel ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ut non semel occurrit in sacris literis; aut demum quid simile in plur. absque ullo certo numero. Quae sanè vera lectio (ni fallor) funditus evertit Criticorum disceptationem in hunc Diod. locum: ubi habetur juxta varia exemplaria, ἐπὶ γενεὰς λ'. vel τριακόντα, sive λέ. vel τριάκοντα πέντε: sicut et apud Sync. ἐπὶ γενεὰς μέ. seu τεσσαράκοντα πέντε, ubi tamen Scal. voluit quasi juxta mentem Diod. legi λέ. sive τριάκοντα πέντε. Hanc lectionem amplexus est et Goar in marg. ipsi viderint, an satis prudenter. Sed vix sustinemus Wesselingii conjecturam in adnot. Diod. p. 135. n. 35. is enim deceptus a Goaro, qui deceptus erat a Scaligero, e Pseudo, inquam,

ժամանակագրութ. քանզի առ նոյնա- թագաւորութիւն Ասորեստանեայց փոխեցաւ ի Մարս, անցեալ քան եւ ամս աւելի քան զհազար եւ զերեք- հարիւր. որպէս ասէ Կտեսիաս Կնի- դացի յերկրորդ մատենին. Բայց զանուանս թագաւորացն՝ զոր թա- գաւորեցին, եւ զբազմութիւն ա- մացն՝ յոյժ ինչ փոյթ գրելոյ, քա- զի ոչ գործեցաւ ինչ ի նոցանէ ար- ժանի յիշատակի. միայն Թրովացւոցն օգնականութեանն, որ առաքեցաւ- առ յԱսորեստանեայց՝ արժա- նի եղեն յիշատակութեան. որոց Մեմնոն Տիթոնեայ էր զօրավար.

eo enim regnum Assyriorum ad Medos translatum est, quum mille trecentos et amplius annos perdurasset: prout Ctesias Cnidius in secundo libro tradit. Nomina verò regum qui regnarunt [1], annorumque spatium, quamvis longum, negligunt describere; eo quod nihil memoria dignum ab eis actum fuisset; nisi quod suppetiae Trojanis ab Assyriis missae dignae fuerunt quae memorarentur, quorum Memnon Tithoni (filius) dux erat «.

συρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν ͵α. καὶ τʹ· καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ βʹ. βίβλῳ. τὰ δὲ ὀνόματα τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν οὐκ ἐπιγεγράφει, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ᾽ αὐτῶν πεπρᾶχθαι μνήμης ἄξιον. μόνη γὰρ τέτευχεν ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπὸ Ἀσσυρίων, ἣν ἐστρατήγει Μέμνων ὁ Τιθωνοῦ.

Eusebio, ita ibi monuit. » Ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα, Euseb. et secutus illum Syncellus; corruptos enim ejus numeros ad hanc formam esse instaurandos recte animadvertit Jac. Goar «. Veritatem facile assequi poterant hi, qui tam diversa putarunt, si forte animadvertissent facile irrepsisse apud Sync. librariorum vitio numerum μέ, oscitanter nempe repetentium syllabam με, qua incipit sequens vocabulum μέχρι, ita ut, si deleas τὸ μέ, ut merito delendum est, vel saltem legas μὲν, idest quidem, utique, eritur vera lectio Eusebiana, ideoque verè dici potest contra Wesselingium: » ἐπὶ γενεὰς (μὲν). Eusebius, et secutus illum Syncellus; cujus tamen illibatam lectionem interpolarunt posteri, legentes μέ. posteriores verò pro lubidine reponentes λέ «: mutuati nempe ex altero Diod. loco, quod infra occurret. Poterant item commodius conjicere ipsius Diod. editores, unam vel alteram ex literis verbi ἐβασίλευσαν (quod statim excipit τὸ γενεάς,) amanuensium incuria seorsum fuisse insertam numeri loco λέ. vel λ΄. quod ii, qui postea fuerunt, profecto exprimere voluerunt per nomina numeralia τριάκοντα, vel τριάκοντα πέντε. Quod nemo inficias ire poterit, qui rem similem in sequenti periocha ab illis tentatam fuisse sciat. Siquidem addiderunt ibi haec ἔτι δ᾽ ἑξήκοντα in lect. Diod. plane ignota Eusebio et Syncello, quod et ipse Wesselingius tamquam mendum habet, ait enim in num. 58. » Recte haec desunt Euseb. (puta Scaligerano, haud secus ac nostro) et Syncello, neque leguntur infra, c. 28. ut prorsus probabile sit ab aliquo esse addita «; prosequiturque sua confirmare Petavii auctoritate: consule locum citatum.

1 Plurimum variant hic inter se lectiones: τὸ πάντων, al. πάντα, quod habetur in Diod. vix cernitur neque apud auctorem nostrum, nec apud Sync. conjunctio verò καὶ deest in Cod. Arm. quod librarii vitio adscribas velim. Illud autem Diodori, ὅσοι ἕκαστοι ἐβασίλευσαν, deest in Sync. manifesta librariorum negligentia. Quae a textu nostro cum praecedentibus conjunguntur. Ita ut vel in Arm. legendum juxta Gr. Diod. Բայց զանուանս թագաւորացն. եւ զբազմութիւն ամացն՝ զոր թագաւորեցին. etc. vel in Gr. juxta Arm. sic accommodandum,

[illegible]

n Tautano [1] in Asia regnante, qui vicesimus sextus a Nino Semiramidis (viro) fuit [2], Graecos dicunt cum Agamemnone exercitum movisse in Trojam, praelium facturos: quum Asiae imperium plus quam mille annis Assyrii jam tenuissent. Priamus (autem) rex Trojanorum mole belli gravatus ac defessus, Assyriorum regi sese commendabat; qui supplicarent mittebat, ut sibi auxilium et opem

Ταυτάνου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν κϛʹ. ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμιδος, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἕλληνας ἐπὶ Τροίαν στρατεῦσαι τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας Ἀσσυρίων ἔτη πλείω τῶν χιλίων. καὶ τὸν μὲν Πρίαμον βαρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρῳάδος, ὑπήκοον δ' ὄντα τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς περὶ βοηθείας. τὸν δὲ

τὰ δ' ὀνόματα τῶν βασιλέων, ὧν ἕκαστος ἐβασίλευσεν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, etc. Denique illud [illegible] in plurali expositum, negligunt scribere, vel ad verb. non habent quid curae ad scribendum, Gr. textus hodiernus in sing. praefert; nec tamen uniformiter. Diod. οὐ κατεπείγει γράφειν. Gemist. οὐκ ἄξιον γραφεῖν. Sync. οὐκ ἐπιγέγραφεν; quod reddunt Lat. Interp. » referre non necessum est «; ut in Diod. vel » colligere non studuit «; ut in Sync. ubi placuit viris eruditis pro οὐ legi οὐδεὶς: quod multis probat Wessel. idque magis ad nostram accedit lectionem.

1 Տաւտանեայ. Ita quoque constanter habuit Sync. Eusebii exscriptor: Ταυτάνου, quod tentavit corrigere Goar in marg. Gr. legens Τευτάμου juxta hodierna Diod. exemplaria, atque absolute in Lat. reponens Teutamo. Interea Arm. cod. ita ferebat punctorum digestionem. » Memnon . . . dux erat Tautano supra Asiam regnante . . . (deinde sic integro) Dicunt Graecos cum Agamemnone « etc. quam interpunctionem vix admittit Gr. textus, quem tamen sequi necesse nobis fuit.

2 Omnino nostram servat lectionem Syncellus sincerus Eusebii exscriptor: ὃς ἦν κϛʹ. ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμιδος, ubi hodierna lectio Diod. mendose sane fert, ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νινύου τοῦ Σεμιράμιδος; nam non solum incuria amanuensis intercidit ἕκτος, quod adjungendum erat cum numero εἰκοστός, sed etiam simili manifesto errore pro Νίνου, Νινύου irrepsit: quod suspicamur sinistra industria quorundam interpolatorum factum; eo quippe consilio, ut sequentem vocem τοῦ Σεμιράμιδος decenter eo loci detinere possent. Siquidem juxta tritum Hellenismum hic casus genitivus filium suum esse declarat praecedentem virum. Quum itaque satis noverant non Ninum, sed Ninyam Semiramidis esse filium, eo pacto corrigendam esse lectionem sibi persuaserunt. Quam etiam correctionem, contra fidem auctoris sui, sibi conciliare ausus est Goar in Latina interp. Sync. Sed tamen debuit animadvertere, quod non desint, qui vel in ipso Diod. accurate legant Νίνου, ut in adnot. ejus declarantur p. 155. satis nempe conscii, quod non tam Semiramidis filium, quam quemvis ejus proximum intelligi hic posse; imo oportere, per vocem τοῦ Σεμιράμιδος, haud secus ac per Arm. [illegible], atque adeo maritum Semiramidis procul dubio afferri ab auctore. Etenim Diodori manifesta mens fuit assignare celeberrimum tempus Nini et Semiramidis, minime vero Ninyae, cujus nulla celebratur memoria; unde non absurde legit Pogg. a Nino et Semiramide. Insuper iterum id probat Eusebius noster, cum xxvi. a Nino asserit Teutamum fuisse.

[illegible]

[illegible]

ferret. Ipse vero decem millia militum ex Aethiopia, ac totidem Susianos cum ducentis curribus ei dedit; ducemque misit Memnonem Tithoni (filium) «. Post haec autem iterum prosequitur, dicens: » De Memnone similia quaedam praeclara gesta in regiis voluminibus enarrata fuisse, Barbari tradunt «.

» Sardanapallus trigesimus quintus a Nino [1], qui comparavit, obtinu-

(Τεύταμον) μυρίους μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσούτους Σουσιανοὺς σὺν ἅρμασι διακοσίοις ἐξαποστεῖλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μέμνονα τὸν Τιθωνοῦ . . . περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι.

Σαρδανάπαλος δὲ τριακοστὸς καὶ πέμπτος ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος βασιλεὺς Ἀσσυ-

1 Bene egit Syncellus, qui quamvis anteriora neglexerit, praesentem tamen locum integre et fideliter descripsit p. 152. C. quo confirmat genuinam Eusebii nostri lectionem, habens τριακοστὸς καὶ πέμπτος, cum interim apud Diod. legatur tantum τριακοστός: quod non sine industria ab iis, qui postea fuerunt, factum fuisse dixeris, ut nempe supradictae controversiae de Teutamo Ninoque rem accommodarent. Sed Scal. nobis assentitur, non solum Syncelli lectionem sibi concilians, sed quoque haec in adnot. p. 415. ad 32. 9. proferens. » τριακοστὸς καὶ πέμπτος. Ita recte in veteri exemplari Georgii (Syncelli). In luculenta vero editione Henrici Stephani apud Diodorum illud πέμπτος deest, quare reponendum. Magno enim historiae detrimento abest. Ctesias quoque, ex quo Diodorus hanc historiam hausit, XXXV. reges Assyriorum, non XXX, ediderat, nimirum quinque minus, quam Africanus, cui cum Ctesia in hoc convenit, quod apud utrunque Teutamus est XXVI. rex à Nino. Quos autem omiserit Ctesias, nescimus «. His verbis a nobis est Scal. ita ut egregie probare videtur quidquid diximus supra de successoribus Beli praecedentibus Ninum. Alioquin nullos reges Ctesias revera omisit, sed Africanus vel potius Syncellus quatuor aut quinque reges redundanter inseruit; qui tamen reges non sunt ex posteritate Nini, sed ex iis qui ante illum fuerunt: quibus detractis, omnium verba cohaerent a Nino usque ad Sardanapalum; sunt enim omnes reges XXXV. a Nino usque ad Sardanapalum exclusive ex una vel altera parte, sive XXXVI. inclusive ex utraque, ut videbis paulo post in accuratissimo Eusebii Catalogo. Omitto quod Scal. debuit Diodoro rem adscribere potius, quam Ctesiae, de quo infra Eusebius acturus est ex Cephalione. Sed ut ad praesentem lectionem revertamur, illud πέμπτος, quod apud Diod. deesse omnes fatentur, sin minus a librario omissum, certo certius incuria depravatum fuit, ita ut pro πέμπτος irrepserit μὲν ὤν; ut legitur apud Diod. ubi Scal. voluit retineri solum μὲν: neque animadvertit vel refutare id, quod vix novit Syncellus, vel mendum locum habere vocis πέμπτος, quam quaerit. Rectius ageret, si retinuisset illud ὤν, pro quo Arm. habet էր, et omisisset alterum μὲν, quod nullius momenti est.

ների կալաւ զիշխանութիւնն, Հաւանի յետոյ եւ եղեւ ասորւոց թագաւորացն. եւ ամենեցուն զառաջնոցն զանձնակեցութեամբ՝ որ յառաջ քան զնա էին, բարեկեցութեամբ եւ յուլութեամբ. Այս. յետ սակաւ միոյ ասէ, Թէ այնչափ անառակ էր, զի ոչ զինքն միայն զազրութեամբ եւս զծեր կենօքն, այլ եւ համարէն իսկ զթագաւորութեանս ասորւոց զեղծեցից, որ բազմամեայ ամս նախեան հաստատեալ կայր 'ի յիշատակեցաքն. Արբակէս ոմն՝ մար յազգէ, առաքինի արութեամբ, եւ լաւ սրտիւն քաջութեամբ՝ զօրավար էր մարաց, մի յայնցանէ՝ որք ամի ամի երթային 'ի Նինուէ քաղաքն. Դ'ի զօրավարութեանն՝ եւ 'ի բանս բարեկամութեան ընդ ստրատեղեաց բաբելոնացւոց. եւ 'ի նմանէ աղաչեալ՝ քակէր զիշխանութիւն ասորեստանեաց. Զայս գիրք պատմէ յերկրորդ մատենագրութեան Դիոդորոս. Նոյնպէս յիշատակէ զթագաւորութեանց եւ իշխանութեանն եւ Կեփաղիոն, եւ ասէ այսպէս.

itque imperium, postremus sane fuit Assyriorum rex; omnesque suos antecessores mollitie atque ignavia superavit «. Et paulo post ait: » Adeo quidem prodigus fuit, ut non ipse solus foeditate vitam (suam) corrumperet, sed universum quoque Assyriae imperium penitus ut corrumperetur passus fuerit, jamimde a longissimo tempore firmiter stabilitum, ut (supra) memoravimus. Arbaces [1] quidam genere Medus, virilitate generosus, animique vigore praeclarus, dux erat Medorum; unus eorum, qui quotannis Ninum urbem peragrarent. Is ergo, quum in praefectura militiae, per familiarem conversationem, amicitiam coleret cum magistro militiae Babyloniorum, ab ipso rogatus, imperium Assyriorum destruxit «. Haec Diodorus [2] in secundo Bibliothecarum volumine. Praeterea pariter de Assyriorum imperio meminit etiam Cephalio [3], ita verba faciens.

ρίαν, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥαθυμίᾳ. (Καὶ μετ' ὀλίγα). καὶ τοιοῦτος ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέστρεψε πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρβάκης γάρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρίᾳ δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μήδων τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκπεμπομένων εἰς τὴν Νίνον. κατὰ δὲ τὴν στρατηγίαν γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρεκλήθη καταλῦσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. (Ταῦτα ὁ Διόδωρος, etc.)

1 Quod a Graecis vulgo dicitur Ἀρβάκης, Lat. *Arbaces*, Armenii jam antiquitus appellabant appellantque *Varbacen*, cum additamento praefixi վ. v. id quod minime servandum in Lat. putavimus.

2 Ταῦτα ὁ Διόδωρος: ita cum Eusebio concludere voluit et Syncellus Diodori locum, quamvis decurtando, ut et hoc indicet se non Diodorum, sed potius Eusebium descripsisse.

3 Quum dissidium sit apud posteros de nomine hujus auctoris, nota in Arm. scribi Կեփաղիոն, quod stricte refunditur in Gr. Κεφαλίων, Lat. *Cephalion*, vel potius in nom. *Cephalio*, gen. *Cephalionis*. Alii appellant Κεφα-

[illegible]

Cephalionis historiographi de Regno Assyriorum.

[illegible]

» Incipio ¹ scribere (ea) de quibus et alii commemorarunt; atque impri-

(Syncell. pag. 135.)

Ἄρχομαι γράφειν, ἀφ' ὧν ἄλλοι τε ἐμνημόνευσαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα ὁ Ἡρό-

λαίῳ, ut Photius; qui tamen et Κεφαλίων dixit in cod. LXX. et CLXI. nonnulli vero Κεφαλῶν. Item nonnulli diversos hoc nomine Scriptores recensent, alii unum et idem faciunt. Lubet audire quae Photius habet in Bibl. cod. LXVIII. praesenti Eusebii citationi non minus faventia. » Ἀνεγνώσθη Κεφαλαίωνος σύντομον ἱστορικόν. ἄρχεται ἀπὸ τῆς βασιλείας Νίνου καὶ Σεμιράμεως, καὶ κάτεισι μέχρι τῶν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου χρόνων. συμπεριείληπται δὲ αὐτοῦ ἡ ἱστορία ἐν λόγοις θ'. κατ' ἐπωνυμίαν τῶν θ'. μουσῶν . . . . οὗτος τὸ μὲν γένος αὐτοῦ καὶ πατρίδα, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνός φησιν, ὥσπερ Ὅμηρος ἀποσιωπᾷ, ὅτι δὲ διατρίβων ἐν Σικελίᾳ φυγῆς ἕνεκα τὴν ἱστορίαν συνέταξεν, ἀποφαίνεται. (Lat. Interp. Schotti). » Lecta est Cephalaeonis historica epitome: cujus arcessit initium à Nino, et Semiramide, pergitque ad Alexandri magni tempora. Libris novem universa comprehensa est historia, inditis totidem Musarum nominibus . . . . Genus, et patriam, ut et ipse non inficiatur, Homeri exemplo, premit silentio: in Sicilia tamen exilii causa degentem, historiam scripsisse apparet «. Quae obiter recolens et Scal. in not. p. 415. ad 32. 30. haec nescio qualia subdidit. » Sed puerilis fuit Suidae hallucinatio illa, quod eundem facit Κεφάλωνα, et Κεφαλαίωνα: Κεφαλαίων, ἢ Κεφάλων Γεργίθιος, ῥήτωρ, καὶ ἱστορικὸς γεγονὼς ἐπ' Ἀδριανοῦ· ἔφυγε δὲ τὴν πατρίδα δι' ἀπέχθειαν δυναστῶν, καὶ ἐβίωσεν ἐν Σικελίᾳ. Sed ut imperitia non parva est ex duobus unum facere, ita illa major, ei attribuere patriam Gergithum, qui suam patriam ignorari affectavit. Porro tam apud Suidam, quam apud Georgium (Syncellum), Κεφαλίων, non Κεφαλαίων scribitur. Nos Photium sequimur «. Photium se imitari fatetur, non integre tamen, cum et ipse Photius ut supra diximus, non semel Κεφαλίων quoque dixerit, quae sane fuit vera lectio comprobata Eusebii auctoritate, quem secuti sunt Suidas et Sync. Et quidem si Cephalion noster sub Hadriano floruit, quod non constat inter omnes, non potuit idem esse cum Cephalone Gergitho, qui multo ante fuit, cum Dionysius Halic. auctor Hadriani aetate superior, Gergithi auctoritate usus fuerit ut vetustissimi scriptoris; cujus locum et Eusebius suo tempore allaturus in medium est, quamvis ibi quoque cod. noster habeat [illegible]. Κεφαλίων, et Sync. Κεφαλλίων. Sed de his aliorum judicium esto. Nobis interim placet Chorenensis nostri textum afferre ad praesentem locum quammaxime pertinentem: ita enim ille Lib. I. cap. 17. » [illegible] (Lat. Interp. Whist). » Cephalionem autem in memoria habeo, ne multis irrisui sim. Is enim, ut multi alii, primum Semiramidis ortum, tum ejus adversus Zoroastrem bellum, ubi, ut refert, Semiramis victoriam adepta est, ac deinde bellum Indicum exponit «. Eundem fere cum isto Cephalione arbitrantur esse Whistonii Cephalionem quendam ab ipso Chorenensi nominatum Lib. I. cap. 4.

¹ Hunc quoque locum, Cephalionis nempe textum, ab Eusebio mutuatus, ejusdem more post Diodori verba inseruit Syncellus loco si-

Լեսբիացի, և Կտեսիաս Կնիդացի, ապա Հերոդոտոս Ալիկառնասացի. Առաջինն ասիացւոց Ասորեստանեայք թագաւորեցին, յորոց էր Նինոս Բելեան. առ նորա թագաւորութեամբն բազում իրք և մեծամեծ արութիւնք գործեցան. Այլ ի նոյն յաւելու ասէ և զծնունդս Շամիրամայ. և զԶրադաշտ մոգն արքայի բակտրացւոց զպատերազմն և ըզպարտութենէ ի Շամիրամայ. և զամս թագաւորութեան Նինոսի ամս. ԾԲ. և զվախճանն նորա. Յետ որոյ թա-

mis Ellanicus Lesbius [1], Ctesiesque Cnidius, deinde Herodotus Alicarnasseus. Primum Asiae imperarunt Assyrii, ex quibus erat Ninus Beli (filius); cujus regni aetate [2] res quamplurimae, celeberrimaeque virtutes gestae fuerunt *u*. Postea his adjiciens [3], profert etiam generationes Semiramidis, atque (narrat) de Zoroastri Magi Bactrianorum regis [4] certamine, ac debellatione a Semiramide; necnon tempus regni Nini LII. annos (fuisse), atque de obitu ejus. Post quem cum

δοτος ὁ Ἀλικαρνασσεύς. τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐβασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νῖνος .... εἶτα ἐπάγει γένεσιν Σεμιράμεως, καὶ Ζωροάστρου μάγου, ... ἔτη τε νβ'. τῆς Νίνου βασιλείας ... μεθ' ὃν, Βαβυλῶνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχισε τρό-

gnato, ita ut facillime solvatur quod Goar dubitat in adnot. p. 42. ad 152. dicens: » Haec Diodori, et alia Cephalionis, ab Eusebio, an a Georgio primum relata, cum Scaligero pag. Animadv. 154. non contendam: quod reperiam, apud Georgium tutiorem reddit possessoris conditionem *u*. Possessorem quidem nobis fateri liceat Syncellum non adeo respectu Diodori et Cephalionis, sed potius Eusebii, quem ipse ex parte transcripsit; quo consilio alter, isque integer possessor magis tutior reapse extitit Interp. noster, sive Natio Armena, chronicorum Eusebii cultrix fidelis.

1 Arm. ad verbum exposite, *Lesbiensis*, id enim significat Λέσβιος, *Lesbius*; et *Cnidensis*, quod signat Κνίδιος, *Cnidius*: posteriora nos observavimus ut magis elegantia. Nomen vero Ctesiae noster habuit in Gr. Κτησίης, *Ctesies*, quamvis enim vulgata lectio ac usus ferat Κτησίας, *Ctesias*, sed notum est apud antiquos elementa α et η inter se invicem commutari. Erat muneris nostri fidem conservare codicis nostri; hinc etiam *Ellanicum*, atque *Alicarnasseum* sine aspiratione, ut cod. Arm. praeferebat juxta Gr. expressimus, quamquam Latini soleant passim scribere *Hell. et Halic.* poteramus etiam *Alicarnassensem* dicere, ut est etiam apud Latinos, quod magis accedit ad Arm. ալիկառնացի.

2 Omiserit Syncellus ne, an incuriosus librarius, hanc periochiam, nos latet, cui similia jam vidimus etiam in textu Diod.

3 Eusebio adhaesit Sync. interjectis illis εἶτα ἐπάγει: at sequentia, quae Euseb. obiter excerpserat a Cephalione, sensum tantum in tertia persona afferens, potius in compendium redigisse Syncellum comperimus, nisi amanuensium incuria quaedam dicas apud eum intercidisse; quod, et quae sequuntur, satis probant.

4 Եւ զզրադաշտ մոգն արքայի բակտրացւոց. subest aliquid mendum, etsi leve; nam vel pro մոգն legendum in genitivo մոգու (sive forsan մոգի), ut exigit sequens nomen արքայի, vel id ipsum արքայի legendum արքային, scilicet զարքային, ut praecedens vox մոգն postulat. Si primum, ea oritur sententia, quam nos in Lat. exposuimus, absque interpunctione inter voces բակտրացւոց et զպատերազմն. Si secundum, ita erit exprimendum cum puncto interjecto, » et de Zoroastre mago Bactrianorum rege, (de que) ejus certamine, *u* etc: sensus non variat in utraque lectione, ideoque nihil refert, quemvis eligas. Utinam Syncelli locus integer hic exstaret ad illustrandam hanc lectionem; at apud ipsum magis depravatum, imo decurtatum totum invenitur: consule Chorenensis nostri locum, ubi haec integra habentur, quamvis magis ad sensum, quam ad verbum.

զատարեան. Շամիրամայ՝ ամ պարսպեաց
զԲաբելոն զոյն ձեւ օրինակի, որպէս
եւ բազմաց իսկ պատմեալ է, Կտեսի
ասեմ եւ Զենոնի եւ Հերոդոտոսի, եւ այ-
լոց՝ որ զկնի նոցա.

Եւ ապա եւ զպատրաստութիւն մարտին Շա-
միրամայ ՚ի վերայ Հնդկաց պատմէ.
Հնդ մեռանելն, եւ զպարտութիւն նո-
րա եւ զփախուստ. եւ թէ զորդիս
իւրեանց զիւր որդիսն կոտորեաց. եւ
ինքն ՚ի Նինեայ որդւոյն իւրոյ սպա-
նաւ, թագաւորեալ ամս. խբ. Զկնի
որոյ Նինուաս առնոյր զիշխանութիւն.
Թէպէտ. զորմէ ասէ Կեփաղիոն թէ
ոչինչ արժանի յիշատակի գործ գոր-
ծեաց. Այլ ապա թուէ միանգամայն
եւ զայլս եւս, թէ ՚ի թիւ Հազարաց ա-
մաց աթոռակալ որդի ՚ի Հօրէ առեալ
զիշխանութիւն. եւ ոչ որ նուազ

regnasset Semiramis, muro Babylonem circumdedit ad eandem formam, qua a plerisque dictum est: Ctesia nimirum, et Zenone, Herodotoque, nec non aliis ipsorum posteris.

Deinde etiam apparatum belli Semiramidis adversus Indos, ejusdemque cladem fugamque enarrat; atque etiam quomodo eadem ipsa filios suos interfecerit, ipsaque a Ninya filio suo interfecta fuerit, cum regnasset annos XLII: Post quam Ninyas imperium accepit; quem nihil memoratu dignum gessisse ait Cephalio. Ac deinde singulatim recenset caeteros quoque; quod nempe filius a patre imperium auspicando, ad numerum mille annorum [1] regnum tenuerint; nemo autem ipsorum minus quam [2] annos

ποτ, ὡς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτούς.

Στρατείαν τε αὐτῆς κατὰ τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἧτταν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνεῖλεν υἱούς, καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἑνὸς ἀνῃρέθη τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχήν . . . καὶ μεθ' ἕτερα. καὶ τῶν λοιπῶν εἰς χιλίων ἐτῶν ἀριθμὸν ἦρχον, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχήν, καὶ ἔχων ἧττον αὐτῶν, οὐδεὶς ἐτελεύτησεν

1 Summa concordia inter Arm. ՚ի թիւ Հազարաց ամաց, et Gr. εἰς ,α.ων ἐτῶν ἀριθμόν, id est in M. annorum numerum, seu ad numerum mille annorum: ubi Goar non ita a vero distans, ad sensum dixit, *ad annorum usque mille spatium*. Is tamen, nescio qua ratione vult corrigere Gr. textum in adnot. p. 43. ad 135. ubi ait: » Lege . . . εἰς ,α. ἔτη «. Ita quidem, si defuisset sequens nomen accusativum ἀριθμόν, ad quod pertinet praepositio εἰς, sed illud in dativum redigit; quo constanter servato, ut ipse quoque Goar non inficiatur, absurdum omnino erit, si legatur ἔτη: sic enim sonaret tunc Gr. text. *ad mille annos numerum*.

2 Quo fidelius, eo felicius expressit Interp. Arm. auctoris verbum ac sensum pariter, quem nullo modo assecutus videtur Goar, dubitans, ut patet, de sensu vocis ἧττον, ideoque ita reddidit: » Et ab avita nobilitate successive deficientibus, adeo, ut vicennalia obiret nullus «. Sed quaeso, unde hausit tantam verborum copiam, quorum nullum in Gr. vestigium? nisi quod ei ἧττον intellexit *deficiens*, ac ad successores hoc dictum deflexit; quo posito, explicandum sibi putavit, unde hi defecerint, scilicet (ut de suo inseruit) *ab avita nobilitate*. Poterat forsan id conjicere, si cerneret in masculino scriptum ἥττων, Lat. *minor*, *inferior*, etc. Attamen cum semper legit in neutro ἧττον, debuit concipere ut *minus*, ideoque ad annorum paucitatem id referre. Sed et Scaliger hujus loci sensum cum assequi nullo modo potuisset, alio se vertit, legitque ἥτταν, quo sensu? ipse viderit. Illud nos procul dubio affirmare possumus, cer-

[illegible Armenian text]

viginti tenuit. Siquidem mores eorum a bellis ac laboribus abhorrentes, atque effeminati, sub firma custodia eos servabant: namque intus considebant, nihil ipsi agebant[1], nemo eos videbat, nisi concubinae, ac viri effeminati[2]. Porro, si quis hos reges cognoscere voluerit, Ctesias ipse minute ac nominatim eos viginti tres[3], ni fallor, reges dinumerat. At quidnam mihi gaudii vel laetitiae affert, nomina barbare sonantia, sine ulla praeclari facti ac virtutis memoria proferre, tyran-

ἐτῶν κ΄. τὸ γὰρ ἀπόλεμόν τι καὶ ἀφιλοκίνδυνον γυναικώδεις, ἦν αὐτοῖς ἀσφαλές. ἔνδον γὰρ ἔμενον, οὐδέ τι αὐτοῖς ἦν ἔργον (ὃ ἐπράσσετο), οὐδὲ ἑώρακεν αὐτούς, πλὴν αἵ τε παλλακίδες, καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικώδεις. τοὺς δὲ βασιλεῖς τούσδε, εἴ τις εἰδῆσαι βούλεται, Κτησίας ἐστὶν ὁ λέγων ὀνόματα αὐτῶν κ΄. οἶμαι καὶ γ΄. Ἐμοὶ δὲ (ἡ γραφὴ) τί τερπνόν, ἢ τί χάριν ἤμελλεν ἕξειν, ὀνο-

ruptam esse hoc in loco Scaligeranam lectionem: namque pro ἐτῶν κ΄. (quo signantur anni regni cujuslibet regis), habet ille τῶν γ΄. καὶ κ΄. mutuatus, ut mihi videtur, ex sequentibus, ubi totidem reges ex Ctesia designantur. Illud vero parum juvat, si juxta Scal. legas οὐδεὶς αὐτῶν, vel juxta Goarum, αὐτῶν οὐδ' εἷς: nobis videtur depravata apud utrumque lectio Syncellana.

1 Ego magis probat lectionem Goari ἦν, quam Scaligeri ἐν. Illud vero ὃ ἐπράσσετο apud Goarum, absque ὃ apud Scal. lectum, aeque probat improbatque codex noster, cum nihil amplius noverit, quàm [illegible]. quod tenet locum vocis ἔργον.

2 Τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικώδεις, ad verbum, virorum effeminati; pro quo valet viri effeminati, ut egregie in Arm. exposuit noster Interp. [illegible]; ubi Goar ad sensum sic totam rem exposuit: „ Nec ulli, nisi pellicibus, aut eviratis Eunuchis videndi se copiam faciebant“. Verùm praesentem Cephalionis locum ad verbum ex Eusebio nostro mutuatum usurpavit Thomas Arzerunius Lib. 1. hist. Arm. cap. 4. eum dixerit. „ [illegible Armenian text] (lege [illegible]) “.

3 Ex hoc loco discimus Scaligerum mutuatum fuisse illam suam lectionem in anterioribus τῶν γ΄. καὶ κ΄. inepte quidem, ut nemo non videt. Poterat item ex hoc loco solvere idem Scal. suam conjecturam, nescio quam, supra memoratam; quasi Diodorus Ctesiam imitatus fuerit in numerandis XXXV. Assyriorum regibus, cum Cephalion dicat Ctesiam de XXIII. regibus tantum fecisse mentionem; quibus si addas tres praecedentes, Ninum, Semiramidem, Ninyam (si tamen hi exclusi fuerint), omnes reges sunt juxta Ctesiam XXVI. at certus numerus debuit esse XXXVI. ut paulo post Eusebius tibi indicabit. Nescio an Cephalion pro λ΄. memoriae lapsu κ΄. dixerit, (memoriter enim haec se dicere satis notat verbo οἶμαι, puto, [illegible]), vel librarii antiqui sit lapsus?

[illegible]

[illegible]

norum (inquam) ignavorum, mollium, agrestiumque «[1].

Et rursum his addens ait, quod » Dum sexcenti et quadraginta circiter anni effluxerant, Belimus in Assyrios regnavit: atque mox pervenit Perseus Danais (filius) in regionem eorum[2], naves centum adducens: fugatus autem est Perseus a Dionyso (sc. Baccho) filio Semeles «. Postquam vero memorasset Perseum a Dionyso victum, proxime adjicit, dicens: » In postrema hac generatione[3] sub Pan-

μα κλῆδην, ἄνευ πράξεων, βαρβαρικῶς φωνοῦντι, τυράννους, δειλοὺς καὶ μαλακοὺς βαρβάρους.

Πρὸς οἷς ἐπάγει (τὰ περὶ τῶν ἐτῶν αὐτῶν.) ἐτῶν δὲ ὄντων (ἀπὸ Νίνου) τεσσαράκοντά που καὶ χ'. Βέλιμος ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων, καὶ ἀφικνεῖται Περσεὺς ὁ Δανάης εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ναῦς ἄγων ρ΄. ἔφυγε δὲ Περσεὺς τὸν Διόνυσον τὸν Σεμέλης υἱέα. καὶ μετ' ἔπειτα . . . . ὑστέρῃ δὲ γενεῇ κατὰ Πανίαν Ἄρχοντα ὁ

1 Tota haec satis obscura apud Sync. ut pote librarii mendis obnoxia: ubi redundat etiam illud ἡ γραφή, cujus gratia interpretatio Goarii sequentem exhibet sensum: » Hoc meum quippe opus quid gratum aut jucundum exhiberet absque praeclari alicujus gesti memoria, nuda prorsus nomina sigillatim et rustice inclamans, et timidos ac molles tyrannos nuncupans «. Porro post haec verba, legit Goar in Gr. οὓς, sc. quos; atque illico lacunam interserit, suspicans aliqua hic deesse. Nihil tale Scal. credidit, neque plane illud οὓς novit, quod sane et nos delendum esse putamus: repetitio enim (ni fallor) syllaba ea est praecedentis nominis βαρβάρους.

2 Pro αὐτοῦ, noster habuit αὐτῶν, aliter dicendum pro [illegible] irrepsisse [illegible]: sed utrumque quidem prodeunt, cum ea ipsa regio sit Assyriorum, perinde ac regio eorum, quam Perseus invaserit. Haec vero, quae sequuntur [illegible] desiderantur apud Sync. nam nihil aliud ipse novit, quam, καὶ μετ' ἔπειτα: cui respondet conjunctio [illegible] cum illis [illegible]. At interjecta illa cod. nostri verba nescimus an accurate expressa a nobis fuerint; aliter fortasse intelligendum esset magis ad verbum: » Dein percurrens Dionysi superationem instar Persei «.

3 [illegible] apprime sonat in nominativo *postrema generatio*, haud secus ac Gr. ὑστέρῃ γενεῇ. Attamen sicut Gr. videtur hic habere locum ablativi ὑστέρῃ γενεῇ, ita quoque Arm. potest assumi eo sensu, si [illegible] intelligatur pro [illegible], ac si diceretur [illegible], idque facillime, cum soleat apud Arm. saepissime omitti praepositio [illegible] ante nomina per [illegible] incipientia, et sane hoc modo ab Interp. nostro usurpatum hic fuisse nobis persuasissimum est; aliter in nominativo vel incertus relinquitur sensus, vel demum per postremam generationem Argonautas intelligere vel invitus debebis, quod vix placet. Goar ut, quod sentiret, declararet, pro generatione aetatem dixit, postrema aetate.

Թեւտամեայ տէրութեանն Ասորեստանեայց՝ Արգոյ նաւ-
աց նաւատորմիղն արտաքոյ նաւարկեալ
նաւարկեաց ՚ի փասիս գետն, եւ առ
Մենդէ կողքեաց. եւ Հերակղէս մեկ-
նեալ ՚ի նաւէն վասն ցանկութեան եւ
առ ահաւոր Հիւղեայ. եւ որպէս ասեն՝
՚ի գամիրս կողմն մոլորեալ չոգաւ
գնաց. Նա զարձեալ ասէ. Ռ. ամ ՚ի
Շամիրամայ մինչեւ ցՄիտրէոս թագաւո-
րն, եթէ թուէ ոք՝ գտանիցէ եւ
հատեալ գտանէ. Մեդիա կողքեան
կին մի կախ՝ զնուաց յէգէոս արքայէ.
որոյ որդին էր Միդոս. ուստի Միդք,
այսինքն Մարք. եւ աշխարհն կոչեցաւ

niae imperio apud Assyrios, Argonautarum classis enavigavit in Phasim fluvium [1], atque ad Mendeam Colchorum. Hercules autem a navi deflexit ob cupidinem desideriumque Hylae; prout vero ajunt, Gimmeros [2] quidem versus oberrans petiit «. Et rursum dicit: » Si quis dinumeret a Semiramide ad Mitraeum usque regem, α. annos transisse inveniet [3]. Media autem Colchica quaedam mulier vates ab Aegeo rege demigravit, cujus filius Medus, a quo Medi, scilicet Mari; regioque Media appella-

τῶν Ἀργοναυτῶν στόλος ἔπλευσεν ἐπί τε Φᾶσιν καὶ Μηδείαν τὴν Κολχίδα· καὶ Ἡρακλέα πλανηθέντα ἀπὸ τῆς νεὼς διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὕλα, λέγουσι περὶ τοὺς Καππαδόκας ἀληθῆναι. καὶ αὖθις. ,α. δὲ ἐτῶν ἀπὸ Σεμιράμεως εἰς Μιτραῖον βασιλέα ἂν ἀριθμοῖτο περιτελλόμενον. Μήδεια Κολχὶς (...) ἀπεχώρησεν Αἰγέως, ἧς υἱὸς Μῆδος, ἐξ οὗ Μῆδοι, καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Μηδία. εἶτά φησι. Μη-

1 Graeca Syncelli lectio satis accurate congruit cum nostra, exceptis tamen levissimis aliquarum literarum mendis, quae in una vel altera lectione fortasse irrepserunt: quod praemonere volo, ne hic in rebus minimis tempus teramus, ubi sane magnum periculum est, ne integrum evertamus sensum; ut reipsa evertit Goar totius fere periodi sententiam. Legit enim recte *ἐπί τε Φᾶσιν*, sed intelligit minus recte, ut videtur, *ἔπειτα φασὶν* vel *φησι*, sc. *postea vero dicunt*, vel *dixit*; primam enim vocem interpretatur in Lat. *tuncque demum*, secundam vero, *inquit*. Legit item non ita obscure καὶ Μηδείαν τὴν Κολχίδα, at pro urbe, ut oportebat, habitatricem urbis intellexit, idque divulsum ab anteriore sermonis membro, ac alteri male conjunctam. En integram ejus interpretationem: » Postrema, INQUIT, (videtur pro Φᾶσιν, quod legerit φάσιν, volueritque φησι) aetate, sub Panise nimirum principis imperium Argonautarum classis enavigavit: TUNCQUE DEMUM (pro ἐπί τε, quod voluit legi ἔπειτα) MEDEAM COLCHO NATAM (haec signari putavit iis, Μηδείαν τὴν Κολχίδα, suppresso καὶ anteriore), nec non Herculem Hylae cupidine tractum, navi Sociisque (sociorum nulla in Gr. mentio) relictis, circa Cappadociam errasse memorant «. Satis notum eruditis, perinde ac ipsi Goaro eruditissimo viro, Φᾶσιν *Phasin* fluvium in Argonautarum historia memorari; itidem Colchidis regionem ibi memorari: ubi ab omnibus Geographis antiquis Ptolemaeum secutis penitur urbs Madea, vel Μηδία, appellata; quae in nostra lectione Mendea vel Μενδέα fuit.

2 Solent Arm. Scriptores passim eos, qui Latine Cappadoces dicuntur, գամիրք. *Kamirk* nuncupare, ut et alii *Gimmeros* non semel dixerunt. Hic ergo cum Interp. Arm. ea voce usus fuerit, placuit integre a nobis servari, quamvis Gr. habeat Καππαδόκας.

3 Goar lacunam hic novit notavitque, apponens in marg. *Deest*; sed potius mendum aliquarum literarum subesse dixeris, quia fortasse mente paulo aliter legit Scal. nescio tamen an correctius. Nos contra paulo infra aliquas deesse deprehendimus, cum desiderentur in Gr. voces, quae respondeant illis, *ել*, et *յորդորեալ*; quo factum est, ut incertum praeberet sensum Goar in sua interpretatione » Medea Colchis Aegeo discessit «.

[illegible Armenian text]

ta, quae est Marastan [1]. Porro per successionem, inquit, excipit [2] Mitraei imperium Teutamus [3]; vivebat et ipse [4] secundum mores ac leges Assyriorum, neque per eum [5] novum quid actum fuit.

» Agamemnon vero et Menelaus Mycenaei exercitum movent cum Argis adversum Ilium urbem. Cujus dux Priamus Phryx [6]. Exercitus Graecorum ait (scribens ad Teutamum) vetraíou dè tìn àrxìn diadéxetai. Taútaios. ζ'. (lege ζῶν) καὶ αὐτὸς κατὰ ἤθη τὰ Ἀσσυρίων καὶ νόμους. καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐγένετο, οὐδὲ ἐπὶ τούτου, καινὸν ἔργον.

Ἀγάμεμνων δὲ καὶ Μενέλαος οἱ Μυκηναῖοι ἐστρατεύσαντο σὺν Ἀργείοισι (καὶ τοῖσι ἄλλοισι Ἀχαιοῖς) εἰς Ἴλιον πόλιν τῆς Πριάμου τοῦ Φρυγὸς στρατηγίης....

1 Scilicet Mari, Arm. Mark, et quae est Marastan, Arm. Marasdan, Interpretis sunt explicationes; nam Armenii Medos, Marot, Mediamque Marasdan vel Maratz ascharh appellant.

2 [Armenian]. accipiebat, sumebat, ad rem facit: at [Armenian]. ad verbum pascens, aut crescens, nihili erit hoc loco, nisi dixeris legendum [Armenian]. succedens, ut fert Gr. διαδέχεται, succedit, excipit: pro quo tamen putatur lectum in apographo nostro διαλέλεται, id est, laeditur, corrumpitur, quod abs re.

3 Sync. Ταύταιος, Tautanus, quod hic intactum servare voluit Goar, cum alibi Teutamum de suo reposuerit: utrumque veteres adhibuerunt; ut videbis in Canone: nos quemadmodum in cod. nostro reperimus, ita refudimus in Lat.

4 [Armenian]. Syllabatim strictum, ut sonat, reddidimus, vivebat et ipse, vel ille, quo evidenter elicitur vera lectio Gr. astruenda ζῇ, vel ζῶν καὶ αὐτὸς, quam tamen nescio quo depravatam, vitiose legerunt in Syncello, Goar ζ'. καὶ αὐτὸς, et Scal. ζ'. καὶ κ'. αὐτὸς; ambo minus recte numeris insistentes, ideoque inextricabilem difficultatem subeuntes. Goar sanè cognovit mendum hic subesse: quod ut emendaret, nova conjectura usus est, quasi pro ζ'. VII. scribendum sit κς'. XXVI. idque absolute in Lat. refudit, reddens expresse Teutamus ordine 22. Unde id hauserit, sic notat in marg. Infra Ταύταιος κς'. scilicet ibi pag. 134. C. sed obscure tantum; ita ut non expresse sic invenerit ipse apud Cephalionem, sed ex eo, quod ille viginti tres solum reges dinumeraverit, ut supra vidimus, interposita auctoritate Ctesiae, haec ipse collegit. Item Scaliger de vitio suspectus, novam lectionem confecit ex auctoritate catalogi Syncellani, qui p. 120. C. Tautanum ponit inter reges Assyriorum ordine κζ'. XXVII. rectene an secus? animadvertere debebat eum Syncellum ibi thesim tenere, hic vero Cephalionis textum protulisse, quem plurimum sibi dissentire vel ipse Syncellus mox queritur. Itaque in hac parte magis incaute se gessit Scaliger, quam Goar.

5 [Armenian]., fideliter expressimus per eum, sed quia Gr. habet ἐπὶ τούτου, jure suspicamur legendum in Arm. idque commodius, [Armenian]. sc. sub eo, ejus aetate; nisi dixeris Gr. legendum ἀπὸ τούτου, sc. ab isto, tunc enim Arm. lectio firmaretur.

6 Hic finem habet, quod remanet, Cephalionis apud Syncellum fragmentum; quae res dolere nos efficit, praesertim cum eo ipso in loco manifestus error in nostra lectione appareat, cui mederi quomodo possim, non video: solummodo per conjecturam dicendum haec vel similia intercidisse. » Tunc legatos misit Priamus ad

[illegible]

[illegible]

nerunt adversum me in terram tuam[1]: nos vero congressi cum iis, modo vicimus, et modo victi sumus. Jam vero nunc filius quoque meus Ector ecce mortuus est, et simul ex aliorum liberis multi, fortesque. Mittas ergo, obsecro, nobis copias in auxilium, cum aliquo duce satis forte «. Postea singillatim refert, quomodo nempe Teutamus auxilii suppetias ei misit, ducemque (dedit) exercitui Memnonem Tithoni filium; quem Thettali[2] insidiis factis occiderunt. Deinde singulatim profert dicens. » Millesimo decimo tertio anno rex Assyriorum creatur Sardanapallus «. Postea vero ejusdem casum describit. » Postque mortem (inquit) Sardanapalli, Arbaces Medus, Imperio Assyriorum everso, ad Medos imperium transtulit «. Omnia haec Cephalio.

Verum qui in voluminibus occurrunt reges Assyriorum, juxta probatissima volumina[3], hi sunt.

regem Assyriorum, dicens «. Dicta enim existunt, sed praecedentia desiderantur. Sicut etiam in anteriori periocha, haec, quae apud Sync. leguntur, καὶ τοῖς ἄλλοισιν Ἀχαιοῖς, librariorum vitio a codice nostro excidisse persuasum nobis est. Interim vero nota pro στρατηγίας Arm. iisdem verbis, appositeque habere [illegible], ubi Goar militarem ordinem dixit, illis adjungens eam vocem; quod a Gr. textu alienum.

1 Ita Priamus nominat regnum suum Assyriorum Regi quodammodo subjectum; ut facilius auxilium impetret.

2 Cum desit hic Gr. textus, operae pretium duximus syllabas ipsas hujus nominis servare; ut pateat in autographo fuisse Θετταλοί, nec vero ut usus fert Θεσσαλοί, Thessali. Eo consilio supra servavimus nomen Hectoris absque aspiratione, Ector.

3 [illegible], quod saepe volumen a nobis redditur, omnino exacte locum habet Gr. vocum, ἀναγραφή, γράμμα, etc. ut passim videmus. Ubi obiter nota Eusebium hic referre catalogum Assyriorum regum juxta certiorem traditionem, sive usitatam apud omnes Scriptores, a Nino usque ad Sardanapalum, omisso nempe Belo et aliis ejus successoribus ante Ninum, quorum tempora incerta sunt, ac nomina non adeo pervulgata; ita ut nec probet, neque improbet Eusebius Abydeni dictum de iis qui ante Ninum fuerunt, sed solum ejusdem posteritatem sibi conciliat, auctorem imprimis, ut videtur, Castorem de more imitatus: sed quia paullo aliter repetuntur hi reges in Canone Eusebiano, placuit ex ordine notare visibilem diversitatem, ut mox videbis.

Ասորեստանեայց թագաւորք.

ա. Նինոս, զորմէ նախ ասեն թէ թագաւորեալ ամենայն Ասիոյ բաց ի Հնդկաց, ամս. ծբ.
Յսա. սորա գտանի լեալ Աբրահամ Եբրայեցւոց ազգին նահապետ.

բ.	Սեմիրամիս	ամս.	խբ.
գ.	Զամէս՝ որ Նինուաս	ամս.	լը.
դ.	Արիոս	ամս.	լ.
ե.	Արալիոս՝ որ Ամիւրոս	ամս.	խ.
զ.	Քսերքսէս, որ և Բաղէոս	ամս.	լ.
է.	Ամրամիթէս	ամս.	լը.
ը.	Բելոքոս	ամս.	լե.
թ.	Բաղէաս	ամս.	ժբ.
ժ.	Ալադաս	ամս.	լբ.
ժա.	Մամիթոս	ամս.	լ.
ժբ.	Մաքքաղէոս	ամս.	լ.
ժգ.	Սփերոս	ամս.	իբ.
ժդ.	Մամիղոս	ամս.	լ.
ժե.	Սպարեթոս	ամս.	խ.
ժզ.	Ասկատադէս	ամս.	խ.

Յս. սորա եղև Մովսէս Հրէից օրէնսդիր.

ժէ.	Ամինտաս	ամս.	խե.
ժը.	Բելոքոս	ամս.	խե.

Սորա դուստր Ատրատրէս՝ որ յոր.

Assyriorum Reges.

I. Ninus, quem primum universae Asiae, exceptis Indis, imperasse dicunt, annis lii. Sub quo comperitur, fuisse Abraham Hebraeorum nationis Patriarcham.

II.	Semiramis.	annis	xlii.
III.	Zames, qui Ninyas.	ann.	xxxviii.
IV.	Arius.	ann.	xxx.
V.	Aralius, qui Amyrus.	ann.	xl.
VI.	Xerxes, qui et Balaeus.	ann.	xxx.
VII.	Amramithes.	ann.	xxxviii.
VIII.	Belochus.	ann.	xxxv.
IX.	Balaeas. (*lege*. lii).[1]	ann.	xii.
X.	Aladas.	ann.	xxxii.
XI.	Mamithus.	ann.	xxx.
XII.	Machchaleus.	ann.	xxx.
XIII.	Sphaerus.	ann.	xxii.
XIV.	Mamilus.	ann.	xxx.
XV.	Sparethus.	ann.	xl.
XVI.	Ascatades.	ann.	xl.

Sub eo fuit Moyses Judaeorum legislator.

XVII.	Amintas.	ann.	xlv.
XVIII.	Belochus. (*lege* xxv.)[2].	ann.	xlv.

Hujus filia Tratres, quae Acho-

---

1 Manifesta librarii negligentia factum Բաղէաս ամս. ժբ. pro Բաղէաս ամս. ծբ. ut firmiter habet Samuel noster ad fidem optimorum codicum; quod etiam Canon affirmat. Item pro sequenti nomine Ալադաս, legendum juxta Canonem Ալտադաս. *Altadas*; quamquam Chorenensis et Samuel malint legi Ալտադաս. *Altadas*.

2 Quum ambae Canonis lectiones cum Sync. Gr. et Samuele nostro habeant pro Belocho annos *xé*. խե. xxv, commode conjicitur hic quoque ita legendum; ubi faciliter irrepere potuit խե. xlv. maxime quod cum antecessoris anno consederit exscriptor.

[illegible]

rapdista appellata est [1], cum ipso regnavit annos XIII. Dionysius et Perseus his temporibus fuerunt.

XIX.	Balatores.	ann.	XXX.
XX.	Lamprides.	ann.	XXXII.
XXI.	Sosmares.	ann.	VIII [2].
XXII.	Lampares.	ann.	XXX.
XXIII.	Pannias.	ann.	XLII.

[illegible]

Sub eo Argonautarum classis [3], et Hercules agnoscebatur.

XXIV.	Sosarmus.	ann.	XIX.
XXV.	Mithraeus.	ann.	XXVII.
XXVI.	Teutamus.	ann.	XXXII.

[illegible]

Sub quo Ilium captum fuit [4].

XXVII.	Teutaeus.	ann.	XL [5].
XXVIII.	Thinaeus.	ann.	XXX.
XXIX.	Derusus (Dercylus)	ann.	XL [6].
XXX.	Eupalmes.	ann.	XXXVIII.

[illegible]

Sub eo extitit Hebraeorum rex insignis; cujus filius Salomon

1 Corrupta ac promiscua vox in Cod. Arm. [illegible], operam ferente Canone reducenda non solum ad haec, [illegible], sc. *regnavit cum eo*, sed etiam ad nomen vario modo lectum in Canone, *Batassa*, *Atossa*, vel *Actosa*. Vereor, ne alterum quoque nomen [illegible], *Tratres*, sit apographi Graeci iterata lectio Θυγάτηρ, Θυγατέρες, sc. *filia*, *filiae*: hoc scimus, quod in Canone pro tali nomine inaudito habetur [illegible], *Semiramis*.

2 Samuel juxta Canonem, [illegible] *Zoeares ann. XX.* sicut etiam [illegible] *Pannias ann. XLV.* haud dissimiliter et Sync. Sed nescio an ubique auctor ita voluerit teneri in 1. Parte, ut postea in Canone decrevit.

3 [illegible], vel [illegible], procul dubio fuit in Gr. στόλος, ut non semel deprehendimus; pro quo nos modo *classem* reposuimus, modo *navalem* quoque addidimus ad explicandam vim Arm. vocum. Verum [illegible], sive *turmil*, vox interim inusitata et antiqua, speciem ferre videtur vocis Latinae *turma*, quasi vero *turmilla*, id si recipit ratio Latinae linguae.

4 Iisdem verbis, paucissimis nimirum, Ilii captivitatem repetit auctor in Canone quoque; ita ut cùm Sync. nominatim citarit Eusebium de hac re, et huc et in Canonem referri possit: nos ibi ejus locum assignabimus.

5 Post Teutaeum inserit Syncellus quatuor illos reges, quorum nomina Ἀρέβηλος, Χάλαος, Ἄνιβος, Βάβιος. Sed de his jam supra in adnot. p. 59. dictum est male eum sensisse, cum re ipsa sint isti multo antiquiores, ante Ninum scilicet, et proximi Beli successores inverso ordine; ubi adjiciendus et Ἀρέβηλος Θεῖος, juxta Abydenum: consule locum citatum.

6 *Derusum* malumus corrigi juxta Canonem, et legi *Dercylum*. Item in Canone uniformiter Arm. et Lat. [illegible], *Eupales*. Sync. Secunda praesentem lectionem praelegeras, quamvis a librariis depravata sit hodierna ejus lectio Ευπάχμης, quod legendum Εὐπάλμης, vel potius Εὐπάλμης. Georgii Lat. corruptius, *Eupacmes*, dummodo desit typographi mendum.

զհին տաղաւարն զատանձնարքն յերուսա- ղեմ շինեաց.

լա.	Լաւոսթենէս	ամս.	ԽԵ.
լբ.	Պերիտիադէս	ամս.	Լ.
լգ.	Ոփրատանէս	ամս.	ԻԱ.
լդ.	Ոփատանէս	ամս.	Ծ.
լե.	Ակրազանէս	ամս.	ԽԲ.
լզ.	Սարդանապալլէս	ամս.	Ի.

Առ սովաւ Ղակորիգէս դնէր օրէնս Ղակեդեմոնացւոց. Մին- չև ցայս թագաւորք Աս- որեստանեայց թագաւորեցին, ի թագաւորել Աթենացւոց Թեսպեայ որդւոյ Արիփրոնեայ.

Միանգամայն ամենայն Ասորե- ստանեայց հարստութեանն ըստ ըն- տրոց մատենագրաց ամք. ՌՄԽ. և ըստ այլոց ամք. ՌՄ. Թոնոս Կոնկոլերոս, որ յունարէնն կոչի Սարդանապա- ղոս, մանաւանդ 'ի պատերազ- մի 'ի մարտակոյ և 'ի բերդէ արտաքսեալ՝ ինքնին զանձն 'ի հուր մատնեաց. յորմէ յառաջին ողոմպիադն՝ ամք Խ.

Իսկ զԱսորեստանեայց իշխանու- թիւնն մարդակոյ բարձեալ՝ զԲելե- սիս կացոյց արքայ բաբելոնացւոց. և ինքն 'ի Մարս փոխեաց զԱսորեստա- նեայց իշխանութիւնն. Որ հաւասար ժամանակս ժամանեաց.

templum Hierosolymae aedificavit.

xxxi.	Laosthenes.	ann.	xlv.
xxxii.	Peritiades.	ann.	xxx.
xxxiii.	Ophrataeus.	ann.	xxi.
xxxiv.	Ophratanes.	ann.	l.
xxxv.	Acrazanes.	ann.	xlii.
xxxvi.	Sardanapalles.	ann.	xx.

Sub eo Lacoriges (Lycurgus) Lacedaemoniis leges ferebat. Huc usque reges Assyriorum regnaverunt, apud Athenienses regnante Thespio Ariphronis filio.

Simul universa Assyriorum Dynastia juxta certos Scriptores (perseravit) annos mccxl. juxta alios autem annos mccc [1]. Thonus Concolerus, qui Graece Sardanapallus vocatur [2], ab Arbace et Belesio devictus, seipsum igni tradidit: a quo ad primam Olympiadem (sunt) anni xl.

Assyriorum autem imperium Arbaces supprimens, Belesim regem constituit Babyloniorum; ipseque Assyriorum imperium ad Medos transtulit: quod tantidem temporis perseveravit [3].

1 Anteriorem numerum semper retinet auctor noster in Canone suo, posteriorem tamen ei attribuit Syncellus, ut Castoris vestigium tenenti: vide supra in adnot. p. 83. at ipse Sync. in p. 152. annos decernit 1460. de quo alii viderint; solummodo eum sciant errasse in numero quatuor regum, quos ex antecessoribus Nini, posteros ejus facit, ut non semel dictum est.

2 Eadem fere, quamvis breviter, Sync. p. 152. hinc, vel a Canone mutuatur. Θῶνος, ὁ λεγόμενος Κονκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδανάπαλλος, sc. *Thonus, dictus Concolerus, Graece Sardanapalus*.

3 Similia ad sensum excerpsit Sync. p. 166. οὕτω γάρ φασιν οἱ τὰ Βαβυλωνιακὰ γράψαντες, ὅτι Ἀρβάκης τὴν βασιλείων προσηγορίαν καὶ τὸν πλοῦτον εἰς Μήδους ἤγαγεν. Ἀσσυρίων δὲ βασιλέα κατέστησε Βέλεσυν ὑπ' αὐτὸν ὄντα. (Interp. Goar.) « Ita referunt rerum Babylonicarum scriptores: Arbacem nimirum, regum appellationem, et opes ad Medos transtulisse; regem autem Assyriis Belesym, sibi videlicet subditum dedisse ». At Stephanus Asolicus auctor Arm. altius repetens haec, iisdem fere verbis Eusebium nostrum transcripsit, cujus locus Armeniacis characteribus hic collocatur,

ՄԱՐԱՑ. MEDORUM

Մարաց թագաւորք. *Medorum Reges.*

ա. Արբակէս	ամս.	իը.	I.	Arbaces.	ann.	XXVIII.
բ. Մաւդակէս	ամս.	ի.	II.	Maudaces.	ann.	XX.
գ. Սոսարմոս	ամս.	լ.	III.	Sosarmus.	ann.	XXX.
դ. Արտիկաս	ամս.	լ.	IV.	Articas.	ann.	XXX.
ե. Դէիոկէս	ամս.	ծդ.	V.	Dejoces.	ann.	LIV.
զ. Փրաւորտէս	ամս.	իդ.	VI.	Phraortes.	ann.	XXIV.
է. Կիաքսարէս	ամս.	լբ.	VII.	Ciaxares.	ann.	XXXII.
ը. Աժդահակ	ամս.	լը.	VIII.	Astyages.	ann.	XXXVIII [1].

(Syncell. p. 158, 170, et 184.)

Μήδων Βασιλεῖς.

(Μήδων)	α'.	(ἐβασίλευσεν)	Ἀρβάκης	ἔτη	κή.
(. . .)	β'.	(. . . . . . .)	Μανδαύκης	ἔτη	κ'.
(. . .)	γ'.	(. . . . . . .)	Σώσαρμος	ἔτη	λ'.
(. . .)	δ'.	(. . . . . . .)	Ἀρτύκας	ἔτη	λ'.
(. . .)	ἑ.	(. . . . . . .)	Δηιόκης	ἔτη	νδ'.
(. . .)	ς'.	(. . . . . . .)	Ἀφραάρτης	ἔτη	κδ'.
(. . .)	ζ'.	(. . . . . . .)	Κυαξάρης	ἔτη	λβ'.
(. . .)	ή.	(. . . . . . .)	Ἀστυάγης	ἔτη	λή.

ut nempe studiosos pro altero Eusebii exemplare juvare possit; noluimus tamen Latinè reddere, ne inaniter repetenda foret interpretatio in textum accommodata. Auctor itaque citatus, postquam Catalogum regum Assyriorum juxta Eusebium posuerat Lib. I. cap. 5. sequentia quoque haec ex eodem descripsit. " [illegible] (Euseb. [illegible]) [illegible] . . . [illegible] (dicit [illegible] in Euseb.) [illegible] (Euseb. [illegible]) [illegible] [illegible]

1, Quis conciliet sequentem summam 298. cum praemisso catalogo, cujus summa stricte colligitur in annos 256? Et quidem mendum hic subesse probat auctor aliis suis calculis; nam ipsissimus catalogus repetitur infra in Regum Serie, ac summa annorum signatur 259. quamvis re ipsa 256. colligatur: itaque vel in annos regum error irrepsit, vel unus ex duobus calculis 256. et 259. errore laborat: omitto praesentem summam 298. nullo modo refulciendam. Inter haec illud 259. constanter refert ipse auctor in Canone suo, illic tamen alia est ratio numerorum in annis cujusque regis cum variatione nominum. Syncellus solus praesentem locum describere videtur, unius tamen regis anno mutato, ita ut juxta eum anni colligantur 283. Singulos hic calculos nobis, ob oculos ponere, liceat.

Սորա առաւել Կիւրոս պարսից թագաւորեաց․ ընկեցեալ զԱժդահակ՝ բառնայր զՄարաց երկանութիւն՝ ձգեալ յամս ՄՂԸ․ Այլք այլս։ զայլ Թագաւորս Մարաց հարկանեն ՚ի մատեանս․

Hujus tempore Cyrus apud Persas regnavit; Astyage vero dejecto, Medorum imperium suppressit, quod hucusque duraverat annis cexcvIII. Alii vero alios Reges Medorum litteris mandant.

Syncellus p. 158. 170. 184. — *Euseb. in praesenti 1a Parte, et in Serie regum,*

α'. Ἀρβάκης.	ἔτη κη'.	I.	Arbaces.	ann. 28.	. . . . .	28.	ԻԸ.
β'. Μανδαύκης.	κ'.	II.	Mandauces.	20.	. . . . .	20.	Ի.
γ'. Σώσαρμος	λ'.	III.	Sosarmus.	30.	. . . . .	30.	Լ.
δ'. Ἀρτύκας.	λ'.	IV.	Artycas.	30.	. . . . .	30.	Լ.
ε'. Δηιόκης.	νδ'.	V.	Dioeces.	54.	. . . . .	54.	ԾԴ.
ς'. Ἀφραάρτης.	να'.	VI.	Aphraartes.	51.	. . . . .	24.	ԻԴ.
ζ'. Κυαξάρης.	λβ'.	VII.	Cyaxares.	32.	. . . . .	32.	ԼԲ.
η'. Ἀστυάγης.	λη'.	VIII.	Astyages.	38.	. . . . .	38.	ԼԸ.
			Summa ann.	185.		256. proditur tamen 298	

Eusebius in Canone, tam Arm. quam Lat. Hier. haud secus ac Gr. collect. Seel.

ա. Արբակէս.	ամս ԻԸ.	α'. Ἀρβάκης.	ἔτη κη'.	I.	Arbaces.	ann. 28.
բ. Սոսարմոս.	Լ.	β'. Σώσαρμος.	λ'.	II.	Sosarmus.	30.
գ. Մեդիդոս.	Խ.	γ'. Μαδίδης.	μ'.	III.	Medidus.	40.
դ. Կարդիկէաս.	ԺԳ.	δ'. Καρδικέας.	ιγ'.	IV.	Cardiceas.	13.
ե. Դիոկէս.	ԾԴ.	ε'. Δηιόκης.	νδ'.	V.	Dejoces.	54.
զ. Փրաորտէս.	ԻԴ.	ς'. Φραόρτης.	κδ'.	VI.	Phraortes.	24.
է. Կիաքսարէս.	ԼԲ.	ζ'. Κυαξάρης.	λβ'.	VII.	Cyaxares.	32.
ը. Աժդահակ.	ԼԸ.	η'. Ἀστυάγης.	λη'.	VIII.	Astyages.	38.
Summa	ՄԾԹ. 259.		σνθ'. 259.			259.

Ita omnino habet et Samuel noster, Canonem nempe imitatus; nisi solum pro Medido legit Մամիկար. *Mamicar*. At Steph. Asolicus anteriorem sequitur calculum ac nominum seriem, quamvis a librariis depravatum. De Chorenensis catalogo videsis apud eum L. 1. c. 21. quamvis multum variant et ejus exemplaria.

ԼԻՒԴԱՑԻՈՑ | LYDORUM.

Լիւդացւոց թագաւորք.	*Lydorum Reges.*

Ա. Արդիոս ալիատայ	ամս.	լզ.	I.	Ardius Aliatae (filius).	ann.	XXXVI.
Բ. Ալիատէս	ամս.	ժդ.	II.	Aliates.	ann.	XIV.
Գ. Մելէս	ամս.	ժբ.	III.	Meles.	ann.	XII.
Դ. Կանդաւղէս	ամս.	ժէ.	IV.	Candaules.	ann.	XVII.
Ե. Գիգէս	ամս.	լե.	V.	Gyges.	ann.	XXXV [1].
Զ. Արդիս	ամս.	լէ.	VI.	Ardisus.	ann.	XXXVII.
Է. Սարդիարտէս	ամս.	ե.	VII.	Sardiartes.	ann.	V.
Ը. Ոդիարտէս	ամս.	խթ.	VIII.	Odiartes.	ann.	XLIX.
Թ. Կրիսոս	ամս.	ժե.	IX.	Croesus.	ann.	XV.

Զ Կրիսոս սպանեալ Կիւրոսի՝ եբարձ զԼիւդացւոց իշխանութիւն. | Croesum Cyrus perimens, Lydorum imperium sustulit [2].

(Syncell. pag. 191.)

Λυδῶν Βασιλεῖς.

α.	Ἄρδυσος Ἀλυάττου	ἔτη	λϛ'.
β.	Ἀλυάττης	ἔτη	ιδ'.
γ'.	Μίλης	ἔτη	ιβ'.
δ'.	Κανδαύλης	ἔτη	ιζ'.
ε.	Γύγης	ἔτη	λϛ'.
ϛ'.	Ἄρδυσος	ἔτη	λή.
ζ'.	Σαδυάττης	ἔτη	ιέ.
ή.	Ἀλυάττης	ἔτη	μθ'.
θ'.	Κροῖσος	ἔτη	ιέ.

1 Syncellus, ut vides, Eusebium descripsit in transcribendis Lydorum regibus, ita ut alter alterum facile corrigat, ubicumque numeri paullo varientur, forte ex librariorum unius alteriusve oscitantia. Nam Gyges annos regnavit 36. juxta Sync. et Samuelem nostrum, imo et juxta Eusebium nostrum in Serie Regum, et in Canone utriusque lectionis Arm. et Lat. Consensus itaque omnium suadet hic quoque in cod. nostro legendum esse լզ. 36. Ita quoque pro Ardiso legendum լը. 38. cum Syncello, Samuele nostro, et Canone. non լէ. 37. ut impraesentiarum; in Serie vero Regum խը. 48. legimus. Maxime vero Sardiarti tribuunt omnes ann. ժե. 15. sc. Sync. Can. Arm. et Lat. Samuel, atque Series Regum, quamvis hic legatur tantum, Ե. 5. Facile librarii mendum id, et similis diceris, si tamen constet ubique ad normam Canonis primam hanc partem corrigendam esse, cujus saepe contrarium compertum habeas, cum Auctor hic juxta alios, juxta caeteros ibi rem digesserit. Pro Μίλης autem legendum esse Μέλης comprobant omnes lectiones.

2 Asolicus noster, ut supra ad normam Eusebii dixerat non pauca, hic quoque ejusdem verbis utitur. L. 1. c. 5. ' Սպանեալ և Լիւդացւոց

ՊԱՐՍԻՑ

PERSARUM

Պարսից թագաւորք.

Persarum Reges:

Ա.	Կիւրոս	ամս.	լա.	I.	Cyrus.	ann.	XXXI.
Բ.	Կամբիւսէս	ամս.	Ը.	II.	Cambyses.	ann.	VIII.
Գ.	Զմերդիս մոգ.	ամիսս.	Է.	III.	Zmerdis Magus.	menses	VII.
Դ.	Դարեհ Վշտասպեան որդւոյ	ամս.	լԶ.	IV.	Darius Hystaspis (filius)	ann.	XXXVI.

Առ սովաւ տաճարն Երուսաղէմի նորոգէր, յետ առաջին հրդեհելոյն ՚ի Բաբելացւոց.

Sub hoc templum Hierosolymitanum instaurabatur, postquam primum combustum fuit a Babyloniis.

Ե.	Քսերքսէս Դարեհի	ամս.	Ի.	V.	Xerxes Darii (fil.)	ann.	XX.
Զ.	Արտաշէս, որ կոչեցաւ Երկայնաբազուկ	ամս.	խա.	VI.	Artaxerxes, qui Longimanus[1] vocatus est.	ann.	XLI.

Առ սովաւ Եզր և Նէեմիա Եբրայեցւոց առաջնորդք[2] ճանաչէին.

Sub hoc Esdras et Neemias Hebraeorum duces agnoscebantur[2].

(Syncell. p. 186. usque ad 204.)

Περσῶν Βασιλεῖς.

ά. Κύρος (. . .) ἔτη λά.
β'. Καμβύσης (. . .) ἔτη ή.
γ'. Μάγοι (ἀδελφοὶ δύο), μῆνας ἑπτά.
δ'. Δαρεῖος Ὑστάσπου ἔτη λϛ'.
έ. Ξέρξης (υἱὸς) Δαρείου ἔτη κ'.
ϛ'. (Ἀρτάβανος υἱὸς Ξέρξου μῆνας ζ'.)
ζ'. Ἀρταξέρξης (Ξέρξου) ὁ λεγόμενος Μακρόχειρ ἔτη μά.
ή. (Ξέρξης υἱὸς Ἀρταξέρξου μῆνας β'.)

[illegible] Ի.

1 Quod Graecis Μακρόχειρ denominatur, verbotenus sonat *Longimanus*, երկայնաձեռն, pro quo tamen Arm. solent dicere երկայնաբազուկ, ut et Interp. noster, quasi *Longibrachium*; sed quam id inusitatum sit Latinis, alterum usurpavimus. Reges autem amplius habiti apud Sync. videantur apud Euseb. in Serie Regum, et in Canone.

2 Առաջնորդք. *Duces*, vel etiam non incommode *Rectores*. Gr. videtur esse ἡγεμόνες.

Է.	Դարեհ	ամս.	Է.	VII. Darius.		ann.	VII.
Ը.	Արտաշէս	ամս.	Ի.	VIII. Artaxerxes.		ann.	XX.
Թ.	Ովքոս	ամս.	ԻԶ.	IX. Ochus.		ann.	XXVI.
Ժ.	Արշէս	ամս.	Դ.	X. Arses.		ann.	IV.
ԺԱ.	Դարեհ	ամս.	Զ.	XI. Darius.		ann.	VI.

Զսա սպան Աղեքսանդրոս Փիլիպպեայ, և միանգամայն զպարսից և զասորեստանեաց իշխանութիւնն առեալ ամս ԺԲ. Յետ որոյ Մակեդոնացիք եղեն ամս ՄՂԵ. մինչև ՚ի վախճան Կղէոպատրայ կնոջ միոյ՝ որ թագաւորեաց, ըստ հարիւրերորդի ութսներորդի եօթներորդի ողոմպիադին. Յորում Օգոստոս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց. որ սեբաստոս յորջորջեցաւ, և թարգմանի

Hunc Alexander Philippi (filius) occidit, simulque Persarum ac Assyriorum imperio potitus est, annis XII[1]. Post quem Macedones fuerunt (reges) annis CCXCV. usque ad obitum Cleopatrae cujusdam mulieris, quae regnavit[2], circa centesimam octogesimam septimam Olympiadem. Sub qua Augustus in Romanos regnavit; quin et Sebastus appellatus est, id est, Colendus;[3] (qui tunc; sc. anno quo

θ'. (Σογδιανὸς μῆνας ζ'.)
ι'. Δαρεῖος (ὁ Νόθος . . .) ἔτη (ιθ').
ιά. Ἀρταξέρξης (. . . ὁ καὶ Μνήμων,) ἔτη μ'.
ιβ'. Ὦχος (. . .) ἔτη ι'. (κατά τινας κ'.)
ιγ'. Ναρσῆς (...) ἔτη δ'.
ιδ'. Δαρεῖος (...) ἔτη ϛ' (. . .) ὃν Ἀλέξανδρος καθεῖλε...

1 Asolicus noster loco supradicto c. 5. Eusebium totidem fere verbis transcribens, " Զսա սպանեալ Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ զի, և միանգամայն զպարսից և զասորեստանեաց թագաւորութիւնն ունելով ամս ԺԲ. pro XII, reposuit VI. quod verissimum respectu imperii Alexandri in universam Asiam. Illi verò anni XII, quoad totum regni ejus tempus post patris obitum usque ad suum interitum, ut patet, numerandi sunt: id quod male confundit Niceph. Patriarcha in sua Chronographia, seorsum numeratis annis VI. et XII. his verbis, p. 518. Τοῦτον (sc. Δαρεῖον Ἀρσάμου) ἀνελὼν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, καὶ καθελὼν τὴν τῶν Περσῶν ἀρχήν, ἐβασίλευσεν ἔτη ϛ'. πρὸ τοῦ καθελεῖν τὸν Δαρεῖον βασιλεύσας φασὶν ἔτη ιβ'. καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Βαβυλῶνι, ὥς φασιν, ἐτῶν λέ. ὡς δὲ ἄλλοι, ἐτῶν λϛ'. ἐβασίλευσεν ὁμοῦ ἔτη ιή. (Interp. Goar). » Eo (Dario) perempto, et Persarum imperio everso, Alexander Macedonum rex annis 6. regnavit: cum ante Darii necem annis duodecim, ajunt, rerum potitus fuisset. Babylone, inquiunt, annos natus 35. mortuus est: alii aetatis 36. interiisse affirmant. Annis itaque octodecim in universum regnavit «: quod sane cunctis, ut ita dicam, monumentis adversatur.

2 Illud, որ թագաւորեաց, iisdem verbis a nobis redditum, *quae regnavit*, nequis putet cum sequenti epocha annorum conjungi, sed magis ut adjectivum nominis Cleopatrae interjectum parenthesis loco; siquidem initium regni Cleopatrae occurrit in Olymp. CLXXXII. adeoque Olympias CLXXXVII. hic inserta pertinet ad illius obitum antea memoratum, ut patet ex Canone Auctoris; quare sic legas, seu intelligas: *Cleopatra, quae fuit regina Aegyptiorum, et ultimus rex, obiit circa centesimam*, etc. aliter pro *septima* legendum esset *secunda*.

3 Σεβαστὸς nomen nemini non notum, a Σέβω. vel σέβομαι, quod sonat, *Colo*, veneror, etc. pro quo apud Romanos *Augustus*. Sequentem parenthesim addidimus pro explicatione rerum.

պտղոմեայն . զամն հռովմայեցւոց հռովմայ . իշխանութեանն . մինչեւ յորում . մինչեւ ՚ց ՄԲ . ողոմպիադայն , յոր երորդ՝ Տիբերիոսի հռովմայեցւոց ամն ամիսքերորդ . կայսեր պատահէ , ժողովին ամք . ԾԹ : Իսկ անտի մինչեւ ցԿոստանդիանոսի քսանամեակսն՝ , լինին ամք . Յ : Եւ այս մինչեւ ցայս վայր : Իսկ այսուհետեւ փոխեսցուք առաջի եւ յԵբրայեցւոց ժամանակագրութիւնն :

Cleopatra mortua est) decimum quintum annum in Romanorum imperio agebat: a quo usque ad CCII. Olympiadem, qua Tiberii quintus decimus annus occurrit, enumerantur anni LIX. Exinde vero usque ad Constantini Vicennalia, elapsi sunt anni CCC. Haec itaque satis sint. Dehinc vero ad Hebraeorum etiam Chronologiam gradum faciamus.

ԵԲՐԱՅԵՑՒՈՑ :

HEBRAEORUM.

Թէ որպէս առ՚ի յԵբրայեցւոց աւանդեալ գոյ ժամանակագրութիւնն :

Quomodo apud Hebraeos sit tradita Chronologia.

Զեբրայեցւոցն առընթեր կարգեցաք ՚ի Մովսիսէ , եւ որ յետ նորա որ ՚ի մէջ Հեբրայեցւոց գիրք կրեն . եւ ՚ի փլաւիոսէ յովսեպեայ ՚ի Հրէաստանի հնախօսութեանն պատմութենէ , եւ յափրիկանոսի ժամանակագրութեանցն :

Hebraeorum Chronologiam apposuimus ex Moyse, et ex iis, qui post eum apud Hebraeos habentur, libris; atque ex Flavii Josephi Judaica Antiquorum historia: nec non ex Africani Chronicis libris.

Որպէս եբրայեցիք ժամանակագրեն :

Quomodo Hebraei describunt Chronographiam?

Քաղդէացւոց եւ ասորեստանեայց , մարացն եւ պարսից , ժամանակաց՝ միջոցաւորացն եւ թագաւորաց՝ մատենագրութիւնն , այն իսկ է՝ զոր յառաջնումն գլխին ասացաք : Իսկ

Chaldaeorum et Assyriorum, Medorum ac Persarum, tam quoad spatium temporis, quam quoad Regum commentaria, ea sunt, quae primo capite diximus [1]. Quod autem jam inde

[1] Si Primum nominat Caput Auctor totum antehac spatium Chronographicum a Chaldaeis usque ad Persas, sequitur ut pro secundo capite habendum sit praesens de Hebraica Chronologia intervallum; deinde tertium de Aegyptiis, quartum de Graecis, quintum de Romanis. Et quidem universalis haec est partitio operis: attamen cum omnino de quindecim regnis agat in toto opere, privata totidem capitula recensentur, quamvis nulla inscriptio capitum occurrat, praeter quod codex noster in margine solet referre nomina regnorum, de quibus agit

զի քաղդէացւոց անուանս 'ի սկզբանն էր ազգն Եբրայեցւոց, և այն յայտ արարեալ ցուցաւ. զի քաղդէացի էր Աբրահամ, և նորին նախնիքն 'ի քաղդէացւոց աշխարհին բնակեալ մնին, յայտնեալ եղև. որպէս և Մովսէս 'ի մատեանսն ասացեալ պատմէ. Այս առնու, թէ Թարայ զԱբրահամ զորդի իւր, և զՂովտ զորդի Առանայ զթոռն իւր, և զՍառա զնու հարսն որդւոյ իւրոյ. և հանեալ զնոսա յերկրէն քաղդէացւոց.

Այլ կարգ իսկ 'ի դէպ է առընթեր քաղդէացւոցն մատենագրութեան և զԵբրայեցւոցն նախնեաց պատմութիւն կարգել. Այլ զՋրհեղեղէն պատմեն որ 'ի նոցանէ յիշին, 'ի յունաց առասպելաբանութենէն յոյժ հեռի են, զոր առ Դևկաղիոնաւն ասեն զՋրհեղեղէն. և զայլ 'ի բաց

ab initio Chaldaea erat natio Hebraica, id quoque demonstratum est [1]. Etenim Chaldaeum fuisse Abraham, ejusque majores Chaldaeorum regionum incoluisse, exploratum est; prout Moyses ipse litteris commendans enarrat. » Et sumpsit, inquit, Thara Abraham filium suum, et Lot filium Arran, nepotem suum [2], et Saram nurum suam, uxorem Abraham filii sui; et eduxit eos de terra Chaldaeorum ».

Porro valde convenit post Chaldaeorum commentaria, Hebraeorum quoque majorum historiam proxime connecti: Verum, quae ad diluvii enarrationem spectant, ab ipsis (Hebraeis) memoriae prodita, toto caelo a Graecis fabulis distant, quas de diluvio sub Deucalione facto (Graeci) profe-

. . . . Καὶ ἔλαβε Θάῤῥα (vel Θάρα) τὸν Ἄβραμ υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν Ἀῤῥὰν, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν Σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα Ἄβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων. Genes. xi. 31.

quivis locus, in margine inquam, nunc laterali, nunc inferiori.

1 Non jam in hoc Chronico de his rebus se egisse Eusebius asserit, sed vel in aliis operibus ad sacram scripturam spectantibus id demonstrasse, vel potius ex subjicienda sacrae scripturae auctoritate certo certius id collectum iri; quasi vero probatum est, aut certum est: unde infert: Etenim etc. Verum huc spectat Samuelis nostri locus; qui cum rationem redderet, cur nempe Eusebius profanas Chaldaeorum traditiones usurparit sub initio Chronicorum, inter alia haec quoque affert. " Էր և այլ ինչ պատճառ զոր 'ի նորանն առասպելաբանելոց զեղե. զի քաղդէացի էր Աբրահամ. և նորին նախնիքն 'ի քաղդէացւոց աշխարհին էին. որպէս Գիրք Արարածոցն յայտ առնելով ցուցանէ. և այլն. » Est et alia quaedam ratio describendi commentitia eorum dicta. Etenim Chaldaeus fuit Abraham, ejusque Majores ex Chaldaeorum regione erant, sicut Liber Geneseos declarans indicat, etc. «

2 Vers. τῶν LXX. a nobis è regione collocata convenit cum lectione Eusebiana; nec distat lectio Lat. Vulg. nisi in nomine *Ur*. » Tulit itaque Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran, filium filii sui, et Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldaeorum « : ubi pro *Ur*, LXX. habent regio. Arm. in Eus. *Երկիր*, *terra*, in sacro textu *աշխարհ*, regio. Sed Lectio Arm. text. ibi in Gen. habet ulterius *և զՆաքովր զորդի իւր*, *et Nachor filium suum*; quod desideratur apud alios, nisi solum Samaritanus textus memorat *Melcham uxorem Nachor filii Therae*. Insuper nota obiter, pro illo *զորդի որդւոյ իւրոյ*, quod legitur in Gen. convenienter caeteris *filium filii sui*, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Interpretem Eusebii apposite reposuisse *զԹոռն իւր*, quod idem declarat sc. *nepotem suum* (ex filio, id est ex Aran).

յառաջագոյն քան զողողելոյն մա-
մանակն, և քան զոր առ Ովգիգեաւ-
ն ջրհեղեղն յիշատակի 'ի յունաց.
անուանելն ու՜ր ասելեմ 'ի բանգեաց յայնց
ժամանակաց ջրհեղեղին՝ որ յեբրայ-
եցւոց պատմի, գերեթէ հազար և
երկերիւր ամօք յառաջ քան զՈվգի-
գայ ժամանակսն, որք նախ քան
զԴեւկալիոնեան ջրհեղեղանն կամ
խեալ պատահէ ամօք մծ.

Բայց ընդ. ասորեստանեայց մատե-
նագրութեանն, և ընդ որ ասեն ինչ
պատմութիւն վասն ջրհեղեղին ա-
ւանդեցաւ, ոչ սակաւ ինչ ազգակա-
նութիւն եբրայեցւոց պատգամացն
ունին՝ համեմատ առնել, թէ յառաջ
քան զջրհեղեղն պայազատութիւնք
ազգաց մինչև 'ի տասներորդ-
թիւ համարոյ ձգեալ յառաջանայե-
լին.

Բայց յետ ջրհեղեղին յերից ա-
ռանց. ընդ. բնաւ տիեզերս ազգք
մարդկան սերեցան. [illegible]

runt; atque plurimum antecedunt Ogygi aetatem, et pariter magnum Diluvium a Graecis sub Ogygo commemoratum: omnino (inquam) diluvium ab Hebraeis enarratum, ab illis temporibus distat; ita ut praecedit mille ducentis ferme annis Ogygi tempora; eaque ante diluvium sub Deucalione factum CCL. annis antecedere comperiuntur.

Verum enim vero cum Assyriorum commentariis, et historiis in iis, quae de diluvio traduntur, non modicam affinitatem Hebraeorum scripta praeseferunt; quibus edocemur, ante diluvium, successiones generationum ad decimum usque numerum extensas fuisse ac completas.

Ceterum, post diluvium a tribus viris, per universum orbem terrarum genus humanum propagatum est[1]. Si-

1 Similia percurrit fusius Joseph. Lib. 1. Antiq. c. 6. quem forsan consuluerit Eusebius; sicut et S. Hier. utrumque consuluisse videtur in Lib. Quaestionum Hebraicarum in Genesim. Legas, velim, loca citata non modicum opportuna ad dilucidationem Auctoris nostri. Ea verò, quae uberius congessit Scaliger de posteritate trium Noachi filiorum in suis excerptis Pseudo-Eusebianis, Syncelli et Cedreni sunt collectiones, a quibus longe hic abest auctor noster. Unus Asolicus auctor Arm. ad verbum Eusebii integram paginam descripsit L. 1. c. 5. ita ut commodius hoc in loco transcribi operae pretium sit, quippe qui prodesse possit pro altero Eusebiano codice. Sic ergo fert textus et lectio Asolici.
* [illegible] Ultrò omittimus interpretationem Latinam, ne eadem, quae in trita Eusebiano, repetantur. Sed placeat audire verba Thomae quoque Arseruñii, antiquissimi Ar-

թէ եւրոպական ամենայն, եւ յամենայն լեռնէն մինչեւ յարեւմտեայ ովկիանոսն ամէն զազգացն բնակութիւն. Իսկ 'ի Քամայ զեգիպտոս եւ զլիբէացւոց աշխարհն, եւ եւս անդր զամենեւեան յարեւմտեան կողմանցն. Իսկ 'ի Սեմայ՝ որ երէց եղբայրն էր, զասորեստանեայս եւ զամենայն կողմանս արեւելից.

Իսկ զբաբելոնին զառաջին շինուածն Նեբրովթայ համարին եբրայեցւոց գիրք. Զայս ձեւ օրինակի ըստ այսմ բանից պատմեն, թէ Քուշ ծնաւ զՆեբրովթ. Քուշն է եթովպացի, յորմէ ծնեալ համարին զՆեբրովթ. զորմէ եւ ասէ իսկ գիր, թէ նա սկսաւ լինել հսկայ 'ի վերայ երկրի. նա էր սկայ որսորդ առաջի Տնն. վասն այսորիկ ասեն՝ թէ իբրեւ զՆեբրովթ սկայ առաջի Տնն. եւ եղեւ սկիզբն թագաւորութեան նորա բաբելոն, եւ որէք, եւ աքադ, եւ քաղանէ; յերկիրն սենաարայ. յերկրէն

quidem a Japhet totam Europam, atque ab Ammano monte usque ad occidentalem Oceanum gentium habitationes extitisse dicunt. Et a Cham, Aegyptum, Libyamque, nec non ulteriores omnes occidentalium partes. A Sem vero, qui major natu frater fuit, Assyrios, omnesque partes orientales.

At Babylonis primam aedificationem Nembrodi adscribunt Hebraeorum Scripturae. Hoc enim modo, atque his verbis referunt; quod » Chus genuit Nebrod «. Chus est Aethiops, a quo Nebrod natum arbitrantur; de quo ait quidem Scriptura, quod » Ipse coepit esse Gigas super terram. Ipse erat Gigas venator coram Deo; ob hoc dicunt: quod, quasi Nebrod Gigas coram Deo [1]. Et factum est initium regni ejus Babylon, et Orec [2], et Achad, et Chalane in terra Senaar. De terra illa exiit Assur, et aedifica-

Χοὺς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ. οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς. οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς Νεβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου. Καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλὼν, καὶ Ὀρὲχ, καὶ Ἀρχὰδ, καὶ Χαλάννη, ἐν τῇ γῇ Σενάαρ (vel Σεννάρ). Ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης

meniaci Scriptoris, nominatim Auctorem nostrum citantis. Lib. 1. c. 5. " [illegible]

1 Euseb. bis legit *coram Deo*; sicut Vulg. Lat. textus Gen. bis habet *coram Domino*, at versio τῶν LXX. primo loco *coram Domino Deo*, secundo tantum *coram Domino*. Arm. vero, utrobique *coram Domino Deo*.

2 Որէք. Arm. lectio tam in Euseb. quam in Genes. aeque habita, collata cum Gr. Ὀρὲχ, forte legenda Որեք, vel Որէք, ita ut facile pro ք, irrepserit ք; sicut et Lat. *Arach*: sed tamen tam antiqua est haec lectio per ք, ac non semel usurpata, ut etiam Asolicus in transcribendo Eusebio semper id retinuerit, legens Որէք. ideoque nil obstat quin dicamus nostrates legisse Ὀρὲθ, tam in Gen. quam in Euseb.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

vit Niniven u. Niniven Ninum esse ajunt, quae Assyriorum prima urbs regia erat, quam aedificavit Assur. Erat autem is ex filiis Sem; quem omnes orientalium partes comprehendisse diximus.

Dicunt quoque, filios Sem fuisse Elam, et Assur, et Arphaxat, et Aram, et Lud. Porro ab Elam originem duxerunt Elamitae, prima gens Persarum; a quibus Elamais quoque urbs condita fuit. Ab Assur autem Assyrii: aedificavit (vero) Assur Ninum urbem, quae vocata est Ninive. Et ab Arphaxad, Arphaxadaei; qui etiam Chaldaei vocabantur. Ab Aramo autem Aramaei; qui Syri quoque appellabantur: Et a Lud, Lydi. Arphaxadis vero filius fuit Sala; et ab ipso Heber; a quo Hebraeorum nomen, et natio propagata fuit. Ab Heber autem ipso sextus familiae princeps per successionem extitit Abraham, Judaeorum nationis Patriarcha, decimaque generatio post diluvium. Haec autem sufficiant: siquidem satis probatum fuit, cum Chaldaeis et Assyriis propinquitate commixtos fuisse Hebraeos; ideoque satis congruum erit statim post eos Hebraeorum Chronologiae exordium ducere.

Itaque initium hujus Chronologiae illud primum narrat, quod ad nostram originem declarandam pertinet, deflexionemve ab optimo statu [1]; primam

u ἐξῆλθεν Ἀσσούρ. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Νινευὴ (vel Νινευί). Genes. x. 8. 11.

1 Obscurum omnino cernimus locum; quem ideo ad verbum transferre vix potuimus, forte neque ad certum sensum; ita ut possis sic etiam reddi: » Illud primum enarrat, quod nobis viam paret ad initium faciendum verbi, primum nimirum expenendo historiam de creatione homi-

ծնութիւն կարգէ զազգայն մարդկան․ որոց նախին նախահայրն զադամ քարոզէ, որ եւս համանուն հասարակաց ազգին․ զի ադամ առ հասարակ ընդհանուր մարդկեղէն նշանակէ եբրայեցւոց բարբառովն․ Որոց ժամանակի կենաց յետ տարագրելոյ ՚ի դրախտէն, զհետ լոյ աստուածեղէն ոգին ՚ի ձեռն Մովսիսի պատմէ․ եւ կարգ ըստ կարգէ ՚ի նոյն յեւեւեալ յարէ զնոցին յետնոց պաշ զաւակաց զհամարն, եւ ըստ իւրաքանչիւր չափոյ հասակաց զժամանակսն․ որպէս զի ՚ի նմանէ եւ ՚ի մեզ մարթասցի յերուել․ եւ ՚ի շարս հարկանել զեբրայեցւոց ժամանակագրութիւնս․ Մանաւանդ զի յաստուածեղէն իսկ դրախտին բնակութենէն չէ ուրեք հնար զժամանակսն նշանակել․ Թուի ինձ թէ եւ զարմանալին Մովսէս՝ աստուածեղէն հոգւովն զլաւ իմն բնակութեան քան զմերոյս աշխարհիս՝ զերջանկագոյն կենցաղոյ զմնացական կենաց աստուածային․ քանզի եւ զդրախտ անուանէ զառաջին ազգի մարդկան բնակութիւնն․ զի էր ՚ի դրախտին ադամ յանուշակ եւ յերանութեան կենաց քան զմարդկան․ որով ամենեւին իսկ զամենայն ազգաց մարդկանէ յայտ առնելոյ նշանակէ։

contexens historiam de hominum generationibus; quorum primum Patriarcham Adam praedicat; cujus nomen universo hominum generi prorsus convenit. Adam enim Hebraeorum lingua universim omnes homines significat. Quorum (sc. primorum parentum) vitae tempus, postquam ejecti a Paradiso fuissent, Divinus Spiritus per Moysen enarrat; atque ex ordine conjunctim addit Posterorum, qui ei successerunt, enumerationem; ac secundum quamlibet aetatem, temporis spatium; ut inde nobis quoque connectere Hebraeorum Chronologiam, in seriemque reducere liceat: etenim ab ipsa habitatione in Dei, ut nominatur, Paradiso, nemo tempora designare ullo modo poterit. Et quidem, ut mihi videtur, ipse quoque mirabilis Moyses Divino Spiritu de meliore quodam habitaculo, quàm nostri orbis, de felicissimae, inquam, mansionis divina vitae ratione annuit: namque Paradisum nuncupat primam generis humani habitationem; erat enim in Paradiso Adam, dulci ac felicitatis plena fruens vita supra humanam conditionem: quo omnino quidem de universo humano genere declarasse compertum est [1].

ni generis a bonis, etc «. Vel potius ita quoque. » Illud primum enarrat, quod ad nostrum futurum ingressum in bona, a quibus defecimus, spectat (de Paradiso scilicet), atque primam historiam de humano genere exponit (sc. de creatione ejus) «. Etenim reipsa ita res se habet, cum de Paradiso et creatione hominis primum verbum agat. Tota difficultas in eo est, ut interpunctio certa seligatur, sensusque vocis ընդհանրոյ, sicut etiam մարդոյ, ad certam sententiam reducatur.

1 Յայտ առնելոյ, si possit eo intelligi sensu, quo alibi per Hellenismum usurpatur յայտ առնել, pro scilicet ἀνθρώπινος, reddendum erit, » de universo humano genere antea memorato «. Item cum subsequens vocabulum possit legi նշանակ է, i. e. signum est, vel նշանակէ, sc. significat, quovis modo accipias. Sensus quidem videtur esse, quod quicquid felicitatis de primo statu protoplasti describit sacra scriptura, id de cunctis quoque hominibus voluisse subintelligi, siquam in Paradiso sedem statuissent.

Բայց ոչ եթէ զայն բնակութենէ զսկզբն բանիցս պատմել մեր այժմու ժամանակագրութիւնս. և ոչ յորմէ երկինք և երկիր և ամենայնի արարչութիւն հաստատեցաւ եղեալ. զոր ոմանք կարծեցին. այլ յորմէ հետէ մահկանացու ըստ մեզ կարգ եղեւ ազգս, և յորմէ հետէ յառաջին նախնւոյն այսպիսի մեզ ճանապարհին զանձինս առ սկիզբն ընկալեալ։ Սա էր՝ որ ՚ի դրախտէն անկաւ, և յամենաշնորհ և ՚ի բազմերանի կենացն տարապարտեալ գտանէր. և անուանեալ կոչեցաւ Ադամ. զորոյ զօրհասականն և զմահկանացու կենաց զթիւ ամաց յեբրայեցւոց գրոց գումարեալ և այսպէս ՚ի յաջորդումն խօսնեցայց. ուստի և եբրայական ժամանակագրութեանն սկիզբն առնէ. յորմէ և Մովսէսեան գիրքն զայս ձև օրինակ ՚ի կիր արկեալ պատմէ.

Եւ եհան ասէ զնա, յայս է թէ զառաջին մարդն, տէր Աստուած ՚ի դրախտէ անտի փափկութեանն, գործել զերկիր՝ ուստի առաւ. և եհան զԱդամ և բնակեցոյց զնա յանդիման դրախտին փափկութեանն. Օրինակս ածեալ ասէ. Ծանեաւ Ադամ զԵւայ

Verum enim vero nec ex illa habitatione principium sermonis facere haec nostra Chronographia assumet; neque ex quo caeli et terrae, et rerum omnium creatio facta est; ut quidam crediderunt (se potuisse). Sed ex quo, mortalis secundum nos haec generatio est effecta, et ex quo talis viae (sc. mortalis vitae) nos a primo Parente initium duximus [1]. Hic sane erat, qui e Paradiso cecidit, et a suavissima felicissimaque vita proscriptus est; cuique nomen Adam: cujus fatalis mortalisque vitae annorum numerum ex Hebraeorum libris colligens, sequenti sermone proferam, unde quoque Hebraeorum Chronologia incipit: a quo nimirum et ipsius Moysis liber hanc loquendi rationem usurpans, enarrat.

» Et emisit [2], inquit, eum «, primum scilicet hominem, » Dominus Deus de Paradiso voluptatis, operari terram, de qua sumptus est. Et ejecit Adam, et habitare fecit e regione Paradisi voluptatis «. Quibus infert dicens: » Cognovit [3] Adam Evam mulierem

Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδάμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. Genes. III. 23. 24.

1 Ad verbum. » Et ex quo talis viae introitus pro nobis a primo Majore (sc. Parente) initium fecit «.

2 Illud ἐξαπέστειλεν, quod sonat, *emisit*, vel *foras misit*, accuratius exprimitur in Arm. versione Geneseis per duo verba եհան արտաքսեաց. Interpres autem Eusebii habet solum եհան, nisi librarii incuria exciderit alterum verbum. Item egregius in Genesi, ՚ի դրախտէն անտի, et յանդիմանն, quam hic ՚ի դրախտէն tantum, et զնա յանդիման; quamquam minime distet unum ab altero. Illud verò notum est, in Vulgata lectione Lat. *Cherubim* copulari ad calcem dicti *ante paradisum voluptatis*, at juxta LXX. quos sequitur Eusebius cum Arm. Versione, non hic collocandum, sed sub initio sequentis periodi.

3 Pro ἔγνω quamvis poterat Arm. Interp. ad verbum dicere, ut passim, գիտաց, at juxta usitatam linguae proprietatem tam in Genesi,

կին իւր․ յղացաւ և ծնաւ զԿային․ Աստի այսուհետև սկիզբն առնու-ցու մեր այժմեան ժամանակագրու-թիւնս․ և զառաջինն իսկ պատմու-թիւն՝ ՝ի յաջորդաց ժամանակաշարա-յարեցելոց՝ իբրեւ զանճառ ՝ի բաց մեր-ժեալ թողացուցու․

Այնուհետև և ՝ի մէջ Եբրայեցւոց բա-զում իսկ ընդհարանութիւն երևի ան-դէն ՝ի նոյնուց ըստ նոցին ժամանակա-ցացն․ և արդ՝ բաւ լիցի ՝ի միջոյ հա-սանել փոփոխմանց բանից արանցն ՝ի նոցանէ․ զի յամենեցունց ընդ մի-մեանս կշռեալ համեմատութեանն՝ ճշմարիտ գիւտն հասանիցի։ Իսկ արդ՝ մովսիսականն հինգ գրութիւնք զաշ-խարհահաստութենէ պատմեն, և յառաջ քան զջրհեղեղին կենաց, և յետ ջրհեղեղին զնախնեացն պատ-մութիւն, և զեբրայական ազգատո-ւութեանցն, և զՄովսիսի ՝ի կենացն փոփոխմանէն․ Այլ ազգ՝ Հրէից յա-

suam; (quae) concepit, et peperit Cain «. Hinc ergo deinceps nostra haec Chronologia incipiet: primam vero, quaecunque ea fuerit historia, quasi ineffabilem, a successivis temporibus continuatis disjunctam relinquet.

Quando quidem vero et inter Hebraeos multa quippe discordia cernitur quoad tempora jam ab ipsis tradita[1]; expedit itaque varietatem verborum penes eos occurrentem[2], ex ipsis cognoscere: ut ex omnibus ad invicem comparatione facta, perpendatur, ac vera inventio comprehendatur. Porro quinque Libri Moysis de mundi opificio, et de vita quae fuit ante diluvium, deque Antiquorum historia post diluvium, ac Hebraicae familiae successione, et de Moysis obitu, enarrant. Verum aliter posteri Judaeorum[3] habent Legis Scriptu-

Ἀδὰμ (δὲ) ἔγνω Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, (καὶ) συλλαβοῦσα, καὶ ἔτεκεν τὸν Κάϊν. Genes. iv. 1.

quam in Euseb. dixit [illegible]. sc. intravit, vel introivit, quod non licebat verbo tenus refundere in Lat.

1 Quae Eusebius late in superioribus huc usque disseruit, ea Samuel excerpendo in compendium redegit, servatis fere ipsissimis verbis: placeat hic transcribere Armeniace tantum, ut juvare quodammodo possit Haicanos lectores. [illegible]

2 Sensum, nescis integrumne, reddiderimus, cum verba a librariis, ut videtur, depravata, aegre possimus refundere in Lat. hoc pacto, *mutationum verborum virorum ab iis*. Illud *virorum* omisimus in interpretatione, sed potest etiam servari sub alia quadam fere sententia, hoc modo: » Expedit itaque verborum penes eos viros (sc. Hebraeos auctores) occurrentium notitiam habere «: ita tamen, ut per *viros* intelligantur Scriptores non privati, ut Rabbini, sed publici, ut Interpretes; vel, ita dicam, triplex lectio Hebraica concipiatur, sc. Judaeorum, Samaritanorum, et τῶν LXX. id enim et sequentia postulare videntur: quo posito, facilius erit conjicere legendum esse *երեքն*. sc. *trium*, pro *արանցն*, *virorum*.

3 Dehinc solerter observandum est Eusebium *Judaeorum* nomine certam Hebraicae nationis partem appellare, ita ut alterum illud nomen

Հրէից. ոմանք զի էր որդւոց, եւ այլ֊ ազգ շամիրոնացւոց՝ որ եկամուտքն էին Հրէից ։ Այլ եւ նշանագիրք իսկ գրոցն եբրայեցւոց՝ այլազգ առ Հրեայս գտանին, եւ այլազգ առ շամիրոնա֊ ցիս ։ զոր ճշմարիտս եւ առաջինս համա֊ րել ՚ի ոչ Հրէից իսկ պաշտպանողացն ու֊ րանասցին ։ Ո՛չ ապա ուրեմն գոյր ինչ ՚ի միջի նոցա այլակերպութիւն մինչեւ ՚ի նշանագրացն փոփոխմանն ։ Այլ եւ ՚ի ժամանակագրութեանն կողմն իսկ այլապատմութիւն գտանի ՚ի մէջ եր֊ կոցունց կողմանց ։ զոր խոկալն իսկ այժմ առընթեր եդեալ համեմատու֊ թիւնս յայտ արարեալ ցուցանիցէ ։

Բայց միայն յունարէնն թարգմանու֊ թեանն տպագրութիւնն ՚ի Հրէականէ նմին իւիք իւիք կարի իսկ այլակերպ է ։ Բայց ՚ի շամիրոնացւոց յեբրայեցւոյն ոչինչ կարի ։ այլ մինչեւ ցՋրհեղեղն զանազանէ, բայց անտի մինչեւ ցաբրա֊ համու տիոց միաբանն ունի զաւան֊ դութիւնն, որ առ մեզ ընթերցո֊ ւածն է՝ եւթանասնից այսինքն Հեբ֊

rum, aliter autem Samaritanorum (posteri), qui advenae fuerant apud Judaeos. Immo et characteres quoque Hebraicae litteraturae alii apud Judaeos reperiuntur, et alii apud Samaritanos; quos pro veris et priscis habendos esse, nec Judaeorum haeredes negabunt. Nulla igitur erat inter eos dissensio usque dum characteres mutati sunt [1]. Quin etiam in Chronologia inter utramque partem reperitur dissensio; quam mox ex opposito collocata mutua comparatio manifeste indicabit.

Solummodo editio Graecae versionis a Judaica in nonnullis quam maxime differt. At ab Hebraica Samaritana non multum: quamvis enim usque ad diluvium discrepet, exinde tamen usque ad Abrahae aetatem, consentaneam tenet traditionem, ea nempe, quae apud nos habetur, Lectio: inquam, Septuaginta virorum Hebraeo-

generale *Hebraeus* subdividatur in Judaeos, et Samaritanos; atque consequenter *Hebraica Scriptura* in duo, vel potius in tria exemplaria Bibliae sacrae aeque dividi possit, sc. Judaicum, Samaritanum, et τὸ xxx. quod bene notandum, ne cum passim Hebraici libri memorantur, eo sensu accipias, quo permulti recentiores eruditi usurpant, qui nimirum eo nomine Judaicum tantum exemplar significant.

1 Locus ad sensum aliquo modo descriptus apud Syncellum cum sequentibus, vel paullo aliter expositus, p. 50. Μέχρι τοίνυν τοῦ κατακλυσμοῦ καθὼς πρόκειται ἀσυμφωνοῦσι τὰ Ἑβραΐς καὶ ἀντίγραφα πρὸς τὸ Σαμαρειτῶν ἀρχαιότατον, καὶ τοῖς χαρακτῆρσι διαλλάττον, ὃ καὶ ἀληθὲς εἶναι καὶ πρῶτον Ἑβραῖοι καθομολογοῦσιν, ἔτεσι τμθʹ. sc. ad verb. » Igitur usque ad diluvium, ut expositum, discrepant Hebraica exemplaria a Samaritanorum exemplari antiquissimo, eoque Characteribus longe differente, quod quidem verum ac primum esse Hebraei ipsi confitentur, annis 349 «. Vel juxta Latinitatem Goari. » A vetustissimo itaque et longe diversis characteribus exarato Samaritanorum exemplari, licet alias fidelissimo, et ab Hebraeis tanquam primo probato, ipsi Hebraici codices annis 349. ad diluvium usque discrepant «. Suffragatur huic sententiae veluti certae S. Hieronymus, rem altius repetens, Praefat. in Libro Reg. » Samaritani, inquit, Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantùm et apicibus discrepantes: Certum est Esdram, Scribam, legisque Doctorem, post captam Hierosolymam, et instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse quibus nunc utimur; cùm ad illud usque tempus iidem Samaritanorum et Hebraeorum characteres fuerint «: quae verba S. Interpretis de integro citavit etiam Morinus in Praefat. Vers. τῶν xxx. Caeterum de novis Characteribus Esdranis occurret infra Eusebii auctoritas.

լեզուաց թարգմանութիւն, յաշ-
խարհին բարբառոյ ՚ի յունարէն լե-
զու դարձուցեալ. զոր առ Փիղա-
դելփոսն պտղոմէոսիւ միաբան համա-
խօս աւանդեալ յաղեքսանդրացւոց
քաղաքին ՚ի մատենադարանս դիւանացն
եդեալ պահէին փութով յամբար-
թեամբ. Իսկ արդ՝ եդից միանգամայն
ըստ կարգաւ զիւրաքանչիւր գրոցն
դրոշմութիւն. զի դիւրին հա-
ւանիցի իմանալ զիւրաքանչիւր
ութեան կարգադրութեանց գուշակա-
կան պատմութեանցն.

Իսկ արդ՝ տեսցուք նախ, զիարդ եւ
թանասնից թարգմանութիւն յա-

rum ex sermone eorum regionis in Graecam linguam translatio; quam sub Ptolemaeo Philadelpho iisdem verbis et eodem sensu traditam, apud Alexandrinorum urbem in regia Bibliotheca (archiviorum) diligenter conservabant repositam. Igitur uniuscujusque Scripturae formulam singulatim ex ordine jam inseram, ut facile intelligi possit cujuslibet propheticae (aut predictae) historiae dissimilitudo.

Videamus [1] itaque primum, quomodo [2] Septuaginta interpretatio ab

(Syncellus, apud Hieronymum de Prato.)

Ἴδωμεν οὖν πρῶτον, ὅπως ἡ τῶν Ο' ἑρμηνεία τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς τοῦ Ἀβραὰμ γενέσεως χρονογραφίαν παρείληφεν.

1 Jam pervenimus ad celeberrimum Eusebii locum, utpote nominatim a Georgio Syncello citatum, plenisque paginis verbotenus ac fideliter descriptum; hanc enim sinceram Syncellus ipse exaravit inscriptionem in laudandis his Auctoris nostri fragmentis: *Εὐσεβίου πρὸς λέξιν*. p. 65. et 66. sc. » *Eusebii ad verbum* «: quasi diceret, ut patet, totidem verbis scribit Eusebius in suis chronicis; ut reipsa scripta sunt et in nostra interpretatione. Quo sane facto optime meruit Syncellus ante laudatus de omnibus Eruditis Eusebio-Chronico-philis, valde optantibus vel modicam hujus Eusebianae elaborationis ideam attingere. Quapropter adeo gavisus est hoc loco Scaliger, ut voluerit hoc ipso fragmento ornare principium centonis sui (quamvis imperfecte, ut videbis infra), ne quis et circa alia excerpta sua dubitaret unquam de certis fontibus, ex quibus totam Eclogen hauserit. Sed utinam et succedentia loca similem haberent auctoritatem; neque, inter innumera alia incerta falsaque fragmenta, hoc unum cum aliis paucissimis genuinum intersertum, graviter offenderet studiosorum animos; qui profecto tantam confusionem horrentes, valde ambegerunt, ne falsa amplecterentur, aut vera rejicerent; sed de his jam in Praefatione nostra. Interim vero ingentes cogimur gratias Syncello agere, eo quod πρὸς λέξιν satis longum Eusebii locum afferens ex autographo, fidem Armeniaci nostri codicis iterum atque iterum firmare visus est. Quamvis enim et sine Syncello vir careret fide antiquissima interpretatio Armena, sed tamen profuit, ut etiam per eumdem ipsum auctorem veritas clarius elucesceret, imo ut magis familiaris esset Latinis ipsis, qui solent a Graecis fontibus Graecos auctores jure perpendere. Inter quos vel nostra aetate Hieronymus de Prato doctissimus vir, hunc Syncelli locum sibi conciliavit ad confirmandum Eusebii genuinum textum, contra Vallarsium et Scaligerum sibi invicem adversantes, et dissimili contra via; quique peculiarem de praesentibus rebus dissertationem exactissimam confecit, cum accurata lectione, integraque hujus loci translatione, quam nos saepe habuimus prae manibus, eo quod illa ad nostram interpretationem mirifice facit.

2 *Զիարդ*. probat certam lectionem Prati ὅπως, ad fidem, ut ait, Mss. A. et B. ubi Goar legit πῶς; Scaliger penitus tacet. Eodem pacto saepe saepius Prati lectio, ut quae magis ad nostram accedit, a nobis probatur usurpaturque,

զամենայն մինչև ցծնունդն Աբրահամու. ամբ. ունիցի զժամանակագրութիւնն.

Adam usque ad Abrahae [1] nativitatem habeat chronographiam.

ԵՕԹԱՆԱՍՆԻՑՆ.

ΤΩ͂Ν SEPTUAGINTA.

ա. [1] Առաջին մարդն Ադամ եղեալ ամաց ՄԼ. ծնանի զՍէթ. և եկեաց առ նովաւ ամս Չ. մինչև ՚ի ՃԼԵ. ամին Մաղաղիէլի.

բ. Սէթ եղեալ ամաց ՄԵ. ծնանի զԵնովս. և եկեաց առ նովաւ ամս ՉԷ. մինչև ՚ի Ի. երրորդ ամին Ենովքայ.

I. Primus homo Adam cum esset annorum ccxxx. generat Seth: vixitque superstes [2] annis dcc. usque ad annum cxxxv. Malaleel.

II. Seth [3] annos natus ccv. generat Enos: et superstes fuit dccvii. annis usque ad annum xx. Enoch.

Πρῶτος ἀνθρώπων Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν σλʹ. γεννᾷ τὸν Σήθ, καὶ ἐπιζήσει ἔτη ψʹ, μέχρι ρλεʹ ἔτους Μαλαλεήλ.
Σὴθ γενόμενος ἐτῶν σεʹ. γεννᾷ τὸν Ἐνώς, καὶ ἐπιζήσει ἔτη ψζʹ, μέχρις εἰκοστοῦ ἔτους Ἐνώχ.

dissimillimis singulorum lectionibus in adnot. redactis, cum scilicet scitu dignum aliquid esse censemus.

1 Manifesto typographi vitio (ut benigne interpretemur) in edit. Scaligeri pro Ἀβραάμ irrepsit Ἀαρών. Illud vero nomen Arm. ցծննդեան, vel legas, ցծնունդն, vel eo sensu accipias velim, ut rerum ordo postulat, et Gr. lectio affirmat.

2 Arm. dehinc ubique uniformiter habet ad normam Gr. textus, haec tria. Primum, եղեալ ամաց, quod sonat *factus*, vel *existens annorum*, haud secus ac Gr. *γενόμενος ἐτῶν*. Secundum, ծնանի, sc. *generat seu gignit*; non aliter sonat et Gr. *γεννᾷ*. Tertium, և եկեաց առ նովաւ, id est ad verbum, *et vixit sub eo*, aut *ad haec*: quod habet locum illius Gr. *καὶ ἐπιζήσει*, hoc est, *et supervixit*, postquam filium procreavit. Nos itaque volentes summam inter utramque lectionem declarare concordiam, pro primo nunc diximus, *cum esset annorum*; idem fecerat et Prosper Aquitanus in transcribendo fere hoc Eusebii loco in aditu Chronici: nunc, ut Isidorus alter Eusebii eclogarius satis duxit semper dicere solum *annorum*; omitto Goarum in Syncello reponentem *annis natus*, et Pratum varie exornantem, *anno*, *annorum*, *annos natus*, *natus annos*, *cum esset annorum*, *cum annos expleret*, *annum agens*, *cum ageret annum*, etc. eo scilicet consilio, quia sciebat earumdem verborum iterationes recentioribus afferre molestiam. Pro secundo constanter reposuimus verbotenus *generat*, etsi Latini magis soleant dicere *genuit*, ut *Prosper* et *Isidorus in primis*, et Goar postea dixerunt. Prat. vero nunc *genuit*, nunc *generavit* adhibuit. Pro tertio demum (quod non habent Prosp. et Isid.), placuit cum Goaro saepe dicere *vixitque superstes*; ubi Prat. variit de more, *vixitque postea*, et *superstes fuit*, *vixit adhuc*, *tum vixit*, *vixitque adhuc* etc. Haec necesse fuit, quamvis levia, adnotare ad codicis nostri interpretationis fidem declarandam.

3 Samuel Armenus, Eusebii plerumque sincerus sectator, cum praesentem genealogiam ad vestigium ejus concinnarit, voluit aliunde adjicere etiam nomina uxorum uniuscujusque Patriarchae; quae nomina ex Rabbinorum traditione procul dubio profluxerunt: quaeque cum sint curiosa, libet hic ea transcribere. I. Եւա. *Eva*, (de qua nulla poterit esse controversia) Uxor Adam, Seth mater. II. Ազուրա. *Azura*, uxor Seth, Enos mater. III. Նուէմա. *Nuema*, Enos uxor, mater Cainan. IV. Մուալելէթա. *Mala-*

Գ. Ենովս լեալ ամաց ՃՂ. ծնանի զԿայինան. և եկեաց ևս ամս ՉԺԵ. մինչև ՚ի ԾԳ. երրորդ ամն մաթուսաղայի.

iii. Enos annorum cxc. generat Cainan: et postea vixit annis dccxv. usque ad liii. annum Mathusalae.

Դ. Կայինան լեալ ամաց ՃՀ. ծնանի զմաղաղայէլ. և եկեաց ևս ամս ՉԽ. մինչև ՚յ ՁԱ. ամն Ղամեքայ.

iv. Caiman annos clxx. natus, generat Malaleel: et vixit adhuc annis dccxl. usque ad annum lxxxi. Lamech.

Ե. Մաղաղայէլ լեալ ամաց ՃԿԵ. ծնանի զյարեդ. և եկեաց ևս ամս ՊԼ. մինչև ՚ի ԻԸ. ամն Նոյի.

v. Malaleel anno clxv. generat Jared: tum vixit adhuc annos dcccxxx. usque ad xxviii. annum Noe.

Զ. Յարեդ լեալ ամաց ՃԿԲ. ծնանի զԵնովք. և եկեաց ևս ամս Պ. մինչև ՚ց ՄՁ. ամն Նոյի.

vi. Jared annos natus clxii. generat Enoch: posteaque vixit annos dccc. usque ad annum cclxxx. Noe.

Է. Ենովք լեալ ամաց ՃԿԵ. ծնանի զմաթուսաղայ. և եկեաց ևս ամս Մ. և փոխեցաւ յամին երեսներորդի երրորդի Ղամեքայ.

vii. Enoch annorum clxv. generat Mathusala: et superstes fuit annis cc. (post quos) translatus fuit anno tricesimo tertio Lamech.

Ը. Մաթուսաղայ լեալ ամաց ՃԿԷ.

viii. Mathusala annos natus clxv. (le-

Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ρϟ'. γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψιέ, μέχρι νγ'. ἔτους Μαθουσάλα.
Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ρό. γεννᾷ τὸν Μαλαλεὴλ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψμ', μέχρι πά. ἔτους Λάμεχ.
Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ρξέ. γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ', μέχρις κή. ἔτους Νῶε.
Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξβ'. γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ώ, μέχρι σπ'. ἔτους Νῶε.
Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ρξέ. γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ'. καὶ μετετέθη ἐν ἔτει λγ'. τοῦ Λάμεχ.
Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρξζ'. γεννᾷ τὸν Λάμεχ, καὶ ἐπέζησεν

leda, uxor Caiman, Malaleel mater. v. Դինա. Dina, Malaleeli uxor, Jared mater. vi. Բառա-կայ. կամ Բառակայ, Baracha, vel Beracha, Jared uxor, mater Enoch. vii. Ադնեբրա. Adenera, vel Jedinera, uxor Enoch, Mathusalae mater. viii. Յեդնա, Jedna, Mathusalae uxor, mater Lamech. ix. Բեդնա, Bedna, uxor Lamech, mater Noe. x. Նոյեմզարա. կամ Նոյեմզարայ, Noemzara, Noe uxor, quae tres filios genuit. Eodem modo prosequitur et posteritatem Noe, ita ut fuerit, Դիզակլեբեդայ, Dizaclibeda, Semi uxor. Ռաբուկայ, Rhabua Arphaxadis. Մաքայ, Macha Salae. Զուլա, Zula Eber. Զիւրայ. կամ Զիւրայ, Ziura Phaleh. Սուրա, Sura Ragau. Մելքա Melcha Seruch. Յեսքա, Jescha Nachor. Յեդնա, Jedna Tharae uxor, Abrahami mater; sicut etiam uxor Cainan secundi juxta vulgata τῶν LXX. exemplaria superadditi, Սեքա, Secha fuerit. Sed quis auctoritatem praebeat talibus Rabbinorum traditionibus?

ծնանի զղամէքն. եւ եկեաց առ նո-վաւ ամս ՊԲ. զառաջին անցանել ջրհեղեղին ամօք ԺԳ. որ զկենաց նորա զթիւ յայտ առնէ. [Իսկ] եւ

ge clxvii.) [1] generat Lamech: et vixit adhuc annos dcccii. Hunc diluvium praeteriisse annis xiii. quod ipsius vitae numerum declarat. Ut

ἔτη ωβ´. (Sync. p. 18: et 91. unde Hier. de Prato 482.) τοῦτον ὑπερβῆναι τὸν κατακλυσμὸν, ὁ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀριθμὸς πα-

1 Pro Է, id est vii. faciliter errans librarius noster, scripsit Ե, i. e. v. quod omnino corrigendum juxta Samuelem nostrum habentem accurate, ՃԿԷ. sicut etiam Gr. fert ρξζ. Nobis tamen etiam in evidentissimis rebus vitandum fuit, ne quidquam propria auctoritate corrigeremus in textu. Adde quod consulto hic annos duos demptos fuisse suspicamur, cum infra pro 20. plenius reponantur 22. de quo fusius agetur in sequenti adnot. Et quidem Thomas Arzerunius fidem codicis nostri praeeluet. *Մաթուսաղայ ծնաւ ամաց ՃԿԷ. ծնանի զղամէք* ։

2 Sequens pericope, perquam necessaria, praetermittitur a Syncello. Et quamvis alibi ab ipso memoratur, ita tamen, ut ob exemplarium vetustatem non integer locus appareat. Nam apud Goarum pag. 16. c. haec tantum habentur. Ὁ δὲ Εὐσέβιος περὶ τοῦ Μαθουσάλα φησὶν, ὅτι τοῦτον ὑπερβῆναι τὸν κατακλυσμὸν (... desunt aliqua) καὶ ταῦτα μὲν ὁ Εὐσέβιος. id est ad verb. » Eusebius autem de Mathusala dicit, quod istum superasse diluvium (...), et haec quidem Eusebius «. Ubi lacunam aliquo modo supplere studuit Goar, addens in marg. ἔτη ιδ´. atque in Lat. interpretatione sua absolute reponens, » annis 14. diluvium superasse « ; quod quidem non ad libitum restituisse, sed fideliter hausisse se fatetur ex margine Ms. regii, ubi ait notatum a librario hunc numerum, cum aliis verbis, quae tamen vix legi potuerunt obliteratis characteribus et corrosa membrana: vide adnot. Goari pag. 9. ad 16. cujus verba citat etiam Prat. atque haec adjungit notatu dignissima, p. 484. » Sed Domnus Antonius Pouget, Congregationis S. Mauri Monachus, et de Bibliotheca San-Germanensi optime meritus, acutius multo Goaro vidit: nam notavit in eodem Regio Cod. 2217. unde prodiit Syncelli editio, post τὸν κατακλυσμὸν haberi in textu signum quoddam, eique aliquid simile respondens in margine: post quod haec omissa restituuntur, ἔτη ιε´ τῆς ζωῆς, et quae sequuntur; ita tamen ut non omnia perspicue legi ab eo potuerint. Apparet tamen ἔτη ιδ´. non esse ex Eusebio aut Syncello (in quo certe Goarus allucinatus est): idque confirmari videtur ex sequenti fragmento, in quo anni non xiv. sed omnino xv. lis numerantur «. Nos itaque cum Prat. ponimus in Gr. id quod potuit legere Pouget in Ms. regio; ubi Scaliger vel nil potuit divinare, vel ultro haec omisit, ac pro iis absurde intrusit alia Syncelli verba cum Eusebianis mixta; vide in excerptis ab eo p. 4. et confer cum Sync. p. 18. et 91. ubi, scilicet pag. 91. iterum inserit Syncellus ipse hunc Eusebii locum ex parte, magisque ad sensum, ita habens. Οὗτος (sc. Μαθουσάλα) κατὰ τὰς ἁπανταχοῦ τῆς Γενέσεως βίβλους ὑπερέβη τὸν κατακλυσμὸν ἔτεσι ιε´, ὡς ἄπορον εἶναι ποῦ διετέλει ἐν τῷ κατακλυσμῷ. τινὲς δέ φασιν, ὧν εἷς ὁ Εὐσέβιος, ἔχειν τινὰ τῶν ἀντιγράφων, ὅτι ψπβ (ἔτη) ἔζησε μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν, etc. Quae transcribens Prat. cum sequentibus, sic Latine donavit, p. 487. » Illo (Mathusalem) juxta omnes qui ubicumque sunt Geneseos codices superstes fuit post diluvium annis xv. adeo ut definiri nequeat ubinam diluvii tempore servatus fuerit. Quidam vero, in quibus Eusebius, dicunt in quibusdam exemplaribus haberi, eum postquam genuit, vixisse annos omnino dcclxxxii. « Haec inquam Syncellana fragmenta satis accedunt ad lectionem Eusebii, nec tamen rem conficiunt; ita ut adhuc in dubio sit numerus annorum, de quo controvertitur inter criticos, quos supra nominavimus. ιδ´ ne, an ιε´, vel potius nihil legendum sit apud Syncellum primo loco, ubi ad verbum Eusebius describitur. Colligendum itaque erit ad nostram lectionem integram; quae tamen illorum non conciliat disceptationem, sed novam efficit controversiam, id quod nos maxime torquet. Siquidem si literalis omnino teneatur lectio Arm. *զառաջին անցանել ջրհեղեղին ամօք ԺԳ. որ զկենաց նորա զթիւ յայտ առնէ.* non aliud concipitur, quam quod Mathusala superfuerit Diluvio annis xiii. Verum tamen constat omnino non xiii. sed xiv,

[illegible]

in caeteris autem exstat exemplaribus, vixit sub eo (sc. post generationem Lamech) annis DCCLXXXII. et illico tempore diluvii obiit.

ρίστευσεν, εἰ δὲ . . . τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει ἐ ἔ, δὲ τε τὸν κατακλυσμόν.

vel ad summum xv. legi debuisse; cum non aliud ostendat calculus annorum, ut patet: unde conjicitur vel pro [illegible] aut [illegible] irrepsisse [illegible], vel aliter omnino sentiendum de sententia hujus loci. Et quidem librarii hic errorem esse manifeste colligitur ex eo, quod verba Armena non admodum certos casus exhibent, atque ita incertum sensum praebent.

Auxilio nobis ex parte erit fidelis Eusebii echogarius Samuel noster Chronographus, ita habens. " [illegible] (Ի). [illegible] Ի. Ubi rite sistemus casus nominum collocatos, ita ut facile possint conciliari cum Gr. lectione; maximè si leges in Arm. [illegible]. Nihilominus de numero variant et codices Samuelis: in Ms. antiquissimo nullus cernitur numerus, in altero exemplari habetur numerus depravatissimus Հ. sc. 80. in tertio, Ի. id est, 20. Ex his variantibus lectionibus, tam prima, quam tertia consona rationi videntur. Si primam eligas, dicendum quod integra sit lectio Graeca hodierna, quae numero caret, ita ut voluerit Eusebius indefinite tantum designare Mathusalem superare Diluvium aliquot annis, qui possint erui ex ejus vitae calculo: tunc autem legendum erit in nostro Codice Eusebiano [illegible] pro [illegible]. Sed quum vel in Regio Codice Syncellano ajunt aliquod signum extitisse, verisimilius est hic numerum ab Eusebio insertum fuisse, numerum inquam, non quem legit Goar ad conciliandum calculum ιδ'. sed κ'. Ի. 20. ut in tertio Samuelis exemplari vidimus, ad quem prope accedit et codex noster per [illegible]. 22. imo et omnino idem est, si etiam ultro ab Eusebio κβ'. [illegible]. 22. scriptum conjicias; eo quod, duos annos dempserit ante natum Lamech, (ad fidem Codicis nostri habentis [illegible]. 165.) ideoque post eum natum voluerit suppleri; ita ut retentis annis 167. ante natum, permansisse fit in sequentibus pro 22, legi 20.

Et quidem jure defendi potest hic numerus κ'. Ի. 20. si non ad annos Mathusalae referatur, sed ad spatium, quo differunt inter se variantes calculi in duplici lectione ab Eusebio memoratas: namque, ut ait, Mathusala post Lamech natum, juxta unam lectionem superstes fuit annis [illegible]. 802. juxta alteram annis [illegible]. 782. quorum spatium seu differentia annis 20. continetur. Certa haec videtur sententia, si tamen antecedentia et subsequentia Eusebii verba id designare possint. Sin minus, aliter quoque verus ostendi potest hic numerus annorum Ի. 20. eo nempe sensu, quo dixit Beda: " Septuaginta ante natum Lamech CLXVII ponunt annos, postea DCCC, etc. qui numerus, ut Lector facillime videbit, juxta Hebraicam veritatem xx annis, juxta ipsorum autem auctoritatem, xiv annis Diluvii tempora transit. Quo in loco quamvis hallucinari Bedam arbitratus est Scaliger, dicens in adnot. Gr. p. 403. " Nam secundum Hebraicam veritatem, xx annis minor est ille numerus annorum Mathusalae, non autem xx annis transit tempora Diluvii ": verum poterat dicere librariorum vitio excidisse verbum *diminuitur*, vel quid simile. Quo posito, vera ostendi, inquam, iterum potest lectio nostra, si juxta Bedam xx anni accipiantur respectu differentiae inter textum Hebraicum et τῶν LXX. Tertio modo xx annos accepisse videtur Vardanes Arm. historicus, cum memorat CXX annos poenitentiae hominibus a Deo concessos, [illegible] (Ճ). [illegible] ([illegible]) [illegible]. " Quoniam verò minime egerunt (ait) poenitentiam, dempsit annos xx, quos dicunt a DCCCCLXVII (lege . . . LXIX) annis Mathusalae redundasse ac transiisse subter aquas ". Sed nescio qua fortuna ducti et Vardanis amanuenses non uniformiter retinuerunt hic annos xx. nam alii solummodo scripserunt [illegible], *tempus*, alii [illegible], *horam*, pro [illegible]: tantum de hoc numero discrimen est inter omnes.

Porro omissis litteris numeralibus, quae nul-

Ժ. Ղամէք լեալ ամաց ՃՁԸ. ծնանի զՆոյ. և եկեաց առ նովաւ ամս ՇԼԵ. յառաջագոյն քան զհայրն իւր Մաթուսաղայ վախճանեցաւ Ղամէք. և եկեաց մինչև ի ՇԼԵ. ամին Նոյի.

ix. Lamech cum esset clxxxviii. annorum, generat Noe: vixitque adhuc annis ɔxxxv. Ante patrem suum Mathusala, moritur Lamech [a]: vixitque usque ad annum Noe ɔxxxv.

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν ρπή. γεννᾷ τὸν Νῶε, καὶ ἐπέζησεν ἔτι φλέ. (Πρῶτος) Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ, τοῦ Μαθουσάλα, ἐπέζησε δὲ μέχρι φλέ. ἔτους Νῶε.

Iam potuerant certam nobis praebere lectionem, ad rem accedamus. Convenit inter omnes juxta tritam Septuaginta lectionem (quam et Eusebius tenet) Mathusalem superasse Diluvium annis 14. completis, vel incompletis 15. quare Syncellus ιέ. dixit, Goarus ιδ'. voluit. Haec autem absurditas, ut patet, ex eo oritur, quod Mathusalae tribuuntur post natum Lamech anni 802. xx. nempe annis superantes textum Hebr. is enim 782. tantum habet. Id solerter animadvertens Eusebius, voluit alia quoque citare Gr. exemplaria magis ad Hebraicum textum accedentia; in quibus, ut ait, asserebatur Mathusalem post natum Lamechum vixisse tantum annos 782. quo rite anticipatur obitus Mathusalae; tunc enim ejusdem mors sex annis ante Diluvium accidit, simulatque integri conservantur omnes ejus anni 969. ut omnia scripturae exemplaria testantur.

Quare valde errat Syncellus, cum refragatur secundario huic Eusebii dicto, quasi positis annis 782. pro 802. destruatur integer numerus annorum vitae Mathusalae 969, ac remaneat tantum 949. contra scripturae auctoritatem: legas velim ejus verba, quibus conqueritur in p. 91. falsissima, ut patet, usus conjectura; nam minime advertit, quod Eusebius cum memerat annos 782. in quibusdam Gr. exemplaribus retentos, eo ipso supponit in iisdem exemplaribus attribui Mathusalae ante natum Lamech, non annos 167, sed 187, ad normam Hebr. textus: quo iterum admisso, omnino vixit Mathusala annos integros 969. et quidem reipsa ita fert interpretatio Armena in Genesi. V. 25. utpote ex optimo τῶν LXX. codice confecta. Verum rursus errorem admisit Syncellus loco citato contra Africanum, quasi ille cum annos 187 adscripsisset Mathusalae ante natum Lamech, iterum post natum Lamech annos 802. retinuerit, quo omnes anni fiunt 989. quam hallucinationem Syncelli sic reprehendit Prat. p. 491. dicens: „Egregie fallitur Syncellus: nam Africanus xx. quidem annos Mathusalae addidit ante Lamechi generationem, at eosdem subduxit ex reliquis vitae ejus annis: adeo ut juxta eumdem Africanum omnino vixerit ille DCCCCLXIX. annis". Nec aliter sensit et Eusebius, ac Africanus, in citatis exemplaribus secundi generis; de utroque ergo aeque male meritus est hic Syncellus. Nec minus erravit Scaliger, qui Syncelli suspectam utramque conjecturam refudit in Eusebium, ubi falso Eusebii nomine ponens in centone suo, p. 4. illa Syncellana, ὡς γίνεσθαι τὰ πάντα τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνου ἔτη ϡμθ'. quae non Eusebii sunt, sed Syncelli contra Eusebium falsa argumenta: quod tamen nec Prat. animadvertisse videtur, cum diversis characteribus ut Eusebiani textus adscriptis ediderit Latine in pag. 489 hoc pacto: „atque adeo omne vitae ejus spatium fuisse annorum DCCCCXLIX". Verum satis diligenter animadvertit ipse Prat. alterum Scaligeri commentum, in iis verbis, quibus supponit in animadvers. p. 405. Eusebium ratum habuisse, quod Mathusala xv. annis integris superstes diluvio fuerit, atque dubitasse ubinam eo spatio extiterit. „Itaque (Scaligeri sunt verba) merito miratur Eusebius, τοῦ διεσώθη ἐν τῷ κατακλυσμῷ. non enim Arcam ingressus est". Haec inquam diligenter scrutans Prat. veraciter subjunxit. „Sed quod dicit (Scaliger) de Eusebio, de Syncello intellige". Syncelli enim solius est illa absurda dubitatio; qui et nititur hoc responso difficultatem effugere, perinde ac si Deus ipsum Mathusalem, sicut et Enoch, mire servaverit iis, quae ipse novit, modis et locis. Caeterum de annis Mathusalae consule, si vis, S. Hier. Quaest. Hebr. Tom. III. p. 314. et S. August. Lib. XV. de Civit. Dei. cap. 13. et Lib. II. de pecc. Orig.

[a] Syncellus legit amplius Πρῶτος, cui suffragatur et Cedrenus p. 15. certe praesentem locum describens, in verbis, ὅτι πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ, ἔχων τοῦ Μα-

Ժ. Նոյ լեալ ամաց Շ. ծնանի զՍեմ, զՔամ, և զՅաբեթ. և եկեաց առ. ներքոյ մինչև ջրհեղեղին ամս. Ճ. Յամին Ո. Նոյի եղև ջրհեղեղն. Իսկ եկեաց Նոյ յետ ջրհեղեղին առ. որդւոցն ամս ՅԾ. մինչև ՚ի Ձ երրորդ ամն Եբերայ։ Մեծագումար ամենայն ամաց ամփոփ. Ըստ բնաբ Եօթանասնից Թարգմանութեան.

x. Noe annos natus D. generat Sem, Cham, et Japhet: et ad diluvium usque vixit adhuc annis C. Anno DC. Noe factum est diluvium. Post diluvium autem vixit Noe adhuc annos CCCL. usque ad LXXX. (supple, III.) [1] annum Heber.
Simul omnes anni MMCCXLII. Haec quidem secundum Septuaginta versionem.

Իսկ ըստ հինն եբրայեցւոցն օրինակի.

Juxta vero (exemplar) Hebraicum, quod penes Judaeos, ita [a].

ՀՐԷԻՑՆ.

JUDAEORUM.

Ի. Ադամ լեալ ամաց ՃԼ. ծնանի զՍեթ. և եկեաց առ. նոսա ամս. Պ. մինչև ՚ի ԾԶ. ամն Ղամեքայ.

I. Adam cum esset annorum CXXX. generat Seth: et vixit adhuc annos DCCC. usque ad LVI. annum Lamech.

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ΄. γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ, καὶ ἐπέζησε μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ρ΄. Ἔτους χ΄. Νῶε ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο, καὶ ἐπέζησε Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τ΄, μέχρι πγ΄. ἔτους Ἔβερ.
Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη βσμβ΄. Ταῦτα μὲν κατὰ τὴν τῶν Ο΄. ἑρμηνείας.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκόν.

Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν ρλ΄. γεννᾷ τὸν Σὴθ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω΄, ἕως νς΄. ἔτους Λάμεχ.

[illegible]: quo posito, haec elicitur sententia. *Primus Lamech fuit, qui ante patrem suum Mathusala moritur:* sed Arm. cod. nec hodie, neque in diebus Samuelis illud ἀρῶτος habuit, imo nec tempore Interpretis; ita enim se habet vocum dispositio in Arm. ut non recipiat sub initio vocem similem [illegible], vel [illegible], nihilominus subaudiri potest etiam in Arm. eadem, quae in Gr. sententia. Thomas Artsrunius aliter hic procedit. ' Ղամեք լեալ ամաց ՃՁԸ. ծնանի զՆոյ. և եկեալ առ. նոսա ամս ՇԿԵ. մինչև ՚ի համդերձելն տապանին [illegible]. i. e. « Lamech cum annorum esset CLXXXVIII. generat Noe, vixitque superstes annos DLXV. usque ad apparatum arcae ».

1 Facile pro [illegible] id est LXXXIII. librarius noster decurtando exscripsit tantum [illegible]. LXXX. sed supplendi anni tres a Gr. correctius habente πγ΄. LXXXIII. quod etiam calculis demonstrat Goar adnot. p. 26. ad 67. Vide seorsum et tabulas nostras.

a Desideratur in Gr. lectione Sync. adverbium այսպէս, quod Graecis est οὕτω, vel οὕτως.

Բ. Սէթ. լեալ ամաց ՃԵ ից, ծնանի զԵնովս. եւ եկեաց այլ եւս ամս ՊԷ. մինչեւ 'ի ՃԺԸ. ամն Ղամեքայ.

Գ. Ենովս լեալ ամաց Ղ ից, ծնանի զԿայինան. եւ եկեաց այլ եւս ամս ՊԺԵ. մինչեւ 'ց ՁԴ ամն Նոյի.

Դ. Կայինան լեալ ամաց Հ ից, ծնանի զՄաղաղայէլ. եւ եկեաց այլ եւս ամս ՊԽ. մինչեւ 'ի ՃՀԹ. ամն Նոյի.

Ե. Մաղաղայէլ լեալ ամաց ԿԵ ից, ծնանի զՅարեդ. եւ եկեաց այլ եւս ամս ՊԼ. մինչեւ 'ց ՄԼԴ ամն Նոյի.

Զ. Յարեդ լեալ ամաց ՃԿԲ ամց, ծնանի զԵնովք. եւ եկեաց այլ եւս ամս Պ. մինչեւ 'ց ՅԿԶ. ամն Նոյի.

Է. Ենովք լեալ ամաց ԿԵ ից, ծնանի

II. Seth annos natus cv: genuit Enos: et vixit alios annos DCCCVII. usque ad CXVIII. annum Lamech.

III. Enos annorum xc.[1] genuit Cainan: vixitque adhuc annis DCCCXV. usque ad LXXXIV. annum Noe.

IV. Cainan cum esset annorum LXX. genuit Malaleel: et superstes fuit annis DCCCXL: usque ad CLXXIX[2] annum Noe.

V. Malaleel annos natus LXV.[3] generat Jared: et vixit adhuc annos DCCCXXX. usque ad CCXXXIV. annum Noe.

VI. Jared cum esset annorum LXII. (lege CLXII.) genuit Enoch: vixitque adhuc annis DCCC. usque ad annum LXVI. (lege CCCLXVI.) Noe[4].

VII. Enoch natus annos LXV. generat

Σὴθ γενόμενος ἐτῶν σέ, γεννᾷ τὸν Ἐνὼς, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωζ΄. μέχρι ρξή. ἔτους Λάμεχ.

Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ϙ΄, γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωιέ, μέχρι πδ΄. ἔτους Νῶε.

Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ό, γεννᾷ τὸν Μαλαλεὴλ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωμ΄, μέχρι ροθ΄. ἔτους Νῶε.

Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ξέ, γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ΄, μέχρι σλδ΄. ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξβ΄, γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω΄, μέχρι τξϛ΄. ἔτους Νῶε.

Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ξέ, γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ΄, καὶ μετετέθη ἐν ἔτει ριγ΄. Λάμεχ.

1 Eusebius noster probat correctam lectionem a Scal. et Prat. usurpatam ϙ΄. quam et Goar in marg. optime adnotaverat, ubi in textu Sync. corrupte ρϙ΄. legebatur.

2 Iterum probat noster exactissimam Prati lectionem ροθ΄. pro qua; ut ipse quoque ait, tam in Ms. Syncelli, quam in edit. Goari et Scal. mendose habetur ρό.

3 Item pro ξέ. habetur in textu Sync. mendose ρξέ. quod omnes emendarunt.

4 Hic sequi mendum irrepsit, quamquam diversum, in Gr. Sync. atque in Arm. nost. ita tamen, ut se se invicem corrigant facillime. Ille enim habet σξϛ΄, pro τξϛ΄. ubi Arm. recte Յ. Noster vero 'ցԿԶ. pro 'ցՅԿԶ. ubi Gr. recte fert τ΄. Syncelli corruptam lectionem sincere servarunt Scal. et Goar: quam tamen correxit nihil Prat. ad falsam, ut ait, Ms. B. Nostram vero ad ipsa lectio satis declarat cum, littera Յ. non absitans a figura alterius ց, utriusque locum supplevisse librarii vitio compertum est, cum re ipse debuisset scribi ցՅ, sicut etiam pro 'ի ...ի, legendum cum Gr. ... .

զՄաթուսաղա. և եկեաց առ. նա ամս Յ. փոխեցաւ յամին ՃԺԳ. Ղամեքայ.

Ը. Մաթուսաղա զաւակաց ամաց ՃՁԷ, ծնանի զՂամեք. և եկեաց այլ ամս ՉՁԲ. մինչև ի նոյն ջրհեղեղն.

Թ. Ղամեք էր ամաց ՃՁԲ, յորժամ ծնանի զՆոյ. և եկեաց այլ ամս ՇՂԵ. որ վախճանի Ե. ամօք յառաջ քան զջրհեղեղն.

Ժ. Նոյ էր ամաց Շ. ծնանի զՍեմ, զՔամ, և զՅաբեթ. և եկեաց այլ ամս Ճ. մինչև ջրհեղեղն. Յամին Ո Նոյի եղև ջրհեղեղն. և եկեաց Նոյ այլ ամս յետ ջրհեղեղին ամս ՅԾ. մինչև ԾԸ. ամին Աբրահամու. Ի միասին ամենայն ամք ՌՈԾԶ.

Տարբերի է յեօթանասնից թարգմանութենէն ամօք ՇՁԶ. և զայլոցն. Նոյ.

Mathusala: et superstes fuit annis CCC. translatus(que) est anno CXIII. Lamech.

VIII. Mathusala annorum CLXXXVII. genuit Lamech: vixitque annos amplius DCCLXXXII. usque ad diluvium ipsum.

IX. Lamech cum esset annorum CLXXXII. genuit Noe: et superstes fuit annis DXCV. Hic annis V. ante diluvium moritur [1].

X. Noe annos natus D. generat Sem, Cham, et Japhet: et vixit adhuc annos C. usque ad diluvium. In anno [2] DC. Noe factum est diluvium: vixitque Noe adhuc annis CCCL. post diluvium, usque ad LVIII. annum Abrahae. Simul omnes anni MDCLVI. [3]

Discordat a Septuaginta versione annis DLXXXVI. His caeterorum [4], ab

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρπζ', γεννᾷ τὸν Λάμεχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ͵ψπβ'. ἕως αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ. . . .

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ', γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ', μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς ἐγένετο, καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', μέχρι νη' ἔτους Ἀβραάμ. Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ͵αχνς'.

Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ο' ἑρμηνείαν ἔτεσι φπς'.

Ἐν τούτοις εἰ μὲν τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Νῶε χρόνοι

1 Intercidit integra de Lamech pericopa in cod. Sync. itaque aliunde supplere tentavit Prat. in Latina sua interpretatione hoc modo: « Lamech annos natus CLXXXII. suscepit Noe, vixitque adhuc annos DXCV. usque ad annum DXCV. Noe &c. Satis bene, quamvis ex parte redundans, deficiens ex altera.

2 Ἐν deest, ait Prat. in Ms. B. qui etiam, ut videtur, probare volens vulgatam lectionem, in Latino quoque reposuit *In anno*, quem et nos secuti sumus; quamvis satius esset de more dicere *Anno*. Et quidem Arm. habet յամի.

3 Genuina lectio; quam et Syncelli editores substituendam conjecerant pro mendosa illa ͵βφνς'. 2556.

4 Quum non adeo simplex videatur textus Gr. paraphrasi usi sunt Interp. Syncelli Goar. et Prat. sive tot annorum spatio; atque Arm. etiam interpretatio non ita patet, maxime in voce յայլոցն. ubi nos reposuimus in genitivo caeterorum, ad normam Gr. superabundare conjicientes litteram յ. aliter յայլոցն sonat *ex caeteris*, aut

[illegible]

Adam ad Noe usque, tempora, ante susceptam ab unoquoque prolem discordant a Septuaginta versione: cum eadem autem conveniunt tempora Jared, Mathusalae, et Lamech. Ex eorum vero consonantia datur et nobis conjiciendi locus, quod etiam ea, quae praecedunt ista, melius habeat lectio nostra: nam ex eo quod plus temporis habet Jared cum suis sociis ¹, manifestum utique est, praecedentium quoque (tempora) concurrere debere cum Septuaginta traditione. Etenim si in junioribus, posterioribusque additamenta centum annorum reperiuntur secundum Hebraicam Scripturam, quae cum versione Septuaginta conveniunt, quanto magis congruum esset, ut antiquiores, et his ipsis ma-

πρὸ τῆς ἑκάστου παιδοποιΐας διεστήκασι πρὸς τὴν τῶν Ο΄. ἑρμηνείαν· συμφωνοῦσι δὲ αὐτῇ οἱ τοῦ Ἰάρεδ καὶ τοῦ Μαθουσάλα καὶ τοῦ Λάμεχ. ἐκ δὲ τῆς τούτων συμφωνίας πάρεστι λογισμῷ λαβεῖν, ὅτι καὶ τὰ πρὸ τούτων βελτίονα ἡ παρ' ἡμῖν ἀνάγνωσις ἔχει, ἀπὸ γὰρ τοῦ πλείονος χρόνου (τῶν) περὶ τὸν Ἰάρεδ δῆλος ἂν γένοιτο καὶ ὁ τῶν προαγόντων συντρέχειν ὀφείλων τῇ τῶν Ο΄. ἐκδόσει. Εἰ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ μεταγενέστεροι τοῖς χρόνοις ταῖς τῶν ἑκατοντάδων προσθήκαις εὕρηνται κατὰ τὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ γραφὴν σύμ-

ex caeterorum. Illud vero ante susceptam prolem aliorum more accommodavimus pro unico vocabulo composito [illegible], quod ad verbum refunditur in Gr. παιδογονία, atque aeque supponit pro παιδοποιΐα, ne cogeretur interp. dicere [illegible]. Nota interim totum hunc epilogum ultro praetermissum ab Scaligero, tamquam a textu Eusebiano alienum, ac inter Syncelli adinventiones collocandum: cui adhaesisse et Capellum virum doctum constat; non aliter sensisse videtur et ipse Goar Syncelli interpres. Sagacior ergo et solertior his visus est Prat. toties laudatus, laudandusque; qui non solum ut genuinum textum Eusebianum amplexus est, sed etiam multis probandum suscepit feliciter.

1 Περὶ τὸν Ἰάρεδ, quod velim legas τῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ, tritus est Hellenismus: quo recte intelligere debemus Jared cum sociis vel pretiis; quare egregie habetur in Arm. [illegible]. Id confirmat etiam vera suspicio Prati, scribentis in adnot. p. 442. » Deesse hec aliquid, puta τῶν, vel τριῶν, vel denique utrumque, persuasum habeo: nam de tribus Jared, Mathusala, et Lamech sermo est. Infra numero 11. de eadem re scribens Eusebius, diserte habet, ἐπὶ τριῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ. In interpretatione latina, quod excidisse asserimus, supplevimus «. Supplevit nempe vocem proximi accuratissime; bene egit, quod non est ausus addere tres: nec enim Eusebius noster id interim novit, sed tantum inferius loco signato, [illegible].

զնոսա, և նոցունց նախնեացն՝ քան զհետագայիցն յետոյինացն բազմամեայ ամանակս: Համարիմ տեսանել. Ահաւասիկ տեսանեմք ՚ի բովանդակութեան իւրաքանչիւրոց կենաց մարդկան, այլ զոյգ քան զորդեծնութեան ժամանակն, և այլ զայլ յետ որդեծնութեան. զի յետ որդեծնութեանցն՝ ըստ եօթանասնիցն գումարութեան նոյն ձև թիւն ողջ և ՚ի Հեբրայեցւոց ընթերցուածին գտանի. և միայն յառաջ քան զորդեծնութիւնն ՚ի Հրէիցն օրինակսն կարճ ձգին ամքն. Կասկածեմ թէ Հրէից իցէ գործ լինելոյ այս ; յանդգնել կարճել հատանել յառաջ քան զորդեծնութիւնն զժամանակսն՝ առ յաժարութիւն վաղվաղակի ամուսնանալոյ և որդեծնութեան. Զի թէ նախնիքն և երկայնակեացքն և բազմաց ժամանակաց որքա՞ն ազնիւք վաղ յամուսնութիւն և յորդեծնութիւն

jores, fuerint quàm posteri sui, magis longaevi? Ecce vidimus in summa vitae singulorum hominum, dispar esse tempus ante prolis generationem, diversumque post prolis generationem: etenim post liberorum generationem, juxta Septuaginta supputationem idem integer numerus etiam in Hebraeorum lectione reperitur, et solummodo ante filiorum generationem in Judaeorum exemplaribus anni contrahuntur. Vereor ne forte Judaeorum hoc fuerit facinus, qui ausi sint breviare atque recidere tempora generationem praecedentia, ob desiderium citius uxorem ducendi, filiosque generandi [1]. Si enim antiqui illi et longaevi, multorumque temporum viri ita cito ad connubium et filiorum procreationem venerint, ut ipsorum Lectio declarat, quisnam co-

φωνεῖ τῇ τῶν Ο΄. ἑρμηνείᾳ, πόσῳ πλέον εἰκὸς ἦν τοὺς ἀρχαιοτέρους, καὶ αὐτῶν ἐκείνων προπάτορας, μᾶλλον τῶν μετ᾽ ἔπειτα πολυχρονιωτέρους γενέσθαι; Ὁρῶν δὲ ἐν τῇ συγκεφαλαιώσει τῆς ἑκάστου ἀνδρὸς ζωῆς τὸν πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνον, καὶ τὸν μετὰ τὴν παιδοποιίαν ἅμα συναγόμενον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σώζοντα κατά τε τὴν τῶν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, μόνα δὲ τὰ πρὸ τῆς τεκνογονίας ἔτη παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀντιγράφων συνεσταλμένα. κινοῦμαι μήποτε Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο, τολμησάντων συστεῖλαι καὶ ἐπιταχῦναι τοὺς πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνους ἐπιτροπῇ ταχυγαμίας. Τῶν γὰρ παλαιοτάτων ἀνδρῶν μακροβίων ὄντων καὶ πολυχρονίων, ἐντὸς δὲ κατὰ τούτους θᾶττον ἐπὶ τοὺς γάμους καὶ παιδοποιίας

1 Quis non videt Eusebium plus aequo tueri lectionem Hebraico-Graecam, ita ut libere accuset Hebraico-Judaicam? Verum hujusmodi verba sunt effectus privatae sententiae. Omitto quod omnia haec Eusebii dicta ad defensionem Versionis Septuaginta, adeo nauseam fecerunt Scaligero, ut minime sibi persuadere potuerit Eusebiana haec esse verba; ideoque absolute Syncello adscripsit, et consequenter in animadv. suis p. 510. ad 10. 20. acerbe invectus est in Syncellum. Nihil mirum; nam quid illi tam usitatum, quàm modo Eusebium sub nomine Syncelli, modo sub illo Eusebii Syncellum notare? Caeterum Goar aegre ferens illa Scaligeri inhumana verba, „ Haec sunt stultissima “, ita profert: „ Sapienter ille, si ratione duceretur “.

գայցին, որպէս նոցա ընթերցուածն յայտ առնէ, ո՞վ ոք ոչ նոցա վաղա-[illegible]

rum nuptias maturandi morem imitari aemulus non esset?

Ըստ առ ՚ի Սամարացւոց Եբրայականին.

Juxta (exemplar) Hebraicum, quod apud Samaritanos (servatur).

ՍԱՄԱՐԱՑՒՈՑ.

SAMARITANORUM.

Ա. Ադամ լեալ ամաց ՃԼ եւ, ծնանի զՍէթ. եւ եկեաց առ նովաւ ամս Պ. մինչեւ ՚ի ՄԻԳ ամն Նոյի.
Բ. Սէթ լեալ ամաց ՃԵ եւ, ծնանի զԵնովս. եւ եկեաց առ նովաւ ամս ՊԷ. մինչեւ ՅԼԵ ամն Նոյի.
Գ. Ենովս լեալ ամաց Ղ եւ, ծնանի զԿայինան. եւ եկեաց առ նովաւ ամս ՊԺԵ. մինչեւ ՚ի ՆԼԳ ամն Նոյի.
Դ. Կայինան լեալ ամաց Հ եւ, ծնանի զՄաղաղայէլ. եւ եկեաց առ նովաւ ամս ՊԽ. մինչեւ ՚ի ՇԻԸ ամն Նոյի.

i. Adam cum esset annorum cxxx.[1] genuit Seth: vixitque postea annos dccc. usque ad ccxxiii. annum Noe.
ii. Seth annos natus cv. generat Enos: et vixit adhuc annos dcccvii. usque ad cccxxxv. annum Noe.
iii. Enos annorum xc. genuit Cainan: vixitque postea annos dcccxv. usque ad ccccxxxiii. annum Noe.
iv. Cainan annorum lxx. generat Malaleel: tum vixit adhuc annis dcccxl. usque ad dxxviii.[2] annum Noe.

ἐλθόντων, ὡς ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνάγνωσις δηλοῖ, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν τῆς ταχυγαμίας τὸν ὅμοιον τρόπον ἐζήλωσεν;

Κατὰ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκόν.

Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν ρλ΄. γεννᾷ τὸν Σὴθ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω΄, μέχρι σκγ΄ ἔτους Νῶε.
Σὴθ γενόμενος ἐτῶν ρέ. γεννᾷ τὸν Ἐνὼς, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωζ΄, ἕως τλέ ἔτους Νῶε.
Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ϙ. γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωιέ, μέχρι υλγ΄ ἔτους Νῶε.
Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ο΄, γεννᾷ τὸν Μαλαλεὴλ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωμ΄, μέχρις φκή ἔτους Νῶε.

1 Pro ՃԼ. 130. facillime irrepsit ՃՂ. 190. manifesto amanuensis vitio, ut patet non solum ex Gr. Sync. sed potius ex ipso codice Samaritano, ubi constanter habetur juxta Hebraicum exemplar annus cxxx, imo etiam ex certa primi hominis aetate, annis 930 comprehensa, quae tamen variaretur, si constaret ՃՂ. cum [illegible] efficerentur enim anni 990.

2 Accuratissima lectio, quam et Goar. [illegible] refert in Syncello suo; Scaliger tamen corrupte

Ե. Մաղաղայէլ եղեալ ամաց կե իգ, ծնանի զՅարեդ. և եկեաց առ նո֊
վաւ ամս ութ. մինչև ի շՁԲ ամի
Նոյի.

v. Malaleel annos natus LXV [1]. genuit Jared: vixitque adhuc annos DCCCXXX. usque ad DLXXXIII [2]. annum Noe.

Զ. Յարեդ եղեալ ամաց կբ ամ, ծնանի զԵնովք. և եկեաց առ նովաւ
ամս ջԼԵ. մինչև. մինչդ իսկ ջրհե֊
ղեղն.

vi. Jared cum esset annorum LXII. genuit Enoch: et vixit postea annos DCCCXXXV. usque ad ipsum diluvium.

Է. Ենովք եղեալ ամաց կե իբ, ծնանի զՄաթուսաղա. և եկեաց առ նո֊
վաւ ամս յ. փոխեցաւ յամին ՃՁ
երրորդին Նոյի.

vii. Enoch annos natus LXV [3]. genuit Mathusala: fuitque superstes annos CCC. translatus anno CLXXX. Noe.

Ը. Մաթուսաղա եղեալ ամաց կէ
ամաց, ծնանի զՂամէքն. և եկեաց

viii. Mathusala annum agens LXVII [4]. genuit Lamech: vixitque adhuc an-

Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ξέ, γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ', μέχρι φπγ' ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ξβ', γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ϡπέ, μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ξέ, γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ'. μετετέθη ἐν ἔτει ρπ'. Νῶε.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ξζ'. γεννᾷ τὸν Λάμεχ καὶ ἐπέζησεν ἔτη χηγ', ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ.

φπέ. quod vidit et doctissimus vir Ludovicus Capellus in Chron. Sacra, edita a Walton. sub initio Polyglott. his verbis, p. 3. » Notandum autem est apud Eusebium in Chronico Graeco (juxta nempe edit. Scal.) esse vel Eusebii errorem (satius esset, si diceret, Scaligeri) vel typographi aut librarii lapsum, in eo quod Cainan dicitur vixisse ad Noachi usque annum φπέ. Mahalaleel autem ad annum ejusdem Noe φπέ: nam pro φπέ scribendum est φκή, hoc est, 528, et pro φπέ, scribendum est φπγ', hoc est 583. Alioqui ipse Eusebius sibi non constabit illis numerorum notationibus «. Satis erudite; unum tamen Capello semper objicitur, quod plus aequo Scaligero fidem habuerit, cum verum Eusebium, ut Capellus putavit, in lucem non ediderit.

1 Scaliger quin haberet calculi rationem, fidenter protulit in adnot. Gr. p. 403. ad 3. 3. pro ξέ. » Reponendum ex autographo Samaritanorum ξε' «. Sed pro nobis egit Capellus loco citato, pag. 3. contra Scal.

2 Quod viri doctissimi Capell. et Prat. suis laboribus emendarunt, reponentes in Gr. φπγ'. 583. id jam integrum in nostro Eusebio: aliter hodierna Gr. lectio Sync. corrupte apud Goarum habetur φλγ'. 533. sicut et apud Scalig. φπέ. 585. mendose, ut prima ferebat editio; (omitto secundam editionem ejus magis depravate ferentem φωέ.) quod jam emendavit Capell. in verbis superius laudatis.

3 Iterum suffragatur genuina lectio nostra correctioni Prati reponentis in Gr. ξέ. 65. ad fidem codicis Samaritani, quum interim apud Syncellum decurtato modo, et consequenter vitiose legatur ξ'. 60. solum, tam in edit. Goari, quam Scal. qui tamen bene egit, ut notavit p. 403. » In Samaritarum autographo ξέ «: quae est ipsa lectio Eusebiana. Id ipsum accurate disquirens Capellus loco antea memorato, undique asserit legendum ξέ. pro ξ'.

4 Contendit Scal. p. 403. mendum esse in ξζ'. » In Samaritarum (inquit) autographo ξζ'. et ita corrigendum «. Sed reponendum cum Prat. » Vide tamen quid contra (Scaligeri senten-

ամ. ծնանի ամս ոծգ. մինչև անդր իսկ ցջրհեղեղն.

Թ. Ղամէք լեալ ամաց ծգ, ծնանի զՆոյ. և եկեաց ամ. ծնանի ամս ո. մինչև անդր իսկ ցջրհեղեղն.

Ժ. Նոյ լեալ ամաց Շ ոց, ծնանի զՍեմ. և եկեաց ամ. ծնանի ամս Ճ. մինչև ցջրհեղեղն. Յամի ուրդի Նոյի եղև ջրհեղեղն. և եկեաց ամ. ծնանի Նոյ յետ ջրհեղեղին ամս յծ. մինչև 'ի Հ եբերայեցւոց ամն եբերայ. 'Ի միասին ամենայն ամքն. ռյէ.

Տարբերանի 'ի Հրէականն երրորդեցւոյն ամաց յխ և խմնայ. և ցեօ-

nos DCLIII. usque ad ipsum diluvium.

IX. Lamech cum esset annorum LIII. generat Noe: superstesque fuit annos DC. usque ad ipsum diluvium.

X. Noe cum ageret annum D. genuit Sem: tum vixit adhuc annos C. usque ad diluvium. Anno vitae Noe DC. fuit diluvium: supervixit autem Noe post diluvium adhuc annos CCCL. usque ad XXXX. (supple m.)[1] annum Heber. Simul omnes anni MCCCVII[2].

Discordat ab Hebraico, quod penes Judaeos, annis CCCXLIX. A Septua-

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν νγ'. γεννᾷ τὸν Νῶε, καὶ ἐπέζησεν ἔτη χ', μέχρι αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ'. γεννᾷ τὸν Σὴμ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ. μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει τοῦ Νῶε χ': ὁ κατακλυσμὸς ἐγενήθη, καὶ ἐπέζησε Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', μέχρι πγ' ἔτους Ἔβερ. Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ατζ'.

Διαφωνεῖ πρὸς μὲν τὸ Ιουδαϊκὸν ἔτεσι τμθ', πρὸς δὲ τὴν τῶν Ο'

tiam disserat) Capellus « in Chron. Sacr. p. 5. Nos vero illud imprimis observamus, quod Scaliger solum exemplar suum Samaritanum ubique venditat, et observare negligit, recte ne, an mendose digerat calculum. Siquidem ubi primum discernit aliquod discrimen inter Eusebii locum, et codicem suum Samaritanum, huic illum assimilandum decernit, hac usus ratione, » quod quidem (sit) discrimen vitio librariorum hic (vult in Eusebio) commissum «: quasi illuc, in codicem, inquam, suum Samarit. nullum irrepserit vitium. Sed res ipsa probat, assequi non potuisse Scalig. ubi potius illud vitium sit; namque ter emendavit Eusebium ex suo Samaritano codice, semel tantum recte, bis mendose.

1 Librarii manifesto lapsu Cod. Arm. mendose habet Հ. եբերայ. pro Հ. եբերայ եբերայ. ubi Sync. accurate fert πγ', LXXXIII.

2 Pro annis 1307. qui uniformiter in Arm. et Gr. habentur, quique juxta praecedentem dinumerationem ab Eusebio in summam rediguntur, Scaliger vult viginti annorum additione substitui annos 1327. ut patet ex iis, quae dixit in animadv. Gr. p. 405. ad 3. 37. idem repetit in pag. 409. ad 9. 6. ubi nempe praesentem lectionem afferens, ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ατζ', ita pergit: » Manifesto mendosum. Legendum ατκζ', ex autographo Samaritarum, quamquam hanc lectionem (sc. ατζ') agnoscit Eusebius, et post eum Georgius «. Aequius esset, ut toties venditatum autographum suum Samaritanum bene perpendisset: tunc enim facili negotio manifestum mendum in eo potius, quam in Eusebio deprehendisset, ut ante nos jam demonstravit Capellus in Chron. Sacr. pluribus disserens, p. 5. contra Scaligerum; ubi inter alia et haec habet: » Nec tantae est auctoritatis Chronographium illud Samariticum Scaligeri, ut praeferri debeat Eusebiano; quod confirmari diximus codice Ms. Pentateuchi Samaritici Joan. Morini . . . Praestat itaque Samariticum Scaligeri epilogismum ex Eusebiano corrigere, quam Eusebianum ex Scaligerano «.

Եօթանասնիցն Թարգմանութեամբն, ա-
մք ՋԼ և հինգ. և այս յառաջ
քան զջրհեղեղն.

Արդ եկեսցուք և 'ի ժամանակսն՝ որ յետ այնր ժամանակաց իցեն. Նախապէս զայն նշանակեսցուք 'ի միտս ածեսցուք, թէ զիարդ համաձայն Եբրայեցւոց պատմութեանն զջրհեղեղէն և քաղդեայեցւոց մատեանքն յիշատակեն, և զտապանէն՝ որ 'ի Նոյէ կազմեցաւ. Արդ քանզի միանգամ կարգաւ եդի զսա 'ի քաղդէայցւոց յիշատակելոյ պատմութիւնն, աւելորդ համարիմ կրկին զնոյն բանս միւսանգամ երկրորդել.

Նա և զի զջրհեղեղն ասեն զամենայն լերանց բարձանց ամբառնալ 'ի վեր, որ մեզ իսկ՝ որ զայս գրեմք, ակնատես ինչ ճշմարտութեամբն հաւատարիմ եղև. Ձկունք ինչ որ առ մերովք աւուրբք 'ի վեր խոկ 'ի բարձրաւանդակն 'ի Լիբանանու լերինն գտանել. Քանզի մնացեալ քարինս [illegible] 'ի

ginta vero versione annis DCCCCXXXV [1]. Et haec ante diluvium.

Percurramus autem nunc etiam ea tempora, quae iis temporibus sunt posteriora. Primum vero illud observantes, memoriae mandemus, quomodo concorditer juxta Hebraeorum relationem de Diluvio etiam Chaldaeorum monumenta commemorant; atque de Arca a Noe constructa. Quum verò semel historiam a Chaldaeis memoratam per ordinem disposui [2], supervacaneum puto eadem verba repetere.

Quod autem diluvium supra montes omnes altissimos elevatum fuerit, nobis quoque, qui haec scribimus, per aliquam oculi testificationem veritas ipsa fidelis est probata, cum quidam pisces diebus nostris in summis montis Libani verticibus reperti fuerint. Cum enim exinde in summis

ἑρμηνείαν ἔτεσι ϡλέ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐπίωμεν δὲ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, πρῶτον ἐκεῖνο σημειωσάμενοι, τὸ συμφώνως τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἱστορουμένου κατακλυσμοῦ καὶ τὴν Χαλδαίων μνημονεῦσαι γραφὴν, τῆς τε κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ....

Τοῦ δὲ τὸν κατακλυσμὸν ἀρθῆναι ὑπὲρ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων, καὶ ἡμῖν τοῖς μετὰ ταῦτα γράφουσιν ἀλήθειαν ἐπιστώσατο αὐτοψία τινῶν ἰχθύων καθ' ἡμᾶς εὑρημένων ἄνω πρὸς αὐταῖς τοῦ Λιβάνου ταῖς ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις. λίθους γὰρ ἐνθένδε εἰς ει-

1 Optima lectio Eusebii nostri probat correctionem Prati ϡλέ. quam et Goar tum in margine, tum in adnot. p. 26. ad 68. designaverat, contra corruptam Syncelli lectionem ab Scaligero usurpatam, ϡλ'. quod etiam Capellus refutat loco saepius laudato, p. 5. in eo tantum mere suo lapsus, quod putavit non tam Eusebii, quam Syncelli esse hunc textum (a Scaligero semper deceptus), id quo ita corrupte scriptum ab auctore, ut hodierna exhibet Gr. lectio Scaligerana.

2 Hanc periocham Syncellus omisit, vel amanuensis incuria intercidit; quae quidem si integra remansisset, facilius fortasse vel ab ipso Scaligero, Eusebio nostro adscriberetur totus praesens sermo. Ceterum ex residuis satis sibi persuasit Prat. ante laudatus, iis nimirum, quae de piscibus paulo infra memorantur, ut in sequenti adnot. videbis.

զործ կիտուածոց ՚ի հանքաց քարանց լերանցն այնոցիկ հատանէին, և գտա-նէին այլազգի այլազգի այլս ձկանց ՚ի լե-րանցն խորշս մածեալ իբրև ՚ի նախնի գամին, որպէս աղեալ ցամաքեալ և պահեալ մինչև ցայսօր ժամանակի. մինչ զի և մեզ իսկ հասանէր տեսա-նել աչօք, ՚ի վկայութիւն հնոյ պատմութեան հաւատարիմ լինե-լոյ. Այլ զայս որպէս և կամի ոք կամեսցի, նոյնպէս և ընկալցի. Իսկ մեք երթիցուք ՚ի յառաջագոյն.

vallibus montium (illorum) quidam caederent lapides ad opus aedificiorum, marinorum piscium varia genera invenerunt in cavis montium conglutinata, quasi sale condita siccatave, ac usque ad hodierna tempora servata; adeo ut nobis quoque oculis nostris videre contigerit, ad testificationem integrae fidei antiquae historiae [1]. Haec autem utcumque cuilibet audire lubet, ita etiam recipiat. Nos vero ad sequentia progrediamur [2].

κοθ·μάς τινες ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων εὗρον διάφορα γένη, ἃ δὲ ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ ὄρη κοιλωμάτων συναποπαγῆναι τῇ ἰλύϊ, καὶ τεταριχευμένων δίκην εἰς δεῦρο διαμεῖναι συνέβη, ὥστε ἡμῖν καὶ δι' αὐτῆς τῆς ὄψεως τὴν τοῦ παλαιοῦ λόγου πιστωθῆναι μαρτυρίαν. . .

1 Hier. Prat. inter alia, quibus hunc locum non tam Syncello quam Eusebio nostro jure adscribendum contendit, haec quoque in medium profert p. 510. » Quod autem spectat (inquit) ad pisces lapideos in Libano monte effossos, et ab auctore inspectos, congruit apprime Eusebio Caesariensi, qui non longe ab eo monte habitabat. Quid plura? Eustathius, seu quicumque fuit auctor ejus Commentarii in Hexaemeron, haec ipsa verba habet, ex hoc Eusebii loco videlicet descripta: *ἔτι γὰρ καὶ νῦν*, inquit, *ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας τοῦ Λιβάνου λίθους εἰς οἰκοδομάς τινας ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων γένη* (excidit fortasse vox *διάφορα*) *εὑρίσκουσιν, τῶν συνέβη εἰς τὰ κοιλώματα τῶν ὀρέων συναποπαγῆναι τῇ ἰλύϊ*, quae ita reddidit Allatius: « Nam et nostris hisce temporibus in vertice Libani lapides quidam ad aedificandum excidentes, marinorum piscium varia genera inveniunt, quos tunc in cavis illis montium luto defixos concrescere contigit ». Nihil itaque certius, quam hanc Appendicem ad Eusebium auctorem esse referendam «, etc. Goar vero cum pro certo non haberet Syncelli ne, an Eusebii hic textus esset, jure potiori Syncello suo adscribendum voluit, atque haec tantum in adnot. obiter assignavit, p. 46. ad 63. » *Λίθους γὰρ ἐνθένδε*, Eadem Eustathius quasi *αὐτόπτης*, vel saltem rei gestae *ἐπέχοντα* «. Verum ista Goari verba, quae oculatum testem, coaevumque declarant, magis ad Eusebium nostrum pertinent, quam ad Eustathium. Tandem ut Sync. et Eustathius iisdem verbis Eusebium nostrum descripserunt, ita et Cedrenus ad sensum eum excerpsit, quibusdam de se additis, cum dixit p. 15. A. » *Ὅτι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λιβάνου ἰχθύες θαλάσσιοι εὑρέθησαν ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατακλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν* «. Quem locum sic reddidit Xilander. » In monte Libano pisces marini inventi sunt in cavis, quae aquas receperant: internecionem omnium animalium, quae diluvio accidit, testificantes «.

2 Lectorum nos commoditati consulentes, qui non pauca videre possunt menda numerica diversarum lectionum tam superius notata, quam in sequentibus a nobis notanda, operae pretium esse duximus, tabulas Eusebianas certis laterculis comprehensas legentium oculis subjicere; ita enim in aperto erit, quae nos ratio impulerit, alteram ut lectionem probaremus, alteram respueremus. Sex igitur tabulis, quarum tres, quod fuit ante Diluvium, tres vero quod postea effluxit spatium temporis continent, omnia complectemur ad normam Eusebii nostri.

Յետ ջրհեղեղին՝ ըստ եօթանասնիցն թարգ- մանութեան, յերկրորդում ամի.

Post diluvium, juxta Septuaginta versionem. Anno secundo.

ԵՕԹԱՆԱՍՆԻՑՆ.

Τῶν SEPTUAGINTA.

ա. Սէմ որդի Նոյի ծնանի զԱրփաքսադ.

1. Sem filius Noe generat Arphaxad:

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, κατὰ τὴν τῶν Ο΄. Ἑρμηνείαν, ἔτους δευτέρου.

Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξὰδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ΄. μέχρι

TABULA PRIMA EUSEBIANA, SECUNDUM LXX. ANTE DILUVIUM.

Anni Mundi													
0	Adam creatur.												
230	230	Seth nascitur, anno Adam 230.											
435	435	205	Enos nascitur, anno Seth 205.										
625	625	395	190	Cainan nascitur, anno Enos 190.									
795	795	565	360	170	Malalael nascitur, anno Cainan 170.								
930	930	700	495	305	135	Adam moritur annorum 930. anno Malalael 135.							
960	∴	730	525	335	165	Jared nascitur, anno Malalael 165.							
1122	—	892	687	497	327	162	Enoch nascitur, anno Jared 162.						
1142	—	912	707	517	347	182	20	Seth moritur annorum 912. anno Enoch 20.					
1287	—	∴	852	662	492	327	165	Mathusala nascitur, anno Enoch 165.					
1340	—	—	905	715	545	380	218	53	Enos moritur 905 annor. anno Mathusalae 53.				
1454	—	—	∴	829	659	494	332	167	Lamech nascitur, anno Mathusalae 167. vel 187.				
1487	—	—	—	862	692	527	365 ∴	200	33	Enoch transfertur 365 annorum, anno Lamech 33.			
1535	—	—	—	910	740	575	—	248	81	Cainan morit. ann. 910. anno Lamech 81.			
1642	—	—	—	∴	847	682	—	355	188	Noe nascitur, anno Lamech 188.			
1690	—	—	—	—	895 ∴	730	—	403	236	48	Malalael moritur 895. annorum, anno Noe 48.		
1922	—	—	—	—	—	962 ∴	—	635	468	280	Jared moritur 962. annorum, anno Noe 280.		
2177 vel 2207	—	—	—	—	—	—	—	890 vel 920	725 vel 755 ∴	535 vel 565	Lamech moritur annorum 725. juxta Euseb. (at secundum LXX. 753.) anno Noe 535. juxta Euseb. (secundum vero LXX. 565.)		
2242	—	—	—	—	—	—	—	855	—	500	Japheth nascitur, anno Noe 500.		
2244	—	—	—	—	—	—	—	857	—	502	Sem nascitur, anno Noe 502.		
2242	—	—	—	—	—	—	—	955	—	600	98	Diluvium fuit anno Noe 600. Japheth, 100. Sem, 98. vivente adhuc Mathusala juxta praesentem computationem, anno nempe ejus 955. ita ut restent usque ad mortem ejus anni 14. obiit enim anno aetatis 969.	
2243	—	—	—	—	—	—	—	956	—	601	99	1	Post annum fere desiit diluvium.
2256	—	—	—	—	—	—	—	969 ∴	—	614	112	14	Mathusala moritur annorum 969.

2262. Vera epocha Diluvii.

Quum constanter tenenda sit haec summa aetatis Mathusalae ad fidem Sacrae Scripturae etiam juxta lectionem τῶν LXX. atque aliunde absurdum erit putare eum vixisse adhuc post diluvium, necesse est omnino recurrere ad alterum calculum ab Eusebio designatum, juxta nempe accuratiora exemplaria, in quibus ad normam textus Judaico-Hebraici Mathusala genuit Lamech anno aetatis suae 187. et superstes fuit ei annis 782. omnino vivens annos 969. quo posito, mors Mathusalae incidit in annum mundi 2256. Diluvium vero postponitur annis sex, incurrit enim in annum mundi 2262, ut palam tradit Africanus, idque comprobat interpretatio Arm. in Genesi.

ապր. և եկեաց առ. Նոյխու ամս Ճ. մինչև ՚ի ՃԽ երորդ ամն փաղեկայ.

vixitque adhuc annis D. usque ad annum Phalec CI.

ρά. ἔτους Φαλέκ.

TABULA SECUNDA EUSEBIO-JUDAICA ANTE DILUVIUM.

Anni Mundi													
0	Adam creatur.												
130	130	Seth nascitur, anno Adam 130.											
235	235	105	Enos nascitur, anno Seth 105.										
325	325	195	90	Cainan nascitur, anno Enos 90.									
395	395	265	160	70	Malaleel nascitur, anno Cainan 70.								
460	460	330	225	135	65	Jared nascitur, anno Malaleel 65.							
622	622	492	387	297	227	162	Enoch nascitur, anno Jared 162.						
687	687	557	452	362	292	227	65	Mathusalem nascitur, anno Enoch 65.					
874	874	744	639	549	479	414	252	187	Lamech nascitur, anno Mathusalem 187. (Arm. cod. 167.)				
930	930 * * *	800	695	605	535	470	308	243	56	Adam moritur 930. annorum, anno Lamech 56.			
987	—	857	752	662	592	527	365 * * *	300	113	Enoch rapitur 365. annorum, anno Lamech 113.			
1042	—	912 * * *	807	717	647	582	—	355	168	Seth moritur 912. annorum, anno Lamech 168.			
1056	—	—	821	731	661	596	—	369	182	Noe nascitur, anno Lamech 182.			
1140	—	—	905 * * *	815	745	680	—	455	266	84	Enos moritur 905. annorum, anno Noe 84.		
1235	—	—	—	910 * * *	840	775	—	548	361	179	Cainan moritur 910. annorum, anno Noe 179.		
1290	—	—	—	—	895 * * *	830	—	603	416	234	Malaleel moritur 895. annorum, anno Noe 234.		
1422	—	—	—	—	—	962 * * *	—	735	548	366	Jared moritur 962. annorum, anno Noe 366.		
1556	—	—	—	—	—	—	—	869	682	500	Japheth nascitur, anno Noe 500.		
1558	—	—	—	—	—	—	—	871	684	502	Sem nascitur, anno Noe 502.		
1651	—	—	—	—	—	—	—	964	777 * * *	595	93	Lamech moritur annorum 777. annis 5. ante dilur.	
1656	—	—	—	—	—	—	—	969 * * *	—	600	98	Mathusalem moritur 969. annorum. Ipso anno fuit Diluvium, anno Noe 600. Mundi 1656.	
1657	—	—	—	—	—	—	—	—	—	601	99	1	Post annum fere desiit Diluvium.

Բ. Արփաքսադ լեալ ամաց ՃԼԵ երկ, ծնանի զՍաղայ. և եկեաց ամ. ՆՃ. վաւ ամս ՆԳ. մինչև 'ց Թ երրորդ ամի Ռագաւայ.

II. Arphaxad annos natus cxxxv. genuit Sala: et vixit adhuc annos cccciii. usque ad annum Ragau ix.

Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν ρλέ, γεννᾷ τὸν Σαλὰ, καὶ ἐπιζῇ ἔτη υγ'. μέχρι θ'. ἔτους Ῥαγαῦ.

TABULA TERTIA EUSEBIO-SAMARITANA ANTE DILUVIUM.

Anni Mundi												
0	Adam creatur.											
130	130	Seth nascitur, anno Adam 130.										
235	235	105	Enos nascitur, anno Seth 105.									
325	325	195	90	Cainan nascitur, anno Enos 90.								
395	395	265	160	70	Malaleel nascitur, anno Cainan 70.							
460	460	330	225	135	65	Jared nascitur, anno Malaleel 65.						
522	522	392	287	197	127	62	Enoch nascitur, anno Jared 62.					
587	587	457	352	262	192	127	65	Mathusala nascitur, anno Enoch 65.				
654	654	524	419	329	259	194	132	67	Lamech nascitur, anno Mathusalae 67.			
707	707	577	472	382	312	247	185	120	53	Noe nascitur, anno Lamech 53.		
887	887	757	652	562	492	427	365 ⁂	300	233	180	Enoch rapitur 365. annorum, anno Noe 180.	
930	930 ⁂	800	695	605	535	470	—	343	276	223	Adam moritur 930. annorum, anno Noe 223.	
1042	—	912 ⁂	807	717	647	582	—	455	388	335	Seth moritur 912. annorum, anno Noe 335.	
1140	—	—	905 ⁂	815	745	680	—	553	486	433	Enos moritur 905. annorum, anno Noe 433.	
1207	—	—	—	882	812	747	—	620	553	500	Japheth nascitur, anno Noe 500.	
1209	—	—	—	884	814	749	—	622	555	502	Sem nascitur, anno Noe 502.	
1235	—	—	—	910 ⁂	840	775	—	648	571	528	26	Cainan moritur 910. annorum, anno Noe 528.
1290	—	—	—	—	895 ⁂	830	—	703	636	583	81	Malaleel moritur 895. annorum, anno Noe 583.
1307	—	—	—	—	—	847 ⁂	—	720 ⁂	653 ⁂	600	98	Diluvium, anno Noe 600. Eodem anno moriuntur Jared annorum 847. Mathusala annorum 720. et Lamech annorum 653.
1308	—	—	—	—	—	—	—	—	—	601	99	1 Post fere annum desiit Diluvium, et egressus est Noe cum suis de arca.

Գ. Սաղա լեալ ամաց ՃԼ ից, ծնանի զԵբեր. և եկեաց առ նովաւ ամս.

III. Sala cum essèt annorum cxxx. generat Heber : vixitque postea an-

Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν ρλʹ. γεννᾷ τὸν Ἔβερ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη υςʹ. μέ-

Anni Mundi	Anni post Dil.	Anni Noe	Anni Sem											TABULA QUARTA EUSEBIANA, SECUNDUM LXX. POST DILUVIUM.
2144	2	602	100											Arphaxad nascitur secundo post Diluvium anno, seu Anno Sem 100.
2379	137	737	235	135										Sala nascitur, anno Arphaxad 135. (vulgò juxta LXX. Cainan nascitur anno Arphaxad 135. Sala nascitur anno Cainan 130)
2509	267	867	365	265	130									Eber nascitur, anno Salae 130.
2592	350	950 * * *	448	348	213	83								Noe moritur 950 annorum, anno Eber 83. (Arm. cod. 80. corrupte) annis 350 post Diluvium.
2643	401	—	499	399	264	134								Phalek nascitur, anno Eber 134.
2744	502	—	600 * * *	500	365	235	101							Sem moritur 600 annorum, anno Phalek 101.
2773	531	—	—	529	394	264	130							Ragau nascitur, anno Phalek 130.
2782	540	—	—	538 * * *	403	273	139	9						Arphaxad moritur 538 annorum (al. 535. vel 465), anno Ragau 9.
2905 vel 2908	633 vel 666	—	—	—	526 vel 529	396 vel 399	262 vel 265	132 vel 135						Seruch nascitur, anno Ragau 132. ita omnes codices qui LXX. excepto Eusebio, qui tam in Arm. quam in Gr. habet 135. quod tamen erroris convincitur ex summa Eusebiana, etsi Eusebius juxta mendosum numerum 135. continuat aliquos in sequentibus numeros.
2915	673 Prat. 670	—	—	—	536 * * * Prat. 533	406 Prat. 403	272	142	10 vel 7					Sala moritur 536 annorum juxta Euseb. (at vulgò secundum LXX. 460) anno Seruch 10. ut exigit recta collectio Eusebiana, vel ut codices ejus Arm. et Gr. habent, 7.
2982	740	—	—	—	—	475	339 * * *	209	77 vel 75 vel 74					Phalek moritur 339 annorum, anno Seruch 77. ut exigit recta ratio, vel 74. ut postulat mendosa continuatio supradictae differentiae, quamvis codices Euseb. Arm. et Gr. exhibeant 75.
3035 vel 3038	793 vel 796	—	—	—	—	526 vel 529	—	262 vel 265	130					Nachor nascitur, anno Seruch 130.
3073 vel 3076	831 vel 834	—	—	—	—	564 * * * vel 567	—	300 vel 303	168 vel 171	38 vel 41				Eber moritur 564. annorum (ut exigit rectus calculus Euseb. at juxta lectionem Cod. Arm. et Gr. dinumerantur anni 567) anno Nachor 38.
3112 vel 3115	870 vel 873	—	—	—	—	—	—	339 * * *	207	77				Ragau moritur 339 annorum juxta rectam rationem, (vel 342, juxta mendosam dinumerationem) anno Nachor 77.
3114 vel 3117	872 vel 875	—	—	—	—	—	—	—	209	79				Thara nascitur, anno Nachor 79.
3184 vel 3187	942 vel 945	—	—	—	—	—	—	—	279	149	70			Abraham nascitur, anno Thara 70. Firmissima haec conjectura Eusebii, qua septuagesimum Thar. annum Abrahae primum, connectit cum anno mundi 3184. ԳՃՁԴ. γρπδ. atque cum anno a diluvio 942. ՋԽԲ. ϡμβʹ. luce clarius probat corrigenda ea esse, quaecumque supra corrigenda asseruimus, idemque demonstrat ad nihilum redigi calculum variantem.
3233	991	—	—	—	—	—	—	—	328	198 * * *	119	49		Nachor moritur 198 annorum, anno Abrahae 49.
3235	993	—	—	—	—	—	—	—	330 * * *	—	121	51		Seruch moritur 330 annorum, anno Abrahae 51.
3284	1042	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	100		Isaac nascitur, anno Abrahae 100.
3319	1077	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205 * * *	135	35	Thara moritur 205 annorum, anno Isaac 35.

նղ. մինչև ՚ց Է երորդ ամն Սե- nos cccvi. usque ad annum Seruch
րուքայ. vii.

χρις ζ'. ἔτους Σερούχ.

TABULA QUINTA EUSEBIO-JUDAICA POST DILUVIUM.

Anni Mundi	Anni post Dil.	Anni Noe	Anni Sem												
1658	2	602	100												Arphaxad nascitur, secundo post Diluvium anno, seu anno Sem 100.
1693	37	637	135	35											Sale nascitur, anno Arphaxad 35.
1723	67	667	165	65	30										Heber nascitur, anno Sale 30.
1757	101	701	199	99	64	34									Phaleg nascitur, anno Heber 34.
1787	131	731	229	129	94	64	30								Ragau nascitur, anno Phaleg 30.
1819	163	763	261	161	126	96	62	32							Serug nascitur, anno Ragau 32.
1849	193	793	291	191	156	126	92	62	30						Nachor nascitur, anno Serug 30.
1878	222	822	320	220	185	155	121	91	59	29					Thare nascitur, anno Nachor 29.
1948	292	892	390	290	255	225	191	161	129	99	70				Abraham nascitur, anno Thare 70.
1996	340	940	438	338	303	273	239 ∴	209	177	147	118	48			Phaleg moritur 239 annorum, anno Abr. 48.
1997	341	941	439	339	304	274	—	210	178	148 ∴	119	49			Nachor morit. 148 annor. anno Abr. 49.
2006	350	950 ∴	448	348	313	283	—	219	187	—	128	58			Noe morit. 950 annor. anno Abraham 58.
2026	370	—	468	368	333	303	—	239 ∴	207	—	148	78			Ragau moritur 239 annor. anno Abr. 78.
2048	392	—	490	390	355	325	—	—	229	—	170	100 vel			Isaac nascitur, anno 100 Abraham.
2049	393	—	491	391	356	326	—	—	230 ∴	—	171	101 2	1		Serug moritur 230 annorum, anno Isaac 1.
2083	427	—	525	425	390	360	—	—	—	—	205 ∴	135	35		Thare morit. 205 annorum, anno Isaac 35.
2096	440	—	538	438 ∴	403	373	—	—	—	—	—	148	48		Arfaxad moritur 438 annor. anno Isaac 48.
2108	452	—	550	—	415	385	—	—	—	—	—	160	60		Jacob nascitur, anno Isaac 60.
2123	467	—	565	—	430	400	—	—	—	—	—	175 ∴	75	15	Abrah. mor. 175 annor. de quo non agit hic Euseb.
2126	470	—	568	—	433 ∴	403	—	—	—	—	—	—	78	18	Sale moritur 433 annor. anno Jac. 18.
2158	502	—	600 ∴	—	—	455	—	—	—	—	—	—	110	50	Sem moritur 600. annor. anno Jac. 50.
2187	531	—	—	—	—	464 ∴	—	—	—	—	—	—	139	79	Heber morit. 464 annor. anno Jac. 79.

(1948) Quamvis Interpretes commentatoresque velint anno 70. Thare natum Aran primogenitum ejus, Abraham verò ipsius anno 120. at Eusebius firmiter habet continuationem sui calculi, firmata Abrahae nativitate anno mundi 1948. ռջխը. ,αϡμη'. post dilur. 292. սղբ. σϟβ'.

Ejusdem Abrahae annus primus anno mundi juxta versionem τῶν LXX.	3184
Juxta Judaicum exemplar.	1948
Differunt ergo annis.	1236
Eusebius tamen uno minus dixit, completos nempe annos in summam redigens.	1235 ,ασλε'. ռմլե.

Ըէ. Եբեր լեալ ամաց ՃԼԴ. եւ, ծնա-նի զՓաղեկ. եւ եկեաց առ. ամս — IV. Heber annum agens cxxxiv. genuit Phalec: ac deinde vixit annos

Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδ΄. γεννᾷ τὸν Φαλὲκ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλγ΄. μέχρις λή. ἔτους Ναχώρ. c

TABULA SEXTA EUSEBIO-SAMARITANA POST DILUVIUM.

Anni Mundi	Anni post Dil.	Anni Noe	Anni Sem										
1309	2	602	100	Arphaxad nascitur, anno post diluvium secundo, seu anno Sem 100.									
1444	137	737	235	135	Sala nascitur, anno Arphaxad 135.								
1574	267	867	365	265	130	Heber nascitur, anno Salae 130.							
1657	350	950 *.*	448	348	213	85	Noe moritur 950 annorum, anno Heber 85. (Arm. cod. 80. corrupte)						
1708	401	—	499	399	264	134	Phalek nascitur, anno Heber 134.						
1747	440	—	538	438 *.*	303	173	39	Arphaxad moritur 438 annorum, (circa annum Salae 303. Arm. cod. corrupte Ճ. pro ՅԺ. aliter moreretur 215 annorum) anno Phalek 39.					
1809	502	—	600 *.*	—	365	235	101	Sem moritur 600 annorum, anno Phalek 101.					
1838	531	—	—	—	394	264	130	Ragau nascitur, anno Phalek 130.					
1877	570	—	—	—	433 *.*	303	169	39	Sala moritur 433 annor. (circa annum Heber 303. Arm. cod. corrupte Ճ. pro ՅԺ. aliter moreretur 210 annorum) anno Ragau 39.				
1947	640	—	—	—	—	373	239 *.*	109	Phalek moritur 239 annorum, anno Ragau 109.				
1970	663	—	—	—	—	396	—	132	Seruch nascitur, anno Ragau 132.				
1978	671	—	—	—	—	404 *.*	—	140	8	Heber moritur 404 annor. anno Ragau 140. qui fuit Seruch 8. et quem potius debuit memorare Eusebius. (Hinc corrigendus cod. Arm. ubi legendum ՃԽ. pro ՃԺ.)			
2100	793	—	—	—	—	—	—	262	130	Nachor nascitur, anno Seruch 130.			
2177	870	—	—	—	—	—	—	339 *Prat.* 239	207 *Prat.* 107	77	Ragau moritur 339 annor. (erravit Prat. qui voluit 239.) anno Nachor 77.		
2179	872	—	—	—	—	—	—	— *.*	209	79	Thara nascitur, 79 anno Nachor.		
2200	893	—	—	—	—	—	—	—	230 *.*	100	21	Seruch moritur 230 annor. anno 21 Tharae, (mendose Eusebii cod. Gr. et Arm. Abrahae)	
2248	941	—	—	—	—	—	—	—	—	148 *.*	69	Nachor moritur 148 annor. anno Tharae 69.	
2249	942	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	Abr. nascit. anno Tharae 70.	
2324	1017 *Prat.* 1008	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145 *.*	75	Thara moritur 145 annor. anno Abrahae 75. id est primus annus vocationis, sive repromissionis.

(2249) Constantissima haec conjectura Eusebii, qua primum Abrahae annum, seu 70. Tharae connectit cum anno Mundi 2249. βσμθ΄. [illegible], atque anno post diluvium 942. ϡμβ΄, [illegible] facillime suadet corrigenda ea, quae superius corrigi voluimus, aliter vix constaret haec annorum summa.

(2324) Ubi obiter animadverte, ideo desiderari in tabula Samaritana posteros Abrahae, sc. Isaac et Jacob, quoniam juxta hanc conjecturam nullus majorum Abrahae vitam duxit ultra septuagesimum quintum ejus annum; sed contra est in tabula τῶν LXX. juxta quos Thara vixit usque ad 135 annum Abrahae, qui erat 35 annus Jacob: omitto Judaicam tabulam, juxta quam Sale, Sem, et Heber post ipsum Abraham mortui sunt. Hoc ergo fuit in causa, cur diversae tabulae diversam mensuram continuationemque habuerint, ut per se patet.

ամս ՆԼԳ. և երեք, մինչև ՚ի ԼԸ ամն Նաքովրայ.

Ե. Փաղեկ ըլեալ ամաց ՃԼ, ծնանի զՌագաւ. և եկեաց առ նմա ամս ՄԹ. մինչև զհօթանասնե-

cccxxx. et tres, usque ad xxxviii. annum Nachor.

v. Phalec annos natus cxxx. generat Ragau: et superstes fuit aliis annis ccix. usque ad [1] septuagesi-

Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν ρλ΄. γεννᾷ τὸν Ῥαγαῦ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ΄. (...) μέχρις οἱ. ἔτους Σερούχ.

[1] In serie Salae quo constantior est lectio uniformis Arm. et Gr. Է. ζ΄. sc. vII. eo sibi minus constare Eusebium fatendum erit. Siquidem si Sala ante *τεκνογονίας* annos vixit 130. postque superstes fuit annis 406. (ut Eusebius dicit) ergo obiit cum esset annorum 536. quoniam vero natus erat anno mundi 2379. (ut certus calculus Eusebianus declarat:) ergo mors ejus incidit in annum 2915. qui annus fuit Ragau *decimus*, non *septimus*, ut patet ex continuata serie tabularum: idquod et Prat. jam docte animadvertens, mendum hic esse jure suspicatus est in uno vel altero numerorum υϛ΄. et ζ΄. Et quidem certum nobis videtur pro ζ΄. legendum ί. cum satis pateat hoc mendum profectum fuisse ex altero, quo nativitas Seruch ponitur apud Euseb. anno Ragau 135. pro 132. de quo iterum dicemus. Supra dixi de annis 406. *ut Eusebius dicit*, nam vulgatissima lectio τῶν LXX. annos tribuit Salae post *τεκνογονίαν* 330. tantum; quamvis nonnulli codices exhibeant 333. quasi vero omnes anni ejus fuerint 460. vel 463. omitto Judaeos et Samaritanos, qui 433. tantum annos Salae adscribunt: quod si velit quis legere in Eusebio υγ΄. Դգ. 403. pro υϛ΄. Դզ. 406. omnes anni Salae sunt 533. centum annis plus quam Jud. et Sam. tunc autem servatur constanter lectio Է. ζ΄. Verum Prat. videtur ex una parte elegisse lectionem ί. pro ζ΄. et ex altera parte supposuisse legendum υγ΄. pro υϛ΄. quorum unum vel alterum solum debuit eligere: hinc illius confusa verba p. 456. et tabula inconstans in linea mortis Salae.

In serie Heber iterum concordant Gr. et Arm. in num. υλγ΄. ԴԼԳ. և երեք. 433. quo tamen posito, mors Heber incideret in annum Nachor 41. sed quia 38. anno Nachor dixit Eusebius, ergo praecedens numerus debuit esse υλ΄. ԴԼ. 430. tantum, ut notavit Goar in marg. Sync. Prat. vero textum ipsum corrigendum sibi putavit. Causa erroris Eusebii fuit praedictum mendum trium annorum in Seruch, quo semel admisso, tribus annis semper declinat a sua certa dinumeratione; ut satis declarat tabula nostra. Praetermitto Scaligerum, omnino depravate legentem ρλέ. 135. a quo deceptus et Capellus, eam, ut veram lectionem Eusebianam, usurpavit. Itaque juxta summam Eusebii, anni Heber omnino sunt 564. (centum annis minus quam Jud) quamvis codices colligant 567. Communis lectio Septuagint. colligit 404. quae congruit cum Samarit. aliqui 504. cum post *τεκνογονίαν* communis lectio habeat annos 270. nonnulli vero habent. 370.

In serie autem Phalec, apud Sync. irrepsit numerus alienus, *ϐϡπ΄.* 1980. prout videtur, in declaranda mundi aetate; cujus causa Goar et Prat. (ut verbis utar ejusdem Prati) in partes omnes se versant, ut tres illas notas explicent, ac reipsa exitum non inveniunt. Sed nihil ad nos, ut pote minime notum Eusebio nostro, sicut etiam et Prat. tandemum asserere vult; neque id novit Scal. ideoque praetermissum a nobis in Gr. textu. Quod autem addit Prat. pro οέ, 75. legendum οζ΄. 77. satis docte judicavit; sed eo ipso corruit, quod etiam lectio nostra habet constanter eum numerum, eumque magis expresse per integram vocem Հօթանասներորդ - *quintum*; sicut et Samuel noster habet ՀԵ. ex quo patet, sin minus Eusebium ipsum, saltem antiquum amanuensem ita habuisse, quod fugit Pratum, et hujus causa erroris est toties repetitum mendum: semel enim posito, quod Seruch natus fuerit anno Ragau 135. (at debuit 132), trium annorum varietas in aliis appareat necesse est. Ita quamquam etiam hoc in loco scribendum esset οζ΄. ՀԷ. 77. quoad generalem calculum, sed quoad privatum (mendosum sane) reponitur οέ. ՀԵ. 75. Minus corrupte fuisset, si scriptum esset οδ΄. ՀԴ. 74. ita enim privatus calculus certus est in suo ordine. Haec diximus ad conciliandas diversas Eusebii ratio-

որդի Շնքղեսորդ՝ ամն սերուքայ։ Յաւուրս սորա բաժանեցաւ երկիր. վասն որոյ և նշանակէ Փաղեկ եբրայեցւոց բարբառն բաժանումն. և սա յառաջ քան

mum quintum annum Seruch.

Hujus [1] diebus divisa est terra: ideoque Hebraica lingua Phalec (id quod) divisio, utique significat. Atque hic ante patrem suum moritur [2].

Ἐν ταῖς ἡμέραις Φαλὲκ διεμερίσθη ἡ γῆ, διὸ καὶ σημαίνει τὸ Φαλὲκ τῇ Ἑβραίων φωνῇ μερισμόν. Καὶ οὗτος πρὸ τοῦ πατρὸς

nes, confirmantque codices Arm. et Gr. inter se satis convenientes; aliter commodius dici posset in Arm. irrepsisse Է. pro Է.

1 Repono pronomen Arm. *suora*, սորա, hujus, pro mendoso nomine *սերուքայ*. *serucha*, replicato a librario: ubi Gr. textus expresse ac recte nomen ipsum praefert Φαλέκ; cui adstipulatur et Samuel noster in describendo Eusebio. " *Յաւուրս Փաղեկայ բաժանեցաւ երկիր*". In sequentibus nota, mancum reperiri Syncelli locum apud Goar et Scal. quod ex parte supplevit Prat. ex Ms. ut nominat, B. Scd velim scias, quod Prat. qui apud Goarum et Scal. legerat μερισμός in nominativo, postposuit eam lectionem, ac praelegit alteram commodiorem in accusativo μερισμόν, repertam, ut ait, in Ms. A. et B. attamen Interp. noster ita legit, ut legerant Goar et Scal. ideoque vertit *նշանակէ Փաղեկ եբրայեցի . . . բաժանումն*. ad verb. *significat quidem Phalekum . . . Divisio*, id enim magis sonat σημαίνει τὸ Φαλὲκ . . . μερισμός. Commodior, inquam, est lectio Prati, tunc enim sonaret, *նշանակէ Փաղեկ զբաժանումն*. *significat Phalek Divisionem*, quod magis juvat ad facilem captum. Illud adde, quod obscurata est Arm. versio in vocibus interjectis τῇ Ἑβραίων φωνῇ. ubi cum oporteret reddi *եբրայեցւոց բարբառով*, videtur lectum ἡ Ἑβραίων φωνή, ideoque redditum in nominativo, *եբրայեցւոց բարբառն*, quamvis dici potest intercidisse articulum յ. nam egregie diceretur *յեբրայեցւոց բարբառն* pro *եբրայեցւոց բարբառով*. Ut ut sit, ita in hunc locum Chron. Pasch. p. 22. E. Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Φάλεγ, διεμερίσθη ἡ γῆ. διὸ καὶ σημαίνεται Φάλεγ τῇ Ἑβραίων φωνῇ, Μερισμός. Κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιΐα συνέστη, καὶ ἀπὸ μιᾶς τῆς πάλαι διαλέκτου πολυφωνία γέγονε, καὶ ἡ καθέκαστα τῶν γλωσσῶν διαφορά, ὡς μέμνηται τούτων ἡ θεία γραφή. (Interp. Du Cange). » In diebus Phaleg, terra partita est: unde Phaleg Hebraeorum lingua, est Partitio (Gr. ad verbum, *significatur partitio*). Ejusdem tempestate, facta est turris aedificatio, et ab uno quod olim obtinuerat idiomate, multa linguarum genera conflata sunt, singulaeque ab invicem diversae, ut horum meminit Sacra Scriptura«. Similis, seu Eusebiana ipsa et S. Niceph. in Chronico suo descripsit totidem verbis. Ἐν ταῖς ἡμέραις Φαλὲκ διεμερίσθησαν. διὸ καὶ σημαίνει τὸ Φαλὲκ ὄνομα τῇ Ἑβραίων φωνῇ μερισμός. καὶ οὗτος πρὸ τοῦ πατρὸς τελευτᾷ. ἐπὶ τούτου ἡ πυργοποιΐα συνέστη, καὶ ἐκ μιᾶς τῆς πάλαι διαλέκτου πολυφωνία γέγονε, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῶν γλωσσῶν διαφορά, ὡς φησὶν ἡ θεία γραφή. (Interp. Goar) » In diebus Phalec homines divisi sunt ab invicem: unde et nomen Phalec divisionem (Gr. in nominat. *divisio*) Hebraeorum voce designat. Et hic prior patre moritur. Hujus tempore turris substructio coepta: et ex uno antiquo sermone varia loquendi genera deducta, et per gentes singulas linguarum diversitas enata est, et divina scriptura testatur «. Adde Samuelem nostrum, sic in compendium Eusebii dicta redigentem. " *Յաւուրս Փաղեկայ բաժանեցաւ երկիր. զի Փաղեկն բաժանումն լսի. և սա յառաջ քան զհայր իւր վախճանի. Սա ի ժամանակս աշտարակաշինութեանն եղև. և ի միոջէ լեզուէ ի բազմաձև բարբառս բաժանեցաւ ազգս, որպէս վկայեն սուրբ գիրք*".

2 Neque nostra lectio, nec S. Niceph. habet secus ac Scalig. cognorunt illud δεύτερος apud Syncellum interim insertum, quo vult significare Phalec fuisse ordine secundum post Lamech, qui ante suum patrem mortuus est; id quod suspicamur Syncelli esse additamentum, rei declarandae causa: nam in nostro codice neque Lamech primus, neque secundus Phalec nominantur, et omissum pariter a Samuele nostro, tamquam res per se nota. Alterum vero illud

[illegible]

Hujus aetate turris opificium peractum fuit: Et ab una lingua in multas divisi sunt, ac secundum unamquamque nationem diversi generis [1]linguae dispartitae sunt. Id [1] memoriae prodiunt Divinae Scripturae, et idem testantur extraneorum quoque monumenta. Scribit enim hoc Polyhistor ipse Alexander in Chaldaeorum volumine; et eodem modo etiam Abydenus: quorum dicta jam antea in Chaldaeorum historia litteris mandavi. Post Phalec autem

[illegible]

XI. Ragau annum agens cxxxv [2]. genuit

τελευτᾷ (δεύτερος). Κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιΐα συνέστη, καὶ ἀπὸ μιᾶς τῆς (πάλαι) διαλέκτου πολυφωνία γέγονε, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῶν γλωσσῶν διαφορά. . . .
Μετὰ δὲ τὸν Φαλὲκ, Ῥαγαῦ γενόμενος ἐτῶν ρλϛ'. γεννᾷ τὸν Σερούχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ'. μέχρις ϛζ'. ἔτους Ναχώρ."

πάλαι, quo signatur antiqua et prima lingua, cum constanter habeant tres Eusebii eclogarii, Syncellus scilicet, Niceph. et auctor Chron. Pasch. pro Eusebiano habendum putamus, quamquam desit in nostra lectione; potuit enim vel ex Gr. apographo, vel a cod. Arm. excidisse: itaque nec Samuel id observavit. Forte Interp. Arm. scripserat: [illegible]. vel [illegible].

1 Sequentia usque ad Μετὰ δὲ τὸν Φαλὲκ, [illegible]. omittuntur a Syncello aliisque eclogariis, utpote quae magis ad auctorem, quam ad eclogarium pertineant. Illud vero Μετὰ δὲ τὸν Φαλὲκ, quod atque legitur in Sync. et Niceph. quamvis in hoc fideliter reddiderit Goar, At vero post Phalec, in illo tamen phrasi usus, reddidit Mortuo Phalec: quae sane lata phrasis, quo familiarior est Goaro, eo magis fidem ei minuit, ac revera hic a veritate abhorret; necdum enim mortuus erat Phalec, cum Ragau genuit Seruch. Sed recte egit, quod ipse se in adnot. emendavit (si non alterius sit eruditi additio) p. 27. ad 69. » Μετὰ δὲ τὸν Φαλὲκ, Non mortuo Phalec, sed ordine ad eum servato «. Praeterea observa filium Phalec a quibusdam appellari Ῥαγέμ, ab aliis Ῥαγάβ; noster ubique habuit Ῥαγαῦ, ut etiam apud Graecos usitatior est lectio: omitto quod a Latinis dicitur Rheu: sicut et Seruch, passim Sarug.

2 Ita omnino legit etiam Syncellus in Eusebio ρλέ. 135. neque aliter habet S. Nicephorus alter Eusebii eclogarius, sicut etiam Samuel noster inter Armenios; ita ut, sic constanter scriptum ab Eusebio fuisse minime dubitemus. Nihilominus postulat ratio, ut legatur ρλβ'. 132. siquidem non solum ita habet communis lectio τῶν LXX, cum Arm. in Genes. sed etiam ipsius Eusebii calculos diligenter considerantes a diluvio usque ad Abraham omni ex parte hoc exigit, ut vides in tabula nostra Eusebiana. Et quidem tota difficultas in eo est, quod ex una parte luce clarius patet scribendum esse ρλβ'. ex altera vero omnino certum sit ab Eusebio scriptum fuisse ρλέ. Primum tantummodo animadverterunt viri critici Scal. Goar. Capell. et Prat. et hinc sine ulla dubitatione emendari hunc locum voluerunt. Ne omnes proferam, satis erit, quod Pratus habet pag. 460. » Nutuerunt re-

ծնանի զՆաքովր ։ և եկեաց ևս ամ-
ս ամս ՄԷ ։ մինչև 'ի Հ Է երրորդ
ամն Նաքովրայ ։

Է. Սերուգ լեալ ամաց ՃԼ, ծնա-
նի զՆաքովր. և եկեաց ևս նախա-
ամս Մ. մինչև 'ի ծնն երրորդ ամն
աբրահամեան ։

Ը. Նաքովր լեալ ամաց ՀԹ ամ, ծը-
նանի զԹարայ. և եկեաց ևս նա-
խա ամս ՃԺԹ. մինչև 'ի քառասնե-
րորդ Թ երրորդ ամն աբրահամեան ։

Թ. Թարա լեալ ամաց Հ ից ծնանի
զաբրահամ. և եկեաց ևս նախա-
ամս ՃԼԵ. մինչև 'ի ԼԵ ամն Իսահակայ

nuit Seruch: et vixit adhuc annos ccvii. usque ad annum Nachor lxx. (vel potius lxxvii)[1].

vii. Seruch annorum cxxx. generat Nachor: vixit autem postea annos cc. usque ad annum Abrahae ii.

viii. Nachor annos natus lxxix. generat Tharra: tum vixit adhuc annos cxix. usque ad annum Abrahae xlix[2].

ix. Tharra annum agens lxx. genuit Abraham: et postea vixit annis cxxxv. usque ad xxxv. annum Isaac.

Σεροὺχ γενόμενος ἐτῶν ρλ'. γεννᾷ τὸν Ναχὼρ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ'. μέχρις βά. ἔτους Ἀβραάμ.
Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν οθ'. γεννᾷ τὸν Θάῤῥα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριθ'. μέχρις οζ'. (lege μθ'.) ἔτους Ἀβραάμ.
Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο. γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε. μέχρις λε. ἔτους Ισαάκ.

τὸ ρλβ' ex emendatione Scaligeri et Goari substituimus pro ρλέ; quem mendosi praeferunt Mss. codices [1]. Sed pace dixerim doctissimorum criticorum, qui unam tantum difficultatis partem perpenderunt, unde codices, insite fortasse, culparunt; alteram minime expenderunt, ita reapse mendose ab auctore scriptum fuisse; id enim memoriae lapsu accidisse plane cernitur in continuatione calculi Eusebiani, ita ut cum semel concesserit Eusebius annos ρλέ. 135. retinendos pro ρλβ'. 132. in generatione Seruch a Ragau, pariter coactus est in aliis quoque patriarchis trium annorum variare calculum; hac enim methodo (quamquam mendosa) obitum Salae posuit anno Seruch 7. at debebat 10. Item Phalec mortuum dixit anno Seruch 75. vel 74. et debebat 77. Item annos tribuit Heber omnino 567, et debebat juxta suam rationem 564. etc. Quae omnia uniformiter lecta in Graec. et Armen. quis dixerit librariorum esse menda? quin potius ab auctore sponte in hoc erratum; qui error procedit a praedicto errore vel invite admisso, quia memoria, ut diximus, eum fefellit. Haec contra auctorem nostrum, ut veritas postulare videbatur, dicenda nobis fuerunt, ut in aperto sit fides Mss. Gr. et Arm. autographum ipsum prae se ferentium; et pariter ut noscatur minus certa ea quorundam criticorum conjectura, qui omnes errores, quos deprehendunt, quasi a librariis profectos, emendare aggressi sunt. Tandem scias velim, quod quamvis correctius ediderit Prat. in textu et in tabula sua 132 annos Ragau in generando Seruch, nihilominus corrupte duxit calculum suum in ipsa tabula ad mortem Salae; quasi supponeret praedictos annos Ragau non 132, sed 135. id est palinodiam canere.

1 Facile arrepsit in Arm. cod. Հ երրորդ pro ՀԷերրորդ. quod postulat tam recta ratio, quam Gr. lectio οζ'. idemque probat Samuel noster juxta accuratiora exemplaria, quae exhibent ՀԷ. ubi nonnulli codices (etsi antiqui) minus recte habent ՀԷ.

2 Apud Syncellum corrupte hic οζ', repetita, ut videtur, a librariis supralaudata lectione: erudite itaque monuerunt Goar, et Prat. mutandum hunc numerum in μθ'. 49. ut reapse habet Eusebius noster. Scaliger vix advertit mendum; eum imitatus Capellus aberrat a recto calculo in suis tabulis.

Ա. Աբրահամու ամն առաջնորդ։ Սա էր Հրէից ազգին նախնի նահապետ։ Սորա առաւել ասորեստանի և ամենայն աշխարհաց թագաւորեաց Նինոս, և Շամիրամ։

Ի միասին ՚ի ջրհեղեղէն յառաջին ամն Աբրահամու լինին ամք ՋԽԲ։ Էին և յԱդամայ մինչև ցջրհեղեղն ամք ՍՄԽԲ։ և ընդ ամենայն միաբանեալ լինին ամք ՎՃՁԴ։

I. Abrahae annus primus. Hic fuit gentis Judaeorum primus Patriarcha. Hujus aetate Assyriae et universae Asiae imperavit [1] Ninus, et Semiramis.

Simul a diluvio ad primum annum Abrahae sunt anni DCCCCXLII. Jam erant etiam ab Adam usque ad diluvium anni MMCCXLII. Simul omnes itaque sunt MMMCLXXXIV (anni).

Բայց ըստ հրէական եբրայեցւոյն՝ յերկրորդ ամին յետ ջրհեղեղին.

Juxta vero (exemplar) Hebraicum, quod apud Judaeos est, Anno secundo post Diluvium.

ՀՐԷԻՑՆ.

JUDAEORUM.

Ա. Սեմ որդի Նոյի ծնանի զԱրփաքսադ. և եկեաց առ նովաւ ամս Շ. մինչ՚ց Ծ երորդ ամն Յակոբայ.

I. Sem Noe filius generat Arphaxad: vixitque adhuc annos D. usque ad L. [2] annum Jacob.

Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον. Οὗτος ἦν ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους προπάτωρ. Κατὰ τοῦτον Ἀσσυρίας καὶ τῆς Ἀσίας πάσης ἐβασίλευσε Νῖνος, καὶ Σεμίραμις.

Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη ϡμβ. Ἦν δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵βσμβ. Τὰ πάντα συνάγεται ἔτη ͵γρπδ.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκὸν, Ἔτους δευτέρου μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξὰδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ΄. μέχρις τοῦ νε. ἔτους (lege ν. ἔτους) Ἰακώβ.

1 թագաւորեաց. in singulari, *regnavit*; non aliter habetur in Gr. ἐβασίλευσε, quod tamen Romanis auribus accommodare volens Prat. reddidit *imperabant*, in plur. eo quod de duobus sit sermo: sed poterat singulari quoque verbo uti, quod praecipue ad Ninum pertinet, et pro Semiramide iterum subauditur.

2 Mendosa Gr. lectio Sync. apud Goarum et Scal. νε. 55. itaque cum recta ratio suadebat legere solummodo ν΄. 50. ita absolute emendavit Prat. sicut etiam Goar monuerat in adnot. Ratio emendationis satis patet tam in Eusebio nostro, quam in tabula nostra: causa vero mendi fuit in Gr. Sync. (quamquam id latuit criticos) sequens vox ἔτους, cujus prima litera iterata, antecedentem numerum ν΄, effecit νε. ita ut pro ν΄ ἔτους, facile irrepserit νε. ἔτους.

Բ. Արփաքսադ լեալ ամաց ԼԵ. ից, ծնանի զՍաղա. և եկեաց առ նովաւ ամս ՆԿԳ. մինչև 'ի խԸ ամն Սահակայ.

Գ. Սաղա լեալ ամաց երեսնից, ծը-նանի զԵբեր. և եկեաց առ նովաւ ամս ՆԿԳ. մինչև 'ց ԺԸ ամն Յակոբայ.

Դ. Եբեր լեալ ամաց ԼԴ. ից, ծնանի զՓաղեկ. և եկեաց առ նովաւ ամս ՆԼ. մինչև 'ց ՀԹ ամն Յակոբայ.

Ե. Փաղեկ լեալ ամաց Լ. ծնանի զՌագաւ. և եկեաց առ նովաւ ամս ՄԹ. մինչև 'ի խԸ ամն Աբրահամու.

Զ. Ռագաւ լեալ ամաց ԼԲ ից, ծը-նանի զՍերուգ. և եկեաց առ նովաւ ամս ՄԷ. մինչև 'ց ՀԸ ամն Աբրահամու.

Է. Սերուգ լեալ ամաց Լ, ծնանի զՆաքովր. և եկեաց առ նովաւ ամս Մ. մինչև 'յ Ա ամն Սահակայ.

II. Arphaxad annos natus XXXV. generat Sala: et vixit adhuc annos CCCCIII. usque ad XLVIII. annum Isaac.

III. Sala cum esset annorum triginta, generat Heber: vixitque postea annos CCCCIII. usque ad XVIII.[1] annum Jacob.

IV. Heber natus annos XXXIV. genuit Phalec: tum vixit adhuc annis CCCCXXX. usque ad LXXIX.[2] annum Jacob.

V. Phalec annum agens XXX. genuit Ragau: et vixit adhuc annis CCIX. usque ad XLVIII. annum Abraham.

VI. Ragau annos natus XXXII. genuit Seruch: vixitque postea annis CCVII. usque ad LXXVIII. annum Abraham.

VII. Seruch annorum cum esset XXX. generat Nachor: et vixit adhuc annis CC. usque ad I. annum[3] Isaac.

Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν λέ. γεννᾷ τὸν Σαλὰ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ'. μέχρι μή. ἔτους Ἰσαάκ.
Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν λ'. γεννᾷ τὸν Ἔβερ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ', μέχρις ιή. (Scal. μή.) ἔτους Ἰακώβ.
Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν λδ'. γεννᾷ τὸν Φαλὲκ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλ'. μέχρι οθ'. (Scal. θ'.) ἔτους Ἰακώβ.
Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν λ'. γεννᾷ τὸν Ραγαῦ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ'. μέχρι μή. ἔτους Ἀβραάμ.
Ραγαῦ γενόμενος ἐτῶν λβ'. γεννᾷ τὸν Σερούχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ'. μέχρις οή. ἔτους Ἀβραάμ.
Σερούχ γενόμενος ἐτῶν λ'. γεννᾷ τὸν Ναχὼρ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ'. μέχρι πρώτου ἔτους Ἰσαάκ.

1 Iteratum mendum Gr. textus apud Sync. μέχρι μή, Scaliger iterum sibi conciliavit; mendum, inquam, a praecedenti generatione mutuatum: at nonnulli codices Syncellani, teste Prato, rectius ferunt ιή. 18. ut constanter fert et lectio nostra in Arm. ac reapse postulat continuatio praesentis calculi, ut vides in Tabula quinta.

2 Hic solus Scaliger tertio laborat mendo, legit enim in Gr., θ'. 9. pro οθ'. 79. quod praeferunt Goar. et Prat. accurate juxta auctorem nostrum; neque aliter exigit recta ratio totius calculi: consule tabulam praedictam.

3 Sic constanter exhibet et Sync. per integrum recens πρώτου, usque ad primum annum.

Ը. [illegible]

Թ. [illegible] ՃԵ (ՃԼԵ) [illegible]

Ժ. [illegible]

[illegible]

VIII. Nachor natus annos XXIX. genuit Tharra: et superstes fuit annis CXIX. usque ad XLIX. Abrahae annum.

IX. Tharra annum agens LXX. generat Abraham, et supervixit annis CV. (lege CXXXV.)[1] usque ad XXXV. annum Isaac.

X. Abrahae annus primus.

Simul a diluvio ad primum annum Abrahae anni CCXCII. Omnes autem ab Adam anni MMMCCXLVIII. Discordat a LXX. versione annis MCCXXXV.[2]

Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν κθ'. γεννᾷ τὸν Θάῤῥα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρκθ'. μέχρι μθ'. ἔτους Ἀβραάμ.

Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο'. γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε', μέχρι λε'. ἔτους Ἰσαάκ.

Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον.

Ὁμοῦ τὰ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σϟβ'. Τὰ δὲ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη, ͵γσμη'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ο'. ἑρμηνείαν ἔτεσι ͵ασλε'.

ubi tamen adversatur Prat, dicens. « Δευτέρου dicendum fuit, non πρώτου »: atque eo consilio absolute reposuit in Latina sua interpretatione *Secundum*; at sine sufficienti ratione, ita ut posset aeque sustinere *primum*, et *secundum*, siquidem ultimus annus Seruch 230, congruit cum anno Abraham 102. qui annus non absurde potest appellari tam *primus*, quam *secundus* Isaac annus: et quidem Eusebius supponit Isaac natum anno Abrahae 100, nihilo tamen minus tam centesimum, quam centesimum primum Abrahae annum, primum voluit nominari Isaac, nempe completum.

1 Pro ՃԵ 105. legendum omnino ՃԼԵ. 135. ut patet ex Gr. Sync. ρλέ. Adde quod etiam Arm. supra in computatione τῶν LXX. habuerat constanter ՃԼԵ. atqui nulla datur differentia in annis Tharae, inter Jud. et LXX. juxta Eusebii sententiam: id facile colligitur etiam ex additis annis ԼԵ. 35. Isaac, qui 100. anno Abrahae natus est, et consequenter usque ad id tempus anni Tharae sunt 135. post natum Abraham: omnino 205.

2 Pariter etiam in Gr. legit Sync. ͵ασλέ. 1235. ex quo patet genuinum Eusebianum esse textum; et quamvis continuata collectio annorum magis postulare videatur annos 1236. dicendum tamen quod Eusebius incompletos hos ducens, completos annos dixerit 1235. vel ex una alteraque parte exclusive, non inclusive dinumeraverit, de more suo. Verum haec ratio Pratum minime persuasit, cum omnino voluerit legi 1236. atque, ut voluit, ita absolute emendavit in sua Latina interpretatione, MCCXXXVI. hic in adnot. Gr. subjectis: « Ratio postulat ut legamus ͵ασλς'. ut in interpretatione nostra fecimus ». Verum bona venia doctissimi viri (alioquin omnino commendabilis) dixerim, cur pro lubidine toties mutare ipsam lectionem aggreditur? non ne satis erat in adnot. propriam declarare sententiam? sed minus fortasse hic deliquit, quia Gr. textum intactum reliquit, quem alibi non semel corrumpere tentaverat. Et quidem hoc est quorundam criticorum mos deplorandus (ne quid gravius dicam), ut vix aliquid patiantur, quin vel in textu,

Իսկ ըստ՝ Սամարացւոց Եբրայականին՝ յերկ-րորդ ամին յետ Ջրհեղեղին.

Juxta autem Hebraicum Samaritanum[1] (codicem), Anno secundo post diluvium.

ՍԱՄԱՐԱՑՒՈՑ՝

SAMARITARUM.

ժա. Սեմ որդի Նոյի ծնանի զԱրփաքսադ. և եկեաց առ. նմա. ամս Ջ. մինչև ՚ի ՃԼ ամն Փաղեկայ.

ժբ. Արփաքսադ եղեալ ամաց ՃԼԵ էր, ծնանի զՍաղա. և եկեաց առ. նմա. ամս Յ (ՅԳ). մինչև յԼԹ ամն Փաղեկայ.

ժգ. Սաղա եղեալ ամաց ՃԼ էր, ծնանի զԵբեր. և եկեաց առ. նմա. ամս Յ (ՅԳ). մինչև յԼԹ ամն Ռագաւայ.

I. Sem filius Noe generat Arphaxad: vixitque postea annos D. usque ad CL. annum Phalec.

II. Arphaxad natus annos CXXXV.[2] genuit Sala: vixitque adhuc annis CCC. (lege CCCIII.)[3] usque ad XXXIX. annum Phalec.

III. Sala annum agens CXXX. genuit Hebere vixitque adhuc annos CCC. (lege CCCIII.)[4] usque ad XXXIX. annum Ragau.

Κατὰ τὸ Σαμαρειτῶν Ἑβραϊκόν. Ἔτει β΄. μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ΄. μέχρι ρλ΄. ἔτους Φαλέκ.

Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν ρλ΄ (lege ρλε΄) γεννᾷ τὸν Σαλὰ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ΄. μέχρι λθ΄. ἔτους Φαλέκ.

Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν ρλ΄. γεννᾷ τὸν Ἔβερ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ΄. μέχρι λθ΄. ἔτους Ραγαῦ.

vel saltem in interpretatione emendate pro lubidine praesumant; quorum utrumque damnandum. Etenim cum non omnes, qui legunt, possint intelligere Gr. textum, paucique reperiantur, qui adnotationes ipsas ubique, siquae tamen fuerint, consulant, Latinam tantum interpretationem evolvunt; quo accidit, ut plerumque Interpretis inventio pro auctoris ingenio accipiatur, et illa sit loco authentici testimonii apud posteros; quod non semel experti sumus.

1 Սամարացւոց, probat lectionem Prati ad fidem, ut ait, Ms. B. Σαμαρειτῶν; cùm Edd. minus certe praeferant Σαμαρικόν.

2 Optima lectio, cui suffragatur et textus Samaritanus: corrupte ergo codices Syncelliani praebent ρλ΄. 130. pro ρλε΄. 135. ut bene animadverterunt ejus etiam editores Scal. et Goar. sicut etiam Capellus; quibus consitans Prati editio in ipso Gr. textu correcte ρλε΄.

3 Hic contra, Gr. lectio Sync. accurate habet τγ΄. 303. Arm. corrupte Յ. 300. nescio an Interpres in suo apographo legerit τ΄. 300. pro τγ΄. 303. an librarius Arm. scripserit Յ. 300. pro ՅԳ 303. Quod et iterum fecit in sequenti generatione.

4 Item, ut mox diximus, simili amanuensium errore irrepsit, vel τ΄. pro τγ΄, vel Յ. pro ՅԳ. consule tabulam sextam, ubi emendatam invenies calculum ad accuratam summam Eusebiana accommodatum.

Դ. Եբեր լեալ ամաց ՃԼԴ էր, ծնա-
նի զՓաղեկ. եւ եկեաց առ նովա-
ւ ամս Մ(ՃԿ). մինչեւ ի ՃԽ ամն Ռա-
գաւայ.

Ե. Փաղեկ լեալ ամաց ՃԼ էր, ծնա-
նի զՌագաւ. եւ եկեաց առ նովա-
ւ ամս ՃԹ. մինչեւ ի ՃԹ ամն Ռա-
գաւայ.

Զ. Ռագաւ լեալ ամաց ՃԼԲ ամց, ծը-
նանի զՍերուք. եւ եկեաց առ նո-
վաւ ամս ՄԷ. մինչեւ 'ց ՀԷ երրորդ
ամն Նաքովրայ.

IV. Heber annorum CXXXIV. genuit Phalec: et superstes fuit annis CC. (supple XXX.) [1] usque ad CXL. annum Ragau.

V. Phalec annos natus CXXX. generat Ragau: vixitque postea annis CIX. [2] usque ad CIX. annum Ragau.

VI. Ragau annum agens CXXXII. genuit Seruch: vixitque adhuc annos CCVII. [3] usque ad LXXVII. annum Nachor.

Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδ'. γεννᾷ τὸν Φαλὲκ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ'. μέχρι ρμ'. ἔτους Ραγαῦ.

Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν ρλ'. γεννᾷ τὸν Ραγαῦ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρθ'. μέχρι ρθ'. ἔτους Ραγαῦ.

Ραγαῦ γενόμενος ἐτῶν ρλβ'. γεννᾷ τὸν Σερούχ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ'. μέχρις οζ'. ἔτους Ναχώρ.

1 Ignoratur, Interpres ne noster legerit in Gr. σ'. ideoque reddiderit Մ 200. an potius librarius Arm. pro ՄԼ. σλ'. 230. (ut exhibet Gr. lectio Sync.) oscitanter exscripserit solum Մ. Quodvis dicas, errore haec lectio profecto non caret, atque ideo ad normam Gr. reducenda omnino est, id enim postulat sequens annus Ragau 140. cui comparatur ultimus annus Heberi: consule tabulam sextam, ut minime dubites de rei veritate. De hoc tantum dubitari potest, nempe quod si Heber vixit usque ad annum Ragau 140. ut Eusebius affirmat, etiam ad octavum annum Seruch filii Ragau pervenerit necesse est, cum is natus sit anno patris, ut pergit Eusebius, 132. quare ergo auctor non dixit vixisse Heber usque ad 8. annum Seruch, sed potius voluit ejus patris annos in medium proferre? Neque frustra id quaeritur, cum in reliquis omnibus fere generationibus soleat Eusebius cum minori aetate conferre anteriores. Haec sane disquisitio certam hujus numeri notitiam infirmare videretur, nisi aliunde robur haberet. Verum tandem dicendum est, quod melius fecisset Eusebius, si annum Seruch 8. memorasset; non tamen male egit, cum induxit annum Ragau 140. qui cohaeret cum 8. Seruch.

2 Integre id ipsum noscit Sync. ἔτη ρθ'. apud Graecum, quamvis Scal. ut minime necessarium suppresserit; cui adhaerere videtur Prat. ubi ait: »Apud Scaligerum desunt haec, ἔτη ρθ'. quae nec necessaria sunt«. Omnino tamen retinenda ac fideliter observanda, ut accurate assignemus annorum numerum, quibus conficitur summa aetatis singulorum Patriarcharum, (quamquam id colligi potest ex iisdem sequentibus annis Ragau) aliter, eadem de causa omittenda essent similia, quae etiam infra in Nachor et Tharra occurrunt annorum spatia, tanquam quae redundant; quae tamen vel ipse Scal. retinuit, neque Prat. ut non necessaria, exprobravit.

3 Ita constanter habet etiam Sync. in Mss. et Edd. σζ'. 207. » Sed (urget Prat. in adnot. p. 450) legendum omnino est ἔτη ρζ' ω. sc. 107. quod absolute in Lat. interpretatione sua expressit. Cur ita legendum esse dixeris? geminas affert rationes. » Nam ita, inquit, mors Ragau incidet in annum LXXVII. Nachor. Praeterea CVII. annos postquam genuerat, diserte tribuit Ragau textus hodiernus Samaritanus «. Toto coelo errat vir criticus quoad primam suam causam, quapropter et secunda facile ruit; non enim ita, scilicet admissa nova lectione ρζ', mors Ragau incidet in annum LXXVII. Nachor, sed magis retenta genuina lectione Eusebii σζ'. siquidem Ragau natus est juxta Samaritanam

Է. Սերուգ լեալ ամաց ՃԼ. ծնանի զՆաքովր. և եկեաց ևս ամս Ճ. մինչև ՚ի ԻԱ ամն Աբրահամու (Թարայի).

Ը. Նաքովր լեալ ամաց ՀԹ. ծնանի զԹարա. և եկեաց ևս ամս ԿԹ. մինչև ՚ի ԿԹ երորդ ամն Թարայի.

Թ. Թարա լեալ ամաց Հ. ծնանի զԱբրահամ. և եկեաց ևս ամս ՀԵ. մինչև ց ՀԵ ամն Աբրահամու.

Ժ. Աբրահամու ամն առաջին.

՚Ի միասին ՚ի ջրհեղեղէն ցառա-

VII. Seruch annorum cxxx. genuit Nachor: et superstes fuit annis c. usque ad xxi. annum Abrahae [1] (correctius, Tharrae).

VIII. Nachor annum agens lxxix. generat Tharra: et vixit postea annos lxix. usque ad lxix. annum Tharrae.

IX. Tharra cum esset annorum lxx. genuit Abraham: vixitque adhuc annos lxxv. usque ad lxxv. annum Abrahae.

X. Abrahae annus primus.

Simul a diluvio ad primum annum

Σερούχ γενόμενος ἐτῶν ρλ'. γεννᾷ τὸν Ναχώρ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ. μέχρι κα. ἔτους Ἀβραάμ (vel potius Θάῤῥα).
Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν οθ. γεννᾷ τὸν Θάῤῥα, καὶ ἐπέζησεν ἔτη ξθ. μέχρι ξθ. ἔτους Θάῤῥα.
Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο. γεννᾷ τὸν Ἀβραὰμ, καὶ ἐπέζησεν ἔτη οε. μέχρι οε. ἔτους Ἀβραάμ.
Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον.
Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη

tabulam anno post diluvium 531. (ut etiam Prat. fatetur in sua tabula), mortuus est autem anno 870, ut iterum ipse affirmat; quorum spatium efficit annos 339. ex quibus demptis annis 132 ante procreationem filii, remanent anni 207. non vero 107. ergo ut corrupta est lectio hodierna Samaritana, ita accurata illa Eusebii: quo et alter calculus certus redditur, quoniam Nachor natus est anno post diluvium juxta Samar. 793. ut confirmat etiam Prat. in tabula sua. Ragau vero, ut diximus, mortuus est anno 870. quorum spatium constituit annos 77. Sed in eo fallitur Prat. quod supponit Ragau omnino vixisse annos 239. atque ita diserte apponit in Tabula sua, eo quod sic repererit in hodierno textu Samaritano; quae tamen suppositio militat contra se, cum minime cohaereat supradictae supputationi quam ipse usurpat ad normam Eusebii; ita ut necesse habeat textum Samar. hodiernum emendare ad normam Eusebii potius quam Eusebium ei accommodare. Breviter dicam, textus hodiernus Samarit. confundit annos Phalec 339, cum annis filii sui Ragau; sive idem textus Judaicum sequitur exemplar, quod ambobus annos pariter assignat 239. et Eusebius certam lectionem Samaritanam cum esse impraesentiarum cernuit, quae cum lectione τῶν LXX. convenit, in 339. annis Ragau.

1 Tam Interp. Arm. quam Sync. aeque legerunt in Eusebio Ἀβραάμ, sed revera Eusebius scripserat, vel saltem debuit scribere Θάῤῥα, ut recta postulat ratio, annorum calculus; vide in tabula sexta. Id satis animadvertens Goar, emendavit Graecum textum, in margine tantum, apposito nomine Θάῤῥα, ac Latinam interpretationem emendate reddidit Thara. Prat. vero ipsum Gr. textum silenter interpolavit: silenter, inquam, non ita fideliter; cum debuisset aut parenthesi, aut in adnot. potius signare emendationem, quam ipsum textum, quamvis emendate, interpolare. Aliter, sublata hac regula, nullus editor antiquorum codicum fidem integram unquam mereretur.

ցին ամին աբրահամու ամք ՋՂԲ. որ-չափ առ Եօթանասնիցն թարգմանութեանն էին.

Արդ՝ համաձայնի ընդ մերում ընթերցուածիս, որ 'ի Սամարացւոց եբրայական գիրքն կային, ըստ առաջին ամացն տոհմութեանց՝ նախ քան զորդէծնութիւնն. և երկիւանին ընդ առ Հրէից եբրայականն ամօք ՄԺ իւք. քանզի էին 'ի ջրհեղեղէն և ցառաջին ամին աբրահամու՝ որ ըստ Հրէից գրոց ամք ՄՂԲ. Իսկ եթէ երևին ըստ բուն հնոյ եբրայական օրինացն, որ մինչև ցայժմ կայ առ Սամարացիսն ողջ պահեալ գտանին, համաձայն Եօթանասնիցն թարգմանութեանն, որք 'ի ջրհեղեղէն և ցաբրահամ ըստ հարիւրաւոր ամացն որ առաջին կան, և ըստ նոցին թուոյ որդիս ծնանէին, որ՞ պատճառ 'ի դէպ իցէ ասել՝ զայնչափ երկայնակեացսն և բազում ամս քան զհետ եկեալսն կեցեալ, վաղագոյն զամենայն յորդէծնութիւն. և ոչ առ.

Abrahae anni dccccxcii. quot (anni nimirum) erant in Septuaginta versione.

Congruit itaque cum nostra lectione, quae apud Samaritas habetur Hebraica Scriptura, quoad priores annorum traditiones [1], qui generationem filiorum praecedunt; discordat autem respectu Hebraici Judaeorum (exemplaris) annis ccx. erant enim a diluvio ad primum annum Abrahae juxta Judaeorum Scripturam anni ccxcii. Quoniam igitur cernitur juxta primigeniam antiquam legem Hebraeorum hucusque apud Samaritas integre asservatam, haud secus ac Septuaginta versionem, eos, qui a diluvio usque ad Abraham fuerunt, ad aequalitatem centenariorum annorum, qui adsunt, et (tunc demum) juxta eorum (annorum) numerum filios generasse; quomodo potest dici, tam antiquiores, et pluribus annis viventes

ϡϙβʹ, ὁπόσα ἦν καὶ κατὰ τῶν Οʹ ἑρμηνείαν.

Συνᾴδει τοίνυν τῇ παρ' ἡμῖν ἀναγνώσει ἡ παρὰ Σαμαρείταις φερομένη Ἑβραϊκὴ γραφὴ κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἐτῶν ἀποδόσεις, τὰς πρὸ τῆς παιδοποιΐας. διαφωνεῖ δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων Ἑβραϊκὸν ἔτεσι χιʹ. ἦν γὰρ τὰ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων γραφὴν ἔτη σϙβʹ. Ἐπεὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τὸ παλαιότατον Ἑβραϊκόν, ὃ δὴ παρὰ Σαμαρείταις ἔτι καὶ νῦν σώζεται, τῇ τῶν Οʹ ἑρμηνείᾳ συμφώνως, οἱ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ μετὰ τὰς προκειμένας τῶν ἐτῶν ἑκατοντάδας καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἀριθμὸν παῖδας πεποιημένοι, ποῖος ἐρεῖ λόγος τοὺς τούτων πρεσβυτέρους, καίπερ ἔτεσι πολὺ πλείοσι τῶν μετὰ ταῦτα βεβιωκότας, τάχιστα ἐπὶ τὴν παιδοποι-

1 Arm. potest etiam verti commodius, quoad priorum annorum editiones, sed tamen respectu Gr. τὸ առաջին copulandum cum որդէծնութեանց, neque cum ամացն; aliter legendum esset in Gr. κατὰ τὰς τῶν πρώτων ἐτῶν ἀποδόσεις, pro eo, quod nunc legitur κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἐτῶν ἀποδόσεις: ut ut sit, cuncta haec cum sequentibus tam libere Goar in latinum transtulit, ut omnino differat a nostro textu, qui fere ad verbum cum Gr. congruit.

[illegible]

quàm sui posteri, citius filiis procreandis operam dedisse, ac non potius (id fecisse) juxta rationem temporis a Septuaginta recognitam? Id ipsum profectò et matura cogitatio[1] exhibet intelligendum; ita ut fateri necesse sit, quod in Judaeorum scriptura ab Adam usque ad Abrahae tempora erratum sit, praeter tres illos, Jaredi inquam comites. Samaritanum autem (exemplar errasse) tantummodo usque ad diluvium: etenim a diluvio[2] usque ad Abraham anni iidem reperiuntur cum annorum descriptione apud Septuaginta tradita[3].

[illegible]

Porrò satis clarè constat erratum esse in Judaeorum (exemplari) Hebraico: namque eadem ratione temporibus Abrahae et Noe numerum col-

ἴαν ἐλθεῖν, καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τοὺς παρὰ τοῖς Ο'. σεσημειωμένους χρόνους; τούτων δ' οὖν καὶ ὁ σώφρων λογισμὸς ὑποβάλλει νοεῖν, ὥστε ἀνάγκη διημαρτῆσθαι ὁμολογεῖν τὴν μὲν παρὰ Ἰουδαίοις γραφὴν ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ χρόνοις, ἐκτὸς τριῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ, τὴν δὲ παρὰ Σαμαρείταις ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν μόνοις. τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀβραὰμ ἔτη σύμφωνα εὕρηται τῇ παρὰ τοῖς Ο'. φερομένῃ τῶν ἐτῶν σημειώσει.

Ἄντικρυς δὲ φαίνεται διημαρτημένως ἔχειν τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκόν. συνάγει γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ τοῖς χρόνοις τὸν Ἀβραὰμ

1 [illegible] quamvis apprime sonat *humilis*, *vilis*, verum sumitur etiam pro *modesto*, *sobrio*, *vigili*, ac *prudenti*, quare et hic ex serie verborum significat *prudens* vel *matura*, sicut etiam Gr. habet ὁ σώφρων λογισμὸς ([illegible]), quod apud Goarum *humanus sensus* exprimitur, et apud Prat. *recta ratio*.

2 [illegible] in casu ablativo, probat genuinam lectionem Prati juxta Ms. B. ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ: quod et Goar in margine notaverat erudite, interim in textu corrupte habens ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ: ubi Scal. magis depravate legit ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν, quo sensus evertitur.

3 Ludovicus Capellus in Chron. Sacr. p. ; ad tab. xv. haec habet. » Cur autem, inquit, hic potiùs, quàm in antecedentibus decem Patriarchis, qui ante Diluvium vixerunt, Samariticus codex sequutus sit calculum τῶν LXX, non verò Hebraeum codicem, causam divinare non possumus: nunc discere causam poterit ab Eusebio, si tamen audire volet; quod dubitamus, cum Capellus omnino impugnare studeat auctoritatem lectionis Septuaginta; sicut Eusebius plus aequo Judaicam accusat.

զոր և ոչ մի՛ ՚ի պատմութեանց յայտ-
դիմանս կացուցանէ. Զի եթէ ըստ
Հրէից գրոց՝ ՚ի ջրհեղեղէն և ց'Աբրա-
համ գտանին ամք ՄՂԲ. յանդի և
կեաց Նոյ ըստ նոցա համարոյն յետ
ջրհեղեղին ամս ՅԾ ; յայտ է թէ
մերձեցաւ զկեանսն մինչև ց յիսներորդ-
և ութերորդ ամն Աբրահամու. Նայց
մարթի և այլազգ ՚ի վերայ հասանել
յառութեանն Հրէից օրինակացն, յե-
րեւնեցմանէ զի որք յառաջ քան
զԱբրահամ յորդեծնութիւն գան.
յորժամ և ոչ որ յետ Աբրահամու
պատմեցին՝ զամսն նախ քան զերե-
սուն ամ եկեալ յորդեծնութիւն.

ligit, quod vix ulla [1] historiarum exponit. Si enim secundum Judaeorum scripturam a diluvio usque ad Abraham reperiuntur anni ccxcii. siquidem juxta eorum supputationem vixit [2] Noe post diluvium annos cccl. manifestum erit (eumdem) vitam produxisse usque ad quinquagesimum octavum annum Abrahae. Verùm alio etiam modo licet Judaeorum exemplarium pravitatem deprehendere; (nempe ex eo) quod illos, qui Abraham praecesserunt, annos triginta natos liberis operam dedisse scribunt; quando nec eos quidem, qui post Abrahamum referuntur [3], ante trigesimum annum liberis procreandis operam dedisse reperies.

Իսկ արդ՝ յամենայն կողմանց իսկ
յայտ է, թէ եւթանասնիցն թարգ-
մանութիւնն ՚ի հին և յանխախտ օրի-
նակաց Եբրայեցւոցն թարգմանեալ-

Constat itaque omni ex parte interpretationem Septuaginta ex antiquis et incorruptis Hebraeorum exemplaribus desumptam fuisse; ideo-

καὶ τὸν Νῶε, ὅπερ οὐδεμία παρίστησιν ἱστορία. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ ἔτη τυγχάνει σϟβʹ, ἔζησεν δὲ Νῶε κατὰ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τνʹ, δῆλος ἐστι παρατείνας τὴν ζωὴν μέχρι νηʹ. ἔτους Ἀβραάμ. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀτοπίαν συνιδεῖν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀντιγράφων, ἀπὸ τοῦ τριακονταετοῦς ἀναγράψαι τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ πεπαιδοποιημένους, ὁπότε οἱ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστοροῦνται πρεσβύτεροι τῶν λʹ, ἐτῶν ἐπὶ τὴν παιδοποιΐαν ἐλθεῖν.

Πανταχόθεν τοιγαροῦν τῆς τῶν Οʹ. ἑρμηνείας ἐκ παλαιᾶς, ὡς ἔοικε, καὶ ἀδιαστρόφου Ἑβραίων γραφῆς μεταβεβλῆσθαι συνιστα-

1 Իւր ոչ մի. ad syllabas, probare videtur lectionem Goari separatim editam οὐδὲ μία, sed commode etiam cohaeret cum altera junctim usurpata οὐδεμία, ut aliis placet.

2 Scal. minus recte legit hic ἔζη, pro ἔζησε sive ἔζησεν, quod alii correctius ferunt juxta Arm. id enim recte sonat կեաց.

3 Պատմեցին narraverunt, fortassis legendum պատմեցան, aut potius պատմին, narrantur; nam ita sonat Gr. ἱστοροῦνται, atque ita certa elicitur sententia. Verùm totum Gr. textum Prato placuit ita vertere: « quando qui Abrahamum subsequuti sunt, referuntur generasse demum post illam aetatem ». Goar paulo aliter rem expressit: « quod annis 30. solum natos homines ad prolem suscipiendam ante Abraham convolasse, Abraham verò nepotes nonnisi annis triginta majores illi primum liberasse describat ».

[illegible]

que, ut par erat, nos quoque eadem utemur in praesenti Chronographia¹. Cum praesertim et ipsa Christi Ec-

μένης, εἰκότως ταύτῃ καὶ ἡμεῖς κεχρήμεθα κατὰ τὴν παροῦσαν χρονογραφίαν. ὅτι μάλιστα καὶ ἡ καθ᾿ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐκκλη-

1 Haec legerat Scaliger, eaque manifesta, quibus auctor pollicetur se codicem τῶν LXX. constanter imitaturum; at quia sinistro judicio non auctori nostro, sed Syncello haec adscripsit, ideo non potuit animadvertere maximum errorem, quo supponit Eusebium ubique Judaicum exemplar anteferendum putasse, non tamen iis, quae promiserat, satisfecisse; id quod non semel repetit in annotationibus ad Gr. Euseb. sed plane apertius p. 402. ad 3. » Haec trium codicum inter se collatio (*Scaligeri sunt verba*) ideo ab *Eusebio instituta, ut ostenderet duabus reliquis editionibus solam codicis Hebraici* Judaeorum anteferendam esse: quod quum pronuntiaverit, non tamen sequutus est. Nam dinumeratio temporum ab Adam ad Diluvium, secundum Judaeos colligit annos duntaxat MDCLVI. ipse autem putat MMCCXLII, quae est Septuaginta interpretum summa, in quo manifesto contra hypothesin facit; atque eo nomine à Georgio laudatur simul, et vituperatur: alterum, quod tot annos ab Adam, ad Diluvium ponit, quot ex dinumeratione septuaginta interpretum colligi possunt: alterum, quod professus se Judaeos sequi, in partes Septuaginta Seniorum transit, quae fuit maxima Eusebii ἀλογιστία, vitium illi scriptori solemne «. Tota errat via vir criticus, immo arrogantissimus. Tota enim est mera conjectura, quae nullo plane innititur fundamento, ita ut vir tam acris ingenii neque Eusebii mentem assecutus sit, et praeterea in Syncello a se toties ventilato hallucinatus sit. Syncellus ubique hoc tantum objicit Eusebio, quod cum professus fuerit Septuaginta lectionem sequi, (ut vere professus est, velit nolit Scal.) voluerit tamen ab ea discedere quoad Cainan secundum, quem S. Lucas memorat; quippe qui omnino conticuit nomen hujus Cainan, et consequenter decurtatam annorum dinumerationem collegit a diluvio usque ad Abraham; quod annuit ipse Eusebius, ubi dixit in prooemio Canonis *minorem* se numerum retinuisse, scilicet inter varias τῶν LXX. lectiones, eam potius sibi praeelegisse, quae annos continet minores, quàm quae admisso secundo Cainan, dilatant spatium temporis. Caput ergo erroris Scaligeri (fortasse et Syncelli) id fuit, quod *minorem* numerum de Judaico calculo intellexit: sed gratis, cum nullibi viderit Eusebium Judaico calculo usum, sed ubique altero, qui communiter habetur apud Scriptores velut genuina τῶν LXX. hypothesis. Sed pro nobis fusius egit Prat. in suis observationibus contra conjecturas Scaligeri et Vallarsii inter se adversantes. Interim verò satis erit objicere Scaligero, simulque Vallarsio, illa Syncelli verba p. 55. C. ubi dicit de Eusebio, τῇ γὰρ πλεονάζούσῃ τῶν δύο, τῆς τε κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν, τῆς τε παρὰ Σαμαρείταις, ἐκδόσει τῶν ὁ. κέχρηται, ὡς φησιν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ. (Interp. Goar). » Superexcedente siquidem septuaginta Interpretum calculo usus, utrumque, alium, cum qui penes Hebraeos, tum penes Samaritanos, vult computum abdicat, idem ipse libro primo testatur «. Haec inquam satis confutant Scaligerum, qui nescivit Eusebium calculo τῶν LXX usum, non autem Judaico; nec minus Vallarsium perstringunt, qui negavit primum Chronologiae Eusebianae librum extare, quo posito, in multas abiit absurditates. Non est hujus loci disquirere, an recte senserit Syncellus de loco Eusebii in prooemio Canonis, ubi duplices παραδόσεις inducuntur, ἡ μὲν πλεονάζουσα, ἡ δὲ ἐλλείπουσα, scilicet traditiones annorum, una *excedens*, altera *deficiens*; sed id nobis propositum est demonstrare, quod vel ipse Syncellus demonstrat verbis Eusebii, eum non Judaicum, sed τῶν LXX. calculum constanter tenuisse, ἐκδόσει ait τῶν ὁ. κέχρηται ὡς φησιν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ: ad verbum, *traditione septuaginta utitur* (Eusebius), *ut ait in primo sermone*; quo praesens locus designatur quam clarissime, quod tamen fugit Scaligerum, adeo ut praesentem Eusebii locum ex integro sub nomine Syncelli citans in adnot. p. 403. hinc cum Syncello ipso acriter pugnat. Adeant, qui velint, locum, et videant cui potius congruat nomen Aristarchi, quo vult Scal. Syncellum notare.

ստոյգ զի և եկեղեցւոյն իւրոյ քնի՝ որ ընդ ամենայն տիեզերս տարածեալ է, զնոա միայն կալ․ զոր և կենսատուրն մերոյ առաքելոցն և աշակերտացն ՚ի բնէ աւանդեցին ՚ի կիր արկանել։

Այլ արդ՝ գտանին ըստ եօթանասնից նոցին թարգմանեաց մինչև ցջրհեղեղն ամք ՍՄԽԲ․ և ՚ի ջրհեղեղէն և ցառաջին ամն աբրահամեան՝ ամք ՋԽԲ․ և ընդ ամենայն՝ ամք ՎՃՁԴ․

Իսկ ըստ հրէից եբրայականին՝ յադամայ մինչև ցջրհեղեղն՝ ամք ՌՈԾԶ․ և ՚ի ջրհեղեղէն ցառաջին ամն աբրահամու՝ ամք ՄՂԲ․ և ընդ ամենայն ամք ՌՋԽԸ․

Բայց ըստ շամրանացւոց եբրայականին՝ յադամայ մինչև ցջրհեղեղն՝ ամք ՌՅԷ․ և ՚ի ջրհեղեղէն ցառաջին

clesia per universum terrarum orbem diffusa, illam solummodo teneat; quam [1] et Salvatoris nostri Apostoli ac Discipuli ab initio utendam tradiderunt.

Reperiuntur itaque secundum Septuaginta versionem ab Adam usque ad diluvium anni MMCCXLII. et a diluvio ad primum annum [2] Abrahae DCCCCXLII. Omnes simul anni MMMCLXXXIV [3].

Juxta vero Judaico-Hebraicum (exemplar), ab Adam usque ad diluvium anni MDCLVI. et a diluvio ad primum annum Abrahae anni CCXCII. Omnes anni simul MDCCCCXLVIII.

At secundum Samaritano-Hebraicum, ab Adam usque ad diluvium anni MCCCVII. et a diluvio ad primum

μόνη Χριστοῦ Ἐκκλησία ταύτῃ προσέχει, τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἀρχῆθεν ταύτῃ χρῆσθαι παραδεδωκότων.

Ἐστὶ τοίνυν κατὰ τοὺς Ο΄, τὰ μὲν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵βσμβ΄. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη ϡμβ΄. τὰ πάντα ἔτη ͵γρπδ΄.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵αχνς΄. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σϟβ΄. τὰ πάντα ἔτη ͵αϡμη΄.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκὸν, ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵ατζ΄. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶ-

1 Pro ταύτῃ. Goar legit in Gr. αὐτῇ. Scal. ταύτῃ, cui adhaesit et Prat. ad fidem Ms. A. attamen codex B. ipso Prato teste, habet ταύτην; quod ultimum magis cohaeret cum lectione Arm. in casu accusativo.

2 Aeque juvat lectio Prati, quam observavimus, juxta Mss. A. et B. perinde ac Goari habentis ἕως τοῦ πρώτου ἔτους.

3 Iterum hujus loci meminit Sync. p. 76. A. his verbis. » Εὐσέβιος τῷ ͵γρπδ΄. ἔτει τοῦ κόσμου φησὶ τὸν Ἀβραὰμ γεννηθῆναι. σφάλλεται ὁ Εὐσέβιος ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἀβραὰμ χρόνοις, τὰ ρλ΄. ἔτη τοῦ δευτέρου Καϊνᾶν μὴ συστοιχειώσας υἱοῦ Ἀρφαξὰδ, ἐν οἷς ὁ. ἀριθμοῦσι, καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον ιγ΄. ἀπὸ Ἀδάμ. (Interp. Goar) «. Eusebius anno 3184. Abraham natum scribit. Signandis ab Adam usque ad Abraham annis decipitur Eusebius, Cainan (adde, secundi), filii Arphaxad, quem Septuaginta numerarunt, et Evangelium Lucae 13. ab Adam ponit, centum trigenta annis silentio suppressis «. Eodem argumento confutat Africanum, qui ab Adam ad primum Abrahae annum recensuit annos 3202. Ipse autem Syncellus recenset annos 3312. admisso nempe Cainan secundo.

[illegible]

annum Abrahae, anni ccccxxx. Simul omnes anni MMCCXLIX.

Atque a primo anno Abrahae usque ad Moysen et egressum Judaeorum de Aegypto concorditer jam omnes interpretes conficiunt annos DV. qui ita numerantur[1]. Anno quinto supra septuagesimum vitae Abrahae, cum ipsi apparuisset Deus, semini ejus terram promissionis datum se pollicitus est: etenim scriptum est, quod » Abraham erat annorum LXXV. cum egressus est de Charan. Et sumpsit Abraam Saram mulierem suam, et Lot filium fratris sui «. Et iisdem addens, sigillatim Scriptura dicit: » Et apparuit Deus[2] Abrahae, et ait illi: Semini tuo dabo terram istam «. Itaque a prima aetate Abrahae conficiuntur anni LXXV. (sc. usque ad hanc promissionem Dei); et a septuagesimo quinto anno Abrahae usque ad egressum Judaeorum de Ae-

τοῦ ἔτους Ἀβραάμ ἔτη υμβ'. ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη βσμθ' . . . .
Ἀβραμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαῤῥάν. Καὶ ἔλαβεν Ἀβραμ Σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Genes. XII. 4. 5. . . . Καὶ ὤφθη κύριος (Euseb. legit ὁ Θεὸς) τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. Ibid. v. 7. . . . Διαθήκης προκεκυρω-

1 Haec ex parte transcripsit Steph. Aucher Arm. Scriptor. lib. I. cap. I. Juvat locum ipsum describere, ut conferatur cum nostro codice. [illegible] Similis aegetis Euseb. in Canone. Ad utrumque locum, sed maxime ad praesentem refertur Syncelli ecloge ab Eusebio p. 79. E. » Εὐσεβίου. Τῷ οε'. ἔτει, ἀπὸ τοῦ ἑ. καὶ ἑ. ἔτους Ἀβραάμ, ἕως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς παροικίας αὐτοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἕως τοῦ πα'. ἔτους Μωσέως καὶ τῆς Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἰσραὴλ συναριθμεῖ. (Goar) « Ex Eusebio. Annos quadringentos triginta ab Abrahae quinto supra septuagesimum, id est, a primo migrationis ejus in terram Chanaan, usque ad 81. Moysis et exitus Israel ex Aegypto recensent (Eusebius) «.

2 In Genesi, ut Gr. habet κύριος, ita et Arm. [illegible], et Lat. Dominus.

[illegible]

gypto, anni ccccxxx. Id ipsum et Apostolus Paulus testatur: » Testamentum, inquit, jampridem a Deo confirmatum [1], lex, quae post cccc. et xxx. annos facta est, non potest improbare ad impediendam repromissionem «. Atque addit dicens: » Abrahae autem per repromissionem donavit Deus «. Nascitur (autem) Abrahae filius Isaac anno suo centesimo, post xxv. annos repromissionis, quam Deus fecerat ipsi. Praeterea etiam usque ad egressum de Aegypto desunt anni ccccv. ut sint a promissione ad id usque tempus anni ccccxxx.

[illegible]

Verum, qui Abrahae apparuit, Deus, rursum ipsi apparens dixit: » Sciendo scies, quod peregrinabitur semen tuum in terra, quae non sua sit, et in servitutem redigent eos, et male afficiant [2], annis cccc «. Summa quidem constantia mentionem fecit seminis: ne (ergo) Isaaco tribuamus

μένει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (εἰς Χριστὸν), ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Galat. III. 17. . . . *τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός*: Ibid. v. 18. . . *Γινώσκων γνώσῃ, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτούς, καὶ κακώσουσιν (αὐτούς, καὶ ταπεινώσουσιν αὐτούς) τετρακόσια ἔτη.* Genes. xv. 13.

1 Illud *εἰς Χριστὸν*, quod praefert Gr. lectio in textu S. Pauli, vix cognovit Eusebius, sicut etiam neque Vulg. Lat. hodie cognoscit; praefert tamen versio Arm. ibi: ' [illegible] ' etc. De voce autem Arm. [illegible], obiter nota apprime sonare *annuntiationem*, seu *jucundam famam a nuntio prolatam*, sed quum Latinis familiare sit *repromissio* in sacris litteris, idem et nos servavimus. Gr. vox *ἐπαγγελία* utramque aeque probat.

2 Nescio an decurtando citaverit Eusebius Gr. textum, ita ut omiserit ea, quae inclusimus parenthesis nota, vel ita abbreviatum reperit in suo codice; ad quem sane prope accedit Vulg. Lat. ubi tantum habetur, » et subjicient eos servituti, et affligent «: at Arm. lectio in Genesi integre fert cum Gr. ' [illegible] '.

զժամանակին, նշանակեցաւ. և առ ելիցն որդւոցն Իսրայէլի յԵգիպտոսէ և զչորեքհարիւրորդ ՆԼ ամաց ժամանակն։ Վասնզի այսպէս ասէ գիրն. զոր բնակեցին յԵգիպտոս և յերկրին Քանանացւոց ինքեանք և հարքն իւրեանց՝ ամս ՆԼ. և եղև յետ ՆԼ ամացն ելին զօրութիւնքն Տեառն յերկրէն Եգիպտացւոց գիշերի։ Իսկ քանզի ամենայն ընդ ամենայն ՆԼ ամ յորմէ աւետեաց Տէր ամէ՝ որ եղեն յեօթանասներորդ և հինգերորդ ամի Աբրահամու ապրուամէ, այսպէս յայտ լինի է ՇԵ յառաջնումն ամէն Աբրահամու մինչև ցՄովսէս և ցելսն յԵգիպտոսէ ՇԵ ամ. զորս և մանր ինչ Թուեն ոմանք զայս մե-

tempora, indicatum est etiam sub egressum filiorum Israel de Aegypto illud cccCxxx. annorum tempus. Ita enim ait Scriptura. » (Habitatio)[1] quam habitarunt in Aegypto, et in terra Chananaeorum ipsi et patres eorum, anni cccCxxx. et factum est post annos cccCxxx. exierunt virtutes Domini de terra Aegyptiorum nocte «: Quoniam vero omnes anni jamiude a Dei promissione facta septuagesimo quinto anno aetatis Abrahae, sunt cccCxxx. constat ergo[2] a primo anno Abrahae usque ad Moysen et exitum de Aegypto annos esse DV. quos quidem nonnulli minutatim ita dinume-

(ἡ δὲ κατοίκησις τῶν υἱῶν Ισραὴλ) ἣν κατῴκησαν ἐν (γῇ) Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν, αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου νυκτός. Exod. xii. 40. 41.

(*S. Niceph. Patr. Chron.* 516.) καὶ κατὰ μέρος δὲ οὕτως ἔχει:

1 Anteriorem Scripturae loci partem ab Eusebio vel a librariis praetermissam intercludi parenthesis nota placuit; sicut etiam vocem γῇ ante Αἰγύπτῳ, quoniam Euseb. legit tantum ἐν Αἰγύπτῳ; quem et secutus est et S. Niceph. in Chron. ut etiam Vulg. Lat. in Exod. habet *in Aegypto*. At Arm. lectio ibi habet ad normam Gr. յԵգիպտոս երկրին, sc. ad verb. ἐν γῇ Αἰγύπτου; sicut et Sync. ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, p. 101. Illud verò αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ab Eusebio usurpatum, quamvis neque Vulg. Lat. neque vulgata editio τῶν LXX. habeat, nihilominus quidam vetusti codices Gr. exhibent, sicut etiam Arm. lect. *ibidem*. Omitto abbreviatam interpretationem Vulg. Lat. *Quibus expletis*, pro iterandis illis verbis, Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη. Sicut etiam pro adverbio νυκτὸς, *nocte*, in calce perioli apposito, Vulg. Lat. novam inchoavit periocham: *Nox ista est*, etc.

2 Haec iisdem fere verbis transcripsit Avolicus noster statim post alterum fragmentum superius citatum, dicens. » Արդ այսպէս է Թէ յառաջին ամէն Աբրահամու մինչև ցելսն և զելսն ի յԵգիպտոսէ ամս ՇԵ. զոր և մանր Թուեն ոմանք այսպէս: Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ ամաց Ճ. Իսահակ ծնաւ զՅակոբ ամաց Կ. Յակոբ ծնաւ զՂևի ամաց ՁԷ. Ղևի ծնաւ զԿահաթ ամաց ԽԶ. Կահաթ ծնաւ զԱմրամ ամաց ԿԷ. Ամրամ ծնաւ զՄովսէս ի բնակութեան (յամս Աբրահամու) ելին Իսրայէլ. Մովսէս ամաց Ձ. հանեն զժողովուրդն յԵգիպտոսէ. Միահամուռ ամենայն ամքն յառաջին ամէն Աբրահամու ... ամս ՇԺ և Է. և այլայնութիւն է «. Nil juvat reddi in Latinum, cum minime differat ab Auctore nostro, praeter ultimum calculum, de quo mox videbis. Verum similia repetit et Samuel noster ex eodem Eusebio. Nec aliunde descripsit ea, quae in Gr. loco reperimus, S. Niceph. Patriarcha, qui initio verborum quae citavimus, haec praemiserat, καὶ κατὰ μέρος δὲ οὕτως ἔχει. sc. *et singulatim quidem ita habet*; sive ut reddit Goar: » Hi vero per partes ita colliguntur «. In calce vero ita ab-

որթնանին., ՚ևԹէ. Աբրահամ լեալ ամաց Ճ ոց՝ ծնանի զԻսահակ. Եւ Իսահակ լեալ ամաց Կ ից՝ ծնանի զՅակոբ. Յակոբ լեալ ամաց ՁԶ ից՝ ծնանի զՂեւի. Ղեւի լեալ ամաց ԽԶ ից՝ ծնանի զԿահաթ. Կահաթ լեալ ամաց ԿԳ ից՝ ծնանի զԱմրամ. Ամրամ լեալ ամաց Հ ից՝ ծնանի զՄովսէս. Մովսէս լեալ ամաց Ձ ից՝ հանէ զժողովուրդն յեգիպտոսէ. Միանգամայն ընդ. ամենայն՝ յառաջնմէ ամին Աբրահամու մինչեւ ցելսն յեգիպտոսան, ամք ՇԵ. Եւ ընդ. ամենայն՝ յԱդամայ մինչեւ ցելսն յեգիպտոսէ ըստ եօթանասնիցն ամք ՎՈՁԹ. Իսկ ըստ

raut. Abraham cum esset c. annorum, genuit Isaac. Et Isaac cum esset annorum lx. generat Jacob. Jacob cum annorum esset lxxxvi. genuit Levi. Levi cum esset xlvi. annorum, genuit Cahath. Cahath cum esset annorum lxiii. generat Amram. Amram cum annorum esset lxx. genuit Moysen. Moyses cum esset annorum, lxxx. eduxit populum de Aegypto. Simul a primo anno Abrahae usque ad egressum de Aegypto omnes anni DV. Summa vero annorum ab Adam usque ad exitum de Aegypto, juxta LXX. anni MMMDCLXXXIX [1]. Et secundum Judaeos,

Ἀβραὰμ γενόμενος ἐτῶν ρ΄. γεννᾷ τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ γενόμενος ἐτῶν ξ΄. γεννᾷ τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ γενόμενος ἐτῶν πζ΄. γεννᾷ τὸν Λευί. Λευὶ γενόμενος ἐτῶν μθ΄. γεννᾷ τὸν Καάθ. Καὰθ γενόμενος ἐτῶν ξ΄. γεννᾷ τὸν Ἀμράμ. Ἀμρὰμ γενόμενος ἐτῶν οἱ. γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν. Μωϋσῆς γενόμενος ἐτῶν π΄. ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Συνάγεται οὖν τὰ πάντα ἀπὸ μὲν πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἔτη φβ΄. (Ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ͵αφπ΄). Ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ κατὰ τοὺς ό. ἔτη ͵αχπθ΄. κατὰ δὲ ἄλλους . . . . .

breviat Niceph. Eusebii dicta, nonnullis a se interventis. Συνάγονται οὖν τὰ πάντα ἀπὸ μὲν πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἔτη φβ΄. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ͵αφπ΄. ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ κατὰ τοὺς ό. ἔτη ͵αχπθ΄. κατὰ δὲ ἄλλους . . . . « hoc est: » Colliguntur itaque omnes quidem a primo Abrahae anno usque ad profectionem ab Aegypto, anni 502. a diluvio autem 1580. ab Adam vero secundum LXX. anni 1689. secundum alios . . . . (desunt sequentia) «. ubi pro φέ. 505. mendose habetur φβ΄. 502. ut nihil dicam de annis 1689. pro queis debuit signare 3689. ut videbis in sequenti adnot.

1 Optima lectio. Constat enim omnino ex diversis Eusebii calculis annos numerari ab Adam usque ad Exodum juxta LXX. 3689. siquidem toties dixit auctor Diluvium contigisse anno mundi 2242. exinde vero usque ad Abrahae annum primum 942. ac deinde usque ad Exodum, 505. quorum summa conficitur 3689. Ita haec collegit etiam Samuel noster sincerus Eusebii eclogarius, ubi dixit. « Եւ ամենայն յառաջին ամէն Աբրահամու մինչեւ ցելսն յեգիպտոսէ ազգք ԺԸ. ամք ՇԵ. իսկ յԱդամայ ազգք ԻԸ. ամք ՎՈՁԹ ։ (Նաեւ որ Ադամ է՝ ըստ ազգ. ...) » «. » Efficiuntur autem a primo Abrahae anno usque ad exitum ab Aegypto generationes VIII. anni DV. ab Adam vero generationes XXVIII. anni MMMDCLXXXIX «. Mendose itaque habetur apud Niceph. ͵αχπθ΄. 1689. pro ͵γχπθ΄. 3689. Goar intactum reliquit locum Nicephori, sed in adnotationibus sic emendandum judicavit, cum praemissis numeris, ita tamen ut et ipse animi pendeat, p. 79. ad 326. « Ἔτη φβ΄. Fallitur: φέ. colligere debuerat. Continuo 505. subducit. Ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ͵αφπ΄. Scaliger ͵αφλ΄. quam vitiose. Contium cum Anastasio Regio et Miscella 1587. quam accurate. Anni quippe 1587. aliis 2242. ad diluvium additi, summam 3829. conficiunt: quam eamdem 2242. ad diluvium, et a diluvio ad Abraham

[illegible]

[illegible]

[illegible]

anni MMCCCCCLIII. Juxta vero Samaritas, anni MMDCCLIII.

Post obitum vero Moysis usque ad Salomonem ac templi aedificationem, aliter quidem Judicum liber, cui etiam divus [1] Apostolus Paulus in actis Apostolorum suffragatur; aliter vero Regni historia (sc. Regum liber) Hebraeorumque discrepans traditio tradit. Expedit singula singillatim percurrere, atque id, quod veritatem ostendat, amplecti.

Primum verò, illud quoque haud licebit absque examine praeterire; quomodo nempe et Africanus ipse in quinque Chronologiae libris disposuerit. Et quidem, ut mihi videtur, quam maxime in his rebus, quae adsunt, hallucinatus est: etenim ab Exodo Moysis usque ad Salomonem et templi Herosolymitani aedificationem, colligit juxta suum privatum calculum annos DCCXLIV. Atque ex majori parte sine auctoritate procedens, oberrat; non eo tantum, quod cor-

1082. et ab Abraham ad profectionem ex Aegypto 505: una juncti componunt « . Sed libera videtur haec dicari censura cum suis conjecturis, nam Niceph. (exceptis librariorum mendis) non alio modo discrepat ab Eusebio, nisi admittendo Cainan secundum annis 135. quos annos si addas supra 1447. quot numerantur juxta Eusebium a diluvio ad Abraham, accurate colliguntur anni 1580. ergo per se non recipit correctionem lectio Niceph. ,ϕπ'. De tertio numero, qui nobis curae est, haec ex aliis notarit Goar, η Ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ κατὰ τοὺς ἑ. Anastasius Regius et Miscella lacunam occurrentem replent scribentes: *secundum alios autem* 3829. quae Auctoris sententia est. Gentii textus clarior: Ab Adam vero secundum 70. ter mille octingenti novem, secundum alios 3698 « . Ubi nihil ad nos de numero 3829, an Nicephori necne sit sententia, (ejus enim calculus videtur prodere annos 3822.) Gentii itaque textus juxta Eusebium nostrum quoad secundum numerum, ubi 3698. quod manifestus error typographi fuit, lege 3689. id enim colligit Eusebius, ut jam diximus. Primus autem numerus a Gentio nuncupatus 3809. ad eos pertinet, qui admittunt Cainan secundum cum annis 120. quo sensu et heclicus noster collegit annos ԳՊԹ. 3809. ut supra vidimus. Syncellus annos septem et amplius posuit nempe 3816. vide pag. 101. quamvis Gr. textus corruptus inveniatur; debuit fortasse reponere 3819. cum Cainan adscribat annos tredecem nimirum plus quam alii, qui solum 120. annis admissis, calculum reducunt in 3809.

1 Սուրբ առաքեալ. sonat *sacratus*, vel *dicatus*, usurpatur verò ab Interprete nostro, ut passim edocemur, pro Gr. *ἱερός*, sc. *Sacer*, sed quia minime conveniebat dici in Lat. *Sacer Apostolus*, *divus* vel *sanctus* nobis placuit.

[illegible]

tra Divinam Scripturam loquitur, sed quod temeritatis quidpiam adhibet, centum utique annos omnino de suo intrudens [1]. Siquidem plus annorum inserit: pro Senioribus, qui post Josue extiterunt, annos (tempo)... xxx. Nec non post Samsonem pro Democratia [2] annos xl. et rursum pacis annos xxx. Tot quidem annos abundantiores sine auctoritate clanculum insi-

1 Huc spectat Syncelli locus in pag. 159. ubi aliqua ex parte tentat Africanum purgare adversus Eusebium, dicit enim: « Εὐσέβιος δὲ μόνος ὁ Καισαρεὺς τὰ τῶν πρεσβυτέρων οὐ παρέλαβεν. ὁ δὲ Ἀφρικανὸς ἔτη λ΄. αὐτοῖς ἀπένειμεν, ᾧ πλεῖστα ἐγκαλεῖ ὁ Εὐσέβιος, ὡς μεγάλα, φησὶ, διημαρτηκότι, καὶ τολμηροτάτῳ πράγματι ἐπικεχειρηκότι, πρὸς τούτοις ἄλλα ρ΄. ἔτη, μ΄. μὲν τὰ τῆς ἀναρχίας, λ΄. δὲ τὰ τῆς εἰρήνης οἴκοθεν παρεμβαλόντι, τὰ ὅλα ρ΄. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Ἀφρικανὸς περὶ τούτων ὡς διαπεπτωκότων ἐν τέλει τοῦ ε΄. λόγου καθομολογεῖ. (Interp. Goar) » Seniorum annos Eusebius Caesariensis solus in numerum haud retulit: eisdem vero annos 30. assignavit Africanus, quem pluribus insequitur Eusebius, ceu lapsum in errorem, et negotium vires proprias superans aggressum: quolque demum annos 70. interregni nimirum 40. et triginta pacis, et universim centum annorum summam interposuerit, reum omnino traducit. Africanus certe de iisis quasi plenam confessionem ad invicem non continentibus rationem reddit, et oppositionem fatetur ad libri 5. calcem «. Satis bene sensum expressisse videtur Lat. Interp. ita tamen late, ut omnino obscurata sint ipsa, quae Syncellus citat, Eusebii verba; quae debuit distinguere per verbum φησὶ, dixit, sc. ὡς μεγάλα usque ad τὰ ὅλα ρ΄. quae respondent illis in Arm. dictis, [illegible] . . . [illegible] . . . [illegible] . . [illegible]. Contra vero Scaliger nimis stricte sumpsit Syncelli locum, quasi integre Eusebii verba in medium protulerit; sed quia in tertia persona loquitur Sync. Scaliger autem est rem inducere in Eusebii personam, ad libitum insertis etiam ipsius Syncelli verbis alienis, p. 34. hoc pacto. Τὰ μὲν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν πρεσβυτέρων ἡ γραφὴ παρεσιώπησεν, ὁ δὲ ἀγχαρις συνεδέθη τοῦ μὲν Ἰησοῦ κζ΄, τῶν δὲ πρεσβυτέρων κε΄. παρέδωκεν, ὁ δὲ Ἀφρικανὸς ἔτη λ΄. αὐτοῖς ἀπένειμεν, μεγάλα διημαρτηκὼς, καὶ τολμηροτάτῳ πράγματι ἐπικεχειρηκὼς, πρὸς τούτοις ἄλλα ρ΄. ἔτη τε, μ΄. τὰ τῆς ἀναρχίας, λ΄. δὲ τὰ τῆς εἰρήνης οἴκοθεν παρεμβάλλων, τὰ ὅλα ρ΄. Porro Syncellus ipse iterum memorat hunc locum p. 64. A. alio consilio, ut nempe tum Eusebium, tum Africanum repudiet. Siquidem postquam conquestus esset de Eusebio, eo quod Caïnan secundum praetermiserit, deinde pergit hoc tenore: ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἀφρικανὸς ἡμάρτηκεν, μὴ στοιχήσας τοῦτον τὸν δεύτερον Καϊνᾶν, ὅθεν καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἕως Ἠλεὶ καὶ Σαμουὴλ ἀναγκάσθη ἔτεσι προσθεῖναι χρόνους ἐγγὺς ρμ΄. περὶ ἃ ὁ Καισαρεὺς Εὐσέβιος οὐκ ὀλίγα σφόδρα αὐτὸν καταμέμφεται τολμηροτέρως σφαλεὶς ἐν τούτῳ, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς, ὡς προδεδήλωται, ἔτεσι ϟθ΄. (Goar. Interp.) « Africanus pariter, eodem secundo Caïnan non numerato, deflexit a vero; quo factum est, ut a Jesu Nave Seniorumque temporibus, usque ad Heli et Samuel annos, circiter 140. addere fuerit coactus: eo vero tanti erroris incusato Caesariensis Eusebius gravius multo, cum in hoc, tum in reliquis, annis, ut manifestatum est, 99. lapsus erravit «.

2 Vox [illegible], quae ad verbum sonat sociale pactum, vel conciliatio, supponitque pro statu populari, in Canone usurpatur ab Interp. nostro pro Δημοκρατία, Democratia: interim vero videtur reposuisse pro ἀναρχία, anarchia, ut habetur in Gr. apud Sync. ita ut potueramus reponere cum Goaro interregnum.

սիսի ժամանակացն և սողոմոնի թա-
գաւորութեանն լինել ամս, աւելի
քան զեօթնհարիւր և զԽ ամս.

Պարտ է զմտաւ ածել զազգսն՝ որ առաջի եղեն՝ թէ ո՞րչափ իցեն, և անտի 'ի մէջ առնուլ զանվաւերական բանիցն ճարտարանս. Զի թէ յաբրահամէ մինչև ցդաւիթ ազգք չորեքտասանք իցեն, և անդէն իսկ առ մովսիսիւ մետասաներորդ ազգն անցեալ էր. առ որով նաասոնն որդի ամինադաբայ ճանաչէր իշխան ազգին յուդայ. և նա անդէն յանապատին վախճանեալ էր. քանզի մի յայնցանէ էր՝ որք յեգիպտոսէն ելին, և յառաջնում համարին թուոյ անցանէին. յայտ է թէ չայլ հինգ ևս ազգ յետ նաասոնի մինչև ցդաւիթ պակաս էին 'ի թուոյն. քանզի նաասոն ծնաւ զսաղմոն. և նա զբոոս. և նա զովբեդ. և նա զյեսսէ. և նա զդաւիթ. Արդ՝ ո՞ր բանք իցեն աւելոյ, թէ 'ի հինգ ազգսն յետ մովսիսի՝ Չ ամաց թիւ ժողովիցի. Զի թէ համարակ ոք ըստ իւրաքանչիւր ազգայ արանցն զժամանակն բաժանիցէ, գտանիցէ ամէն ՃԻ լեալ իւրաքանչիւր ուրուք յառաջքան զորդեծնութիւնն.[1] և զայն ոչ ոք 'ի լաւիմացող երբէք յանձն առնուցու. Քանզի մովսէս իսկ 'ի գլխովին ՃԻ ամաց վախճանեցաւ. և նորին յաջորդն յեսու ՃԺ ամաց վճարեցաւ. և նախին քան զնոսա յովսէփայ ընդ ամենայն կենաց ՃԺ ամ հասանէր կեալ. և առ նոսա և հինն իսկ յազգս՝ որ և խորագէտն անուանէր, և ամենայն հրէից նահապետ

nuans, multorum annorum frequentiam a semetipso interserit: adeoque inter Moysis tempora et Salomonis regnum plus quam septingentos et xl. annos esse dicit.

Oportet igitur serio animadvertere generationes praecedentes, quotnam fuerint; ex eoque deprehendere invalidorum verborum commenta. Si enim ab Abraham usque ad David quatuordecim sunt generationes, et tempore ipsius quidem Moysis undecima generatio jam finita erat, sub quo Naasson filius Aminadab princeps tribus Judae agnoscebatur; et ipse ibidem in deserto mortem obiit, cum ex illis esset, qui de Aegypto sunt egressi, in primaque publica dinumeratione adscripti fuerant (sc. supra vigesimum annum erant). Constat itaque, quod quinque aliae generationes a Naasson usque ad David deerant a calculo. Naasson enim genuit Salmon; ipseque Booz; et ille Obed; isque Jesse; et ipse David. Qua ergo ratione dici potest, in quinque generationes post Moysen DCC. annorum numerum colligi posse? Etenim si quis pro cujuslibet generationis viris (sc. pro iis quinque post Naasson) tempus illud (DCC. annorum) aequaliter distribuet, inveniet quemlibet ante prolis generationem annorum fuisse CXL. quod sane nemo sanae mentis [1] admittet. Siquidem vel ipse quoque Moyses non amplius quam CXX. annorum mortuus est; ejusque successor Jesu CX. anno obiit; atque iis anterior Joseph totam vi-

1 Ita visum est exprimere vocem լաւիմացոյ, quae ad verbum sonat *bene intelligens*, seu *recte cogitans*, *maturus consilio*; et congruit cum Gr. εὔνοος.

էր՝, ընդ ամենայն ՃԽԵ ամ՝ ե-կեաց։

Իսկ արդ որ բանք 'ի դէպ իցեն ասելոյ, թէ եւ 'ի խոնարհ եւ յետ Մովսիսի այնչափ ժամանակս ումեք հնարաւոր լինել, որչափ վերոյ այն ասացաք։ Այլ Ափրիկանոս յայսմ այսպէս սխալեցաւ։ Նոյն Կղեմէս 'ի յետոյ Մովսիսի յաջորդէն մինչեւ ցտաճարին կառուցումն, գումարէ ամս ՈՀԴ. զորմէ մարթի յառաջին մատենէն նորա ուսանել։ Իսկ ամենայն աստուածային պօղոս 'ի գործս առաքելոցն 'ի հրէից հրապարակախօսու-թեանն ասէ, թէ քակեաց յեսու ազգս է յերկրին քանանացւոց, եւ ժառանգեցոյց նոցա զերկիրն. եւ յետ ՆԾ ամաց ետ նոցա դատաւորս մինչեւ ցսամուէլ մարգարէ. եւ անտի յա-ռաջ խնդրեցին թագաւոր. եւ ետ նոցա զսաւուղ որդի կիսեայ այր յազ-գէն բենիամենի ամս Խ. եւ փոխեաց զնա, եւ յարոյց նոցա զդաւիթ։

tam ad cx. annos duxit; immo his antiquior ipse Jacob, qui etiam Israel nominabatur, omniumque Judaeorum Patriarcha fuit, omnino annos vixit cxlv.

Quomodo ergo congruum erit dicere, quod inferius, postque Moysen, tantum temporis quisque vivere potuerit, quantum superius narravimus (sc. cxl.)? Africanus igitur in hac parte ita erravit. Clemens vero (Alexandrinus) a Jesu Moysis successore usque ad templi aedificationem colligit annos dlxxiv. quod a primo ejus libro (stromatum) ediscere licet. At divinus Apostolus Paulus in actis Apostolorum publicum ad Judaeos sermonem habens ait; quod » Destruit Jesu gentes septem in terra Chananaeorum, et praebuit eis terram ipsam possidendam: postque cccci. annos dedit ipsis Judices usque ad Samuel Prophetam. Et exinde postulaverunt regem; et dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin annis xl. et demutavit eum, et suscitavit illis David « [1].

(Καὶ) καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν (αὐτῶν). καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς (ὁ Θεὸς) τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ (εἰς βασιλέα) (*Act.* xiii. 19—22.)

1 Vel paulo aliter legit Euseb. Gr. textum Act. vel obiter excerpens aliqua interpolavit. Placet hic describere et versiones Arm. ac Lat. vulg. in Act. ut cum lectione Eusebiana conferantur. ' Եւ քակեալ ազգս եօթն յերկրին քանանու՝ ժառանգեցոյց նոցա զերկիր նոցա իբրեւ ամս չորեքհարիւր եւ յիսուն. եւ յետ այսորիկ ետ նոցա դատաւորս մինչեւ 'ի սամուէլ մարգարէ։ Եւ անտի յառաջ խնդրեցին թագաւոր, եւ ետ նոցա զսաւուղ որդի կիսեայ՝ այր յազգէ բե-նիամենի ամս քառասուն։ Եւ իբրեւ փոխեաց զնա, յարոյց նոցա զդաւիթ թագաւոր ||։ » Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post

Զայս առաքեալն ասէ։ Իսկ ժողովին ըստ նմին ժամանակքն յետ յեսուայ յամս ՇԼԴ։ Դատաւորացն ՚ի ՆԾ ամ մինչև ցսամուէլ. որպէս նա ասէ բովանդակ. և ՚ի նոյնս յորժամ՝ ընդ սամուէլին յաւելուցու շաւուղի Խ ամն. և դաւթայ ըստ նմին օրինակի Խ. և սողոմոնի Դ. մինչև ՚ի շինուած տաճարին. միանգամայն ըստ առաքելոյ ՚է յետոյ մովսիսի յաջորդէն մինչև ցսողոմոն լինին ամք ՇԼԴ։ Իսկ եթէ և զմովսիսին ևս յաւելուցուս զքառասուն ամ յանապատին, և զյեսուայ որդւոյ նաւեայ ՚զԻԷ ամն. միանգամայն ընդ ամենայն լինիցին ըստ առաքելոյ համարոյն ամք Ո։ Իսկ ոչ այսչափ միայն, այլև դատաւորաց գիրքն միաբան լինիցին առաքելոյ. քանզի զդատաւորաց ժամանակն և նա ՚ի ՆԾ ամ գումարէ՝ մինչև ցսամուէլ. քանզի կայ և անդ մի ըստ միոջէ այսպէս։

Haec Apostolus ait. Et juxta ipsum colligitur summa temporis post Josue ad annos DXXXIV, Judicum (tempe) ad annos CCCCL. usque ad Samuel, uti ipse (Apostolus) integre refert. Quum autem iis addantur anni Saul XL. cum (annis) Samuel annumerati; atque assimiliter etiam (anni) David XL. et Salomonis IV. usque ad templi aedificationem; summatim insimul juxta Apostolum, post Josue Moysis successorem usque ad Salomonem sunt anni DXXXIV. Quod si etiam pro Moyse addes annos quadraginta in deserto, atque pro Josue filio Nave XXVII. annos, omnes simul juxta Apostoli supputationem erunt anni DC. Neque id tantum, sed etiam Judicum liber cum Apostolo consonus erit: etenim Judicum tempora ille etiam textus in CCCCL. annos colligit usque ad Samuel: nam et inibi singillatim ita habetur.

Ի դատաւորացն գրոց։

Յետ յեսուայ տիրեցին այլազգիքն.	ամս	Ը։
Գոթոնիէլ.	ամս	Խ։

Ex Libro Judicum [1].

Post Josue dominati sunt Alienigenae.	ann.	VIII.
Gothoniel.	ann.	XL.

(*Euseb. Praep. Evang.* x. 14. *Et S. Niceph. Chron.*)

. . . . ἐκράτησαν ἀλλόφυλοι ἔτεσιν ὀκτώ. (Niceph. ἔτη η΄.)
Γοθονιὴλ ἔτη μ΄.

quadringentis et quinquaginta annos, et post haec dedit Judices usque ad Samuel Prophetam. Et exinde postulaverunt regem, et dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. Et amoto illo, suscitavit illis David regem ‹.

1 Hoc laterculum iterum in Serie Regum inferius ab auctore afferendum, repetit ipse ad sensum in x. Lib. Praep. Evang. cap. XIV. Inter vero caeteros scriptores S. Niceph. in Chron. magis vestigium Eusebii premit in digerendis his nominibus annisque; quibus ex locis placuit Gr. textum supplere.

Այլազգիք.	ամս	ԺԸ.	Alienigenae.	ann.	XVIII.
Աւովդ և Սամեգար.	ամս	Ձ.	Aod et Samegar.	ann.	LXXX.
Այլազգիք.	ամս	Ի.	Alienigenae.	ann.	XX.
Բարակ և Դեբովրա.	ամս	Խ.	Barac et Debora.	ann.	XL.
Այլազգիք.	ամս	Է.	Alienigenae.	ann.	VII.
Գեդէովն.	ամս	Խ.	Gedeon.	ann.	XL.
Աբիմելէք.	ամս	Գ.	Abimelech.	ann.	III.
Թովղա.	ամս	ԻԳ.	Thola.	ann.	XXIII.
Յայիր.	ամս	ԻԲ.	Jair.	ann.	XXII.
Այլազգիք.	ամս	ԺԸ.	Alienigenae.	ann.	XVIII.
Յեփթայէ.	ամս	Զ.	Jephtae.	ann.	VI.
Եսեբովն.	ամս	Է.	Jesebon.	ann.	VII.
Եղովն.	ամս	Ժ.	Eglon.	ann.	X[1].
Աբդովն.	ամս	Ը.	Abdon.	ann.	VIII.
Այլազգիք.	ամս	Խ.	Alienigenae.	ann.	XL.
Սամփսովն.	ամս	Ի.	Samson.	ann.	XX.
Հեղի, առ որով Սամուէլ.	ամս	Խ.	Heli, sub quo Samuel.	ann.	XL.

Միանգամայն ամենայն ամք դատաւորացն ՆԾ մինչև ցՍամուէլ։

Simul omnes anni Judicum ccccl. usque ad Samuel.

Αλλόφυλοι	ἔτη	ιή.
Αὼδ (. . .)	ἔτη	π'.
Αλλόφυλοι	ἔτη	κ'.
(Δεβώρα καὶ Βαράκ)	ἔτη	μ'.
. . . .	ἔτη	ζ'.
Γεδεὼν	ἔτη	μ'.
Αβιμέλεχ	ἔτη	γ'.
Θωλὰ	ἔτη	κγ'.
Ιαεὶρ	ἔτη	κβ'.
. . . .	ἔτη	ιή.
Ιεφθάε	ἔτη	ϛ'.
Εσβὼν	ἔτη	ζ'.

Αιλὼν (Niceph. vel Αιαλὼν Euseb.), ἔτη ί. (Nic. γ'.)

Λαβδὼν (Eus. vel Λαμπδὼν. Nic.) ἔτη ή.

Αλλόφυλοι	ἔτη	μ'.
Σαμψὼν	ἔτη	κ'.
Ηλεὶ (. . . .)	ἔτη	μ'.

1 Annos Eglen, qui et Elon, seu Abjalon, de Judaico textu mutuatus est auctor, ut patebit in Canone, ubi juxta LXX. praetermittit hunc Judicem. Verum enim vero sequens summa annorum 25, 150 non aliter conficiatur, nisi interim anni 10. serventur; ut iis patet, qui summam tetius calculi colligunt.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Haec ita concorditer sicut ipse quoque Divus Apostolus assignavit, colliguntur. Quoniam (vero) in praesenti dinumeratione, nec Moysis, neque successoris Moysis Josue, nec Samuelis, nec Saulis tempora conscribuntur, agedum (anni) Samuel et Saulis e regione collocentur cum (tempore) Josue. Secundum vero Apostolum, Sauli quoque anni xl. adsistant quadringentis et quinquaginta annis Judicum: quibus David quoque annis xl.. atque Salomonis annis iv. conjunctis, omnes anni sunt dxxxiv. eadem erat etiam Apostolica traditio. Quibus si inseras xl. annos Moysis in deserto, et xxvii. annos Josue filii Navae, prout dicunt filii Hebraeorum, simul omnes conficiunt annos dc.

Porro si haec supradictis quinque generationibus inter Naason ac David (transactis) accommodabis, et eorum singulis pares annos distribuas, plus utique quam cxv. annos singulis eorum fuisse, antequam liberis operam dedissent, manifestum erit: quod sane vix adeo fidem meretur. Etenim si Moysem ipsum cxx. annos vixisse reperimus, qui ergo post eum fuerunt, aequalem ei ferme agentes aetatem, filios genuissent. Itaque quid restat, nisi ut ad auctoritatem libri Regum deinde transeamus.

Siquidem et ipse Regum liber ab egressu filiorum Israel de Aegypto usque ad Salomonem et templi aedificationem firmiter assignat annos fuisse ccccxx. nisi quod Hebraicum (exemplar) annos habet [1] ccccxxx. Ita enim

1 Latè reddimus nisi quod, ne cogeremur ad verbum dicere ut, quod obscurum hic perdu-

Զի որպէս ասէ երրորդ. դպրու-
թիւն թագաւորութեանցն, եթէ
Եղեւ ՚ի ՆՁ երորդի ամի ելիցն յեգիպ-
տոսէ՝ սկսաւ շինել Սողոմոն զտաճարն
Տեառն. Իսկ եբրայեցւոցն. եւ եղեւ ամս
՚ի ՆՁերորդի ամին. Զայս հրէից
վարդապետքն ՚ի ՆՁ ամ՝ ըստ համա-
ռօտ թուոյ համարոյն ժողովեալ
զամսն ասեն. եւ չհամարին ուրոյն
զամսն՝ ըստ որոց ասեն տիրեալ այլ-
ազգեաց ՚ի Իսրայէլ ժողովրդեանն.
եւ միայն զդատաւորաց ժողովրդեանն
իշխանութեան թուեալ, եւ ՚ի նոյն
յարմարեալ զժամանակս այլազգեացն
՚ի վերայ յարձակելոյ. Եւ ճշմարտագոյն,
որպէս եւ ոչ այլազգ. չորեքհարիւր եւ
ութսուն ամացն ժամանակ ժողովի-
ցի. Իսկ զառաքելոյն ասացելոյն,
ոչ թէ որպէս զժամանակագրութե-
նէ ինչ ճառեալ, եւ ոչ ճշգրիտ համա-
րութեան համար ինչ աւանդեալ
կարծեմ՝ զճառելոցն ամաց զթիւն առ-
ընթեր դնելով. եւ ոչ զառաւելու-
թեանն ինչ փոփոխութեան բանից վար-

tertius liber Regum habet, quod » Factum est [1] anno cccclxxx, egressus de Aegypto, coepit Salomon aedificare Domum Domino «. Hebraicum vero (exemplar) » Et factum est, ait, anno ccccxxxx «. Id quod Judaeorum Doctores, secundum firmum dinumerationis calculum, in cccclxxx. annos comprehendi debere asserunt: qui quidem haud seorsum recensent annos illos, in quibus dicuntur alienigenae in populum dominati fuisse, sed Judicum solummodo Populi Principatum sub numerum redigunt, eidem spatio attribuentes alienigenarum quoque irruptionis tempora. Et aequius quidem, nec enim alio modo quadringentorum et octoginta annorum tempus coalescat. Divum autem Apostolum, non quasi de Chronologia quid disseruisse, vel exactissime supputationem aliquam retulisse, arbitror, cum supradictorum annorum [2] numerum collocaverit; neque tamen, inuti-

ret sensum: potest etiam reddi, quod nempe, vel ita tamen, ut; siquidem Arm. որպէս զի. Hellenismum prae se fert ad normam vocis ὥστε, quae variis in locis varie ad sensum accommodatur.

1 Communis lectio τῶν LXX. exceptis codicum differentiis, hunc ita locum exhibet III. Reg. VI. 1. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ... καὶ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον τῷ κυρίῳ. Neque aliter interpretatio Arm. ibi. » Եւ եղեւ յամին չորեքհարիւրերորդի եւ քառասներորդի ելիցն որդւոցն Իսրայէլի յեգիպտոսէ ... շինեաց զտունն տեառն. Ubi տեառն quamvis aeque sonet in genitivo *Domini*, quam in dativo *Domino*, debet tamen accipi hic secundo sensu, ut ex aliorum lectione discimus. Hebraicus autem textus juxta edit. Waltoni sic ad verbum exponitur. » Et fuit in octogesimo anno et quadringentesimo anno egredi filios Israel e terra Aegypti ... et aedificavit domum Domino «. Vulgata vero Lat. editio: » Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Aegypti ... aedificari coepit domus Domino «.

2 Sensum ita explicandum putavimus, cum ambigua verba non uno modo accipi possint; sonant enim: » neque otio quopiam (vel vacuitate quadam) salutis *verbi doctrinae*, memoriam temporum egisse «. Ubi si otium sive vacuitatem referas ad *doctrinam*, ea oritur sententia, quam nos exposuimus; sin autem ad personam Apostoli, haec elicitur sententia: neque quasi otium a doctrina verbi salutis habuisset, se se dedisse ad disquirendam temporum rationem «. Et sane hic sensus quodammodo ad rem magis facere videtur, ideoque commode sequitur succedens periocha; cum nempe Apostolus sinceriori libri Jud. calculo usus, noluerit in temporum variationibus perpendendis tempus terere: caeterum sequens quoque adnotatio his dictis consona *fortasse* erit.

զաւելորդութեանն զվերջատակի ժամանա-
կագրացն՝ առնելով, զհասարակաց ըն-
թերցուած դատաւորացն կարգաւորածոյ
'ի նմա արկանելով.

Բայց Թագաւորութեանցն գիրքն՝ յայտ յանդիմանէ իսկ ասացեալս, յե-
լիցն մինչեւ ցսողոմոն գումարեալ
յամս կամ 'ի ՅԽ, կամ 'ի ՆԼ. Իսկ թէ
զժամանակս դատաւորացն առանձին
զատեալ հանիցեմք, եւ դարձեալ առ-
անձինն մեկնեսցուք զնուաճելոյն 'ի
գիրս դատաւորացն յայտնագրելոյն ա-
մեկնեալ զամսն, ամենայն ժամանակն
'ի Մովսիսէ մինչեւ ցսողոմոն ժողովի
'ի թիւս ամաց Ո ոց. Մովսիսի եւ մեռ-
անապատին Խ ամ. Եւ յեսուայ

le, et vacuum reddendo salutaris Doctrinae verbum, ea tempora commemorasse, cum communem lectionem in libro Judicum traditam excerpserit [1].

Attamen Regum liber evidenter utique refert, ab Exodo usque ad Salomonem colligi annos aut cccxl. vel ccccxxx. Sin autem tempora Judicum seorsum secernamus, et rursum seorsum seligamus Alienigenarum imperii annos in libro Judicum declaratos, omne tempus a Moyse usque ad Salomon redigitur in numerum annorum dc. Moysi enim sunt in deserto xl anni, et Josue xxvii: post quem Judicum et alienigenarum cccc. uti Apostolus

1 Praecedentia Eusebii examina citat Syncellus partim ad verbum, partim ad sensum, p. 159. ita tamen, ut sua quoque interjiciat, quae omnia confuse ad personam Eusebii redacta edidit Scal. p. 54. ideo noluimus ea in Gr. textu collocare, sed integrum locum hic proferendum duximus; sic ergo habet Sync. loco supra memorato: Ὁ δὲ Εὐσέβιος τὰ παρὰ τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν κριτῶν ἔτη υν'. συστῆσαι βουληθεὶς, συγκρίνοντα τούτων τίσι. διαπορεῖ μέντοι λέγων τὰ μετὰ τὴν τοῦ Μωσέως τελευτὴν ἄλλως χωρεῖν μέχρι Σολομῶντος, καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευῆς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν βασιλειῶν. λέγει γάρ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ υμ'. ἔτει τῆς ἐξόδου τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἤρξατο οἰκοδομεῖν Σολομῶν τὸν ναόν. τὸ δὲ Ἑβραϊκόν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ υ'. καὶ π'. ἔτει. ταῦτα δὲ, φησὶν, οἱ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι ἀκριβῶς συνάγεσθαι ἔλεγον μόνους τοὺς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ κριτῶν χρονοκρατείας ἀριθμουμένους, καὶ μὴ λογιζομένους ἰδίως τοὺς τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλὰ τοὺς τῶν κριτῶν συντρεχομένους. ὅπερ οὐ συνᾴδει τῇ ἱερᾷ τῶν κριτῶν βίβλῳ. τόν γε μὴν ἱερὸν Ἀπόστολον φησὶν υν'. ἔτη τῶν κριτῶν οὐκ ἀκριβολογούμενον εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκδοχῇ κοινοτέρᾳ. (Interp. Goar). „Eusebius autem memoratos a divino Apostolo penes Actuum librum Judicum annos 450. stabilire ac ratos haberi cupiens, ex ejus dictis quibusdam errorem passus est. Enimvero annos a Moysis morte ad Salomonem et templi instaurationem alio pacto regum libro tertio consignatos dicens, in magnam animi angustiam incidit. Ait quippe: *Et factum est in anno 440. profectionis ex Aegypto, coepit Salomon aedificare templum:* Hebraicus autem textus: *Et factum est 80. supra 400. anno etc.* Annos autem istos, ait, Hebraeorum doctores accurate colligi solius Israel Judicum regiminis ratione habita, non ita infidelium dominatus spatio separatim aestimato, sanxerunt: quod sane sacro Judicum volumini nullatenus consonat. Enimvero Sanctum Apostolum Judicum scriptis serio vel diligenter non attendisse, sed vulgata inter homines traditione abductum de annis 450. sententiam pronunciasse affirmat „. Ubi vides Syncellum mixta cum Eusebianis connecti. Deinde vero pergit Syncellus totam hanc quaestionem ad trutinam revocare sequenti p. 160. ac interea quaedam inserit, quae, ad sensum quod attinet, inter sequentia Eusebii dicta habentur, ita tamen confuse, ut difficile sit unum ab altero secernere. Goar in Latina sua interpretatione ita rem exposuit, quasi integra pagina Eusebianum textum contineret a Syncello citatum, deceptus, ut patet, interjecto verbo φησὶν, eadem p. 160. A. sed quia anteriora aliquantulum obscura censuit, supplere voluit in marg. iterando φησὶν Εὐσέβιος, idque in Lat. absolute reposuit, inquit Eusebius. Vide locum citatum, qui non parum juvat Eusebii verba.

ՆԷ ։ Յետ որոյ դատաւորացն և այլ-
ազգեացն ՃԾ ։ որպէս առաջիկայդ ա-
սէ ։ և դատաւորաց չէիք նմին գա-
ւանեն ։ Յետ որոյ Սամուէլի և Սա-
ւուղայ Խ ամ առաջ և Դաւթի Խ ։ և
Սողոմոնի Դ ։ մինչ ՚ի տաճարին կանգ-
նումն ։ և միանգամայն ամենայնքն ՆՃ ։ որ-
պէս զի ձեռն երկոցն հինգ ազգացն յու-
բաքանչիւր ուրեք միում միում ամե
ժամանակին ամաց ՃԻ զատանել յա-
ռաջ քան զորդեծնութիւնն, կարի
իսկ անհաւանութեան կայ իրին ։

Բայց եթէ Թագաւորութեանց
գրոցն զհետ երթայցեմք, Ն և Ձ ամ-
ժողովեսցուք ։ հանելով ՚ի բաց զեբ-
րայեցւոց ծառայութեան ժամանակին
ամաց Ճ, և Ի իզ ։ զոր որում ամեն
այլազգեացն ծառայեալ ։ մանաւանդ
թէ միանգամայն յար ՚ի ժամանակին
թուեսցեմք զազատութեանն խառն
ընդ ծառայութեան ժողովրդեանն ։
որպէս Եբրայեցւոց համարքն աւանդ-
են ։ զոր և մեք ՚ի կիր արկեալ վա-
րեցաք ՚ի այժմ համարի՝ որ առաջի-
կայ, զայլազգեացն ժամանակս ընդ
թիւ ամաց Թագաւորացն համարել ։
Մանաւանդ զի չև ևս հաւանելի հա-
մարիցի մեզ Հինգ ազգացն՝ որ ընդ

ait, liberque Judicum idem cum eo fatetur: deinde Samuelis et Saulis anni xl. postea vero Davidis xl. et Salomonis iv. usque ad templi aedificationem. Simul autem omnes (anni) DC. Ita ut unicuique ex supradictis quinque generationibus ante liberorum generationem tempus annorum cxx. tribuere, res sit omnino improbabilis.

Caeterum si Libri Regum vestigiis insistamus, utique ccccLXXX. annos colligemus, extrahentes Hebraeorum servitutis tempus annorum cxx. quot nempe annis servisse alienigenis tradunt; quinimmo si jugiter eodem tempore insimul numeremus libertatis intervallum una cum servitutis populi spatio: prout Hebraeorum calculus tradit [1]: id, quod nos quoque usurpabimus in hac praesenti supputatione, alienigenarum tempora una cum numero annorum Regum (vel potius Judicum) recensentes. Praesertim quod needum probari nobis videtur illud quinque generationum temporis spa-

1 Locus usurpatus ab Asolico nostro, cum de his rebus ageret juxta Origenis computationem, Ananiaeque Sciracunii Arm. Chronographi, ita enim scripsit Lib. 2. cap. 1. (statim post illa verba, quae supra citavimus). " Իսկ յԵլիցն յԵգիպտոսէ մինչև չինուած տաճարին, ըստ Որոգինէի և Անանիայ Շիրակունւոյ՝ ժողովին ամք ՆՂ ։ հանեալ ՚ի բաց զեբրայեցւոց ծառայութեան ժամանակն ։ զոր այլազգեացն ծառայեցին ։ մանաւանդ եթէ միանգամայն իսկ՝ յար զժամանակն թուեսցես զազատութեան խառն ընդ ծառայութեան ։ և զմեկնեալ դատաւորացն առանձինն թուեսցես ։ կըրճէ զամենայն մատենագրացն . . . . Իսկ Հրէից վարդապետացն (և) Եւսեբի ժամանակագրին՝ ՆՁ ամն յԵլիցն յԵգիպտոսէ մինչև չինուած տաճարին, ասեն ։ իսկ Որոգինէս և Անանիայ ՆՂ ամ ասեն ։ համարեալ և Ժ ամ Եղոնի դատաւորին ։ h. e. " Ab exodo autem ex Aegypto usque ad aedificationem templi, secundum Origenem, Ananiamque Sciracunium colliguntur anni 490. extracto tempore servitutis Hebraeorum, quo alienigenis servierunt: quinimmo si una jugiter tempus dinumeremus libertatis mixtim cum servitute, et separatim tempus Judicum calculemus, excedit mensuram universorum Historicorum . . . . Verum doctores Judaeorum, (et) Eusebius Chronographus 480. dicunt ab exitu ex Aegypto usque ad aedificationem templi. Origenes tamen, et Anania 490. dicunt, computando et 10. annos Eloni Judici ".

Նաասոնի և ընդ Դաւթի. զասն զի թէ ելից, անդըր ը-
ղեւորութեան ժամանակեացն. յորժամ
'ի բաց առնուցումք Կ՞Ը և 'յ Հ ամացն
զանապատականն զքառասունսն ամ յանապատա-
ւորն, և զՍողոմոնի Դ. և որ մնացեալն՝
լինին ամք ՆԼԶ. մինչև ցԴաւթի վախ-
ճանելն. Այս զոյն 'ի հինգ ազգսն
բաժանեալ, ՀԵ (ՁԷ) իւրաքանչիւր ումեք
յազգացն ամս, եթէ նկատեսցէ՝ որ
ճշմարիտ զաւանդութիւնն գտանէ։
և զայս 'ի Դաւթի ծննդենէն. ծե-
րացելոյ յեսսեայ ծնանի որդի ութե-
րորդ Դաւիթ, և յետոյ եօթն եղբարցն՝
որ երիցագոյնք քան զնա էին. զի և
զայսմանէ մի անմանման իմն զառաջ-
նոցն հանգոյն հաշուել.

Այս արդ՝ եղիցի ըստ մերում Թա-
գաւորութեանն գրոցն յելիցն յեգիպ-
տոսէ մինչև ցսողոմոն և ցտաճարին
շինուած կարգ. ըստ կարգին Համա-
րեալ ամս ՆՁ. 'ի նոյն առնել և զժա-
մանակս այլազգեացն ըստ յաջորդու-
թեանն իշխանութեանն զդատաւորացն՝
որ կալան զնա ըստ միոջէ. Նոյն այս և
ապացուցիւ յայտնագոյն ընծայի անդրա-
անի 'ի դատաւորացն գրոց. Յեփ-
թայէ մի էր 'ի դատաւորաց ժողո-
վրդեանն. Որպէս պատերազմ յառ-
նել 'ի վերայ նորա յարձակեալն՝ որք
զյորդանանու գետովն բնակեալ էին
ամորհացիքն, պատգամաւորօք աս-

tium inter Naasson et David. Quem (enim) ab cccclxxx annis extrahemus Moysis in deserto (degentis) quadraginta annos, et Salomonis iv. qui supersunt anni, erunt ccccxxxvi. usque ad obitum David: quos itaque in quinque generationes distributos, ideoque xxxv. (lege lxxxvii.)[1] annos singulis generationibus assignatos, si quis observabit, veram reperiet (esse hanc) traditionem. Et hoc a Davidis nativitate (edocemur)[2]; (cum) Jesse aetate provecto octavus filius fuerit David, postremusque septem fratrum, qui majores ipso erant: etenim haud dissimiliter, quam hoc, majorum quoque antecedentium ratio temporis sit habenda.

Sint itaque juxta nostrum Regum Librum ab egressu de Aegypto usque ad Salomonem et templi aedificationem ex ordine in calculum redacti anni cccclxxx. eadem ratione computatis alienigenarum quoque temporibus, juxta successionem principatus Judicum, qui ordine tenuerunt (imperium). Porro idipsum alio etiam argumento ex eo quidem libro Judicum clarius redditur. Jephtae enim, qui unus et ipse ex populi Judicibus erat, bellum illi inferentibus Amorrhaeis circa Jordanem fluvium incolentibus, hujuscemodi verba per le-

1 Manifestus librarii error, scribentis Ե. pro Է. nam anni ՆԼԶ. 436. si distribuantur in quinque generationes, singulis anni cedunt ՁԷ. 87. quamvis in altera ex iis generationibus non 87, sed 88 anni recenseantur: sin autem unicuique ՁԵ. 85. tantum adscribas, summa supponatur ՆԻԶ. 426. necesse est.

2 Si eo modo quo nunc habetur, interpunctio sustineatur, supplendum aliquod verbum, ut ուսանիմք, edocemur. Quod si aliter solvetur, fortasse magis expedita, cum verbo proprio, res erit hac ratione: եթէ նկատեսցէ որ ճշմարիտ զաւանդութիւնն, գտանէ և զայս 'ի Դաւթի ծննդենէն » i. e. » Si quis observabit veram traditionem, reperit et istam ex David nativitate «. Sed placuit interim codicis nostri punctis insistere.

[illegible]

gatos ad hostes dedit. » Et nunc, melior ne eris tu, inquit, super Balac filium Sephor regis (aut regem) Moab [1]: nunquid pugnans pugnavit cum Israel, vel bellum ne commisit cum illis in domo Israel, in Eschon et filiabus ejus, et in Jazer et civitatibus ejus, circa Jordanem fluvium per annos ccc.? Ut quid non eruerunt eos (vel etiam, eas, scilicet urbes) in tempore illo? «. Per haec enim edocet ccc. annos a tempore Moysis et Balac filio Sephor usque ad suam aetatem effluxisse. Hi vero anni ccc. vix aliter colliguntur, nisi tempora, in quibus alienigenae obtinuisse (Is-

. . . . Καὶ νῦν μὴ κρείσσων (vel ἐν ἀγαθῷ ἀγαθώτερος) σὺ ὑπὲρ Βαλὰκ υἱὸν Σεπφὼρ βασιλέως (aut βασιλέα) Μωάβ; μὴ μαχόμενος ἐμαχέσατο μετὰ Ἰσραὴλ, ἢ πολεμῶν ἐπολέμησεν αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, ἐν Ἐσεβὼν καὶ ἐν θυγατράσιν αὐτῆς, (καὶ) ἐν Ἰαζὴρ, καὶ ἐν ταῖς (θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς) πόλεσι ταῖς παρὰ τὸν Ἰορδάνην, τριακόσια ἔτη; διατί οὐκ ἐῤῥύσαντο αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. (Judic. xi. 25. 26.)

1 Variantes hic codices τῶν LXX. in duplicem reducuntur lectionem, quarum primam sic habe: Καὶ νῦν μὴ ἐν ἀγαθῷ ἀγαθώτερος σὺ ὑπὲρ Βαλὰκ υἱὸν Σεπφὼρ βασιλέως Μωάβ; μὴ μαχόμενος ἐμαχέσατο μετὰ Ἰσραὴλ, ἢ πολεμῶν ἐπολέμησεν αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ [illegible] ἐν Ἐσεβὼν καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν γῇ Ἀροὴρ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι ταῖς παρὰ τὸν Ἰορδάνην, τριακόσια ἔτη; καὶ διατί οὐκ ἐῤῥύσω αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; Alteram vero ita lege: Καὶ νῦν μὴ κρείσσων σὺ etc. . . . μὴ μάχῃ ἐμαχέσατο . . . . ἐπολέμησεν αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἐν Ἐσεβὼν, καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, καὶ ἐν Ἰαζὴρ, καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς . . τριακόσια ἔτη, διότι οὐκ ἐῤῥύσαντο αὐτοὺς etc. Inter utramque lectionem locus est versioni Arm. Lib. Judic. [illegible] Quo patet in Gr. fuisse lectum 1. Βασιλέα. 2. μάχῃ; 3. πολέμῳ. 4. ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ. 5. ἐν Ἀροὴρ. 6. διατί οὐκ ἐῤῥύσατο. Eusebius verò conflatum ex his omnibus praefert textum, ut e regione Gr. undique excerptum accommodavimus. Adde et Lat. Vulg. cunctis aeque consonantem dissonantemque. » Nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quod jurgatus sit contra Israel, et pugnaverit contra eum, quando habitavit in Hesebon et viculis, et in Aroer, et villis ejus, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos? Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis? «.

զեկացն այսր ամենայն, ընդ ամս դատա-
ւորացն՝ որ տիրեցին, թուեսցին։

Իսկ եթէ ուրոյն որ առանձինն գրեսցէ զամսն ժողովրդեանն ծառայութեանն եւ զայլազգեացն ամենայն, անցանեն առաւելութեամբ քան զերեք ժամանակ, ամացն երեքհարիւրոց։ Ապա եթէ միայն որ համարեսցի զամս դատաւորացն՝ որ իշխեցին, գտանիցէ ի նկատելոյ ժամանակէն մովսիսի մինչեւ ցեփթայեայ ամս Յ. որչափ եւ յեփթայեայ իսկ բարբառն վկայէ։ Արդ եղիցի այսուհետեւ ժամանակագրութիւնն՝ որ առաջիկայ կայ, այսպէս եւ օրինակի։

rael) dicuntur, cum annis Judicum,[1] qui dominati sunt, annumerentur.

At si quis separatim annos conscribet servitutis populi, alienigenarumque potestatis, multo excedunt trecentorum annorum tempus. Si autem Judicum tantummodo annos, qui dominati sunt (in Israel) quis computet, inveniet ab observato tempore Moysis usque ad Jephtae annos ccc. quot nempe annos Jephtae quoque vox attestatur. Sit itaque talis praesens Chronographia.

Ի Մովսիսէ մինչեւ ցսողոմոն.

A Moyse ad Salomon[a].

Մովսէս.	ամք	Խ.	
Յեսու.	ամք	ԻԷ.	

Moysis.	anni	xl.
Jesu.	anni	xxvii.

a Praesens catalogus occurrit apud Asolicum nostrum toties laudatum, cum sequentibus Eusebii observationibus, ad verbum fermè descriptis; ita ut codex noster nunc emendari ab eo, et nunc emendare illum videatur. Et quidem in ipso aditu priora nomina *Մովսէս* et *Յեսու* in nominativo casu apud nos expressa, penes Asolicum correctiùs leges in genitivo, *Մովսիսի*, et *Յեսուայ*: illud enim postulat, quae remanent, ordo nominum. Ac vice versa, alia nomina apud Asolicum in nominativo exposita, corrigenda erunt ad normam nostri codicis genitivorum casum praeseferentis. Expedit itaque integrum Asolici locum, ex Lib. 2. cap. 2. afferre; statim enim post alterum fragmentum superius allatum, haec habet: " Արդ համարեալ՝ ելիցն սկզբան.
Մովսիսի՝ յետ ելիցն Խ ամ
Յեսուայ ԻԷ ամ
Այլազգեացն եւ [illegible] դատաւորքն Ը ամ. Այլազգեացն եւ [illegible] [illegible] ամ. Այլազգեացն եւ [illegible] [illegible] Ի ամ. [illegible] ամս Ի. [illegible] ամս [illegible]. [illegible] ամս [illegible]. Այլազ-
գեացն եւ յեփթայեայ դատաւորի ամ Է. Եսեբոնեցւոյ ամս Է. Եղոմէի ամս Ժ. Գողոդին ամս Ի. [illegible] Այլազգեացն եւ Սամփսոնի ամս Ի. Հեղեայ ամս Խ. Սամուէլ եւ Սաւուղ ամս Խ. Դաւթի ամս Խ. Սողոմոն ամս Խ. Միաբանեալ՝ ի Մովսիսէ եւ յելիցն ի [illegible] մինչեւ ցշինութիւնն տաճարին. են ամ.

[illegible]

[illegible]

Այլազգեացն և Գոթոնիէլի դատաւորի.	ամք	Ձ.	Alienigenarum et Gothoniel Judicis.	ann.	LXXX.
Այլազգեացն և Դեբովրայ և Բարակայ.	ամք	Խ.	Alienigenarum et Deborae atque Barac.	ann.	XL.
Գեդէոնի.	ամք	Խ.	Gedeon.	ann.	XL.
Աբիմելէքայ.	ամք	Գ.	Abimelech.	ann.	III.
Թովղայի.	ամք	ԻԲ.	Tholac.	ann.	XXII.
Յայիրայ.	ամք	ԻԲ.	Jair.	ann.	XXII.
Այլազգեացն և Յեփթայեայ դատաւորի.	ամք	Զ.	Alienigenarum et Jephtae Judicis.	ann.	VI.
Եսեբոնի ([illegible]).	ամք	Է.	Sebegon (lege Esebon)	ann.	VII[1].
Աբդոնի.	ամք	Ը.	Abdon.	ann.	VIII.
Այլազգեացն, և Սամփսոնի.	ամք	Ի.	Alienigenarum et Samson.	ann.	XX.
[illegible]			Hujus aetate Iliacum bellum coactum fuit[2].		
Հեղեայ.	ամք	Խ.	Heli.	ann.	XL.
Սամուէլի և Սաւուղայ.	ամք	Խ.	Samuel et Saul.	ann.	XL.
Դաւթի.	ամք	Խ.	David.	ann.	XL.
Սողոմոնի.	ամք	Խ.	Salomon.	ann.	XL.
մինչև շինութեան տաճարին.			usque ad templi aedificationem.		

[illegible]

... sequentia different ab Eusebio. Supervacaneum visum est haec omnia in Latinum convertere, cum ipsa Eusebii verba sint in nostro textu exposita; quod si quid erit variatum notatu dignum, in sequentibus adnotationibus declarabitur.

1 Aeolicus post Esebonem adjecit et Aelonem annis x. juxta Origenem atque Ananiam Sciracunium, ad normam nempe Hebraeo-Judaici textus, unde et calculum in annos 490. collegit, sed de Aelone alibi egit et Auctor noster, ut etiam in Canone memorabit non esse apud LXX.

2 Idem Aeol. *Ilium urbs capta*, ad sensum nempe Eusebii quoad praesentem locum, ad verbum verò ad Canonem quod attinet. Sed quod est magis observandum, haec ille ante Sampsonem sub Labdone collocavit, optime quidem, ita ut corrigendum esse ad ejus normam nostrum codicem libenter fateamur; nam et in Canone constanter ita habet et Eusebius, Ilium nempe captam dicit in diebus Labdonis; ergo hic quoque primo loco legenda haec linea [illegible] etc. postea verò altera [illegible] Ի.

Միանգամայն ՚ի Մովսիսէ և յել-
ելիցն յեգիպտոսէ մինչև ցշինուածս
տաճարին ամք ՆՁ.

Զ Մովսիսի փոխանորդէն յեսուայ՝
անուանակցին գիրքն ոչինչ աւելի նշա-
նակեն, բայց միայն ՚ի վախճանելն
նորա՝ ընդ ամենայն կեցեալ ամս ՃԺ.
Իսկ Հեբրայեցիք վերակացութեան
նորա ժամանակս ամս ԻԷ ասեն. այնպ
էս որպէս զի ելանել նորա ընդ Մովսիսի
ընդ. Մովսիսի ելանել յեգիպտոսէ ,
ամաց իւր ԽԳ.

Իսկ զՍամուէլի ժամանակս՝ քանզի և ոչ
զնորա ժամանակն յայտնի արար
գիրն. համարիմ թէ որ յաստուածային
առաքելոյն ասացեալ զՍաւուղայ, հա-
սարակաց իցէ Սաւուղայ և Սամուէ-
լի. Քանզի երկար ժամանակս գտանի
Սամուէլ առաջնորդ ժողովրդեանն.
և զՍաւուղայ զերկեամ միայն վկայէ
գիրն. Քանզի յառաջնում գրոց
Թագաւորութեանց գրեալ է. որդի
ամի. Որդի ամի միոյ Սաւուղ ՚ի
թագաւորելն իւրում. և երկուս ևս
ամս թագաւորեաց ՚ի վերայ Իսրայէ-
լի. Իսկ Սիմաքոս յայտնագոյն

Simul a Moyse et egressu de Aegypto usque ad templi apparatum anni CCCCLXXX.

De Jesu Moysis successore, ejusdem nominis liber nihil amplius designat, nisi tantum ipso mortuo, quod vixerit [1] annos omnino CX. Hebraei autem, tempora ejus administrationis annorum esse dicunt XXVII: ita ut quum de Aegypto cum Moyse exiisset, annos habuerit XLIII.

De Samuele vero, cum neque ejus tempora palam protulerit Scriptura, opinor, quod quae a Divino Apostolo de Saul dicta sunt, Sauli et Samueli sint communia. Etenim multos annos videtur Samuel praefuisse populo; de Saule vero biennium solummodo Scriptura testatur. In primo enim capite (sc. libro) Regum ita scriptum est. » Filius, inquit, anni Saul, cum ipse regnasset; et duobus adhuc annis regnavit super Israel « [2]. Symmachus vero clarius edidit, ita enim vertit: » Filius, inquit, quasi annuus [3]

υἱὸς ἐνιαυτοῦ Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ. 1. Reg. XIII. 1.

1 Interjectum apud Ascolicum verbum ասեն *dicunt*, integram reddit lectionem, vel saltem sinceram; sicut etiam paulo supra գիրքն իւր. *Liber suus*.

2 Locus Scripturae sacrae, quamvis frustra eundem quaeres in plurimis hodiernis exemplaribus τῶν LXX. integer tamen extat in antiquis codicibus, ex quibus meliores editiones prodierunt, secundum Eusebium, ut cernitur in Gr. textu, è regione: totidem verbis habetur etiam in Arm. interpretatione ejusdem loci, ex exemplari τῶν LXX. translata. Solummodo cum in Eusebiano codice nostro redundet և ս. dicendum quod Eusebius legerit etiam ἔτι statim ante vel post ἔτη.

3 Υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος (vel ἐνιαυσιαῖος) Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ita quidem vulgò afferunt Symmachi locum, cui additur monitum in adnot. Nobilii apud Morinum, » Abest ὡς ὤν, à codicibus Theodoreti «. Verum utrumque, sive adsit, sive non, deprauate; atque ideo jure meritoque corrigendum ex Eusebio nostro: is enim certo certius legit ὡς . ինչպէս . quasi, velut, tanquam, ac si, id, quod patet vel per argumentum, quo affirmat Symmachum ita habere suam interpretationem, ut magis perspicue significare posset non unius quidem anni fuisse Saul, cum regnare coepit, sed quasi unius anni, seu velut anniculus, idest, ut pergit auctor, sincerus animo, ut esse solet infans unius anni.

[illegible]

Քանզի յետ մահուան Սաւուղայ ասէ պատմութիւնն՝ թէ քառասնամենից էր Յեբոսթէ որդին Սաւուղայ յորժամ թագաւորեացն ՚ի վերայ Իսրայէլի. և երկուս ամս թագաւորեաց, բայց միայն՝ ՚ի տանէն Յուդայ՝ որ էին զհետ Դաւթի. Քանզի Յեբոսթէս այս, մինչդեռ նորընծայ

Saul, cum ipse regnasset «. Scilicet sincerum animo ac malorum expertem fuisse virum significavit tempore, quo regni ejus initium fuit; bienniumque tantum eo animo se gessisse; ac deinde depravatum, a Deoque proscriptum fuisse; adeo ut daemon ipsum suffocare niteretur. Quamobrem qui remanent ejus anni, penes Samuel reputantur: ideoque pro Samuel et Saul annos statuimus XL. Sed tamen non solum ex Apostolico testimonio tot annorum tempus pro Saul colligitur, sed etiam ex certa atque accuratissima investigatione Scripturae.

Siquidem post mortem Saul ait historia: » quadraginta annorum erat Jebosthe filius Saul, quum regnavit super Israel, et duos annos regnavit; praeter domum Juda, qui erant post David «. Nam Jebosthe hic, cum adhuc novellus esset Saul in regno, nascitur: initio enim regni Saul com-

Τεσσαράκοντα ἐτῶν Ἰεβοσθὲ υἱὸς Σαοὺλ, ὅτι ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσε, πλὴν τοῦ οἴκου Ἰούδα, οἳ ἦσαν ὀπίσω Δαυίδ. II. Reg. II. 10.

Aliter, dempta voce ὡς, nullo modo differret Symmachi versio a versione τῶν LXX. Neque dicas in eo discrimen esse, quod si LXX. reddiderint ἐνιαυτοῦ; Symmachus vero, ἐνιαύσιος. Nam utraque vox eundem sensum habet: prima enim sonat anni, significatque unius anni, et secunda anniculus vel annuus, quod idem est, ac unius anni; adeo ut Arm. versio Sacrae Scripturae, quae accurate lectionem τῶν LXX. praesefert, legat hic ամեայ, id est annuus, ad verbum nempe Symmacho adhaerens, sed reapse sensum τῶν LXX. exprimens, sicut etiam Vulg. Lat. unius anni, ad utramque pariter lectionem accedit. Omnino itaque legendum in Symmacho vides ὡς ἐνιαύσιος (vel quod idem est ἐνιαυτιαῖος). Porro haec adeo probat Paraphrasis Chaldaica, ut etiamde diversis Eusebium totum suum argumentum mutuasse, ita enim habetur text. Chald. in Targum Jonathan. » Sicut filius anni, in quo non sunt culpae, Saul (erat), quando regnavit, et duobus annis regnavit super Israel «. Ita sensit et Calmet quoad sententiam Symmachi in comment. hujus loci: quamvis enim depravate legat tantum ὡς, sensum tamen ita expressit, ut ultro concedat legendum magis ὡς, legit enim in Latino suo. » Erat velut filius unius anni «: consule integrum locum auctoritate antiquorum scriptorum confirmatum.

'ի Թագաւորութեանն նըր սաւուղ. ծնանի. զի յիշատակէ զերիս 'ի որդւոցն Թագաւորութեանն սաւուղայ զերից որդւոյն. և զայժմ ասա. Ձեռաւ.ե. լոյն չյիշատակելն. որպէս խոստովանեալ մեզ` Թէ յետոյ ծնաւ. և այսչափ եղեալ Թագաւորութեանն սաւուղայ, որչափ որդւոյն յետ նորա վախճանին գտանիցին ամք.

memorat Scriptura tres ejus filios, nulla mentione facta de ipso jam laudato; quo edocemur, eum postremo natum fuisse; adeoque tot fuisse regni Saul (annos), quot filii ipsius anni post ejus mortem reperiuntur.

Նաև ընդ այնս զայսիկ և այն` որ ասի յերրորդում գրոցն Թագաւորութեանց, Թէ յելիցն յեգիպտոսէ մինչև զսողոմոն և շինուած տաճարին ամք ՆԼ. Եւ յաբրահամէ մինչև ցելսն` որ եղեն 'ի ձեռն մովսիսի, ամք ՇԵ. Եւ 'ի ջրհեղեղէն մինչև յառաջին ամն աբրահամու ամք ՋԽԲ. Եւ յադամայ ցջրհեղեղն ամք ՍՄԽԲ. Եւ լինին ընդ ամենայն` յադամայ մինչև զսողոմոն և տաճարին շինուած ամք ԴՃԺԹ.

Verum interea hoc quoque animadvertendum, quod in tertio capite (sc. libro) Regum dicitur; quod ab Egressu de Aegypto usque ad Salomonem, templique exstructionem, anni (sint) ccccxxx. Et ab Abraham usque ad Exodum per Moysen factum, anni ɔv. A Diluvio autem usque ad primum annum Abraham, anni ɔccccxlii. Ab Adam vero (usque) ad Diluvium, anni mmccxlii. et sunt omnes simul ab Adam usque ad Salomon et templi aedificationem anni mmmmcxix.

Զժամանակացն սողոմոնի և զտա 'ի նմանէ գործելոյ տաճարին հաւատարիմ` վկայս արս փիւնիկեցիս ած 'ի մէջ` յառաջնում հրէիցն հնախնեացն պատմութեանն` պատմագիրն յովսեպոս. Անթուի ինձ անպատճառ 'ի նմանէն յիշատակելոց արանցն վկայութիւնք. քանզի գրէ յայժմ ձեռնեալ պատմութիւնն զայս ձև ա- ըմբռնեալ.

(Caeterum) de aetate Salomonis, et de templo quod ipse aedificavit, testes viros Phoenices Josephus historicus in prima Judaeorum antiquitatum historia [1] attulit. Non (igitur) inutilia mihi videntur testimonia virorum, quos ipse memorarit; in praedicta enim historia ita scribit.

1 A nobis supra dictum est, hoc nomine appellari a majoribus Librum Josephi primum contra Apionem, quo ex loco restituimus Graecum textum juxta accuratiorem editionem Amstelod. antea memoratam.

Ի յովսեպոսեայ ի փիւնիկեցւոց վկայութեան. Նմին երուսաղեմական տաճարին ,

Josephi, ex Phoenicum testimonio, de Templo Hierosolymitano [1].

Կամիմ այսուհետեւ յայսցանէ փոխել 'ի փիւնիկեցւոց մնացուածսն, որ վասն մերոյ ազգիս գրեցան. եւ զառ 'ի նոցանէ վկայութիւնսն ընծայեցուցանել. Քանզի կան առ Տիւրոս. տիւրացիս վաղուց իսկ բազում ժամուց ամաց արքունականաւ գրեալ, եւ մեծաւ զգուշութեամբ պահեալ, զիրաց ինչ որ 'ի նոցանէ գործեցան, եւ զայլոց արութեանց՝ որ յիշատակաց արժանի լինին. Յորս գրեալ է՝ թէ տաճարն երուսաղեմի շինեցաւ 'ի սողոմոնէ արքայէ կանխագոյն ամօք ՃԽԳիւք, եւ ամսովք ութիւք՝ քան զշինել տիւրացւոց զկարքեդոնն.

» Volo itaque jam ab istis gradum facere ad Phoenicum monumenta, quae de nostra gente conscripta sunt, et ex illis testimonia afferre [2]. Adservantur enim apud Tyrios literae jam antiquitus multis abhinc annis [3] regio more conscriptae, et quamdiligentissime servatae, de rebus ab illis gestis, aliisque praeclaris factis, quae memoria digna fuerint. In quibus [4] scriptum est templum Hierosolymae a rege Salomone constructum fuisse, annis CXLIII. et mensibus octo, antequam Tyrii Carthaginem condidissent «.

(*Joseph. contra Apionem. L. 1. et Sync. p. 145.*)

Βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μετελθεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν. ἔστι τοίνυν παρὰ Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους πραχθέντων μνήμης ἀξίων. ἐν οἷς γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ Βασιλέως, ἔτεσι θᾶττον ρμγ', καὶ μησὶν ὀκτὼ τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα.

1 Simillima inscriptione, quamvis liberiore, usus est et Syncellus, quum aliqua ex parte citaret hunc Josephi locum p. 145. D. E. Ἰώσηπος ἐκ τῆς Φοινίκων μαρτυρίας περὶ τῆς Τυρίων βασιλείας, καὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ. Ex quibus verbis si demas illa τῆς Τυρίων βασιλείας, καὶ, quae remanent, satis accurate Eusebii nostri lectionem efficiunt. Melius erit, si pro Ἰώσηπος, legas Ἐξ Ἰωσήππου ἀπὸ τῆς, vel Ἰωσήππου ἐκ τῆς etc.

2 Զառ 'ի նոցանէ վկայութիւնսն, ad Syllabas usque exprimit illud Gr. τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας, quod tamen non adeo accurate refunditur in Lat.

3 Josephi vulgata lectio πολλῶν ἐτῶν, concordat cum nostra quoad casum genitivum, at quoad vim vocis magis nobiscum est lectio Syncelli ἀπὸ παμπόλλων ἐτῶν. Praeterea pro γεγραμμένα, Sync. habet γραφέντα, quod nihilo magis ad rem facit.

4 Eusebius ut patet ex Arm. յորս habuit in suo exemplari relativum ἐν οἷς, in quibus, quod et Sync. retinuit, ubi hodierna lectio Josephi praefert indicativum ἐν τούτοις, in istis, 'ի սոսա.

Մատենագրութիւն առ ՚ի նոցանէն ոչ խառնափնդոր լինել տաճարին մերոյ շինուածոյ։ Քանզի Իրամոս տիւրացւոց արքայ, թագաւորին մերոյ սիրելի Սողոմոնի, հայրենի բարեկամութեան ժառանգեալն։ Սա առատացեալ գործակից շինուածոյն Սողոմոնի ՚ի վայելչութիւն տաճարին լինել նպաստաւոր ՃԻ տաղանդս ոսկւոյ, հատանել զգեղեցիկ գեղեցիկ ատաղձս ՚ի լեռնէն՝ որ Լիբանան անուանեալ կոչի, ՚ի յարկս շինուածոյն առաքեաց։ Իսկ պարգեւ ընդ պարգեւս ձօնիցէր նմա Սողոմոն հանդերձ բազում ինչս, և մասն ինչ ՚ի գաղիլեացւոց աշխարհէն՝ որ քաբուղոն կոչի։ Եւ առաւել ՚ի բարեկամութիւն իմաստու-

» Descripta vero est ab illis non confuse nostri templi constructio. Hiromus enim Tyriorum rex, amicus (fuit) regis nostri Salomonis, paternae amicitiae successor [1]. Is itaque liberalitatem praeseferens, ut cooperator fabricae Salomonis, ad claritatem templi suppetias praebuit, cxx. auri talenta tribuens; pulcherrimas (etiam) materias ligneas [2] de monte, qui Libanus nuncupatur, excidere (jussit), ad tectumque fabricae misit. Salomon autem remuneravit eum aliis donis quamplurimis, et quadam plaga regionis Galilaeae, quae Chabula [3] dicitur. Praecipue autem sapientiae desiderium illos in amicitiam

Ἀντιγράφη δὲ παρ' ἐκείνους οὐκ ἀλόγως, ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν. Εἴρωμος γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεξάμενος. οὗτος οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσίου μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα, τεμὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ ὄρους, ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὸν ὄροφον ἀπέστειλεν, ἀντιδωρήσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομὼν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῇ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας ἐν τῇ Χαβουλὼν λεγομέ-

1 Հայրենի բարեկամութեանն ժառանգեալ. ad verbum, *paternam amicitiam possidens*, vel quasi *haereditate accipiens*, quo probatur iterum lectio Syncelli διαδεξάμενος, i. e. *succedens, excipiens*, ubi Jos. habet διαδεδεγμένοι, sc. *ligatus, vinctus*, quem secutus vetus Interp. Lat. (ut vulgo putatur) Ruffinus reddidit, *paternis amicitiis ei devinctus*; minus recte, tunc enim minime cohaereret casus accusativus πατρικὴν φιλίαν, sed reponendum esset in ablativo πατρικῇ φιλίᾳ. Hanc forsitan difficultatem perpendens novus Interp. Jos. Syncellianam, imo Eusebianam sibi conciliavit lectionem, et ad sensum reddidit: *patris in amicitia cum eo initia successor*. Insuper sequens pronomen, սա, is, probat lectionem Sync. οὗτος, quam Josephi, αὐτός, *ipse*, vel *ille*. Haec et similia Lectoribus patefacient Syncellum vel ab Eusebio nostro transcripsisse hunc Josephi locum, vel simillimo, quamvis non omnibus in rebus, usum codice.

2 Ատաղձ quod propriè *materiam solidam*, seu *lignum solidum* significat, aptè commodatum Gr. voci, ὕλη, sc. *materia*: quoniam vero haec vox ὕλη, sumitur etiam pro *sylva*, (imo; ut dicitur, ista ab illa originem ducit suam), Lat. Interp. Jos. *syluam* hic potius voluerunt exprimere; decentius nec ne, videant eruditi lectores: nisi dixeris, ut quidam dixerunt, aliquando sylvam accipi a Latinis pro *materia*, ut ὕλη apud Graecos. Ut ut sit, novus interp. Jos. in hoc capite nunc *sylvam* dixit pro ὕλη, nunc *lignum* adjecit, tandem et *materiam* usurpavit.

3 Quidam legerant olim in Jos. Ζαβουλὼν, at quae nunc habetur lectio constantior Χαβουλὼν, prope accedit ad nostram Քաբուղա.

[illegible]

[illegible]

adduxit: problemata enim sibi invicem mittebant, et solvere instabant [1]: et in his praecellens erat Salomon, in aliisque plurimis sapientior. Verum reperiuntur adhuc quoque apud Tyrios plures ex Epistolis ad se invicem scriptis. Quod autem sermo de Tyriorum commentariis a me non fingitur, testem firmum [2] producam virum, in Phoenicum historia certe fidelem compertum, Dium. Hic (igitur) [3] in Phoenicum historiis hoc modo scribit:

Abibalo vita functo, filius ejus Hiromus regnavit. Hic partes urbis orientales aggere cinxit, ampliavitque civitatem; et Olympii Jovis templum,

ην. μάλιστα δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν φιλίαν τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία, προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ Σολομῶν, καὶ τἆλλα σοφώτερος. σώζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραφον. ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα δεξιὸν ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι πεπιστευμένον Δῖον. οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον.

Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἵρωμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσεν, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ

1 Ad commodum loci reposuimus *instabant*, aliter [illegible] ad verbum sonat *jussum dabant*, *praecipiebant*, haud secus ac Gr. κελεύοντες, *jubentes*, quod tamen conticuerunt Lat. Interp. Latinitatis gratia.

2 [illegible], ut alibi diximus, *authenticum* apprime sonat, seu *certum*, *constans*, habetque interim locum vocis δεξιὸν occurrentis apud Sync. sc. *dexterum*; *solertem*, *expeditum*, *promptum*; nisi forte noster legerit δεκτὸν, *acceptum*, *acceptabilem*, *fide dignum*. At apud Jos. hodie desideratur talis vox, sed pro ea collocatur nomen auctoris in accusativo Δῖον. *Dium*, quod tam Eusebius, quam Sync. in calce totius periochae legerunt. Euseb. πεπιστευμένον Δῖον. Sync. πεπιστευμένον Δίωνα.

3 Eleganter saepe omittuntur ab Armeniis conjunctiones τοίνυν, οὖν, μὲν, γε. *itaque*, *ergo*, vel *igitur*, *quidem*, *utique*; quod semel dixisse satis erit. Sequentia habentur aliqua ex parte etiam in Antiq. Jos. lib. VIII. cap. 5. pagina 435.

զոհեփակութեան Հեբիկ արամանագգացոց զԱմ.
Տեառն՝ որ առանձին կայր 'ի կղզւոջն,
ընդ արկելով միջոցի տեղւոյն՝ խառ-
նէր 'ի քաղաքն . և ոսկի նուիրական
պատկերօք զարդարեաց . Ելեալ՝ 'ի
Լիբանան լեառն մայրեխորն փայտա
հատանէր 'ի շինուած մեհենացն .
Զբռնաւորեալն Երուսաղէմացւոց զՍո
ղոմոն, ասեն առաքեալ առակս առ
Հիրովմոս . և 'ի նմանէ առակս առա-
կաց առնուլ արժանի առնել . և որ
չկարիցէ առեղծուած առեղծեալսն
լուծանել՝ տուժիցէ . Զնոյն առեալ Հիրով-
մայ, և ոչ կարաց լուծանել առեղծուած
զառակսն, բազում ինչ տուգանս 'ի
պատուհաս տուժեալ ։ Զոյգ զօրէր

separatim in Insula positum, aggere loci spatio interjecto, conjunxit urbi; et aureis sacris imaginibus [1] exornavit. Ascendensque in Libanum montem cedris abundantem [2] (vel, cum operariis quitecdros caedebant), ligna incidit ad fanorum exstructionem. Tyrannum [3] vero Hierosolymorum Salomonem ad Hiromum, ajunt, aenigmata [4] misisse, et ab eo aenigmata pro aenigmatibus resumere aequum duxisse: qui autem solvere non posset, solventi pecunias penderet. Quod cum Hiromus suscepisset, nec tamen solvere aenigmata potuisset, mulctam ingentem pecuniarum pependit. Inte-

ὃν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. Τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶντα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν Εἴρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν. Τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρῖναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ

1 Pro ἀναθήμασιν egregiè dicitur in Arm. նուիրական պատկերօք, quod Vet. Interp. Lat. intactum reliquit, reddens *anathematibus*, novus autem reddidit *donariis*; nos Arm. voces expressimus.

2 Ὑλοτόμησε, nihil aliud sonat, quàm *materiam incidit*, ut novus Interp. Jos. exposuit, vel, ut vetus, *sylvas incidit*; idem satis integre exprimit illud Arm. փայտս հատանէր, *ligna incidebat*: ut quid ergo dixeris, in Arm. additur et altera vox մայրեխորն; eaque ambiguae significationis? Amplius itaque quid legit noster in Gr. certè tamen a nobis minime decernendum, nam մայրեխորն tam potest indicare operarios *cedrorum incisores*, quàm ipsum montem Libanum *cedris abundantem*, seu *cedrosum*: at casus praesens cum numero plurali, մայրեխորն, potius ad *operarios*, quam ad montem pertinet.

3 Fideliter Interp. noster expressit Gr. vocem τὸν τυραννοῦντα, per բռնաւորեալ, id est *tyrannus*, vel potius *tyrannidem exercens*; ubi Latt. Interp. reposuerant *Regem*, minime advertentes, quod potest et auctor Dius usurpare βασιλέα, sed dedita opera eo praetermisso, ut nempe ethnicus, voluit de Hebraeis minus clarum efferre vocabulum.

4 Առակ aequè exprimitur per voces *aenigma*, *problema*, et *proverbium*; primam interim elegimus cum aliis, eo quod et Gr. habet αἴνιγμα. Sed quod magis observandum, Eusebius ter legit hoc nomen: primum ante haec, καὶ παρ' αὐτοῦ, ut habetur etiam apud Jos. secundum et tertium statim post illa vocabula, hoc modo, καὶ παρ' αὐτοῦ αἰνίγματα ἀντ' αἰνιγμάτων, vel αἰνίγματα αἰνίγμασι, quae desiderantur in hodierna lectione Jos. Illud vero λαβεῖν ἀξιοῦν, feliciter expressit Arm. Interp. per առնուլ արժանի առնել, ubi Latt. Interp. dissimularunt vocem ἀξιοῦν, tantum exponentes alterum λαβεῖν, alio sensu, *poposcisse*, ut vet. vel ut nov. *alia reposcisse*.

ոմն Աբդամոնոս անուամբ այր հանճարեղ, զառաջիկեալ առաջադրեալսն Սողոմոնի լուծանել. միանգամայն և այլ ևս առնմին առաջարկել. զորս չկարելով սողոմոնի. և բազում ինչ Հիրամայ տուժեր.

Դիոս սոյնպէս զայս օրինակ՝ զմանէ որ ՚ի մէնջ ասացան՝ վկայեալ. Այլ ՚ի սոյն առնել յարեցից և զՄենանդրոս զայր Եփեսացի. քանզի և նա զիւրաքանչիւր թագաւորութեանց զիրս և զարութիւնս գրեաց՝ յունաց և զանյունաց, խորհրդակեալ աշխարհաց մատենագրութեանց՝ փութացեալ զանձնիւր վարժապետութիւնս ուսանել. Գրէ և սա զՏիւրացւոց թագաւորաց. եկեալ հասեալ յԻրոմոսն՝ գրէ զայս ձև օրինակի.

Ի վախճանել Աբիբաղու՝ որդւոյ զառեալ զթագաւորութիւնն Հիրոմոսոյն Իրոմոսն. որ եկեաց ամս ծգ.

rim vero litteratus quidam Abdamomus nomine, vir sagax, problemata a Salomone proposita solvit, statimque alia eidem proposuit; quae, cum Salomon non solvisset, pecunias multas Hiromo rependit «.

» Ita quidem Dius, de iis, quae jam a nobis dicta sunt, testatus est. Sed et Menandrum virum Ephesium huic adjungam. Etenim ille quoque singulorum regnorum res, praeclaraque gesta conscripsit Graecorumve et non Graecorum [1], literaturae cujuslibet regionis peculiares historias ediscere [2] studens. Is itaque de Tyriorum regibus scribens, quum pervenisset ad Hiromum, ita scribit «:

» Abibalo vita functo, accepit regnum Hiromus ejus filius: qui vixit annos LIII. [3] regnavitque annis XXXIV.

ἐπεζήμιον ἀναλῶσαι, εἶτα δὲ Ἀβδήμονόν τινα Τύριον ἄνδρα τά τε προτεθέντα λῦσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα.

Δῖος μὲν οὕτω περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν. Ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον. γέγραφε δὲ οὗτος τὰς ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάροις γενομένας, ἐκ τῶν παρ᾽ ἐκείνοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν, γράφων δὲ περὶ τῶν βεβασιλευκότων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενόμενος κατὰ τὸν Εἵρωμον, ταῦτά φησί.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἵρωμος, ὃς βιώσας ἔτη νγ᾽, ἐβασίλευσεν ἔτη λδ᾽. οὗτος ἔχωσε

1 Pulcre dicitur in Arm. յունաց և զանյունաց, pro παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάροις γενομένας, ad verb. զեղեալսն առ յոյնս և առ բարբարոսս, apud Graecos et Barbaros facta. Ut ut sit, haec in Gr. textu cum antecedenti periodo conjuncta sunt; sed in Arm. etiam ad sequentem pertinere videntur.

2 Ուսանել, discere, ediscere, edoceri; nec aliter sonat Gr. μαθεῖν, (nisi aliquando accipiatur pro docere). Plane igitur in aliam sententiam abierunt Lat. Interp. libere reddentes *historiae veritatem pandere*.

3 Elucet hic quoque integritas codicis Arm. seu lectionis Eusebii, ita ut supplere possit ea,

եւ թագաւորեաց ամս ԼԴ. Սա արկ լեր անջրպետութեան՝ որ ընդ քաղաքն և ընդ մեհեանն արամազդայ էր. եւ ոսկի սիւն նուիրական 'ի մեհենին արամազդայ կանգնեաց. Երթեալ ընդ մայրենաւք կտորելոց 'ի լեառնէն՝ որ կոչի լիբանան՝ մայրս, 'ի ծածկոյթ մեհենիցն յարկաց. Եւ քակեալ զհնագոյն մեհեանսն՝ շինեաց զտաճարն հերակլեայ եւ աստարտեայ., նախ կանգնեաց զհերակլեին 'ի պերիտիոս ամսեանն. Օրաւզոյլ եհան եւ 'ի վերայ տիտիացւոց, որք յետս կային 'ի չհատուցանել ընդհարկսն. նուաճեալ դարձեալ միւսանգամ

Hic aggere interjecto, aequavit intervallum quod inter urbem et fanum Jovis erat [1]; et auream columnam in delubro Jovis erexit consecratam [2]; et cum lignariis (vel sylvas cedri) [3] profectus, e monte qui Libanus appellatur, ad construenda templorum tecta, cedros excidit; demolitusque antiqua delubra, templum Herculis et Astartae aedificavit: primumque Herculis (templum) fecit mense Peritio [4] (...) Exercitum movit adversus Tityos [5], qui recusantes nolebant esse sub tributo; quos subigens, rursum ad se (illos) reduxit [6]. Hujus aetate

τὸν εὐρύχωρον, (...) τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν, ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Λιβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας, καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς ᾠκοδόμησε, τό, τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνιέρωσεν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποιήσατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνὶ, (εἶτα τὸ τῆς Ἀστάρτης). ὁπότε Τιτυοῖς ἐπεστράτευσεν, μὴ ἀποδιδοῦσι τοὺς φό-

quae aliunde is supplevit qui Josephum edidit, ubi sit in adnot. 448. n. » Οἱ βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία. Ita supplevi ex Josepho Ant. L. 8. c. 5 §. 3. et Syncello p. 585. Antea erat βιώσας ἔτη τριάκοντα τέσσαρα, omissis, quae in medio erant «.

1 Iterum mutila reperitur lectio Jos. quod minime animadverterunt alii. Sed tamen facile observari potest ex Eusebio nostro; aliter interpretes animi pendent. Vetus enim Interp. sic reddit, » hic aggere conjunxit Eurichorum «. per τὸν εὐρύχωρον, sc. spatiosum, nomen loci conjiciens. Non aliter novus Interp. » hic aggere Vastum, qui dicitur, locum exaequavit; ubi incertus sensus est: qui enim erat is locus, aut quo in spatio, nihil cognoverunt, quia Graeco textu integro caruerunt; quod tamen satis declarat lectio nostra.

2 Τὸ նուիրական, id est consecratam, vel dedicatam, jure addidit Interp. noster verbo կանգնեաց, hoc est erexit, ut adjectivum vocis սիւն, sc. columnam. namque ἀνατίθημι, ex quo ἀνέθηκεν, in divinis rebus sumitur pro consecro, dedico, unde et donaria sacra ἀναθήματα dicta sunt. Latini tamen Interpretes Jos. simpliciter dixerunt reposuit, ut vet. vel, ut nov. collocavit; Goar erudite in Sync. suo p. 146. D. consecravit.

3 Երթեալ ընդ մայրենաւք, si juxta Gr. textum accipiatur, habet locum dicendi երթեալ 'ի մայրենի անտառս, nam ὕλην ξύλων ἀπελθὼν sonat, Sylvam lignorum adiens, vel ad sylvam lignorum profectus, sc. ad incidendum lignum.

4 Mutilus hic cernitur codex noster quoad secundam mentionem Astartae, respectu Gr. textus; verum magis ad nostram lectionem accedit vel ipse Jos. in Antiq. VIII. 5.

5 Տիտիացւոց, probat genuinam Josephi lectionem Τιτυοῖς: cujus loco alii mendose posuerunt Τίτοις, nonnulli verò Τυρίοις legendum esse sine cauta divinarunt.

6 Ἀνεστρέφω, unde ἀνέστρεψεν, praesertim sonat inverto, converto, nempe in activo; quare

կամ առակօքն յիւրն զարձանացանէր ։ Եւ առաջին էր կրտսեր որդին աբդեմոնայ, որ միշտ յաղթէր առակացն զոր դնէր առաջի սողոմոն արքայ երուսաղէմացւոց ։ Եւ հաշուի ժամանակին յայսմ թագաւորէ մինչև ցկառուցումն Կարքեդոնի՝ այսու օրինակ ։

Ի վախճանել Իրովմայ՝ առնու զթագաւորութիւնն բաղհազերոս որդի նորին ․ որ եկեաց ամս խգ ․ և թագաւորեաց ամս ժէ ․ Զկնի սորա աբդաստարտոս որդի սորին ․ որ եկեաց ամս լթ ․ և թագաւորեաց ամս թ ։ զսա չորք դայեկորդիք իւր նենգաւ սպանին ․ յորոց երէց եղբայրն թագաւորեաց ․ Զկնի որոյ աստար-

fuit Abdemoni filius junior, qui [1] solvendo problemata, quae Salomon rex Hierosolymorum proponebat, semper superabat [2]. Computatur vero tempus ab hoc rege usque ad Carthaginis exstructionem, hoc modo.

Hiromo defuncto, regnum accepit filius ejus Bahalbazerus [3]; qui vixit annos XLIII. regnavitque annos XVII. Post hunc Abdastartus hujus filius; qui vixit annos XXXIX. regnavitque annos IX. Hic a quatuor nutricis suae filiis per insidias interfectus fuit; ex quibus major frater regnavit [4]. Post quem Astartus Eleastarti filius; qui

ρους, οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. ἐπὶ τούτου δέ τις ἦν Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομῶν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς. ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς Καρχηδόνος κτίσεως οὕτως.

Τελευτήσαντος Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱός, ὃς, βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτά. μετὰ τοῦτον Ἀβδάσταρτος ὁ αὐτοῦ υἱός, βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τοῦτον οἱ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπώλεσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν (ἔτη δεκαδύο). μεθ' οὓς Ἄσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς, βιώσας ἔτη πεντή-

et feliciter dixit Interp. noster զարձանացանէր; sed cum possit etiam praeterea accipi in passivo, seu in neutro, eo sensu dixerunt Lat. Interp. reversus est, vel remeavit: videant lectores, quae magis probanda interpretatio.

1 Ita quidem laudabiliter juxta Arm. sensit novus Jos. Interp. vetus contra, alteram amplexus est sententiam, reddens: *Abdemonus puer juvenis*, nominativum existimans illud genitivum Ἀβδήμονος. Pro autem ἐπὶ τούτου, quamvis corrupte legatur in vet. edit. ἐπ' αὐτοῦ, at ipse quoque vet. Interp. recte exposuit in Lat. *sub hoc*; cujus loco nos cum novo Interprete exposuimus *hujus aetate*.

2 Միշտ յաղթէր, demonstrat legendum ἀεὶ ἐνίκα. quam lectionem praeferunt et Joseph. in Antiq. L. VIII. c. 5. et Syncell. p. 183. nam hoc in loco deest adverbium ἀεί.

3 Jos. Βαλεάζαρος, vel interp. Lat. *Beleastartus*. Sync. propius ad lectionem nostram, Βαλβάζερος. Post vero ὁ υἱός, addendum juxta Arm. αὐτοῦ. Itidem pro ἑπτά, noster habuit ἑπτακαίδεκα.

4 Desideratur in cod. nostro, tempus hujus regis ἔτη δεκαδύο, ամս ԺԲ. anni *XII*. Sequitur in Gr. μεθ' οὕς, in plur. *post quos*, sed legendum cum Arm. et Sync. in sing. μεθ' ὅν, *post quem*. Ad haec lectio nostra cum Sync. habuit Ἐλεαστάρτου, quod Josepho est Δελαιαστάρτου. Sicut et pro Ἀβδήμονος, noster legit Ἀβδάμονος.

ասս երկոտասանաց. որ եկեաց ամս
ԾԴ. և թագաւորեաց ամս ԺԲ։ Յետ
սորա եղբայր սորին Աստարիմոս.
որ եկեաց ամս ԾԸ. և թագաւորեաց
ամս Թ. Սա սպանեալ յեղբօրէն Փե-
ղիտեայ. որոյ առեալ զթագաւորու-
թիւն՝ տիրեաց ամիսս Ը. և եկեաց
ամս տասն (Ծ). Զսա սպանանէր Ի-
թովբաղոս թագաւոր աստարտացւոց.
որ թագաւորեաց ամս ԼԲ. և եկեաց
ամս ԽԸ. Զսա յաջորդեաց Բա-
ղեզորոս որդի իւր. որ եկեաց ամս
ԽԵ. և թագաւորեաց ամս Ը. Սորա
փոխանորդ եղև Մետինոս որդի իւր.
որ եկեաց ամս ԼԲ. և թագաւորեաց

vixit annos LIV. regnavitque annos XII. Post hunc frater ejus Astharimus; qui vixit annos LVIII. regnavitque annos IX. Hic a fratre Phelite interfectus est; qui regno suscepto, mensibus VIII. dominatus est: vixit autem annos X. (lege L.) [1] Hunc interfecit Ithobalus Astartiarum rex [2]; qui regnavit annis XXXII. vixitque annis XLVIII. Hunc excepit Balezorus [3] filius ejus; qui vixit annos XLV. regnavitque annis VIII. Huic successit Mactenus [4] filius ejus; qui annos vixit XXXII. regnavitque annis XXIX. Huic successor fuit Phygmanon [5]; qui vixit annos LVIII. regna-

κοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ασέρυμος, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἦρξε μῆνας ὀκτὼ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα. τοῦτον ἀνεῖλεν Εἰθώβαλος ὁ τῆς Αστάρτης ἱερεὺς, ὃς, βασιλεύσας ἔτη τριακονταδύο, ἐβίωσεν ἔτη ἑξηκονταοκτώ. τοῦτον διεδέξατο Βαδέζωρος υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τεσσαρακονταπέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. τούτου διάδοχος γέγονε Μάτγηνος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τριακονταδύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τούτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίων, βιώσας δ᾽ ἔτη πεντηκονταέξ, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαρακονταεπτά. ἐν

1 Legendum juxta Gr. Ծ. πεντήκοντα, quinquaginta, quum ob ipsam ferme similitudinem litterarum Ժ. et Ծ. certe ab amanuensibus erratum sit.

2 Nescimus, quomodo in locum vocis ἱερεὺς, irrepserit βασιλεὺς, vel contra; nam quod habetur in Arm. Astartiarum rex, Gr. habet, Astartae Sacerdos. Sicut etiam pro annis vitae ἑξηκονταοκτώ, sexagintaocto, Arm. habet τεσσαρακονταοκτώ, quadraginta octo: quae confusio non adeo in Arm. vel Gr. quàm in Lat. codicibus potuit facile accidere, ob similitudinem numerorum LXVIII. et XLVIII.

3 Pro nomine Βαδέζωρος, noster habuit Βαλέζωρος; at pro annis regni ἕξ, sex, non credimus lectum fuisse ὀκτώ, octo, sed librarii vitio scriptum Ը. pro Զ.

4 Item pro Μάτγηνος, noster legit Ματτηνος: de annis verò regni ejus nostra lectio habet εἰκοσιεννέα, XXIX. cum interim legatur in Gr. tantum ἐννέα. IX. corrupte, ni fallor. Nam si hos viginti annos demas, nullo pacto summa annorum, quam ex his praemissis calculis Eusebius paulo infra colligit, constare potest. At vel Josephi amanuenses hanc videntur rationem cognovisse, ideoque annos viginti alibi supplevisse, ut vidimus supra, ubi pro XLVIII. habebant LXVIII. quamquam contra de Eusebio id dici possit, detractos illinc annos hic additos.

5 Quod ab Josepho Φυγμαλίων dicitur, ab Eusebio Φυγμάνων, dictum; quam lectionem magis corrupte descripsit librarius Arm. Փիւմանոն, sicut etiam Avelicus in transcribendo praesenti loco, Lib. I. c. I. * Փիւմանոն (pro Փիւմաղիոն) Թագաւորեաց տերութեան. Ի ...

[illegible]

vit autem annis xxiii. Hujus anno septimo, soror ejus fuga elapsa in Libya[1] condidit Carthaginem. Colligitur, itaque omne tempus a regno Hiromi usque ad Carthaginis constructionem in annos clv. et menses viii[2]. Anno vero xii. ipsius[3] templum Hierosolymitanum aedificatum fuit. Fluxerunt a templo condito usque ad constructionem Carthaginis anni cxliii. et menses viii «.

[illegible]

»Porro Phoenicum testimoniis quid opus est amplius addere? (....)[4] multo praecedit templi aedificationem Majorum nostrorum in (hanc) regionem adventus: cum enim universam

δὲ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῳ ἔτει, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ᾠκοδόμησε Καρχηδόνα. Συνάγεται δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ρνέ, μῆνες ή. ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ὁ ναός. γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι Καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ.

Τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; (βλέπεται γὰρ τ' ἀληθὲς ἰσχυρῶς ὡμολογημένον καὶ πολὺ δήπου) προάγει τῆς τοῦ ναοῦ κατασκευῆς ἡ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφιξις, ὅτι γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν

[illegible] Item pro annis vitae τεσσαράκοντα ἕξ, Eusebius noster habuit τεσσαράκοντα ἑπτά.

1 [illegible] tam sumitur pro in Libyam, quam in Libya; alteroque juxta primam rationem regitur a verbo [illegible], juxta secundam a [illegible]: secundo sensu se habet Gr. textus, ad cujus normam et Arm. interpretatio dijudicanda erit. Latini Interpretes aliunde concepti Didonem Carthaginis conditricem, interjiciunt hic et ejus nomen, Scaligerum imitati. Sed nullus codex id eis permittit, sicut et nomen regni explicate de suis inducunt.

2 Haec summa, inquiebam, constantissime demonstrat quaedam in Gr. alia in Arm. codicibus corrigenda in serie praecedentium annorum, qui spatium regni singulorum regum declarant.

3 [illegible] ejus, vel ipsius, sc. Hiromi, ita quidem expresse in Gr. Hiromi regni.

4 Desideramus in nostro codice ea verba: Βλέπεται γὰρ τ' ἀληθὲς ἰσχυρῶς ὡμολογημένον, καὶ πολὺ δήπου, sc. cernitur enim ipsa veritas valde comprobata, et multum utique, quae requiruntur ad continuationem sermonis.

[illegible]

ա.	Սողոմոնի այլ և ամք ընդ և. երիւքն.	լէ.	I.	Salomonis caeteri quoque anni cum tribus.		xxxvii.
բ.	Ռոբովամ.	ամս	ժէ.	II.	Roboam.	annis	xvii[3].
գ.	Աբիա.	ամս	գ.	III.	Abias.	ann.	III.
դ.	Ասա.	ամս	խա.	IV.	Asa.	ann.	XLI.
ե.	Յովսափատ. (իէ)	ամս	իէ.	V.	Josaphat. (*lege* xxv.)[4]	ann.	xxv.
զ.	Յովրամ.	ամս	ը.	VI.	Joram.	ann.	VIII.
է.	Ոքոզիա.	ամ	ա.	VII.	Ochozia.	anno	I.
ը.	Գոթողիա մայրն.	ամս	է.	VIII.	Gotholia mater.	ann.	VII.
թ.	Յովաս.	ամս	խ.	IX.	Joas.	ann.	XL.

regionem obtinuissent, tum demum templum aedificaverunt. Et haec aperte ex Sacris litteris a me declarata sunt [1] in antiquitatum Libris. Haec Josephus.

Verum praesens Chronologia colligit, a quarto anno Salomonis, ab templi aedificatione, usque ad ejusdem loci a Babyloniis eversionem (factam) annos cccxxxiii. Numerantur autem hoc modo [2].

ναὸν κατασκευάσαι. καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδήλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας.

1 Pro [illegible], legendum ad normam Gr. δεδήλωται, [illegible]; aliter obscura redditur sententia. Illud vero [illegible] etymologicè accommodatur pro Ἀρχαιολογία; quod nomen fert Liber *Antiquitatum* Jos. qui et *Origines* a multis appellatur: sicut et [illegible] pro [illegible] usurpatum.

2 Haec tabula Eusebiana cum suo prologo epilogoque iisdem fere verbis a nostro Stephano Asolico describitur, quamquam aliquo modo calculus discrepet; cujus locum non abs re videtur hic transcribere saltem Armeniace, ex cap. 1. Lib. II. ' [illegible]

3 Asolicus et Samuel ex Armeniis, ex Graecis vero S. Niceph. annos adscribunt Roboam ժէ. ιζ'. xvii. quamvis Niceph. unum annum detrahit a successore, habens β'. pro γ'.

4 Omnino legendum իե. κε'. xxv. ut apertissime praedicti testantur Eusebii eclogarii, facile itaque pro ե irrepsit է.

Ժ. Ամեսիա. ամս ԻԹ.
ԺԱ. Ոզիա. ամս ԾԲ.
Առ սորա յունաց առաջին ողոմպիադն կարգեցաւ.
ԺԲ. Յովաթամ. ամս ԺԶ.
ԺԳ. Աքազ. ամս ԺԶ.
ԺԴ. Եզեկիա. ամս ԻԹ.
ԺԵ. Մանասէ. ամս ԾԵ.
ԺԶ. Ամոս. ամս Բ.
ԺԷ. Յովսիա. ամս ԼԱ.
ԺԸ. Յովաքազ. ամիսս Գ.
ԺԹ. Յովակիմ. ամս ԺԱ.
Ի. Յովակիմ որդի նորա, որ և Յեքոնիա, ամիսս Գ.
ԻԱ. Մատթանիա, որ և Սեդեկիա. ամս ԺԱ.

Միանգամայն ամք ՆՁԲ.

Յետ այսորիկ գերութեանն Հրէից ի Բաբելոն, և աւերածոյ աշխարհին ամք Հ, որք գումարեալ կատարին բաց երկրորդում ամի Դարեհի արքային պարսից՝ առ վաթսներորդի և Ե երրորդի ողոմպիադայն, վկայեն աստուածեղէն գիրք.

Միաբանի ընդ մեզ յայսմիկ և Կղեմէս յառաջնում ստրոմատին, գրելով զայս ձև օրինակի.

X. Amesia. ann. XXVIII [1].
XI. Ozia. ann. LII [2].
Hujus aetate Graecorum prima Olympias constituta fuit.
XII. Joatham. ann. XVI.
XIII. Achaz. ann. XVI.
XIV. Execias. ann. XXIX.
XV. Manasse. ann. LV.
XVI. Amos. ann. II.
XVII. Josia. ann. XXXI.
XVIII. Joacház. mensibus III.
XIX. Joakim. ann. XI.
XX. Joakim filius ejus, qui et Jechonias, mens. III.
XXI. Matthanias, qui et Sedecias. ann. XI.

Simul (omnes) anni CCCCLXXXII [3].

Post haec, captivitatis Judaeorum in Babylone, locique desolationis annos (esse) LXX, quorum summam collectam perfici secundo anno Darii regis Persarum, sub quinta et sexagesima Olympiade, testatur Divina Scriptura.

Convenit nobiscum in hoc et Clemens in primo Stromate hoc modo scribens [4].

1 Item iidem praeferunt ԻԹ. xθ'. xxix. quamvis apud Aselicum pro Ը irrepsit Թ.

2 Item sibi invicem assentientes dixerunt illi, *Azaria qui et Ozia*, vel *Ozia, qui et Azaria*. Olympiadis vero mentionem Niceph. omisit, Samuel in 49. anno Oziae collocavit, Aselicus tandem sub Joatham posuit.

3 Summam colligit Aselicus in annos ՆՂԱ. ccccxci. novem scilicet annos excedens Eusebii calculum. Samuel adhuc unum annum amplius dixit. sc. ՆՁԳ. cccclxxxiii. Et Niceph. dinumeratione anni computantur ccccxxv. cum a primo anno Salomonis colligat annos ccccxxxviii. atque ita tredecim anni supersunt.

4 Clementis textum restituimus ex loco citato juxta edit. Oxonii. ann. 1715. pag. 393. Verum haec omnia, nec non aliquam partem sequentis epilegi iisdem verbis repetit Eusebius in Canone ad Olymp. LXV. atque iterum transcribit auctor Chronici Pasch. p. 116.

Կղեմայ.

·Clementis.

Եւ եկաց մնաց գերութիւնն Հ ամ, ցարձակելոյն յերկրորդ ամին Դարեհի Վշտասպայ՝ պարսից և ասորեստանեայց և եգիպտացւոց իշխանութեանն եղելոյ թագաւորի։ Ի նորայն Անգէոս, և զաքարիա յերկոտասանիցն մարգարէանային, և մաղաքիա՝ որ է հրեշտակ, և թարգմանի հրեշտակ։ Եւ էր քահանայապետն յեսու յովսեդեկեանց։ Զայս առաջի նախասացեալ այրս ասէ։

Իսկ զի մինչև ցդարեհի երկրորդ ամն եօթանասներորդի աւերածոյ տաճարին ձգեցաւ՝ վկայ ՚ի մօտոյ երաշխաւորէ զաքարիա մարգարէ. որ յերկրորդ ամին դարեհի ասէր, թէ տէր ամենակալ մինչև յե՞րբ ոչ ողորմ-

» Et permansit captivitas annis LXX, (ut demum) soluta secundo anno Darii Hystaspis, Persarum, Assyriorum, et Aegyptiorum imperii regis[1]. Cujus aetate Aggaeus et Zacharias ex duodecim prophetabant; nec non Ἄγγελος, qui est Malachias, interpretaturque Angelus[2]. Erat autem summus Sacerdos Jesu, Josedech filius «. Haec praedictus vir ait.

Quod autem (annus) desolationis templi septuagesimus ad secundum usque Darii annum sit protractus, proxime adest testis fidejussor Zacharias propheta[3]; qui secundo anno Darii dicebat. » Domine omnipotens ·

(*Clem. Alex. Strom. 1.*)

Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, καταλήξασα εἰς τὸ δεύτερον ἔτος (τῆς) Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου τοῦ Περσῶν, καὶ Ἀσσυρίων, καὶ Αἰγυπτίων γεγενημένου Βασιλέως. ἐφ' οὗ, (ὡς προεῖπον) Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα Ἄγγελος, προεφήτευσε. καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ. . . .

Κύριε παντοκράτωρ ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσῃς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ

1 Deest apud Clem. vox *imperium*, neque cernitur interim in Canone Eusebii: suadet ratio, ut dicamus utrobique excidisse, siquidem in textu Cl. paulo ante habetur articulus τῆς, sc. *hujus* in foem. gen. cui addendum fuit aliquod nomen ejusdem generis et casus, ut ἐξουσίας, ἡγεμονίας, vel βασιλείας, id quod solerter animadvertit Sylburg: in annot. ejusdem Cl. affirmans *subaudiendum esse* βασιλείας, etsi diverso loco ab eo, quem habet Arm. իշխանութեանն. ceterum alii vix hoc perpendentes, arroganter etiam articulum τῆς expunxerunt.

2 Eusebius de suo adjecit, ut explicaret, nomen *Malachiae*, pro quo Clem. tantum dixerat ἄγγελος, id enim sonat in Hebr. *Malech*, quod apud Gr. et Lat. *Angelus*, quare et Interp. Arm. expressius dixit թարգմանի հրեշտակ, quod utriusque nominis est interpretatio.

3 Chorenensis noster simillimo dicendi genere usus est. Lib. II. cap. 9. " Վկայ գոյ ՚ի մօտոյ երաշխաւորեալ [illegible] ապացուցանէ. " quem locum attigimus in Praefatione nostra §. II. eo quod miro modo Eusebii nostri verbis utitur auctor, cum alterius operis ejus locum citare voluisset.

մինչև երուսաղեմի և քաղաքացն յուդայ, զոր անտես արարեր, այս եօթանասներորդ ամ։

Նաև աստ ոչ երևեալ ասիցես, թէ զիա՞րդ է ասացեալ 'ի սկզբան գրոցն եզրայ, թէ յամին առաջնորդի կիւրոսի արքային պարսից՝ 'ի կատարել բանին տեառն ըստ բերանոյն երեմիայի, զարթոյց տէր զոգին կիւրոսի արքային պարսից. և հրամանս ետ յամենայն 'ի թագաւորութեան իւրում գրով իսկ հրովարտակաւ. և ասէ։ Նաև ապա յաջորդագոյն ձեռնարկէ ածելով զազատութիւնն հրէից ցուցանէ. և թէ՝ զիա՞րդ հրամանս ետ զտաճարն շինել կիւրոս. համարեցիս այսուհետև առ կիւրոսիւ Հ ամաց ժամանակին գերութեանն կատարել, և ոչ առ դարեհիւ։

Բայց առ այս ասեմ, թէ երկուս Հ ամաց ժամանակս մարգարէական բանիցն գուշակեն։ Մին յաւերածոյ տաճարին, որ զխոյն 'ի գլուխ եղեալ յերկրորդ ամին դարեհի. որպէս զաքարիայ բարբառն յայտնապէս կացու-

usquequo non misereberis Jerusalem, et urbium Juda, quas despexisti? iste septuagesimus annus (est) «.

Caeterum [1] hic attente animadvertens, quisquis es, dicere potes: At quomodo dicitur initio libri Esdrae? quod in anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiae, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, et mandatum dedit in omni regno suo etiam cum (regiis) litteris, dicens «. Et postea prosequitur ostendere liberationem Judaeorum; et quomodo Cyrus templum aedificare jusserit. Ex quibus putes sub Cyro tempus annorum LXX. captivitatis completos esse, minime vero sub Dario.

Verum ad haec dico: duplex LXX. annorum spatium verba Prophetica denunciasse. Unum, a templi dissolutione; quod secundo anno Darii consummari contigit; prout Zachariae vox satis declarat. Alterum vero, a

τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερεῖδες; τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος. *Zachar.* I. 12.

(Καὶ) ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν, τοῦ τελεσθῆναι λόγον Κυρίου ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου, ἐξήγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως Περσῶν, καὶ παρήγγειλε φωνὴν ἐν πάσῃ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καί γε ἐν γραπτῷ, λέγων. II. *Esdr.* I. I. (vide et cap. II. *Esdr.* III. quod Latinis est I. *Esdr.*)

1 Sequentia ad verbum excerpsit Ascolicus noster ab Eusebio Lib. I. cap. I. hoc pacto. " Նաև աստ ոչ երևեալ ասիցես, եթէ զիա՞րդ իցէ ասացեալ 'ի սկզբան գրոցն եզրի. եթէ յամին առաջնում կիւրոսի արքայի պարսից՝ զի կատարեսցի բանն տեառն ըստ բերանոյն երեմիայի, զարթոյց տէր զոգի կիւրոսի արքայի պարսից. և հրաման ետ յամենայն թագաւորութեան իւրում գրով իսկ հրովարտակաւ. և եթէ զիա՞րդ հրաման ետ զտաճարն շինել կիւրոս. համարեցիս այսուհետև առ կիւրոսիւ Հ ամացն ժամանակն գերութեան կատարել, և ոչ առ դարեհիւ։ Բայց այս ասեմ, եթէ 'ի Հ. երկուս ժամանակս մարգարէական բանիցն գուշակեն։ Մի յաւերածոյ տաճարին, որ գլխի 'ի գլուխ եղեալ յերկրորդ ամին դարեհի. Նա մնան (ասէ) "& deinde ad sensum potius quam ad verbum alia exprimit.

ցանէ ։ Այս մինչև 'ի Հրէիցն գերութեանն մինչև ցաւերել զԲաբելոնի առնումն, և ցբառնալ թագաւորութեանն Քաղդէացւոց ․ որ սկիզբն առ թուելոյ 'ի մարգարէութեանն ժամանակաց ․ և բովանդակի առ Կիւրոսիւ՝ Համաձայն Երեմիայի բարբառոյն ․ որում զՀանդերձեալսն գուշակեաց՝ ասէր ․ Թէ այսպէս ասէ Տէր, յորժամ կատարելոց իցէ Բաբելոնի Հ ամ, այց արարից ձեզ, և հաստատեցից 'ի վերայ ձեր զպատգամս իմ, դարձուցանել զձեզ 'ի տեղիս յայս ․ Այս դարձեալ մարգարէանայ ասէ ․ և եղիցի ամենայն երկիրս այս յաւեր և յապականութիւն, և ծառայեսցեն 'ի մէջ հեթանոսաց թագաւորին բաբելացւոց ․ և 'ի վերայ ազգին այնորիկ ասէ Տէր, և 'ի վերայ երկրին քաղդէացւոց ․ և եդից զնոսա յապականութիւն ։

Judaeorum captivitate; usque ad captam Babylonem, ablatumque regnum Chaldaeorum; quod numerari coeptum est a tempore Prophetiae; completur autem sub Cyro juxta Jeremiae vocem, qua futura praenuntians dicebat: quia » Sic ait Dominus: quum jam implendus sit Babylonis annus LXX, visitabo vos, et confirmabo super vos mea oracula [1] ad reducendum vos in locum istum «. Et iterum prophetat dicens: » Et erit universa terra haec in solitudinem et in corruptionem, et servient inter gentes regi Babyloniorum; et super gentem illam dicit Dominus, et super terram Chaldaeorum, et ponam eas in corruptionem [2] «.

Ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος, ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι Βαβυλῶνι ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω τοὺς λόγους μου ἐφ' ὑμᾶς, τοῦ ἀποστρέψαι τὸν λαὸν ὑμῶν, (Euseb. tantum ὑμᾶς) εἰς τὸν τόπον τοῦτον. *Jerem.* XXIX. 10.

Καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς (...) ἀφανισμόν, καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν (ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐκδικήσω) τὸ ἔθνος ἐκεῖνο (...) καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμὸν (αἰώνιον, καὶ ἐπάξω) ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην (πάντας τοὺς λόγους μου). *Jerem.* XXV. 11. 13.

1 Tam Vulg. Lat. quam Arm. textus in Jerem. praeferunt զբանս իմ զբարիս, verba mea bona; at neque Eusebius, neque communis lectio τῶν LXX. agnoscunt illud adjectivum ἀγαθοὺς vel καλούς. Contra Eusebius legit juxta Vulg. Lat. et text. Arm. դարձուցանել զձեզ, reducam vos, ubi hodierna lectio τῶν LXX. habet, reducere populum vestrum.

2 Secundus hic Jeremiae locus ex Cap. XXV. v. 11. 12. 13: ut videtur, ab Eusebio ita lectus fuit, vel saltem memoriter recitatus ad fidem codicis nostri. Καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον καὶ ἀφανισμόν, καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι τῷ βασιλεῖ τοῦ Βαβυλῶνος. καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο φησὶ Κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν τῶν Χαλδαίων, καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν. A quo tamen multum differt hodierna lectio τῶν LXX. a nobis citata. Verum textus Arm. in Jerem. medium tenet, ita ut partim illi lectioni, partim Eusebio concedat: idem dixeris de Vulg. Lat. Primus ita se habet. ' Եւ եղիցի ամենայն երկիրս այս յաւերակ և յապականութիւն, և ծառայեսցեն ազգացն այնոցիկ. Եւ զտասն ամ ... լինելոց զբոյթանաւոր ամ. Եւ 'ի կատարել

[illegible]

Haec vero omnia sub Cyri aetate completa fuerunt[1]: non tamen a dissolutione templi dinumerando captivitatis tempora, sed adhuc superius; ab anno nimirum secundo Joachim regis Judaeorum: cujus tempore primam captivitatem duxit Nabuchodonosor rex Babyloniorum; imo anterius, ex quo nempe Jeremias propheta suae prophetiae initium fecit: a quo usque ad obsidionem (Hierosolymae) templique incendium, sunt anni XL. ad primum vero annum Cyri, anni LXX. Etenim ab initio prophetiae Jeremiae usque ad Cyrum, primum, LXX. annorum tempus complectur. Verum a templi dissolutione ad Cyrum XXX. anni erant, et anno Darii secundo[2] impletus est annus LXX. Darii vero anno VIII. restauratum fuit (templum).

[illegible] Nec adeo dissimiliter et secundus. » Et erit universa terra haec in solitudinem, et in stuporem, et servient omnes gentes istae regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldaeorum: et ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam omnia verba mea «. Praeterea jure dubitari potest, ne forte interciderit a textu Eusebii mentio *septuaginta annorum*, cum reliquis.

1 Eodem pertinet Syncelli observatio, mentione facta etiam Eusebii nostri, p. 173. Nobis sufficiat audire latinam interpretationem Goari. » Joacim filii Josiae regis Juda annus 4. in mundi 4885. incurrit, et magno Hieremiae vate, in Nabuchodonosor regis Babylonis primum: eundemque suorum ad plebem Judaeam vaticiniorum tertium ac vicesimum idem Propheta observat, qui videlicet regis Josiae decimo tertio exordiatur. Ab eo siquidem expositorum nonnulli, inter quos reperitur Eusebius, (*ὡς εἷς καὶ Εὐσέβιος*) septuagenum captivitatis spatium ad annum Cyri primum, quo anni 70. manifesto complentur, volunt numeratum. Altera verò ratione septuagenorum annorum summa ab anno Joacim quarto ineunte, quo Deus Prophetae verbo populum contumaciae damnabat, ad memorati Cyri annum primum computari dignoscitur. Tertio et postremo modo ab undecimo Sedeciae ad Darii annum secundum a quibusdam colligitur: aliis ex opposito certiorem et veriorem annorum rationem, e quorum grege Eusebius observatur (Gr. sincerius, *ὡς φησὶν Εὐσέβιος, ut dicit Eusebius*), tenere se jactantibus, summa nimirum annorum 70. ab anno Hieremiae vaticiniorum 5. ad Cyri 1. deducta: eo licet commento mutilum semper et errans probetur eorum ratiocinium «.

2 Deinde integram paginam transcripsit Asolicus noster toties laudatus Lib. I. cap. 1. quamvis paucis omissis vel mutatis: satius erit hic locum afferre, ut cum lector Armenus cum nostra

Իսկ յայնմ ժամանակէ հետէ կացին մնացին Հրեայք առանց թագաւորի յիւրեանց թագաւորացն․ քահանայապետսն իւրեանց իբրև իշխանս և առաջնորդս ունելով․ և պարսից թագաւորացն 'ի հնազանդութեան կացին զամենայն ժամանակս պարսից թագաւորութեանն․ Իսկ յետ նորա Մակեդոնացւոց ծառայեցին՝ որ յետ Աղեքսանդրի տիրեցին, մինչև յԱնտիոքոս Եպիփանես․ որ թագաւորեալ Ասորւոց, և 'ի հեթանոսութիւն զատնայր նեղէր զազգն Հրէից․ Մա- [illegible]

Ab illo tempore autem [1] permanserunt Judaei absque rege, (ceu destituti) a suis regibus, Pontifices suos principis et ducis loco habentes, Persarumque regibus obtemperantes per totum tempus regni Persarum. Postque eos Macedonibus, qui post Alexandrum dominati sunt, servierunt, usque ad Epiphanem Antiochum; qui in Syria regnans, cogebat gentem Judaeorum, ut in gentilitatem eos converteret. Quo tempore Matathias sacerdos Hierosolymitanus Asamoni filius, ejusque filius Juda, qui Macca-

(Anonymus apud Scalig. pag. 51.)

Διέμειναν τε ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου Ἰουδαῖοι, (καθὼς ἤδη προείρηται), ἀβασίλευτοι, ὅσα ἐπὶ ἰδίοις βασιλεῦσιν, ἄρχουσι μὲν καὶ ἡγεμόσι χρώμενοι τοῖς οἰκείοις ἀρχιερεῦσι, τοῖς δὲ (Ἀσσυρίων) βασιλεῦσι, (τὸ πρῶτον, ἢ τοῖς) Περσῶν, ὑπακούοντες, καὶ μετ' ἐκείνους, τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον ἄρξασι Μακεδόσι, μέχρις Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς, ὃς τῆς Συρίας βασιλεύσας ἑλληνίζειν ἐξηνάγκασε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος...

le etiam conferat. ' [illegible]

[illegible]

Deinceps discrepat ab Eusebio, non tam sensu, quam verbo, quod solum nobis est quaerendum.

1 Occurrit hoc fragmentum haud contemnendum, apud Scalig. loco citato, a quodam eclogario Eusebii anonymo desumptum.

զենանցի՝ տատանմնեայ որդի, և նորին
որդի յաջորդ՝ որ կալեալ թագաւորեցին;
և անդէն ապաստանութեամբ զհրէաստանն
Հրէից մերձեալ ընդ Օգոստոս. և ձգեալ
կալան մինչև զԱւգոստոս. Առ որով
նախ յայլազգեաց Հերովդէս Հռոմա-
յեցւոց հրամանաւ զթագաւորութիւնն,
'ի ժամանակին՝ յորում՝ Փրկիչն
մեր ՅԻՍ ՔՍ ծնանէր. Այլ վախճանն
առնոյր մովսեսեան մարգարէութիւնն
ասացեալ, թէ ոչ պակասեսցէ իշխան
յուդայ, և ոչ պետ յերանաց նորա,
մինչև եկեսցէ՝ որում հասէն պատրաստի. և
նա է յոյս հեթանոսաց. Այսպէս ուրե-
ղորին ձև ունիցի.

Բայց ժողովք ամենայն ժամանակին
'ի Սողոմոնէ և յառաջնոյ շինուածոյ
տաճարին մինչև յերկրորդ ամն Դա-
րեհի պարսկի, և վաճառումն նորոգ
գումար յամն ՇԲ. Իսկ 'ի Մովսէսէ և
յելից յԵգիպտոսէ մինչև զՍողոմոնն
և յառաջին Հանդերձանս տաճարին
ամք ՆՁ. Իսկ յառաջնոյ ամէն Աբրա-
համու մինչև յելսն ՇԵ. Իսկ 'ի Ջրհե-
ղեղէն մինչև յառաջին ամն Աբրա-
համու ամք ՋԽԲ. Իսկ յԱդամայ մինչև
ջրհեղեղն ամք ՍՄԽԲ. Իսկ միան-
գամայն ընդ ամենայն յԱդամայ մինչև
յերկրորդ ամն Դարեհի, և յերկրորդ
շինուածն Երուսաղեմի ամք ...

baeus vocatus est, horumque successores imperium Judaeorum rursum instaurarunt, et protrahentes usque ad Augustum tenuerunt. Cujus aetate primus ex alienigenis Herodes, Romanorum jussu, regnum accepit; eo tempore, quo Salvator noster IESUS CHRISTUS nascitur. Atque adeo finem habuit praenuntiata Moysis prophetia » Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat (is) cui repositum est [1]; et ipse est spes gentilium [a]. Haec vero hoc modo (dicta sunt).

Verum summa temporis a Salomone, et a prima aedificatione templi, usque ad secundum annum Darii Persae, et templi restaurationem, colligitur ad annos DII. Et a Moyse et Exodo de Aegypto usque ad Salomonem, primumque templi apparatum, anni (sunt) CCCCLXXX. Et a primo anno Abraham usque ad Exodum (anni) DV. A Diluvio autem usque ad primum annum Abraham, anni DCCCCXLII. Et ab Adam usque ad Diluvium anni MMCCXLII. Simul vero omnino ab Adam usque ad secundum annum Darii, secundamque exstructionem Hierosoly-

Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. Genes. XLIX. 10.

[1] Ita legerunt et plurimi inter Patres veterrimos, juxta quos restituimus Gr. textum; at communis lectio editionis τῶν LXX. habet *τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ*, cui suffragantur alii Patres non pauci; inter quos censetur et Eusebius in adnot. edit. Morini. Fortasse alibi ea quoque lectione usus auctor fuerat, sed hic primam certe usurpavit, ut patet ex lectione codicis nostri, quem et Aucherus fideliter observavit. Eodem sensu habetur in Arm. versione Genes. մինչև եկեսցէ նա՝ որոյ հասեն և հանդերձեալքն. *donec veniat, cujus suum est futurum, aut cui propria sunt futura*; ut nihil dicam de Vulg. Lat. cujus celeberrima est lectio, *donec veniat, qui mittendus est*.

Եւ յԲ ամէն Դարեհի, որ էր առա-
ջին ամ վաթսներորդի հինգերորդի
ողոմպիադին, ժողովին ողոմպիադք.
ՃԼԷ. եւ ամք ՇԻԸ. Այս մանր. մա-
նաւորք այսպէս համարին.

Յետ Կիւրոսի առաջին Թագաւո-
րին պարսից՝ առնու զԹագն Կամբիւ-
սէս. Ապա Դարեհ, որ Թագաւո-
րեաց ընդ ամենայն՝ ամս ԼԶ. Ի սո-
րա յերկրորդ ամին՝ տաճարն երու-
սաղեմի վերստին շինեցաւ. Մնացին
այլ եւս ամքն Դարեհի ԼԴ. Ժողովին
այսու հետեւ Դարեհեանն ամք ԼԴ. Եւ
Քսերքսեայ ամք Ի. Ընդ որում եւ Եսթե-
րայ իրքն կատարեցան. Արտաշէսի
ամք ԽԱ. Սա ժամու եզր եբրայեց-
ւոց սուրբ գրոց գրագէտ ճանաչէր.
զորմէ ասեն զամենայն աստուածային գիրս
վերստին յիշել, եւ աւանդել հրէիցն
նորաձեւք եբրայեցւոց նշանագրօք,
վասն պատերազմաց աշխարհին հա-
սանելոյ. Նէեմի եւ նմանապէս մատռուա-
կեա ճանաչէր. որ հրամանաւ թա-
գաւորին ելեալ յերկիրն հրէաստա-
նի՝ շինէր զերուսաղէմ, եւ պարսպէր
զքաղաքն պարսպաւ. քանզի մինչեւ

mae, anni MMMMDCLXXX. A secundo autem anno Darii, qui fuit primus annus sexagesimae quintae Olympiadis, colliguntur Olympiades CXXXVII. et anni DXXVIII. (sc. usque ad Christum). Qui minute computantur hoc modo.

Post Cyrum, primum regem Persarum, diadema accepit Cambyses. Postea Darius, qui regnavit annis omnino XXXVI. Hujus anno secundo templum Hierosolymitarum rursum est conditum; conficiuntur autem reliqui quoque Darii anni XXXIV. Dinumerentur itaque Darii anni XXXIV. Et Xerxis anni XX [1].. Sub quo ea, quae de Esther (narrantur), peracta sunt. Artaxerxis anni XLI. Hujus tempore Esdras, sacrae Scripturae Hebraeorum scriba litteratus agnoscebatur: quem ajunt, omnes Divinas Scripturas recoluisse, Judaeisque de integro tradidisse, novis characteribus [2] Hebraicis, ob bellorum incursionem supra regionem. Neemias quoque vinarius agnoscebatur; qui regis jussu ascendens terram Judaeam, Hierosolymam condidit, urbemque moenibus

(S. Niceph. Patriarch. Chron. p. 317.)

... Δαρεῖος .. ἔτη λϛ΄. Τούτου ἔτει δευτέρῳ ... ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνεστάθη ναός. Γίνονται λοιπὸν τὰ λοιπὰ Δαρείου ... λδ΄...

1 Nescio librariorumne vitio, an ab Auctore consulto omissi fuerint reges, qui aliquot menses imperaverunt, quosque tum ipse Eusebius in catalogo et in canone, tum ipsius eclogarii Arm. et Gr. memorant: ut *Artabanum* Xerxis successorem *mensibus* 7. *Xerxem secundum* post Artaxerxem longimanum *mensibus* 2. ac demum *Sogdianum* ejusdem successorem *mensibus* 7. quamquam diversi diverso modo ferant numeros mensium. De Esther vero consule Canonem in Olymp. LXXIX. et XCIII. ubi videbis, non probari ab Eusebio praesentem sententiam.

2 Նորաձեւք նշանագրօք. *novi characteres*, vel potius *de novo formati*, sive *novissime depicti characteres*; quo affirmat Auctor id quod superius dixerat, antiqua elementa Hebraeorum ea esse, quae Samaritana nuncupantur: ista vero, quibus utuntur Judaei, multo post ab Esdra confecta.

ցեաւ․ աւեր էր կայր քաղաքն, բայց միայն 'ի տաճարէն՝ որ առ Դարեհիւ նորոգեցաւ․ Յետ Արտաշէսի թագաւորեցին Պարսից այսոքիկ․ Դարեհ ամս ԺԹ․ Արտաշէս ուշեղ ամս Խ․ Ոքոս ամս ԻԶ․ Արշէս ամս Դ․ Դարեհ ամս Զ․ Յետ որոյ աղեքսանդրոս Մակեդոնացի եբարձ զանթագութիւնն Պարսից, և թագաւորեաց ամս Զ․ և նախ քան զԴարեհ սպանանելոյ թագաւորեաց այլ ևս ամս Զ․ Միանգամայն յերկրորդ ամէն Դարեհի մինչև ցաղեքսանդրի վախճանումն, որ եղև 'ի ՃԺԴ ողոմպիադային յառաջնում ամին, լինին ՃՂԷ․

Յետ աղեքսանդրի վախճանելոյ՝ եգիպտոսի և աղեքսանդրացւոց քաղաքին թագաւորեցին այսոքիկ․ ա․ Պտղոմէոս Լագոսեան ամս Խ․ բ․ Պտղոմէոս Փիղադելփոս ամս ԻԸ․ Ի սա ժամանակս եբրայեցւոց գիրք սուրբ 'ի յոյն լեզու թարգմանեցան, և յաղեքսանդրիա քաղաքի 'ի մատենիցս

cinxit: etenim usque ad eum dissoluta erat urbs, praeter templum, quod sub Dario restauratum fuit. Post Artaxerxem regnaverunt apud Persas isti: Darius annis XIX. Artaxerxes Mnemon [1] annis XL. Ochus annis XXVI. Arses annis IV. Darius annis VI. Post haec Alexander Macedo, sublato Persarum regno, regnavit annis VI. quin etiam antequam Darium occidisset, regnaverat aliis insuper annis VI. Simul a secundo anno Darii, usque ad Alexandri obitum, qui primo anno CXIV. Olympiadis accidit, sunt (anni) CXCVII.

Post Alexandri mortem, Aegypto et Alexandrinorum urbi imperarunt hi qui sequuntur. I. Ptolemaeus Lagi (filius), annis XL. II. Ptolemaeus Philadelphus, annis XXVIII. Sub eo [2] sacri Hebraeorum libri in Graecam linguam translati sunt, atque in Bibliothecis Alexandriae reconditi. III.

(Idem ibid. p. 318.)

Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐβασίλευσε πρῶτος Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ΄. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη (λή). ἐπὶ τούτου αἱ παρ᾽ Ἑβραίοις ἱεραὶ βίβλοι εἰς τὴν Ἑλ-

1 Ուշեղ, id sonat apud Arm. quod Gr. Μνήμων, sc. memoria praeditus, ingeniosus, vel potius memorans; unde et Latini scriptores non semel dixerunt *Artaxerxes Memor*; at vulgo Gr. verbum *Mnemon* usurpant, sicut et Interp. noster alibi, [illegible]. Annos vero Ochi, ut hic, ita etiam constanter in Canone Eusebius habet ԻԶ. 26. Pariter habuit et Niceph. ejusdem excogarius, juxta Anastasium: at hodierna lectio apud Scal. habet 27. et apud Goarum 22.

2 Abolicus noster de more ad verbum excerpsit quaedam etiam ex hoc Eusebii textu. Lib. 2. cap. 3. ' Ի սա ժամանակս եբրայեցւոց գիրք սուրբ 'ի յոյն լեզու թարգմանեցան, և յաղեքսանդրիա [illegible] 'ի մատենիցս [illegible] Է․ Ապա․ ' Ի սա ժամանակս թագաւորեաց Պտղոմէոս, որ [illegible] [illegible] Omitto Nicephorum, alterum Eusebii excerptorem, cujus locus è regione cernitur, quamvis quaedam corrigenda occurrant in numeris, quos parenthesis nota clausimus, aut omisimus.

[illegible]

[illegible]

Ptolemaeus Evergetes, annis xxv. IV. Ptolemaeus Philopator, annis xx. V. Ptolemaeus Epiphanes [1], annis xxii. VI. Ptolemaeus Philometor, annis xxxiv: Hujus tempore regnavit in Syria Antiochus, qui cognominatus est Epiphanes; sub quo ea, quae in Maccabaeorum libris (narrantur), peracta sunt: in quibus scriptum est, quo nempe modo Antiochus gentem Judaeorum in gentilitatem convertere cogebat; templumque, dicatis imaginibus inibi erectis, violavit; sacrisque vasis templum spoliavit &c. Olympiade. Ita ut a morte Alexandri Macedonis usque ad i. annum Epiphanii Antiochi, transierint anni cx. Et a secundo anno Darii usque ad Antiochum, anni cccxxvii.

Hujus Antiochi aetate [2], Matathias Asamoni puer, aemulationem pro paterna religione praeseferens, dux populi factus est. Post quem filius ejus

λάδα φωνὴν μετεβλήθησαν, καὶ ἐν ταῖς κατ᾽ Ἀλεξάνδρειαν ἀπετέθησαν βιβλιοθήκαις (ἐπὶ Ἐλεάζαρ Ἀρχιερέως) ... (et post pauca) *ὁ Ἐπιφανὴς ... Τὰ κατὰ τοὺς Μακκαβαίους ἐπὶ τούτου γεγένηται.*

(Anonymus apud Scalig. p. 51.)

Κατὰ δὲ Ἀντίοχον τουτονὶ Ματταθίας Ἀσαμωναίου παῖς ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίου θρησκείας ἀναλαβὼν (τὴν Ἰουδαίων ἀρχὴν

1 Pro certo conjicere licet haec omnia de integro transcripta fuisse penes Niceph. sed amanuensium oscitantia non integre, ac praepostere edita hoc pacto. Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς, Ἀντίοχος ἔτη κε'. Τὰ κατὰ Μακκαβαίους ἐπὶ τούτου γεγένηται. Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'. Qua confusa lectione offensus Goar, suppressit nomen *Antiochi* in Lat. interpretatione sua, addens in marg. Gr. *Redundat*, sicut et in adnot. ἡ vox Ἀντίοχος redundat &c. Melius dixisset, *desunt aliqua*, quae sane supplere potest Eusebius noster, cujus dicta repetiit et Syncellus loco supra citato.

2 Hoc quoque fragmentum, merito aestimandum, hausit Scaliger ex anonymo Eusebii eclogario, quamvis identidem interruptum.

բան որդին յուդա՝ որ կոչեցաւ Մա-
կաբէոս ։ Յետ որոյ եղբայր նորին
Յովնաթան ։ Յետ որոյ Սիմոն եղբայր
նորին ։ Ի սա գիրքն Մակաբայեցւոց
բովանդակեցին ։ յորում կայ ժամանակ
ամաց Խ ։ մինչ ՚ի կատարումն Հա-
րիւրորդի վաթսներորդի առաջնոյ
գի ողոմպիադին ։ յորմէ մինչև ցԱւ-
գոստոս Հռովմայեցւոց թագաւոր լի-
նին ամք ՁԸ ։

Յետ Սիմոնի՝ Հրէից զօրավար , որ-
պէս Ափրիկանոս և Յովսեպոս պատմ-
են, լինի՝ Յովնաթան , որ և Հիւր-
կանոս , ամս ԻԶ ։ Յետ որոյ Արիստոբ-
ուղոս ամ Ա ։ Սա նախ արքունական
թագ. եդ ՚ի գլուխ ։ միանգամայն և
թագաւոր և քահանայապետ լինել
ազգին Հրէից , յետ ՆՁԴ ից ամաց ՚ի
բաբելացւոց գերութենէն ։ Յետ որոյ
Աղեքսանդրոս՝ որ և Յանեայ , Թա-
գաւորեաց Հրէից ամս ԻԵ ։ Յետ որոյ
Աղեքսանդրա՝ որ և Մեսաղինա կին
նորա ամս Թ ։ Յետ որոյ արիստո-

Juda, qui Maccabaeus cognominatus est. Post hunc frater ejus Jonathes. Post eum Simon frater ipsius. Hujus aetate liber Maccabaeorum absolvitur: qui continet tempus annorum XL. usque ad complementum centesimae sexagesimae primae Olympiadis: a quo usque ad Augustum regem Romanorum sunt anni LXXXVIII.

Post Simonem, Judaeorum dux creatur, prout Africanus et Josephus narrant, Jonathes, qui et Hyrcanus, annis XXVI. Post quem Aristobulus, anno I. Hic primus regiam diadema sibi imposuit, rex simul atque pontifex maximus gentis Judaeorum factus, post CCCCLXXXIV. annos a captivitate Babylonica. Post hunc Alexander, qui et Jannaeus, in Judaeos regnavit annis XXV. Post quem Alexandra, quae et Messalina, uxor ejus, annis IX. Post quam Aristobulus, (qui)[a]

ἀνεκτήσατο, καὶ) ἡγήσατο τοῦ λαοῦ. Μέθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος. Ἰωνάθης μετὰ τοῦτον. Σίμων τουτονὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται. εἰς τοῦτον ἡ βίβλος τῶν Μακκαβαίων περαιοῦται, περιέχουσα χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα μέχρι τέλους ρξά. Ὀλυμπιάδος . . . .

(Idem Anonym. apud Scalig. p. 52.)

Μετὰ δὲ Σίμωνα Ἰουδαίων ἡγεῖται, καθὼς Ἀφρικανὸς, καὶ Ἰώσιππος ἱστορεῖ, Ἰωνάθης, ὁ καὶ Ὑρκανὸς, ἔτη κς΄. Μέθ' ὃν Ἀριστόβουλος ἔτος ά. Οὗτος πρῶτος διάδημα περιέθετο, ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς γεγονὼς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους μετὰ ἔτη υπδ΄. τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας. Μέθ' ὃν Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ Ἰανναῖος (...) ἔτη κζ΄. Μέθ' ὃν Ἀλεξάνδρα, ἡ καὶ Σαυλίνα, γυνὴ αὐτοῦ, ἔτη θ΄. Μέθ' ὃν Ἀριστόβουλος, καὶ Ὑρκανός. καθ' οὓς Πομ-

[a] Manifestè redundat in Arm. որ, qui, librariorum vitio; unde Hyrcanus confunditur cum Aristobulo, de quibus paullo post seorsum auctor mentionem facit: ita ut omnino hic legendum

բազում՝ (ՃԻ) և Հիւրկանոս։ Ընդ որովք զօրավարն Հռոմայեցւոց զօրավարն ա-ռար ընդ հարկաւ Հռոմոց զՀրեայս. զՀիւրկանոս կացուցեալ նոցա թագաւոր. և զԱրիստաբուղոս կապեալ տարաւ ի Հռոմ։

Ընդ սովաւ Հռոմայեցւոց թագաւորէ ի հարիւրերորդում ութսներորդում չորրորդում ողոմպիադին յուլիոս կայսր միապետ ամս ԺԵ. և ամիս Է (Է). Յետ որոյ Օգոստոս՝ որ և Սեբաստոս, ամս ԾԶ. և ամիս Զ։ Ընդ որով Հերովդէս նախ այլազգի, որում չէր ամենևին հասանէր թագաւորութիւնն, ի Հռոմայեցւոց առնու զիշխանութիւն, այր մի յազգէ Ասկաղոնացւոց։ Ընդ սովաւ (՝)Օծեալն Ա(ստուծո)յ ծնանի ի

et Hyrcanus. Sub quo Pompejus, Romanorum dux, tributarios Romanis effecit Judaeos: Hyrcanum ipsis regem dedit; Aristobulum autem vinctum Romam duxit.

Hujus in diebus, centesima octuagesima quarta Olympiade [1], Romanis imperat Julius Caesar monarcha, annis xv. et mensibus v (vii). Post quem Augustus, qui et Sebastus, annis lvi. et mensibus vi. Sub quo Herodes primus alienigena, ad quem vix pertinebat Judaeorum regnum, a Romanis accipit principatum, vir genere Ascalonita. Cujus aetate Χριστὸς (Unctus) [2] Dei nascitur in Bethlehem

πήϊος Ρωμαίων στρατηγὸς ὑποφόρους Ρωμαίοις ἐποιήσατο Ἰουδαίους, Ὑρκανὸν μὲν ἐπιστήσας. αὐτῶν βασιλέα, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον δέσμιον εἰς Ῥώμην ἀγαγών.

Κατὰ τοῦτον (τὸν Ὑρκανὸν), Ρωμαίων βασιλεύει ἐπὶ τῆς ρπδ'. (ρπγ'.) Ὀλυμπιάδος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη γ'. μῆνας ζ'. Μεθ' ὃν Αὔγουστος ὁ καὶ Σεβαστὸς, ἔτη νς'. μῆνας ς'. καθ' ὃν Ἡρώδης πρῶτος ἀλλόφυλος, οὐδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ρωμαίων χειρίζεται, γένος ὢν Ἀσκαλωνίτης. ἐν τούτῳ καὶ ὁ Χριστὸς (ὁ υἱὸς) τοῦ Θεοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ δὲ Αὔγουστον Ρωμαίων ἐβασίλευσε Τιβέριος. Τούτου ἔτος ἐν

sit juxta Gr. [illegible], sc. *Aristobulus*, et *Hyrcanus*, *sub quibus* etc.

1 Pariter legerunt in Eusebio Arm. Interp. et Gr. eclogarius, Olympiaden CLXXXIV. sed quia in Canone Hieronymiano initium imperii Jul. Caesaris ponitur initio Olymp. CLXXXIII. ideo Scal. hic adjecit parenthesis notam (ρπγ'), Sed si ad canonem licet recurrere, codex noster ibi ponit Julii imperium postremo anno Olymp. πγ. CLXXXIII. Mirum quod de annis imperii γ'. III. nihil mutarit Scal. cum in Canone vel ipse legit Gr. et Lat. ιε'. xv. ita sane et Arm. non tantum illic, sed hic quoque ԺԵ. xv. quae est constans lectio. Itaque legendum in Gr. ιε'. pro γ'. Menses vero ζ'. VII. correctius habet Gr. sic enim habet etiam codex noster in canone: quare hic legendum Է. pro Ե.

2 Ut omnium confessione patet, nomen Domini Χριστὸς, *Unctus* sonat, ita quoque recte et commode dici de eodem Salvatore potest Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, sc. *Unctus Dei*, sicut fideliter expressit Interp. noster, dicens tam ad verbum, quam ad mentem auctoris, Օծեալն Այ. Temere ergo (ne quid gravius dicamus) haesitavit Scaliger de hoc loquendi modo, ideoque voluit parenthesis nota supplere (ὁ υἱὸς), sc. *Filius*, quasi res insolens sit, ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ: ita ut neque vulgatissimum celeberrimumque S. Lucae locum meminerit, in Cap. IX. v. 20. luce clarius habentem, » Τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. *Christum Dei*, զՕծեալն Այ «.

[illegible]

[illegible]

Judaeae. Post Augustum in Romanos regnavit Tiberius. Illius decimus quintus annus erat, (cum Salvator et) Dominus noster, χριστος ουτος Dei [1], apparuit in hominum vita, quarto anno cci. Olympiadis.

Itaque ab Epiphane Antiocho usque ad xv. annum Tiberii conficiuntur anni ccx. Et ab Alexandro Macedone usque ad eundem annum Tiberii, anni cccxii. A secundo autem anno Darii, anni dxlviii. Et a xv. anno Tiberii, usque ad novissimam Hierosolymae obsidionem, quae facta est anno Vespasiani secundo, colliguntur anni xlii. Fuerunt ab Adamo usque ad secundum annum Darii, anni xxxxdclxxx [2]. Et a secundo anno Darii usque ad xv. annum Tiberii, anni dxlviii. Simul (ergo) universim ab Adamo usque ad xv. (annum) Tiberii, anni xxxxxccxxviii [3]. A decimo quinto anno autem Tiberii usque ad

πεντεκαιδέκατον, ἐν ᾧ σωτὴρ, καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἀνεφάνη ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ . . . .

Ἦν δὲ τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ, ἕως δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἔτη ͵δχό. καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἐπὶ τὸ ιέ. Τιβερίου, ἔτη φμή. Ὁμοῦ τὰ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ, ἐπὶ τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος

1 Iterum hic legit Interp. noster, ut antea, in apographo suo, Χριστὸς τοῦ Θεοῦ. *Christus vel unctus Dei.* Scaliger verò suum Anonymum inducit legentem, Χριστὸς ὁ Θεός. *Christus Deus:* utraque lectio ad rem facit. Verum voces ἐν ᾧ σωτὴρ, καὶ, desiderantur in nostro codice, amanuensis incuria; commodius enim conjungeretur hoc pacto, յորում Փրկիչն և Տէր etc.

2 Pro ժ. 80. in margine codicis Arm. notatur կ. 70. mendose, ad vestigium tamen Gr. apographi praeferentis ͵δχέ, 4670. pro ͵δχπ'. 4680. id enim certo certius postulat mox inserendus Eusebii calculus, cum inter secundum Darii annum, ac Tiberii quintodecimum posuit annos 548. illumque Tiberii annum connectit cum anno mundi 5228. ex quo sequitur ut etiam secundus Darii annus incidat in annum mundi 4680. tot enim anni soli cum altero 548. conjuncti efficiunt summam 5228. neque aliter. Unde et Scal. absolute dixit in adnot. p. 429. ad 32. π ͵δχέ. Legendum ͵δχπ' ꞓ.

3 Gr. corrupte ͵εσιέ. 215. quare asterisco notatum ab Scal. atque in adnot. 429. ad 52. jure emendatum, ͵εσκή. 5228. ut constanter lectio nostra exhibet.

[illegible]

Vicennalia Constantini victoris augusti, anni ccc. Colligitur juxta Hebraeos summa temporis, ad annos MMMMMDXVIII [1], secundum (nimirum) Septuaginta versionem. Siquidem juxta Judaeorum (exemplar) Hebraicum fit diminutio annorum MCCCXXVII, et juxta Samaritarum Hebraicum DCCCCXXXV.

Hujusmodi ergo apud Hebraeos temporum dinumeratio comperitur.

(ԵԳԻՊՏԱՑԻՈՑ)·

(AEGYPTII).

[illegible]

Quomodo Ptolemaei Aegyptum, et Alexandriam tenuerunt, ita ut continetur in Aegyptiorum; Aethiopumque chronographia. Qua ratione Aegyptii Chronologiam tradunt?

[illegible]

Post Chaldaeorum, et Assyriorum, Hebraeorumque Chronographiam, tempus est ut jam Aegyptiorum commentaria percurramus.

Diodorus in prima historica Bibliotheca ita scribit: quod nempe [2] »Fr

Τιβερίου, ἔτη* ςις΄. Ἀπὸ δὲ πεντεκαιδεκάτου ἔτους Τιβερίου, ἐπὶ τὴν εἰκοσαετηρίδα Κωνσταντίνου τοῦ νικητοῦ Σεβαστοῦ, ἔτη τ΄. συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος (...) εἰς ἔτη* ͵εφιη΄. (͵εφκη΄.) κατὰ τὴν τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνείαν. . . .

1 Aeque legerunt Gr. et Arm. [illegible] ͵εφιη΄. 5518. at Scal. corrigi voluit per parenthesim (͵εφκη΄). 5528. jure meritoque, non enim anni conficiuntur ex annis 300. et 5228. quos praemisit Auctor. Dubitari tamen potest, ne forte solus numerus 5228. sit corrigendus, legendusque 5218. tunc enim constanter servandi sunt alii numeri 4670, et 5518. Confer et locum Canonis, quo intelligitur annos 296. actos fuisse a xv. anno Tiberii usque ad Vicennalia Constantini magni, et consequenter hic late scriptum fuisse 300. pro 296.

2 Gr. textum Diodori restituimus per locum citatum, juxta accuratam edit. Amstelodami, 1696. ex recensione doctissimi Petri Wesselingii, cum notis variorum.

[illegible]

bulantur nonnulli ex ipsis primum in Aegypto dominatos fuisse Deos et Heroes, annis paullo minus myriade et sex millibus [1]: postremum vero Deorum omnium regnasse (filium) Isidos Orum [2]. Postea vero homines regioni imperitasse dicunt tempore Miridi [3], per annos aliquanto minus quam quinque mille, usque ad clxx (x) [4] Olympiadem, qua nos Aegyptum accessimus, regnante Ptolemaeo, qui novus Dionysus appellabatur «.

(Diod. Sicul. I. 2.)

Μυθολογοῦσι δ' αὐτῶν τινὲς τὸ μὲν πρῶτον ἄρξαι τῆς Αἰγύπτου θεούς τε καὶ ἥρωας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἔσχατον βασιλεῦσαι τὸν Ἴσιδος Ὧρον. ὑπ' ἀνθρώπων δὲ τὴν χώραν βεβασιλεῦσθαι φασὶν ἀπὸ Μύριδος ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεντακισχιλίων, μέχρι τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν παρεβάλομεν εἰς Αἴγυπτον, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων.

1 Hodierna lectio Diod. habet *μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων*, *myriadum et octomille*, sive ut Lat. Interp. expressit, *octies et decies mille*. Sed Eusebius legit *μυρίων καὶ ἑξακισχιλίων*, sive *ἑξακισχιλίων*, minus nempe duobus millibus.

2 [illegible] non tantum confuse exaratum a librario, sed quoque abundantia litterae [illegible] lego separatim hoc pacto [illegible] ([illegible]). Ubi clare cernitur observatam ab Interprete nostro ipsam Gr. dialectum *τὸν Ἴσιδος Ὧρον*. *Isidos Orum*, sc. *Orum Isidis filium*. (Idem et alibi fecit, sed clarius vertens [illegible].) Lat. Interp. exposite reddidit, *ultimusque rex fuit Horus, Iside natus*: ubi sane nescio qua de causa suppressit vocem *θεῶν*, cui juxta nostram lectionem praeponendum *πάντων τῶν*.

3 Optima lectio Eusebii nostri, ad normam codicum Diodori Mss. qui habent *Μοίριδος* vel *Μύριδος*, maxime si legatur *ἐπί*, pro *ἀπό*. Verum haec neglexerunt qui Diodorum ediderunt, atque voluerunt legi, ut nunc habetur, *ἀπὸ μυριάδος*, quo factum est, ut omnes fere eruditi insudarent ob hanc corruptissimam lectionem, inaniter utique; cum enim nomen regis *Μύριδος* confuderant semel cum numerali voce *μυριάδος*, consequenter haesitare coeperunt, satis concecii, vix ferendum tam ingentem annorum numerum, *Myriadum quinque mille*, seu *quinque millies decem mille*; ita ut Lat. Interp. absurditatem volens subterfugere, ad arbitrium haec reposuerit, *quindecim fere millia*; alii vero critici valde incerti, varias protulere solutiones. Vide fusam adnot. Wessel. in locum citatum, ita incipientem. » Exercuit hic locus industriam doctissimorum virorum Jac. Capelli, et Jac. Perizonii, etc «.

4 Correctius habetur apud Diod. *μέχρι τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς Ὀλυμπιάδος*, *usque ad centesimam et octogesimam Olympiadem*,

Բայց ՚ի նոցանէ զմեծ մասն ունել զիշխանութիւն աշխարհաշէն բնակիչ թագաւորաց յիշէ. և սակաւ մասն եթովպացւոց և պարսից և մակեդոնացւոց. Եթովպացւոց չորից միայն թագաւորել. և զայն ոչ կարգաւ բաժանել, այլ ցանցառ ամաց, ամէն ընդ ամենայն սակաւ ինչ պակաս քան ՚ԼԶ. Իսկ ՚ի պարսից տէրութեան կամարարաց ազգին զինուց և սպառազինութեամբ կամբիւսեայ արքայէ, ՃԼ ամաց՝ յեգիպտացւոցն գործեալ ապստամբութիւնն. քանզի ոչ կարէին տանել ծանրատաղտուկ վերակացութեան, և յաշխարհին զիւր աստուածութեանց. Յետ որոյ մակեդոնացւոցն տիրել և այլոց ՚ի մակեդոնացւոց զՅԻԶ ամս. և զայլ ամենայն ժամանակսն անհատապէս բնակ աշխարհաՀին թագաւորք՝ տիրեալ եղեն.

» Verum ex illis (imperii intervallis) quoad magnam partem, principatum tenuerunt reges, qui nati erant ea in regione: quoad vero partem exiguam Aethiopes, ac Persae, et Macedones. Aethiopes enim (reges) quatuor tantum regnarunt; iique haud continua successione, sed interrupte [2], totis annis, paullo minus, xxxvi. Sub Persarum vero imperio (fuit Aegyptus), gente armis armatisque a Cambyse rege subacta, annis v. supra cxxx. (usque) ad rebellionem [3] ab Aegyptiis excogitatam: quippe qui nequirent tam molestam administrationem simulque in Deos regionis (suae) piacula, aequo animo ferre. Deinde Macedones potiti, caeterique ex Macedonibus, annis sex supra cccxx. Omnia vero reliqua tempora sub propriis

Τούτων δὲ τὰ μὲν πλεῖστα κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν ἐγχωρίους βασιλεῖς, ὀλίγα δὲ Αἰθίοπας καὶ Πέρσας καὶ Μακεδόνας. Αἰθίοπας μὲν οὖν ἄρξαι τέσσαρας, οὐ κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ἐκ διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἓξ καὶ τριάκοντα. Πέρσας δ' ἡγήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὅπλοις καταστρεψαμένου τὸ ἔθνος, πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι, σὺν ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐποιήσαντο, φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγχωρίους θεοὺς ἀσέβειαν. ἐσχάτους δὲ Μακεδόνας ἄρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδόνων ἓξ ἔτη πρὸς τοῖς διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα. τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἅπαντας διατελέσαι βασιλεύοντας τῆς χώρας

ita ut, vel in cod. nostrum irrepserit ς. 70. pro π. 80. vel apographum Eusebii mendose habuerit ἑβδομηκοντα pro ὀγδοηκοντα.

2 Ἐκ διαστήματος, ad verbum *ex spatio*, seu *per intervallum*, quo signatur interrupta regum successio. Eo sane conceptu Interp. noster dixit composito fere vocabulo ցանցառ ամաց, quod ad verbum resolvitur, *disseminatum*, vel *dispersum huc illuc*, scilicet absque continua serie. Potest tamen dici quod noster legerit in Gr. ἐκ διεστήματος, id enim proxime accedit ad Arm. vocem. In sequentibus Lat. Interp. siluit significationem vocis τὰ πάντα, ընդ ամենայն, *per totum*, *universim*, sc. *omnes anni*.

3 Reservata in Gr. praepositione σὺν, textus Arm. յեգիպտացւոցն գործեալ ապստամբութիւնն, sic accipiendus erit, ընդ ապստամբութեան գործելոյ յեգիպտացւոց, seu հանդերձ ապստամբութեամբն, una cum rebellione.

նախնեացն՝ երեք Հ. այր և կանանցն հնգիւք։

Ո րոց ամենեցուն խոկ քուրմքն ունէին զնշանակեալսն 'ի մեհենականս 'ի հնոց ժամանակաց՝ մինչ 'ի սպասաւորս 'ի պաշտօնատուս աւանդելով թէ որպիսի ոք յիւրաքանչիւր թագաւորացն եղև առաքինութեամբ և քաջութեամբ, և անձամբ և յաղթութեամբ. և թէ զինչ ինչ յիւրաքանչիւր ժամանակս գործեցին։ Բայց մեզ զիւրաքանչիւր առանձին կարգել 'ի նոյն գանձս զաւանդութիւնս է, և անօգուտ 'ի բազմաշխատութեան զգիրել։ Ամենանայն զի և բազում խոկ 'ի նոցանէ անօգուտ զիւրաքանչիւր ժամանակս գտանէին։ Այսոքիկ զայսն Դիոդորոս գիտացաւ։

Արժան է և պատշաճ է և զՄանեթեայն եգիպտացւոյն 'ի նոյն յարել. յորում հաստատագոյնս թուի կալ պատմութեան։

regionis regibus, viris nempe septuaginta super cccc, foeminisque quinque transierunt«.

» De quibus omnibus monumenta Sacerdotes in fanorum archiviis habebant, ab antiquis temporibus tradita jugiter de successore ad successorem, qualis nempe unusquisque regum virtute ac fortitudine, animo et magnanimitate[1] fuerit; quaeque quolibet tempore (singuli) fecerint[2]. Nobis tamen singulorum gesta conscribere otiosum, atque extra modum inutile videtur; praesertim quod plurimi eorum inutiles suis in singulis temporibus reperti sunt[3]«. Haec ita Diodorus.

Jamque operae pretium est Manethi quoque dicta de Aegyptiis adjicere; in quo magis constare videtur historia.

ἐγχωρίους, ἄνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας δὲ πέντε.

Περὶ ὧν ἁπάντων οἱ μὲν ἱερεῖς εἶχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ παλαιῶν χρόνων ἀεὶ τοῖς διαδόχοις παραδιδομένας, ὁπηλίκος ἕκαστος τῶν βασιλευσάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὁποῖός τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους ἑκάστῳ πραχθέντα. ἡμῖν δὲ περὶ ἑκάστου τὰ κατὰ μέρος μακρὸν ἂν εἴη καὶ περίεργον γράφειν, ὡς ἂν τῶν πλείστων ἀχρήστων περιειλημμένων....

1 Nisi aliter legerit Interpres noster, istâ rem exposuit, pro duobus vocabulis τῷ μεγέθει, καὶ τῇ φύσει, quatuor haec reponens, [illegible], duplicatis nempe vocibus ad rei majorem expressionem ornatumque. Ubi apud Lat. Interp. pro uno usurpatur *magnitudo*, pro altero *natura*, ut sonant Gr. voces. Arm. [illegible], apprime indicat *personam*, sed ponitur passim pro *anima* aut *animo*, hic vero pro *natura* sumpsit Interp. sicut ex opposito [illegible], sc. *natura*, aliquando ponitur pro [illegible], *persona*.

2 Vel ita exponere poteramus, ut expressit Lat. Interp. Gr. textum, *et quid suo quisque tempore egerit*.

3 Lat. Interp. Diod. non tam pro iis, qui agunt, quam pro rebus actis voluit accipi illud τῶν πλείστων: atque hinc sic reddidit, *in his plurima nullius usus continentur*.

[illegible]

Ex Manethi Aegyptiacis monumentis, qui tribus tomis contexuit commentaria de Diis, Semideis, et Manibus, atque mortalibus regibus, qui Aegyptiis imperarunt usque ad Darium regem Persarum.

[illegible]

Primus homo apud Aegyptios Vulcanus [1], qui ignis inventor ipsis fuit; a quo Sol. (Post) quem (supple, Agathodaemon; post eum) Saturnus; post hunc Osiris; ac deinde Typhon frater Osiridis; post quem Orus Osiridis et Isidis filius. Aegyptii primi hi dominati sunt. Post quos per successionem protractum est regnum usque ad Bitem, in spatio annorum myriadis triumque millium et nongentorum, juxta annos Lunares, triginta inquam dierum numerum: hodiernum enim mensem unum, illi annum vocabant.

Post Deos regnavit gens Semideorum annis mcclv. Atque item alii reges dominati sunt annis mdcccxvii. Post quos alii xxx. reges Memphites, annis mdccxc. Post eos alii Thynites x. reges, annis cccl. Ac deinde Manium et Semideorum regnum annis mmmmmdcccxiii. Simul omnes anni recensentur, myrias (et) mille: qui etiam lunares sunt, scilicet menstrui.

Computantur simul omnes anni h-

1 *Vulcanum* diximus ad usum Latinorum, aliter Arm. ubique Gr. dialectum praesefert, [illegible]. Ἥφαιστος, sicut et [illegible], Κρόνος, qui Latinis *Saturnus*. Sed de his consulas velim Diodorum in Lib. I. p. 16. 17. ubi fusè agitur de hujusmodi rebus. Nec non Syncellus catalogum istorum regum ex Manethone ipso inserit p. 15. et 40. quibus ex locis non pauca possunt colligi ad illustrandum hunc locum. Vide et Choren. 1. 6. etc.

նայն զոր եգիպտացիքն պատմեն՝ լինել դիցն և դիւցազանց և ուրուականացն՝ ամս լուսնականս՝ երկուս բիւրս, չորս հազարս, և Ջ. որ լինին ըստ արեգականն ամք ՍՄԶ. Զոր թէ համեմատեսցես ընդ եբրայեցւոց ժամանակագրութեանն՝ զնոյն կէտս գտանես զամենեւին. Միսրայիմ եգիպտոս առ 'ի յեբրայեցւոց Մեծրայիմ անուանի. լինի Մեծրայիմ յետ բազում ժամանակաց 'ի ջրհեղեղէն. Միսրայիմ յետ ջրհեղեղին՝ քամայ որդւոյն նոյի լինի եգիպտոս, որ և Մեծրայիմ. և նախ զբնակութեան յեգիպտոս նա չոգաւ, մինչդեռ սկիզբն էր ազգացն սփռելոյ. Իսկ նախ քան զջրհեղեղն յադամայ գումարեալ ըստ եբրայեցւոց ամք ՍՄԽԲ.

Դի զենց է ասել. Հաճոյ եգիպտացւոց յառաջին ժամանակին քան զջրհեղեղն պարծել վասն նախնութեանն. Դիս ոմանս ասեն լինել զինքեանց և զդիւցազանց և ուրուականաց. զամսոց դարձուցանել յամսոյ զամս 'ի յեբրայեցւոցն պատմելոց ամսոց, լուսնաւոր ամսականաց բիւրս երկուս, և ևս աւելի համարելով. որպէս լինել այնքան ամիսս՝ որչափ և առ եբրայեցւոց զամսոցն է խնդրել, այս է 'ի նախաստեղծ մարդոյն մինչև ցՄեծրայիմ գումարելով զմերոց ժամանակացն. Միսրայիմ Մեծրայիմ էր նախնին եգիպտացւոցն, ուստի զառաջին հարստութիւն եգիպտացւոցն վարեալ է.

Իսկ եթէ աստի ևս բազմացեալ յաճախեալ գտանի թիւն ժամանակացն զատանելի, սակայն և այնմ հանդերձ

nares, quos Aegyptii referunt fuisse Deorum et Semideorum atque Manium, duae myriades, quatuor millia et DCCCC. qui secundum annos solares sunt anni MMCCVI. Quos si cum Hebraeorum Chronologia computabis, aequalem omnino (numerum) comperies. Etenim Aegyptus ab Hebraeis Mezraim nuncupatur: fuit autem Mezraim multis annis post diluvium. Siquidem post diluvium Cham filio Noe nascitur Aegyptus, qui et Mezraim: primumque ipse, dum gentium dispersionis initium fuit, Aegyptum habitandi gratia profectus est. Fuerant autem juxta Hebraeos [1] ante diluvium ab Adam collecti anni MMCCXLII.

Itaque placet Aegyptiis, priscis temporibus, quae praecesserunt diluvium, se jactare ob antiquitatem. Deos quosdam fuisse dicunt suos, Semideosque et Manes. In mensesque redactis annis apud Hebraeos enarratis, lunarium annorum myriadas duas, et amplius computant; ita ut tot fere menses fuerint, quot anni apud Hebraeos comprehenduntur; a protoplasto nempe homine usque ad Mezraim tempora nostra computando. Mezraim enim fuit Aegyptiorum priscus; a quo prima Dynastia Aegyptiorum ducenda est.

Porro si exinde quoque valde auctus temporum numerus reperiatur, tamen et illius diligenter rationem servabus...

[1] Jam monuimus, Hebraeorum nomine indiscriminatim citari ab Eusebio non tantum Judaeos, et Samaritanos in citandis eorum testibus, sed etiam Septuaginta interpretes, quorum hic laudatur calculus.

պարտ է համարել, թէ գուցէ ՚ի նմին ժամանակի բազում թագաւորաց մի- նել գլխոյ կալ եգիպտացւոց. Քանզի զԹինացիսն ասեն թագաւորել եւ զՄեմփացիս, եւ զՍայիսացիս եւ զԵթովպացիս. առ սովին եւ զայ- լոցն. եւ որպէս ինձ թուի՝ այլոց այլու- րեք, եւ Հարստութիւն այսպէս ունել, որպէս ՚ի նոյն իսկ օրէնս գրեալ կայ. ոչ միմեանց յաջորդաբար լինել միանգամայն, այլ՝ ոմանց աստ, եւ ո- մանց անդ թագաւորել. վասն որոյ եւ յաճախութիւն իսկ ամացն այսպէս ՚ի գլուխ եկն գումարել. Մեք զայս ՚ի բաց թողեալ՝ երթիցուք մանրա- մասնել յեգիպտացւոցն ժամանակա- գրութիւնս.

Յետ ուրուականացն եւ դիւցազն.

tari oporteat; forte enim iisdem temporibus multos reges Aegyptiorum (simul) fuisse contigerit. Siquidem Thynitas ajunt et Memphytas, Saitasque ac Aethiopes regnasse, ac interim alios quoque; et sicut (mihi) videtur [1], alios quidem alicubi, Dynastas vero ita se habuisse, quemadmodum in ipsa quidem eorum Lege scriptum exstat, minime autem simul consedisse (vel alterum alteri successisse), sed alios hic, aliosque illic regnare (oportuisse): et ideo tot annorum multitudo ut hoc modo colligeretur accidit. Nos vero his relictis, percurremus ex ordine Aegyptiorum Chronographias.

Post Manes et Semideos [2], Primam

(*Syncell. pag.* 43.)

Μετὰ νέκυας καὶ τοὺς ἡμιθέους, Πρώτην δυναστείαν καταριθ-

1 Locum obscurum conjectura non adeo firma nos in Lat. vertimus, ita ut nullum fere certum judicium ferri possit de certo sensu; ubi vel ipse librarius haesitans voluit in marg. reponi *երեւե- լի insignis*, pro *երեւի videtur*, nec tamen ita rem confectam dixeris.

2 Deinceps occurrit magna copia fragmentorum Gr. textus Eusebii nostri, nominatim a Syncello citati, locis signatis; ita tamen, ut identidem interserat Syncellus etiam Africani loca simillima de his rebus. Sic ergo assignat auctorem nostrum primo loco, privata hac inscriptione. *Περὶ τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν Αἰγυπτίων δυναστειῶν, ὡς Εὐσέβιος*. sc. ad verb. « *De Aegyptiorum Dynastiis post Diluvium, ut Eusebius (tradit)* ». Quo certe nomine gavisus et Scaliger, laetabundus transcripsit integrum locum inter excerpta sua p. 14. usque ad 17. quamquam permixtis nonnullis Syncelli verbis, quod vix mirandum, ob rei difficultatem. Quis autem referre potest labores sudoresque Goari in editione hujus loci, ratione jam dictae difficultatis; quod nempe Syncellus nunc Africani, nunc Eusebii locis illatis, atque iterum relatis, sua quoque interea disseminarit; quae studens Goar distincte digerere, multa tentavit, si tamen praeeligere potuerit, quid ad singulos pertineat. Africana itaque (ita sibi nimirum visa) Italicis characteribus in Latina interpretatione edidit. Eusebiana punctulis marginalibus secerni decrevit. Syncellana demum solito typis exhibenda curavit. Verum neque id satis ratum habuit, atque adeo fusiores postea addidit adnotationes, quibus se certam exhibiturum distributionem pollicitus est. Nihilominus accuratum omnino se gerere, ut optaret, nequivit, quinimmo aliquoties magis confusam rem peregit. Qua in parte minime incusandus, sed potius jure excusandus est, nec enim alius minus erravisset; sicut reapse eadem percurrens Scaliger haud paucis in locis lapsus est.

Consule, si placet, adnot. Goari p. 17. et ad 43. etc. ubi experientia edoctus suggerit alterum quoque difficultatis fontem, respectu vi-

զանց Մանեթոնի հարիւրաւոր թիւն թուել Ը․ թագաւորաց․ Յորոց առաջին եղեւ Մենես․ որ առաւելապայծառ քան զամենայն [illegible] եղեալ զիշխանութիւն․ յորմէ ըստ իւրաքանչիւր ազգի թագաւորութեանց [illegible] [illegible]․ որոց [illegible] թիւն [illegible] [illegible] [illegible]․

Dynastiam VIII. regum percensent [1]. Quorum primus fuit Menes, qui nempe praefulgens inter eos, dominationem obtinuit: a quo quaslibet regum generationes singillatim describemus: quorum successio [2] ita prorsus est.

μοῦσι βασιλέων ὀκτώ. ὧν πρῶτος γέγονε Μήνης, ὃς διασήμως αὐτῶν ἡγήσατο. ἀφ' οὗ τοὺς ἐξ ἑκάστου γένους βασιλεύσαντας ἀναγράψαμεν, ὧν ἡ διαδοχὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

delicet numerorum calculorumque dehinc catervatim se se excipientium in signandis regum annis, atque ad summam redigendis cujuslibet Dynastiae spatiis. » Raro (inquit, cui et nos subscribimus) consentiunt partiales cum totalibus; et ipsae totales ad se se invicem collegendae, in his Africani et Eusebii Aegyptiorum regum diagrammatibus, summae. Quid agerem, diu dubius haesi: has an illas emendarem, et qua componerem ratione non semel attentus perpendi: tandem ne non adeo interpolatum, quam nova ex incude prodeuntem textum viderer depeompturus, cum contractis ex Ms. defectibus potius quam nova et forsan non cunctis placitura Minerva partem Syncelliani operis praecipuam arte nimia transmutare, vel ipsi Auctori non agnoscendum foetum producere statui. Quos porro sinceriores et integriores numeros probem si quaesieris; totales, ceu qui sibi magis consentiant, et unus alteri additus expectatum ordinem teneant, probatiores, de quo te monendum duxi, respondeo. Reliqui annis a mundi conditu, imperiis, aetatibus, personis comparati, debitae possunt integritati restitui «. Haec sibi erudite statuit Goar, an vero ad amussim conservare potuerit, nec ne, quodammodo sequentes adnot. indicant. Adhaec nota, quod Syncellus nullo modo retinuit marginalem numerum in vestibulo cujusvis Dynastiae ab Eusebio exaratum, ῶ. ϰ. ϡ. ά. β́. γ́. etc. utpote redundantem, cum in textu repetitur Առաջին. Երկրորդ. *Prima*, *Secunda*, etc. Et contra de suo novos addidit numeros initio nominum cujuslibet regis, ά. β́. γ́. etc. tum in Africani, tum in Eusebii textu; quod tamen quum vix noverit Auctor noster, vel saltem codex noster, parenthesis nota intercludere decrevimus in Gr. textu, nolentes omnino expungere, ne quid de nostro interpolasse in Syncellianis fragmentis videremur. Solummodo, eam inter variantes Gr. lectiones, elegimus, quae ab Auctore nostro non abhorreret, apud Goarum, vel penes Scal. una nempe in textu retenta, altera in seriem adnot. redacta. Omitto interim infelicem illorum, qui hoc fragmentum Eusebianum eliderunt, inter se concertationem. Syncellus enim suo more invehitur in Eusebium, quod nonnihil discesserit ab Africani auctoritate. Scaliger, ut passim, tum Eusebium, tum Syncellum vellicat impudentibus sane verbis. Scaligerum demum reprehendit Goar. Sed in omnibus experimento deprehendimus correctorem potius correctioni obnoxium esse. Confer adnotationes Scal. et Goari, et minime dubitabis, quin uterque non secus a veritate abhorreat, ac iidem ipsi, quos erroris arguit.

[1] Ila quoque Gr. in plur. *καταριθμοῦσι*, *dinumerant*, vel *percensent*, Aegyptii nimirum, quorum chronologiam non ita pridem auctor noster subjungere pollicitus est. Sed Goar Syncello suo hanc periocham adscribens, voluit emendare lectionem, posito in marg. Gr. singulari verbo *καταριθμεῖ*, et hinc exposuit in textu Lat. *percenset*, quasi vero Eusebius sit, qui, Syncello teste, percensuerit sequentia: minus peccasset vir criticus, si suum examen non refudisset in textum Latinum, quem tantum adire lectores solent. Scaliger contra, anteriora quoque Syncelli verba tanquam Eusebiana transcripsit, paucis mutatis, vel potius libere adauctis.

[2] Sincerissima, idemque optima lectio, qua demonstratur Gr. textum apud Sync. obscuratum esse, et sic legendum, *ἀναγράψομεν*, ὧν ἡ

Memes Thynites [1], et hujus vii. filii [2], quem Herodotus Mina nuncupavit, regnavit annis xxx [3]. Hic vel ultra regionis limites cum exercitu progreditur, et illustris famosusque habetur; atque ab hippopotamo [4] raptus est. Athotis hujus filius obtinuit (regnum) annis xxvii. et in Memphi urbe regiam aedificavit; qui et medicinam exercuit, atque de modo corpora dissecandi libros conscripsit. Cencenis istius filius, annis xxxix. Vavenephis, annis xlii. cujus tempore fames regionem occupavit, qui et pyramidas [5] ad Cochonem (vel, juxta

Μήνης Θινίτης, καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι (ιζ', ἐν ἄλλῳ δὲ) ζ', ὃν Ἡρόδοτος Μῆνα ὠνόμασεν, ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ξ'. οὗτος ὑπερόριον στρατείαν ἐποιήσατο, καὶ ἔνδοξος ἐκρίθη, ὑπὸ δὲ Ἱπποποτάμου ἡρπάσθη. (β'.) Ἄθωθις ὁ τούτου υἱὸς ἦρξεν ἔτεσι κζ'. καὶ τὰ ἐν Μέμφει βασίλεια ᾠκοδόμησεν, ἰατρικήν τε ἐξήσκησε, καὶ βίβλους ἀνατομικὰς συνέγραψεν. (γ'.) Κενκένης ὁ τούτου υἱὸς ἔτη λθ'. (δ'.) Οὐενέφης ἔτη μβ'. ἐφ' οὗ λιμὸς κατέσχε τὴν χώραν, ὃς καὶ τὰς πυραμίδας τὰς περὶ Κωχώμην ἤγειρεν. (ε'.) Οὐσαφαὴς ἔτη κ'. (ς'.)

διαδοχὴ etc. ex quo tritus sensus mox oritur; ubi tamen Goar et Scal. confuse legerunt, ἀναγραψαμένων ἡ διαδοχὴ, quo totius perioli obscura redditur sententia, ita ut Goar vix demum per parenthesim alienum studuerit exprimere sensum, hoc pacto. » A quo series omnis, (prout ex gentibus singulis reges octo quidam descripserunt) hunc in modum deducitur «. Quam longe a mente auctoris vel invitus distans.

1 *Memes* facile potuit exarari pro *Menes*, aut vice versa. Verum lectio Arm. Թինացի. Thyn indicat legendum in Graec. Θυνίτης, vel saltem Θινίτης juxta Scal. non autem, ut Goar habet, Θινίτης: medium tenet Africanus ipso Goaro legente Θινίτης, pro quo mendose repositum fuit in Lat. *Thecinites*.

2 Syncellus ιζ'. ἐν ἄλλῳ δὲ ζ'. quo monuit in suo apographo legi xvii. in altero vero exemplari vii. quorum postremum exhibet lectio nostra, eamque genuinam esse, vel ipse successorum numerus demonstrare videtur; siquidem hic ἀπόγονοι posteros primi regis assignant, aliter Interp. Arm. որդիք dicit late sumptum, pro filios et filiorum filios declarans, quo sensu, si putatur, apud Africanum omnes Menis successores notantur, voce υἱός, *Filius*; vel reapse dici potest, septem proles uni patri successerint, quod tamen non patitur annorum multitudo.

3 Apud Sync. ξ'. lx. cui suffragatur quodammodo et Africanus ab eo citatus, cum habeat ξϐ'. lxii.

4 Quum Ἱπποπόταμος sit nomen compositum ab ἵππος, equus, et ποταμός, *flumen*, apposite Arm. Interp. rem exprimendi causa reddidit, ձիակերպ նհանգ գետոյ, i. e. bestia fluminis, equiformis. Quoniam tamen Latini more Graecorum solito dicere *Hippopotamus*, id et nos usurpavimus.

5 Significationem vocis բուրգն, ubi ... quae infra exprimitur բուրգն, et Gr. quae πυραμίδα, potius exponere in animum induximus. Et quidem occurrunt aliqua vocabula apud ...

...ղաքն շինեաց. որ եւ կոչեցաւ ան-
Քոյ անուամբ կանգնեցելոյ. Ուսա-
փայիս ամս Ի. Նիբեայիս ամս ԻԶ.
Մեմփսէս ամս ԺԸ. առ որով բա-
զում իրք անօրէնութեան գործեցան,
եւ մեծամեծ ապականութիւնք. Ուբ-
ենթիս ամս ԻԶ. Ամենեքեան թա-
գաւորեցին ամս ՄԺԲ.

Բ. Երկրորդ հարստութիւն Թ
թագաւորաց. նախ՝ Բոքոս. առ
որով մեծ վիհ ի Բուբաստոն քաղաքի
եղեւ, եւ բազումք կորեան. Յետ որոյ
Կեքոոս որ եւ Ապիս, եւ Մնեւիս, այլեւ

Choc villam) crexit. Usaphais, annis xx [1]. Niebais, annis xxvi. Mempses, annis xviii. Sub quo plurima facinora facta sunt, maximaeque corruptiones [2]. Vibethis, annis xxvi. Omnes simul regnaverunt annos ccxii.

ii. Secunda Dynastia regum ix. Primo, Bochus [3]. Sub quo ingens terrae hiatus in Bubastone factus est, multique perierunt. Post quem Cechous [4]; qui et Apis, et Mnevis, nec

Νιεβὰς ἔτη κϛ'. (ζ'.) Σεμέμψης ἔτη ιη'. ἐφ' οὗ πολλὰ παράσημα ἐγένετο, καὶ μεγίστη φθορά. (η'.) Οὐβιένθης ἔτη κϛ'. Οἱ δὲ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σιβ'.

Δευτέρα δυναστεία βασιλέων θ'. α'. Βῶχος, ἐφ' οὗ χάσμα κατὰ Βούβαστον ἐγένετο καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο. (β'.) Μεθ' ὃν καὶ (δεύτερος) Χοὸς, ὅτι καὶ Ἆπις, καὶ ὁ Μνεύις, ἀλλὰ καὶ ὁ Μενδή-

terpretem nostrum vetustissima, ac fere apud nuperrimos inaudita, quod profecto vetustatem ejusdem aetatis significaverit. Quid autem legerit Interp. Arm. pro Κωχώνην, ut hodie apud Sync. habetur, haesitabis? Siquidem supposito quod conjunctim legendum sit in codice nostro անքոյանուամբ. Gr. fuit περὶ Χοούνην, sin autem disjunctim ան Քոյ անուամբ, Gr. debuit esse περὶ Χὸ χώραν (seu χώρην).

1 Africanus apud Sync. suffragatur nostrae lectioni quoad litteram ι. in nominibus Οὐσαφαΐδος, et Νιεβίδος, quae sicis in genitivo reponit ille, vel ut Goar voluit, in nominativo, semper adjuncta voce υἱὸς, ut jam diximus. Caeterùm annos Usaphaidis κ'. xx. congruentes Eusebio nostro apud Syncellum repertos, Scal. mendose legit ι. x. Pro autem Mempses Sync. legit apud Euseb. Σεμέμψης, Semempses, et apud Afric. Σεμέμψης, Semempsis.

2 Ad verbum ita sonat et Gr. μεγίστη φθορά, maxima corruptio, quamvis Goar liberiore sententia reddit in Lat. » horrendaque pestis per regionem grassata est «. Sed quid de antecedenti voce sentiendum est? nam παράσημα significat aliquid insigne extraordinarium, tam felix ac laudabile, quam adversum, et vituperandum. Pariter sonat et vox Arm. չարագործութիւն, duplici modo sumi potest, apprime verò secundo, perinde ac apud Lat. facinus: ideoque ea voce uti interim placuit. Goar prodigia dixit, quod et nobis haud displicet; praesertim respectu alterius loci, qui paullo infra occurrit, et videtur significare opera insignia. In sacris litteris pro una voce Arm. չարագործ. Vulg. Lat. diversa haec vocabula usurpavit, prodigium, Psal. lxx. 7. abominatio, Ps. lxxxvii. 9. sterquilinium, Jerem. viii. 2. purgamenta, 1. Corinth. iv. 13.

3 Hoc sane probatur emendatio Goari in marg. α'. Βῶχος, in nominativo, quum in textu habeatur cum Scal. in genitivo πρώτου Βώχου, corrupte. Item probatur lectio Scal. κατὰ Βούβαστον, juxta Africanum, quem et Goar in marg. notavit, cum in textu conjunctim, ideoque mendose habeatur κατοβουβάστου. Porro Goar in serie regum hujus secundae Dynastiae confundit textum Eusebianum cum illo Africani.

4 Constans lectio apographi nostri fuit Μεθ' ὃν, Κεχοὸς, vel Καιχῶος. Syncellus tamen legit separatim καὶ Χοὸς, et Choos, quod vix cohaerere videtur; ut nihil dicam de numero ordinali interjecto δεύτερος, quum praemissum erat β'. quod idem sonat. Scal. satis bene suppressit

[illegible]

non Mendesius caper [1], tamquam Dii habiti sunt. Postea Biophis, sub quo lex sancita, qua foeminis quoque regni honor delatus fuit. Post istos alii adhuc tres; quorum aetate nullum insigne opus [2] factum est. Sub septimo, commentores fabularum Nilum fluvium diebus xi. melle aqua permisto fluxisse ajunt. Post quem Sesochris, annis xlviii. cujus [3] proceritas cubitis v. et latitudo palmis iii. fuisse dicitur [4]. Sub nono autem nihil memoria

σιος τράγος θεοὶ ἐνομίσθησαν: (γ'.) Βίοφις, ἐφ' οὗ ἐκρίθη καὶ τὰς γυναῖκας βασιλείας γέρας ἔχειν, καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι τρεῖς, ἐφ' ὧν οὐδὲν παράσημον ἐγένετο. (ζ'.) Ἐπὶ τοῦ ἑβδόμου μυθεύεται Νεῖλον μέλιτι κεκραμμένον ἡμέρας ἕνδεκα ῥυῆναι. Μεθ' ὃν Σέσωχρις ἔτη μη'. ὃς λέγεται γεγονέναι ὕψος πηχῶν ε'. παλαιστῶν γ'.

unum ex iteratis numeris, sed in eo lapsus est, quod abstulerit ex primo loco, ubi tenendum esset, et secundo loco inter καὶ et Χόος retinuit. Sequens autem lectio nostra [illegible], indicat lectum in Gr. separatim ὁ τε, sc. qui etiam, quique, quo posito, videtur Apis connecti cum Cechoo, ut cognomen nomini additum. Sed quia alii legunt junctim ὅτε, i. e. quando, vel quo tempore, hinc et Apis separatur a Cechoo, vel Choo, Diisque sequentibus conjungitur: quum ergo haec putatur certa lectio, possumus et nos similem elicere sententiam e nostra lectione, si puncto terminativo sejungamus nomina hoc modo [illegible] etc.

1 Pro Gr. τράγος, quod Armeniis est [illegible] Latinis, hircus, caper, etc. Interpres noster interuit [illegible], caurid, quae vox inaudita apud posteros Armeniorum, videtur quodammodo convenire cum Lat. Caper, quasi veteres appellare capros solerent nomine Cabres vel caureles. Aliter vero lectum in Gr. ut nomen proprium, e. g. Κάβειρες, dicuntur esse Dii Samothracum, vel ut nomen adjectum, v. g. καῦρος, stolidum assignat. Adde quod quamvis τράγος hircum apprime sonet, alias tamen significationes habet, quarum uni forsan respondet [illegible]. Nobis interim placuit Latinum interpretem sequi, et reponere Caper pro [illegible] vel τράγῳ: maxime quod datur apud fabulatores Mendesius caper Deus Aegyptiorum, sive hircus quem colebant incolae Mendis Aegyptiae urbis. Verum, ut quidam ajunt, hircus ipse Aegyptiorum lingua Mendes appellabatur, ita et Mendesius significet hic adjective Mendesianus, [illegible].

2 En iterum voces [illegible], παράσημον: quoniam autem hoc in loco certum est hisce vocibus opus insigne declarari, idem hic dicendum erat et supra. Goar, qui ibi prodigia dixerat, hic apposite ad sensum dixit, nil notatu dignum.

3 Haec occurrunt apud Sync. p. 55. B. quae tamen postponens Scaliger, Africani verba in p. 54. C. posita pro Eusebianis exscripsit, imo et Syncelliana iis adjunxit. Neque Goar, qui jure reprehendit Scaligerum, sibi constare videtur: utriusque dubia Auctor noster nunc primum solvit.

4 Lacunam hic notavit Goar interpunctionibus, ubi revera nulla est: nisi quod ipse omiserit in Latinum convertere has voces, λέγεται γεγονέναι, quae tum in Gr. tum in Armeniano niuntur; suspicor ne forte lectionem Scaligeri juxta Africanum sibi conciliaverit. In sequentibus emendanda Gr. lectio: nam quod ibi habetur, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐννέα, procul dubio legendum est ad normam Arm. codicis, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνάτου, cujus tamen regis nomen suppressit Eu-

ու. Թ երրորդական ոչ ինչ արժանի յի-շատակի գործեցաւ. իսկ ․․ Եւ թագաւորեցին ամս ՄՂԷ ։

Գ․ Երրորդ Հարստութիւն Մեմփացւոց Է թագաւորաց․ Նեքերովքիս․ առ որով Լիբէացիք ապստամբեցին յԵգիպտացւոց․ և յանդգնեալ աճել լուսնին՝ առ ահին կամաւ զանձինս անդրէն ՚ի ծառայութիւն։ Զկնի որոյ Սեսորթոս, որ Ասկղեպիոս կոչեցաւ յԵգիպտացւոց վասն բժշկականին արուեստին․ Սա և գերածոյ վիմօք և գիտ հանգամանս շինուածոյ․ այլև գիրս գծելոյ եղաւ փոյթ յանձին․ Իսկ այլ և վեցքն ոչ ինչ արժանի յիշատակի գործեցին․ Եւ և թագաւորեցին ամս ՃՂԷ ։

Դ․ Չորրորդ Հարստութիւն ԺԷ թագաւորաց Մեմփացւոց՝ յայլմէ ազգէ թագաւորութեանն․ որոց երրորդ Սուփիս․ որ զմեծ պիրամիդն կանգնեաց, զորմէ ասէ Հերոդոտոս

dignum fuit gestum. Regnaruntque (simul) annis ccxcvii.

iii. Tertia Dynastia Memphitarum regum viii. Necherochis [1], sub quo Libyes adversum Aegyptios rebellarunt: quumque Luna importune aucta fuerit, metu ducti, seipsos rursum in servitutem dedidere. Post quem Sesorthus, qui ob medicam artem Aesculapius ab Aegyptiis vocatus est. Hic etiam sectis lapidibus aedificandi modum invenit, atque literis exarandis curam impendit. Sex caeteri autem nihil memoratu dignum gesserunt. Quique regnarunt annis cxcvii [2].

iv. Quarta Dynastia Memphitarum regum xvii: ex alia stirpe regni: quorum tertius Suphis, qui magnam illam pyramidem erexit, quam a Cheope factam Herodotus dicit: qui et su-

τὸ μέγεθος. ἐπὶ δὲ τοὺς ἐννέα οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ὑπῆρχεν, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτεσι σϟζʹ.

Τρίτη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων ηʹ. Νεχέρωχις, ἐφ' οὗ Λίβυες ἀπέστησαν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς σελήνης παρὰ λόγον αὐξηθείσης διὰ δέος ἑαυτοὺς παρέδοσαν. μεθ' ὃν Σέσορθος, ὃς Ἀσκληπιὸς παρ' Αἰγυπτίοις ἐκλήθη διὰ τὴν ἰατρικήν. οὗτος καὶ τὴν διὰ ξεστῶν λίθων οἰκοδομὴν εὕρατο, ἀλλὰ καὶ γραφῆς ἐπεμελήθη. οἱ δὲ λοιποὶ ἓξ οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ἔπραξαν, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτεσι ρϟηʹ.

Τετάρτη δυναστεία βασιλέων ιζʹ. Μεμφιτῶν συγγενείας ἑτέρας βασιλείας, ὧν τρίτος Σοῦφις, ὃς τὴν μεγίστην πυραμίδα ἐγείρας, ἥν φησιν Ἡρόδοτος ὑπὸ Χέοπος γεγονέναι. ὃς καὶ ὑπερόπτης εἰς θεοὺς γέγονεν, ὡς μετανοήσαντα αὐτὸν τὴν ἱερὰν συγγράψαι βί-

sebius, quod ab Africano Χέοψ dicitur; sicut etiam de aliis inferius idem agit, quorum nomina apud Africanum leguntur.

1 Haud dissimiliter habet Scal. Νεχέρωχις, Goar corrupte, Ναχέρωχις, omitto Africanum legentem Νεχερώφης.

2 Apud Sync. uno auctior, ρϟηʹ. cxcviii. ita ut vel in Arm. legendum Ը pro Է, vel in Gr. ζʹ. pro ηʹ.

'ի քրմութիւն գործեաց . որ և ամբարշտութեան առ դիւսն գտանէր . մինչև զղջացաւ, և զՄեհենականն մատենականն գրեաց . զոր իբրև զմեծ ինչ ստացուածս ունէին Եգիպտացիքն . Իսկ այլոցն ոչինչ արժանի յիշատակի գրեցաւ . Որք և թագաւորեցին ամս ՆԻԸ .

Ե . Հինգերորդ հարստութիւն ԼԱ թագաւորաց Եղեփանտինացւոց . առաջինն Օթէոս . սա յիւրոց սպասաւորաց սպանաւ . Չորրորդն Փիոփս, վեցամեայ սկսեալ թագաւորեաց . և կալաւ մինչև Ճ ամի .

Զ . Վեցերորդ հարստութիւն . Կին մի անուամբ Նիտովկրիս թագաւորեաց . որ յիւրում ժամանակին քաջ քան զամենայն արս էր , և գեղեցիկ

perbus in Deos inventus est, usquedum eum (hujusce rei) poenituit, et libros Sacrarii [1] conscripsit; quos velut magnas opes habebant Aegyptii. De caeteris vero nihil memoria dignum scriptum est. Quique regnarunt annos cccexxviii.

v. Quinta Dynastia regum xxxi. Elephantiniorum: quorum primus Othius [2]. Hic a suis satellitibus occisus est. Quartus Phiops [3], sexennis regnare coepit; tenuitque usque ad annum c [4].

vi. Sexta Dynastia [5]. Mulier quaedam Nitocris nomine regnavit: quae omnium sui temporis virorum fortissima erat, atque omnium foeminarum

βλον, ἣν ὡς μέγα χρῆμα Αἰγύπτιοι περιέπουσι. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ἀνεγράφη, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη υμή.

Πέμπτη δυναστεία βασιλέων τριάκοντα ἕνος ἐξ Ελεφαντίνης, ὧν πρῶτος Οθόης. οὗτος ὑπὸ τῶν δορυφόρων ἀνῃρέθη. Ὁ δὲ δ'. Φίωψ ἑξαετὴς ἀρξάμενος ἐβασίλευσε μέχρις ἐτῶν ρ'.

Ἕκτη δυναστεία. Γυνὴ Νίτωκρις ἐβασίλευσε τῶν κατ' αὐτὴν γεννικωτάτη καὶ εὐμορφοτάτη, ξανθὴ τε τὴν χρόαν ὑπάρξασα, ἣ καὶ

1 Pro τὴν ἱερὰν βίβλον, sc. *sacrum librum*, magis ad sensum, quam ad verbum dictum est in Armen. *Մեհենական մատեան*, quum soleat Interpres noster pro sacris profanarum Gentium hoc nomen *Մեհենական* usurpare, quod minime conveniret Latine reddere *templarium* vel *delubricum*. Nobis vox *Sacrarium* placuit, locum enim sacrum declarat. *Sacrum* autem obtinet etiam locum vocis *templum*, juxta Gr. *ἱερόν*.

2 Goar juxta Syncellum suum, tam in Euseb. quam in Afric. legit Οθόης, vel Οθόης, ubi noster legebat Οθίος, vel Οθόιος. Scal. vero concise, Οόης.

3 Ita accurate etiam Goar in Gr. Φίωψ, pro quo Scal. redundanter effert Αφίωψ.

4 Quum vix declarasset Auctor, vitaene, an regni annus centenarius impletus fuerit, quorum unus sexennio alterum superat, Goar explicatione usus, sic rem exposuit, ut et ad centum usque annos vitam regnumque produxit. Sed videtur non ita rem adhuc perfecisse, tam si reapse regnavit c. annos, vixit cvi. annos, Sin autem vixit c. annos, regnavit xciv. annos. Hoc sane affirmat et ipse Goar in adnot. p. 19 ad 46.

5 Goar in marg. notat, *deest nonnihil*, textus tamen Eusebianus tum apud Sync. tum in Arm. cod. integrè se habet, cum summae annorum in v. et vi. dynastiis simul accipiantur; nisi forte velit Goar eadem ubique penes Eusebium legi, quae leguntur apud Africanum, qui tamen in multis differt, maximeque, quintae ac sextae Dynastiarum distributiones prorsus aliter exhibet; ita ut Syncellus ipse coarguat ibi Eusebium, quod nempe Africani vestigiis omnino insistere noluerit, quum vix aliunde haec desumere potuerit, quod tamen adhuc quaerendum.

լինի զամենայն կանայս, խարտեաշ և կարմրայտ. զնմանէ ասեն շինել զերրորդ բրգաձևն, որ է ցուցան բլրաձև. Եւ թագաւորեցին ամս ՄԳ.

Է. Եօթներորդ հարստութիւն Մեմփացւոց Ե թագաւորաց. որք թագաւորեցին ամս ՀԵ.

Ը. Ութերորդ հարստութիւն Մեմփացւոց Ե թագաւորաց. որք թագաւորեցին ամս Ճ.

Թ. Իններորդ հարստութիւն Հե-

pulcherrima, flavo colore, et rubris genis: ipsamque ajunt, tertiam pyramidem aedificasse; quae est moles erecta collis instar [1]. Qui regnaverunt [2] annis CCIII.

VII. Septima Dynastia Memphitarum regum V. qui regnaverunt annis [3] LXXV.

VIII. Octava Dynastia Memphitarum V. regum [4], qui regnarunt annis C.

IX. Nona Dynastia quatuor regum

λέγεται τὴν τρίτην πυραμίδα ᾠκοδομηκέναι, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη σγ΄.

Ἑβδόμη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἳ ἐβασίλευσαν ἡμέρας οε΄.

Ὀγδόη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ρ΄.

Ἐννάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων τεσσάρων, οἳ ἐβα-

1 Benè Interp. Arm. qui haec addidit, ut explicaret Gr. vocem, quam usurpat ipse, պիրամիդ (ex accus. πυραμίδα, cujus nominat. πυραμίς). Male autem ejusdem amanuenses; qui vocem Armenam diverse exararunt, nam alibi ցուցան, ut vidimus, apponentes, hic verò ցուցան inserentes, incertam vocis pronuntiationem reddiderunt, haud secus ac significationem; nos ergo ex verborum serie divinando, id quod videt, in Lat. exposuimus.

2 Similiter Gr. in plurali, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν, qui et regnaverunt; quod tamen emendare voluit Goar, in margine, deflectens in numerum sing. et genus foemin. hoc modo, ἣ καὶ ἐβασίλευσεν, et hinc in Lat. reposuit, regnavit. Sed libere, ac nimis arroganter. Siquidem id, quod quaerit Goar, Nitocridis Reginae imperium hic designari, jam Auctor praemiserat; dixerat enim Γυνὴ Νίτωκρις ἐβασίλευσε, atque ideo supervacaneum esset iterum idem verbum ἐβασίλευσαν repetere, ut ipse Goar repetit, non iisdem quidem, sed idem sonantibus verbis, regnum obtinuit ... regnavit, respectu ejusdem Reginae. Id ergo quum absurdum sit, debuit sincerè, ut invenit in Gr. legere plurali numero, ac consequenter intelligere de cunctis regibus, qui quintam sextamque Dynastiam obtinuerunt annis CCIII. nec enim potuit una tantum regina tot annos vivere. Sed decepit Goarum numerorum varietas, quam Sync. ita refert: ἔτη τρία, ἐν ἄλλῳ σγ΄. sc. annos tres, in altero (Codice) CCIII. quorum primum certum duxit, ideoque uni tantum Reginae competere arbitratus est. At quia secundus numerus est vera lectio Eusebiana, simpliciter nobiscum legit Scaliger σγ΄. Haec omnino probat etiam Africani calculus ibi a Syncello reprehensus. Africanus quippe in sextam Dynastiam redactis iis regibus, qui ab Eusebio in quinta collocantur, atque aliis cum illis subjunctis, postremo loco istam Nitocridem Reginam locat XII. annis, ac demum totius Dynastiae spatium summa annorum CCIII. complectitur. Idem itaque et Eusebius fecit, etsi alia ratione, quum enim nihil de summa annorum memorasset in fine quintae Dynastiae, necesse ei fuit ad calcem sextae rem denotare.

3 Non ամս. annos, sed ամսօրս. dies, legunt omnes in Gr.

4 Ita accuratè et Goar in Sync. plena voce πέντε, quinque, ubi nescio quo errore Scal. legere potuit ιθ΄. XIX.

րակղէաւպօլիտացւոց չորից թագաւորաց․ որք թագաւորեցին ամս Ճ․ Սոցա առաջին Ոքթոյիս՝ գժնդագոյն գոլ քան զիւր նախնիս թագաւորսն լինէր․ և յամենայն եգիպտոս եղեռնագործ եղեալ (՚ի չր․ եղերուածոց) և օձից զորձեր․ որ յետոյ խանձեցաւ, և ՚ի կոկորդիլոսէ գազանէն սատակեցաւ ։

Ժ․ Տասներորդ հարստութիւն Հերակղէաւպօլիտացւոց ԺԹ թագաւորաց․ որք թագաւորեցին ամս ՃՁԵ․

ԺԱ․ Մետասաներորդ հարստութեան դիոսպոլիտացւոց ԺԶ թագաւորաց․ որք թագաւորեցին ամս ԽԳ․ Զկնի որոց ամենեմեսն ամս ԺԶ․ Մինչև ցայսր զառաջին մատենին իջուցանէ Մանեթոն ․ Միանգամայն թագաւորք ՃՂԲ․ ամք ՍՅ․

Heracleopolitarum, qui regnaverunt annis c. Quorum primus Ochthois, omnium, qui ante eum reges fuerunt, crudelissimus fuit; itaque tot, tantaque in universa Aegypto scelera ac flagitia patravit, ut demum dementia laborans, a crocodilo bestia devoratus fuerit.

x. Decima Dynastia Heracleopolitarum regum xix. qui regnarunt annos clxxxv.

xi. Undecima Dynastia Diopolitarum regum xvi. annis xliii. regnantium. Post quos Ammenemes annis xvi. Huc usque primum tomum[1] producit Manethus[2]. Simul reges cxcii[3]. anni mmccc.

σίλευσαν ἔτη ρ'. ὧν πρῶτος Ἀχθὸς δεινότατος τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος, τοῖς ἐν πάσῃ Αἰγύπτῳ κακὰ εἰργάσατο, ὕστερον μανίᾳ περιέπεσε, καὶ ὑπὸ κροκοδείλου διεφθάρη.

Δεκάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων ιθ'. οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ρπε'.

Ἑνδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ις'. οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη μγ'. Μεθ' οὓς Ἀμμενέμης ἔτη ις'. Μέχρι τοῦδε τὸν πρῶτον τόμον κατάγει (ὁ χεν) ὁ Μανεθῶς. Ὁμοῦ βασιλεῖς ρϙβ'. ἔτη βτ'. (ἡμέραι οθ'.)

1 Cod. Arm. Մինչև յառաջին մատենին իջուցանէ, *usque ad primum tomum producit*: ubi legendum ad normam Gr. Մինչև ցաս կամ մինչև ցայսր զառաջին մատենին իջուցանէ, *usque ad istum, vel hucusque primum tomum producit*.

2 Մանեթոն probat lectionem Goari Μανεθῶς, nec vero Scaligeri ferentis Μανεθῶ, aliter redderetur in Arm. Մանեթով. Nihilominus Goar in Lat. reposuit *Manetho*, ut magis usitatum: nos fidem codicis observavimus, cui et antiquorum scriptorum multi suffragantur.

3 Goar optimè, ρϙβ'. 192. Scal. mendosè, ρμβ'. 142. Verum ambo juxta Sync. post annos 2300. adjiciunt etiam, *dies lxxix*. ἡμέραι οθ'. quod desideratur in nostra lectione. Quod si velis supplere in Arm. utpote incuria librarii omissum, velim ut magis οϛ' reponas, quam οθ'. Siquidem hi dies certe desumpti fuerunt ex Dynastia septima, ubi sane lxxv. neque lxxix. dies (si non annos) auctor noster protulit, ut vidimus suo loco, omnium lectionum consensu.

Երկրորդ տոմարի Մանեթոնի.

ԺԲ. Դիոսպօլսացւոց թագա-ւորութիւն զերկոտասաներորդ է թա-գաւորաց. որոց առաջին Սեսոնգոս-ոսիս Ամմենեմեայ որդի ամս խզ. Ամ-մենեմէս ամս լը. որ յիւրոց ներքի-նեաց սպանաւ. Սեսոստրիս ամս խը. զորմէ ասեն զնա չորեքկանգնեան և երեքթզաչափեան և աւ. երկուս մատ-անս. Սա զամենայն աշխարհն ա-սիացւոց հնազանդեցոյց զինն ամ, և զեւրոպացւոց կողմանս մինչև ցաշ-խարհն Թրակացւոց. և ամենայն ու-րեք յիշատակս կանգնեաց՝ զիւրա-քանչիւր ազգաց կալուածոց, զա-րանց քաջաց զարանց կերպարանս, և զկանանց կանանցի անդամոց զարչա-րանս ՚ի սիւնս գրոշմէր. մինչև երզի...

Secundi Tomi Manethi.

* XII. Duodecima Dynastia Diopolitarum regum VII. quorum primus Sesonchosis [1] Ammenemis filius, annis XLVI. Ammenemes; annis XXXVIII. qui a suis eunuchis occisus est. Sesostris, annis XLVIII. quem quatuor cubitorum, et palmorum trium, duorumque digitorum (procerum) fuisse dicunt. Hic totam Asiam annis novem subegit, Europaeasque partes usque ad Thraciam [2]: atque ubique monumenta, quarumcumque gentium potitus est, erexit; fortium quidem virorum formas virili specie, ignavorum vero muliebribus membris in cippis insculpsit: adeo ut [3] ab Aegyptiis post Osirim habitus sit. Post quem Lamba-

Δευτέρου τόμου Μανεθῶ.

Δωδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, ζ'. ὧν πρῶτος Σεσόγχωσις Ἀμμενέμου υἱὸς ἔτη μϛ'. (β'.) Ἀμμενέμης ἔτη λη'. ὃς ὑπὸ τῶν ἰδίων εὐνούχων ἀνῃρέθη. (γ'.) Σέσωστρις ἔτη μη'. ὃς λέγεται γεγονέναι πηχῶν δ'. παλαιστῶν γ'. δακτύλων β'. ὃς πᾶσαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἐνιαυτοῖς ἐννέα, καὶ τῆς Εὐρώπης τὰ μέχρι Θρᾴκης, πανταχόσε μνημόσυνα ἐγείρας τῆς τῶν ἐθνῶν κατασχέσεως, ἐπὶ μὲν τοῖς γενναίοις, ἀνδρῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγεννέσι γυναικῶν μόρια ταῖς στήλαις ἐγχαράσσων, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ Ὄσιριν νομισθῆναι. Μεθ' ὃν Λάβαρις ἔτη η'. ὃς τὸν

1 Goar non ita accurate Σεσύγχωσις, accuratius forsan Scal. Σεσόγχωρις legit, quam lectionem et ipse Goar imitatur in emendatione textus Africani.

2 Ita etiam Goar in suo codice Syncelliano μέχρι Θρᾴκης, usque in Thraciam. Quod si eo codice (ut contendit Goar) usus est et Scaliger, mire deviavit legens μέχρι θαλάσσης, usque in mare.

3 Solerter fecit Goar, pro ὡς legens in marg. ὡς, juxta lectionem Scal. quae et nostra est. Sed libere excogitavit idem Goar de suo addere in marg. vocem πρῶτον post Ὄσιριν; ut posset expresse reddere Latinam illam suam interpretationem ,, post Osirim primus haberetur ,,: namque vel sine ea voce integer sensus elicitur quam commodissime. Vult enim auctor indicare post Osirim celebrem extitisse Sesostrin, veluti alter Osiris habitus fuerit.

տապանաց յետ ասորեստանեայց կարծել զԼամ-
արիս որոյ զամենայն ամս Ը. որ յար-
սինոիտ; զպտուտիկ զպտուտակաձև գե-
րեզման շինեալ իւր. Սորա յաջոր-
դացն թագաւորեցին ամս ԽԲ. Իսկ
ընդ ամենեքեան թագաւորեցին ամս
ՄԽԵ.

ԺԳ. Երեքտասաներորդ հարստու-
թիւն դիոսպոլսեցւոց Կ թագաւո-
րաց. որք թագաւորեցին ամս ՆԾԳ.

ԺԴ. Չորեքտասաներորդ հարստու-
թիւն քսոյիտացւոց ՀԶ թագա-
ւորաց. որք թագաւորեցին ամս ՆՁԴ.

ԺԵ. Հնգետասաներորդ հարստու-
թիւն դիոսպոլսեցւոց թագաւորաց.
որք թագաւորեցին ամս ՄԾ.

ԺԶ. Վեշտասաներորդ հարստու-
թիւն թեբայեցւոց Ե թագաւորաց.
որք թագաւորեցին ամս ՃՂ.

res, annis VIII. qui in Arsenoite labyrinthum [1] sibi sepulchrum construxit. Hujus successores regnaverunt annis XLII. Simul vero omnes regnarunt annis CCXLV.

XIII. Decimatertia Dynastia Diopolitarum regum LX. qui regnaverunt annis CCCCLIII.

XIV. Decimaquarta Dynastia Xoitarum regum LXXVI. qui regnarunt annis CCCCLXXXIV [2].

XV. Decimaquinta Dynastia Diopolitarum regum; qui regnaverunt annis CCL.

XVI. Decimasexta Dynastia Thebarum regum V. qui regnarunt annis CXC.

ἐν Ἀρσενοΐτῃ λαβύρινθον ἑαυτῷ τάφον κατεσκεύασεν. Οἱ δὲ τούτου διάδοχοι ἔτη μβ΄. οἱ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σμε΄.

Τρισκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ξ΄. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη υγ΄.

Τεσσαρεσκαιδεκάτη δυναστεία Ξοϊτῶν βασιλέων ος΄. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη υπδ΄.

Πεντεκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη σν΄.

Ἑξκαιδεκάτη δυναστεία Θηβαῖοι βασιλεῖς ε΄. οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρϙ΄.

1 Pro unico Gr. vocabulo *λαβύρινθον*, duo haec usurpavit Interp. Arm. պտուտիկ պտուտակաձև, quorum primum satis indicat *circumflexum devolutumque aedificium*, ut de Labyrintho narratur. Alterum verò a primo illo derivatum exprimitur in Arm. Lexicis privatis manu exaratis hoc pacto, [illegible], sc. *umbrosum*, *tenebrosum*; ad hoc accedit et alterum vocabulum ibi occurrens, [illegible], atque expositum, [illegible], quod ad anteriora refertur.

2 Syncellus de more duplicem citat numerum in lectione Eusebiana, *ἔτη ρπδ΄. ἐν ἄλλῳ δὲ υπδ΄.* annos 184. *in altero* (*codice*) 484. quorum secundum pro genuino Eusebii textu admittas oportet ad fidem codicis nostri, etenim et recta ratio id suadet. Nam si in praecedenti dynastia sexaginta viri annos impleverunt 453. quomodo homines sex et septuaginta annos tantum 184, an non potius 484. imperium tenuerint? Idem colligere potes ex aliis quoque dynastiis, proportione servata. Adde quod ferè ubique secundam lectionem a Syncello adductam, ubi citat *ἐν ἄλλῳ*, Eusebianam esse, primam verò fere semper depravatam, certissimis argumentis comperimus. Id sane alibi feliciter animadver-

ԺԷ. Եօթնևտասներորդ հարստութիւն հովուականացն, որք էին եղբարք Փիւնիկեցիք օտար թագաւորք. որք և զՄեմփիս առին. Որոց առաջին Սաիտէս թագաւորեաց ամս ԺԹ. յորմէ և Սաիտացւոց օրէնքն կոչեցան. որք և 'ի Սեթրոյիտն օրինաց քաղաքս շինեցին. ուստի [illegible]

XVII. Decimaseptima Dynastia Pastorum; qui erant fratres [1] Phoenices, peregrini reges; qui Memphim etiam ceperunt. Quorum primus Saites regnavit annis XIX. a quo et Saitarum Nomus nomen habuit. Qui in Sethroite quoque Nomo [2] condiderunt urbem; ex qua irruptione facta,

Ἑπτακαιδεκάτη δυναστεία ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ Φοίνικες ξένοι βασιλεῖς, οἱ καὶ Μέμφιν εἷλον, ὧν πρῶτος Σαΐτης ἐβασίλευσεν ἔτη ιθʹ. ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σαΐτης νομὸς ἐκλήθη. οἱ καὶ ἐν τῷ Σεθροΐτῃ νο-

tens Scaliger, secundam praeeligebat lectionem, hic tamen alteram solam ρκδʹ. corruptam sibi conciliavit.

1 Deest in lectione Scaligeri ἀδελφοί, *fratres*, quod fideliter servavit nobis Goar in suo Syncello Eusebii exscriptore.

2 De industria, velim scias, semel et iterum a nobis usurpatam Gr. dialectum *Nomus*, νομός, pro Arm. օրէնք, eo quod pateat Armenam hanc vocem praeseferre duplicem Gr. vocis significationem. Nam ut apud Graecos νόμος praecipue sonat *Lex*, (cum nempe acuitur in prima syllaba νόμος), at praeterea sumitur pro *praefectura*, *tractu*, *regione*, maxime in rebus Aegyptiacis, (tunc tamen exprimitur νομός, vel νομός), ita quoque ab Armeniis օրէնք quod apprime sonat *Lex*, usurpatur interdum etiam pro *Praefectura* etc. Manifesta sunt Scripturae loca. I. Maccab. XI. 34. [illegible] Sicut et capite praecedenti. X. v. 30. « [illegible] » etc. et v. 38. « [illegible] »: quibus in locis Gr. lectio habet νομούς, Vulg. autem Lat. *civitates*. In Syriaca vero lectione exprimunt quidam *vectigalia*. Sed magis ad rem facit locus Isaiae, XIX. 2. « [illegible] »; ubi Gr. habet καὶ νομὸς ἐπὶ νομόν, Hebr. *regnum*, sive *ditio*, sicut et Lat. Vulg. *regnum*. Quo ex loco confirmatur Plinii locus L. V. C. 9. ubi dixit, » Dividitur Aegyptus in praefecturas oppidorum, quas nomos vocant «. Et infra, » Quae juxta Pelusium est regio, nomos habet Pharbetitem, Bubastiten, Setroiten » etc. Quod sanè mirè accedit ad hunc Eusebii locum. Haec certa omnino sunt: solum controversia esse potest de lectione Arm. quae secundo loco habet 'ի Սեթրոյիտն օրինաց, quod debuit ad normam Gr. textui 'ի Սեթրոյիտն օրէնս (sc. [illegible]). Ubi jure suspicari quis posset amanuensis vitio, vel malo consilio id peractum; quum nempe vix intellexerit sensum dicti 'ի Սեթրոյիտն օրէնս ([illegible]) de suo reponi voluit օրինաց. h. e. *per legem*, *cum lege*, aut *legitime*. Quod si quis non librario Armeno, sed ipsi Interpreti nostro adscribere errorem hunc velit, eo magis Gr. codicem debet incusare; tunc enim non injuria dici potest, in Graec. pro νομῷ scriptum fuisse νόμῳ, quo posito vere exponitur *lege*, *per legem*, օրինաց. et quidem hanc corruptissimam, quamvis in levissima re, lectionem tenuerunt etiam librarii Syncellani, eamque retinuit, quod mirum, Scaliger; de quo erudite disserit Goar. in adnot. p. 20. ad 48. Porro omissis variis caeterorum de hac voce disquisitionibus, nos dicimus cum Suida in Lexic. vocabulum νόμος, quod apprime sonat lex, accipi etiam pro *regione*, » eo quod singulae nationes propriis legibus utantur »: en ejus verba, νομὸς καὶ χώρα διὰ τὸ ἕκαστον ἰδίοις νόμοις χρῆσθαι: haec enim conjectura magis accedit ad usum vocis օրէնք pro [illegible] vel [illegible].

[illegible]

Aegyptios ipsos subegere. Secundus Bnon, annis xl [1]. Post quem Archles, annis xxx. Apophis, annis xiv. Summa, anni ciii [2]. Horum tempore, ut imperaret Aegyptiis, Joseph apparuit [3].

xviii. Decimaoctava Dynastia regum xiv [4]. Diopolitarum; quorum primus Amoses, annis xxv. Chebron [5], annis xiii. Amophis [6], annis xxi. Memphres, annis xii. Myspharmuthosis, annis xxvi. Tuthmosis, annis ix. Amenophis, annis xxxi. Hic est, qui Me-

μφιν πόλιν ἔκτισαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι Αἰγυπτίους ἐχειρώσαντο. β'. Βνῶν ἔτη μγ'. γ'. Αφωφις ἔτη ιδ'. Μεθ' ὃν Αρχλης ἔτη λ'. Ομοῦ ἔτη ργ'. Κατὰ τούτους Αἰγυπτίων βασιλεὺς Ιωσὴφ δείκνυται.

Οκτωκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ιδ'. ὧν πρῶτος Αμωσις ἔτη κε'. β'. Χεβρὼν (δεύτερος) ἔτη ιγ'. γ'. Αμμενῶφις ἔτη κα'. δ'. Μιφρὶς ἔτη ιβ'. ε'. Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'. Τούθμωσις ἔτη θ'. ζ'. Αμένωφις ἔτη λα'. οὗτος ὁ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος καὶ

1 Goar incorrupte legens in Gr. β'. Βνῶν, non recte reponit in marg. Βαῶν. Scalig. haud accurate exhibet β'. Ανῶν. Verum uterque corrigendus in numero μγ'. pro μ'. nam decepti sunt a librario minus recte repetente litteram γ'. ex sequenti nomine, γ'. Αφωφις, ut patet ex summa. Ad haec illud Μεθ' ὃν oportet juxta Eusebium nostrum apponi ante Archlem antecedentem Apophin: ubi et nomen regis mendose legitur apud Scal: Αρχλης, pro Αρχλης, ut recte habet Goar cum auctore nostro.

2 Scal. accurate legit ἔτη ργ'. ubi Goar corrupte, ἔτειν ργ'. Sed corruptius ipse Goar rem peregit, cum vix animadvertens hoc mendum, quod inerat, excogitavit per se alterum, quod deest: voluit enim legi in marg. ρε'. pro ργ'. Minus peccasset, si etiam in Lat. textum non refutasset suam conjecturam, quae vix stat.

3 Ad lectionem nostram accedit Goar, cum legit βασιλεὺς, et vertit ad sensum, *Eorum tempore Joseph Aegyptiorum regnum moderatur*. Ubi secundum lectionem Scal. βασιλεῖς, aliener resurgit sensus talis. „ Sub his Aegyptiorum regibus Joseph apparet „.

4 Non immerito laborasse dixerit viros criti-
cos Scal. et Goarum, volentes nempe legi in Gr. ις'. xvi. pro ιδ'. eo quod sexdecim in ordine nominatim reges legebant; sed cadit omnino ea, ut ipsi putabant, firmissima conjectura, auctoritate Eusebii nostri, qui feliciter sibi constans, ut ιδ'. id est xiv. numerum praemiserat, ita et quatuordecim tantum nomina in serie recenset: neque enim cognovit, duos reges Αθωρις ἔτη λθ'. et Χεγχέρης ἔτη ις'. qui hodie apud Sync. leguntur: nos verò jure parenthesis nota, tamquam rem supervacaneam, inclusimus.

5 Syncellus de suo addidit hic δεύτερος, ut nempe connectat inter se seriem regum a se interruptam in pag. 55. et 57. quod minime perpendens Scaliger, retinuit in textu Eusebii, neque animadvertit redundare saltem alteram litteram β'. quod semper retinet ad normam Syncelli. Soleter ergo notavit Goar in marg. de iterato hoc numero β'. *redundat*, quamvis juxta Eusebium uterque numerus expungendus sit.

6 Codex noster Gr. ferebat Αμῶφις, ubi Sync. vel Goar Αμμενῶφις, quod alterius est regis nomen in sequentibus: eadem librarii confusione Scal. legit Αμένωφις.

է՝ որ մեծամեծ կարծեցաւ՝ վէմ խօսուն։ Ովրոս ամս իը։ Աքենքերէս ամս ժզ։ առ. սորա. Մովսէս ելելն յԵգիպտոսէ ան ելանելոյ զօրավար Հրէից։ Աքերես ամս ը։ Քերես ամս ժե։ Արմայիս՝ որ եւ Դաւանոս (Դանաոս) ամս ե. յետ որոց ամաց աքսորեալ լեալ յԵգիպտոսէ եղիպտացւոց՝ փախստականն զինքն առ. եղբայրն իւր Եգիպտոս (բառ յի-շեցեալ. եղբօրէ յԵգիպտոսէ)։ Երթեալ Հեղլադ յաշխարհն Եղլադացւոց՝ կալեալ զԱրգոս՝ Թագաւորէր Ար-գիացւոց։ Ռամէսէս՝ որ եւ Եգիպ-տոս՝ ամս կը։ Ամենովփիս ամս խ։ Ամենայն ամացն յխը։

non existimatus fuit, lapis loquax. Orus, annis xxviii[1]. Achencheres, annis xvi[2]. Hujus aetate Moyses Judaeorum ex Aegypto egressus Dux fuit. Acherres, annis viii. Chetres, annis xv. Armais[3], qui et Daronus (lege Danaus), annis v: quibus annis exactis[4], Aegypto pulsus, fugitivus tendit ad fratrem suum Aegyptum; (lege, fugitivus tendit a fratre suo Aegypto[5].) adiens Helladam, Argo capta, regnat in Argivos. Ramesses[6], qui et Aegyptus, annis lxviii. Amenophis, annis xl. Summa, anni cccxlviii[7].

φθεγγόμενος λίθος. ι. Ωρος ἔτη (λς´. ἐν ἄλλῳ λη´.) θ. Αχενχέρσης (ἔτη ιβ´. ι. Αθωρις ἔτη λθ´. ια. Χενχέρης) ἔτη ις´. Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ιουδαίων ἡγήσατο. ιβ. Αχέῤῥης ἔτη η. ιγ´. Χέῤῥης ἔτη ιε. ιδ´. Αρμαῒς ὁ καὶ Δαναὸς ἔτη ε, μεθ᾽ ἃ ἔτη ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐκπεσὼν καὶ φεύγων τὸν ἀδελφὸν Αἴγυπτον εἰς τὴν Ελλάδα ἀφικνεῖται, κρατήσας τε τοῦ Ἄργους βασιλεύει Αργείων. ιε. Αμμεσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη´. ις´. Μένωφις ἔτη μ´. ὁμοῦ ἔτη τμη.

1 Syncellus de more duplicem citat lectionem ἔτη λς´. ἐν ἄλλῳ λη´. quarum secunda est vera lectio Eusebiana. Quamvis enim in nostro codice legatur ἔτη κη´. sed certe videtur legendum ἔτη λη´. de quo vide inferius.

2 Quum hoc spatio redundent in codice Syncellano duo reges superius refutati, eorum gratia, et nomen et anni Achencheris non carent mendo apud Sync. lege itaque in Gr. Αχενχέρης ἔτη ις´.

3 Αρμὶς, corrupte in editione Goari. Rectius ergo Scal. habuit Αρμαῒς, juxta Eusebium nostrum, sicut etiam ὁ καί, ubi Goar solum ὁ legit.

4 Goar legit, μεθ᾽ ἃ ἐκ τῆς. Scal. vero μεθ᾽ ἃ ἔτη τῆς, uterque in eo, in quo discrepant, emendandus. Edocet enim Auctor noster legendum: μεθ᾽ ἃ ἔτη ἐκ τῆς, etc.

5 Manifestus error, nescio quo modo irrepsit in cod. Arm. ita ut praeposteram oppositamque reddiderit sententiam. Restituenda ergo lectio ad normam Graec. hac ratione: աքսորեալ լեալ յԵգիպտոսէ եղիպտացւոց՝ փախստականն զեղբայրն յեղբօրէ իւրմէ Եգիպտոսէ, vel փախստականն զեղբայրն Եգիպտոս փախուցեալ. non enim ad fratrem fugit, sed fratrem effugit, quod facile potuit paucis litteris mutatis confundi in cod. nostro. Nota interim pro Graecis, Graeco more haberi in Arm. Hellada, seu regio Helladum.

6 Optima, ni fallor, lectio codicis nostri Ραμεσσῆς, depravata videtur apud Syncellum legentem tamquam ab Eusebio Αμμεσῆς, ex persona vero Africani Αρμεσῆς, ut alterum a successore suo, cui nomen Ραμεσσῆς. Item in Sync. Goar legit Μέμφρης, Scal. paulo emendatius Μένωφρις: accurata itaque lectio nostra Αμένωφις, cui adstipulatur et Afric. habens Αμενὼφ.

7 Consentiunt inter se Arm. et Gr. in summa annorum 348. ex quo patet correctiorem esse secundam Syncelli lectionem quoad annos regis Ori, ubi Arm. habebat ἔτη 28. quod si legatur

[illegible]

XIX. Decimanona Dynastia Diopolitarum regum V. Sethos, annis LI. Rampses, annis LXVI. Amenephthis, annis VIII [1]. Ammenemes, annis XXVI. Thuoris, qui ab Homero Polybus vocatur, vir immanis roboris (lege, vir, sive maritus Alcandrae) [2], cujus tempore Ilium captum fuit, annis VII. Summa, anni CXCIV. Insimul ex se-

Ἐννεακαιδεκάτη δυναστεία βασιλέων ἑ. Διοσπολιτῶν. ά. Σέθως ἔτη νά. β΄. Ῥάψης ἔτη ξς΄. γ΄ Ἀμμενεφθὴς ἔτη μ΄. δ΄. Ἀμμενεμμῆς ἔτη κς΄. Θούωρις, ὁ παρ᾽ Ὁμήρῳ καλούμενος Πολύβους (ς΄. ζ΄.) Ἀλκανδρος ἀνὴρ, ἐφ᾽ οὗ τὸ Ἴλιον ἑάλω, ἔτη ζ΄: ὁμοῦ ἔτη ρϟδ΄. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β΄. τόμου Μανεθῶ βασιλέων ϙβ΄. ἔτη ,αρκά. (lege ,βρκά.)

λά. pro 38. suppletur recta summa annorum 348. Contra vero non admittuntur alii numeri in Graec. occurrentes, ubicumque a nobis differunt.

1 Ita etiam Goar in Sync. Ἀμμενεφθὴς, haud secus ac Afric. deviat ergo, ut saepe, solus Scaliger legens Ἀμένωφθις. Pro autem annis ή. seu VIII. in nostro apographo habitis, Sync. legit μ΄. XL. ad fidem Canonis habentis Κ. XX. nihilominus tamen Series regum hunc praefert numerum ή. VIII. Nomen vero Ἀμμενεμμῆς quamvis recte legat Goar in Gr. textu Eusebii, at in Lat. reposuit Ammenemnes; mutuatus, ut videtur, ex Africani lectione Ἀμμενέμνης, ubi tamen Latine edidit Ammenemnes; ex quo patet confudisse utramque lectionem, ita ut Latina interpretatio Eusebii respondeat Graecae Africani lectioni, et Graeca Eusebii Latinae Africani.

2 Mirum in modum variant hic lectiones interse, ac pariter haesitant, etsi diversa ratione. Interpres enim Arm. certe legit in suo apographo Graeco ἀνὴρ ἀλκανδρος, vel quid simile, tamquam adjectivum masculinum suo substantivo adjungendo, et consequenter significationem ipsam expressit, այր հաղթանդամ զօրաւոր, vir nervosus strenuusque, seu vir robustus: ἀλκανδρος enim componitur ab ἀλκή, hoc est robur, strenuitas, vires, et ab ἀνὴρ, gen. ἀνδρὸς, vir, viri, quasi virilis. Syncellus autem legit Ἀλκανδρός, tamquam nomen alterius regis, qui Thuoris suffectus fuerit, habet enim ε΄. Θούωρις . . . ς΄. ς΄. Ἀλκανδρός ἀνὴρ . . . ἔτη ζ΄. quod hanc praebet sententiam. » Quintus rex fuit Thuoris annis VI. Sextus rex fuit Alcandrus vir quidem, annis VII «. Eandem maxime sententiam expressit ipse Sync. in lectione Africani, praetermisso vocabulo ἀνὴρ, hoc modo, ε΄. Θούωρις . . . ς΄. ζ΄. Ἀλκανδρὸς . . . ἔτη ζ΄. quasi diceret. » Sextus rex fuit Thuoris annis VI. Septimus rex fuit Alcandrus annis VII «. ubi evidenter apparet magis Syncelli, quam nostram lectionem mendis laborare, quamvis utraque laboret. Verum enim vero huic errori ansam dedit veterum amanuensium negligentia, qui unica tantum litera corrupta, totam everterunt sententiam. Siquidem Eusebius (idem dicimus de Africano) procul dubio scripserat Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, seu ὁ ἀνὴρ τῆς Ἀλκάνδρας, ubi Ἀλκάνδρας est casus genitivus proprii nominis foeminini Ἀλκάνδρα, quae erat mulier nominatissima, uxor regis antea memorati Thuoris, qui ab Homero Polybus quoque dictus fuit. Id quod aperte demonstratur ab Eusebii Canone: ubi Arm. Interp. habet, այր Աղկանդրեայ. sc. vir, seu maritus Alcandrae, sicut etiam iisdem verbis vertit S. Hier. maritus Alcandrae. Quo ex loco animadverterunt mendum hujus loci, atque adeo sine mora emendandum decreverunt tam Goar, quam Scal. is enim reposuit in ipso textu, Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, ille vero idipsum in marg. notavit, sic Latinam interpretationem expolivit, Alcandrae conjux: quo posito, ambo facile expungi voluerunt supervacaneos numeros ς΄. ς΄. quorum utique nullum in Arm. cod. vestigium.

բեւ մատենագրութեան ՂԲ թագաւորաց ամք ՌՃԼԱ.

Յերրորդ տոմարէն Մանեթովսի.

Ի. Քսաներորդ. Հարստութիւն դիոսպոլիտացւոց ԺԲ թագաւորաց. որ թագաւորեցին ամս ՃՀԲ.

ԻԱ. Քսաներորդ առաջին հարստութիւն Է թագաւորաց տանեացւոց. Սմենդիս ամս ԻԶ. Փսուսեննոս ամս ԽԱ. Նեփերքերէս ամս Դ. Ամենովփթիս ամս Թ. Ոսոքոր ամս Զ. Փսիննակէս ամս Թ. Փսոսեննէս ամս ԼԵ. Միանգամայն ամք ՃԼ.

cundo Manethi tomo, xcii. regum, anni mmcxxi [1].

Ex tertio Manethi Tomo.

xx. Vicesima Dynastia Diopolitarum xii. regum, qui regnaverunt annis clxxii [2].

xxi. Vicesima prima Dynastia Tanitarum regum vii. Smendis, annis xxvi. Psusennus, annis xli. Nephercheres, annis iv. Amenophthis, annis ix. Osochor, annis vi. Psinnaches, annis ix. Psosennes, annis xxxv. Summa, anni cxxx.

Τρίτου τόμου Μανεθῶ.

Εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ιβ΄. οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ροβ΄.

Πρώτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Τανιτῶν ἑπτά. α΄. Σμένδις, ἔτη κϛ΄. β΄. Ψουσέννης, ἔτη μα΄. γ΄. Νεφερχερὴς, ἔτη δ΄. δ΄. Αμενωφθὶς, ἔτη θ΄. ε΄. Οσοχὼρ, ἔτη ϛ΄. ϛ΄. Ψινάχης, ἔτη θ΄. ζ΄. Ψουσέννης, ἔτη λε΄. ὁμοῦ ἔτη ρλ΄.

1 Hic sane sincera lectio Armena plurimos prodit errores, qui apud Syncellum, imo apud exscriptores ejus occurrunt ex diversis capitibus. Primum enim, summam annorum ,βρκά. 2121. a Goaro Scaligeroque aeque collectam reprehendit, et legendum esse demonstrat ,βρκά. 2121. ut habetur etiam in textu Africani. Deinde verò integre servandam edocet lectionem ἐπὶ τὸ αὐτὸ, sc. *simul*, quod sine causa corrigere voluit Goar in marg. legens ἐκ τοῦ αὐτοῦ, sc. *ab ipso*. Scaliger autem arroganter interpolavit textum ipsum cum additamento, legens, ἐπὶ τὸ τέλος αὐτὸ, id est, *usque ad ipsum finem*; ita ut uterque everterit aucteris sensum genuinum, cui apprime convenit vel Africani lectio, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, aut saltem minus juvat criticos nostros. Probat tandem lectionem Goari βασιλέων ϙβ΄. regum 92. et consequenter improbat alteram Scaligeri absurdam βασιλέων ωϛ΄. regum 806. quod libenter typographo tribuimus. Item confirmat lectionem Goari ἔτη, atque infirmat illam Scal. ἔτων. Summatim denique suadet legendum in Gr. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β΄. τόμου (vel ad verbum, ἐκ β΄. τόμου) Μανεθῶ βασιλέων ϙβ΄, ἔτη ,βρκά. sc. » Simul secundi tomi (vel ex secundo tomo) Manethi, regum 92. anni 2121 «.

2 Syncellus legit in Euseb. ροέ. pro ροβ΄. quod in nostro apographo fuit. Idem in Africani textu praefert ρλέ. mutuatus, ut videtur, ex summa sequentis Dynastiae ρλ΄. Haec aliter sentiens Scaliger, putavit vel Africanum utramque Dynastiam in unam contraxisse, vel Eusebium unam in duas divisisse; quorum secundum male conjiciens factum fuisse, emendare Eusebium aggressus, mendosiorem reddidit. Omisit enim sequentia haec, Πρώτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Τανιτῶν ἑπτά, atque subsequentes reges in antecedentem Dynastiam xx. redegit, atque hinc necesse eidem fuit proxime post xx. connectere xxii. Dynastiam, praetermissa xxi.

ԻԲ. Քսաներորդ երկրորդ հարստութիւն բուբաստացւոց՝ երից թագաւորաց. Սեսոնքուսիս ամս ԻԱ. Օսորթոն ամս ԺԵ. Տակելոթիս ամս ԺԳ. Ի միասին ամս ԽԹ.

ԻԳ. Քսաներորդ երրորդ հարստութիւն տանիտացւոց՝ երից թագաւորաց. Պետուբաստիս ամս ԻԵ. յետ որոյ Օսորթոն ամս Թ. զոր Հերակղէս կոչեցին Եգիպտացիք. Փսամմոս ամս Ժ. Ի միասին ամս ԽԴ.

ԻԴ. Քսաներորդ չորրորդ հարստութիւն. Բոկքորիս Սայիտացի ամս ԽԴ. առ որով գառն խօսեցաւ.

ԻԵ. Քսաներորդ հինգերորդ հարստութիւն եթովպացւոց՝ երից թագաւորաց. Սաբակոնն. որ զԲոկքորն գերեվարեալ, և այրեաց կենդանւոյն. և թագաւորեաց ամս ԺԲ.

XXII. Vicesima secunda Dynastia trium regum Bubastitarum. Sesonchusis, annis XXI. Osorthos, annis XV. Tacellothis, annis XIII. Summa, anni XLIX.

XXIII. Vicesima tertia Dynastia Tanitarum trium regum. Petubastis, annis XXV: post quem Osorthon, annis IX. quem Herculem appellarunt Aegyptii. Psammus, annis X. Summa, anni XLIV.

XXIV. Vicesima quarta Dynastia. Bocchoris [1] Saites, annis XLIV. Sub quo agnus locutus est.

XXV. Vicesima quinta Dynastia regum Aethiopum trium. Sabbacon, qui captivum duxit Bocchorem, et vivum combussit; regnavitque annis XII. Sebichos ejus filius, annis XII.

Εἰκοστὴ δευτέρα δυναστεία Βουβαστιτῶν βασιλέων τριῶν. α΄. Σεσόγχωσις ἔτη κα΄. β΄. Οσωρθὼν ἔτη ιε΄. γ΄. Τακέλλωθις ἔτη ιγ΄. ὁμοῦ ἔτη μθ΄.

Εἰκοστὴ τρίτη δυναστεία Τανιτῶν βασιλέων τριῶν. α΄. Πετουβάστης ἔτη κε΄. β΄. μεθ' ὃν Ὀσωρθὼν ἔτη θ΄. ὃν Ἡρακλέα Αἰγύπτιοι ἐκάλεσαν. γ΄. Ψαμμοῦς ἔτη ι΄. ὁμοῦ ἔτη μδ΄.

Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία. Βόχωρις Σαΐτης ἔτη μδ΄. ἐφ' οὗ ἀρνίον ἐφθέγξατο. (ὁμοῦ ἔτη μδ΄.)

Εἰκοστὴ πέμπτη δυναστεία Αἰθιόπων βασιλέων τριῶν. α΄. Σαβάκων, ὃς Βόχωριν αἰχμάλωτον ἑλὼν ἔκαυσε ζῶντα, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ΄. β΄. Σεύηχος υἱὸς ἔτη ιβ΄. γ΄. Ταρακὸς ἔτη κ΄. ὁμοῦ ἔτη μδ΄.

1 Probatur magis lectio Scaligeri Βόκχωριν, quàm Goari legentis cum Afric. Βόγχωρις, ideoque reddentis in Lat. Bonchoris. In sequentibus pro ἐφθέγξατο, vix contentus est Goar dicere in Lat. loquutus est, vel sermocinatus est, sed sine causa addidit de suo humana voce: melius alibi p. 147. fideliter, est locutus. Denique in calce legunt Goar et Scal. hanc summam, ὁμοῦ ἔτη μδ΄. sc. Simul anni XLIV. Quod videtur vel male desumptum ex antecedenti subsequentique Dynastia, vel supervacuè repetitum ab aetate unius regis, hanc qui dynastiam regit: quapropter vix notum Eusebio nostro. Omitto lectionem Africani, ubi jure deest ὁμοῦ: etenim sequi deberent sequentia absurda ἔτη ϡϥ΄. seu 990. quis enim sustinere posset pro una Dynastia, in qua unus tantum rex est, tot annos numerari? praesertim cum antecedat tempus regni ejusdem regis, annis 6. tantum ab Africano collectum, pro quo 44. dixit Eusebius; nisi dicatur calculum 990. annorum ad diversas Dynastias pertinere.

[illegible]

Taracus, annis xx. Summa, anni xliv [1].

xxvi. Vicesima sexta Dynastia regum Saitarum ix. Ammeres Aethiops, annis xviii. Stephinathis [2], annis vii. Nechepsus, annis vi. Nechao, annis vi [3]. Psammetichus, annis xliv [4]. Nechao secundus, annis vi. Hic cepit Hierusalem, et Joachaz regem in Aegyptum duxit captivum. Psammuthes alter, qui et Psammetichus, annis xvii. Vaphres [5], annis xxv. ad quem confugerunt ab Assyriis Judaeorum reliqui ex Jerusalem [6]. Amosis, annis xlii. Summa, anni clxvii [7].

Ἕκτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία Σαϊτῶν βασιλέων θ΄. α΄. Ἀμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιβ΄. β΄. Στεφανάθις ἔτη ζ΄. γ΄. Νεχεψὼς ἔτη ς΄. δ΄. Νεχαὼ ἔτη η΄. ε΄. Ψαμμιτιχὸς ἔτη μέ. ς΄. Νεχαὼ δεύτερος ἔτη ς΄. οὗτος εἷλε τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ Ἰωάχαζ τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν. ζ΄. Ψαμμοῦθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμίτιχος ἔτη ιζ΄. η΄. Οὔαφρις ἔτη κέ. ᾧ προσέφυγον ἁλούσης ὑπὸ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλὴμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπόλοιποι. θ΄. Ἄμωσις ἔτη μβ΄. ὁμοῦ ἔτη ρξγ΄.

1 Quod alii Σεβίχως, noster legit Σιβίχως, et contra in sequente Dynastia, quod nobis Ἀμμερις, aliis Ἀμμεράς fuit.

2 Sync. corrupte legit in textu Eusebii Στεφανάθις, quem secuti ii sunt qui eum ediderunt: medium tenet ipse Sync. alibi in p. 133. Στεφινάθις, sicut et Africanus ab eo relatus Στεφινάτης. Certa ergo auctoris nostri lectio fuit Στεφινάθις.

3 Alii η΄. viii. pro ς΄. vi. Itaque vel ultima littera vocis ἔτη repetita transiit in numerum η΄. vel librarius Arm. ex altero rege mutuatus locavit [illegible] pro [illegible].

4 Sync. in Euseb. μέ. mendose quoad secundum numerum, sed facile emendari potest ex altero ejusdem mendo in anteriore, cum in p. 163. habeat μδ΄. et in Afric. νδ΄, quibus inter se collatis elicitur optima lectio Eusebii nostri μδ΄.

5 Codex noster habuit Οὐαφρὴς, quod aliis est Οὔαφρις.

6 Lectio Arm. quamvis integram prodat sententiam, non ita tamen venustam, ob duplicatum casum ablativum [illegible]; ita ut jure suspicari quis possit scriptum ab Interprete, [illegible] ([illegible]) [illegible], ut sincere habet Graec. textus, *capta ab Assyriis Jerusalem*; ubi Goar legit τὴν Ἱερουσαλὴμ. Scal. vix novit articulum τῆς.

7 Apud Sync. ρξγ΄. 163. pro quo Scal. vult legi 168. addens parenthesis nota (ρξή.) quod sibi conciliavit et Goar in Lat. versione. Noster habuit ρξζ΄. Verùm calculus annorum coalescit in summam 165. ρξέ. tunc tamen pro [illegible] legendum [illegible].

ԻԷ. Քսաներորդ եօթներորդ հարստութիւն պարսից Է թագաւորաց. Կամբիւսէս 'ի ԵԺ (Ե) երրորդ ամի թագաւորութեանն թագաւորեաց Եգիպտացւոց ամս Գ. Մոգքն ամիս Է. Դարեհ ամս ԼԶ. Քսերքսէս Դարեհի ամս ԻԱ. Արտաշէս ամս Խ. Քսերքսէս երկրորդ՝ ամիս Բ. Սոգդիանոս ամիս Է. Դարեհ Քսերքսեան ամս ԺԹ. Ամենագումարին ամք ՃԻ. և ամիսք Դ.

ԻԸ. Քսաներորդ ութերորդ հարստութիւն. Ամիւրտէոս Սայիտացի ամս Զ.

ԻԹ. Քսաներորդ իններորդ հարստութիւն Մենդեսացւոց Դ թագաւորաց. Նեփերիտէս ամս Զ. Աքորիս ամս ԺԳ. Փսամմութիս ամ Ա. Մութէս ամ Ա. Նեփերիտէս ամիս Դ. Ամենագումարին ամք ԻԱ. և ամիսք Դ.

XXVII. Vicesima septima Dynastia Persarum regum VIII. Cambyses anno regni sui XV. (lege V.) regnavit in Aegyptios annis III. Magi, mensibus VII. Darius, annis XXXVI. Xerxes Darii (filius) annis XXI. Artaxerxes[1], annis XL. Xerxes secundus, mensibus II. Sogdianus, mensibus VII. Darius Xerxis (filius) annis XIX. Summa, anni CXX, et menses IV.

XXVIII. Vicesima octava Dynastia. Amyrtaeus Saites[2], annis VI.

XXIX. Vicesima nona Dynastia regum IV[3], Mendesiorum. Nepherites, annis VI. Achoris, annis XIII. Psammuthes, anno I. Muthes, anno I. Nepherites, mensibus IV. Summa, anni XXI. et menses[4] IV.

Εἰκοστὴ ἑβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων η΄. α΄. Καμβύσης ἔτει πέμπτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ΄. β΄. Μάγοι, μῆνας ζ΄. γ΄. Δαρεῖος, ἔτη λϛ΄. δ΄. Ξέρξης ὁ Δαρείου, ἔτη κα΄. ε΄. Ἀρταξέρξης (ὁ Μακρόχειρ) ἔτη μ΄. ϛ΄. Ξέρξης ὁ δεύτερος, μῆνας β΄. ζ΄. Σογδιανὸς, μῆνας ζ΄. η΄. Δαρεῖος ὁ Ξέρξου, ἔτη ιθ΄. ὁμοῦ ἔτη ρκ΄. μῆνες δ΄.

Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία. Ἀμυρταῖος Σαΐτης ἔτη, ϛ΄.

Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία Μενδήσιοι βασιλεῖς δ΄. α΄. Νεφερίτης, ἔτη ϛ΄. β΄. Ἀχωρὶς, ἔτη ιγ΄. γ΄. Ψάμμουθις, ἔτος α΄. δ΄. Νεφερίτης, μῆνας δ΄. ε΄. Μοῦθις, ἔτος α΄. ὁμοῦ ἔτη κα΄. καὶ μῆνες δ΄.

1 Syncellus amplius legit in Eusebio, ne dicam addidit in Eusebio, ὁ Μακρόχειρ, *Longimanus*, quod deest in cod. nostro, neque Sync. ipse novit in Africano.

2 Ամիւրտէոս. Supple ultimam syllabam interceptam ոս, os. Ita accurate etiam Scal. Ἀμυρταῖος Σαΐτης, cui suffragatur et lectio Africani Ἀμύρτεος Σαΐτης. Mendose ergo utramque vocem Goar edidit. Ἀμυρτάνος Σαΐτης.

3 Dicendum erat hic amanuensium errore irrepsisse IV. pro V. eo quod quinque reges revera sequantur: at summa concordia inter Gr. et Lat. non sinit, ut hoc dicamus. Africanus decreto legit IV. quoniam totidem reges subjungit, omisso ultimo rege: at Eusebius quomodo potuerit ponere reges quatuor numero, cum quinque sint, nos latet; nisi Muthis sit replicatum nomen Psammuthis decurtatum: quod ab Africano omissum, cod. Arm. ponit ante Nepheritem; ubi vice versa Sync. hunc anteponit alteri.

4 Recte habet Scal. μῆνες in nominativo. Goar vitiose hic, et alibi in accusativo μῆνας.

Լ. Սեբեննեացւոց. հարստութիւն սեբեննիտացւոց երից թագաւորաց. Նեկտանեբէս ամս Ժ. Տէոս ամս Բ. Նեկտանեբոս ամս Ը. Միահամուռ ամք Ի.

ԼԱ. Պարսկաստանեայց. [illegible] հարստութիւն պարսկաց. Ովքոս, որ ի քսաներորդում ամի իւրում թագաւորութեան պարսից՝ ունի զԵգիպտոս ամս Զ. Զհետ սորա Արսէս Ովքայ ամս Դ. Զհետ սորա Դարեհ ամս Զ. զոր Աղեքսանդրոս Մակեդոնացին սպան. Այս ամենայն յերրորդ տոմարէն Մանեթովնայ.

Այլ յետ այսորիկ ի յունաց մատենից ի սոյն երկրորդ յարեսցի. քանզի մինչև ցայս գլուխ թագաւորութիւնն եգիպտացւոց իջանէ. Այլ քանզի և Փլաւիոս Յովսեպոս ի Մանեթովսի գրոցն առեալ ի վկայութիւն, մինչ զԵբրայեցւոց նախնեացն պատմէր, բարւոք համարեցայ և

xxx. Tricesima Dynastia regum trium Sebennitarum. Nectanebes, annis x. Teos, annis II. Nectanebus [1], annis VIII. Summa, anni xx.

xxxi. Trigesima prima Dynastia Persarum [2]. Ochus, qui vicesimo regni sui Persarum [3] anno, obtinuit Aegyptum annis VI. Post quem Arses Ochi (filius) annis IV. Post quem Darius, annis VI. quem Alexander Macedo [4] occidit. Omnia haec ex tertio Manethi tomo.

Deinceps vero ex Graecorum libris his addetur [5]. Siquidem ad istud usque caput, regnum Aegyptiorum descendit. Quoniam vero Flavius etiam Josephus ex Manethi libris testimonia usurpavit, quum de Hebraeorum majoribus narrabat, optime duxi ejus quoque verba referre, quae in prima

Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν. α'. Νεκτανέβης, ἔτη ι'. β'. Τέως, ἔτη β'. γ'. Νεκτανέβος, ἔτη η'. ὁμοῦ ἔτη κ'.

Τριακοστὴ πρώτη δυναστεία Περσῶν (βασιλέων τριῶν.) α'. Ὦχος εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ Περσῶν βασιλείας κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου ἔτη ς'. β'. Μεθ' ὃν Ἀρσῆς Ὤχου ἔτη δ'. γ'. Μεθ' ὃν Δαρεῖος ἔτη ἕξ. ὃν Ἀλέξανδρος Μακεδὼν καθεῖλεν. Ταῦτα τοῦ τρίτου τόμου Μανεθῶ. (Μέχρι τῶνδε Μανεθῶς.) Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑλληνικῶν παρίσταται συγγραφέων...

1 Sic accurate Scal. Νεκτανέβης, sicut et pro anteriore Νεκτανέβης, ad normam Eusebii nostri. At Goar in utroque deviat, hic habens Νεκτανέβης. Nectanebes, illic Νεκτανέβω, Nectanebis; forsitan Africanum sequi voluit, utrobique habentem Νεκτανέβης.

2 Desideratur in Armen. Գ. Թագաւորաց. trium regum, forsitan culpa librarii; quod habetur in Graec. βασιλέων γ'. vel τριῶν. In sequentibus videtur Interp. Arm. legisse in autographo Ωχος, ις, vel Θχος, ις, ubi Sync. nisi errat relativum ὃς. nihil tamen refert.

3 Deest apud Goarum nomen Περσῶν, quod cognoscit Scal. cum Eusebio nostro. Insuper correcte habet Scal. ἔτη ς'. ubi Goar corrupte fert ἔτη ϛ. confundens (ni fallor) cum sequenti illo ϛ. Μεθ' ὃν.

4 Deest apud Scal. Μακεδών, quod accurate habet Goar, et nobiscum consentit. At contra Scal. plenius legit in sequentibus τόμου, quod Goar non cognoscit.

5 Hic finem facturus Syncellus fragmento Eu-

ժողովս եւ զդարբրութեանն ի մէջ բերել. զորս յառաջնում Հրէիցն համառօտագոյն պատմութեանն. դնէ այսր զայս օրինակ.

Hebraeorum antiquorum historiae [1] inseruit, hoc modo.

Յովսեպոսի ի Մանեթոնի գրոցն.

Josephi, ex Manethi [2] Libro.

Սկսցուք առաջին նախ զգրոյն եւ զեգիպտացւոց դպրութեանցն. Զնոցայն իսկ չէ սորա առաջիկել. բայց Մանեթովն այր եգիպտացի յազգէ, ի յունական խրատուն վարժեալ, որպէս յայտ իսկ է, զհելլենացի լեզուաւ գրեաց զհայրենական պատմութիւն, ի մեհենական պատմութեանցն, որպէս ասէ ինքն, թարգ-

» Initium faciam primum scriptionis ab Aegyptiorum literis. Eorum quidem (literas ipsas) non licet proferre; Manethus tamen, vir Aegyptius genere, [3] Graeca disciplina instructus, uti manifestum est, scripsit Graece suae regionis historiam; eam utique, ut ipse ait, ex fanorum monumentis [4] interpretatus. Atque Hero-

(Joseph. contra Apionem L. 1. et Euseb. Praep. Evang. x. 13.)

Ἄρξομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων. αὐτὰ μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε παρατίθεσθαι τἀκείνων. Μανεθὼς δὲ τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὼς παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι, γέγραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν, ὥς φησιν αὐτὸς, μεταφράσας. καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγ-

sebiano ex Manethi verbis desumpto, de suo iterum addidit, Μέχρι τούτε Μανεθῶς; deinde initium sequentis periodi Eusebianae designavit τὰ δὲ usque ad συγγραφέων, quod tamen ut Syncellanum cum praemissis Scal. praetermisit.

1 Locus est ex primo Libro contra Apionem, ex quo et alia citavit alibi auctor noster. Verum hunc locum aliqua ex parte iterum ipse Eusebius in medium protulit in Praep. Evang. L. x. c. 13. quod valde prodest variantibus Josephi exemplaribus.

2 Assidue servamus, ut jam monuimus, hoc nomen *Manethus*, *Manethi*, ad fidem codicis nostri habentis Մանեթովն, seu *Manethos* in nominativo, quo probatur magis vetus lectio Gr. Μανέθως, quam Μανεθὼν, quod praevaluit apud posteros, maxime inter Latinos *Manetho*, *Manethonis*; ideoque vel edit. Amstel. habet in Jos. Μανεθὼς, ut ille qui hunc auctorem edidit, fatetur in adnot. p. 444. dicens, » Al. Μανέθως, et Μανεθῶς. Huds. Μανέθως. Euseb. Praep. p. 506. Spanh. a. quapropter et Vigerius reddidit *Manethus*.

3 His probatur magis lectio Eusebii in Praep. Μανεθὼς δὲ τὸ γένος, quam edit. Jos. δ' ἦν τὸ γένος, et contra illud Josephi ἀνὴρ Αἰγύπτιος, magis quam Eusebii Αἰγύπτιος, ἀνὴρ τῆς etc.

4 Մեհենական պատմութիւն juxta alibi dicta indicat *historiam ex templorum aut sacrorum monumentis depromptam*; qua voce utitur Armenus Interpres tum ut suae gentis morem servaret, tum ut Gr. nomen ἱερῶν commode acciperet, tamquam obliquum nominis ἱερὸν, sc. *templum*, etsi alii deducant à ἱερὸς, *sacer*, alii vero ex ἱερεὺς, *sacerdos*. Unde Lat. Interpret. Praep. Euseb. et Jos. reddunt, *è sacris libris*. In adnot. autem ejusdem Jos. additur, *vel Sacerdotum annalibus*, quem juvat lectio Bas. ἱερέων: caeterum ad mentem auctoris haec omnia pariter faciunt.

մանեւայ։ Նա բազում ինչս զերոդոտ-
ոսեայ յանդիմանէ, որ սնոտիութեան
զեգիպտացւոցն ստելոյ. Նա այս
ինքն Մանեթոն յառաջնում եգիպ-
տացւոցն գրէ զայս ձեւ օրինակս
զմէնջ.

Ածից սա ընթերս եւ զբանսն ինքն
նորա. որպէս եւ նորա ինքն զնա ա-
ծեալ վկայ. Պատուականն անուն,
որ նովաւ ոչ գիտեմ զիարդ զայ-
րացեալ. եւ նորաձեւս յարեւելից կող-
մանց՝ մարդ փառնանուանք յազգէ, ա-
ռեալ համարձակութիւն յարշաւանս

dotum [1] in multis convicit, de rebus Aegyptiacis ob ignorantiam mentitum. Et iste sane Manethus in primo (libro) [2] rerum Aegyptiacarum ita de nobis scribit «.

» Proferam vero, et ipsa ejusdem verba, uti et ipse quidem ipsum adducens testem [3]. Τίμιος nomen [4], sub quo, nescio quo pacto, Deus indignatus fuerit, et quidem novo ac mirabili modo ex partibus orientalibus homines ignobili genere, fidentes [5] in

χει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. οὗτος δὴ τοίνυν ὁ Μανεθὼς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει.

Παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκεῖνον παραγαγὼν μάρτυρα.

(Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν) Τίμαος ὄνομα, ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν, ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι, καταθαρσήσαντες ἐπὶ τὴν χώ-

1 Նա, probat lectionem Jos. καὶ, ubi Euseb. in Praep. habet, ὃς καὶ, quem secutus novus Josephi Interpres, transtulit cum Vigerio, qui etiam.

2 Այս, concordat cum Eusebio in Praepar. οὗτος, nam Jos. habet αὐτὸς. Illud autem Եւ, probat edit. Jos. Genev. δὲ, ubi alii legunt δὴ. Sed quod majoris momenti est, solum Armen. lectio habet յառաջնում, *in primo*, vel *in prima*; Josephus autem cum ipso Euseb. in Praep. ἐν τῇ δευτέρᾳ, *in secunda*: utinam Manethonis opus extaret, quod cum hanc difficultatem, tum alias vel maximas tollere posset.

3 Videtur Arm. Interp. legisse, καθάπερ αὐτὸς ἐκεῖνον παραγαγὼν μάρτυρα, quo posito αὐτὸς sc. *ipse*, supponit pro Manetho, ἐκεῖνον autem, sc. *eum*, pro tertio teste, veluti Herodoto etc. ne dicam quod Interp. noster, haec Eusebii existimans verba esse, per αὐτὸς intellexit Josephum, et per ἐκεῖνον Manethum. Ut ut sit, hodierna lectio Gr. cum in eodem casu prae se ferat αὐτὸν ἐκεῖνον, *eum ipsum*, nullum praeter Manethum denotat. Sed nostri muneris erat Armenam lectionem exponere in textu, materialiter, ut ita dicam.

4 Ubi alii legunt Τίμαος, vel Τίμαιος, aut τοῦ Τίμαιος, Interp. Armen. legit Τίμιος, et consequenter reddit Պատուականն, ut sonat, sc. *Honoratus*, vel *honorabilis*, *eximius*, *pretiosus*, neque facile potuit divinare proprium esse hoc regis cujusdam nomen, cum non habuerit in Gr. illud additamentum ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν, *fuit rex nobis*. Eusebius enim nec in Praep. neque in Chron. id legit. Adde quod nec etiam in Josepho id cognovit Hafn. ut notatur in Jos. 444. p. Sed quia explicatior est vulgata Josephi lectio, ideo Vigerius in adnot. Praep. Euseb. ad pag. 340. dixit. » Supplendus et corrigendus hic locus ex Josepho, apud quem Manethus ille sic incipit. Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν Τίμαος ὄνομα «: et quidem totidem verbis Latinam suam interpretationem adornare praesumsit ipse Vig. nos parenthesi in Gr. rem notare satis duximus.

5 Hinc melior fortasse judicanda lectio Euseb. in Praep. καταθαῤῥήσαντες.

առաջադրաւեցին. և զերկիրն և անճգնին պատերազմաւ առին զնա համօրէն. և զիշխանսն ձերբակալս արարին. և զմեհեանս զդիցն 'ի վեր կործանեցին. և ընդ ամենայն բնակիչս աշխարհին առաւել թշնամութեամբ վարեցին. և զոմանց զորդիս և զկանայս 'ի ծառայութիւն վաճառեցին. և զլուծ ամենեցունց՝ և թագաւոր ևս մի յիւրեանց կացուցանէին, որոյ անուն էր Սիղիտիս. և նա եկեալ հասանէր 'ի քաղաքն մեմփացւոց՝ զվերինն և զներքինն աշխարհն 'ի միմեանց բաժանէր. և առաւել զարեւելեան կողմանս ամրացուցանէր. Դիմեալ 'ի վերայ Ասորեստանեայց՝ որ յայնժամ հզօրագոյնք էին, 'ի ցանկութեան մտաբերէր յարձակման թագաւորութեանն

regionem impetum fecerunt, campos facile, ac sine diligenti pugna totam ceperunt, atque principes sub manum redegerunt [1], et Deorum fana everterunt. In omnes vero regionis incolas inimicissime se gesserunt, et quorundam liberos et mulieres in servitutem redegerunt, et denique quod maximum est, unum etiam ex ipsis regem statuerunt, cui nomen erat Silitis [2]. Atque hic veniens in urbem Memphitarum, superiorem et inferiorem regionem unam ab altera divisit [3], et magis orientales partes munivit. Tum in Assyrios irruens, eo tempore [4] praeclaros, ardebat cupidine incursionis faciendae in tale regnum. Nactus itaque in Nomo [5] Me-

ραν ἐστράτευσαν, καὶ ῥᾳδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἷλον, καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, (τὸ λοιπὸν τάς τε πόλεις ὠμῶς ἐνέπρησαν) καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν. πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως ἐχρήσαντο, (τοὺς μὲν σφάζοντες,) τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες, πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σάλατις, καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τήν τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, (καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις,) μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων, τότε μεῖζον ἰσχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφόδου (al. ἔφοδον). Εὑρὼν δὲ ἐν νο-

1 Quae parenthesis nota inclusa sunt in Gr. desunt in nostra lectione; sonant autem: *de caetero et civitates crudeliter incenderunt*; sicut et alia paulo post, *quosdam quidem perimentes*: quae exscriptorum incuriae vel tribuantur oportet, vel ipse Eusebius cursim excerpsit, aut sponte praetermisit.

2 Noster legit Σίλιτις, vel saltem Σάλιτις, pro quo nunc in Jos. habetur Σάλατις, vel juxta vet. interp. Σάλτις.

3 Apud Josephum paulo aliter, atque amplius haec habentur. » Superiorem et inferiorem regionem tributariam faciens, atque praesidia in opportunissimis relinquens locis «.

4 Յայնժամ, probat genuinam lectionem τότε, quam fert noster Interp. Jos. ex Perizonio; notans, » ποτὲ in editis et Mss «: unde et vetus Interp. omnino aliter expressit hunc locum, dicens: » prospiciens quod Assyrii aliquanto potentiores, erant desideraturi regnum ejus invadere «.

5 Recole quae diximus supra de duplici significatione Gr. vocis νομος, sc. *Lex*, et *Praefectura*. Altera hic locum habes, et eo sensu accipienda etiam Arm. vox, օրէնք. Verumtamen ut ibi, ita etiam hic minus recte habet codex

մերոյ աստուածոյ արձանիկել։ Պուպաստ- որբնոց զՄեթրայիտն։ քաղաքն հռչա- կաւոր, որ կայր յարեւելից կողմանէ։ բուբաստեան գետոյն՝ որ կոչէր վասն հնոյն դիւցաբանութեանն Աւ- արիս, զայն շինեաց՝ եւ պարսպաւորս ընդարձակագոյնս զարձեր. եւ բնակե- ցուցանէր 'ի նմա զօրս, սպառա- զինեալ՝ բիւր եւ չորից բիւրուց արանց 'ի պահպանութիւն. յոր 'ի ժամանա- կս ամառնայնոյ եկեալ գայր. ռոճիկս եւ պարգեւս բազմաց շնորհէր. եւ սպառ- ազէն զօրս յահ եւ յերկիւղ օտա- րազգեացն ամեն. առնէր հանդէս սպառ- րեալ կեցեալ. ամս ԺԵ վախ- ճանեցաւ 'ի կենաց ։

Յետ սորա երկրորդ թագաւորեաց

thraite urbem nobilem, ad orientalem partem Bubastici fluvii sitam, eamque ob antiquam quandam Theologiam [1], Avarim appellatam, ipsam de integro iterum aedificavit, et muris amplis cinxit; collocavitque in ea armatorum multitudinem, viginti quatuor myriadas hominum ad custodiam, quo aestatis tantum tempore [2] veniebat; cibaria [3], donaque multis largiebatur, armatosque ibidem ad terrorem timoremque extraneorum publicè passim exercebat: cum autem regnasset annis xv [4], vitam finivit «.

» Post hunc secundus [5] regnavit

μῷ τῷ Σαΐτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, ταύτην ἔκτισέν τε, καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὁπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακήν. ἐνθάδε κατὰ θέρειαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. ἄρξας δ' ἐννεακαίδεκα ἔτη, τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

Μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν τέσσαρα καὶ τετταράκοντα

noster casum որբնոց, pro որբնոն (որբնոյն 'ի ժամանակաւորութեան). fortasse aliter erat in Gr. vel Arm. lectione, quod librarii culpa, corruptum. Et quidem manifestus error inest in sequenti nomine զՄեթրայիտն, quod legendum vel Մեթրայիտն, ut primo loco habebatur, vel juxta Gr. Սայիտն: aliter nova eliceretur ib Arm. sententia contra mentem auctoris, quasi legas, *invenientes legitime Methraiten urbem* etc. nos ad evitandam difficultatem, Graeca voce usi sumus, sicut et novus Interp. Jos. qui reddit » in nomo Saite «: antiquus autem habuerat, » in praefectura Saite «. Nobis placeret *Sethraide*.

1 Decentissime Arm. sermone pro Theologia habetur hic դիւցաբանութիւն, quod proxime declarat *sermonem de Diis*, neque աստուածաբանութիւն, i.e. *sermo de Deo*, cum id proprie usurpatur a cultoribus veri Dei.

2 Idem valet Arm. 'ի ժամանակս ամառնայնոյ, *in temporibus aestatis*, quod Gr. κατὰ θέρειαν, *circa aestatem*, vel *ad aestatem*; quam vocem confundens Vet. Interp. Jos. cum altera θέρους, vel θερισμός, reddit in Lat. *messis tempore*. Illud verò հեթ. *solum*, *tantum*, in Arm. tantummodo habetur.

3 Ռոճիկ apprime sonat *annonam*, *cibarium*, vel *alimentum*, quod militibus distribuitur, etc. In Gr. σιτομετρῶν, quod Lat. Interp. Jos. vet. et nov. reddiderunt, ut *frumenta meteret*, minus ad sensum, quam ad verbum accedens.

4 Pro ԺԵ. xv. Gr. habet ἐννεακαίδεκα, *novemdecim*, quod si mendo caret, potes dicere in Arm. pro ԺԹ. a librario exaratum ԺԵ. ob quandam characterum similitudinem.

5 Legit ergo noster δεύτερος, sc. *secundus*, ubi interim habetur apud Jos. δ' ἕτερος, ut cen-

ամս լգ. որ անուանեալ կոչէր Բա-
նոն. Զկնի որոյ այլ ոմն Ապաքնան
ամս լզ. և ամիսս է. և ապա Ափոփ-
իս ամս կա. և Անան ամս Ա. և
ամիս մի. Զկնի որոյ ամենեցունց և Ա-
սէթ ամս խթ. և ամիսս Բ. Նո-
քա վեցեքեան 'ի նոցանէ. էին նոցա
նախ իշխանք, որ կամակարութեամբ հարստահարե-
լով զաշխարհն հանապազ. մանաւանդ զԵ-
գիպտացւոց զսերմն և զզաւակ կամէին եղծանել.
ազգն ընդհանուր Ջաւանայն. և կոչէր Հովիւ
թագաւոր Հովիւ, որ թարգմանեալ կոչի
թագաւոր Հովիւք. քանզի Հիւկ յանձնելն սրբ
եգիպտացւոց Թագաւոր նշանակէ.
և ոսոսն Հովիւ է, և Հովիւք և ըստ
հասարակաց խօսակցութեան բարբառոյ,
և ընդ միաբանեալ յօդեալ միմեանց Հիւ-
կուսոս. Բայց ոմանք ասեն զնոսա
ամս lxiii, cui nomen Banon[1]. Post quem alius quidam Apachnan, annis xxxvi. et mensibus vii. Deinde vero Aphosis, annis lxi. et Anan, annis l. et mense i. Post omnes autem Aseth[2], annis xlix; et mensibus ii. Et isti quidem sex inter eos fuere primi eorum principes, qui semper regionem incursionibus, praedisque depopulabantur: maxime quod Aegyptiorum pene genus ac semen delere studebant. Vocabatur autem gens eorum universa[4] Hycousim[5]; quod scilicet interpretatur, reges Pastores. Hyc enim lingua Aegyptiorum nobili (sive sacra) regem significat; Ussos vero Pastorem, et Pastores etiam secundum communem vulgi dialectum; cum autem invicem componantur, sonat Hycusos. Quidam vero eos Arabes fuis-

ἔτη, καλούμενος Βνών. μεθ' ὃν ἄλλος Απαχνὰς, ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτά. ἔπειτα δὲ καὶ Απωφις ἓν καὶ ἑξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα, καὶ μῆνα ἕνα. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ασσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα, καὶ μῆνας δύο. καὶ οὗτοι μὲν ἓξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμοῦντες ἀεὶ καὶ ποθοῦντες μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξᾶραι τὴν ῥίζαν. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος Υκουσσώς. τοῦτο δέ ἐστι βασιλεῖς ποιμένες. τὸ γὰρ ΥΚ καθ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ Οὐσσὼς ποιμήν ἐστι, καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται Υκουσσώς. τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἄραβας εἶ-

sse aia: »Post eum autem, alter regnavit « etc. utraque lectio pariter ad rem facit.

1 Quum integra voce habeatur in Gr. quater et quadraginta, verisimile est in cod. Arm. pro խդ. xliv. irrepsisse mendose լգ. xxxiii.

2 Noster legit Βάνων. Sync. Βαίων. Jos. autem Βεών. Item noster Απαχνάν, Jos. Απαχνάς. Noster Αφωφις. Jos. hodie Απωφις, vel libris vet. Interp. Απωχις. Denique noster Αναν. Jos. vulgo Ἰανίας: in adnot. tamen additur, »Ιαννάς Big. et Hafn. haud male «.

3 Quod in nostro codice fuit Ασηθ, alii legunt Ασσις: in adnot. autem Josephi dicitur » Ασης. Vet. Interp. Σίδως, aut Ασιθ, Georg. Syncell. p. 123. Αρχλης aut Αγχλης Africano et Eusebio «.

4 His probatur integra lectio τὸ σύμπαν αὐτῶν, quam ex Praep. Eusebii mutuantes supplementum in Jos. qui eundem ediderunt.

5 Noster habuit Υκκουσιμ, sed forsitan legendum, ut infra, Υκουσως, cum ubique id praeferat Euseb. in Praep. Υκουσσως. Jos. autem habet Υκσως.

լում օրինակի ոչ թագաւորս նշանա-
կել Հիւկն յորջորջմամբն ; այլ՝ նմին
հակառակն՝ գերիս և հովիւս յայտ
առնել. քանզի Հիւկն դարձեալ. և
եգիպտացերէն, և հանգն թանձրա-
ցեալ այբիւն հանգերձ՝ գերիս իսկ
յայտնապէս նշանակէ։ Եւ այս առաւել հաւա-
նելի հաւանութեան թուի ինձ, և
յանձի 'ի հին պատմութիւնս. Զա-
գանէ, որ մի ըստ միոջէ անուանեցան
թագաւորքն, և զՀովիւսն կոչեցե-
լոց, և զայնոց 'ի նոցանէ՝ ունել ասէ
զԵգիպտոս ամս ժա ընդ հինգ հա-
րիւրովն.

Ապա այնուհետև 'ի Թեբայեցւոց և
յայլոց եգիպտացւոց թագաւորաց
յարուցել ասէ 'ի վերայ Հովուացն
սաստիկ պատերազմ և բազմաժա-
մանակեայ, առ թագաւորաւ՝ որում

se dicunt. In alio autem exemplari (cernitur) non reges significari per Hyc nomenclationem, sed contra Captivos et Pastores indicari. Hyc enim iterum Aegyptiaca lingua, et Hak cum Alpha densa[1], captivos aperte significat. Atque id mihi magis probabile videtur, et optime cum antiqua historia congruens[2]. Hos ergo reges ex ordine nominatos, Pastoresque[3] appellatos, et qui ex eis (fuere), obtinuisse Aegyptum ait annis XI. supra quingentos ».

« Postea vero a Thebaeis, et reliquis Aegypti regibus, adversus Pastores suscitatum dicit bellum grave ac diuturnum. Sub rege (autem), cui nomen erat Misphragmuthosis[4], de-

ται. ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥΚ προσηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας. τὸ γὰρ ΥΚ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ, καὶ τὸ ΑΚ δασυνόμενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μηνύει. καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον. τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλέας, καὶ τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἕνδεκα.

Μετὰ ταῦτα δὲ, τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον συῤῥαγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. ἐπὶ δὲ βασιλέως,

1 Expressio litterae Alpha, vel Aleph, desideratur in Gr. tantumque dicitur et Ac densatus, vel aspiratus, itaque ignoratur an quid intercidérit in Gr. vel aliquid addiderit in Arm. Interp. noster, explanationis causa.

2 Եւ յանձի 'ի հին պատմութիւնն, si legas separatim, և յանձի. համաձայնի 'ի հին պատմութիւնն. i. e. et congruens antiquae historiae, proxime accedit ad Gr. καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον.

3 Vigerus in adnot. Praep. Evang. ad pag. 502. — καὶ τοὺς τῶν Ποιμ. Josephus delet καὶ, recteque, ut videtur: nisi malis τοὺς ἐκ τῶν, τοῦ-quod eorum ex numero Reges crearentur ». Verum Eusebius constanter habuit et in nostra lectione καὶ, և. ut reapse tenendum videtur.

4 Optima, ni fallor, lectio erit Միսփրագմութոսիւ, Misphragmuthosis; qua conciliantur, imo aeque castigantur omnes variantes lectiones: nam in Jos. pro prima litera M. irrepsit ob quandam similitudinem gemina litera Αλ. et factum est Ἀλισφραγμούθωσις. In Praep. vero Eusebii, ita intercidit alter μ, ex medio, Μισφραγούθωσις. Syncellus demum servatis servandis

անուն էր՝ Միսփրագմութովսիս, յաղթեա-լեալ ՝ի սպասաւորութենէն Հովուացն՝ յայլմէ ամենայնէ Եգիպտոսէ, արտաքսեա-լեալ ամփոփեցան ՝ի տեղի միում, որոյ չափն բիւր արուրայից գտանիւր էր. Եւ ան-ուն կոչէր տեղւոյն Աւարիս.

Զամենայն զայս (ասէ Մանեթովս) մեծամեծ եւ ամրաւք պարսպօք պատեալ Հովուացն. զի զկայս եւ զկարասիս զամենայն յամրի ունի-ցին, եւ զաւառ եւ զաւարս անձանց պա-հեսցեն. Միսփրագմութովսեան որ-դին Թմովսիս ձեռն ՝ի գործ արկեալ՝ ՝ի պաշարումն եւ յարգելուլ արգելուլ զնոսա, եւ նեղել սաստիկ. խռ. բիւր սպառազինօք շուրջ զպարսպաւքն գու-մարեալ նստէր, իբրեւ ոչ կարէր գա-մաքիւ պաշարմանն, դաշնադրութեամբ եւ-նոյն յղեալ՝ զաւրէնս կռուէր, թողուլ զԵգիպտոս եւ երթալ յոր կողմն կամ-

bellatos Pastores, e reliqua autem Aegypto pulsos, uno in loco clausos esse, cujus mensura constabat myriade jugerum, locique illius nomen Aurais vocabatur [1].

Totum hunc Emancium [2] (pro quo in Gr. dicit Manethus), magno undoque muro a Pastoribus septum, ut suppellectiles apparatumque totum in munimento habere possent, praedamque suam asservarent. (At vero) Misphragmuthoseos filius Thmosis [3], manus admovens, ut obsidione angustiaque eos clauderet graviterque premeret, XLVIII. cum armatorum myriadibus circum muros considens imidiabatur (illis). Sed obsidione frustratus per legationem pacta commisit, uti Aegypto relicta, quocumque

ᾧ ὄνομα εἶναι Μισφραγμούθωσις, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας (ὑπ' αὐτοῦ), ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον. Αὔαρις ὄνομα τῷ τόπῳ.

Τοῦτον φησὶν ὁ Μανεθὼς ἅπαντα, τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τήν τε κτῆσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν ἰσχυρῷ, καὶ τὴν λείαν τὴν ἑαυτῶν, τὸν δὲ Μισφραγμουθώσεως υἱὸν Θούμμωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἑλεῖν κατὰ κράτος, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι στρατοῦ προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν, ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις,

nomen mendum admisit, inserens α, pro ου habet enim Μισφραγμώθωσις. Quibus inter se collatis, elucet recta lectio Μισφραγμούθωσις. Verbum vero φασί, dicit, secundo loco, consulto omissum videtur ab Interp. nostro. Illud autem ὑπ' αὐτοῦ, minime lectum, sicut etiam in Praepar. non apparet.

1 Noster legit Αὐαρίς, alii inverso ordine literarum Ἀυαρις, ut in Praep. vel Ἄυαρις seu Ἄβαρις, ut apud Jos. fortasse rectius, cum supponatur idem esse istum locum cum supradicta urbe Աւարիս. Αὔαρις, vel Ἄβαρις.

2 Կոմանեթոս vox ignota, putatur veluti nomen proprium, pro situ loci antea memorati. Verum cum Gr. habeat: *Hunc ait Manethos* etc. cogimur amanuensis errorem in nostro codice emendare, et legere, ասէ Մանեթովս. Ubi in Gr. quoque legebatur confusio ὁ Χομμανής, vel ἔχει ὁ Μανεθώς.

3 Quod Josepho nunc Θούμμωσις est, noster legit Θμώσις. In Annot. Jos. 446. A. hae variae lectiones citantur. » Θμούθωσις Euseb. (sc. in Praep.) Θμώσις et Τέθμωσις mox ipse Flavius è Manethone. Idem vero princeps ex eadem Bu-

կամս առնիցեն Հրամանաւ գնալ ։ Եւ նոքա վստահ 'ի դաշինսն՝ խաշամբքն և տամբքն համօրէն և կարասեօքն խառնաղանձն՝ ելեալք անխռովութեամբ ոչ սակաւ քան զքսան և չորս բիւրուք սպառազինեալք, յԵգիպտոսէ ընդ ճանապարհս ընդ անապատն գնացեալ և գնալով առաջադրեալ յԱսորեստանեայս գնացին. Ուստի հարկեալ 'ի բազմամբոխութենէ զօրացն Ասորեստանեայց՝ վասն զի յայն ժամ նոքա զաշխարհն Ասիացւոց ունէին, որ այժմ Հրէաստանն կոչի, քաղաք շինեցին՝ որ զայնչափ բիւրս մարդկանն բաւական լինէր տանել. և անուն քաղաքին Երուսաղէմ կոչեցին ։

Յայլ յաղագս եգիպտական մատենանն զայս ազգ ասէ Մանեթովն, որ Հովիւք կոչին, թէ գերիս 'ի մեհենական մատենանս գրեալ ։

vellent, sine ullo detrimento commigrarent. Et ipsi foedere confisi, cum pecoribus ac familia, atque omni possessione sua egressi sunt, haud pauciores viginti quatuor myriadibus viri armati, ab Aegypto per desertum in Assyriam [1] tendentes. Quum autem ab ingenti multitudine exercitus Assyriorum sibi metuebant, eo quod per id tempus ii Asiam tenerent, [2] (in ea regione), quae nunc Judaea appellatur, urbem aedificarunt, quae tot hominum myriadas capere posset, urbique nomen dederunt [3] Hierosolyma «.

» In alio vero de rebus Aegyptiacis libro Manethus dicit, hanc ipsam gentem, Pastores appellatam, Captivam, in fanorum monumentis scriptam es-

ἵνα τὴν Αἴγυπτον ἐκλιπόντες ὅποι βούλονται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσίᾳ μετὰ τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ὁδοιπορῆσαι. φοβουμένους δὲ τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς Ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν Ἰουδαίᾳ καλουμένῃ πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι.

Ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθῶν τοῦτο φησὶν ἔθνος τοὺς καλουμένους ποιμένας, αἰχμαλώτους ἐν ταῖς ἱεραῖς

nethone Τέθμωσις Africano et Eusebio apud G. Syncell. et in Canone Chronico; et Τέθμωσις Theophilo Antiocheno et Josepho ɑ.

1 Ասորեստան ab Armeniis dicitur, quae a Graecis Ἀσσύρια: quoniam vero hic Gr. habet Συρία, si non est librarii mendum, possumus commode dicere quod etiam in Arm. Ասորեստան. supponat pro Երկիր Ասորւոց. Sed non facile id crediderim: siquidem quod proxime sequitur Ասորեստանեայց. atque habetur in Gr. Ἀσσυρίων, ita ut etiam per praemissam vocem Συρία, potius Ἀσσυρία vel legi vel intelligi possit.

2 Որ այժմ. fortasse legendum cum praepositione յոր այժմ, quasi յաշխարհն որ այժմ, vel 'ի տեղւոջն որ այժմ. etenim id postulat sincera sententia, maxime ad normam Gr. ubi quemlibet non occurrat alterum nomen substantivum praeter Ἰουδαία, sed explicationis causa addunt Interp. Jos. regio, vel terra, praepositionis ἐν gratia. Aliter Arm. lectio per se hanc proderet sententiam, *Asiae regionem, quae nunc Judaea vocatur*.

3 Itaque legendum in Graeco, ut legitur apud Hafn. ὠνόμασαν, in certa persona, neque, ut vulgò habetur in Jos. infinitive ὀνομάσαι: solummodo anterior lectio postulat et conjunctionem καὶ vel δὲ, ut habetur in Arm. և.

[illegible]

sc. Et quidem accuratius id tradit. Namque jam inde ab antiquis majoribus nostris patrium erat pastorale munus, et pastoriciam agebant vitam; atque ita Pastores vocabantur. Rursusque Captivi non sine ratione ab Aegyptiis scripti sunt: quoniam progenitor noster Josephus captivum se dixit coram rege Aegyptiorum, et postea fratres in Aegyptum vocavit, regis permissu. Sed de his quidem alibi exploratam inquisitionem faciam. Nunc autem antiquorum (nostrorum) historiis testes fide dignos Aegyptios producam. Rursus itaque ea, quae tradidit Manethus, quo nempe modo temporum seriem habuerit, hic in mea historia transcribam «...

» Sic enim ait: quod postquam ex Aegypto egressa est Pastorum gens ad Hierosolymam, qui illos ex Aegypto expulit rex Sethmosis [1], postea regnavit annis xxv. et mensibus

αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὀρθῶς, καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο ποιμένες. αἰχμάλωτοί τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδήπερ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμάλωτον εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθῶνος, πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω.

Φησὶ δὲ οὕτω. Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν ποιμένων εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωσις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε, καὶ μῆ-

1 De hoc nomine ita editor Josephi in adnot. 446. » Θέμωσιν vet. interp. Ἄμωσιν Philostrato. Ἀμὼς Africano. Ἄμωσις Eusebio et Georg. Syncello « : deinde mittit lectores ad Lambertum Bos. in Animadv. ad Scriptores Graec. cap. xxvii. pag. 116.

[illegible]

quatuor, et mortuus est. Principatumque accepit filius ejus [1] Chebron annis xiii. Post quem Amenophis, annis xx. et mensibus vii. Hujus autem soror Ameuses, annis xxi., et mensibus ix. Et istius filius [2] Mephres, annis xii. Et hujus Mephrathmuthoses, annis xxv. et mensibus ix. Istiusque Thmosthosis, annis ix. et mensibus viii. Ejusque Amenophis, annis xxx. et mensibus x. Ejus autem Orus, annis xxxviii. et mensibus vii. Hujus autem filia Cencheres, annis xii. et mense i. Ejus vero frater Athoyis, annis ix. Hujus quoque filius Chencheres, annis xii. et mensibus v. Et istius Achencheres, annis xii. et mensibus iii. Et hujus Armaïs, annis iv. et mense i. Ejus

τας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν. καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέβρων ἔτη δεκατρία. μεθ' ὃν Ἀμένωφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτά. τοῦ δὲ ἀδελφὴ Ἀμεσσὴς εἰκοσιὲν καὶ μῆνας ἐννέα. τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας ἐννέα. τοῦ δὲ Μεφραμούθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα. τοῦ δὲ Θμῶσις ἐννέα καὶ μῆνας ὀκτώ. τοῦ δ' Ἀμένωφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα. τοῦ δὲ Ὧρος τριακονταὲξ καὶ μῆνας πέντε. τοῦ δὲ θυγάτηρ Ἀκεγχρὴς δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα. τῆς δὲ Ῥάθωτις ἀδελφὸς ἐννέα. τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης ἕτερος δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. τοῦ δὲ Ἁρμαῒς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα. τοῦ δὲ Ῥαμέσσης ἓν καὶ μῆνας τέσ-

1 Magis fortasse accedit ad nostram lectionem Cod. Fl. in Jos. ὁ υἱὸς αὐτοῦ, quam quod vulgo habetur αὐτοῦ υἱός.

2 Gr. habet, τῆς δὲ Μήφρης, sc. ad verbum, *hujus* (in feminino) *autem Mephres*: ubi sane anxii haesitarunt Lat. Interp. de sensu praesentis articuli in Genitivo, ac minime potuerunt rem certè declarare. Vetus enim Interp. de industria dissimulavit, et dixit tantum, *Mephres autem*. Novus autem voluit ita reddere *post hanc Mephris*, minus accurate, imo et mendose. Siquidem ut patet, genitivus casus etiam absolute ponitur apud Graecos, non adeo successionem temporis, sed sanguinis magis declarat, ita ut *filium*, vel saltem aliquem consanguineum implicet. Recte itaque vertit noster Interp. և սորա որդի Մեփրէս. *et istius filius Mephres*: sicut etiam ամս. sc. *annos*, (quod obiter notabis) supplevit ut subaudiendum in Gr. quod in parte et Lat. Interp. imitati sunt nostrum. Quod hic diximus de articulo τῆς, idem velim intelligas in sequentibus; quoties enim occurrit in Gr. τοῦ δὲ, et in Armen. և սորա, scilicet casus genitivus, subintelligendus etiam nominativus ille *filius*. At Lat. Interp. iterum haesitant: vetus quidem sponte omittit, novus ubique *post hunc* vel *post eum*, vertit. Quod omnino absurdum nobis videtur.

[illegible]

vero Ramesses Miamun[1], annis lxvi, et mensibus ii. Et istius Amenophis, annis xix, et mensibus vi. Ejus vero Sethos, qui et Ramesses[2]; qui multos habuit exercitus equestres ac navales, et fratrem suum Armain Procuratorem Aegypti constituit; (et) aliam omnem in eum regiam potestatem contulit; tantummodo praecepit ei, ne coronam gestaret, neque Reginam, matrem liberorum laederet; et ut abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse vero in Cyprum et Phoenicen profectus est, et iterum (in) Assyrios et Medos (exercitum) congregavit[3]; et universos, alios quidem armis, alios vero sine pugna, magno sui exercitus terrore sub di-

σαρας, τοῦ δὲ Ἀρμέσσης) Μιαμμοῦν ἑξηκονταὲξ καὶ μῆνας δύο. τοῦ δὲ Ἀμένωφις δέκα καὶ ἐννέα καὶ μῆνας ἕξ. τοῦ δὲ Σέθωσις, καὶ Ῥαμέσσης, ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δύναμιν. οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἁρμαῒν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐνετείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασιλίδα μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατεύσας, ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι, τοὺς δὲ ἀμαχητὶ, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχειρίους ἔλαβε, καὶ μέγα φρονήσας

1 Post Ramessem, qui unum annum et menses quatuor regnaverit, seorsum ponitur Armesesis Miammun apud Jos. ubi lectio nostra Miamoun conjungit cum Ramesse. Ut ut sit, tam per Josephum quam per Eusebium probatur unius regis gemina fuisse haec nomina *Ῥαμέσσης Μιαμμοῦν*, vel *Ἀρμέσσης Μιαμμοῦν*: neque procul abest vet. Interp. legens junctim *Armesesmiammum*. Verum nova editio Jos. habet secundum in genitivo, *Ἀρμέσσου Μιαμμοῦ*. *Armessis Miammi*; quod suspicamur librariorum arbitrio factum, ut pote per genitivum casum ostenderetur, Armessem Miammi esse filium.

2 Expedita profecto lectio Eusebii *ὁ καὶ Ῥαμέσσης*, notare videtur vulgatam editionem Josephi, carentem articulo ὁ, quo aliqui criticorum decepti, Sethosim et Ramessem in duos diviserunt fratres, et alterum tertium exceperunt nomine Armain; ut est in adnot. Jos. Hav. Z. sed auctor noster aliter sentit.

3 [illegible], ad verbum, congregavit, coegit. Series tamen verborum nos cogit, ut accipiamus pro *expeditionem fecit*, ut si scriptum esset [illegible]. Et quamvis interest (sic) accus. [illegible], at respectu Graeci textus est intelligendum, [illegible]

զօրութեանն. այլ և ամբարտաւանու-
թեամբ զմտաւ ածեալ ընդ կողմանս ա-
րևելից, քաղաքս և գեւղս կոր-
ծանէր.

Եւ յետ բազում ժամանակաց 'ի
Եգիպտոս մնացելոյն, Արմայիս՝ որ մնացն
յԵգիպտոս՝ զամենայն ընդդէմ հակա-
ռակս եղբօրն հրամանացն յանդգնու-
թեամբ գործէր. և զթագուհին բռնու-
թեամբ խոնարհեցուցանէր. և զայլ և
հարճսն յանխնայս վայելէր յաղագս-
թեան. զդրդեալ յիւրոց բարեկամաց
և 'ի թագ. և․․․, և հակառակ
եղբօրն յառնէր. Իսկ որ 'ի վերայ
մեհենից Եգիպտացւոցն էր, գրեաց
հրովարտակս և առաքեաց առ Սէ-
թովսն՝ զամենայն ցուցանել նմա զանցն.
և թէ՝ հակառակ յարեաւ նմա եղ-
բայրն իւր Արմայիս. վաղվաղակի
դարձեալ դարձ հասանէր 'ի Պեղուսի-
ոնն քաղաքն. և ունէր զիւր թագաւ-

tionem red egit: atque prospero rerum successu superbiens deinde ambitiose ferebatur in orientales partes [1], urbes ac vicos subvertendo «.

» Quum autem multum temporis transiisset, Armaïs, qui in Aegypto remansit, omnia contra fratris praeceptum audacter faciebat. (Nam) et reginam violenter deprimebat, aliisque concubinis non parcens [2] ad libidinem utebatur; incitatusque a suis amicis, diadema etiam sibi vindicabat, et contra fratrem insurgebat. Is vero qui constitutus erat super fana [3] Aegyptiorum, litteras scripsit, misitque ad Sethosim, cum de omnibus certiorem faciens; quodque frater ipsius Armaïs contra eum assurrexerit. Illico (igitur Sethosis) Pelusium urbem reversus est, et proprium tenuit regnum. Regio vero ex ejus nomine

ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλεώτερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος.

Χρόνου τε ἱκανοῦ γεγονότος, Ἀρμαῒς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοὔμπαλιν, οἷς ἀδελφὸς παρῄνει μὴ ποιεῖν, ἀδεῶς ἔπραττεν. καὶ γὰρ τὴν βασιλίδα βιαίως ἔσχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος. πειθόμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντῆρε τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἔπεμψε τῷ Σεθώσει, δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντῆρεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρμαῒς. παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλούσιον, καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος. λέγει γὰρ ὅτι ὁ μὲν

1 Arm. lectio servatis librarii punctis, eum exprimit sensum, quem nos in textu exposuimus, quasi vero illud, *partes orientales*, sit pars praecedentis periochae. Verumtamen potest etiam ad normam Gr. reduci ad sequentem, hoc pacto: » Deinde etiam ambitiose se gerebat, in partibus orientalibus urbes et vicos subvertens «.

2 Յանխնայ. id sonat, quod Gr. *ἀφειδῶς*, id est, ut iisdem verbis exposuit Vet. Interp. *sine parcitate*. Ubi tamen novus Interp. arbitrio suo *ad libitum*, reposuit.

3 Ἱερόν, ut alias diximus, tam *sacrum* quam *templum* sonat, itaque noster prudenter reddit 'ի վերայ մեհենից. *super templa*, nec tamen temere Interp. Jos. *super sacra*, cum ad sensum aeque pertineat. Sed Spanh. vertit *super Sacerdotes*, eo quod legerit *ἱερέων*, ut multa exemplaria exhibent, minime tamen probanda.

ստացութիւնն. և աշխարհն կոչեցաւ 'ի նորա անուանէ Եգիպտոս. քանզի ասէ՝ թէ Սեթոսիս Եգիպտոս կոչեցաւ. և Արմայիսն եղբայրն նորա՝ Դանաւոս. Օ այս այսպէս գրեալ ունի Մանեթոն.

Յայտ յայտնի է յառաջագոյն ասացեալ ժամանակացն գումարելոց, թէ որ հովիւքն կոչէին՝ մեր նախնիքն էին. յուռայ քան զերեքհարիւր զիննսուն և զերիս ամս զերծեալք յԵգիպտոսէ՝ հասանէին յաշխարհս, զոր Դանաւոս ունէր յԱրգոս. թէպէտ և Արգացիք հնագոյն համարէին. Նա՝ երկրորդ նս (կամ թէ. երկու) մեծամեծ վկայութիւնս առնէ մեզ՝ յԵգիպտացւոց մատենից. նախ՝ զալուստ դոցա յԵգիպտոս. և ապա՝ զանուանէ զերծանելն, այսպէս առ ուրեմն կանուխ ժամանակօք՝ յառաջ մօտ 'ի ռ. ամ՝ քան զիլիականն պատերազմն. զորոց Մանեթոն ոչ եւս յԵգիպտացւոց մատենիցն, այլ

Aegyptus appellata est: dicit enim, quod Sethosis Aegyptus vocabatur; Armaïs autem frater ejus, Danaus. Atque haec ita Manethus«.

»Manifestum vero est ex praedictorum annorum tempore computato, quod qui Pastores vocabantur, nostri (que) majores fuerunt, annis ante trecentis nonaginta et tribus, ex Aegypto liberati, in regionem istam pervenerunt, quam Danaus Argos adiret: tametsi Argivi antiquiorem putent. Imo secundo (vel duo) quoque[1] magna testimonia nobis ex Aegyptiorum libris praebet Manethus. Primo, eos in Aegyptum aliunde pervenisse; deinde vero exinde eos liberatos; (id que) ita temporibus antiquissimam, ut Iliacum bellum annis prope x. antecesserit. De his vero Manethus non ulterius ex Aegyptiorum libris[2], sed

Σέθωσις ἐκαλεῖτο Αἴγυπτος, Ἀρμαῒς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθώς.

Δῆλον δέ ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτῶν τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες, ἡμέτεροι (δὲ) πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνενήκοντα καὶ τριακοσίοις πρόσθεν ἔτεσιν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες, τὴν χώραν ταύτην ἀπῴκησαν, ἢ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι. καί τοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι. δύο τοίνυν ὁ Μανεθὼς ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων. πρῶτον μὲν τὴν ἑτέρωθεν ἄφιξιν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν, οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὡς ἐγγύς που προτερεῖν αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. ὑπὲρ ὧν δ' ὁ

[1] Si teneatur lectio codicis nostri ferentis ordinalem numerum, երկրորդ նս, secundo quoque, denotat posteriora verba Manethi, respectu anteriorum, quasi primum sit testimonium illud de tempore Pastorum ab Aegypto demigrantium. Verum tamen certior videtur Gr. lectio δύο, duo, respectu subsequentium, նախ, և ապա, primum, et deinde, ita ut procul dubio legendum sit in Arm. երկուս, neque երկրորդ նս.

[2] Pro ἐκ τῶν γραμμάτων, sc. ex libris, et scripturis, Hafn. legit ἐκ τῶν πραγμάτων, sc. ex rebus, ex negotiis; quod viro docto, ut sit, qui Josephum edidit, non displicuit propter sequens μυθολογουμένων. Sed facile refellitur et antiquis codicibus, quibus suffragatur et noster per մատենից.

որպէս ինքն խոստովանեալ՝ յանտէրունչ[1] ժամանակագրացն առասպելաբանելեաց յաւելու. զոր յետոյ յանդիմանեցից.

Այս յառաջիկայ Յովսեպայ 'ի յօրինուածոց գրոցն. 'ի սկզբանէ մինչեւ 'ի զկատարն հասեալ. ըստ կարգի ամենայն զեգիպտացւոց հնախօսութեանն եւ զժամանակագրութեանն՝ մինչեւ ցթագաւորն մի առ 'ի նոցանէ հաւաստեալ Նեկտանեբոս. զոր կանխաւ յառաջագոյն առընթեր այլոցն կարգեցի. Իսկ յետ Նեկտանեբայ՝ Ովքոս պարսից թագաւոր առնու զԵգիպտոս. եւ թագաւորէ ամս զ։ Յետ սորա Արշէս Ովքայ ամս դ. Յետ սորա Դարեհ ամս զ. Յետ սորա Աղեքսանդրոս Մակեդոնացին սպանանէ զԴարեհ պարսիկ. եւ միանգամայն Ասիացւոց եւ եգիպտացւոց թագաւորէր. եւ շինէր զԱղեքսանդրիա յեգիպտոս 'ի վեցերորդ ամի թագաւորութեան իւրոյ. Յետ սորա 'ի բազում բաժանեալ իշխանութեան, եգիպտոսի եւ Աղեքսանդրիոյ թագաւորեցին Պտղոմէոսք. որոց ժամանակ թագաւորութեան նոցա այսպէս ձեւ օրինակի.

ut ipse fatetur, a confectis fabellis temporum, quae carent auctoritate,[1] adjecit; quod postea redarguam «.

Haec e supradicti Josephi Libro. (Porrò) jamiude ab initio usque ad finem (dicta sunt)[2] omnia ex ordine de Aegyptiorum antiquitate et Chronologia, ad Regem usque unum ex ipsis creatum, nempe Nectanebum; quem jampridem in aliorum serie collocavi. Post vero Nectanebum Ochus Persarum rex Aegyptum tenuit annis VI. Post quem Arses Ochi (filius), annis IV. Post quem Darius, annis VI. Postea vero Alexander Macedo occidit Darium Persam, et simul Asiae et Aegypto imperavit; Alexandriamque anno regni sui sexto in Aegypto condidit. Post eum autem in multos imperio diviso, in Aegypto et Alexandriae regnarerunt Ptolemaei; quorum regni tempus ita se habet.

Μανεθὼν οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότως μυθολογουμένων προστέθεικεν, ὕστερον ἐξελέγξω . . .

1 Անտէրունչ ad verbum explicat illud Gr. ἀδεσπότως, quod sonat carens domino, supponitque pro incerto etc. Ubi Interp. Jos. vetus dixit, quorundam sine nomine. Novus autem, ab incertis auctoribus. Sicut etiam pro μυθολογουμένων, cui ad verbum accedit առասպելաբանելեաց (quamvis in singulare), vetus Interp. habet ex fabulis, novus memorata. Nec paulo aliter, quum praesertim redundet in Armen. ժամանակաց, sc. temporum.

2 Ille quum obscuriorem cerneremus locum, conjectura usi sumus, quasi de integro incipiendum sit illud 'ի սկզբանէ մինչեւ 'ի etc. quod in codice absque interruptione anterioribus subjungitur, atque addidimus parenthesis nota dicta sunt, nullum in textu discernentes verbum. Ut ut sit, plana videtur auctoris sententia: quippe qui cum superius catalogum Regum Aegypti ex Manetho confecisset usque ad extinctam regalem stirpem in Nectanebo, atque in Persas iterum translatum sceptrum, dehinc prosequitur paucis exinde repetitis, postremum Regni Aegyptiorum exponere statum Porphyrio auctore, ut patet ex sequentibus.

[illegible]

Quinam post Alexandrum Macedonem Aegypti et Alexandriae imperii regnum sortiti sint. Ex Porphyrii Libro[1].

[illegible]

Hunc Alexandrum Macedonem,[2] secundo cxiv. Olympiadis anno excipit per successionem, regnique potitur Aridaeus, qui nuncupatus est Philippus. Frater quidem Alexandri fuit, non tamen ex eadem matre[3]: a Phi-

(Anonymus apud Scal. p. 59.)

Οἱ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλεύσαντες, ἀπὸ τῆς Πορφυρίου γραφῆς.

(Τελευτᾷ μὲν) Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος (ἄρξας ἔτη τὰ σύμπαντα δώδεκα.) διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἀριδαῖος ὁ μετονομασθεὶς Φίλιππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξάνδρου οὐχ ὁμομήτριος. γέγονε γὰρ ἐκ Φιλίννης

1 Locus plurimi faciendus, quem primum Eusebio nostro debemus excriptori Porphyrii, cujus historica verba jamdudum è medio sublata sunt, temporis nempe injuria. Deinde verò Interpreti nostro, cujus ope Eusebium ipsum cum hujusmodi antiquis monumentis possidemus. Tertium locum merito interim habet Josephus Scaliger, qui solus hoc fragmentum pertis longum e latebris in lucem vocavit, vulgavitque inter sua excerpta pag. 59. 60. 61. iisdem ferè verbis, atque ea ipsa inscriptione, quae in Arm. occurrunt. Unde verò haec cum aliis certis fragmentis opportune citandis vir sagacissimus sumpserit, non ita clare declarat, solummodo talia se habere fatetur per Isaacum Casaubonum, qui excerpta quaedam Graeculi cujusdam manu exarata ipsi donavit, cujus sane auctorem incertum, Anonymum nos identidem nominabimus, vel juxta Scal. Eclogarium seu Excerptorem Eusebii dicemus. Illud tamen diligenter animadvertendum, quod Eusebius non videtur ad amussim Porphyrii verba citasse, sed partim ad verbum transcripsisse, partim verò obiter ad sensumque decerpsisse, ita ut quandoque Eusebii ipsius etiam dicta interjaceant: quamobrem noluimus commata marginis superaddere, sicut neque Scaliger id fecit. Idem dicendum et de praedicto Eusebii Eclogario, qui non ubique Eusebii textum servavit, sed aliquando abbreviavit, vel quaedam de suo inseruit, ut patebit ex adnot. subsequentibus. Utcumque sit, vere Scaliger ait » Est egregium hoc fragmentum «.

2 Initium hoc sermonis, eo quod sit continuatio alterius historiae, satis prodit Porphyrii ingenium. Anonymus tamen Eusebii excerptor voluit rem in certum dicendi genus redigi quibusdam a se insertis, ut cernitur in Gr. hoc pacto. » Obiit quidem Alexander Macedo circa centesimam et decimamquartam Olympiadem, quùm imperasset totis annis duodecim. Excipit autem regnum Aridaeus, etc «. Deinceps tamen accurate vestigium Eusebii nostri tenet.

3 Tam Gr. quàm Arm. venustè unico vocabulo rem perficiunt, ὁμομήτριος, [illegible] commater, sit verbo venia; vel commatrius, quod pro indicio summae concordiae inter Arm. et Gr. a nobis allectam scias.

՚ի Յիւնիայ Լակիրիսացւոյ եղեւ որդի Փիլիպպեայ. Թագաւորէ ամս Է. և Պողիպերքոնէ ՚ի Մակեդոնիա ՚ի սպանա-նելոյ որդւոյ Անտիպատրոսի.

Պտղոմէոս՝ որ Արսինեայ և Լագոսի որդի, յետ միոյ ամի ՚ի Փիլիպպոս զրուցելոյ ակնարկութեանն իշխանութեան, յեգիպտոս առաքի. և կալ-կալ զսատրապութիւնն ամս ԺԷ. Իսկ թագաւորէ իսկ ամս ԻԳ. որպէս ընդ ամենայնն՝ Խ համարել նմա մինչև ցվախճանն մահուն. Քանզի կենդանւոյ ևս զիշխանութիւն տայր որդւոյ իւրում Պտղոմեայ՝ որ անուանեալ կոչէր Փիլադելփոս. և երկուս ևս ամս եկաց առ որդւովն՝ որ առ իշխանութեանն. և ոչ ևս Խ, այլ ԼԸ առաջնում Պտղոմէին՝ զոր անուանէին Փրկիչ, համարէին.

Զսա յաջորդաբար փոխանակէ Պտղոմէոս որդի իւր, որ կոչեցաւ՝ որպէս ասացաք Փիլադելփոս, և առ Հօրն կենդանութեանն երկուս ամս

linna enim Lacirisa (al. Larissaea) Philippo is natus est filius. Regnat annis VII. et a Polyspercho Antipatri filio in Macedonia opprimitur.

Ptolemaeus, Arsinoes et Lagi filius, post unum annum regni ad Philippum delati, satrapes in Aegyptum mittitur. Satrapiam ergo exercet primum annis XVII. Postea vero regnat utique annos XXIII. ita ut usque ad obitum ejus omnino XL. (anni) ipsi computentur. Etenim adhuc vivus, in imperio filium suum Ptolemaeum collocavit, qui Philadelphus nuncupabatur [a]; et duos insuper annos vixit sub filio, qui imperium adeptus erat; ac proinde non amplius XL. sed XXXVIII. anni primo Ptolemaeo, quem Soterem vocabant, computabantur.

Hunc excipit per successionem Ptolemaeus ejus filius, Philadelphus, ut diximus, nuncupatus. In diebus ergo patris adhuc viventis, duos an-

τῆς Λαρισσαίας τῷ Φιλίππῳ. βασιλεύει δὲ ἐπὶ ἔτεσι ζ. καὶ ἀναιρεῖται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ διὰ Πολυσπέρχοντος τοῦ Ἀντιπάτρου υἱοῦ.

Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀρσινόης καὶ Λάγου υἱὸς μετ᾽ ἐνιαυτὸν, καὶ διὰ τῆς εἰς Φίλιππον ἀναγεγραμμένης ἡγεμονίας Σατράπης εἰς Αἴγυπτον πέμπεται. καὶ σατραπεύει μὲν τὰ πρῶτα ἔτη ζ. καὶ δέκα, βασιλεύει δὲ ἔτη τρία καὶ εἴκοσι, ὥστε πάντα μ΄. λογίζεσθαι αὐτῷ ἄχρι τῆς τελευτῆς. ἐπεὶ δὲ ζῶν ἔτι τῆς ἀρχῆς παρεχώρησε τῷ υἱῷ Πτολεμαίῳ (...) τῷ παιδὶ τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένῳ, οὐκέτι δὲ τεσσαράκοντα, τριάκοντα δὲ, καὶ ὀκτὼ τὰ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου, ὃν Σωτῆρα ἐπεκάλουν, λογίζονται.

Τοῦτον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος. καὶ ζῶντος μὲν ἔτι τοῦ πατρὸς δύο πληροῖ τῆς βασι-

[a] Lacunam in Gr. non novit Scaliger, sed nos eam assignare voluimus: siquidem lectio Eusebii nostri evidenter demonstrat aliqua hic intercidisse a Gr. textu, quod et per se satis clarè patet; aliter illud τῷ παιδὶ etc. vix cohaereret cum antecedentibus. Adde quod vel in Gr. paulo post occurrit hoc dictum, ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος; atqui minime verum esset illud, ὡς ἔφαμεν, ut diximus, nisi antea quid simile praemissum ab auctore fuisset, quod tamen desideratur in Gr.

ընու զթագաւորութեանն. և յետ մահուանն լԶ· որպէս զի և ամս լԸ ամ թագաւորութեանն՝ հաւասարակի ընդ հօրն ամաց տալ։

Զսա յաջորդէ Երրորդ Պտղոմէոս, որ կոչեցաւ Եւերգետէս. և թագաւորէ ամս ԻԵ.

Զոր չորրորդն փոխանակէ Պտղոմէոս, որ կոչեցաւն Փիղոպատովր, և թագաւորէ ամս ԺԷ.

Եւ յետ սորա Հինգերորդ Պտղոմէոսն որ Եպիփանէս կոչեցաւ, թագաւորեալ ամս ԻԳ.

Սորա երկու որդիք պտղոմէոսաց յետ սորա առնուն զիշխանութիւնն. երէցն՝ որ անուանեալ կոչէր Փիղոմետոր, և կրտսերն՝ որ անուանեալ էր

nos regni explet, et post (patris) mortem xxxvi [1]. ita ut huic quoque xxxviii. anni regni aequo numero cum annis patris tribuantur.

Huic tertius Ptolemaeus [2] suffectus est, qui Evergetes appellatus: regnatque annis xxv.

Quem quartus excepit Ptolemaeus, Philopator nuncupatus; et regnat annis [3] xvii.

Qui post eum quintus Ptolemaeus, Epiphanes est vocatus; regnans annis xxiii [4].

Hujus ambo filii Ptolemaei post ipsum imperium sortiti sunt: major nempe qui dicebatur Philometor; et junior, secundus Evergetes nuncupa-

λείας ἔτη, ἀποθανόντος δὲ, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα, ὡς καὶ τούτῳ ὀκτὼ καὶ τριάκοντα τούτους τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὺς ἴσους τοῖς τοῦ πατρὸς ἀποδιδοῦσθαι.

Τοῦτον διαδέχεται τρίτον Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐεργέτης, καὶ βασιλεύει ἔτη πέντε καὶ εἴκοσι.

Ὃν ὁ τέταρτος διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ, καὶ βασιλεύει ἔτεσιν (ὅλοις) ἑπτὰ καὶ δέκα.

Ὁ δὲ μετ᾽ αὐτὸν πέμπτος Πτολεμαῖος Ἐπιφανὴς μὲν ἐπικλήθη, βασιλεύει δὲ τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν ἔτεσι.

Τούτου παῖδες δύο Πτολεμαῖοι μετ᾽ αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενοι, ὅ, τε πρεσβύτερος ὁ κατ᾽ ἐπίκλησιν Φιλομήτωρ, καὶ ὁ νεώτερος ὁ ἐπικαλούμενος Εὐεργέτης δεύτερος. ἀμφοῖν δὲ ἔτη τέσσαρα

1 Iterum Gr. textum mendosum ad normam Arm. lectionis emendes oportet, ut etiam ratio postulat. Quum enim summa regni hujusce regis redigatur in annos xxxviii. quorum duos vivo patre explevit, restat ut xxxvi. tantum post patris obitum expleverit: omnino ergo pro *ὀκτὼ καὶ τριάκοντα*, quod primo loco habetur, legendum *ἓξ καὶ τριάκοντα*, vel potius *ἑξκαὶ τριάκοντα*, seu *τριάκοντα ἕξ*.

2 Tertiò tertium numerum quoad casum in Gr. corrigamus oportet; quia *τρίτον* in accusativo aliam plane prodit sententiam, quasi Philadelphus sit Ptolemaeus *tertius*, quem Evergetes exceperit; cum reapse Evergetes ipse sit tertius inter Ptolemaeos; legendum ergo omnino in nominativo, *τρίτος*.

3 Ὅλοις, redundat in Gr. potest contra aliquis dicere, quod deest in Arm. ընդ ամենայն vel բովանդակ ամս. sed mirum quod vix occurrat de aliis regibus dici *totis annis* eos regnasse, hoc solo excepto.

4 Cum in Gr. integra voce habeatur *quatuor et viginti*, facile irrepsisse in Arm. ԻԳ. pro ԻԴ. dicere oportet, maxime quod etiam in Canone Eusebii tot anni occurrant, sc. ԻԴ. xxiv. quamvis supra legebamus ԻԳ. xxiii.

[illegible]

tus: amborum itaque anni xxi[1]. computantur. Etenim insimul annorum ipsorum numerum exhibuimus; quoniam adversum invicem certantibus, et mutuo regnum desumentibus, temporum confusio accidit. Primum quidem Philometor dominatus est annis xi. Quum vero Antiochus, copiis contra Aegyptios comparatis, diadema illi abstulisset, Alexandrini regni negotia[2] ad juniorem detulerunt; Antiochum expulerunt, Philometoremque in libertatem reduxerunt. Et ab iis nuncupabatur Philometoris annus xii. Evergetis autem primus. Concorditer itaque usque ad xvii. procedunt; sed ab (anno) xviii. solius Philometoris (anni) nominantur.

[illegible]

Quum ergo major natu imperio expulsus a juniore fuerit, cum Roma-

καὶ ἑξήκοντα λογίζονται. ὑφ' ἓν γὰρ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐτάξαμεν, ὅτι διαστασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐναλλὰξ βασιλευόντων σύγχυσις περὶ τούτους χρόνους γέγονεν. ἄρχει μὲν γὰρ ὁ Φιλομήτωρ πρότερος ἔτεσιν ἕνδεκα μόνος. Ἀντιόχου δὲ ἐπιστρατεύσαντος Αἰγύπτῳ, καὶ περιελόντος αὐτοῦ τὸ διάδημα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τῷ νεωτέρῳ ἐπέτρεψαν τὰ πράγματα, καὶ διώξαντες Ἀντίοχον ἐῤῥύσαντο τὸν Φιλομήτορα, καὶ ἐχρημάτισεν αὐτοῖς Φιλομήτορος ις'. Εὐεργέτου δὲ ἕν. Ὁμονοοῦσι δὲ ἄχρι τοῦ ἑπτακαιδεκάτου. ἀπὸ δὲ τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου μόνου χρηματίζει τοῦ Φιλομήτορος.

Ἀφαιρεθέντα γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸν πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου

1 Graecus Eusebii eclogarius legit xxiv. tum hic, quam in calce totius periodi, ubi eadem summa repetitur. Lectio tamen codicis nostri utrobique habet xxi. quod jure praeferendum esse infra patebit.

2 [illegible] ad verb. *res regales*, *negotia regia*, seu *res publicas*, ubi Gr. etsi habeat tantum τὰ πράγματα, *res*, *negotia*, verum tamen supponit pro publicis rebus regni, ita ut non adeo deesse in Gr. βασιλικά, aut quid simile suspicari liceat, sed potius ab Arm. Interp. explicationis gratia accommodatum τὸ [illegible], quod et alibi experti sumus. Simillima occurrit in sequentibus conjectura, ubi Arm. habet explicite ամ, *annus*; Gr. verò satis ducit numerum tantum ις'. xvi. ubi si non legas, subintelligas oportet ἔτος. Illud tamen maxime advertendum, quod codex noster legit non ις'. sed ιβ'. xii.

հաստատեցին. և տիրէ սա եգիպտոսի. և եղբօրն զԼիբէացւոց աշխարհն տայ. և միայնութեամբ, կեցեալ ի նոյն ամս ԺԸ. Ի վախճանելն նորա յասորիս, քանզի և զայն աշխարհս կալեալ, կոչեցաւ ի կիւրենեայ եւերգետէս. և անուանեցաւ թագաւոր. Որոյ զամսն անտի գրէ՝ յորմէ հետէ թագաւոր համարեցաւ. որպէս վարկանել՝ յետ եղբօրն վախճանի տիրել ամս ամս ԻԵ. և համարել ամս ԾԴ. և զԼԶ փիղոմետորայ տարւոյն կ անուանել առաջին թագաւորութեան. իսկ նա ուանէ ԻԵ կարգել գրել. և այսպէս երկոցունց լինին ամք ԿԱ. փիղոմետորայ ԼԵ, և

ui illuc reduxerunt: qui ut Aegypto potitus est, fratri Libyam [1] dedit; et ipse solus (imperium) tenet, adhuc XVIII. vitam agens [2]. Eo autem in Syria defuncto, quippe qui eas quoque regiones ceperat, revocatus ex Cyrene Evergetes fuit, rexque appellatus est. Hujus annos ab eo tempore scribit, [3] quo rex jam habitus fuit; ita ut censeas post fratris obitum istum dominatum esse annis XXV. computari vero annos LIV. Philometoris autem XXXVI. hujus regni appellare oportet primum, ille vero ecce [4] XXV. scribere statuit: atque ita amborum anni sunt LXI [5]. Philometoris nimirum XXXV.

κατάγουσι Ῥωμαῖοι. καὶ ἄρχει μὲν αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου, τῷ δὲ ἀδελφῷ τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζει. καὶ μόνος ἄρχει δεκαοκτώ. Ἀποθανόντος δὲ ἐν Συρίᾳ, καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἐγκρατὴς ἦν τῶν τόπων, μετακληθεὶς ἐκ Κυρήνης ὁ Εὐεργέτης, καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἀναγράφει, ἀφ' οὗ πρῶτον βασιλεὺς ἐνομίσθη, ὡς δοκεῖν μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευτὴν ἄρξαντα αὐτὸν ἔτεσιν εἴκοσι πέντε ἀνατιθέναι ἑαυτῷ τέσσαρα καὶ πεντήκοντα. τὸ γὰρ τριακοστὸν ἕκτον Φιλομήτορος, δέον προσαγορεύεσθαι τῆς τούτου βασιλείας, πρῶτος αὐτὸς εἰκοστὸν πέμπτον προσέταξε γράφεσθαι. καὶ οὕτως ἀμφοτέρων μὲν ἑξήκοντα τέσσαρα. τοῦ μὲν Φι-

1 Certo certius videtur noster legisse τῆς Λιβύης τὴν χώραν; hinc transtulit, զԼիբէացւոց աշխարհն, *Libyorum regionem*. Apud Anonymum excerptorem est, τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν, sc. *Libyae principatum*.

2 In Gr. non integre legitur, *et solus imperat octodecim*, quod suppleri potest ex integra nostra lectione, կեցեալ ի նոյն ամս ԺԸ. Sed nota, quod haec verba sonant *vivens in iisdem, annos XVIII*, ubi τὸ ի նոյն videtur habere locum vocis Gr. ἐν τοῖς ἑξῆς, sc. *in posterum, in sequentibus*, vel alterius ἐπὶ τὸ αὐτό, *simul*: nos ad sensum reddidimus *adhuc*, quasi ad *haec*.

3 Hactenus videtur Eusebius Porphyrii verba stricte recoluisse; dehinc vero usque ad novam successionem de suo aliquid addidisse, ad mentem nimirum ejusdem Scriptoris, quod sane indicare potest verbum tertiae personae գրէ, ἀναγράφει, quod in Gr. ad regem refertur.

4 Pro առաջին. իսկ նա առաջին. Gr. habet πρῶτος αὐτὸς, *primus ipse*, utraque lectio conjuncta subobscurum, ut videtur, sensum reddit: at melior fortasse sententia erit, sic disjuncta πρῶτος. Αὐτὸς δὲ. Quod si intacta servetur Graeca lectio, hoc sensu accipi potest, *primus is fuit, qui XXV. statuit scribi*: ubi reprehenditur, ni fallor, Porphyrii sententia, contra vero commendatur aliorum computatio; quos secutus ipse Eusebius posuit in Canone annos XXIX. Sed de his vide, quae sequitur, adnotationem.

5 Anonymus legit in Gr. ἑξήκοντα τέσσαρα, sicut etiam supra habuerat τέσσαρα καὶ ἑξήκοντα, sc. LXIV. cui tamen anteferendam esse lectionem nostram LXI. utrobique, satis probat pro-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

caeteri vero Evergetis. Etenim unum ab altero sejungere, et singulos privatim computare in fraudem inducit.

Ex Ptolemaeo, secundo Evergete, et Cleopatra duo filii Ptolemaei vocati procreantur: quorum major Soter vocatus est, junior vero Alexander [a]. Regnat ergo primum major, a matre in regnum admotus; existima-

λαμπότερος λέ. τὰ δὲ ὑπολειπόμενα τοῦ Εὐεργέτου. ἡ δὲ ὑποδιαίρεσις ἐν τοῖς κατὰ μέρος ποιεῖ πλάνην.

Πτολεμαίου δὲ, τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου, ἐκ Κλεοπάτρας γίνονται υἱοὶ δύο Πτολεμαῖοι καλούμενοι. ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σωτὴρ ἐπεκαλεῖτο, ὁ δὲ νεώτερος (. . .) ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀνα-

cedens ac subsequens calculus; dicitur enim Philometor per annos omnino 35. vel potius 36. regnum obtinuisse, et 17. vel 18. cum fratre Evergete, octo vero et decem sine fratre transegisse. Philometore autem mortuo Evergetes 25. tantum annos vixit. Visne rationem inire? Invenies profecto annos 60. vel 61. minime vero 64. Sed quo, inquies, modo in Gr. pro ξα λδ irrepere potuit τέσσαρα? Non est nostrum hoc inquirere, est potius Graecorum amanuensium. Quid sentiam tamen, audi: ipse non ita facile crediderim librarii culpa lectionem variatam fuisse, sed potius culpa Anonymi eclogarii, qui annorum summam aliunde mutuatus est, a Canone videlicet Eusebii, ubi Philometori 35. Evergeti vero 29. anni adscribuntur, quorum summa est 64. Sed frustra id tentasse diceris incognitum istum interpolatorem, qui illam summam hoc intulit, minime animadvertens, quod hoc dato, necesse illi fuisset etiam numerum 25. non semel hic insertum, mutare in 29. et vice versa, cum retinuit numerum 25. debuit aeque retinere et alterum 61. aliter ipse sibi adversatur. Neque illud unquam cognovit, quod praesens summa Porphyrii inventio fuit, quam Eusebius ipse in Canone suo minime imitatus est: imo hoc in loco illam etiam repudiasse, saltem ex parte constat; cum demonstrat duplicem summam ex Porphyrii calculo oriri, quorum una in praedictis continetur, altera vero sic exponitur. Juxta Porphyrium Philometor primum solus imperavit annis 11. postea vero pulsus ab Antiocho, et recuperans regnum, iterum imperitavit annis 18. usque ad obitum, dehinc Evergetes solus regnat annis 25. quorum annorum summa est 54. Hanc utique dinumerationem refellit Eusebius, eo quod privatim numeratis amborum fratrum imperii annis, accidit ut intercidissent anni 7. intervalli, qui ab 11. anno Philometoris usque ad 18. ejus annum effluxerunt: quo nimirum spatio nunc Antiochus tyrannidem exercebat, nunc Evergetes per Alexandrinos imperabat, usque dum Philometor Romanorum ope regnum recuperavit. Itaque Eusebius dicere voluit, quod quamvis Porphyrii calculus videatur in summam 54. annorum redigi, revera in 61. coalescit, inclusis interim annis, quibus inter fratres de regno altercabatur. An vero ipse Euseb. ratum habuerit unum vel alterum ex Porphyrii calculis, non declarat: immo in Canone aliam rationem instituit: annos enim 4. adjecit Evergeti eo spatio, quo ejus frater regno pulsus erat, et post fratris mortem 25. insuper annos ei adscripsit, omnino 29. hoc quidem in Canone habemus.

[a] Lacunam hic Scaligero vix notam assignavimus in Gr. quam vel librariorum oscitantia effecit, vel minus accurata Scaligeri editio. Illud enim ὁ δὲ νεώτερος ὁ πρεσβύτερος, nihil certi sonat hoc modo, Junior autem major. Supplendum ergo ex Arm: hac ratione, ὁ δὲ νεώτερος Ἀλέξανδρος. Βασιλεύει οὖν πρῶτος ὁ πρεσβύτερος, etc. aut quid simile; ut ipse sermonis contextus omnino expostulat.

[illegible]

bat enim cum subjectiorem sibi fore, ad tempus (itaque) diligebatur a matre[1]. Verum enim vero quum [illegible] tr.[2] imperii annum amicos patris et matris trucidasset, ob animi saevitiam matris jussu imperio spoliatus fuit, et in Cyprum fugitivus se recepit.

Juniorem mater ex Pelusio urbe[3] accersit, regemque sibi collegam constituit. Regnavit itaque junior cum matre, Principatus titulo[4] ad utramque spectante: ita ut Cleopatrae x. (annus) appellaretur, Ptolemaei vero Alexandri viii. Simul enim etiam fratris sui tempus a quarto regni ejus

διωχθείς. δοκῶν δὲ αὐτῇ εἶναι πειθήνιος, ἄχρι μέν τινος ἠγαπᾶτο. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοὺς φίλους τῶν γονέων ἀπέσφαξεν, ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τὴν ὠμότητα, τῆς ἀρχῆς καθῃρέθη, καὶ εἰς Κύπρον ἐφυγαδεύθη.

Τὸν δὲ νεώτερον ἡ μήτηρ ἐκ Πηλουσίου μεταπεμψαμένη βασιλέα ἀπέδειξε σὺν ἑαυτῇ. συνεβασίλευεν οὖν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ, τῶν χρηματισμῶν ἀναφερομένων εἰς ἀμφοτέρους. καὶ ἐνδέκατον μὲν Κλεοπάτρας ἀνηγορεύθη, ὄγδοον δὲ Πτολεμαίου Ἀλεξάνδρου. συνανέλαβε

1 Arm. codex habebat [illegible], *dominabatur, vel imperabat a matre;* ubi si a librario erratum non sit, duplex exitur sententia, sc. aut *imperabat sub tutela matris,* aut *imperabat dominio a matre sibi commendato.* Verum si Gr. textui fides habenda sit, certe pro [illegible] unius litterae consimilis mutatione irrepsit [illegible], nam Gr. constanter habet ἠγαπᾶτο, id est, [illegible] ([illegible]), *diligebatur, amabatur.* Sed forsitan minus etiam fidendum Gr. lectioni, ne forte pro ἠγέετο, ἠγαπᾶτο scriptum fuerit; quum maxime desit et sequens ὑπὸ μητρός: quamquam subdubitarem an possit eleganter dici ἠγέετο ὑπὸ μητρὸς, ut dici eleganter potest ἠγαπᾶτο ὑπὸ μητρὸς, sicut etiam in Arm. communis est dictio, [illegible], insolita [illegible].

2 Noster legisse videtur ἕκτον, sc. *sextum,* si vel Arm. careat mendo. At Gr. lectio Anonymi habet δέκατον, hoc est *decimum,* quam lectionem subsequens calculus satis probat.

3 Codex Arm. habebat [illegible], *in Pelusium urbem,* pro quo tamen lego juxta Gr. in ablativo, unius litterae additione, [illegible], *ex Pelusio urbe.*

4 Audire praestat Scaligerum haec habentem p. 430. ad 60. « Notabis in hoc fragmento non semel χρηματισμὸς a Porphyrio poni pro Aera. Ideo quod Hispanis erat Aera Caesaris, id Graecis fuerit χρηματισμός. Sic χρηματισμὸς Ἀντιοχέων saepe ab Evagrio dicitur Aera Antiochensium Juliana ... Significat enim negotiationem, actum publicum, hoc est, ex quo negotiationum, ac contractuum aliud tempus initium est. Propterea ὁ χρηματισμὸς τῶν Σελευκιδῶν a Judaeis vocatur [illegible] τῶν συμβολαίων, Aera contractuum, χρηματισμὸς τῶν συμβολαίων. Sic infra Porphyrius, εἰς μόνα δὲ ἔτ[illegible]το μετατίθεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον, μετὰ τὴν ἐκείνης θάνατον, τὰ συμβόλαια ».

զե՛ յամէ թագաւորութեանն յինքն
առ զժամանակսն, յորմէ հետէ Կիպ-
րիացւոցն թագաւորեաց. և այն առ-
կողէոպատրայ իսկ կենդանութեամբ
էր սովորութիւն. Բայց՝ մեռելոյն յա-
ղեքսանդրոս յետ մահուան նորա առ-
նին ընծայել պատուոյ նշանքն եղանակել:
ԺԸ ընդ ամենայն կալաւ իշխանու-
թիւնն, յորմէ հետէ էջ յաղեքսանդրաք-
ղաք. զԻԶ ամ թագաւորել անուա-
նէր. Յիննևտասներորդումն՝ զա-
ւուՁն արտաքելով զօրականացն, և
գումարեալ ՚ի վերայ նոցա զօրս յե-
գիպտոս. և նոքա հալածական առ-
նէին զնա, զօրավարութեամբ տիւ-
ռոսի՝ որ էր ազգական թագաւորաց.
Նաւամարտակ լինէին ընդ նմա. և
փախստական մղէին զնա կնաւն և
դստերն հանդերձ. անկանել
՚ի քաղաքն Լիկիոնացւոց ՚ի Միւրա. ուստի
՚ի կիպրոս դէմ եդեալ տագնապէր
զճանապարհ. և պատերազմ ՚ի դիմի հար-
կանէր նմա ՚ի նաւապետէն Քերեայ.
մեռանէր.

anno sibi vindicavit; ex eo tempore nimirum, quo ipse in Cypro regnavit; et ille quidem; adhuc Cleopatra vivente, mos erat.[1] Attamen, ipsa mortua, ad Alexandrum solum insignia honoris deferri coeperunt: XVIII. (itaque annos) omnino imperium tenuit, postquam Alexandriam descendisset: regnare autem dictus est annis XXVI. (Anno) decimo nono, ira concitatus contra milites, adversum illos exercitum coegit in Aegypto. Ipsi vero cum repulerunt duce Tyrro, qui ex regum cognatione erat. Praelium cum eo navale committunt, ad fugamque ipsum cum uxore ac filia compellunt; ita ut aegre se in Myram Lycaoniae urbem contulerit: inde Cyprum tendens propere iter maturabat: verum praelio ipsi obviam comparato a navarcho Chaereo, mortem obiit.

γὰρ ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς τοῦ ἀδελφοῦ βασιλείας εἰς ἑαυτὸν τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τῆς Κύπρου ἐβασίλευσε. καὶ τοῦτο τῶν (τῆς) ζώσης Κλεοπάτρας τὸ ἔτος (ἔθος) περιῆν, εἰς μόνον δὲ ἤρξατο μετατίθεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τὴν ἐκείνης θάνατον τὰ συμβόλαια. ὀκτωκαίδεκα τοὺς πάντας ἀντιλαβόμενος τῶν σκήπτρων ἐνιαυτοὺς, ἀφ' οὗ κατῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἓξ καὶ εἴκοσι βασιλεὺς ἐχρημάτισε. τῷ δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ τοῖς στρατεύμασιν ὀργισθεὶς ἐξῆλθε συλλέξων ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν εἰς Αἴγυπτον. οἱ δ' ἐπιδιώξαντες, ἡγουμένου Τύῤῥου συγγενοῦς τῶν βασιλέων, κατεναυμάχησαν αὐτὸν, καὶ φεύγειν ἠνάγκασαν μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, τῆς Λυκίας εἰς πόλιν Μύρας. ὅθεν εἰς Κύπρον μεταπηδηθεὶς, καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ ναυάρχου Χαιρέου, θνήσκει.

1 Corrupta lectio in Gr. τῶν ζώσης, et τὸ ἔτος, emendandum ad normam lectionis nostrae, τῆς ζώσης, et τὸ ἔθος, quorum magnum discrimen est, ut patet; ἔτος enim annus est, ac ἔθος, mos, consuetudo: omitto articulum τῶν in plur. minime servientem singulari voci ζώσης.

[illegible]

Postquam vero is se fugae dedisset, ad majorem fratrem Ptolemaeum Soterem nuntios mittentes Alexandrini rursum illi regnum tradiderunt, ex Cypro renaviganti. Quum vero anni insuper VII. cum mensibus VI. transissent; tot enim annos vixit, postquam illuc redux fuit: totum tempus post amborum patris mortem ad eum refertur, integro annorum XXXVI. numero, mensiumque sex conservato: distributis nempe veraciter (in) Soterem Ptolemaeum in diversis temporibus, (annis) XVII, et mensibus VI. et in secundum, qui et Alexander, intermedio annorum, in quibus major annis XVIII. dominatus est; quos (m[illegible]nos) cum ex libro delere non possent (Alexandrini); etenim quantum ipsis licuit, expungebant, eo quod restiterit ipsis per quaedam Judaica subsidia; ideo haud ei tempus illud computant, sed cunctos XXXVI. annos fratri majori adscribunt. Itidem menses sex post mortem majoris (transactos,) quibus anni XXXVI. continentur,

Μετὰ δὲ τὴν τούτου φυγήν, πρὸς τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον τὸν Σωτῆρα οἱ Ἀλεξανδρεῖς πρεσβευσάμενοι παραδιδόασι πάλιν τὴν βασιλείαν αὐτῷ ἐκ Κύπρου καταπλεύσαντι. Διαγενομένων δὲ ἄλλων ἐτῶν ἑπτὰ πρὸς μησὶν ἕξ, τοσαῦτα γὰρ ἐπέζησε μετὰ τὴν κάθοδον, ὁ πᾶς χρόνος ὁ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀμφοτέρων θάνατον εἰς τοῦτον ἀναφέρεται, τὸν μὲν ἀριθμὸν σώζων λε΄. ἐνιαυτῶν πρὸς μησὶν ἕξ, διῳκηκὼς δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς μὲν τὸν Σωτῆρα Πτολεμαῖον κατὰ διαφόρους χρόνους δεκαεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ, εἰς δὲ τὸν δεύτερον, τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, τοὺς μέσους, ὧν ἦρξεν ὁ πρεσβύτερος, ἐνιαυτοὺς δεκαοκτώ, οὓς καίτοι μὴ δυνηθέντες ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ἀφανίσαι, τὸ ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ἀπαλείφουσι. Προσέκρουσε γὰρ αὐτοῖς διά τινας Ἰουδαϊκὰς ἐπικουρίας. Οὐ γὰρ ἀριθμοῦσι τούτους τοὺς χρόνους, τοὺς δὲ πάντας τὰ ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη τῷ πρεσβυτέρῳ προστιθέμενοι, πάλιν τοὺς ἓξ μῆνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου, οἳ συνεπλήρουν τὰ τριά-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

haud concedunt Cleopatrae majoris filiae, juniorisque uxori, quae post patris mortem disponebat negotia regia; neque Alexandro, qui cum ea diebus XIX. dominatus est, dies illos novemdecim adscribunt.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hic (Alexander) filius erat junioris Ptolemaei, scilicet Alexandri, et privignus Cleopatrae, jam Romae commoratus. Quum ergo virorum administratio [1] in Aegypto defecisset, accersitus is venit Alexandriam, ipsamque de qua supra diximus, Cleopatram uxorem duxit. Accepto itaque invite [2] uxoris imperio, post novemdecim dies uxorem interfecit; ipseque ab armatis, qui in gymnasio erant [3], propter foedam

κοντα ιζ' ἔτη, μὴ ἀποδόντες Κλεοπάτρᾳ τῇ θυγατρὶ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου, γυναικὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἀντελάβετο τῶν πραγμάτων. οὐδὲ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ τῷ μετ' αὐτῆς ἡμέρας ἄρξαντι ιθ', τὰς ιθ'. ἡμέρας ἀποδιδόασιν.

Οὗτος γὰρ υἱὸς μὲν ἦν τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, πρόγονος δὲ Κλεοπάτρας, καταμείνας δὲ ἐν Ῥώμῃ, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιστασίας ἀνδρῶν ἐρήμου γινομένης, μετάκλητος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γήμας τὴν προειρημένην Κλεοπάτραν, παραλαβών τε παρ' ἑκούσης τὴν ἐξουσίαν, ἐννεακαίδεκα διαγενομένων

1 Ne quis putet hic Arm. vocem [illegible], supponere pro militari ducta, vel Magistratu militiae, ut quidem apprime sonat; sed magis pro Administratione imperii sive moderatione regni accommodatam fuisse ab Interp. nostro; quandoquidem Gr. habet ἐπιστασία, eo sane sensu, quo alibi redditur [illegible], [illegible], [illegible], etc. Itaque eo concepta usurpatum hic scias τὸ [illegible], quo ista [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], usurpantur.

2 Adverbium [illegible] sc. invitè, videtur ad personam uxoris spectare, quàm viri, id enim apprime indicat Gr. lectio παρ' ἑκούσης, quamvis non occurrat vox γυνή. At Arm. lectio primo inspectu videtur eam praebere sententiam, quasi vir aegrè tulerit in consortium regni mulierem habendam, aut noluerit mulieris imperio uti. Sequentia utrumque sensum minime excludunt.

3 Gr. vocem Gymnasium usurpavimus, cui juxta duplicem significationem respondere potest Arm. vox [illegible], scilicet, tam pro publico loco exercendorum militum, quàm pro ipsa actione exercitationis seu congressionis. Ad haec subjunximus verbum erant, pro Arm. [illegible], quod ad verbum sonat, transibant, peregrabant, etc. ubi nil noscit Gr.

[illegible] 'ի հանդիսին [illegible], [illegible] 'ի [illegible] [illegible].

Զայս զԱղեքսանդրոս փոխանակէ Պտղոմէոս, որ կոչեցաւ Նոր Դիոնիսիոս, որդի Սոտերայ Պտղոմէի, եւ եղբայր վերագրելոյն Կղէոպատրայ. որոյ իշխանութեան համարին ամք ԻԹ.

Սորա դուստր Կղէոպատրա՝ հաւաստի յետոյ զանկիթեալոց ազգին. որոյ ամք իշխանութեան թուին ԻԲ.

Նաեւ ոչ այս իսկ թագաւորութիւնք միայն առ ժամանակօք 'ի սկզբանէ մինչեւ ցվախճան [illegible] գտանին, այլ եւ իւրաքանչիւրոք 'ի նոցանէ այլ առ այլով 'ի միջի թագաւորեալ գտանին. Իսկ առ Նորով Դիոնիսիւ 'ի դստերսն նորին 'ի Կղէոպատրայ եւ 'ի Տրիփենեայ եւ 'ի Բերենիկէ երեքեանց ժամանակ ամ,

necem, in tumultum incidens, necatus fuit.

Hunc Alexandrum excepit Ptolemaeus, qui novus Dionysus vocatus est, filius Soteris Ptolemaei, et frater supradictae Cleopatrae: cujus imperii computantur anni XXIX.

Hujus filia Cleopatra, ultima (fuit) Lagidarum generationis [1]; cujus imperii numerantur anni XXII.

Porro neque ea ipsa haec regna singula suis singulis temporibus tantum [2] ab initio usque ad finem singulatim scripta reperiuntur; sed quoque eorum quemlibet alium sub alio regnasse comperitur. At sub novo Dionysio pro ejusdem filiabus, Cleopatra, Triphaena et Berenice triennium regni adscriptum fuit, pro utra-

ἡμερῶν ἀνεῖλεν αὐτὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἐν τῷ γυμνασίῳ, διὰ τὴν μιαιφονίαν συνεχόμενος ἀπώλετο.

Τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς νέος Διόνυσος, υἱὸς μὲν ὢν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ἀδελφὸς δὲ τῆς εἰρημένης Κλεοπάτρας, οὗ τῆς ἀρχῆς ἔτη κθ΄. λογίζονται.

Τούτου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ὑστάτη τῆς Λαγιδῶν γενεᾶς, ἧς ἔτη ἀριθμεῖται τῆς ἀρχῆς δύο καὶ εἴκοσι.

Οὐδ' αὗται αἱ δὲ αἱ βασιλεῖαι τὸν εἱρμὸν τῶν χρόνων ἀπ' ἀρχῆς, ἄχρι τέλους, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγραφόμενον ἔσχον, ἀλλ' ἐγένετό τις αὐτῶν ἐν ἑκατέρῳ διὰ μέσου παρένθεσις εἰς ἄλλους. ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου Διονύσου εἰς τὰς αὐτοῦ θυγατέρας, Κλεοπάτραν, τὴν καὶ Τρύφαιναν, καὶ Βερενίκην, τριετὴς ὡς βεβασιλευκυίας ἀνεγράφη χρόνος, εἰς μὲν ἀμφοτέρας ἐνιαυτὸς εἷς, ἡ δ' ἑξῆς

1 Videlicet ex stirpe Ptolemaei primi, Lagi filii.

2 Ubi Gr. habet τὸν εἱρμὸν τῶν χρόνων, sc. seriem temporum, Arm. fert. [illegible] [illegible] [illegible]; quae lectiones quo magis differunt inter se, eo obscuriorem reddunt sensum totius periochae. Verum si in Arm. legamus pro [illegible] [illegible], aut [illegible], aut [illegible] [illegible], forte explicatior reddetur lectio hujuscemodi sensu. " Neque ea ipsa haec Regna unicuique singulis temporibus ab initio usque ad finem singulatim descripta reperiuntur; sed quilibet eorum utique alius sub alio regnasse comperitur ".

զաւրութեան ՚ի միասին. յերկրորդն մի ամի, և ապա յետ կղէոպատրեայ և տրիփինեայ մահուանն՝ զերկեամ մի բերենիկեայ միայն. Վասն որոյ[1] զի և նմին Պտղոմէոսի երթալ ՚ի Հռոմ, և անդ ընդ յամել ժամանակս ինչ. և դստերն բանցն՝ որպէս թէ ոչ ևս դառնալ այնուհետև հաւրն՝ զինել յանձն առնուլ իրացն արքունեաց, օգնականս բերենիկեայ ոմանց արանց ազգականաց ընդ նմին տիրելոց. մինչև զաւ Հասանէր դարձեալ ՚ի Հռոմէ. զգթութ և զխնամս զաւակին մոռացեալ, յաւելութեան դրդմամբ վասն կռուոյն գործելոց՝ ՚ի կենաց արգելանէր.

Առ կղէոպատրաւ՝ առաջին իշխանութեանն ամք՝ ՚ի նա և յեղբայր երէցագոյն իւր ՚ի պտղոմէոս երանեցին. և յետ այնորիկ յայլս. Վասն այսորիկ[2] ինչ պատճառաց վախճանեցաւ նորն

que unicus annus, deinde vero post Cleopatrae et Triphaenae mortem biennium pro sola Berenice. Propterea quod[1] Ptolemaeo ipsi contigit Romam proficisci, ibique tempus aliquod demorari: atque adeo filiae ejus, perinde ac si non amplius rediturus esset pater, regni negotia susceperunt procuranda, adjutoribus viris nonnullis Berenices consanguineis cum ipsa dominantibus; usque dum Ptolemaeus Roma rediens, clementiae affectionisve animi erga filiam immemor, ut pote qui odio accensus erat ob res (ab ea) gestas, ei vitam ademit.

Sub diebus Cleopatrae, primi anni principatus in eam, fratremque suum majorem Ptolemaeum delati sunt, ac deinde in alios. Ob hanc causam[2] defunctus est novus Dionysus, qua-

μετὰ τὸν Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Τρυφαίνης, θάνατον διετία εἰς μόνην Βερενίκην, ἕνεκα τοῦ τὸν μὲν Πτολεμαῖον εἰς Ῥώμην ἀπηρκέναι, καὶ τοῦτον ἐκεῖ διατετριφέναι τὸν χρόνον, τὰς δὲ θυγατέρας, ὡς οὐκέτι ἐπανήξοντες τοῦ πατρὸς, ἀντειλῆφθαι τῶν πραγμάτων, συνεπισπωμένας ἑαυτῇ κατὰ (τούτους) χρόνους τῆς Βερενίκης ἄνδρας τινὰς συγγενεῖς τοὺς συνάρξαντας, μέχρις ὅτου παραγενόμενος ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ Ῥώμης τῆς μὲν πρὸς τὴν θυγατέρα διαθέσεως ἐπελάθετο, στυγήσας δ' αὐτὴν διὰ τὰ πραχθέντα τοῦ ζῆν ἐστέρησεν.

Ἐπεί γε τῆς Κλεοπάτρας τὰ πρῶτα τῆς δυναστείας ἔτη εἰς ἐκείνην τε καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ἀνηνέχθη Πτολεμαῖον, τὰ δ' ἑξῆς εἰς ἑτέρας, διὰ τοιαύτην αἰτίαν τελευτᾷ ὁ νέος Διόνυσος

1 Վասն որոյ. etsi per se sonat, ideo, propterea, sed videtur identidem usurpatum ab Interprete nostro pro, Վասն այն՝ զի. seu propterea quod, quoniam. Et quidem id postulare videtur locus praesens; quum maxime in Gr. totus sermonis ambitus pedissequus comperiatur praepositionis ἕνεκα, adeoque placuit nobis interim reddi *propterea quod*.

2 Tam in Arm. Վասն այսորիկ ինչ պատճառաց. quàm in Gr. διὰ τοιαύτην αἰτίαν, de integro incipit ut novae periodi exordium, paucula ab anterioribus dissectum, quod et nos servavimus in Lat. Verum tamen magis conveniens videtur in calcem praecedentis periodi haec referre, atque novam periocham ordiri ab iis verbis, Վախճանեցաւ նորն դիոնիսոս. Τελευτᾷ ὁ νέος etc. quo posito, profecto paulo aliter sensus rerum se haberet, sed, ut puto, rectior.

զծննդեանն, առ չորեսին որդւոցն' եր-
կուց պտղոմէիւք, եւ կղէոպատրաւ
եւ արսինոյիւ. Իսկ երէց որդւոցն իւ-
րոց' զիշխանութիւնն, պտղոմեայ եւ
կղէոպատրայ. Ի միասին թագաւո-
րելոց' անցանէր 'ի միւսայ զամաւ
ժամանակ. եւ թերեւս նոյն կայր
պահէր, թէ չէր անցեալ պտղոմէի
զհօրն պատուիրանաւ, եւ միայն կա-
մեցեալ ունել զիշխանութիւն, Հրա-
մանք 'ի կենաց արտաքսեսցին զնա յե-
գիպտոս նաւամարտիկ պատերազմաւ
յուլիոս' կայսերն օգնականութեամբ լինել
կղէոպատրայ.

Յետ կորուսանելոյ պտղոմէի' կրտսեր
եղբայրն կղէոպատրայ' քեռ իւրում'
եղեւ աթոռակից' անուանեալ պտղոմէ-
ոս' կամաւ կայսեր. եւ զինգ հին-
գերորդ ամ կղէոպատրայ, եւ առաջ-
նորդ' պտղոմէից. եւ 'ի նոյն յաւելի

tuor liberos relinquens, duos Ptolemaeos, et Cleopatram ac Arsinoem, tradito imperio liberis suis natu majoribus[1] Ptolemaeo et Cleopatrae. Simul itaque regnantibus[2], quadriennium praeteriit: id quod ulterius utique reservaretur[3], nisi Ptolemaeus patris praecepto neglecto, solus imperium tenere voluisset; hinc evenit, ut fatalis lex eum vita expelleret, in Aegypto navali certamine perculsum, Julio Caesare auxilium ferente Cleopatrae.

Post interitum Ptolemaei, junior frater Cleopatrae cum sorore sua throni consors fuit, Ptolemaeus nuncupatus, Caesaris consensu: atque adeo quintus annus Cleopatrae, primusque Ptolemaei descriptus est;

ἐπὶ παισὶ τέτρασι, Πτολεμαίοις δυσὶ, καὶ Κλεοπάτρᾳ, καὶ Ἀρσινόῃ, διέταξε τοῖς πρεσβυτέροις αὐτοῦ παισὶ Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ τὴν ἀρχὴν, ὧν συμβασιλευόντων τετραετὴς διηγέετο χρόνος, καὶ τοῦτο διέμεινεν ἂν καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τὸ ἔθος, εἰ μὴ Πτολεμαῖον παραβάντα τὰς τοῦ πατρὸς ἐντολὰς καὶ μόνον τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι βουλόμενον ἡ μοῖρα τοῦ ζῆν μετέστησεν ἐν Αἰγύπτῳ καταναυμαχηθέντα ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ συλλαμβανομένου.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν Πτολεμαίου, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Κλεοπάτρας συνεθρονίσθη τῇ ἀδελφῇ Πτολεμαῖος καλούμενος, γνώμῃ Καίσαρος, καὶ ἐχρημάτισε τὸ πέμπτον ἔτος Κλεοπάτρας, τὸ καὶ πρῶτον Πτολεμαίου, καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, μέχρι τῆς ἀναιρέσεως

1 Librarii mendum apertum, scilicet scriptum երիցս, pro երէցս, necesse habuimus emendare unius literae mutatione; cum *jerits* sonat *tribus*, quod minime ad rem facit: at *jerets*, *major natu*, ut expresse fert Gr. lectio.

2 Ի միասին թագաւորելոց in cod. Arm. connectitur praemissae periodo, ex qua talis oritur sensus: Dedit imperium *Ptolemaeo et Cleopatrae simul regnantibus*, quasi *regnaturis*. Verum placuit ad fidem Gr. textus, varietis tantum punctis, sequenti copulare periochae. Gr. enim lectio clare sic habet: » destinavit majoribus natu pueris suis Ptolemaeo et Cleopatrae principatum. Quorum simul regnantium quadriennium peractum est tempus «.

3 Anonymus in Gr. aut amplam aut diversam exhibuit lectionem hoc modo: » Et iste permaneret utique et in posterum mos, nisi etc «.

միւսեւս յաջորդութիւն նորա՝ այլ և երկուս։ Ի վախճանել նորա՝ կղէոպատրայ նենգութեամբ, ՚ի չորրորդում ամի նորա՝ և յութերորդում կղէոպատրայ, որ յետոյ մինչև մահուանն՝ ՚ի կղէոպատրա միայն գրեցաւ՝ մինչև ցհնգետասաներորդ ամն, որ վեշտասաներորդն անուանեցաւ, և առաջին։ Ի վախճանել լիւսիմաքեայ՝ յասորւոց քաղկիդեայ թագաւորի, Մարկոս անտոնիոս ինքնակալն՝ զքաղկիդէա և որ շուրջ զնովաւ գաւառքն էին՝ մատնեաց կղէոպատրայ։ Իսկ յայսմանէ և որ յետ այսր այլ ամքն էին մինչև ցքսաներորդն երկրորդ, որ վախճանն իսկ եղև կղէոպատրայ, ըստ նմին օրինակի յաւելուածոց թըւոյ գրէին. որպէս լինել երկրորդն և քսաներորդն կղէոպատրայ. որում և ԷԷերորդին.

Իսկ ՚ի կղէոպատրայ Օկտաւիանոս կայսր՝ որ և Օգոստոս՝ առնու զթագաւորութիւնն, կալեալ զեգիպտոս

quis adhuc duo alii accedunt anni, usque ad ejus necem. Eo è vivis sublato, Cleopatrae sane insidiis, quarto sui anno, Cleopatrae autem octavo, succedens tempus Cleopatrae soli adscriptum fuit, usque ad annum decimum quintum, qui decimus sextus, simulque primus appellatus fuit. Lysimacho[1] in Syria Chalcidis rege defuncto, Marcus Antonius Imperator Chalcidem, et quae circa eam regiones erant, Cleopatrae tradidit. Atque de hoc, quique post haec anni fuerunt residui, usque ad vicesimum secundum (annum), quo etiam Cleopatrae obitus accidit, secundum eundem modum superadditi numeri, scribebantur; ita ut sit Cleopatrae secundus et vicesimus, cujus etiam (xx)vii[2].

Porro a Cleopatra Octavius Caesar, qui et Augustus, regnum accepit, cum obtinuisset Aegyptum bel-

αὐτοῦ, ἄλλα δύο. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου ταῖς Κλεοπάτρας ἀπάταις τῷ τετάρτῳ μὲν αὐτοῦ, τῆς δὲ Κλεοπάτρας ὀγδόῳ, ὁ μεταγενέστερος εἰς μόνην Κλεοπάτραν ἀνεγράφη χρόνος, ἕως ἐτῶν πεντεκαίδεκα. τὸ δ' ἑκκαιδέκατον ὠνομάσθη τὸ καὶ πρῶτον. ἐπειδὴ τελευτήσαντος Λυσιμάχου τῆς ἐκ Συρίας Χαλκίδος βασιλέως, Μάρκος Αντώνιος ὁ αὐτοκράτωρ τήντε Χαλκίδα, καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν τόπους παρέδωκε τῇ Κλεοπάτρᾳ. καὶ ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τὰ τούτων ἕτερα ἔτη μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ὃ καὶ τελευταῖον ἐγένετο Κλεοπάτρας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ, ἐγράφετο, ὡς γενέσθαι τὸ δεύτερον καὶ εἰκοστὸν αὐτῆς τὸ κ'. ἕβδομον.

Ἀπὸ δὲ Κλεοπάτρας Οκτάουιος Καῖσαρ, ὁ καὶ Αὔγουστος, τὴν

1 Ita quoque constanter fert Gr. textus. Λυσιμάχου. Scaliger tamen in adnot. p. 430. ad 16. dixit: » Lego (solo scilicet loge) Αυσανίου, de quo in Canone satis diximus «.

2 Supple in Arm. litteram unam Ի numeralem, ut antecedentia postulant cum Gr. lectione, » ut fieri secundum et vigesimum ipsius (Cleopatrae), xx. septimum «. Verum mendum lectionis suppositum antiquum esse videtur, ac si Interp. Arm. legerit pro κ'. 20. καί, et.

յաղթեալ պատերազմին՝ ընդ Հռոմէ-
ացւոց ութսուներորդի չորրորդի ողոմ-
պիադին երկրորդ՝ յերկերորդումն ամին.
որպէս զի 'ի Հարիւրերորդէ մետասանե-
րորդէ ողոմպիադէն առաջնոյ ամին՝,
ուստի արիդեոս՝ որ և փիլիպպոսն՝
պայազատեաց իշխանութիւնն, մինչ
'ի Հարիւրերորդ. Ձ երրորդ. չորրորդ ողոմ-
պիադին, և 'ի նորին ամին երկրորդ՝ ո.
ղոմպիադայք լինին ՀԳ. և ամքն Ձ.
այսպիսի եւ ամք մինչ. և այսչափ Հա-
մարին ամք աղեքսանդրացւոց թագաւո-
րացն մինչև զկղէոպատրայ կորս-
տեանն.

lo Actiaco; quod peractum circa centesimam octuagesimam quartam Olympiadem, anno secundo [1]: ita ut a primo anno centesimae undecimae Olympiadis, quo Aridaeus, qui et Philippus [2], imperium obtinuit, usque ad centesimam octuagesimam quartam Olympiadem, et ad annum ejus secundum, conficiuntur Olympiades LXXIII. atque annus unus: scilicet anni CCXCII. Et totidem sane computantur anni Alexandriae regum, usque ad Cleopatrae fatum.

ἀρχὴν διαδέχεται κρατήσας Αἰγύπτου τῇ ἐπ' Ακτίῳ μάχῃ, κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ολυμπιάδα, ἐν ἔτει δευτέρῳ. Ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ολυμπιάδος ἔτους πρώτου, ἀφ' οὗ Αριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος (Αλέξανδρος) ὁ Φιλίππου διεδέξατο τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ολυμπιάδα, καὶ ταύτης ἔτος δεύτερον, Ολυμπιάδες γίνονται ἑβδομήκοντα τρεῖς, καὶ ἐνιαυτός. Τούτων ἔτη σϙγ'. Τοσαῦτα δὲ καὶ ἀριθμεῖται τὰ ἔτη τῶν ἐν Αλεξανδρείᾳ βασιλευσάντων, ἐπὶ τῆς Κλεοπάτρας τελευτῆς.

1 Scaliger hic in addit. not. Gr. p. 430. ad 61. 11. » Quamvis in hac diatriba multa cognitu digna Porphyrius nos docuit, tamen insigni delirio sese traduxit, quod Cleopatram victam ab Augusto scribat anno primo Olympiad. CLXXXIV. quum is annus fuerit primus Augusti, Caesare Idibus Martiis interfecto. Idem delirium infra iteratur, ne quis putet errorem librarii «.

2 In Gr. additur ὁ Φιλίππου, quod quamvis recte accipi possit, quia hic Philippus Aridaeus nomine, illo Philippo natus sit, qui pater Alexandri fuit, tamen mendosè omnino tam Gr. quam Arm. legunt praecedens nomen *Aridaeus*, qui et *Philippus*: debuit enim legi *Alexander Philippi* (filius). Siquidem Olymp. CXI. annus primus paulo ante memoratus, accurate tempus regni Alexandri demonstrat, minime vero Philippi Aridaei postea imperantis anno secundo Olimp. CXIV. quemadmodum etiam in exordio verborum Porphyrii, haud secus ac in Canone Eusebii evidenter proditum comperias, quod et subsequens calculus cum integra sermonis serie confirmare poterat. Id ergo solerter advertens Scaliger, satis studuit huic errori certissimo occurrere, adjecto nempe hoc nomine parenthesis nota intercluso (Αλέξανδρος). Quum tamen satis sciret vix expedire additionem, nisi aliquid demeret, haec in adnot. adjecit, p. 430. ad 61. 12. » Illa verba Αριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος delenda sunt, et pro illis reponendum Αλέξανδρος, ut excusum est «: cui libenter subscribimus, et legendum esse affirmamus tum in Gr. tum in Arm. Αλέξανδρος ὁ Φιλίππου. Աղեքսանդրոս փիլիպպեայ. quamquam constet ex concordia utriusque codicis, non novum hocce mendum esse, sed olim idem irrepsisse, ita ut non adeo Arm. Interp. sed potius Gr. chirographus reprehensionem mereat. Ultimo loco dicendum erit, quod siquis forsitan sustineri velit utriusque codicis lectionem, quam nos improbamus, necesse habet aliud subesse mendum in tota hac pericha excogitare; aliter vix rem perficiat.

Են պտղոմէացւոցն ժամանակք՝ զկնի Աղեքսանդրի այսոքիկ էին.

Sunt igitur Ptolemaeorum tempora haec [1].

Աղեքսանդրոս Մակեդոնացին՝ յառաջնում ամի ՃԺԱ ողոմպիադին թագաւորէ, որ՝ եւ շինէ զԱղեքսանդրիա յԵգիպտոս, երկոտասան ամ, եւ ամիսս Է. Յետ որոյ Աղեքսանդրացւոց քաղաքին եւ ամենայն Եգիպտոսի թագաւորութեանն տիրեցին սոքիկ.

Alexander Macedo primo anno cxi. Olympiadis regnat, (qui videlicet) Alexandriam in Aegypto condit, duodecim annis, mensibusque vii. Post quem Alexandriae urbis, universaeque Aegypti regnum sortiti sunt isti [2].

Պտղոմէոս Լագեայ.	ամս	Ի.	Ptolemaeus Lagi (filius)	annis	xx.
Պտղոմէոս Փիղադելփոս.	ամս	ԼԸ.	Ptolemaeus Philadelphus.	ann.	xxxviii.
Պտղոմէոս Եւերգետէս.	ամս	ԻԴ.	Ptolemaeus Evergetes.	ann.	xxiv.
Պտղոմէոս Փիլոպատոր.	ամս	ԻԱ.	Ptolemaeus Philopator.	ann.	xxi.
Պտղոմէոս Եպիփանէս.	ամս	ԻԴ.	Ptolemaeus Epiphanes.	ann.	xxiv.
Պտղոմէոս Փիլոմետր.	ամս	Լ:	Ptolemaeus Philometor.	ann.	xxx.

Οἱ Πτολεμαίων χρόνοι (τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον βασιλευσάντων Αἰγύπτου). Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος βασιλεύει, κτίζει τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ. ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος ἔτη ιβ'. μῆνες ζ'. (...)

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου	ἔτη μ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος	ἔτη λη'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης	ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ	ἔτη κα'.
Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς	ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ	ἔτη λα'.

1 Depravatum hic Gr. textum ab Anonymo interpolatore facile dixeris, eo quod quibusdam demptis, de suo addiderit illud τῶν μετὰ etc. et. » Eorum, qui post Alexandrum regnarunt in Aegypto etc: quod sane ex sequentibus videtur mutuatus, eo animo, ut demonstraret Alexandrum ipsum excludendum esse a serie Ptolemaeorum: gratis tamen, etenim Auctoris sententia ea est, ut Ptolemaeorum calculis inserat etiam spatium annorum Alexandri, ex quo nempe patri successit; alioquin nuspiam compleretur summa annorum, quae inseritur, sc. ccxciii. ut patet ex antecedentibus, et sequentibus.

2 Integrum hoc argumentum desideratur in Gr. id quod evenisse suspicor ob causam praedictae interpolationis; itaque si utrumque locum vitiatum offendis, in eumdem Anonymum conferenda culpa est.

Պտղոմէոս կրտսեր՝ որ կոչեցաւ Բարերարեալն.	ամս ԻԹ.	Ptolemaeus junior, qui vocatus est Evergetes[1].	ann. xxix.
Պտղոմէոս Փիսկոն՝ որ Փրկիչն ասացաւ. և ամիսս Զ.	ամս ԺԷ.	Ptolemaeus Physcon, qui vocatus est Soter. et mens. vi.	ann. xvii.
Պտղոմէոս՝ որ և Աղեքսանդր, հալածական ի մօրէ հօրն իւրոյ.	ամս Թ.	Ptolemaeus, qui et Alexander, expulsus a matre patris sui[2].	ann. ix.
Պտղոմէոս Փիլադելփոս, որ դարձաւ ի փախստենէ. հալածական լինել Աղեքսանդրի.	ամս Ը.	Ptolemaeus Philadelphus, qui reversus est a fuga, Alexandro jam expulso.	ann. viii.
Պտղոմէոս Դիոնիսիոս, որ և Փիլադելփոս.	ամս Լ.	Ptolemaeus Dionysius, qui et Philadelphus.	ann. xxx.
Պտղոմէոսի դուստր Կղէոպատրա.	ամս ԻԲ.	Ptolemaei filia Cleopatra.	ann. xxii.

Սորա ժամանակաւ Գայիոս Յուլիոս Կայսր միապետեաց Հռոմայեցւոց. յետ որոյ Կայսր Սեբաստոս Հոկտաւիանոս, որ և Օգոստոս. Կղէոպատրա...

Hujus aetate Cajus Julius Caesar[3] monarchiam exercuit in Romanos. Post quem Caesar Sebastus Octavius, qui et Augustus, Cleopatram

Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος Εὐεργέτης	ἔτη κθ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φύσκων, ὁ καὶ Σωτὴρ,	ἔτη ιζ'. μῆνας ς'.
Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἐξωσθέντος μὲν τοῦ πρὸ αὐτοῦ ...	
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος κατελθὼν ἀπὸ τῆς φυγῆς, ἐξωσθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου.	ἔτη η'.
Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος	ἔτη λ'.
Πτολεμαίου θυγάτηρ Κλεοπάτρα	ἔτη κβ'.

Κατὰ ταύτην Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ (πρῶτος) ἐμονάρχησε Ῥωμαίων. μεθ' ὃν Καῖσαρ Σεβαστὸς Οκτάουιος, ὁ καὶ Αὔγουστος, Κλεοπά-

1 Praepostere scriptam in Arm. dixeris praecentem lineam. Verborum muta sedes, atque ita lege, Պտղոմէոս՝ որ կոչեցաւ Բարերարեալն կրտսեր: » Ptolemaeus, qui vocatus est Evergetes junior «: ut correcte fert Gr. » Ptolemaeus, (qui) junior Evergetes «. Et quidem appellatus minime fuit Ptolemaeus junior, sed magis Evergetes junior. Unde Aeolicus noster, Պտղոմէոս, որ երկրորդ Բարերարեալն: » Ptolemaeus, qui secundus Evergetes «.

2 Lacunam in Gr. ab Scal. notatam supplere potes ex Arm. integra lectione. Ubi obiter monitum te velim sequentes annos non adeo accurate cohaerere cum praemisso Porphyrii calculo: unde probatur hunc catalogum ab Eusebio nostro concinnatum esse non tantum ad Porphyrii fidem, sed etiam ad caeterorum auctorum normam.

3 Redundat in Gr. πρῶτος, primus, non incommode. Sic etiam Aeolicus, առաջին կայսր միապետեալ.

սպանեալ, եւ եբարձ զիշխանութիւն պտղոմէանցն. որք թագաւորեցին ամս մղե.

interfecit, imperiumque Ptolemaeorum evertit; qui regnaverunt annos ccxcv [1].

ՅՈՒՆԱՑ.

GRAECORUM.

Որպէս յոյնք գրեն զնախնեացն պատմութիւնս.

Quomodo Graeci majorum historias conscribant [2].

Աթենացւոց թագաւորք. Արգիացւոց թագաւորք. Սիկիոնացւոց թագաւորք. Լակեդմոնացւոց թագաւորք. Կորնթացւոց թագաւորք. Ովքեր ոյք եւ որչափ ժամանակս ծովակալեցին. Եւ որք յունաց գրեն մի ըստ միոջէ ողոմպիադայք. Մակեդոնացւոց առաջին թագաւորք. Եւ որք յետ աղեքսանդրի մակեդոնացւոյ՝ թեսաղացւոց, ասորւոց՝ եւ ասիացւոց թագաւորք.

Atheniensium reges. Argivorum reges. Sicyoniorum reges. Lacedaemoniorum reges. Corinthiorum reges. Quinam et quantum temporis mare obtinuerint? Et quae Graecorum singulae Olympiades inscribantur. Macedonum primi reges. Et qui post Alexandrum Macedonem, Thessalorum, Syrorum, et Asianorum reges.

ՅՈՒՆԱՑ ԺԱՄԱՆԱԿՔ.

GRAECORUM TEMPORA.

Բնաւն զամենեսեան հինք ժամանակօք յունաց գրեն մի ըստ միոջէ Սիկիոնացիք, եւ թագաւորք՝ որ ՚ի սիկիոն

Omnium inter Graecos tempore antiquissimi diserte describuntur Sicyonii, regesque qui Sicyone fuc-

τραν ἑλὼν καθεῖλε τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀρχὴν, οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη σϙγ'....

(*Syncell. pag.* 78. b.)

Πάντων μὲν Ἑλλήνων παλαιότατοι τοῖς χρόνοις ἀναγράφονται Σικυώνιοι βασιλεῖς, οἱ Σικυῶνος ἡγησάμενοι, ὧν πρῶτος ἦρξεν Αἰ-

1 Pro մղե. 295. (apud Samuelem մղզ. 296.) pellem legi cum Gr. մղգ. 293. nam certe totidem anni colliguntur ex praemisso catalogo; quam summam et ante confirmaverat auctor: ita tamen ut includatur annis 293, et sexennium, pro Alexandri imperio nimirum post Alexandriam conditam; nec minus, nec plus. nam si integros Alexandri annos xii. vel includere, vel excludere velis, nihil perficias ad auctoris mentem: juxta enim primum efficerentur anni 299. juxta vero secundum 287.

2 Locus citatus a Samuele nostro hisce verbis:

[illegible]

runt: quorum primus dominatus est Aegialeus, qui Nini et Beli aetate fuit, quos primos Assyriorum (reges) in Asia [1] regnasse commemorant. A quo Aegiala primum appellata est (regio), quae nunc Peloponesus vocatur.

[illegible]

Argivorum primus rex Inachus scribitur, qui cccxxxv. annis post Sicyoniorum principatum extitit.

[illegible]

Athenis primus regnat Cecrops, Diphyes cognominatus; trecentis prope annis post Argivorum principatum; Sicyoniorum vero (principatu) quingentis triginta tribus posterior.

[illegible]

Assumet ergo initium praesens Chronographia ab antiquioribus, Sicyoniorum reges primo declarans ac dinumerans. Magna enim discordia

γιαλεὺς, κατὰ Βῆλον, καὶ Νῖνον γεγονὼς τοὺς πρώτους Ἀσσυρίων βασιλεῦσαι τῆς Ἀσίας μνημονευομένους, ἐξ οὗ Αἰγιαλεία τὸ πρὶν, ἡ νῦν Πελοπόννησος, ἐκαλεῖτο ...

* [illegible] » Post enim sermonem de Ptolemaeis habitum in ipso Eusebii libro, dicit de Graecis. *Quomodo Graeci Majorum historias conscribunt.* Mox autem nomina singulorum describit «.

1 Etsi nomen Eusebii Syncellus loco citato dissimulavit, verba tamen ejus, ut vides, sibi conciliavit, ut Scaliger quoque pro certo habens transcripsit, p. 19. In sequentibus nota apud Goarum legi in neutro παλαιότατα, sed melius est cum Scal. legere in masc. παλαιότατοι. Adhaec desideratur in Gr. conjunctio ante vocem βασιλεῦσαι, hinc ferme variatur sensus. Item Goar legit in Syncello τοῦ πρώτου . . . . μνημονευομένου, in genitivo casu num. sing. quorum utrumque vitiosum est. Scal. ergo emendatius habet juxta Arm. τοὺς πρώτους . . . μνημονευομένους. Caeterum uterque periclitatur in voce τῆς Ἀσίας. Nam Goar difficultatem fugiens plane subticuit eam vocem in latina sua interpretatione. Scal. vero, ut certior erat pro ditione Beli ac Nini insertam hic esse Asiam, haudsecus ac Assyriam, legit ad arbitrium cum conjunctione, καὶ τῆς Ἀσίας, quasi sensus fuerit: Assyriis et Asiae imperasse; quae certa aliis sententia, eò minus placet, quò evidentius interpolatione ejecti excogitatam fuisse apparet, quum tamen Interp. Arm. satis clare ostendit ita se legisse in auctore, ut habetur hucusque apud Syncellum, sc. τῆς Ἀσίας, ideoque vertisse [illegible], vel si codici fides habenda, [illegible] pro [illegible]. quasi vero Gr. fuerit τῶν Ἀσιανῶν. Librarius Arm. in marg. reposuit [illegible], *Asiani*, unde alia oritur sententia.

րել. զի՝ բազում երկրաչափութիւնն է 'ի մէջ Յունաց, որք շարադրեցին. արդարեւ ըստ կարի զոր միաբանեն զժամանակագրութիւնս. եւ որպէս մարթ իցէ զայն 'ի բազմաց միաբանից վկայից մեզ զկնի ժողովեսցուք. Իսկ զի Կաստոր ժամանակագիր Սիկիոնացւոց թագաւորացն զժամանակս գրեալ ժամանակագրական մատեանսն՝ եւ ճշգրտաբար ժամանակագրութեամբ կարգեաց. բովանդակեալ զնոսա 'ի համառօտ մատեանս՝ գրելով զայս ձեւ օրինակի, թէ.

Նշանակեմք առաջնոյն զՍիկիոնացւոց թագաւորսն՝ սկսեալ յԵգիալեայ յառաջնոյ թագաւորէն, եւ հանգուցեալ 'ի Զեւքսիպպոս. Իսկ նոցա թագաւորքն ժամանակս ամաց ՋԾԹ. եւ յետ թագաւորացն կարնեայ քուրմքն

est inter veteres, qui Graecae historiae concinnarunt Chronographias [1]: atque adeo, prout licebit, ex multis qui invicem concorditer testantur, colligemus. Verum cum vero Castor Chronographus Sicyoniorum quoque regum tempora, in chronologicis codicibus descripta, exacto ordine digessit; eaque (demum) in epitomen redegit, hoc pacto scribens: quod

» Adposuimus [2] Sicyoniorum [3] reges, ab Aegialeo primo rege principium ducentes, in Zeuxippumque desinentes. Reges autem tenuerunt tempus annorum DCCCCLIX [4]. Et post reges fuerunt Sacerdotes Carnii VI [5]. qui

(Syncell. p. 78. a)

Παρατίθημι δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνας βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον ϡνθ΄. μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνείου ἔξ. οὗτοι δ᾽ ἱεράτευσαν ἔτη λγ΄. μεθ᾽ οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἔφυγεν.

1 Similia recenset, saltem ad sensum Syncellus, p. 77. ubi ait: Αἱ περὶ Ἕλληνας ἀρχαιολογίαι, πᾶσαι μὲν ἀσύμφωνοι φέρονται παρὰ τοῖς συναλλαξαμένοις αὐτὰς ἱστορικοῖς. Scilicet juxta Goarum: » In nullo consentiunt antiqua Graecorum monumenta, ... etiam apud eos, qui illis conciliandis studuerunt, historiarum scriptores «. Ubi etiam post pauca de Eusebio quoque mentionem facit Syncellus his verbis. Ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς ἔτη ,α. ὡς Ἀπολλόδωρος καὶ ἕτεροι, ἐν οἷς καὶ Εὐσέβιος, ἔγραψαν. » Summa itaque Sicyoniorum imperii est annorum 1000. prout Apollodorus et alii, inter quos est Eusebius, scriptum reliquerunt «. Latè dixit annos 1000, pro 998. annis, quos Eusebius exactissime tradit; ut infra videbis.

2 Ubi Goar cum nobis legit in plur. παρατίθημεν, Scal. minus recte habet in sing. παρατίθημι. Insuper ipse Goar expressit in praesenti tempore adponimus, noster in perfecto, adposuimus.

3 Scal. legit Σικυῶνος, Sicyonis, in genit. casu num. sing. Goar Σικυῶνας in accusativo plur. numeri, Sicyonios. At noster tam hic, quam in Canone, cum S. Hier. habet Sicyoniorum; forsitan ita ferebat et autographus, Σικυωνίων.

4 ՋԾԹ. 959. Ita omnino et Syncellus hic legit ϡνθ΄. 959. Verum tamen in Canone, S. Hier. 993. Interp. Arm. ՋԿԷ. 967. quod alibi probat vel ipse Syncellus.

5 Item summa concordia Arm. et Sync. integrè ferunt numerum sacerdotum sex. ἔξ. Զ. similiter in Canone Arm. quin tamen desideratur in Canone Latino, eo teste Scaliger, fidem

քահանայից ԻԲ, որ քրմանցանն ամս ԼԲ. յետ որոց. եւ կաց քահանայ Քարիդեմոս, որ առ. չքաւորել ծախսիցն՝ փախուցեալ, կորեաւ: Զայս կաստոր՝ բառ առ բառ ճառէ բանիւքս այսուիկ. Իսկ թագաւորացն բառ մի ըստ մի թագաւորութիւն սիկիոնացւոց զոյգ ձեւ օրինակի ունի համար.

sacerdotium coluerunt annis xxxii. Post quos fuit sacerdos Charidemus, qui[1] sumptibus non subsistens, fugae se dedit[2]. Haec Castor his conceptis verbis. Verum Sicyoniorum regnum exacta successione hujusmodi habet censum.

Թագաւորք Սիկիոնացւոց.

Reges Sicyoniorum.

Առաջին՝ Եգիալեւս, ամս ԾԲ. ուստի եւ Եգիալիա, որ այժմ Պեղոպոնէսոս, կոչի. Զսա ասեն առաջին թագաւորել սիկիոնացւոց բառ հնգետասաներորդ ամին բելայ առաջնոյ տէրութեան թագաւորութեան ասորեստանեայց. զոր պատմեն Պոսիդոնի եւ Լիբեայ որդի լինել առասպելաբանելին.

Primus[2] Aegialeus, annis lii. A quo Aegialea, quae nunc Peloponnesus, vocabatur[3]. Hunc primum in Sicyonios regnasse dicunt circa annum decimumquintum Beli primi Assyriae regni dominantis: quem Neptuni, et Libyae filium fuisse fabulantur.

(Scalig. pag. 29. ex Syncello, et Anonymo.)

Πρῶτος Αἰγιαλεὺς ἔτη νβ΄. (...) οὗτος λέγεται βασιλεῦσαι Σικυῶνος κατὰ τὸ ιε΄. ἔτος Βήλου τοῦ πρώτου τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς ἡγησαμένου, ὃν Ποσειδῶνος υἱὸν εἶναι, καὶ Λιβύης μυθεύουσι.

suam fecit, expuncto a Gr. textu Syncelli numero λβ΄. non solum in serie Canonis, sed etiam hoc in loco: consule ejus pag. 19. et 129. unde patet, id, quod sibi visum fuerit, eligendum decrevisse; aliter tutius profectò esset ampliorem, quam decurtatam sequi lectionem.

1 Goar in Sync. junctim, ideoque vitiose legit Χαριδήμοτος, et consequenter reddidit in Lat. *Charidemotus*, pro Χαρίδημος, ὅς. *Charidemus, qui*: haec enim omnium consensu optima lectio est.

2 Praeterea fragmentum Graecum satis longum affertur a solo Scaligero, ex Syncello, aut potius Anonymo Graeco, quem ipsi Isaacus Casaubonus dedit. Ubi sanè omnia ferè iisdem verbis cohaerent cum Eusebio nostro, paucis demptis, omissisque lacunis.

3 Haec ab Anonymo, vel ab ejusdem amanuensi omissa, facille supplebis tam ex praesenti Syncelli loco, ἐξ οὗ Αἰγιαλεία (τὸ πρίν), ἡ νῦν Πελοπόννησος, ἐκαλεῖτο, tum maxime ex Canone Eusebii; quem locum iterum transcripsit idem Sync. p. 97. D. ἀφ᾽ οὗ καὶ Αἰγιαλεία, ἡ νῦν Πελοπόννησος, (τὸ πρίν) ἐκαλεῖτο. Solummodo dubitatur de voce τὸ πρίν, *primùm*, quae non habetur hic in lectione nostra, nisi dicatur eo sensu usurpatum a nostro interprete verbum *առաջին primus* in sequenti periodo; ubi dein in Gr. πρῶτος: potuit enim, ut noster secundo loco legerit illud τὸ πρίν, in suo apographo.

[illegible]

Secundus Europs, annis xlv. Hic sub Nino Beli filio regnat.

[illegible]

Tertius Telchin, annis xx. Is sub Samiramide regnat.

[illegible]

Quartus Apis, annis xxv. A quo Apia [1], quae nunc Peloponnesus, appellata est.

[illegible]

Quintus Thelxion, annis LII.

[illegible]

Sextus Aegydrus, [2] annis xxxiv.

[illegible]

Septimus Thurimachus, annis xlv. Cujus aetate Argivorum primus regnavit Inachus.

[illegible]

Octavus Leucippus, annis LIII.

[illegible]

Nonus Messappus, annis xlvii. Hujus tempore contigit, ut dominaretur in Aegyptiis Joseph ab Hebraeis memoratus.

Δεύτερος Εὔρωψ ἔτη μέ. (...)

Τρίτος . . . . ἔτη . . . .

Τέταρτος Πίλοψ ἔτη κέ. (...) ἡ Πελοπόννησος ἐκλήθη.

Πέμπτος Θελξίων ἔτη ιβ΄.

Ἕκτος . . . γύδρος ἔτη λδ΄.

Ἕβδομος Θουρίμαχος ἔτη μέ. Κατὰ τοῦτον Ἀργείων πρῶτος βασιλεύει Ἴναχος.

Ὄγδοος Λεύκιππος ἔτη νγ΄.

Ἔνατος Μέσσαππος ἔτη μζ΄. Κατὰ τοῦτον συνίσταται ἄρξας τῆς Αἰγύπτου Ιωσὴφ, ὁ παρ' Ἑβραίοις μνημονευόμενος.

1 Ut passim, lectio Anonymi decurtata ac omnino depravata cernitur, quam ideo ad normam Arm. emendabis vel supplebis. Vidit haec et Scal. Canonis ope, unde dixit in adnot. 456. ad 19. « Τέταρτος Πίλοψ. Mire haec vitiata sunt, legendum: Τέταρτος Ἆπις ἔτη κέ. ἀφ' οὗ Ἀπία ἡ Πελοπόννησος ἐκλήθη ». Satis erudite, nihil enim deest, nisi τὴν, ante ἡ. Memorat haec et Pausanias Lib. II. c. 5. ubi postquam dixisset. Σικυώνιοι περὶ τῆς χώρας τῆς σφετέρας λέγουσιν, ὡς Αἰγιαλεὺς αὐτόχθων πρῶτος ἐν αὐτῇ γένοιτο, καὶ Πελοποννήσου δὲ ὅσον ἔτι καὶ νῦν καλεῖται Αἰγιαλὸς ἀπ' ἐκείνου βασιλεύοντος ὀνομασθῆναι. « Sicyonii de regione sua haec asserunt: extitisse primum Aegyaleum indigenam, ab eoque rege eam Peloponnesi partem, quae Aegyalus hoc etiam tempore nuncupatur, nomen accepisse »: haec de Api subdidit, ὡς τὴν ἐντὸς Ἰσθμοῦ χώραν, Ἀπίαν ἀπ' ἐκείνου καλεῖσθαι: « ab eo regionem eam, quae intra Isthmum est, Apiam fuisse nuncupatam ». Similia repetunt et alii non pauci.

2 Jure lacunam adnotavit Scal. in Gr. non quod quid magni deesset, sed tantum prima nominis Syllaba: quam supplebis legens pro γύδρος, integrè Αἴγυδρος, ut praefert etiam Sync. p. 85. ex Canone mutuatus.

Տասներորդ՝ Երատոս ամս խզ։
Մետասաներորդ՝ Պղեմնէոս ամս խը։
Երկոտասաներորդ՝ Որթոպողիս ամս կգ։
Երեքտասաներորդ՝ Մարաթոնիոս ամս Լ։ Առ սորա առաջին յԱտտիկէ թագաւորեաց Կեկրոպս դիփիւէս։
Չորեքտասաներորդ՝ Մարաթոն ամս Ի։ Առ սորա գիտի ելքն յԵգիպտոսէ Եբրայեցւոց զօրավարութեամբ Մովսէսի, որ ի ժամանակին ցուցցի։
Հնգետասաներորդ՝ Քիրեոս ամս ԺԵ։ Առ սորա Արգիացւոց թագաւորէր Դանաոս։

Decimus Eratus [1], annis xlvi.

Undecimus Plemnaeus, [2] annis xlviii.

Duodecimus Orthopolis, annis lxiii.

Decimus tertius [3] Marathonius, annis xxx. Cujus aetate primus in Attica regnavit Cecrops Diphyes.

Decimus quartus Marathon [4], annis xx. Hujus aetate fuit Moyses dux egressus Hebraeorum ex Aegypto, quod suo tempore probabitur.

Decimus quintus Chireus (al. Echyreus,) annis xv. Hujus diebus Argis regnat Danaus.

Δέκατος Ἔρατος ἔτη μϛ'.
Ἑνδέκατος Πλημναῖος ἔτη μή.
Δωδέκατος Ὀρθόπολις ἔτη ξγ'.
Τρισκαιδέκατος Μαραθώνιος ἔτη λ'. Κατὰ τοῦτον πρῶτος τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυής.
Τεσσαρισκαιδέκατος Μάραθος ἔτη κ'. Κατὰ τοῦτον συνίσταται τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἑβραίων ἡγησάμενος Μωϋσῆς, ὡς κατὰ καιρὸν δειχθήσεται.
Πεντεκαιδέκατος Ἐχυρεὺς ἔτη ιε'. Κατὰ τοῦτον Ἀργείων βασιλεύει Δαναός.

1 Syncellus legit Ἐρατος, cum Canone nostro, et Samuele Երատոս, *Eratus*. Patet similitudo litterarum ε. ρ. maxime in Mss.

2 Lectionem nostram confirmat Sync. praeferens Πλημναῖος, pro corrupta lectione Anonymi apud Scal. Πλημμαῖος.

3 Non aliter legerunt et transcripserunt ordinem horum regum Anonymus Graecus, et Samuel noster Armenus, Eusebii eclogarii, cum duplice Canonis exemplari, Armeniaco inquam nostro, ac Latino Hieronymiano; omnes enim sic contexunt seriem istorum regum, xiii. Marathonius. xiv. Marathius (vel Marathon). xv. Echyreus (vel Chereus). Syncellus itaque solus, alter Eusebii excerptor, inverso ordine xiii. collocat Echyreum. xiv. Marathium, ac xv. Marathonium, pag. 87. et 93. quod manifestum librarii vitium et Scaliger Syncelli exscriptor suum fecit, quamquam alibi et emendatiore lectione usus sit, Anonymi scilicet ope, cui utinam tantum autem praebuisset, neque contrariis inter se supputationibus variis in locis laborasset.

4 Arm. cod. hic habet Մարաթոն, sc. *Marathe*, vel *Marathon*. Anon. Μαραθος, Marathus. Sync. demum Μαραθιος, juxta nempe Canonem; ubi etiam Arm. refert Մարաթիոս, *Marathius*, quamvis Lat. Hier. et Samuel noster paulo aliter legant, Մարաթոս, *Marathus*; et ambo pro antecedenti praeferant cum Canone nostro Մարաթիոս, *Marathius*. Nomen vero sequentis regis ab aliis Ἐχυρεὺς appellatum, Arm. lectio fere ubique fert Χυρεύς.

Վեշտասաներորդ Կորաքս ամս Լ։

Եօթնուտասաներորդ Եպոպեւս ամս ԼԵ։

Ութուտասաներորդ՝ Լաւմեդոն ամս Խ։

Իննուտասներորդ Սիկիոն ամս ԽԵ։ Առ սովաւ արգիւեացւոց թագաւորքն դադարեցին՝ ձգեալ յամս ՇԽ։

Քսաներորդ Պողիբոս ամս Խ։

Քսաներորդ առաջիներորդ Ինաքոս ամս Խ։

Քսաներորդ երկրորդ Փեստոս ամս Ը։

Քսաներորդ երրորդ Ադրաստոս ամս Դ։

Քսաներորդ չորրորդ Պողիփիդէս ամս ԼԱ։ Առ սովաւ Իլիոն առաւ։

Decimus sextus Corax, annis xxx.

Decimus septimus Epopeus, annis xxxv [1].

Decimus octavus Laomedon, annis xl [2].

Decimus nonus Sicyon, annis xlv. Sub hoc reges Argivorum desierunt, ad annos dxl. superstites.

Vigesimus Polybus, [3] annis xl.

Vigesimus primus Inachus, annis xl.

Vigesimus secundus Phaestus [4], annis viii.

Vigesimus tertius Adrastus, annis iv.

Vigesimus quartus Poliphides, annis xxxi. Cujus tempore Ilium captum.

Ἑκκαιδέκατος Κόραξ ἔτη λ'.
Ἑπτακαιδέκατος Ἐπωπεὺς ἔτη λέ.
Ὀκτωκαιδέκατος Λαομέδων ἔτη μ'.
Ἐννεακαιδέκατος Σικυὼν ἔτη μέ. Κατὰ τοῦτον οἱ Ἀργείων βασιλεῖς ἐπαύσαντο διαρξάσαντες ἔτεσι φμ'.
Εἰκοστὸς Πόλυβος ἔτη μ'.
Εἰκοστὸς πρῶτος Ἴναχος ἔτη μ'.
Εἰκοστὸς δεύτερος Φαῖστος ἔτη η'.
Εἰκοστὸς τρίτος Ἄδαρτος (Ἄδραστος) ἔτη δ'.
Εἰκοστὸς τέταρτος Πολυφείδης ἔτη λά. Κατὰ τοῦτον Ἴλιον ἥλω.

1 Ita etiam Anonymus Gr. apud Scal. et Samuel noster cum Armeniaco Canone λέ. ԼԵ. 35. Sed tamen Latinus Hier. Canon exhibet xxxii. cui suffragatur et Sync. qui habet λβ'. 32. quemvis ergo praeeligas. Ut ut sit, hoc discrimen ultimae antiquitatis esse videtur; atque inde evenisse variationem trium annorum in summa, cum nunc 959. nunc 962. legatur, ut alibi vidimus, et videbimus.

2 Iterum Eusebium imitatus Anonymus Laomedonti annos adscribit μ'. 40. ita etiam Canon Eusebianus, non aliter et Samuel noster, քառասուն ամս. Խ. Unus igitur Syncellus discrepat, qui habet μγ'. 43.

3 Pariter Anon. et Sam. Πόλυβος պողիբոս sicut etiam Canon Arm. պողիբոս, et Lat. Polybus. At Syncellus Πολύβιος. Idem velim intelligas de annis hujus regis, qui sunt apud omnes μ'. Խ. 40, excepto Syncello praeferente annos μγ'. 43. Supervacuum profecto esset lectiones Sync. passim variantes adnotationibus mandare, nisi iis usus fuisset Scaliger non semel tamquam Eusebianis.

4 Omnes lectiones uniformiter praeferunt hoc nomen Φαῖστος, փեստոս, Phaestus, tam hic, quàm in Canone, excepto codice Syncelliano, ubi vitiose habetur Ηφαῖστος; quam lectionem ut sinceram amplectens Goar reddidit expresse in Lat. Vulcanus in p. 125.

Քսանեւհինգերորդ Պեղագեսերորդ. պեղագոս ամս Ի. առ սորա Ենէաս զԼատինացւոց թագաւորեաց.

Քսանեւվեցերորդ Զեւքսիպոս ամս ԼԱ.

Ամենայն միանգամայն ամենայն սիկիոնացւոց թագաւորք ԻԷ. եւ թագաւորեն ժամանակս ամաց ՋԾԹ. յետ որոց թագաւոր ոչ եւս. բայց Քուրմք կառնեայ.

Որոց առաջին քրմեաց Արքելաոս ամ Ա.

Երկրորդ Աւտոմեդոն ամ Ա.

Երրորդ Թէոկղիտոս ամս Դ.

Չորրորդ Եւնեոս ամս Զ.

Հինգերորդ Թէոնոմոս ամս Թ.

Vigesimus quintus Pelagus [1], annis xx. Hujus aetate Aeneas Latinis imperavit.

Vigesimus sextus Zeuxippus, annis xxxi.

Simul omnes reges Sicyoniorum sunt xxvii: Regnant autem annos dcccclix [2]. Post quos [3] non amplius reges, sed Sacerdotes Carnii.

Quorum primus Sacerdotio functus est Archelaus, anno i.

Secundus Otomedom (lege, Automedon) [4] anno uno.

Tertius Theoclytus, annis iv.

Quartus Euneus, annis vi.

Quintus Theonomus, annis ix.

Εἰκοστὸς πέμπτος Πελασγὸς (Πελασγὸς) ἔτη κ. Κατὰ τοῦτον Αἰνείας Λατίνων ἐβασίλευσεν.

Εἰκοστὸς ἕκτος Ζεύξιππος ἔτη λα. Ὁμοῦ γίνονται Σικυῶνος βασιλεῖς κζ'. βασιλεύουσι δὲ χρόνον ἐτῶν ϡνθ'. Μετὰ Ζεύξιππον βασιλεῖς μὲν οὐκέτι, Ἱερεῖς δὲ τοῦ Καρνείου.

Ὧν πρῶτος ἱεράσατο Ἀρχέλαος ἔτος α.

Δεύτερος Αὐτομέδων ἔτος α.

Τρίτος Θεόκλυτος ἔτη δ'.

Τέταρτος Εὔνεος ἔτη ς'.

Πέμπτος Θεόνομος ἔτη θ'.

1 Sync. Πελαγὸς, *Pelagus*. Anonym. Πελασγὸν, *Pelasgon*; utrumque vitiatum, unde Scal. erudite adjunxit parenthesis nota (Πελασγὸς) nempe Canenis ope, quod et nostra lectio cum Sam. probat. Verum annos ejus κ'. Ի. 20. omnium consensu allatos, mendose edidit Scal. in Anon. ε'. 8. puta librarii vel typographi vitio variatum, ob similitudinem characteris.

2 Ut alibi diximus, hanc summam in Castoris textu legi ϡνθ'. ՋԾԹ. 959. ita et hic comperimus: cui suffragatur et Samuel, legens. ՋԾԸ. 958. quamquam in Canone habeatur vel sub nomine Castoris Lat. 962. Arm. 967. sicut etiam Sync. interim vult 967. vel potius 966. ab anno mundi 3239. usque ad 4205. vide p. 131.

3 Eusebius dixerat μεθ' οὓς, յետ որոց, post quos, scilicet praemissos reges, at Anonymus certe explicationis gratia ultimum regem nominatim inseruit, dicens: μετὰ Ζεύξιππον, post Zeuxippum, quo deviat quidem a verbis auctoris, sed sensum non alienum inducit.

4 Αυ, prima syllaba nominis Αὐτομέδων Automedon, quod in Gr. legitur, deleta videtur a librariis in Arm. ո, vel օ, ob litterarum affinitatem աւ cum ո, vel օ, sicut etiam ultima littera ն, Ն, in μ vel մ transiit: si tamen certa Anonymi lectio.

Վեցերորդ. Ամփիքիէս ամս ԺԲ։

Եօթներորդ. Հուսկ յետոյ Քարի-դեմոս, որ ոչ կարացեալ ծախիցն հան-դուրժել. յորմէ մինչև յառաջին ողոմ-պիադն ամք ՅԻԳ։

Միանգամայն սիկիոնացւոց թա-գաւորաց և քրմաց ամք ՋՂԸ։

Յետ սիկիոնացւոց առաջնորդացն՝ ի դէպ է և զարգեացւոց թա-գաւորսն համառօտիւք անցանել, որ-պէս առեալ ի հնոցն պատմութեանց կայ։ Յիշատակէ զնոսա և Կաս-տոր՝ գրելով այսու ձև. օրինակի։

Sextus Amphichyes, annis xii.

Septimus, ultimus (nempe) Charidemus, qui sumptus non sufferens effugit [1]. A quo usque ad primam Olympiadem (sunt) anni cccxiii [2].

Simul regum, et sacerdotum Sicyoniorum anni (sunt) dccccxcviii [3].

Post Sicyoniorum rectores, convenit et Argivorum quoque reges breviter percurrere, prout certo in veterum historiis continetur. Commemorat eos vel ipse Castor ita scribens [4].

Ἕκτος Ἀμφιγύης ἔτη ιβ.

Ἕβδομος Χαρίδημος τελευταῖος (ἔτος ά.) οὗτος οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἔφυγεν. ἀφ' οὗ ἐπὶ πρώτην Ὀλυμπιάδα ἔτη τκά. Ὁμοῦ Σικυωνίων βασιλέων τε καὶ ἱερέων ἔτη ϡϟή.

Μετὰ τοὺς Σικυῶνος ἡγησαμένους, εὖ ἂν ἔχοι καὶ τοὺς Ἀργείων βασιλεῖς ἐν ἐπιτομῇ διελθεῖν, καθὼς τὰ ἀκριβῆ τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν περιέχει. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ὁ Κάστωρ ὧδέ πως γράφων....

1 Deesse fortasse suspicaris in Arm. ամ ա, annum 1. habitum in Gr. ἔτος ά. verum si diligenter perpendas summam annorum 33, cunctis Sacerdotibus adscriptam paulo supra et in Canone, redundare potius putabis praesentem annum.

2 Nescio an in Arm. sit legendum ՅԾԱ. 351. vel potius in Gr. τνβ'. 352.

3 Postrema haec summa accuratissime servata tam in Arm. quam in Gr. demonstrat pro solis regibus computandos esse annos integros 965. prope ad calculum Syncelli supra laudatum 966. vel 967. siquidem si demas annos Sacerdotum 33. a summa 998, supersunt anni 965. quod sane magis accedit ad calculum Canonis.

4 Finem hic habet fragm. Gr. Anonymi laudatum inter excerpta Scaligeri p. 20. quin et pergit subjungere aliena fragmenta, praesertim diversa, ut de Adamo et Abrahamo, etc, hinc inde, praecipue vero a Syncello more suo transcripta, quae minime ad rem faciunt. Ubi sane vel insigniter errat Scaliger, quippe qui in promptu habens apud Anonymum suum Eusebii locum de Argivis post Sicyonios inserendum, decurtavit textum, atque deturbatum de suo loco collocavit alibi p. 24. et quo accipe sequentia paulo post Gr. excerpta ejusdem Anonymi, sic apud eum inscripta. Περὶ τῶν Ἀργείων βασιλέων, ὡς ἐν ἐπιτομῇ. Itaque interruptum hic invenimus Anonymi excerptum apud Scal. postquam enim pollicitus auctor esset Castoris se verba allaturum, debuit ea, quae habentur in lectione nostra Castoris dicta, contexere: at ille, vel potius amanuensis ejus oscitanter se gerens, mox transit ad Laterculum regum sub inscriptione nominis Castoris.

Կաստորի վասն արգիացւոց Թագաւորութեանն․

Կարգաւ առ սոսին դրոշմեսցուք զԹագաւորս արգիացւոց յԻնաքայ․ որք դադարեցին առ ՍԹենելաւ կրոտոպեան․ որոց ժամանակ ամաց գտանի յԾ և երկուց․ Իսկ զՍԹենելաւ զանաւոս մերժեալ կալաւ զԱրգոս․ Իսկ սորա Ծնունդք մինչև ցՀեւրիսԹեայ ՍԹենելայ պերսեսեան․ Յետ որոյ պելոպիդեայք առին զԹագաւորութիւն․ Նոյն և դանաւոսեանց ժամանակ Թագաւորութեանն գտանի ամաց ՃԺԲ և Պելոպ․ Իսկ պելոպիդեանց նոյն որ յԱտրեայ Թագաւորեցին, և կալան զիշխանութիւնն մինչև ցՊենԹիղոս և ցՏիսամենոս և ցԳամեդես որդիս Որեստեայ․ առ որովք Հերակլիդեացւոց արշաւանքն եղեն․ գտանի ժամանակ ամաց Ճ և ՀԺ․ Իսկ իւրաքանչիւր արգիացւոց Թագաւորացն են ժամանակքն այսպէս․

Castoris de Argivorum Regno[1].

Ordinatim his proxime addemus reges Argivorum ab Inacho (incipientes), qui sub Sthenelo Crotopi (filio) desinunt: quorum intervallum annorum comperitur cccxxxii. Sthenelum autem Danaus expellens, tenuit Argum. Hujus vero filii usque ad Euristheum (filium) Stheneli (filii) Persei. Post quos Pelopidae regnum ceperunt. Porrò et Danaorum regni tempus reperitur annorum cxii. Pelopidarum vero, qui ab Atreo (incipientes) regnaverunt, tenueruntque imperium usque ad Penthilum, et Tisamenum, et Gamedem Orestae (filium), sub queis Heraclidarum irruptio facta fuit, recensetur spatium cx. annorum. At cujuslibet Argivorum regum tempus ita se habet.

Թագաւորք Արգիացւոց․

Reges Argivorum[2].

Առաջին Ինաքոս, ուստի Ինաքիա աշխարհն կոչեցաւ, ամս Ծ․ Թագաւորէ

Primus Inachus, a quo regio Inachia appellata fuit, annis L. Regnat

(Scalig. pag. 24. ex Anonymo, et Syncello)

Ἀργείων Βασιλεῖς.

Πρῶτος Ἴναχος, ἀφ' οὗ Ἰναχία χώρα ἐκαλεῖτο, ἔτη ν'. βασι-

1 Praesens Castoris textus ad sensum, quam ad verbum occurrit apud Sync. p. 125. hoc modo. Δαναὸς, ὁ καὶ Ἀρμαῖς, κρατήσας τοῦ Ἄργους, καὶ ἐκβαλὼν Σθένελον τὸν Κροτώπου, Ἀργείων ἐβασίλευσε. καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν Δαναΐδαι καλούμενοι ἕως Εὐρυσθέως τοῦ Σθενέλου τοῦ Περσέως. μεθ' οὓς οἱ Πελοπίδαι ἀπὸ Πέλοπος παραλαβόντες ἦρξαν. ὧν πρῶτος Ἀτρεύς. Quem locum et Scal. transcripsit in suo Canone p. 128.

2 Inscriptionem Gr. mutuati sumus a Syncello passim eam usurpante, in primis vero p. 99. ubi strictim Eusebiana sequentia ad sensum recoluisse arbitramur; quae et Scaliger iterum ad verbum transcripsit loco citato, ubi nimirum deinde rursus continuatur Gr. fragmentum

րէ առաջին Ինաքոս արգիացւոց՝ առ Թուրիմաքաւ, որ է եօթներորդն էր սիկիոնացւոց տէրութեանն։

Երկրորդ՝ Փորոն, ամս Կ։ առ սովաւ Ովգիգոս զԵղեւսինա շինեաց։

Երրորդ՝ Ապիս, յորմէ աշխարհն Ապիա կոչեցաւ, ամս ԼԵ։ առ սովաւ տիրէ եգիպտացւոց յովսէփ՝ յեբրայեցւոցն յիշատակեալ։

Չորրորդ՝ Արգոս որդին Դիոսի և Նիոբեայ (այսինքն Դիոսի և Նիոբեայ որդին), ուստի աշխարհին՝ անուն փոխեցաւ Արգիա, ամս Հ։

Հինգերորդ Կրիասոս ամս ԾԴ։

Վեցերորդ Փորբաս ամս ԼԵ։ առ սովաւ Կեկրոպս Դիփիւէս աթենացւոց թագաւորեաց։

Եօթներորդ Տրիոպաս ամս ԽԶ։ առ որով Մովսէս զօրավարէր ելիցն եբրայեցւոց յեգիպտոսէ։

Ութերորդ Կրոտոպաս ամս ԻԱ։

Իններորդ Սթենեղոս ամս ԺԱ։

Միանգամայն լինին ամք ՄՁԲ։

primum Inachus apud Argos Thurimachi aetate, qui septimus fuit Sicyoniorum imperii.

Secundus Phoroneus, annis LX. Hujus diebus Ogygus Eleusinam condidit.

Tertius Apis [1], a quo regio Apia appellata fuit, annis XXXV. Hujus aetate dominatur in Aegypto, ab Hebraeis memoratus Joseph.

Quartus Argus, ὁ Διὸς (sc. Jovis) et Niobes (filius), a quo regionis nomen mutatum appellatur Argia, annis LXX.

Quintus Criasus, annis LIV.

Sextus Phorbas, annis XXXV. Sub quo Cecrops Diphyes Athenis regnavit.

Septimus Triopas, annis XLVI. Cujus tempore Moyses dux fuit Hebraeorum ex Aegypto egredientium.

Octavus Crotopas, annis XXI.

Nonus Sthenelus, annis XI.

Simul sunt anni CCLXXXII.

λεύει δὲ πρῶτος Ἴναχος Αργείων κατὰ Θουρίμαχον, ὃς ἕβδομος ἦν τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς.

Δεύτερος Φορωνεὺς ἔτη ξ΄. Κατὰ τοῦτον Ὠγυγος Ελευσῖνα ἔκτισε.

Τρίτος Απις (....) ἔτη λέ. (....)

Τέταρτος Ἄργος ὁ Διὸς καὶ Νιόβης, ἀφ' οὗ ἡ χώρα μετωνομάσθη Αργεία, ἔτη ό.

Πέμπτος Κρίασος ἔτη ιδ΄.

Ἕκτος Φόρβας ἔτη λέ. (....)

Ἕβδομος Τριόπας ἔτη μς΄. (....)

Ὄγδοος Κροτωπὸς ἔτη κά.

Ἔννατος Σθένελος ἔτη ιά. (....)

Anonymi jam memorati; quod paulo ante interruptum fuisse monuimus. Omitte et lacunas identidem occurrentes.

1 Apud Anonymum haec tantum habentur, » Tertius Apis, annis 35 «. omissis aliis, quae in medio vel in calce leguntur apud Eusebium nostrum; sicut et plura alia desunt ibi, ut videbis ex ordine: verum de Api consule supra et in serie regum Sicyoniorum.

Զսթենելոս Դանաւոս մերժեաց, և կալաւ զԱրգոս, և յետ նորա նորին ծննդոցն. որոց յաջորդութիւնք և թագաւորութեանց ժամանակքն՝ ունին զայս ձև օրինակի.

Տասներորդ Դանաւոս ամս Ժ.

Մետասաներորդ Լինկևս ամս ԽԱ.

Երկոտասաներորդ Աբաս ամս ԻԳ.

Երեքտասաներորդ Պրետոս ամս ԺԷ.

Չորեքտասաներորդ Ակրիսիոս ամս ԼԱ.

Միանգամայն ընդ ամենայն Արգիացւոց իշխանութեանն ամք ՇԽԴ.
Մինչև ցասա Դանաւոսեանքն.

Յետ Ակրիսիոսի՝ ի Միկենս փոխելոյ Արգիացւոց իշխանութեանն առ Եւրիսթեաւ Սթենելեայ, պեղոպ-

Sthenelum Danaus expulit, Argosque tenuit; ac post eum ab eodem prognati. Quorum successio regnique tempora hoc modo digeruntur.

Decimus Danaus, annis x.
Undecimus Lynceus, annis xli.
Duodecimus Abas, annis xxiii.
Decimus tertius Proitus, annis xvii.

Decimus quartus Acrisius, annis xxxi.

Summatim omnes Argivorum principatus anni (sunt) dxliv [1]. Ad has usque Danaidae.

Post Acrisium [2], ad Mycenas translato Argivorum imperio, sub Euristheo Stheneli (filio), imperium Pe-

Τοῦτον δὲ Δαναὸς ἐκβαλὼν ἐκράτησεν Ἄργους, καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι (....)

Δέκατος Δαναὸς ἔτη ι'.
Ἑνδέκατος Λυγκεὺς ἔτη μα'.
Δωδέκατος Ἄβας ἔτη κγ'.
Τρισκαιδέκατος Προῖτος ἔτη ιζ'.
Τεσσαρισκαιδέκατος Ἀκρίσιος ἔτη λα'.
Ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Αργείων ἀρχῆς ἔτη φμε'. Μέχρι τούτων οἱ Δαναΐδαι.

Μετὰ δὲ Ἀκρίσιον, εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς κατὰ Εὐρυσθέα τοῦ Σθενέλου, οἱ Πελοπίδαι διεδέξαντο.

1 Sic accuratè etiam in Canone Lat. cum Samuele ՇԽԴ. DXLIV. Anonymus unum addidit φμε'. 545. Omitto Syncellum praeferentem φνά. 551. ut p. 126. vel ut p. 99. φοέ. 575.

2 Sequentia fere ad verbum excerpsit et Sync. p. 99. C. D. ubi ait: μετὰ δὲ Ἀκρίσιον ἰσχύσαντων τῶν Δαναϊδῶν εἰς Μυκήνας μετετέθη ἡ βασιλεία τῶν Ἀργείων, κατὰ Εὐρυσθέα τὸν Σθενέλου, τοῦ Περσέως, καὶ διεδέξαντο τὴν βασιλείαν οἱ Πελοπίδαι, ὧν πρῶτος ἐβασίλευσε Πέλοψ, ἀφ' οὗ καὶ ἡ χώρα Πελοπόννησος. οὗτος Ὀλυμπίων πρώτην .... μετατεθείσης τῆς ἀρχῆς εἰς Μυκήνας μετὰ Ἀκρίσιον ἐπὶ Εὐρυσθέως. ὃν .... φασὶ βασιλεῦσαι .... ἔτη μέ. εἶτα Πελοπίδαι .... Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ξέ. μεθ' οὓς Ἀγαμέμνων .... ά.... Αἴγισθος ζ'. ἢ ιζ'. Ὀρέστης Ἀγαμέμνονος καὶ Πένθιλος, καὶ Κομήτης ἔτη νέ. Ἡρακλειδῶν κάθοδος, οἱ Πελοποννήσου λαβόντες ἐκράτησαν μετὰ τοὺς Πελοπίδας ἔτη νέ. ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν Ἰώνων ἀποικίαν ἔτη ξ'. ἀπὸ δὲ τῆς Ἰώνων ἀποικίας ἐπὶ πρώτην Ὀλυμπιάδα ἔτη συνάγονται σξζ'. Ubi vides ipsa Eusebii verba non jacere, ita ut aliquanto proprius accedat ad lectionem nostram quàm alter ecloga rius legimus, cujus locus est insertus in textu Gr. Ser

[illegible]

lopidae acceperunt. Regnat autem primus Pelops, qui ex Peloponneso, progressus Olympiadum auctor [1].

[illegible]

Postquam vero ad Mycenas imperium Argivorum translatum fuisset, post Acrisium regnavit Euristheus, annis XLV.

[illegible]

Deinde Pelopidae Atreus et Thyestes, annis LXV.

[illegible]

Post quos Agamemnon [2] annis XXX. Cujus tempore, anno XVIII. Ilium captum fuit.

[illegible]

Aegistus, annis XVII.

[illegible]

Orestes et Tisamenus, Penthilusque et Cumedes, annis LVIII. usque ad Heraclidarum irruptionem, quando Peloponnesum ceperunt: A quo usque ad demigrationem Jonum [3] a re-

Βασιλεύει δὲ πρῶτος Πελοποννήσου Πέλοψ. Πέλοψ Ὀλυμπίων προέστη.

Εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς, μετὰ Ἀκρίσιον ἐβασίλευσεν Εὐρυσθεὺς ἔτη μέ.

Ἔπειτα οἱ Πελοπίδαι Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης, ἔτη ξέ.

Ἀγαμέμνων μετὰ τούτους ἔτη λ'. (...)

Αἴγισθος ἔτη ιζ'. (ιη'.)

Ὀρέστης, καὶ Τισαμενός, καὶ Πένθιλος, καὶ Κομήτης ἔτη νή. μέχρις Ἡρακλειδῶν καθόδου, ὅτε Πελοπόννησον εἷλον (...) Ἐπὶ τὴν

liger utriusque verba iterum transcripsit p. 24. quasi Eusebius bis eadem verba recoluerit.

1 Interp. Arm. illud Eusebii dictum Ὀλυμπίων προέστη, interim sic explicat, [illegible] in Canone vero, [illegible]. Ad sensum nempe Gr. verbi προΐσταμαι, quod praeter alia designat etiam tutamen curam habere, tueri, etc. Hieronymus autem in Canone, ex quo et Goar in Sync. dixerunt Olympiis praefuit, tamquam ad verbum προΐστημι, quod apprime sonat praesideo, praesum. Sed sensus idem spectare videtur.

2 Euseb. habuit, μεθ' οὓς Ἀγαμέμνων, post quos Agamemnon, ut habetur etiam apud Sync. loco paulo ante citato, at Anonymus Catalogi gratia sic rem concinnavit: Ἀγαμέμνων μετὰ τούτους, Agamemnon post istos; ut nihil dicam de lacuna sequenti.

3 Supple in Arm. ex Graeco [illegible] anni 60. Illud vero [illegible] desideratum in lectione Auct. supple cum Sync. legens ἀφ' ἧς, aliter tota turbatur sententia. Interea vero animadvertas velim, in Arm. pro Iones scribi [illegible] (nomin. sing. [illegible]; plur. [illegible]), quae vox quamvis per se Iones exprimat, Graecorum nempe partem, iterum apud Armenios mos obtinuit, ut acciperentur pro universa natione Graeca; (sicut et Dalmatas nominarunt majores nostri La-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

gione (anni LX) . et a Jonum demigratione usque ad primam Olympiadem anni CCLXVII.

Conveniens utique erit[1], his praemissis Atheniensium quoque regum ordinatim adjicere catalogum, ex certis antiquorum lectionibus historiam in compendii rationem redigendo.

Primus ab Atheniensibus memoratur Ogygus: cujus tempore magnum vetustumque apud Graecos Diluvium narratur. Huic contemporaneum Phoroneum Inachi (filium) regem Argivorum existimant, Id, quod et ipse Plato commemorat in Timaeo[2]; scri-

Ιώνων ἀποικίας ἔτη ξ'. ἀπὸ δὲ τῆς Ιώνων ἀποικίας, ἐπὶ Ολυμπιάδα πρώτην, ἔτη σξζ'.

Ἑξῆς δ' ἂν εἴη τούτοις καὶ τὸν τῶν Αθήνησι βασιλευσάντων κατάλογον συντάξαι (....)

Πρῶτος παρ' Αθηναίοις μνημονεύεται Ὤγυγος, καθ' ὃν παρ' Ἕλλησιν ὁ μέγας καὶ παλαιὸς ἱστορεῖται κατακλυσμός. τούτῳ λέγεται συγχρονίσαι Φορωνεὺς ὁ Ἰνάχου, Αργείων βασιλεύς (....)

tinct universos) eo quod Jones, Ἴωνες, inter Graecos notiores extiterint in finibus Orientis. Unde factum est, ut tam nomen Ἕλληνες quam Ἴωνες, communiter eadem appellatione exponeret Interpres noster.

1 Recte se gessit Anonymus, cum sine interruptione transcribere voluit Eusebii textum de Atheniensium regibus proxime post Argivos, quamquam de more lacunis interjectis. Sed non ita recte se gessit Scaliger, qui Anonymi locum multifariam discerpsit: nam ut alibi, hic quoque post praemissum laterculum, interseruit p. 26, aliena fragmenta ex Syncello aliisque inutiliter congesta, vel ad Canonem pertinentia; necnon seriem regum Assyriorum, Aegyptiorum, etc. iteratis laterculis, interposuit: deinde de integro recensitis Argivorum vel Mycenorum regibus, veluti ad normam Chronologiae Syncellanae, vix demum pag. 27. reponi voluit praesentem locum de regibus Atheniensium, Ἑξῆς δ' ἂν etc. praemissa hac inscriptione Anonymi supra laudati. Περὶ τῶν Αθηναίων βασιλέων, ὡς ἐν ἐπιτομῇ. Verum enim vero laudandus is et fuit Scaliger, quod minime neglexit inserere haec fragmenta certa inter alia incerta multo auctiora; nihilominus suspicamur, ne cum plura incerta congesserit, certa etiam non pauca vel insitus praetermiserit.

2 Plato in Timaeo. Σόλων .... ποτε προαγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖν, περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν αὖ περὶ Δευκαλίωνος καὶ Πύῤῥας, ὡς διεγένετο μυθολογεῖν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενεαλογεῖν, etc. » Solon .... quum consilio potius eos (Aegyptios) deducendi in colloquium de rebus priscis ibi gestis, quàm ut ipse eas commemoraret, quarundam mentionem injecisset, et primi Phoronei atque Niobes, et post diluvium, Deucalionis et Pyrrae tempora et propaginem dinumerasset, sicuti in fabulis perhibetur » etc. (Sequitur responsum sacerdotis Aegyptii: O Solon, Graeci semper pueri estis, etc.)

ռամնոցն պատմութիւնս, թէ զքա-
ղաքիս հնախօսութեանցն ասել, սկիզբն առ-
նէր բանից առաջնոյ Փորոնէոսի, և
զՆիոբեայ. և որ յետ ջրհեղեղին լինէին.
Բայց Ողիգէս լինի ընդ Մեսապոսիւ առ Սիկիոնա-
ցւոցն թագաւորաւն իններորդ-
աւ, և առ Բելքոսիւ ութերորդ թագա-
ւորաւն Ասորեստանեայց.

Իսկ յետ Ովգիգեայ՝ վասն բազում
ապականութեանն ՚ի ջրհեղեղէն՝ ա-
ռանց թագաւորութեան ասեն կա-
ցեալ՝ որ այժմ Ատտիկեացւոցն կո-
չի, մինչև ցԿեկրոպս ամս Ճ և Թ (ՃՂ).
Նոյնչափ ամք համարին և յարգիւա-
ցւոց թագաւորութենէն. որոյ նախ-
առ Ովգիգաւ եղև սկիզբն. զի յետ
նորին Փորոնեայ արգիւացւոց թագա-
ւորի, առ որով յիշատակի ջրհեղեղն
յամսն Ովգիգեայ, մինչև ցՓորբաս,
առ որով այժմ Ատտիկեացւոցն
նախ թագաւորեաց Կեկրոպս երկ-
փեակ, գումարին ամք ՃՂ: Իսկ ՚ի
Կեկրոպայ մինչև յառաջին ողոմ-

bens: » Quum in priscorum historias inducere eos voluisset, ut nempe de hujus urbis antiquitatibus dicerent, principium fecisse (sermonis) de Phoroneo primo dicto, et de Niobe, atque post diluvium sequentibus «. Porro Ogygus fuit sub Mesappo nono Sicyoniorum rege, et Belocho VIII. Assyriorum rege.

Et post Ogygum, ob magnam corruptionem a diluvio effectam, sine rege fuisse Atticam modo nuncupatam, usque ad Cecropem annis C. et IX. (lege CXC [1].) dicunt. Totidem anni computantur ab Argivorum quoque regno, cujus primum sub Ogygo initium fuit [2]. Siquidem post eundem Phoroneum Argivorum regem, sub quo diluvium annis Ogygi memoratur, usque ad Phorbam, cujus diebus in hodierna Attica primum regnavit Cecrops Diphyes, colliguntur anni CXC [3]. Et a Cecrope usque ad primam Olympiadem dinumerantur reges XVII.

. . . . . Γίνεται δὲ Ὤγυγος κατὰ Μέσσαππον ἔννατον Σικυωνίων βασιλέα, καὶ μετὰ Βήλοχον Ἀσσυρίων ὄγδοον βασιλέα.

Μετὰ δὲ Ὤγυγον διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πολλὴν φθορὰν φασιν ἀβασίλευτον διαμεῖναι τὴν νῦν Ἀττικὴν, μέχρι Κέκροπος, ἔτη ρϑ΄. Ταῦτα δὲ ἐναριθμεῖται τὰ ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς Ἀργείων βασιλείας πρὸ Ὠγύγου ἀρξαμένης. ἀπὸ δὲ τῶν τελευταίων Φορωνέως Ἀργείων βασιλέων, καθ' ὃν μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Ὠγύγου κατακλυσμὸς, ἐπὶ Φόρβαντα, ἐφ' οὗ τῆς νῦν Ἀττικῆς πρῶτος ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυὴς, συνάγονται ἔτη ρ. Ἀπὸ δὲ Κέ-

1 Pro 109. Anonym. legit 190. ρϟ΄. correctius, ut patet ex sequentibus, atque calculo Canonis.

2 Interp. Arm. legit πρῶτον ἐπὶ vel ἐφ' Ὠγύγου, primum sub Ogygo, ubi apud Anon. πρὸ Ὠγύγου, ante Ogygum: similiter in sequentibus differunt lectiones.

3 Hic sane probare videtur lectio nostra praemissum numerum ρϟ΄. 190. apud Anon. occurrentem. Sed mirum, quod ipse se minime probat, sed magis ad primam nostram lectionem 109. accedit, cum hic legat tantum ρ΄. 100.

վիճակն համարին թագաւորքն ԺԲ. և
երեւեցան սքանչելիք յեղլենացիս մինչև. Զա որոց
առաջին ընդ մեջ յունաց զարմանալ-
իք ինչ առասպելականք. Զառ յոյժ
ճշմարտելիք ըստ թագաւորս համարելու
գումարել զաւակն աստուածքն. զհամար ըն-
հանուր. Աշխարհին և կատարեր զայս
ձև. որինակին ՚ի պատմութեանն հա-
մառօտ.

Կաստորի՛ վասն աթենացւոց թագաւո-
րութեանն.

Castoris de Regno Atheniensium.

Կարգաւորեսցուք առընթեր և զաթե-
նացւոց թագաւորսն, սկսեալ արդ
յԿեկրոպայ՝ որ անուանեցաւն
Դիփիէս, և համառօտեսցուք ՚ի Թիմիդ-
իտէս. Նաև ամենայն իսկ թագաւո-
րացն ժամանակ զամացն անուանեալ Երեք-
թեան երկերեակ թագաւորութեան ամաց Ն և Ծ իր.
Յետ որոց առ. զթագաւորութիւնն
Մելանթոս անդրոպոմպեայ պելեացի.
և նորին որդի Կոդրոս. և թագաւո-
րեցին ընդ. երկոքեան ամս ԾԲ (. . . .)
սկսեալ առեալ ՚ի մակեդոնացւոց կո-
դրոյ, զաւարտեալ առ. ալկմէոնիւ եա-
քիւլեայ և ժամանակն զամացն ամաց
Մ և Թինն. Յետ որոյ զամաւանսն
առնէին իշխանութիւն՝ որ էին թուով
Է. և կալան ՚ի Ժ ամ. Զայս ասորեաց՝

et Principes toto ipsorum vitae cursu xii. Sub quibus ajunt inter Graecos fuisse mira quaedam fabulosa. Hinc Graeci reges Atticae recensent, quippe qui vix antiquorum enumerationem certo habeant. Assignat id et Castor in historiae epitome hoc modo.

» Exponemus cohaerenter Atheniensium quoque reges [1], incipientes a Cecrope, qui Diphyes cognominatus est, et ad Thymoetem usque perducemus. Verum enimvero omnium utique regum cognomento Erechthidarum tempus reperitur annorum cccc. Post quos regnum suscepit Melanthus Andropompi (filius) Peliensis, ejusque filius Codrus; et regnaverunt ambo annos lii. (lege lviii . . . .) [2], a Codro Macedonum stirpe incipientes, et sub Alcmeone Aeschyli (filio) desinentes. Tempus vero cc. et novem annorum reperitur. Deinde per decennium principatum tenebant, qui fuerunt vii. numero, tenueruntque an-

χρόνος ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, καταριθμοῦνται βασιλεῖς μὲν ἑπτακαίδεκα, ἄρχοντες δὲ διὰ βίου δώδεκα, ἐφ' ὧν λέγεται γεγονέναι τὰ ἐν Ἕλλησι θαυμάσια μυθολογούμενα...

1 Quamvis desit hoc intervallo Gr. textus, nihilominus ipsum Castoris locum ipse Eusebius in Canone saltem ex parte, repetit, ubi melius habetur in sequentibus numerus δμ. 58, quam hic δμ. 52.

2 Deesse hic putatur aliquid hoc modo. » xviii. Cessante autem regno, Principes usque ad mortem extiterunt «: aut juxta Canonem, » Post Codrum Principes « etc.

Ի կրետացւոց առեալ սկզբնաւո-
րութիւն, դադարեցին առ Թէոփիմոսիւ.
առ որով ամենեքին իսկ զաղաղարեցին
մերոյ աշխարհին իրք և արութիւնք։
Օյսպէս Կաստոր։ Իսկ մեք զԹագաւո-
րացն մի ըստ միոջէ կարգեսցուք
զՀամարս։

nos LXX. Postea anni a Creonte principatus originem ducentes, desinunt sub Theophemo; cujus aetate omnino quidem nostrae regionis res praeclaraque gesta cessarunt «. Haec Castor. Nos vero regum catalogum sigillatim exponemus.

Աթենացւոց Թագաւորք։

Atheniensium Reges.

Առաջին՝ Կեկրոպս երկաձեւ,
ամս Ե (Հ)։ Առ որով՝ Պրոմեթեւս,
Եպիմեթեւս, Ատղաս։ Իսկ Թագա-
ւորել Աթենացւոց նախ առ Տրիոպայ
Էերորդ Թագաւորութեան Արգիացւոց,
և առ Մարաթոնեաւ՝ որ երեքտասա-
ներորդ ի Սիկիոնացւոց։ Առ
սորա և Մովսէս ի մէջ Եբրայեցւոց
ճանաչէր. զոր ի ժամանակին ցուց-
ցուք։ Առ որով և ի Դեւկաղիոնի ամս
ջրհեղեղն եղեալ ամսն ի Թեսա-

Primus [1] Cecrops Diphyes annis v. (lege L.) Cujus aetate fuerunt Prometheus, Epimetheus, Atlas. Regnat autem apud Athenienses primum sub diebus Triopi Argivorum regis VII. et Marathonis, qui decimus tertius [2] Sicyoniis imperitavit. Hujus aetate Moyses quoque apud Hebraeos agnoscitur, quod tempore suo probabimus. Sub quo etiam diluvium annis Deucalionis in Thessalia evenisse a-

(Anonymus apud Scalig. 27.)

Ἀθηναίων βασιλεῖς.

Πρῶτος Κέκροψ ὁ διφυὴς (....) κατὰ Μαραθώνιον βασιλεύσας, ὃς ἦρξε Σικυῶνος τρισκαιδέκατος, ἔτη ν'. Κατὰ δὲ τοῦτον καὶ Μωϋσῆς παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζεται, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν.

1 Inscriptionem Gr. solam transcripsimus a Syncello, utpote Eusebii vestigiis inhaerente. Quod sequitur vero laterculum satis longum iterum nobis suppeditavit Anonymus Eusebii eclogarius apud Scal, ubi in calce praemissi fragmenti haec subjuncta sunt. Οἱ δ' οὖν μετὰ τὸν Ὠγύγην καὶ τὸν κατακλυσμὸν, Ἀθηναίων βασιλεῖς εἰσὶν οἵδε. » Post ergo Ogygum ac Diluvium, Athenienslum reges sunt isti «. Deinde hic Eusebii textus, Πρῶτος Κέκροψ etc. quanquam identidem interruptus.

2 Concordatissima haec lectio numeri ordinalis XIII. pro Marathonio habiti una voce in Arm. et Gr. omnino facit emendatiori lectioni auctoris nostri, de qua egimus supra in serie regum Sicyoniorum. Verum hic illud quoque adverte, annos nempe regum Atheniensium apud Anonymum fere semper sub fine singularum periodorum exponi; qui tamen apud Eusebium nostrum jugiter proxime post nomina collocantur, atque subinde reliqua argumenta subnectuntur: id quod semel denotasse satis erit.

դեա. Որ և առ Փայեթոնիւ հրացայտ բարկութիւնն Եթովպացւոց աշխարհին.

Երկրորդ՝ Կրանաւոս նոյն աստի յաշխարհէն, ամս Թ.

Երրորդ՝ Ամփիկտիոն Դևկաղիոնեան, փեսայ Կրանայեայ, առ որով զԴանայեանցն իրքն պատմին, ամս Թ.

Չորրորդ՝ Երիքթոնիոս Եփեստեայ, որ ի Հոմերոսէ Երեքթեւս կոչի, ամս Ծ. Առ սորիւ Իդեան մանդկունքն (Դակտիլոս).

Հինգերորդ՝ Պանդիոն Երիքթոնեան, ամս Խ. Առ սորիւ աղջկանն առևանգութիւն, և վասն Տրիպտողեմեայ.

Վեցերորդ Երեքթեւս Պանդիոնեան, ամս Ծ. Առ սորիւ Պերսեայ իրքն.

Եօթներորդ՝ Կեկրոպս, եղբայր Երեքթեւսեայ, ամս Խ. Առ սորիւ Դիոնիսոսի իրքն.

junt[1]: sicut etiam igniferam iram Aethiopiae in diebus Phajethonis.

Secundus Cranaus, ex eadem regione, annis IX.

Tertius Amphictyon, Deucalionis (filius), Cranai gener[2], sub quo Danaidarum res narrantur, annis IX[3].

Quartus Ericthonius Ephesti (sc. Vulcani, filius), qui ab Homero Erechtheus vocatur, annis L. Cujus tempore Idaei Digiti[4].

Quintus Paudion Erichthonii (filius), annis XL. Sub quo Puellae raptus; et quae de Triptolemo (referuntur).

Sextus Erechtheus Pandionis (filius) annis L. Sub quo ea, quae de Perseo narrantur.

Septimus Cecrops, frater Erechthei, annis XL. Cujus tempore ea, quae de Dionyso (referuntur).

ἐφ' οὗ ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἔτι ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις ἐν Αἰθιοπίᾳ.

Δεύτερος Κραναὸς αὐτόχθων ἔτη θ'.

Τρίτος Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος (. . .) ἔτη ι'.

Τέταρτος Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἐριχθεὺς, ἐφ' οὗ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, ἔτη ν'.

Πέμπτος Πανδίων Ἐριχθονίου, ἐφ' οὗ Κόρης ἁρπαγὴ, καὶ τὰ περὶ Τριπτόλεμον, ἔτη μ'.

Ἕκτος Ἐρεχθεὺς Πανδίονος, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Περσέα, ἔτη ν'.

Ἕβδομος Κέκροψ ἀδελφὸς Ἐρεχθέως, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Διόνυσον ἔτη μ'.

1 Omisit Gr. excerptor, vel ejusdem amanuensis verbum *ajunt*, sive potius Graecorum more, *dicitur*, λέγεται, cum suo infinito evenisse.

2 Facile potes supplere in Gr. ex Sync. p. 125. duo illa vocabula γαμβρὸς Κραναοῦ, non ita tamen sequentia, quae omnino desunt.

3 Hic tantum codex noster exhibet numerum Թ. cum alii communiter, Anonymus scilicet, Sync. et Sam. cum Canone praeferant *i. e.* 10.

4 Pro մանդկունք manifesto librarii mendo, lege մատնկունք, ut alibi recte habetur. Verum enim vero quum Δάκτυλοι, *digitos* sonent, Interp. noster ipsam interpretationem adhibuit, quod et nos hic fecimus in Lat. quamvis enim nonnulli Gr. voce utantur, at ipse Tullius ait Lib. III. de

Ութերորդ՝ Պանդիոն Երեքթեայ, ամս ԻԵ. Սա, որ փախուցեալ կալաւ զՄեգարս, և ՚ի մեգարացիսն թագաւորէր. Առ սորա Եւրոպէ, Կադմոս, և որ ինչ վասն սպարտացւոց.

Իններորդն Եգէոս պանդիոնեանն, ամս ԽԸ. Առ սորա վասն արգոնաւտ նաւելաստոցիցն[1], և յուշկապարկացն. ուր Հերակլէս զնահատակութիւնն գործէր.

Տասներորդ՝ Թեսեւս Եգեայ, ամս Լ. Առ սորա Մինովս օրէնսդիր ճանաչէր.

Մետասաներորդ՝ Մենեսթեւս պետեայ՝ ոռնեայ[2]՝ Երեքթեայ, ամս ԻԳ. Առ սորա իլիոն առաւ.

Երկոտասաներորդ՝ Դեմոփոն Թեսեայ, ամս ԼԳ. Առ սորա ողիսեայ իրքն, և որեստեայ. և Ենէաս Լաւինեայ (որդի) թագաւորեաց.

Երեքտասաներորդ՝ աւքսինթես

Octavus Pandion Erechthei (filius) annis xxv. qui postea profugit, et apud Megarenses regnavit. Sub quo Europa, Cadmus, et quidquid de Spartanis (narratur).

Nonus Aegeus Pandionis (filius) annos xlviii. Sub quo ea, quae de Argonautis[1], et Centauris (proferuntur); quo spatio Hercules praeclaras luctationes fecit.

Decimus Theseus Aegei (filius) annis xxx. Sub quo Minos legislator agnoscebatur.

Undecimus Menestheus Petei (filius, qui) Ornei[2], (qui) Erechthei, annis xxiii. Cujus aetate Ilium captum.

Duodecimus Demophon Thesei (filius) annis xxxiii. Sub quo ea, quae de Ulysse, et Oreste (narrantur). Aeneasque regnavit Lavinii[3].

Decimus tertius Oxyntes[4] Demo-

Ὄγδοος Πανδίων Ἐρεχθέως ἔτη κέ. ὃς φυγὼν ἐν Μεγάροις ἐβασίλευσεν. ἐφ' οὗ Εὐρώπη, Κάδμος, καὶ τὰ περὶ Σπάρτους.

Ἔνατος Αἰγεὺς Πανδίονος ἔτη μή. ἐν ᾧ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ Κενταύρους. Ἡρακλῆς τε τοὺς ἄθλους ἐτέλει.

Δέκατος Θησεὺς Αἰγέως ἔτη λ'. ἐφ' οὗ Μίνως ἐνομοθέτει.

Ἑνδέκατος Μενεσθεὺς Πετεῶ τοῦ Ἐρεχθέως, ἐφ' οὗ Ἴλιον ἑάλω, ἔτη κγ'.

Δωδέκατος Δημοφῶν Θησέως ἔτη λγ'. ἐφ' οὗ τὰ περὶ Ὀδυσσέα, καὶ Ὀρέστην. καὶ Αἰνείας ἐβασίλευσε Λαβινίου.

Τρισκαιδέκατος Ὀξύντης Δημοφῶντος ἔτη ιβ'. ἐφ' οὗ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν ἐνέπρησαν Ἀμαζόνες.

Nat. Deor. c. 16. » Tertius (inter Joves) est ex Idaeis Digitis: cui inferias afferunt &c.

1 Vox dubia կամ արգոնաւտ նաւելաստոցիցն. Si tamen deest error librarii, qui fortasse debuit scribere արգոնաւտ նաւաստեացն, vel նաւաստեաց, de Argonautis.

2 Pro Ոռնեայ lego Ոռնեայ sive Ոռնեոյ. Verum Anonymus peccat in ipso integro nomine τοῦ Ὀρνέως omisso, quod supplebis ex Sync. p. 138.

3 Si servandus sit in codice vox supervacua որդի filius, facile lapsus est Arm. Interp. ambiguo casu Λαβινίου, qui non minus ad patrem, quam ad patriam pertinere posset. Sed quia Interpres noster solitus est in nominibus virorum satis ducere genitivum casum, ideo eum miramur hic addidisse որդի filius.

4 Աւքսինթես valet pro Օքսինթես. itaque probat lectionem Gr. Ὀξύντης, ut ad unum

դէլփոնեայ, ամս ժբ. Սորա օրով յեփեսոս զմեհեանն հրձիգ արարին ամազոնք.

Չորեքտասաներորդ՝ Ափիդաս Ովքսիտեայ, ամս մի.

Հնգետասաներորդ՝ Թիմոետէս եղբայր Ափիդեայ, ամս Ը.

Վեշտասաներորդ՝ Մեղանթոս Անդրոպոմպեայ պեղեցի, ամս ԼԷ. Սորա օրով Հերակլիդացւոց ասպատակն, և առնուլ զպեղոպոնեսոսն.

Եօթնուտասներորդ՝ Կոդրոս Մեղանթեայ, ամս իա. Սորա օրով յոյնք թափեցան յաքայեայ աշխարհէն, և յաթէնս փախստական անկան.

Իշխանք աթենացւոց ցկեանս իւրեանց.

Ութուտասներորդ՝ Մեդոն Կոդրեայ իշխեաց ամս Ի.

Իննուտասներորդ՝ Ակաստոս Մեդո-

phonis (filius), annis xii. Cujus tempore Amazones templum in Epheso combusserunt.

Decimus quartus Aphidas Oxyntis (filius) anno uno [1].

Decimus quintus Thymoetes frater Aphydae annis viii.

Decimus sextus Melanthus Andropompi (filius) Peliensis, annis xxxvii. Cujus diebus Heraclidarum (facta est) excursio, et Peloponnesus occupata.

Decimus septimus Codrus Melanthi (filius) annis xxi. Sub quo Jones demigrarant ab Achaïa, et Athenas confugerunt.

Atheniensium Principes integra ipsorum vita [2].

Decimus octavus Medon Codri (filius) dominatus est annis xx [3].

Decimus nonus Acastus Medonis

Τεσσαρεσκαιδέκατος Ἀφείδας Ὀξύντου ἔτος α'.

Πεντεκαιδέκατος Θυμοίτης Ἀφείδαντος ἀδελφὸς, ἔτη η'.

Ἑκκαιδέκατος Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος, ἔτη λζ'. ἐφ' οὗ Ἡρακλειδῶν κάθοδος, καὶ κράτησις Πελοποννήσου.

Ἑπτακαιδέκατος Κόδρος Μελάνθου, ἔτη κα'. ἐφ' οὗ Ἴωνες ἐξ Ἀχαΐας ἐκπεσόντες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον...

Ὀκτωκαιδέκατος Κόδρου Μέδων ἔτη κ'.

Ἐννεακαιδέκατος Ἄκαστος Μέδοντος ἔτη λϛ'. ἐφ' οὗ Ἴωνες ἀπῳ-

omnes habent, praeter Sync. habentem Ὀζύντα. Verum ipsam minus rectam lectionem Sync. interpres Lat. Goar adhuc interpolavit legens separatim ὁ Ζύντα, atque hinc reddidit in Lat. nudè Zyntis.

1 Absurdè in Gr. Anon. ἔτος α'. legendum ergo ad normam auctoris cum Sync. ἔτος ἕν.

2 Inscriptionem quamvis ab Anonymo omissam praefert vel Samuel noster, ցկեանս իւրեանց. Ad vitam Principes. Idemque occurrit quoad sensum apud Sync. p. 142. Καὶ οὐκ ἔτι βασιλεῖς, Ἄρχοντες δὲ διὰ βίου τοῖς Ἀθηναίοις καθίσταντο, sc. ad verb. Et nec ulterius Reges, Principes autem per vitam constituti sunt. Vide etiam in Canone.

3 Librarii vitio apud Anon. legitur, ἔ. β'. pro κ'. 20. ut constanter fert etiam Canon.

նեայ, ամս ԼԶ։ Սորա օրով յոյնք Թա-փեցան. ընդ որս զՀոմերոսն պատմեն՝ թէ էր. Սորա օրով և Սողոմոն յԵրուսաղէմ զՏաճարն շինէր. զոր ի ժամանակին ցուցցուք.

Քսաներորդ՝ Արքիպպոս Ակաստեայ, ամս ԺԹ.

Քսաներորդ առաջին՝ Թերսիպպոս Արքիպպեայ, ամս ԽԱ.

Քսաներորդ երկրորդ՝ Փորբաս Թերսիպպեայ, ամս Լ.

Քսաներորդ երրորդ՝ Մեգակլէս Փորբասեայ, ամս Լ.

Քսաներորդ չորրորդ՝ Դիոգնետոս Մեգակլեայ, ամս ԻԸ. Լիկուրգոս ճանաչէր.

Քսաներորդ հինգերորդ՝ Փերեկղէս Դիոգնետեայ, ամս ԺԹ.

Քսաներորդ վեցերորդ՝ Արիփրոն Փերեկղեայ, ամս Ի. Սորա օրով Ասորեստանեայց թագաւորութիւնն վախճանեցաւ, և Սարդանապալոս սպան-նաւ.

(filius) annis XXXVI. Sub quo Jones per coloniam migrarunt; quibuscum Homerum fuisse referunt. Cujus aetate Salomon quoque in Jerusalem templum aedificabat. Quod tempore opportuno indicabimus.

Vigesimus Archippus Acasti (filius) annis XIX.

Vigesimus primus Thersippus Archippi (filius) annis XLI.

Vigesimus secundus Phorbas Thersippi (filius) annis XXX [1].

Vigesimus tertius Megacles Phorbantis (filius) annis XXX.

Vigesimus quartus Diognetus Megaclis (filius) annis XXVIII. (Sub quo) Lycurgus agnoscebatur.

Vigesimus quintus Pherecles Diogneti (filius) annis XIX.

Vigesimus sextus Ariphron Phereceli (filius) annis XX. Cujus tempore Assyriorum regnum finem habuit, et Sardanapallus peremptus fuit [2].

κία. ἐν οἷς Ὅμηρον ἱστοροῦσι. Κατὰ τοῦτον (παρ' Ἑβραίοις) Σολομῶν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδόμει ναόν, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν.

Εἰκοστὸς Ἄρχιππος Ἀκάστου ἔτη ιθ'.

Εἰκοστὸς πρῶτος Θέρσιππος Ἀρχίππου ἔτη μα'.

Εἰκοστὸς δεύτερος Φόρβας Θερσίππου ἔτη ...

Εἰκοστὸς τρίτος Μεγακλῆς Φόρβαντος ἔτη ...

Εἰκοστὸς τέταρτος Διόγνητος Μεγακλέους ἔτη ... ἐφ' οὗ Λυκοῦργος ἐγνωρίζετο.

Εἰκοστὸς πέμπτος Φερεκλῆς Διογνήτου ἔτη ιθ'.

Εἰκοστὸς ἕκτος Ἀρίφρων Φερεκλέους ἔτη κ'. ἐφ' οὗ ἡ Ἀσσυρίων ἀρχὴ κατελύθη, καὶ Σαρδανάπαλος ἀνῃρέθη.

1 Annos, qui in Gr. desunt, facile supplebis ex Sync. qui habet p. 148. juxta Eusebium nostrum λ'. 30.

2 De hoc loco ita Scal. p. 426. ad 28. » Eadem verba extant et in Canone. Sed ut Sardanapali exitium contigerit sub Ariphrone, non potuit accidere, nisi expunctis quatuor regibus Assyriorum: ut suo loco ostensum est «. Satis eru-

Քսաներորդ եօթներորդ՝ Թեսպեա Արիփրոնեայ, ամս է. Սա որով զԼիկուրգոս օրէնս օրինէր Ղակեդեմոնացւոց.

Քսաներորդ ութերորդ՝ Ագամեստոր Թեսպեայ, ամս ԻԷ.

Քսաներորդ իններորդ՝ Եսքիղէս Ագամեստորեայ, ամս ԻԲ. Սա որով յերկոտասաներորդում ամին առաջին ողոմպիադն կարգեցաւ. յորում յաղթեաց Կորիբոս Հեղիացի ՚ի ասպարիզին.

Միանգամայն գումարին աթենացւոց՝ մինչեւ յառաջին ողոմպիադն, ՚ի Կեկրոպայ՝ որ գրեցաւ կրկին, ամք ՉՁ. եւ յՕգիգեայ ամք ՌՆՀ.

Ի սմանէ զողոմպիադացն ժամանակն ՚ի գիր է համարել.

Vigesimus septimus Thespieus Ariphronis (filius) annis vii [1]. Sub quo Lycurgus Lacedaemoniis leges ferebat.

Vigesimus octavus Agamestor Thespiei (filius) annis xvii.

Vigesimus nonus Aeschylus Agamestoris (filius) annis xxii. Cujus diebus, duodecimo nempe anno [2], prima Olympias constituta est, in qua Corybus Helius vicit in Stadio.

Simul colliguntur Athenicusium a Cecrope, qui Diphyes cognominatus est, usque ad primam Olympiadem, anni DCCLXXX [3]. Et ab Ogygo, anni MCCCCLXX.

Exinde Olympiadum tempus dinumerare congruum est.

Εἰκοστὸς ἕβδομος Θεσπιεὺς Ἀρίφρονος ἔτη κζ'. ἐφ' οὗ Λυκοῦργος ἐνομοθέτει Λακεδαιμονίοις.

Εἰκοστὸς ὄγδοος Ἀγαμήστωρ Θεσπιέως ἔτη κζ'.

Εἰκοστὸς ἔνατος Αἰσχύλος Ἀγαμήστορος ἔτη κγ'. ἐφ' οὗ ἔτει δωδεκάτῳ πρώτη Ὀλυμπιὰς ἤχθη, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἠλεῖος στάδιον.

Ὁμοῦ συνάγεται ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἀπὸ μὲν Κέκροπος τοῦ Διφυοῦς, ἔτη ψκ'. ἀπὸ δὲ Ὠγύγου ἔτη υό.

Ἐντεῦθεν δὲ κατὰ τὰς Ὀλυμπιάδας ἀριθμητέον τοὺς χρόνους.

dite, sed minus certe, non enim expungendi sunt quatuor illi reges, sed transferendi de suis sedibus: videlicet qui habentur inter successores Nini, collocandi sunt inter ejus antecessores, ut suo loco demonstratum est.

1 Suspicor unam literam excidisse, ita ut pro ԻԷ. 27. solum Է. 7. remanserit, quum non solum Anon. et Samuel, cum Canone ferant κζ'. ԻԷ. 27. sed etiam Syncellus Eusebii nostri imitator assiduus. Nihilo tamen minus lectio nostra magis congruere videtur cum summa annorum, quam inferius notabimus.

2 Hic Scal. loco citato haec habet: "Ex ϛ. factum ιϛ. Nam ϛ. non ιϛ. ἔτει Αἰσχύλου prima Olympias acta secundum Castorem. Quare expungenda nota denarii numeri ι. Sed lectionum concordia vix id sinit: maxime vero poterit dici, quod praesens numerus sit ad mentem Castoris, alter vero in Canone similiter traditus, non Castoris (ut Scal. putavit), sed Eusebii juxta caeteros auctores fuerit sententia.

3 Sine ulla dubitatione librariorum incuria irrepsit in lectionem Anon. apud Scal. ψκ'. 720. pro ψπ'. 780. ut constanter Eusebius noster affert; facile enim potuit reponi κ'. pro π'. sed Է. pro Ձ. difficillime. Adjice calculum antecessorum praemissorum, qui juxta codicem nostrum non minus quam 775. annos conficiunt.

Յետ Էսքիղեայ՝ աթենացւոց թագաւորէ Աղկմէոն ամս Բ։

Յետ սորա կամ եղեւ իշխանութեանցն տասնամենից լինել։

Քարոպս ամս Ժ. Ասիմիդէս ամս Ժ. Կղիտիկոս ամս Ժ. Իպպոմենէս ամս Ժ. Ղեոկրատէս ամս Ժ. Ապսանդրոս ամս Ժ. Երիքսիաս ամս Ժ.

Սա առաջին կամ եղեւ ընտրել իշխանս տարեւորս. Եւ առաջին իշխան տարեւոր եղեւ Կրեոն՝ 'ի Ի երրորդում եւ 'ի չորրորդում ողիմպիադին. Յետ որոյ իւրաքանչիւր ոք մի մի ամ տիրէր. զորոց չէ ինչ հարկ զանուանսն գրել.

Սոքա, եւ որք յաթենացւոց նախ-

Post Aeschylum[1] Athenis regnat Alcmaeon, annos ii[2].

Post hunc placuit principatus decennales fieri.

Charops annis x. Aesimides annis x. Cliticus annis x. Hyppomenes annis x. Leocrates annis x. Apsandrus[3] annis x. Eryxias annis x.

Sub hoc[4] placuit Principes annuos eligere. Primus autem Princeps annuus fuit Creon in xxiv. Olympiade. Post quem unusquisque uno anno dominabatur: quorum necesse non est nomina describere.

Isti, et quae in Atheniensium an-

(Τριακοστὸς δὲ) μετὰ Αἰσχύλον Ἀθηναίων βασιλεύει Ἀλκμαίων ἔτη ιβ'.

Μετὰ τοῦτον ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀρχὰς δεκαετεῖς.

Κάροψ ἔτη ι. Αἰσιμίδης ἔτη ι. Κλείδικος ἔτη ι. Ἱππομένης ἔτη ι. Λεωκράτης ἔτη ι. Ἀλέξανδρος ἔτη ι. Ἐρυξίας ἔτη ι.

Ἔδοξεν αἱρεῖσθαι ἄρχοντα κατ' ἐνιαυτὸν, καὶ πρῶτος ἡγήσατο ἐνιαύσιος ἄρχων Κρέων ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης Ὀλυμπιάδος. Μεθ' ὃν καὶ ἕκαστον ἔτος εἷς τις (παρ' αὐτοῖς) ἦρχεν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον (νῦν) τὰ ὀνόματα παρατίθεσθαι.

Οὗτοι οἱ τῆς Ἀθηναίων ἀρχαιότητος ἐν ἐπιτομῇ μνημονευόμενοι

1 Redundat in Gr. τριακοστὸς δὲ. *Tricesimus autem*, quod ab Anonymo adjectum diceris ad continuationem laterculi.

2 Non dissimiliter in canone duo tantum anni Alcmaeoni tribuuntur; cui suffragatur et Sync. p. 169. qui habet β'. 2. Hic ergo locus eset iis, quae Scaliger dicit de suo Anonymo, « ex β factum ιβ'. quare expungenda nota denarii numeri ».

3 Absurdè irrepsit in lectionem Anon. Ἀλέξανδρος, pro Ἄψανδρος, quod constanter praebet et Sync. juxta Euseb. tum hic, tum in Canone. Verum nihil interest, *Apsander* juxta Hier. vel *Apsandrus* juxta Gr. dixeris. Latinorum enim est pro ρος, *der* reponere, ut Ἀλέξανδρος, *Alexander*. Armenii magis Gr. pronuntiationem servarunt.

4 Սա առաջին. ἐπὶ τούτου desideratur in Gr. Anon. ut contra paulo post redundat apud eum παρ' αὐτοῖς, *apud eos*, et νῦν, *nunc*. Verum audias velim, ad hunc locum quod attinet, quae autumavit Scal. p. 426. col 28. « De Creonte primo annuo Atheniensium Praetore omissum ab Hieronymo, et multa alia, quae sine dubio Eusebius notarat. Hoc non aliunde accidisse puto, quam ex nimia festinatione, per quam dictante Hieronymo, omnia notario assequi non licuit ». Sed gratis supponit, quod male excusat: fingit enim omnia, quae in prima parte Eusebius tradiderat, in Canone quoque iterum divisse; sed talis supervacanea elaboratio uni Scaligero servata est, qui nunc omnia utrobique repetenda sibi statuit.

Նախնեացն պատմութեանն. յիշատակին ժամանակքն, որպէս 'ի հին և մանաւանդ 'ի ստոյգ պատմութիւնսն համարին։ Բայց առաջին ժամանակքն յերկրանն առնլոյն, և որ ինչ 'ի նոսա եղեն գործեցան. արժանի պատմութեան, ոչ հաստատուն ժամանակագրութեանն կարծեցան. բայց որպէս գիտոց. մարթ էր 'ի բազմացն յիշատակելոց համառօտեցուցանել։ Իսկ արդ յերկրանն առնլոյն մինչև յառաջին ողոմպիադն՝ և ոչ այն արժանի եղև հաստատուն յիշատակի։ Բայց սակայն պորփիւրիոս յառաջնում փիլիսոփայական պատմութեանն համառօտ գայս ձև. օրինակի բանից։

tiquorum historia memorantur tempora, [1] sicut pro vetustis, maxime vero certis historiis recensentur. Verum enim vero prisca tempora antequam Ilium captum fuerit [2], et quaecumque in iis (temporibus) res narratione dignae gestae fuerunt, non adeo certam Chronologiam praeseferre putantur. Attamen quoquomodo licebit, ex multiplicibus memoratis breviter exponemus. Etenim ab Ilio capto usque ad primam Olympiadem, neque id (inquam) certam meruit memoriam. Verum tamen Porphyrius in prima historia philosophica his verbis summatim scripsit.

Պորփիւրեայ յառաջնոյ փիլիսոփայական պատմութենէն.

Porphyrii ex prima historia Philosophica.

Յերկրանն առնլոյն մինչ 'ի հերակլիդացւոց 'ի պելոպոնէսոս անցս

» A captivitate Ilii usque ad Heraclidarum excursionem in Peloponne-

χρόνοι, καὶ ἂν ἐν ταῖς παλαιαῖς καὶ μᾶλλον ἀκριβεστέραις ἱστορίαις ἀναφέρονται. Τοὺς μὲν οὖν ἔμπροσθεν χρόνους τῆς Ἰλίου ἁλώσεως, καὶ τὰς ἐν τούτοις πραχθείσας ἱστορίας οὐκ ἀκριβεῖς ἀναγραφὰς ἐχούσας, ὡς οἷόντε ἦν ἐκ τῶν διαφόρως μνημονευομένων ἐπετιμόμεθα. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ἰλίου ἁλώσεως, μέχρι τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος οὐδ' αὐτὰ μὲν ἠξιώθη μνήμης ἐντελοῦς. ὅμως δ' ὁ Πορφύριος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας, ὧδέ πως ἐπιτέμνεται πρὸς λέξιν.

Πορφυρίου (....).

Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον (...) ἔτη π'. φησὶν εἶναι ὁ Ἀπολλόδωρος. Ἀπὸ δὲ τῆς καθόδου, εἰς τὴν

1 Itaque Noster legit in Gr. Οὔτε, καὶ εἰ, atque pro ἂν legit ὡς.

2 Verba Armena sonant, *prisca tempora ab Ilii captivitate;* ubi quamvis possint intelligi ea tempora, quae sequuta sunt Ilium captum, sed vera sententia antecta tempora designat, maxime juxta Gr. fragm. idem potissimum confirmat sequens orationis membrum, quamvis Arm. aliter conjungat per Ռանզի. *Quoniam, etenim,* atque aliter Gr. δὲ, *autem, vero.*

ամանն' ամս Լ ասէ լինել Ապողոդորոս. Իսկ յասպատակութենէ մինչեւ Յոնիական շինուածն ամս Կ. Իսկ անտի մինչեւ ցԼիկուրգոս ամս ՃԿԹ (....) Իսկ ընդ ամենայն յԻլիոնի առմանէ մինչեւ ցառաջին ողոմպիադն ամս ՆԷ.

sum[1], annos xxx. ait esse Apollodorus. Et ab excursione usque ad Joniae aedificationem annos lx[2]. Et inde usque ad Lycurgum annos clix[3] (....) Universim autem a captivitate Ilii usque ad primam Olympiadem anni ccccvii[4].

Սմա թուի (ինձ) թէ բարւոք իցէ՝ 'ի սոյն և զառ 'ի յունաց արարեալ ողոմպիադսն յարել 'ի ձայնիս.

His, mihi videtur congruum esse, etiam Olympiadas apud Graecos factas[5] addere sequenti verborum ordine.

Ողոմպիադք Յունաց.

Olympiades Graecorum[6].

Ա. Ողոմպիադն. յորում յաղթեաց 'ի ստադիոնն Կորոյբոս Հեղիացի.

Յայսմ ժամանակէ յունաց ժամանակագրութիւնն թուի ստոյգ գտա-

I. Olympias. Ubi in Stadio vicit Coroebus Helius.

Ex illo tempore Graecorum Chronologia videtur certa reperiri: ante

Ιωνίας κτίσιν, ἔτη ξ'. Ἐντεῦθεν Λυκούργου ἔτη θ', καὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. (ἀπὸ δὲ Λυκούργου εἰς τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ὀκτὼ καὶ ἑκατόν). Τὰ δὲ πάντα ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἔτη ἑπτὰ καὶ υ'.

Ἐνταῦθα μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν καὶ τὰς παρ' Ἕλλησιν ἀναγραφομένας Ὀλυμπιάδας ἐπισυνάψαι τῷ λόγῳ. . . . .

Ἀπὸ (γὰρ) τούτων τὰ τῆς Ἑλληνίων χρονογραφίας ἀκριβῶς

1 Anonymus breviorem reddidisse videtur inscriptionem, eo quod praemissa verba eam satis declarant, si tamen non ex librarii incuria quaedam exciderint; ut reapse intercidit in textu *in Peloponnesum*.

2 Ubi noster legit Կ. 60. Anon. mendose habet ξ'. 6. ut patet ex summa.

3 Desiderantur in nostro codice illa verba, »à Lycurgo autem usque ad primam Olympiadem, (anni) cviii«. Իսկ 'ի Լիկուրգեայ մինչեւ յառաջին ողոմպիադն, (ամս) ՃԸ quae supple, ut servetur exacta summa in utraque lectione Gr. et Arm.

4 Scaliger de more interrupit hic quoque Gr. fragmentum Anonymi, interjectis gratis varii generis excerptis ex aliis auctoribus, usque ad pag. 28. lin. 38. ubi vix demum sequentia inserit; quae proxime post Porphyrii verba inserenda erant.

5 Gr. lectio Anon. pro *factas*, habet *descriptas*.

6 Inscriptionem cum sequenti linea omisit Anon. atque adeo subsequentia conjunxit per γὰρ cum praecedentibus. Verum neque ipse Scaliger cognovit illam conjunctionem γὰρ in Canone, ubi similia repetit Eusebius. Item auctor noster in Praep. Evang. L. x. c. 10. affert quaedam ex Africano, quae ad hunc locum faciunt, quare adeas velim.

[illegible]

hoc [1] vero, prout cujuslibet mens cogitare decreverat.

[illegible]

De institutione Agonis, id est Collectationis exercitatio[2].

[illegible]

Pauca de Agone disserere necesse est; cujus agonis constitutionem quidam tempore remoto vetustiorem reddunt. Ante Herculem ajunt, ab uno Idaeorum Dactylorum constitutum fuisse, ac deinde ab Aethleo usque ad publicum filiorum suorum ingressum; unde Agonistae Athletae vocabantur; scilicet oppugnatores [3]. Post quem ejusdem filium Epionem, ac deinde Endymionem [4], et post eum Alexinum, postea vero Oinomaum, sacrificiis fuisse Praepositos. Postea

ἀναγραφῆς τετυχηκέναι δοκεῖ, ἅττα περὶ αὐτῶν, ὡς ἑκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφήναντο.

Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀγῶνος τῶν Ὀλυμπίων.

Ὀλίγα δὲ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ ἀγῶνος εἰπεῖν, ὡς οἱ μὲν πορρωτάτω τοῖς χρόνοις τὴν θέσιν αὐτοῦ προάγοντες πρὸ Ἡρακλέους αὐτὸν τεθῆναί φασιν ὑπὸ ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, εἶτα ὑπὸ Ἀεθλίου ἐπὶ διαπείρᾳ τῶν αὐτοῦ παίδων, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἀγωνισταὶ Ἀθληταὶ ἐκλήθησαν. μεθ' ὃν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐπειόν, εἶτα Ἐνδυμίωνα, ἑξῆς δὲ Ἀλέξινον, εἶτα Οἰνόμαον προστῆναι τῆς θυ-

1 Mendose Anon. apud Scal. περὶ αὐτῶν, legendum enim juxta Euseb. πρὸ αὐτῶν.

2 Gr. verba sonant » De institutione Agonis Olympiorum «: itaque videtur Interp. noster explicatione usus esse in iis vocibus [illegible].

3 Interp. Arm. adjunxit [illegible], ut explicaret Gr. vocem servatam Ἀθληταὶ [illegible]; quarum utrumque variis gaudet significationibus: ita ut possit etiam reddi, *Collectatores, aemulatione dimicantes*, etc.

4 Anon. legit Εὐδυμίωνα. Verum Syncellus nobis favet p. 156. legens Ἐνδυμίωνα. Item infra Anon. habet Οἰνόμαον, ubi noster habet Οἰνόμαος. Caeterum haec et sequentia ad verbum a Syncello descripta expedit audire; vide apud eum interpretatione Goari, p. 156. et 157.

մատուցանել արամազդայ. Իսկ ապա Հերակղեայ՝ աղկմենեայ և արամազդայ որդւոյ. յորմէ Ժ. ազգ անցեալ լինել:

Բայց ոմանք զամենայնականն՝ երիս ասեն ազգսն ՚ի Իփիտոս, որ նորոգեաց զագոնն. Սա էր Հեղլեացի, և Հանգործակալեալ Եղլադացւոց աշխարհին, կամեցաւ ցածուցանել զմարտս քաղաքաց, ՚ի բնաւ կողմն պելոպոննեսեայ առաքել լրտեսս, որք ուսանիցին զամոքել զգրգռեալ լինելոյն պատերազմաց. Եւ եղեն հրամանք ինչ պելոպոննեսացւոց. Մտէք ՚ի մեհեանն, և զոհս մատուցէք. և հնազանդ լերուք մարգարէիցն՝ զոր ինչ իրամեն ձեզ հրամանն տացեն: Իսկ Հեղլեացւոցն այսպիսի ինչ ժամանեաց պատասխանի.

Pleopeu ad Patris honorem Jovis (sacrificium) obtulisse [1]. Et deinde Herculem Alcmenae et Jovis filium; a quo x. generationes transiisse dicunt, (sc. usque ad praesens tempus Iphiti).

At vero quidam tres omnino dicunt (fuisse) generationes usque ad Iphitum, qui Agonem reparavit. Hic Helius cum esset, atque Procurator Helladae (sc. Graeciae), voluit ad bella sedanda civitatum, per universam Peloponnesum exploratores mitti, qui modum sedandi commota bella discerent (ab oraculo). Praeceptum ergo istiusmodi ad Peloponnesios ab Diis (prodiit, ajunt). » Fanum adite, ferte sacrificia, et vatum oraculis, quaecumque vobis imponuntur, obedite «. Et Helicasibus oraculum hoc [2]

σίας. μεθ᾽ ὃν Πέλοπα εἰς τιμὴν τῷ πατρίῳ Διὶ ἀγαγεῖν. εἶτα, Ηρακλέα τὸν Αλκμήνης καὶ Διὸς, ἀφ᾽ οὗ γενεὰς δέκα τυγχάνειν.

Οἱ δὲ τὰς τελείας τρεῖς φασὶν, ἐπὶ Ἴφιτον ἀνανεωσάμενον τὸν ἀγῶνα. Τοῦτον γὰρ Ηλεῖον ὄντα, καὶ προεστώμενον τῆς Ελλάδος, βουλόμενόν τε παῦσαι πολέμων τὰς πόλεις ἐκ Πελοποννήσου πάσης στεῖλαι θεωροὺς τοὺς πευσομένους περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν κατεχόντων πολέμων. τὸν δὲ θεὸν τοῖς Πελοποννησίοις χρῆσαι ταῦτα.

Ὦ Πελοποννήσου ναέται, παρὰ βωμὸν ἰόντες
Θύετε, καὶ πείθεσθε τάχιν μάντεις ἐνέπωσιν.

1 Anonym. in Gr. τῷ πατρίῳ, sc. patrio, vel paterno; quo inducitur Jupiter patrius, id est quem majores celebrant, vel qui loco patris habebatur, itaque Jupiter, quasi juvans pater a Latinis dictus est. Qui sensus elicitur etiam ex Arm. lectione, si հօր, et արամազդայ quamvis disjuncta, pro eadem persona accipiantur, quasi հայր արամազդ. sic dictus vel Armeniorum more, quibus Jupiter dicebatur հայրդ աստուածոց, sc. Deorum pater; vel pro հայրենի արամազդ, eo nempe sensu, quo apud Graecos epitheton Jovis usurpabatur πάτριος Ζεὺς, videlicet Patrius Jupiter. Ut nihil dicam de Syncello, qui omissa voce Διὶ, habet tantum εἰς τιμὴν τῷ πατρίδι, in honorem patriae.

2 Optima accuratissimaque lectio Eusebii nostri jure improbat et corrigit praeposteram Gr. lectionem, quae pariter corrupta est tum apud Anon. tum apud Sync. nam ambo lineam hanc Ηλεῖοι πρόπολεσ πατέρων νόμον ἰδύνοντες, absurde collocarunt in calce oraculi ad Peloponnesios; atque ideo initium sequentis oraculi ad Helienses duxerunt ex his verbis, τὴν αὑτῶν ῥύεσθε, etc. Sed quis non videt, quod postrema haec omnino anterioribus sunt connectenda, atque hinc illud primum Ηλεῖοι πρόπολες pro exordio secundi oraculi est habendum ? Aliter plane incertum ac vagum relinquitur po-

Եւ ՙՀելլենացիք, որ զՀարցն նախնեաց օրէնս հաստատուն պահէիք՝ աշխարհացն զազատութիւն ձեր, զմերս, զերկրիս պատերազմաց, զհամօրէն բարեկամութիւն ընդ յոյնս կալջիք. միշտ ՙի տօնս տարեկանաց եկեսցէ ուրախութեանն տարեկանն։

Եւ վասն այսորիկ Իփիտոս պատուիրեաց զաշխատութեանն հեռանալ ՙի պատերազմաց, և ուտել զիւրաքանչիւր խաղաղութեանն կերակուր, Հրաման առեալ ՙի Հերակղեայ ձեռնամուխ ՙի միմեանս ոչ լինել։ Եւ զաղանն կատարէր Իփիտոս ընդ Լիկուրգոսի Համօրէնն, որ էր յազգէ Լակեդմոնացւոց. ՙի Հերակղեայ էր.

praenuntiatum: »Helienses, qui patrum antiquorum leges firmiter observantes, patriam vestram liberatis; bellorum finem facite, communem cum Graecis amicitiam servate, utque dum in solemnitatibus annuariis laetitiae annus adveniat«.

Atque eam ob rem Iphitus mandavit, ut foedere facto, a bellis abstineant, et suam unusquisque portionem pacis comedat; quippe qui ab Hercule ipso mandatum hoc acceperat, ne ultra invicem manus consererent [1]. Et Agonem ipsum peregit Iphitus cum Lycurgo, qui erat ex gente Lacedaemoniorum: ab Hercule e-

Τοῖς δὲ Ἠλείοις τάδε προαγορεῦσαι.

Ἠλεῖοι πρόπολοι, πατέρων νόμον ἰθύνοντες,
Τὴν αὐτῶν ῥύεσθε πάτραν, πολέμου δ' ἀπέχεσθε,
Κοινοδίκου φιλίας ἡγούμενοι Ἑλλήνεσσι,
Εὖτ' ἂν πενταετὴς ἔλθῃ φιλόφρων ἐνιαυτός.

Τούτου χάριν Ἴφιτος ἀπήγγειλε τὴν ἐκεχειρίαν (supple ex Syncello. ἔτι ἡμέρῳ τροφῇ χρῆσθαι ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ χεῖρας ἀλλήλοις οὐκ ἐπιφέρειν). καὶ τὸν ἀγῶνα ἐπετέλεσε (Ἴφιτος) σὺν Λυκούργῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ συγγενεῖ τυγχάνοντι. ἀμφότεροι γὰρ

sterius oraculum, non secus ac extrema pars anterioris. Rem satis indicat etiam Interpretatio Latina Goari in Sync. p. 157. ubi vel ipse Interpres satis anxius de sensu oraculi ad Helienses, tamquam Peloponnesiis perperam assignati, statuit in tertiam illud personam reducere hoc cum additamento: »Qui in Elide Deorum cultum, et paterna instituta observant«: quo claudens primum oraculum, ita alterum aggressus est: »Patriam vestram liberate«. Quod sane responsum si audirent Helienses ita decurtatum, dubitarent fortasse, an ad se, vel ad alios hoc oraculum spectaret; cum de gente nulla fiat mentio juxta hanc mendosam lectionem.

[1] Lacunam vix animadversam a Scaligero in suo Anon. praeter Eusebium nostrum supplere potest Syncellus alter Eusebii excerptor, p. 157. A. his verbis ἔτι ἡμέρῳ, etc. usque ad ἐπιφέρειν, sicut etiam paulo post nomen Ἴφιτος, restituendum in text. Gr. quo posito satis quadrat lectioni Auctoris nostri; quamquam certi omnino non sumus, an ad Syllabas usque observavit Sync. Eusebii verba, cum eadem res per diversas voces similiter exprimi potuerit. Exemplo sint ante visa verba, quae non parum differunt apud Anon. et Sync. quamvis uterque unam ipsam sententiam declaret, simillimis, non ita tamen ipsissimis vocibus; sicut et in sequentibus Anon. ἀμφότεροι (dixit) γὰρ ἀφ' Ἡρακλέους, ambo enim ab Heracle, scilicet ab Hercule oriundi, iisdem verbis Eusebii textum refferens; ubi tamen Sync. eandem rem aliis verbis expressit, ἑκάτεροι δὲ Ἡρακλεῖδαι, singuli autem Heraclidae, patronomicè nempe Herculis pregnatos volens significare.

<table>
<tr>
<td>

Հերքլեայն էին երկու. եւ յայնժամ սոսո-
կին միայն մրցութիւն էր. եւ ապա յե-
տոյ եւ այլ եւս գուպարամարտք միջա-
մտին յաւելան.

Բայց արիստոդեմոսեանք Հեղիացիք
պատմեն, որպէս թէ 'ի քսաներորդէ
եւ յեւթներորդէ ողոմպիադայէն' 'ի
սկսանելոյ, կարգեցաւ ագոնն եւ յաղ-
թութիւնն. եւ ոչ ոք գրեցաւ առ
ծուլութեան առաջնոցն. Բայց 'ի
քսաներորդում ողոմպիադայն յաղ-
թեալ 'ի ստադին Կորոյբոս Հեղիացի
նախ գրեցաւ. եւ այն առաջին ողոմ-
պիադ կարգեցաւ. յորմէ յոյնք հա-
մարին զժամանակսն.

Զնոյնս զարիստոդեմեանսն պատ-
մէ եւ Պողիբիոս. Բայց Կաղղիմաքոս
ասէ՝ ժգ. ողոմպիադս անցանել զնո-
ցունց յիփիտեայ, 'ի չորեքտասաներ-
որդումն յաղթել Կորոյբեայ. Բայց

</td>
<td>

nim ambo erant. Atque tunc Stadii solum agon erat, deinde vero alia quoque certamina vicissim addita sunt.

Verum tamen Aristodemus Heliensis cum sociis [1] refert; quod nempe a vicesima septima Olympiade, ab Iphito (inchoante) [2], sit constitutus agon, et victoria; nullus vero ex incuria primorum scriptus fuerit (in fastis): vicesima autem Olympiade vincens in stadio Corochus Heliensis, primus scriptus fuit; illaque prima Olympias constituta, a qua Graeci tempora dinumerant.

Haec autem, quae Aristodemus, narrat et Polybius. Callimachus vero XIII. [3] Olympiadas, quin describerentur ab Iphito, remansisse dicit, decima quarta (autem) Coroebum vicis-

</td>
</tr>
</table>

ἀφ' Ἡρακλέους, καὶ τότε μόνον ἦν σταδίου ὁ ἀγών. ὕστερον δὲ ἄλλα ἆθλα κατὰ μέρος προσετέθη.

Ἱστοροῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀριστόδημον τὸν Ἠλεῖον, ὡς ἀπὸ εἰκοστῆς καὶ ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος ἤρξαντο οἱ ἀθληταὶ ἀναγράφεσθαι, οἱ δηλαδὴ νικηφόροι. πρότου γὰρ οὐδεὶς ἀνεγράφη, ἀμελησάντων τῶν προτέρων. τῇ δὲ εἰκοστῇ (ὀγδόῃ) τὸ στάδιον νικῶν Κόροιβος Ἠλεῖος ἀνεγράφη πρῶτος. καὶ ἡ Ὀλυμπιὰς αὐτὴ πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους.

Τὰ δὲ αὐτὰ τῷ Ἀριστοδήμῳ καὶ Πολύβιος ἱστορεῖ. Καλλίμαχος δὲ δέκα τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀπὸ Ἰφίτου παρεῖσθαί φησι μὲν ἀναγραφείσας, τῆς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτης Κόροιβον νικᾶν. Πολλοὶ

1 Οἱ περὶ Ἀριστόδημον, ut patet, in mentem revocat Aristodemum historicum ejusque sectam, vel auctores, qui eumdem sequuntur: idipsum sane declarat in Arm. vox unica derivativa արիստոդեմեանք; quare necesse habuimus addere in Lat. cum sociis, quamvis aliqui Graeco more unum tantum hominem intelligi velint; qua de re etiam in posterum.

2 Anon. Gr. omittit nomen Iphiti pernecessarium, atque paulo aliter rem exhibuit, ad verb. » Velut a vicesima septima Olympiade coeperunt Athletae describi, Victores scilicet; primum enim nullus descriptus fuit, negligentibus prioribus «. Sync. verò non integrè haec excerpsit, nisi potius amanuenses ejus integram lectionem detruncarint: igitur caetera sic Goar reddidit, » et ex incuria victoris nullius nomen in fastos referebatur «.

3 Apud Anon. mendose legitur μὲν ἀναγραφείσας, quidem scriptas, quod emendabis ad normam Eusebii nostri, legens cum Sync. μὴ ἀναγραφείσας, non scriptas.

յաւագունին ասեն՝ թէ ՚ի Հերակղեայ Ալկմենեայ յաւագունին գնելոյ՝ մինչև ցառաջին համարելոյ ողոմպիադայն՝ լինել ամս ՆԾԹ. և առնեն Հեղացիքն հնգամեայ զաւազանն՝ չորից ամաց ՚ի միջի կատարելոց.

se. Multi tamen dicunt ab ipso Hercule Alcmenae (filio) Agone posito, usque ad primam recensitam Olympiadem, annos esse cccclix. Agunt autem Heraclienses (Gr. Helienses) Agonem quinquennio, quatuor annis interea completis.

ՅՈՅՆԱՑ ՈՂՈՄՊԻԱԴՔ

OLYMPIADES GRAECORUM

Յառաջնմէ մինչև յերկերիւրորդ քառասներորդ եօթներորդն. յորում թագաւորեաց Հռովմայեցւոց Անտոնինոս որդի Սևերեայ.

A prima usque ad ducentesimam quadragesimam septimam: qua regnavit in Romanos Antoninus filius Severi [a].

Ա. ՈՂՈՄՊԻԱԴ. Յորում յաղթէր Կորիբոս Հեղիացի ՚ի ստադին. զան-

1. Olympias. In qua vicit Coroebus Heliensis in stadio [a], eo enim tan-

δὲ λέγουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλκμήνης τοῦ ἀγῶνος θέσεως ἐπὶ τὴν πρώτην ἀριθμουμένην Ὀλυμπιάδα, γενέσθαι ἔτη υνθ΄. Ἄγουσι δὲ Ἠλεῖοι πενταετηρικὸν τὸν ἀγῶνα, τεσσάρων ἐτῶν μεταξὺ συντελουμένων.

ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ.

Ἀπὸ τῆς πρώτης, ἐπὶ τὴν σμζ΄. καθ᾽ ἣν Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος υἱὸς Σεβήρου.

Πρώτη Ὀλυμπιὰς, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἠλεῖος στάδιον. τοῦτο γὰρ ἠγωνίζοντο μόνον ἐπὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

a Ita omnino fert et lectio Anonymi, quae sine causa manca Scaligero visa est. Nota interim hanc Olympiadum seriem reperiri etiam in *Συναγωγῇ ἱστοριῶν*, seu in Collectaneis Scaligeri excerptis p. 313. ab uno vel altero Anonymis desumptam; quod tamen non adeo cohaeret cum Eusebio nostro; sicut etiam cum supra laudato Anonymo, qui solus est certus Eusebii pedisequus.

a Semel sufficiat notare Arm. Interp. vocem *στάδιον*, *stadium*, accusativi casus, de more efferre per alium casum *՚ի ստադին*. *in stadio*, quod et nos sincere in Lat. refudimus; quamvis non desint, qui Hellenismum servantes dixerunt in Lat. vicit *stadium*. Ad haec Interp. noster ad usum Arm. linguae nomina gentilia vel patria exposuit per articulum *ցի*, quod Latinis est *ensis*, ut *Հեղիացի*, *Մեսսենացի*. Heliensis, Messe-

զի զայն ևեթ մրցէին մինչև ցե-
րեքտասաներորդ ողոմպիադն ։
Բ. Անտիմաքոս Հեղիացի 'ի ստադիոն.
Ռոմոս և Ռոմիղոս ծնան ։
Գ. Անդրոկղոս Մեսսենացի 'ի ստադ.
Դ. Պողիքարէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
Ե. Եսքիդէս Հեղիացի 'ի ստադ.
Զ. Ոյբոտաս Դիմէացի 'ի ստադ.
Է. Դարկղէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
Ռոմիղոս զՀռոմ շինեաց ։
Ը. Անտիկղէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
Թ. Քսենոկղէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
Ժ. Դոտադէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
ԺԱ. Լէոքարէս Մեսսենացի 'ի ստադ.
ԺԲ. Ոքսիթեմիս Կորոնեացի 'ի ստադ.
ԺԳ. Դիոկղէս Կորնթացի 'ի ստադ.
ԺԴ. Դեզմոն Կորնթացի 'ի ստադ.

tammodo certabant, usque ad decimam tertiam Olympiadem [1].

II.	Antimachus Heliensis	in stadio.
	Romus et Romylus nati sunt.	
III.	Androclus Messenius	in stadio.
IV.	Polychares Messenius	in stadio.
V.	Eschides Heliensis	in stadio.
VI.	Oïbotas [2] Dymaeus	in stadio.
VII.	Darcles [3] Messenius	in stadio.
	Romylus Romam condidit.	
VIII.	Anticles Messenius	in stadio.
IX.	Xenocles Messenius	in stadio.
X.	Dotades Messenius	in stadio.
XI.	Leochares Messenius	in stadio.
XII.	Oxythemis Coronaeus	in stadio.
XIII.	Diocles Corinthius	in stadio.
XIV.	Desmon Corinthius	in stadio.

Δευτέρα. Αντίμαχος Ηλεῖος.	σταδιον.
Ρῶμος καὶ Ρωμύλος ἐγεννήθησαν.	
Τρίτη. Ανδροκλος Μεσσήνιος	σταδιον.
Τετάρτη. Πολυχάρης Μεσσήνιος	σταδιον.
Πέμπτη. Αισχίνης Ηλεῖος	σταδιον.
Εκτη. Οιβώλας Δυμαῖος	σταδιον.
Εβδόμη. Διοκλῆς Μεσσήνιος	σταδιον.
Ρωμύλος Ρώμην ἔκτισε.	
Ογδόη. Αντικλῆς Μεσσήνιος	σταδιον.
Εννάτη. Ξενοκλῆς Μεσσήνιος	σταδιον.
Δεκάτη. Δοτάδης Μεσσήνιος	σταδιον.
Ενδεκάτη. Λεωχάρης Μεσσήνιος	σταδιον.
Δωδεκάτη. Οξύθεμις Κορωναῖος	σταδιον.
Τρισκαιδεκάτη. Διοκλῆς Κορίνθιος	σταδιον.
Τεσσαρισκαιδεκάτη. Δέσμων Κορίνθιος	σταδιον.

naeus, etc. Sed quia familiare est Latinis uti magis strictim juxta Gr. ut Helius, Messenius, Coronaeus, etc. id et nos passim usurpavimus.

[1] Optima lectio Eusebii nostri omnino ad rem facit; pro qua nescio quomodo haec apud Anon. inserta sunt, « usque ad Olympiacos agones ».

[2] Mendosam Gr. lectionem Οιβώλας emendabit codex noster, ad cujus normam jure refertur et illud Scaligeri dictum 426. ad 39. » Pausaniae Οἰβώτας. Ita lege ».

[3] Item minus accurate habuit Anon. Διοκλῆς, pro Δαϊκλῆς; ita mallem et Arm. դաբկղէ, quam դարկղէ. Aliter tamen dicendum de nomine Ξενοκλῆς, quod aeque ferunt Arm. et Gr. etsi quidam legerint Ξενόδικος, ut et Pausanias Ξενοδόκος.

Յաւելաւ դիաւղոն, և յաղթէր Հիպենոս Կղիացի.

ժե. Որսիպպոս Մեգարացի 'ի ստադ.

Յաւելաւ դողիքոսն. ընթանային մերկ. և յաղթէր Ականթոս Լակոնացի.

ժզ. Պիւթագորաս Լակոնացի 'ի ստ.

ժէ. Պողոս Եպիդաւրացի 'ի ստադ.

ժը. Տուղղոս Սիկիոնացի 'ի ստադ.

Յաւելաւ բազկաց կռուելն. և յաղթէր Իբատոն Լակոնացի.

Յաւելաւ և պենտաթղոն. և յաղթէր Լամպիս Լակոնացի.

ժթ. Մենոս Մեգարացի 'ի ստադիոն.

ի. Աթերադաս Լակոնացի 'ի ստադ.

իա. Պանտակղէս Աթենացի 'ի ստադ.

իբ. Նոյն երկրորդն 'ի ստադ.

իգ. Իկարիոս Հիպերեսացի 'ի ստադ.

Additus fuit et Diaulon: vicitque Hybenus Kliensis [1].

xv. Orsippus Megareus in stadio.

Additus Dolichus, (et) currebant nudi; vicitque Acanthus Lacon.

xvi. Pythagoras Lacon in stadio.

xvii. Polus Epidaurius in stadio.

xviii. Tullus Sicyonius in stadio.

Addita Lucta [2]; et vicit Hybato Lacon.

Additum et Pentathlum; superatque Lampis [3] Lacon.

xix. Menus [4] Megareus in stadio.

xx. Atheradas Lacon in stadio.

xxi. Pantacles Atheniensis in stadio.

xxii. Idem secundum in stadio.

xxiii. Icarius [5] Hyperessius in stadio.

Προσετέθη καὶ δίαυλον. καὶ ἐνίκα Ὑπήνιος Ἠλεῖος.

Πεντεκαιδεκάτη. Ὀρσιππος Μεγαρεὺς στάδιον.

Προσετέθη δολιχὸς. καὶ γυμνοὶ ἔδραμον. ἐνίκα Ἄκανθος Λάκων.

Ἑκκαιδεκάτη. Πυθαγόρας Λάκων στάδιον.

Επτακαιδεκάτη. Πῶλος Ἐπιδαύριος στάδιον.

Οκτωκαιδεκάτη. Τέλλις Σικυώνιος στάδιον.

Προσετέθη πάλη, καὶ ἐνίκα Εὐρύβατος Λάκων.

Προσετέθη καὶ πένταθλος, καὶ ἐνίκα Λαμπίας Λάκων.

Εννεακαιδεκάτη. * Μένος (Μένων) Μεγαρεὺς στάδιον.

Εικοστή. Ἀθηράδας Λάκων στάδιον.

Εικοστὴ πρώτη. Παντακλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.

Εικοστὴ δευτέρα. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Εικοστὴ τρίτη. Ἰκάριος Ὑπερησιεὺς στάδιον.

1 Scal. p. 427. vult, ut cum Pausania legatur δίαυλος. Sed Eusebius noster constanter fert in utraque lectione δίαυλον: pro autem Ὑπήνιος, nobiscum Pausan. legit Ὑπῆνος, quem tamen patria Πισαῖον, *Pisaeum* dicit, ubi noster legit Κλεῖος pro Ἠλεῖος.

2 Gr. vox πάλη, quae a Latinis *Lucta* dicitur, ab interprete nostro hic effertur per բազկաց կռուել, sc. *brachiorum* sive *brachiis colluctatio*, sicut etiam passim [illegible] vel [illegible] tantum dixit, quod est generale nomen *congressus*, *pugnae*, vel *luctae*. Pro autem Hybatone Gr. habet *Euribatus*.

3 Jure itaque dixit Scal. p. 427. » Λάμπις, non Λαμπίας Pausaniae «.

4 Suffragatur Anon. auctoris nostri sectator, per Μένος: gratis ergo subjunxit Scal. parenthetis nota Μένων, ut magis idoneum.

5 Urget Scal. dicens. » Apud eundem Pausaniam ... non Ἰκάριος, ut hic, sed Ἰκάριος dici-

Յաւելաւ կռփամարտութիւն. և Անոմաստոս զմիւռնացւոց յաղթեր. որ և զկռփամարտութեան օրէնսն եդ.

իդ. Կղէոպտողեմէոս լակոնացի 'ի ստադիոն.

իե. Թաղպիս լակոնացի 'ի ստադիոն.

Յաւելաւ տէթրիպոն. և յաղթեաց Պաորոն Թեբացի.

իզ. Կաղղսթենէս լակոնացի 'ի ստադ.

Փիղիմբրոտոս լակոնացի 'ի հնգամարտութեան երիցս յաղթեաց Ողոմպիադս. Կառնեայ առաջին 'ի լակեդեմոնիա քնարերգաց մրցութիւն.

իէ. Եւրիբոս աթենացի 'ի ստադ.

իը. Քարմիս լակոնացի 'ի ստադ.

Որ չոր թզով միայն զպէտս լնոյր. այսմ սկիզբն ...

Additus Pugilatus; Onomastusque Smyrnaeus vicit, qui et pugilatus legem tulit.

xxiv. Cleoptolemaeus [1] Lacon in stad.

xxv. Thalpis Lacon in stadio.

Additum Tethrippon; et vicit Paoron [2] Thebaeus.

xxvi. Callisthenes Lacon in stadio.

Philimbrotus Lacon in Pentathli certamine, tribus Olympiadibus vicit. Carnia primum posita est Lacedaemone Citharoedorum colluctatio [3].

xxvii. Eurybus [4] Atheniensis in stad.

xxviii. Charmis Lacon in stadio.

Qui aridis ficis solummodo necessitatem explebat [5]. Ejus ini-

Προσετέθη πυγμὴ, καὶ Ονόμαστος Σμυρναῖος ἐνίκα, ὁ καὶ τῇ πυγμῇ νόμους θέμενος.

Εικοστὴ τετάρτη. Κλεοπτόλεμος Λάκων σταδιον.

Εικοστὴ πέμπτη. Θάλπιος Λάκων σταδιον.

Προσετέθη τέθριππον, καὶ ἐνίκα Πάγων Θηβαῖος.

Εικοστὴ ἕκτη. Καλλισθένης Λάκων σταδιον.

Φιλόμβροτος δὲ Λάκων πένταθλος τρισὶν Ολυμπιάσιν ἐνίκησε.

Κάρνεια ἐτέθη πρῶτον ἐν Λακεδαίμονι κιθαρωδῶν ἀγών.

Εἰκοστὴ ἑβδόμη. Εὔρυβος Ἀθηναῖος σταδιον.

Εικοστὴ ὀγδόη. Χάρμις Λάκων σταδιον.

Ὃς σύκοις ξηροῖς ἤσκει. Ταύτην ἦξαν Πισαῖοι, Ηλείων ἀποσ-

tae u. Verum tamen non Ικάρει, sed Ικάρειε constanter legitur apud Euseb. Arm. et Gr. non ergo ubique Pausaniae lectio quaerenda.

1 Vel juxta Gr. legas *Cleoptolemus*.

2 Noster Chirographus ferebat Παώρον. Aucm. Πάγων legit. Pausanias Παγώνδας, qui et pro τέθριππον alia expositione dixit ἵππων τελείων δρόμον.

3 Nescio quo consilio deserit Scal. ad hunc locum, p. 4... n Κάρνεια ἐτέθη. Omisit Hieronymus, quae tamen est nobilissima Lacedaemoniorum ἑορτή. Celebrabantur plenilunio, ut Olympias, auctor Euripides u. Fortasse ea, quae in prima hac Chronici parte traduntur, in Canonem vellet Scal. ab Hier. translata fuisse: sed non illud S. Interpretis consilium fuit. Verumtamen vel ex hoc scias Scaligerum falso sibi persuasisse, omnia primae et secundae Chronicorum partibus communia esse, ut revera ipse tentavit.

4 Minime enervat vim lectionis Eusebii aeque habitae in Gr. et Arm. Εὔρυβος, altera a Pausania usurpata, Εὐρύβοτος, vel Εὐρύβατος. Sicut etc Χίονις apud eum, Eusebio Χάρμις, quod et Scal. inferius probat.

5 Vel ita, *esuriem sedabat*, ubi tamen Gr.

արարին, ՚ի խափանել Հելլենացւոց. [illegible] վասն արեւմտենեաց պատերազմին.

ԻԹ. Քիոնիս Լակոնացի ՚ի ստադիոն. Որոյ մի ոստն՝ էր ԻԲ կանգնաչափ.

Լ. Նոյն յերկրորդին. Պիսացիք ապստամբեցին ՚ի Հելլենացւոց. եւ զայս կարգեցին. եւ զայլս եւս մի ըստ միոջէ ԻԲ.

ԼԱ. Քիոնիս Լակոնացի յերրորդ ՚ի ստադիոն.

tium Pisaei fecerunt, Heliensibus propter bellum cum Occidentalibus impeditis.

XXIX. Chionis Lacon in stadio. Cui unus saltus erat XXII. cubitorum (Gr. pedum) [1].

XXX. Idem ipse in secundo. Pisaei ab Heliensibus defecerunt, hancque (Olympiadem) constituerunt, alias quoque ex ordine XXII.

XXXI. Chionis Lacon in tertio stadio.

λουμένων, διὰ τὸν πρὸς Δυμαίους πόλεμον.
Εἰκοστὴ ἐννάτη. Χίονις Λάκων στάδιον.
Οὗ τὸ ἅλμα ποδῶν ἦν νβ΄. (lege κβ΄.)
Τριακοστή. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Πισαῖοι Ἠλείων ἀποστάντες ταύτην τε ἦξαν, καὶ τὰς ἑξῆς κβ΄.
Τριακοστὴ πρώτη. Χίονις Λάκων τὸ τρίτον στάδιον.

habet [illegible], ([illegible]), laborabat, exercebat. In sequenti periocha Arm. Interp. legit ἦρξαν, ideoque reddit սկսեալ արարին. alioquin, si legisset ἦξαν, ut hodie habetur, redderet utique կարգեցին, sicut paulo post facit; sicut et pro Πισαῖοι, պիսացիք. hic legebat Ἠλεῖοι. Nomen autem Occidentalium demonstrat interpretem nostrum legisse Δυτικούς, cum hodierna Gr. lectio habeat Δυμαίους, ut nomen proprium.

1 Absurde Anon. legit in Gr. νβ΄. 52. quod Scal. ita ab Eusebio exaratum putans, sic ratiocinatur. » Hoc prodigiosum. Nam nemo singulari saltu ultra XXVII. vestigia sua saltum expedire potest. Hic vero transmittebat longitudinem LII. pedum commodorum «. Quod si praesto habuisset Eusebium nostrum, omnino corrigeret lectionem Anonymi νβ΄. pro κβ΄. 22. Etenim non solum codex noster ita fert, sed quoque Moyses Chorenensis auctor saeculi quinti (et ni fallor, Interpres Eusebii nostri) sic legit, cum de Varazdate Armeniorum rege Lib. III. cap. 40. p. 280. dixit. « [illegible] » quem locum sic reddiderunt Wistonii Lat. Interp. ejus. » Euphratem transiluit, Chionis Laconis saltum exsuperans, qui duos et viginti cubitos aequabat «. Quique haec in adnot. subjunxerunt. » Χίονις Λάκων, οὗ τὸ ἅλμα ποδῶν ἦν νβ΄. Apud Thesaur. Tempor. a Scaligero edit. p. 325. Caeterum cum 22 cubiti longitudinem 52 pedum non adaequent, in alterutrum locum error irrepsit «. Erudite argumentantur viri docti, sed adhuc magis expedite rem perficerent, si scirent vel antiquitus inter Armenios servari genuinum Eusebii Chronicon, quod et ipse Chorenensis legerat, atque ex illo hunc locum transcripserat; quo posito facilius inferrent incorruptam esse Arm. lectionem adeo antiquam et tritam, atque ideo in Gr. lectionem ab Scaligero citatam irrepsisse errorem νβ΄. pro κβ΄. Solummodo dubitare potuerunt de eo, quod Interp. Arm. (quem et Chorenensis imitatus est, si non ipse est, ut malim, Interpres Eusebii) pro *pedibus* restituerit *cubitos*, sive pro ποδῶν reposuerit կանգուն. Veruntamen et haec conciliari possunt; cum կանգուն, seu *cubitus* sit nomen mensurae incertum et late sumptum hic pro pedum mensura, maxime quod conveniat inter interpretes Gr. vocem ποῦς, *pes*, solere accipi etiam pro *brachio*, idest unius cubiti mensura; quamquam per se mensura pedis sit 4. palmorum, cubitus vero palmis 6 adaequatur.

ԼԲ. Կրատինոս Մեգարացի 'ի ստադ. Յորժամ և 'ի բռնամարտին կամին՝ կոմէոս երեք եղբարցն մարտուցեալ յաղթէր.

xxxii. Cratinus Megarens in stadio. Quando et in Pugilatu [1] Comaeus tres fratres colluctatus vicit.

ԼԳ. Գիգէս Լակոնացի 'ի ստադիոն. Յաւելաւ պանկրատիոն. և յաղթէր Իգգամիս սիրակուսացի յաղթանդամն. որ չափեաց զստադիոն ոտիւքն, և վեց Հարիւր միայն քայլ արար. Յաւելաւ և կելէսն. և յաղթէր կրաքսիղաս թեսաղացի.

xxxiii. Gygis Lacon in stadio. Adjectum Pancratium; et superat Yggamis (Gr. Lygdamis) Syracusanus procerus; qui stadium pedibus mensus est, et sexcentos tantum passus fecit. Additus et Celes [2]; vicitque Craxillas [3] Thessalus.

ԼԴ. Ստոմոս աթենացի 'ի ստադիոն.

xxxiv. Stomus Atheniensis in stadio.

ԼԵ. Սփերոս Լակոնացի 'ի ստադիոն. Յերկրորդեկին, Կիւղոն աթէն.

xxxv. Sphaerus Lacon in stadio. In Discursu [4], Cylon Athenien-

Τριακοστὴ δευτέρα. Κρατῖνος Μεγαρεὺς στάδιον.
Ὅτι καὶ (supple πυγμὴν) Κομαῖος τρίτος ἀδελφῶν ἀγωνισάμενος ἐνίκα.

Τριακοστὴ τρίτη. Γύγις Λάκων στάδιον.
Προσετέθη παγκράτιον. καὶ ἐνίκα Λύγδαμις Συρακούσιος ὑπερμεγέθης, ὃς στάδιον ἐξεμέτρησε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ, μόνας ἑξακοσίους παραθέσεις ποιησάμενος.
Προσετέθη καὶ . . . . καὶ ἐνίκα Πραξίλλας Θεσσαλός.

Τριακοστὴ τετάρτη. * Στόμας Ἀθηναῖος στάδιον.

Τριακοστὴ πέμπτη. Σφαῖρος Λάκων στάδιον.
Καὶ δίαυλον Κύλων ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἐπιθέμενος τυραννίδι.

Nec ergo de nomine quid dubitandum, sed de numero ad normam lectionis nostrae dijudicandum.

1 Pugilatum sive πυγμὴν ab Anonymi librariis omissum supplebis a nostro codice, atque ex Collect. Scal. p. 313. Ad haec notabis in Arm. interim haberi բռնամարտին կամին. eo scilicet sensu, quo antea legebatur կռփամարտին; quia բռունն et կռուփ quodammodo cohaerent, cum utrumque pugnum, vel manum clausam significet, hoc saltem discrimine, quod կռուփ designet proprie pugnum jam jam paratum ad percutiendum, sive ipsam percutiendi pugno actionem. De tribus vero fratribus, nihil habeo, quod dicam; nisi certiorem videri lectionem nostram, quam Anonymi in Gr. tertius fratrum.

2 Lectionem ab Scal. notatam tam in Anonymi quam in Collect. suis, supple ex Eusebio nostro, unico tantum vocabulo addito Κέλης, quod Latinis est equus Celes, qui videlicet ab uno sessore agitabatur regebaturque.

3 Non immerito repudiavit Scal. Anonymi lectionem Πραξίλλας, et merito voluit ut legeretur in animadv. p. 447. Κραξίλλας: sed non sibi constare videtur, cum illico evertit consilium suum, quia mox ita jubet. » Repone Κραξίδας ex Pausania «, si tamen permittat auctor noster: ut nihil dicam de altero nomine Στόμας Ἀθηναῖος, quod in Graeco Στόμας legitur; quamvis vox dubia Scaligero videatur.

4 Hoc Interp. noster reposuit, ut explicaret Gr. vocem δίαυλον, qua signatur cursus reciprocus, vel cursus duplex, obeundi scilicet stadium et mox redeundi; quodque omnino decla-

նացի . որ և 'ի վերայ բռնաւորու-
թեան յարձակեցաւ .

ԼԶ. Փրինոն աթենացի 'ի ստադին . որ 'ի Կոոյ կղզւոջ միայն ընդ. մի- այն մենամարտեալն սպանաւ .

ԼԷ. Եւրիկլիդաս կաղոնացի 'ի ստադ.

Յաւելաւ ստադիոն մանկանցն . և յաղթէր պաւղինիկէս Հելիա- ցի . և մանկանցն գիրկ ընդ խառն կռիւ . և յաղթէր Իպպոսթենէս լակոնացի . որ սխալեալ զմին . և յար 'ի հինգ ողիմպիադսն , և ա- րանց 'ի կռուի յաղթեաց .

ԼԸ. Ողինթեւս լակոնացի 'ի ստադ.

Յաւելաւ մանկանցն պէնտաթ- լոն . և միաբանեցեալ միայն յայն- ժամ . և յաղթէր դևտելիդաս լակոնացի .

ԼԹ. Ռիփսողաւս լակո- նացի . 'ի ստադին.

sis (vicit); qui etiam in Tyrannum [1] impetum fecit.

XXXVI. Phrynon Atheniensis in stadio; qui in Coo insula (Gr. qui cum Pittaco) solus cum solo pugnans, occisus est.

XXXVII. Eurycliitas Calonus (Gr. Lacon) in stadio.

Superadditum stadium puerorum, et vicit Polynices Heliensis. (Addita) et puerorum Lucta, et superat Ipposthenes Lacon; qui in una errans, deinde assidue quinque Olympiadibus, et viros in certamine devicit.

XXXVIII. Olyntheus Lacon in stadio.

Adjectum puerorum Pentathlum, et tunc solummodo collectabantur; vicit autem Deutelidas [2] Lacon.

XXXIX. Ripsolaus Lacon in stadio.

Τριακοστὴ ἕκτη. Φρυνὼν Ἀθηναῖος, ὃς Πιττακῷ μονομαχῶν ἀνῃρέθη.

Τριακοστὴ ἑβδόμη. Ευρυκλείδας Λάκων στάδιον.

Προσετέθη στάδιον παίδων, καὶ ἐνίκα Πολυνείκης Ηλεῖος.

Προσετέθη καὶ παίδων πάλη, καὶ ἐνίκα Ἱπποσθένης Λάκων, ὃς διαλιπὼν μίαν τὰς ἑξῆς πέντε Ὀλυμπιάδας ἀνδρῶν πάλην ἐνίκησε.

Τριακοστὴ ὀγδόη. Ὀλυνθεὺς Λάκων στάδιον.

Προσετέθη παίδων πένταθλος, καὶ ἠγωνίσαντο τότε μόνον. ἐνίκα Δευτελίδας Λάκων.

Τριακοστὴ ἐνάτη. Ῥίψολκος Λάκων στάδιον.

-nat Arm. dictio երթևեկ, ad verb. *itus reditusque*, pro quo restituimus nos *discursus*. Datur et δίαυλος adjective pro eo, qui talem cursum peragit, sed praesens locus spectat ad actionem.

1 Gr. lectio, Anon. *qui invadit tyrannidem*, vel *tyrannidi impositus*. Lectores cum Scaligero ad Thucydidem mittimus.

2 Constans lectio Eusebii in Arm. et Gr. refellit conjecturam Scaligeri, qui ait: « Pausaniae Εὐτελίδας. Legendum igitur (sc. in Euseb.) ἐνίκα δ' Εὐτελίδας ».

խ. Ողիւնթոս Լակեդեմոնացի յերկ-րորդումն.	XL. Olynthus Lacon in secundo [1].
խա. Կղէոնթոս Թեբայեցի 'ի ստադ. Յաւելաւ մանկանց բռնամարտ-ութիւն. և յաղթէր Փիղոտաս Սի-բարացի.	XLI. Cleonthus Thebaeus in stadio. Additus puerorum Pugilatus; et vicit Philotas Sibarensis [2].
խբ. Լիկոտաս Լակեդեմոնացի 'ի ստադ.	XLII. Lycotas Lacon in stadio.
խգ. Կղէոն Եպիդաւրացի 'ի ստադ.	XLIII. Cleon Epidaurius in stadio.
խդ. Գեղոն Լակեդեմոնացի 'ի ստադ.	XLIV. Gelon Lacon in stadio.
խե. Անտիկրատէս Եպիդաւ-րացի 'ի ստադ.	XLV. Anticrates Epidaurius in stadio.
խզ. Քրիսոմաքոս Լակե-դեմոնացի 'ի ստադ.	XLVI. Chrysomachus Lacon in stadio.
Եւ Պողիմնեստոր Միղեսացի 'ի մանկանց 'ի ստադին. որ 'ի արօտականս նապաստակին եհաս.	Et Polymnestor Milesius in puerorum stadio, qui in pascuo leporem assecutus est [3].
խէ. Եւրիկլէս Լակեդեմոնացի 'ի ստադ.	XLVII. Eurycles Lacon in stadio.
խը. Գղիկոն Կրոտոնացի 'ի ստադ.	XLVIII. Glicon Crotoniensis in stadio.

Τεσσαρακοστή. Θλυνθεὺς Λάκων τὸ δεύτερον στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ πρώτη. Κλεώνδας Θηβαῖος στάδιον.
Προσετέθη παίδων πυγμὴ, καὶ ἐνίκα Φιλώτας * συχαρίτης.
Τεσσαρακοστὴ δευτέρα. Λυκώτας Λάκων στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ τρίτη. Κλέων Ἐπιδαύριος στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Γέλων Λάκων στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Αντικράτης Ἐπιδαύριος στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Χρυσάμαχος Λάκων στάδιον.
Καὶ Πολυμνήστωρ Μιλήσιος παίδων στάδιον, ὃς αἰπολῶν λαγὼν κατέλαβε.
Τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Ευρυκλῆς Λάκων στάδιον.
Τεσσαρακοστὴ ὀγδόη. Γλύκων Κροτωνιάτης στάδιον.

1 Quod in Eusebii nostri lectione solita facile subauditur, Anonymus expresse dixit τὸ δεύτερον στάδιον, vel ut habetur in Collect. Scal. στάδιον τὸ δεύτερον: in hoc tantum errat Ebraeus noster, quod non, ut antea, hic quoque servarit ultimam syllabam nominis Ολύνθεως, Olyntheus.

2 Probatur ergo auctoritate codicis nostri emendatio Gr. facta ab Scaligero dicente in animadv. p. 427. » Repone Συβαρίτης ex Pausania «. ut contra improbatur additamentum ταῖς cum corrupta voce φιλώτας, usurpatum ab Scal. in suis collectaneis.

3 Omnino ad rem facit Solini locus ab Scal. citatus. » Polymnestor Milesius puer, quum à matre locatus est ad caprarios pastus, ludicro leporem consecutus est, et ob id statim productus à gregis domino, Olympiade sexta, et quadragesima, ut Bocchus auctor est, victor in stadio meruit coronam «.

Պիւթագորաս սամացի խոտեցաւ ի մանկանց բռնցամարտութենէ, և կնոջ. զէգ. խաղեալ, յառաջ մատուցեալ՝ ամենայն արանց քաջ ի բաց յաղթեաց.

խԹ. Լիկինոս Կրոտոնացի ի ստադ.

Ծ. Եպիտելիդաս Լակոնացի ի ստադ.

Սոքա Է իմաստունք անուանեցան.

ԾԱ. Երատոսթենէս Կրոտոնացի ի ստադ.

ԾԲ. Ագիս Հելիացի ի ստադ.

ԾԳ. Անոն Պեպարեթացի ի ստադ.

ԾԴ. Իպպոստրատոս Կրոտոնացի ի ստադ.

Արեգիոն փիգաղացւոյ յերկրորդում պանկրատիոնն յաղթեալ կատարեցաւ մեռեալ. և զնա պսակեցին. քանզի յառաջագոյն ըմբշամարտն ախոյանին, խոստովանեալ թէ զոտն մի եբեկ.

ԾԵ. Իպպոստրատոս նոյն յերկրորդումն. Յորժամ Կիւրոս պարսից թագաւորեաց.

Pythagoras Samius in puerorum Pugilatu despectus, et veluti foemina delusus (vel derisus), se se promovit, atque omnes omnino viros superavit.

XLIX. Lycinus Crotoniensis in stadio.

L. Epitelidas Lacon in stadio.

Qui VII. Sapientes nominati (hoc tempore) fuerunt.

LI. Eratosthenes Crotoniensis in stadio.

LII. Agis Heliensis in stadio.

LIII. Anon Peparethonius in stadio.

LIV. Ippostratus Crotoniensis in stad.

Aregion[1] Phigaleus secundo in Pancratio vincens, detruncatus moritur, et cadaver (ejus) coronatur; luctator enim prius devictus, fassus est unum pedem sibi fractum.

LV. Ippostratus idem in secundo.

Quando Cyrus in Persas regnavit.

Πυθαγόρας Σάμιος ἐκκριθεὶς παίδων πυγμήν. καὶ ὡς θῆλυς χλευαζόμενος, προβὰς εἰς τοὺς ἄνδρας, ἅπαντας ἑξῆς ἐνίκησε.

Τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Λυκῖνος Κροτωνιάτης στάδιον.

Πεντηκοστή. Επιτελίδας Λάκων στάδιον.

Οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ὀνομάσθησαν.

Πεντηκοστὴ πρώτη. Ερατοσθένης Κροτωνιάτης στάδιον.

Πεντηκοστὴ δευτέρα. Αγις Ηλεῖος στάδιον.

Πεντηκοστὴ τρίτη. Αγνων Πεπαρήθιος στάδιον.

Πεντηκοστὴ τετάρτη. Ιππόστρατος Κροτωνιάτης στάδιον.

Αριχίων Φιγαλεὺς τὸ τρίτον νικῶν παγκράτιον ἐπιλωθεὶς ἀπέθανε, καὶ νεκρὸς ἐστέφθη, φθάσαντος ἀπείπασθαι ἀνταγωνιστοῦ, κλωμένου αὐτῷ τοῦ ποδὸς ὑπ' ἐκείνου.

Πεντηκοστὴ πέμπτη. Ιππόστρατος ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον, ὅτε Κῦρος ἐβασίλευε Περσῶν.

1 Nester legit Ἀρεγίων. Anon. Ἀρεχίων. Philostratus Ἀῤῥιχίων. Pausanias demum Ἀῤῥιχίων, qui et fuse praesentem historiam prosequitur in Arcadicis.

ծզ. Փեդրոս Փարսաղացի 'ի ստադ.
ծէ. Լագրամոս Լակոնացի 'ի ստադ.
ծը. Դիոգնէտոս Կրոտո-
նացի 'ի ստադ.
ծթ. Արքիղոքոս Կերկիւռացի 'ի ստադ.
կ. Ապեղղէոս Հեղիացի 'ի ստադ.
կա. Ագաթարքոս Կերկիւ-
ռացի 'ի ստադ.
կբ. Երիւքսիաս Քաղկիդոնացի 'ի ստադ.
Ի գիրկ ընդ խառն մարտին Մի-
ղոն Կրոտոնացի. որ յաղթեաց
յողոմպիականն վեցեկս. 'ի պիւ-
թիականն վեցեկս, յիսթմիականն տաս-
նեկս. 'ի նեմէականն իննեկս.
կգ. Պարմենիդէս Կամարի-
նեցի 'ի ստադ.
կդ. Մենանդրոս Թեսա-
ղացի 'ի ստադ.
կե. Անքոս Տարանտինացի 'ի ստադ.
Յաւելաւ սպառազէնն. և յաղթէր
Դամարետոս Երէացի ։

LVI. Phaedrus Pharsalius in stadio.
LVII. Lagramus Lacon in stadio.
LVIII. Diognetus Crotoniensis in stad.
LIX. Archilochus Cercyraeus in stad.
LX. Apellaeus Heliensis in stadio.
LXI. Agatarchus Cercyraeus in stad.
LXII. Eryxias Chalcideus in stadio.
In Lucta Milon Crotoniensis, qui vicit (ludis) Olympiis sexies, Pythiis sexies; Isthmiis decies, Nemeacis novies [1].
LXIII. Parmenides Camarinaeus in stadio.
LXIV. Menandrus Thessalus in stadio.
LXV. Anachus Tarantinus in stadio.
Additus Oplites; et vicit Damaretus Eraeus.

Πεντηκοστὴ ἕκτη. Φαῖδρος Φαρσάλιος στάδιον.
Πεντηκοστὴ ἑβδόμη. Λάδρομος Λάκων στάδιον.
Πεντηκοστὴ ὀγδόη. Διόγνητος Κροτωνιάτης στάδιον.
Πεντηκοστὴ ἐννάτη. Ἀρχίλοχος Κερκυραῖος στάδιον.
Ἑξηκοστή. Ἀπελλαῖος Ἠλεῖος στάδιον.
Ἑξηκοστὴ πρώτη. Ἀγάθαρχος Κερκυραῖος στάδιον.
Ἑξηκοστὴ δευτέρα. Ἐρυξίας Χαλκιδεύς στάδιον.
Μίλων Κροτωνιάτης πάλην, ὃς ἐνίκα Ὀλύμπια ἑξάκις, Πύθια ἑξάκις, Ἴσθμια δεκάκις, Νέμεα ἐννάκις.
Ἑξηκοστὴ τρίτη. Παρμενίδης Καμαριναῖος στάδιον.
Ἑξηκοστὴ τετάρτη. Εὔανδρος Θεσσαλεύς στάδιον.
Ἑξηκοστὴ πέμπτη. Αγχίας Ταραντῖνος στάδιον.
Προσετέθη ὁπλίτης, καὶ ἐνίκα Δαμάρετος Ἡραιεύς.

[1] Ut Latini auctores, ita et Arm. Interp. nostri Graeca ipsa nomina servavit, quorum sensus patet apud Antiquarios. Olympia enim ponitur pro ipsis ludis Olympicis peractis in honorem Jovis. Pythia pro ludis in honorem Apollinis institutis ab Agamemnone, a nomine Pythonis serpentis ab Apolline interfecti. Isthmia pro ludis in Peloponneso in honorem Neptuni celebratis. Nemaea demum pro ludis celebratis in loco hujus nominis apud Argivos; de quibus rebus plura alii.

ԿԶ. Իսքիւրոս Իմերացի 'ի ստադիոն.	LXVI. Ischyrus Imeraeus in stadio.
ԿԷ. Փանաս Պեղղենացի առաջին երեքկնեաց 'ի ստադիոն, և 'ի դիաւ- ղոսն, և 'ի Հօպղոմն. որ է ասպա- րակաւ զինաւորին մրցութեամբն.	LXVII. Phanas Pellenus, primus triplicavit in stadio, et Diaulo, et Oploue: id est colluctatio contra nisum hominis armati [1].
ԿԸ. Իսոմաքոս Կրոտոնացի 'ի ստադ.	LXVIII. Isomachus [2] Crotoniensis in stad.
ԿԹ. Նոյն յերկրորդումն.	LXIX. Idem in secundo.
Հ. Նիկէաս Ոպունդացի 'ի ստադ.	LXX. Niceas [3] Opundius in stadio.
ՀԱ. Տիսիկրատէս Կրոտո- նացի 'ի ստադ.	LXXI. Tisicrates Crotoniensis in stad.
ՀԲ. Նոյն յերկրորդումն.	LXXII. Idem in secundo.
ՀԳ. Աստիաղոս Կրոտոնացի 'ի ստադ.	LXXIII. Astyalus Crotoniensis in stadio.
ՀԴ. Նոյն յերկրորդումն.	LXXIV. Idem in secundo.
ՀԵ. Նոյն յերրորդումն.	LXXV. Idem in tertio.
ՀԶ. Սկամանդրոս Միտիղենա- ցի 'ի ստադ.	LXXVI. Scamandrus Mitylenius in stad.
ՀԷ. Դանդիս Արգիացի 'ի ստադ.	LXXVII. Dandinus Argivus in stadio.

Εξηκοστὴ ἕκτη. Ἰσχυρὸς Ἱμεραῖος	στάδιον.
Εξηκοστὴ ἑβδόμη. Φανᾶς Πελληνεύς	στάδιον.
Πρῶτος ἐτρίσσευσεν δίαυλον, ὅπλον.	
Εξηκοστὴ ὀγδόη. Ἰσχόμαχος Κροτωνιάτης	στάδιον.
Εξηκοστὴ ἐννάτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.	
Εβδομηκοστή. Νικαίστας Οπούντιος	στάδιον.
Εβδομηκοστὴ πρώτη. Τισικράτης Κροτωνιάτης	στάδιον.
Εβδομηκοστὴ δευτέρα. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.	
Εβδομηκοστὴ τρίτη. Αστύαλος Κροτωνιάτης	στάδιον.
Εβδομηκοστὴ τετάρτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.	
Εβδομηκοστὴ πέμπτη. ὁ αὐτὸς τρίτον.	
Εβδομηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Μιτυληναῖος	στάδιον.
Εβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Δάνδης Αργεῖος	στάδιον.

1 Apte explicationem subjunxit Interp. Arm. Gr. nominis ὅπλον, a quo ὁπλίτης; illud enim sonat *armaturam*, *arma*, hoc *militem armatum*, vel *gravis armaturae*, atque eo sensu accipitur hic զինաւոր, *armiger*; qui scilicet ipse armatus est, non ut passim, qui alterius arma gerit.

2 Gr. *Ischomachus*. Sed magis sincera videtur lectio codicis nostri, quippe qui tritum praefert etymon in nomine Ἰσόμαχος, sc. *aequalis in pugna*: quum alterum Ἰσχόμαχος, sit vox incerta, etsi poterit deduci ab ἰσχὺς, vel ἰσχίον, aut ἰσχυρὸς.

3 Ad rem facit itaque illud Scaligeranum, ubi dixit p. 428. ad 41. ῃ Νικαίστας. Nomen nihili. Legendum Νικίας, ut in nostris collectaneis α: quamvis Arm. magis refunditur in Gr. Νικίας, vel Νικαίας. Nec tamen nos cogit, cum dicat Scal. in sequentibus ῃ Αστύαλος. Repone Αστύλος ex Pausania α. Namque non semel vidimus Pausaniae lectionem ab auctore nostro discrepare.

ՁԸ. Պարմենիդէս Պոսիդոնացի 'ի ստադ.
ՁԹ. Քսենոփոն Կորնթացի 'ի ստադ.
Ղ. Տորիմմաս Թեսաղացի 'ի ստադ.
Ի մարտին ամեսինաս բարկեցի. որ յանդէրդս արածելով ընդ ցլու ոգորէր. և 'ի պիսայն մտեալ ընդ այլ 'ի հանդիպին մարտնչէր.
ՂԱ. Պօղիմնաստոս Կիւրենացի 'ի ստադ.
ՂԲ. Լիկոս Լարիսացի (Լա-սիրացի) 'ի ստադ.
ՂԳ. Կրիսոն Իմմեսացի 'ի ստադ.
ՂԴ. [1] Նոյն յերկրորդումն.
ՂԵ. Նոյն յերրորդումն.
ՂԶ. Թէոպոմպոս Թեսաղացի 'ի ստադ.
ՂԷ. Եւփրանովր Ամբրակեցի 'ի ստադ.
Յետ որոյ պեղոպոնէսեան պատերազմն.
ՂԸ. Սիմմաքոս Մեսսենացի 'ի ստադ.

LXXVIII. Parmenides Posidoniates in stadio.
LXXIX. Xenophon Corinthius in stad.
LXXX. Turimmas Thessalus in stadio;
In Lucta Amesinas Barcaeus; qui cum pecora pasceret, cum tauro concertabat; et Pisam ingressus, cum altero colluctatus est.
LXXXI. Polymastus Cyrenaeus in stad.
LXXXII. Lycus Larissaeus (cod. Lasiraeus) in stadio
LXXXIII. Crisson Immesaeus in stadio.
LXXXIV. Idem in secundo.
LXXXV. Idem in tertio.
LXXXVI. [1] Theopompus Thessalus in stadio.
LXXXVII. Euphranor Ambraciensis in stadio.
Deinde Peloponnesiacum bellum.
LXXXVIII. Symmachus Messenius in stad.

Ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη. Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης στάδιον.
Ἑβδομηκοστὴ ἐννάτη. Ξενοφῶν Κορίνθιος στάδιον.
Ὀγδοηκοστή. Τορύμμας Θεσσαλὸς στάδιον.
Πάλην Ἀμεσινᾶς Βαρκαῖος, ὃς βουκολῶν ταύρῳ ἐγυμνάζετο, ὃν καὶ εἰς Πίσαν ἀγαγὼν συνεγυμνάσθη.
Ὀγδοηκοστὴ πρώτη. Πολύμναστος Κυρηναῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ δευτέρα. Λύκος Λαρισσαῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ τρίτη. Κρίσσων Ἱμεραῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ τετάρτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ὀγδοηκοστὴ πέμπτη. ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ ἕκτη. Θεόπομπος Θεσσαλὸς στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώφρων Ἀμβρακιώτης στάδιον.
Ἐν ᾧ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος συνεκροτήθη.
Ὀγδοηκοστὴ ὀγδόη. Σύμμαχος Μεσσήνιος στάδιον.

[1] Codex noster manifesto librarii mendo praetermiserat numerum ordinalem ՂԴ. LXXXVI. ante nomen Theopompi, et praefixerat sequenti Lucae eundem numerum; unde tota series Olympiadum differebat uno numero a Graeco. Nobis tamen necesse fuit supplere unum numerum loco proprio, et non deflectere a semita trita, quam tenet Gr. lectio.

ՁԹ. Նոյն յերկրորդումն.
Ղ. Հիպերբիոս Սիրակուսա-
ցի 'ի ստադ.
ՂԱ. Էքսագենէս Ակրագանտա-
ցի 'ի ստադ.
ՂԲ. Նոյն յերկրորդումն.
ՂԳ. Եւրոտաս Կիւրենացի 'ի ստադ.
Եւ յամենամարտին մի մարտին արա-
րից անուանն Պոլիդամաս Սկոտուսացի յաղթանա-
կաւն. որ 'ի Պարսս առաջի Ովքայ
երթեալ կոտորէր առեւծս. եւ
ընդ զինեալս մերկանդամ կռուէ-
էր. Յաւելաւ սինովրիսն. եւ յաղ-
թեաց Եւագրոս Հելեացի.
ՂԴ. Կրոկինոս Լարիսացի 'ի ստադ.
ՂԵ. Մինոն Աթենացի 'ի ստադ.
ՂԶ. Եւպողեմոս Հելեացի 'ի ստադ.
Յաւելաւ փողահարն. եւ յաղ-
թեաց Տիմէոս Հելեացի.

LXXXIX. Idem in secundo.
XC. Hyperbius Syracusanus in stad.
XCI. Exegentus [1] Acragantinus in stadio.
XCII. Idem in secundo.
XCIII. Eurotus Cyrenaeus in stadio.
Et in certamine omnium virium [2] Polydamas Scotussaeus praecerus: qui Persiam adiens, coram Ocho leones caedebat; et cum armatis nudus pugnabat [3]. Addita Synoris [4]; et vicit Evagrus Heliensis.
XCIV. Crocinas Laurissaeus in stadio.
XCV. Minon Atheniensis in stadio.
XCVI. Eupolemus Heliensis in stadio.
Additus Tubicen; et vicit Timaeus Heliensis.

Ὀγδοηκοστὴ ἐννάτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐννενηκοστή. Ὑπέρβιος Συρακούσιος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ πρώτη. Ἐξάγεντος Ἀκραγαντῖνος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ δευτέρα. αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐννενηκοστὴ τρίτη. Εὔκατος Κυρηναῖος στάδιον.
Παγκράτιον Πολυδάμας Σκοτουσσαῖος ὑπερμεγέθης, ὃς ἐν Πέρσαις παρὰ Ὤχῳ γενόμενος λέοντας ἀνῄρει, καὶ ὡπλισμένους γυμνὸς κατηγωνίσατο. (ἵστη δὲ καὶ ἅρματα ἐλαυνόμενα κατὰ κράτος.) Προσετέθη συνωρὶς, καὶ ἐνίκα Εὐαγόρας Ἠλεῖος.
Ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Κροκίνας Λαρισσαῖος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ πέμπτη. Μίνων Ἀθηναῖος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Εὐπόλεμος Ἠλεῖος στάδιον.
Προσετέθη σαλπιγκτής. καὶ ἐνίκα Τίμαιος Ἠλεῖος.

1 Scal. « Ἐξάγεντος. Legendum Ἐξαίνετος ». Sed tamen Eusebius noster vult, ut medium teneamus Ἐξαίγεντος. Sicut et infra cum ait Scal. « Legendum Εὐβάτας. Nam τὸ Εὔκατος est nomen nihili »: auctor noster supplet legendum Εὐράτες.

2 Quum antea neglexisset Interp. Arm. explicationem vocis Παγκράτιον, hic rem perficere statuit per voces ամենամարտին մի մարտին. scilicet *congressus omnicoetus*; nos, ut conveniat etiam cum Gr. *certamen omnium virium* diximus.

3 Gr. apud Aucn. haec amplius fert. « detinuit autem currus impulsos per vim », nescio an inciderit a nostro codice, vel redundet in alieno.

4 *Συνωρίς est biga, duo equi conjugati, currus duorum equorum*, ut expresse habetur in collectaneis Scal. Interp. Arm. alibi exposite dixit *երկձի*, duorum equorum.

	Յաւելաւ և քարոզականն. և յաղթեաց Ակրատէս Հեղիացի.		Adjectus et Praeco [1]: et vicit Acrates Heliensis.
ՂԷ.	Տերինէոս ՚ի ստադ.	xcvii.	Tirinaeus (...) in stadio.
ՂԸ.	Սոսիպպոս Դեղփեցի ՚ի ստադ.	xcviii.	Sosippus Delphus in stadio.
	Արիստոդեմոս Հեղիացի ՚ի կռուփն. որոյ ՚ի մէջ ոչոք (կամ ոչոք) եմուտ.		Aristodemus Heliensis in Lucta; cujus in medium nemo (cod. ουχος, vel οχος) est ingressus.
ՂԹ.	Դիկոն Սիրակուսացի ՚ի ստադ.	xcix.	Dicon Syracusanus in stadio.
	Յաւելաւ յաւանակաւն կառաւ մրցել. և յաղթեաց Եւրիբատոս Լակոնացի.		Additus Pullicus currus [2]; et vicit Eurybatus Lacon.
Ճ.	Դիոնիսիոդորոս Տարենտացի ՚ի ստադ.	c.	Dionysidorus Tarantus in stadio.
ՃԱ.	Դամոն Թուրացի ՚ի ստադ.	ci.	Damon Thurius in stadio.
ՃԲ.	Նոյն յերկրորդումն.	cii.	Idem in secundo.

Προσετέθη καὶ κῆρυξ. καὶ ἐνίκα Κράτης Ἠλεῖος.

Ἑπτηκοστὴ ἑβδόμη. Τιριναῖος Ἠλεῖος στάδιον.

Ἑπτηκοστὴ ὀγδόη. Σώσιππος ὁ Δελφός στάδιον.

Ἀριστόδημος Ἠλεῖος πάλην, οὗ μέσα οὐδεὶς ἔλαβεν.

Ἑπτηκοστὴ ἐνάτη. Δίκων Συρακούσιος στάδιον.

Προσετέθη τέθριππον πωλικόν (al. πώλων ἅρμα), καὶ ἐνίκα Εὐρυβάτας Λάκων. στάδιον.

Ἑκατοστή. Διονυσόδωρος Ταραντῖνος στάδιον.

Ἑκατοστὴ πρώτη. Δάμων Θούριος στάδιον.

Ἑκατοστὴ δευτέρα. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.

1 Քարոզական idem sonat, quod in Gr. κῆρυξ, sc. *praeco*, vel *praeconialis*, etc. sumitur autem in Symphoniis pro aliquo genere buccinae, vel pro tubicine; sicut et anterior σαλπιγκτής, փողահար, tubicen vel tubarium sonat, ideoque Interp. Arm. alibi pro κῆρυξ, restituit քնարերգակ, *Citharoedus*. Sed de his consule commentatores glossariosque cum Scal. in adnot. p. 420. ad 55. Pro autem ἐνίκα Κράτης, Interp. Arm. legit ἐνίκ' Ἀκράτης.

2 Arm. τέθριππον πωλικόν. *Quadriga pullica*, quae si genuina sit Eusebii lectio, dicendum quod Interp. Arm. latè sumpserit vocem կառամրցիկ, aut juxta marginem codicis կառամրցութիւն, nempe pro *quadriga*, sive *quaternorum equorum curru*, quamvis per se sonat *intrare in currum*, aut *certamen per currum*; aliter, pro կառամրցութիւն legendum քառամրցութիւն, quasi քառաձիակառամրցութիւն. Verum tamen nostram lectionem probat alter Anonymus in Collect. Scal. habens tantum πώλων ἅρμα, *pullorum currus*, ubi nulla mentio τοῦ τέθριππος: et quidem si Interp. Arm. legisset in Eusebio τέθριππος, poterat accurate reddere չորեքձիւ կառամրցիւ, ut alibi fecit. Vide in Olymp. cxcix. Ad haec vox Arm. յաւանակական, vel potius յաւանակաւոր [illegible] accurate declarat Gr. πωλικός, i. e. *pullicus*, nam πῶλος, est *pullus*, sc. quorumlibet animalium foetus: quamvis enim apud Gr. maxime pro equinis sumatur, reperitur tamen et pro asello, ut in sacro textu. At contra in Arm. յաւանակ vel [illegible] apprime pro asello usurpatur, nisi res ipsa ad pullos cujusvis animalis spectet.

ՃԳ. Պիւթոստրատոս Եփե-
սացի ՚ի ստադ.
ՃԴ. Փոկիդէս Աթենացի ՚ի ստադ.
Այս ողոմպիադս ՚ի պիսացւոց
եղաւ.
ՃԵ. Պաւրոս Կիւրենացի ՚ի ստադ.
ՃԶ. Նոյն յերկրորդումն.
ՃԷ. Միկրինաս Տարանտա-
ցի ՚ի ստադ.
ՃԸ. Պաւղիկղէս Կիւրենացի ՚ի ստադ.
ՃԹ. Արիստողոքոս Աթէ-
նացի ՚ի ստադ.
ՃԺ. Անիկղէս Աթենացի ՚ի ստադ.
ՃԺԱ. Կղէոմանտիս Եկլիտոր-
ացի ՚ի ստադ.
ՃԺԲ. Եւրիղաս Քաղկիդացի ՚ի ստադ.
Աղեքսանդրոս զԲաբելոն կա-
լաւ, և զԴարեհ սպան.
ՃԺԳ. Կղիտոն Մակեդոնացի ՚ի ստադ.

CIII. Pythostratus Ephesius in stadio.
CIV. Phocides Atheniensis in stadio.
Haec Olympias a Pisaeis statuta fuit.
CV. Porus [1] Cyrenaeus in stadio.
CVI. Idem [2] in secundo.
CVII. Micrinas Tarantinus in stadio.
CVIII. Polycles Cyrenaeus in stadio.
CIX. Aristolochus Atheniensis in stad.
CX. Anicles [3] Atheniensis in stadio.
CXI. Cleomantis Eclitorius in stadio.
CXII. Eurylas Chalcidus in stadio.
Alexander Babylonem cepit, et Darium interfecit.
CXIII. Cliton Macedo in stadio.

Εκατοστὴ τρίτη. Πυθόστρατος Εφέσιος στάδιον.
Εκατοστὴ τετάρτη. Φωκίδης Αθηναῖος (πάλη).
Αὕτη ὑπὸ Πισαίων ἐτέθη.
Εκατοστὴ πέμπτη. Παῦρος Κυρηναῖος στάδιον.
Εκατοστὴ ἕκτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Εκατοστὴ ἑβδόμη. Μικρίνας Ταραντῖνος στάδιον.
Εκατοστὴ ὀγδόη. Πολυκλῆς Κυρηναῖος στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννάτη. Αριστόλοχος Αθηναῖος στάδιον.
Εκατοστὴ δεκάτη . . .
Εκατοστὴ ἑνδεκάτη. Κλεόμαντις Κλειτόριος στάδιον.
Εκατοστὴ δωδεκάτη. Ευρύλας Χαλκιδεὺς στάδιον.
Αλέξανδρος Βαβυλῶνα κατέσχε Δαρεῖον καθελών.
Εκατοστὴ τρισκαιδεκάτη. Κλίτων Μακεδὼν στάδιον.

1 Lectio nostra Պաւրոս probat lectionem Scal. in collect. Πῶρος, *Porus*, ex Diodoro, ubi Anon. habet Παῦρος, *Paurus*, et Pausan. Πρῶρος, *Prorus*.

2 Scaliger cum in Collectaneis suis reposuerit hic juxta alios, Πῶρος Μελιεύς, adjunxit in adnot. p. 428. » Decepit Africanum, aut Eusebium ὁμωνυμία. Nam prior erat Πῶρος Κυρηναῖος: iste est Πῶρος Μελιεύς «. Sed debuit aliunde firmare certiorem fidem collectionis suae.

3 Lacunam Gr. text. supplere potes ex Diodoro qui habet, » Ἀνικλῆς Ἀθηναῖος στάδιον «; quamvis auctor noster habeat Ἀνικλῆς.

Ագէոս արգիեցի ՚ի դոլիքո-նն. որ ՚յարգոս գնայր յաղթու-թիւնն նոյն օրին երթեալ պատմե-ացաւ ։

ճժդ. Միկինաս Ռոդացի ՚ի ստադ.
Աղեքսանդր վախճանեցաւ. յետ որոյ ՚ի բազումս բաժանելով իշխանութիւնն եղ եգիպտոսի և ա-ղեքսանդրիայ թագաւորեաց պտղո-մէոս ։

ճժե. Դամասիաս ամփիպոլ-իտացի ՚ի ստադ.

ճժզ. Դեմոսթենէս լակոն-ացի ՚ի ստադ.

ճժէ. Պարմենիդէս միտիլե-նացի ՚ի ստադ.

ճժը. Անդրոմենէս կորնթ-ացի ՚ի ստադ.

Անտենովր աթենացի կամ միղեսացի՝ յամենամարտն մար-տին, յաղթեաց, ՚ի շրջանակն, ա-

Ageus [1] Argivus in Dolicho; qui Argos profectus victoriam suam eadem statim die narravit.

cxiv. Micennas Rhodius in stadio.
Alexander obiit: post quem in multos imperio diviso, in Aegypto et Alexandriae regnavit Ptolemaeus.

cxv. Damasias Amphipolitanus in stadio.

cxvi. Demosthenes [2] Lacon in stadio.

cxvii. Parmenides Mitylenaeus in stadio.

cxviii. Andromenes Corinthius in stad:

Antenor Atheniensis, vel Milesius in certamine omnium virium, in congressu, et circulo [3],

Αργεὺς Αργεῖος δολιχὸν, ὃς ἐν Αργει τὴν ἑαυτοῦ νίκην αὐθημερὸν ἀπήγγειλεν.
Εκατοστὴ τεσσαρεσκαιδεκάτη. Μικίννας Ρόδιος στάδιον.
Αλέξανδρος ἐτελεύτησε. μεθ᾽ ὃν εἰς πολλοὺς διαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς, Αἰγύπτου καὶ Αλεξανδρείας ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος.
Εκατοστὴ πεντεκαιδεκάτη. Δαμασίας Αμφιπολίτης στάδιον.
Εκατοστὴ ἑκκαιδεκάτη. Δημοσθένης Λάκων στάδιον.
Εκατοστὴ ἑπτακαιδεκάτη. Παρμενίδης Μιτυληναῖος στάδιον.
Εκατοστὴ ὀκτωκαιδεκάτη. Ανδρομένης Κορίνθιος στάδιον.
Αντήνωρ Αθηναῖος, ἢ Μιλήσιος παγκράτιον, ἀκόντιον, περιοδονίκης, ἄλειπτος ἐν ταῖς τρισὶν ἡλικίαις.

1 Jure itaque dixit Scal. » Αργεὺς, corrige Αγεὺς «: ita enim et Eusebius noster praesefert. Δόλιχος autem ut ad syllabas retinuit Interpres noster, substantive sumptum, curriculum fuit spatii continentis duodecim stadia, vel duplum secundum Suidam, sc. viginti quatuor, ideoque cursus fuit plenus et major Diaulo, ut vel ipsa vox δόλιχος adjective sumpta, id sonat, quod prolixus, longus.

2 Scal. » Δημοσθένης. Repone ex Pausania Δημοσθένης, apud Diodorum mendose Δημοσθένης «. quidni si et Pausaniae lectio obnoxia errori sit?

3 Suspicamur pro շրջանակն, circulari, legendum շրջանակաւ, circulo, ut infra non semel occurrit, etsi utrumque quodammodo rem eandem fere significet. Verum magis suspicor quod pro ἀκόντιον, telum, jaculum, Interp. Arm.

ռանց պարտութեան և օծանելոյ յերեքեան տիսն գտանէր ։	invictus et minime unctus in tribus aetatibus reperitur.
ՃԺԹ. Անդրոմենէս կորնթացի 'ի ստադ.	cxix. Andromenes Corinthius in stad.
ՃԻ. Պիւթագորաս մագնեսացի 'ի Մենանդրեայ 'ի ստադ.	cxx. Pythagoras Magnesius ex Menandra (vel μέανδρος) in stadio.
Կերասոս արգիւացի, որ զեզին ղունկ եղնգան թափեաց ։	(In lucta) Cerasus Argivus, qui bovi ungulas evellit.
ՃԻԱ. Նոյն պիւթագորաս յերկրորդումն ։	cxxi. Idem Pythagoras in secundo.
ՃԻԲ. Անտիգոնոս մակեդոնացի 'ի ստադ.	cxxii. Antigonus Macedo in stadio.
ՃԻԳ. Նոյն յերկրորդումն ։	cxxiii. Idem in secundo.
ՃԻԴ. Փիլոմելեսոս փարսաղացի 'ի ստադ.	cxxiv. Philomelus Pharsalius in stad.
ՃԻԵ. Լադաս եգեացի 'ի ստադ.	cxxv. Ladas Aegeus in stadio.
ՃԻԶ. Իդեւոս, կամ թէ նիկատոր կիւրենացի 'ի ստադ.	cxxvi. Idaeus, vel Nicator Cyrenaeus in stadio.
ՃԻԷ. Պերիգենէս աղեքսանդրացի 'ի ստադ.	cxxvii. Perigenes Alexandrinus in stadio.
ՃԻԸ. Սելեւկոս մակեդոնացի 'ի ստադ.	cxxviii. Seleucus Macedo in stadio.
ՃԻԹ. Փիլինոս կոսացի 'ի ստադ.	cxxix. Philinus Cous in stadio.

Ἑκατοστὴ ἐννεακαιδεκάτη. Ἀνδρομένης Κορίνθιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστή. Πυθαγόρας Μάγνης στάδιον.
Πάλην Κεράς Ἀργεῖος, ὃς χηλὰς ἀπέσπα βοός.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Πυθαγόρας τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ δευτέρα. Ἀντίγονος Μακεδὼν στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ τρίτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Φιλόμηλος Φαρσάλιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Λάδας Αἰγιεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Ἰδαῖος, ἢ Νικάτωρ, Κυρηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Περιγένης Ἀλεξανδρεύς στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ὀγδόη. Σέλευκος Μακεδὼν στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἐννάτη. Φιλῖνος Κῷος στάδιον.

ἀγωνιστής, aut quid simile legerit; unde exposuit ոտնէ ել, antagonista surrexit, aut ոտնել ել, congredi, atque praeter ἄληπτος, non captus, aut legit alterum quoque vocabulum consimile ἀνάλειπτος, quasi non unctus, aut utrumque expressit respectu vocis antecedentis περιοδονίκης, h. e. in circulo victor.

Յաւելաւ յոխանաւորական երկձին, և յաղթէր Փիղիստաքոս Մակետեայ.

ՃԼ. Փիղինոս նոյն յերկրորդումն.

ՃԼԱ. Ամմոնիոս Աղեքսանդրացի 'ի ստադ.

Յաւելաւ միաձին յոխանաւորական, և յաղթէր Իպպոկրատէս Թեսաղացւոյ.

ՃԼԲ. Քսենոփանէս Եատոլացի յԱմփիսեայ. 'ի ստադ.

ՃԼԳ. Սիմեղոս Նէապօլսեցի 'ի ստադ.

Պարթևք 'ի Մակեդոնացւոց ապստամբեցին. և առաջին թագաւորեաց Արշակ. ուստի և Արշակունիք.

ՃԼԴ. Աղկիդէս Լակոնացի 'ի ստադ.

ՃԼԵ. Երատոն Եատոլացի 'ի ստադ.

Իսկ 'ի բռնամարտին Կղէոքսենոս Աղեքսանդրացի, 'ի շրջանակին առանց խաթարելոյ.

ՃԼԶ. Պիթոկղէս Սիկիոնացի 'ի ստադ.

ՃԼԷ. Մենեսթեւս Բարկիացի 'ի ստադ.

Addita Biga pullica, et vincebat Philistiachus Maceti (filius).

cxxx. Philinus idem in secundo.

cxxxi. Ammonius Alexandrinus in stadio.

Additus Monippus (sc. unius equi) pullicus, et vincebat Hippocrates filius Thessali.

cxxxii. Xenophanes Aetolus ex Amphisia in stadio.

cxxxiii. Simelus Neapolitanus in stad.

Parthi a Macedonibus recesserunt; et primus regnavit Arsaces, unde et Arsacidae.

cxxxiv. Alcidas Lacon in stadio.

cxxxv. Eraton Aetolus[1] in stadio.

In Pugilatu autem Cleoxenus Alexandrinus, in circulo sine ulla laesione.

cxxxvi. Pythocles Sicyonius in stadio.

cxxxvii. Menestheus Barcylinus in stadio.

Εκατοστὴ τριακοστή. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Εκατοστὴ τριακοστὴ δευτέρα. Ξενοφάνης Αιτωλὸς στάδιον.

Εκατοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Σιμύλος Νεαπολίτης στάδιον.

Πάρθοι Μακεδόνων ἀπέστησαν. καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν Ἀρσάκης, ὅθεν Ἀρσακίδαι.

Εκατοστὴ τριακοστὴ τετάρτη. Ἀλκίδας Λάκων στάδιον.

Εκατοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Ἐράτων Αιτωλὸς στάδιον.

Πυγμὴν Κλεόξενος Ἀλεξανδρεὺς, περιοδονίκης ἀτραυμάτιστος.

Εκατοστὴ τριακοστὴ ἕκτη. Πυθοκλῆς Σικυώνιος στάδιον.

Εκατοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Μενεσθεὺς Βαρκυλίτης στάδιον.

1 Scal. p. 429. « utroque modo dicitur, Αἰτωλὸς, Αἰτώλιος », quamquam suum exemplar secundam lectionem praeferre testetur. Arm. utrumque probat, sonat enim *Aetolensis*. Omitto notare varias Graecae lectionis aut differentias, aut lacunas.

ՃԼԸ. Դեմետրիոս աղեքսան-
դրացի 'ի ստադ.
ՃԼԹ. Յողայիդաս արգոսացի 'ի ստադ.
ՃԽ. Զոպիւրոս սիւրակու-
սացի 'ի ստադ.
ՃԽԱ. Դորոթէոս ռոդացի 'ի ստադ.
ՃԽԲ. Կրատէս աղեքսան-
դրացի 'ի ստադ.
Կարոս հեղիացի 'ի ստադին և 'ի պանկրատի յաղթէր յետ հերակղեայ. և գրի երկրորդ 'ի հերակղեայ.
ՃԽԳ. Հերակղիտոս սամի-
ացի 'ի ստադ.
ՃԽԴ. Հերակղիդէս սաղամի-
նացի 'ի կիպրոս կղզւոյ 'ի ստադ.
ՃԽԵ. Պիւռիաս էտովլացի 'ի ստադ.
Ի մանկանց բռնամարտիկ կռուին Տորքոս կողոփոնացին, միայն 'ի մանկութեան 'ի շրջանական մարտին յաղթեաց. Յաւելան մանկանց պանկրատիոնն, որ է համբառնել. և յաղթէր փեդիմոս աղեքսանդրացի, 'ի ստադին.

CXXXVIII. Demetrius Alexandrinus in stadio.
CXXXIX. Jolaïtas Argivus in stadio.
CXL. Zopyrus Syracusanus in stadio.
CXLI. Dorotheus Rhodius in stadio.
CXLII. Crates Alexandrinus in stadio.

Carus [1] Heliensis in stadio, et in Pancratio post Herculem vicit; et secundus ab Hercule conscribitur.

CXLIII. Heraclitus Samius in stadio.
CXLIV. Heraclides Salaminius ex insula Cypri in stadio.
CXLV. Pyrrhias Aetolus in stadio.

In puerorum Pugilatu Torchus (Gr. Moschus) Colophonius, solus in puerorum pugna circulari vicit. Adjectum puerorum Pancratium, quod est comprehensio; et vicit Phaedimus Alexandrinus in stadio.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Δημήτριος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἐννάτη. Ἰωλαΐδας Ἀργεῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστή. Ζώπυρος Συρακούσιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Δωρόθεος Ῥόδιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ δευτέρα. Κράτης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Κάρος Ἠλεῖος καὶ πάλην, καὶ παγκράτιον ἐνίκα μετὰ Ἡρακλέα, καὶ ἀναγράφεται δεύτερος ἀφ' Ἡρακλέους.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἡράκλειτος Σάμιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Ἡρακλείδης Σαλαμίνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Πυῤῥίας Αἰτωλὸς στάδιον.
Παίδων πυγμὴν Μόσχος Κολοφώνιος. Μόνος παιδικὴν περίοδον.
Προσετέθη παίδων παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Φαίδιμος Ἀλεξανδρεύς.

[1] Scal. n Κάρος. Repone Κάπρος ex Pausania, et Suida in Κλειτόμαχος, quem omnino sequi ... Eusebius tamen constanter tenet Κάρος tam in Arm. quam in Gr.

ՃԽԶ. Միկիոն Բէովտացի 'ի ստադ.
ՃԽԷ. Ագեմաքոս Կիզիկեցի 'ի ստադ.
Եւ 'ի մարտին կղիստոստրատոս Ռոդացի. որ զկզն եւեթ կալեալ յաղթէր.
ՃԽԸ. Արկեսիղաոս Մեգա-
ղոպոլիտացի 'ի ստադ.
ՃԽԹ. Իպպոստրատոս Սելև-
կեացի 'ի պիերէ 'ի ստադ.
ՃԾ. Ոնեսիկրատոս Սաղա-
մինացի 'ի ստադ.
ՃԾԱ. Թիմելքոս Ասպեն-
դացի 'ի ստադ.
ՃԾԲ. Դեմոկրատէս Մեգա-
րացի 'ի ստադ.
ՃԾԳ. Արիստանդրոս Լեսբա-
ցի յԱնտիսայ 'ի ստադ.
ՃԾԴ. Լեոնիդաս Ռոդացի
երեքկնող 'ի ստադ.
ՃԾԵ. Նոյն յերկրորդումն.
ՃԾԶ. Նոյն յերրորդումն. Արիստո-

CXLVI. Micion Boeotius in stadio.
CXLVII. Agemachus Cyzicenus in stad.
Et in Lucta Clistostratus [a] Rhodius; qui collo tantummodo manum inserens vincebat.
CXLVIII. Arcesilaus Megalopolitanus in stadio.
CXLIX. Hippostratus Seleucius ex Piera in stadio.
CL. Onesicratus Salaminius in stad.
CLI. Thymelus Aspendius in stadio.
CLII. Democrates Megareus in stadio.
CLIII. Aristandrus Lesbius ex Antisa in stadio.
CLIV. Leonidas Rhodius triplicator [2] in stadio.
CLV. Idem in secundo.
CLVI. Idem in tertio. Aristoxenes [3]

Εκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Μικίων Βοιώτιος στάδιον.
Εκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Αγέμαχος Κυζικηνὸς στάδιον.
Πάλην Κλεῖτος Ῥόδιος, ὃς τραχηλίζων ἀπελάμβανεν.
Εκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ὀγδόη. Ακεσίλαος Μεγαλοπολίτης στάδιον.
Εκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Ιππόστρατος Σελευκεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστή. Ονησίκρατος Σαλαμίνιος στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ πρώτη. Θύμηλος Ασπένδιος στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ δευτέρα. Δημόκριτος Μεγαρεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ τρίτη. Αρίσταιδρος Λέσβιος στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ τετάρτη. Λεωνίδας Ῥόδιος τριαστὴς στάδιον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Εκατοστὴ πεντηκοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον, Ῥόδιος, τρίτος ἀφ'

a Gr. Anon. decurtate Κλείςοςτος, postea vero typographi culpa factum fuit Κλεῖτος. Veram enimvero vel ipse Scal. in adnot. fert Κλεῖςοςτος, et statim tentat corrigere; ait enim p. 249. „Legendum Κλείςτρατος, ex Suida, qui hunc locum verbatim producit „. Sed tamen codex noster habebat Κλειςτέςτρατος.

2 Idem fere sonat et Gr. τριαστής, quod fuit nomen ter victoris, seu triplici vel multiplici certamine victoriam referentis; id et ex sequentibus satis apparet.

3 Aristoxenis nulla in Gr. lectione Anon. mentio, ideo totus sermo ad Leonidam refertur. Sicut etiam in sequenti stadio idem, sine i ain-

[illegible] ռոդացի՝ երրորդ 'ի Հերակլեայ յամենամարտութեան մրցմանն .	Rhodius, tertius ab Hercule in certamine omnium virium .
ՃԾԷ. Նոյն Լեւոնիդէս 'ի չորրորդ ողոմպիադին , եւ նախ 'ի չորս ողոմպիադս [illegible] .	CLVII. Idem Leonidas in quarto, solus et primus quatuor Olympiadibus duodecim coronas Olympicas accepit .
ՃԾԸ. Որթոն Սիրակուսացի 'ի ստադ .	CLVIII. Orthon Syracusanus in stadio.
ՃԾԹ. Ա՛ղկիմոս Կիւզիկեցի 'ի ստադ .	CLIX. Alcimus Cyzicenus in stadio.
ՃԿ. Ա՛նոդորոս Կիւզիկեցի 'ի ստադ .	CLX. Anodorus Cyzicenus[1] in stadio.
ՃԿԱ. Ա՛նտիպատրոս Եպիրացի 'ի ստադ .	CLXI. Antipater Epirotes in stadio.
ՃԿԲ. Դամոն Դեղփացի 'ի ստադ .	CLXII. Damon Delphus in stadio.
ՃԿԳ. Տիմոթէոս Տրալլիացի 'ի ստադ .	CLXIII. Timotheus Trallianus in stadio.
ՃԿԴ. Բ՛ոյոտոս Սիկիոնացի 'ի ստադ .	CLXIV. Boïotus Sicyonius in stadio.
ՃԿԵ. Ա՛կուսիղաոս Կիւրենացի 'ի ստադ .	CLXV. Acusilaus Cyrenaeus in stadio.
ՃԿԶ. Ք՛րիսոգոնոս Նիկեացի 'ի ստադ .	CLXVI. Chrysogonus Nicaenus in stad.
ՃԿԷ. Նոյն յերկրորդումն .	CLXVII. Idem in secundo .

Ηρακλέους πάλην ὁμοῦ καὶ παγκράτιον.

Εκατοστὴ πεντηκοστὴ ἑβδόμη. Λεωνίδας τὸ τέταρτον στάδιον.
Μόνος δὲ, καὶ πρῶτος, ἐπὶ τέσσαρας Ολυμπιάδας στεφάνους Ολυμπιακοὺς ἔχει δώδεκα.

Εκατοστὴ πεντηκοστὴ ὀγδόη. Ορθων Συρακούσιος στάδιον.

Εκατοστὴ πεντηκοστὴ ἐννάτη. Αλκιμος Κυζικηνὸς στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστή. Ανώδοκος Κυζικηνὸς στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ πρώτη. Αντίπατρος Ηπειρώτης στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ δευτέρα. Δάμων Δελφὸς στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ τρίτη. Τιμόθεος Τραλλιανὸς στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ τετάρτη. Βοιωτὸς Συκιώνιος στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ πέμπτη. Ακουσίλαος Κυρηναῖος στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἕκτη. Χρυσόγονος Νικαεὺς στάδιον.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἑβδόμη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

τὶς desideratur in Gr. quamquam facile subaudiatur.

1 Pro Anodoro Cyziceno (vel Gr. minus recte Anodoco) » In nostris Collectaneis (ait Scal.) Διώδωρος Σικυώνιος, ex Pausania «. En tibi declaravit, quomodo confecerit sua Collectanea; quae tamen mirum quantum distant ab Eusebio nostro.

ՃԿԸ. Նիկոմաքոս Փիլադելփեցի 'ի ստադ.
ՃԿԹ. Նիկոդեմոս Լակեդեմոնացի 'ի ստադ.
ՃՀ. Սիմմէաս Սելեւկացի 'ի Տիգրիս 'ի ստադ.
ՃՀԱ. Պարմենիսկոս Կերկիւրացի 'ի ստադ.
ՃՀԲ. Եւդամոս Կովացի 'ի ստադ. Պրոտոփանէս Մագնեսացի 'ի Մենանդրեայ 'ի պանկրատին չորրորդ 'ի Հերակլեայ.
ՃՀԳ. Պարմենիսկոս Կերկիւրացի յերկրորդումն 'ի ստադ.
ՃՀԴ. Դեմոստրատոս Լարիսեացի 'ի ստադ.
ՃՀԵ. Ստադիոն մանկանց. եւ յաղթէր Եպենետոս Արգիացի. քանզի արք ոչ կռուեցան վասն զի Սիւլլայ զամենեսին 'ի Հռոմ կոչեր.
ՃՀԶ. Դիոն Կիպարիսացի 'ի ստադ.
ՃՀԷ. Եկատոմնոս Հելիկեցի 'ի ստադ.

CLXVIII. Nicomachus Philadelphicus in stadio.
CLXIX. Nicodemus Lacedaemonius in stadio.
CLXX. Simmeus Seleucius a Tigre in stadio.
CLXXI. Parmeniscus Cercyraeus in stadio.
CLXXII. Eudamus Cous in stadio. Protophanes Magnesius ex Menandra (vel *μένανδρος*), in Pancratio, quartus ab Hercule.
CLXXIII. Parmeniscus Cercyraeus in secundo stadio.
CLXXIV. Demostratus Larissaeus in stadio[1].
CLXXV. Stadium puerorum: vincebat autem Epaenetus Argivus; viri enim non pugnarunt, eo quod Sylla omnes Romam arcessiverit.
CLXXVI. Dion Cyparisseus in stadio.
CLXXVII. Ecatomnus Helicensis in stadio.

Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ ὀγδόη. Νικόμαχος Φιλαδελφεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἐννάτη. Νικόδημος Λακεδαιμόνιος στάδιον.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστή. Σιμμίας Σελευκεὺς ἀπὸ Τίγριος στάδιον.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πρώτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος στάδιον.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ δευτέρα. Εὔδαμος Κῷος στάδιον.
Πρωτοφάνης Μάγνης πάλην, καὶ παγκράτιον, τέταρτος ἀφ' Ηρακλέους.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τρίτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος τὸ β'. στάδιον.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τετάρτη ...
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πέμπτη. (...) Επαίνετος Αργεῖος, στάδιον παίδων. Ανδρες γὰρ οὐκ ἠγωνίσαντο, Σύλλα πάντας εἰς Ρώμην μεταπεμψαμένου.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἕκτη. Δίων Κυπαρισσιεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Εκατόμνως Ηλεῖος στάδιον.

[1] Lacunam ex parte notavit Scal. itaque supple ex auctore nostro non solum Δημόστρατος Λαρισσαῖος στάδιον, verum etiam aliqua in sequenti linea hoc pacto, Στάδιον παίδων, καὶ ἑξῆς etc.

ՄԻԸ. Դիոկղէս Հիպեպաց-
ւոյն 'ի ստադ.

Ստրատոնիկոս Կորագեայ որդի Աղեք-
սանդրացի՝ յամենայնսն մրցման մրցա-
նաց Հինգերորդ 'ի Հերակղեայ.
որ և 'ի Նեմէագն 'ի նմին աւուր
զմանկանց և զմօրուսաւորաց չորս
պսակս առ, զմերկամարտ մրցանս
առնելով ձիոց վարելոյ. և այն ըստ
շնորհաց դիպեցաւ, կամ 'ի բարեկա-
մաց, կամ 'ի թագաւորս գրել-
ուսոյ և վարել խոկ չՀամարե-
ցան.

ՄԻԹ. Անդրէաս Լակեդեմոն-
ացի 'ի ստադ.

ՄԼ. Անդրոմաքոս Լակեդե-
մոնացի 'ի ստադ.

ՄԼԱ. Լամաքոս Տաւրոմենէ-
ացի 'ի ստադ.

ՄԼԲ. Անթեստիոն Ար-
գիւացի 'ի ստադ.

CCXXVIII. Diocles Hypaepenus in stad.

Stratonicus Corovagi (filius) Alexandrinus in certamine omnium virium, quintus ab Hercule; quique Nemeacis eadem die Puerorum et Barbatorum [1] quatuor coronas accepit, gymnicis peractis certaminibus sine equitatione; idque per gratias accidit, sive ad amicos, sive ad reges scribere; unde neque usum (vel equitationem) fieri arbitrati sunt.

CCXXIX. Andreas Lacedaemonius in stadio.

CCXXX. Andromachus Lacedaemonius in stadio.

CCXXXI. Lamachus Tauromenicus in stadio.

CCXXXII. Anthestion Argivus in stadio.

Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη. Διοκλῆς Ὑπαιπηνὸς στάδιον.
Στρατόνικος Κοράγου Ἀλεξανδρεὺς πάλην καὶ παγκράτιον πέμπτος ἀφ' Ἡρακλέους. ὃς Νεμέα τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παίδων καὶ ἀγενείων τέσσαρας στεφάνους ἴσχει. (. . .)
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἐννάτη. Ἀνδρέας Λακεδαιμόνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστή. Ἀνδρόμαχος Ἀμβρακιώτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πρώτη. Λάμαχος Ταυρομενίτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ δευτέρα. Αντεσίων Ἀργεῖος στάδιον.

1 Մօրուսաւոր satis clarè *Barbatum* designare tibi persuadebis; quamvis apud Anon. in Gr. occurrat ἀγένειος, quod magis *imberbem* significat: ita tamen ut possit vel *barbatum* designare, cum ἀ praepositio in compositione non tantum privationem, sed etiam non semel abundantiam vel intensionem designet. Itaque Interp. noster vel ita sumpsit, vel potius non legit καὶ ἀγενείων, sed καὶ γενειάτων, sc. et barbatorum. Et quidem utraque lectio et sententia suam habet rationem, sed graviorem fortasse nostra lectio praefert; efficit enim ut credamus, de pueris et barbatis, sive de viris perfectis, sibi invicem oppositis hic mentionem fieri: quibus peraeque devictis, cunctis aetatibus Stratonicum excelluisse. Altera vero facit, ut arbitremur Stratonicum pueros et juvenes tantum superasse. Omitto sequentem lacunam Gr. lectionis, quae si integra fuisset, valde nobis prodesset; quia non apertissimus est sensus Arm. verbi վարել, quod multa significat: sicut etiam pro scribere poterat fortasse dici adscribi.

Մարիոն Մարիոնեայ աղեքսանդ- րացի յամենամարտութեն մարտին վեցերորդ ՚ի Հերակղեայ .

ՃՁԳ. Թեոդորոս Մեսե- նացի ՚ի ստադ.

Յուլիոս կայսր միապետեաց կա- լաւ զՀռոմայեցիս .

ՃՁԴ. Նոյն Թեոդորոսն յերկիրոր- դումն .

Օգոստոս հռոմայեցւոց թա- գաւորեաց .

ՃՁԵ. Արիստոն Թոդիացի ՚ի ստադ.

ՃՁԶ. Սկամանդրոս աղեքսանդրացի ՚ի տրովադայ ՚ի ստադ.

ՃՁԷ. Արիստոն Թոդիացի յերկիրոր- դումն

ՃՁԸ. Սոփատրոս արգիացի ՚ի ստադ.

ՃՁԹ. Ասկղեպիադես սիկիո- նացի ՚ի ստադ.

ՃՂ. Աւփիդիոս պա- տրիացի ՚ի ստադ.

Marion Marionis (filius) Alexandrinus in certamine omnium virium sextus ab Hercule.

CLXXXIII. Theodorus Messenius in stad.

Julius Caesar Monarchiam exercuit in Romanos.

CLXXXIV. Idem Theodorus [1] in secundo.

Augustus in Romanos regnavit.

CLXXXV. Ariston Thodensis in stadio.

CLXXXVI. Scamandrus Alexandrinus ex Troja in stadio.

CLXXXVII. Ariston Thodensis in secundo [2].

CLXXXVIII. Sopatrus Argivus in stadio.

CLXXXIX. Asclepiades Sicyonius in stad.

CXC. Auphidius Patrius [3] in stadio.

Μαρίων Μαρίωνος Ἀλεξανδρεὺς πάλην καὶ παγκράτιον ἕκτος ἀφ' Ἡρακλέους.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τρίτη. Θεόδωρος Μεσσήνιος στάδιον.

Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε Ῥωμαίων.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τετάρτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Αὔγουστος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πέμπτη. Ἀρίστων Θούριος στάδιον.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Ἀλεξανδρεὺς (...) στάδιον.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώπατρος Ἀργεῖος στάδιον.

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ὀγδόη...

Εκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἐννάτη. Ἀσκληπιάδης Σικυώνιος στάδιον.

Εκατοστὴ ἐννενηκοστή. Αὐφίδιος Πατρὸς στάδιον.

1 Nomen Theodori repetitum deest in lectione Anon. habentis tantum ὁ αὐτός, idem; refertur tamen in Collect. Scal. quod magis ad iterum facit, cum altera intersit linea; ut passim ostendimus.

2 Lacunam Gr. textus facile supplebis ad normam Eusebii nostri. Ἀρίστων Θούριος (vel Θούριος) τὸ δεύτερον (στάδιον), ita tamen ut huic nomini praeponatur in Gr. Σώπατρος Ἀργεῖος, in Arm. postponatur.

3 Mendosam Anonymi lectionem Πατρὸς, typographo magis adscribendam, emendabis addito unico charactere ι. Πατρεύς, ut habet non solum Auctor noster, sed etiam Scal. in Collect.

ՃՂԱ. Դիոդոտոս Տիանացի 'ի ստադ.
ՃՂԲ. Դիոփանէս Եոլացի 'ի ստադ.
ՃՂԳ. Արտեմիդորոս Թիատիրացի 'ի ստադ.
ՃՂԴ. Դիմատրոս Եփեսացի 'ի ստադ.
ՃՂԵ. Նոյն յերկրորդումն.
ՃՂԶ. Պասմենէս Մագնեսացի 'ի Մէանդրեայ 'ի ստադ.
ՃՂԷ. Ասիատիկոս Ալիկառնասացի 'ի ստադ.
ՃՂԸ. Դիոփանէս Պրուսացի յՈղիմպիայ 'ի ստադ.
Արիստեաս Ստրատոնիկեցի, կամ Մէանդրացի յամենամարտութեան մրցանակ եօթներորդ 'ի Հերակլէ. Տիբերիոս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց.
ՃՂԹ. Էսքինէս Միլեսացի՝ որ Գղաւկեայն էր. 'ի ստադ.
Նորոգեցաւ [illegible]
Ս. Պոլեմոն Պետրացի 'ի ստադ.
ՍԱ. Դամաս Կիդոնացի 'ի ստադ.

CXCI. Diodotus Tyanus in stadio.
CXCII. Diophanes Aeolus in stadio.
CXCIII. Artesidorus Thyatirius in stad.
CXCIV. Dimatrus Ephesius in stadio.
CXCV. Idem in secundo.
CXCVI. Pasenes Magnesius a Maeandra in stadio.
CXCVII. Asiaticus Alicarnasseus in stad.
CXCVIII. Diophanes Prusaeus ex Olympia in stadio.
Aristeas Stratonicensis vel Maeandrius in certamine omnium virium septimus ab Hercule. Tiberius in Romanos regnavit.
CXCIX. Aeschines Milesius, qui Glauciae (filius) erat in stadio.
Instauratur δίιππων cursus, vicitque Tiberii Caesaris quadriga.
CC. Polemon Petraeus in stadio.
CCI. Damas Cytonicus in stadio.

Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πρώτη. Διόδοτος Τυανεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ δευτέρα. Διοφάνης Αἰολεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τρίτη. Ἀρτεμίδωρος Θυατείριος στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Δημάρατος Ἐφέσιος στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πέμπτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Παμμένης Μάγνης ἀπὸ Μαιάνδρου στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἑβδόμη. Ἀσιατικὸς Αλικαρνασσεὺς στάδιον.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ὀγδόη. Διοφάνης Προυσαεὺς στάδιον.
Ἀριστέας Στρατονικεύς, ἢ Μαιάνδριος πάλην καὶ παγκράτιον ἕβδομος ἀφ' Ηρακλέους.
Τιβέριος Ρωμαίων ἐβασίλευεν.
Εκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἐννάτη. Αἰσχίνης Μιλήσιος ὁ Γλαυκίας στάδιον.
Ἀπεδόθη τῶν ἵππων ὁ δρόμος (πάλαι κωλυθεὶς), καὶ ἐνίκα Τιβερίου Καίσαρος τέθριππον.
Διακοσιοστή. Πολέμων Πετραῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ πρώτη. Δαμασίας Κυδωνιάτης στάδιον.

ՄՃԲ. Հերմոգինէս պերգամացի 'ի ստադ.

ՄՃԳ. Ապողոնիոս Եպիդաւրացի 'ի ստադ.

ՄՃԴ. Սարապիոն աղեքսանդրացի 'ի ստադ.

Նիկոստրատոս արգեացի յամենայնուժն մրցմանն ութերորդ 'ի Հերակլեայ. յետ որոյ ոչ ևս ոք եղև 'ի Հերակլեայ մինչև ցմեզ, առ 'ի չպսակելոյ Հեղիացւոց և զհզօրագոյնսն ևս.

Գայիոս Հռոմայեցւոց Թագաւորեաց.

ՄՃԵ. Եւբուլիդաս լաւոդիկեցի 'ի ստադ.

Կղաւդիոս Հռոմայեցւոց Թագաւորեաց.

ՄՃԶ. Վաղերիոս միտիլինացի 'ի ստադ.

CCII. Hermogenes Pergamenus in stadio.

CCIII. Apollonius Epidaurius in stadio.

CCIV. Sarapion Alexandrinus in stad.

Nicostratis [1] Argeus in certamine omnium virium octavus ab Hercule. Post quem nemo ulterius extitit ab Hercule usque ad nos, negligentibus Heliensibus corona donare vel ipsos vi pollentes.

Gajus in Romanos regnavit [2].

CCV. Eubulidas Laodicensis in stadio.

Claudius in Romanos regnavit.

CCVI. Valerius Mitylenaeus in stadio.

Διακοσιοστὴ δευτέρα. Ἑρμογένης Περγαμηνὸς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τρίτη. Ἀπολλώνιος Ἐπιδαύριος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τετάρτη. Σαραπίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Στράτος Ἀργεάτης πάλην καὶ παγκράτιον ὄγδοος ἀφ' Ἡρακλέους (. . .)
Ἔτι παραβραβευόντων τῶν Ἠλείων τοὺς δυναμένους (. . .)
Διακοσιοστὴ πέμπτη. Εὐβουλίδας Λαοδικεὺς στάδιον.
Κλαύδιος Ῥωμαίων ἐβασίλευσε.
Διακοσιοστὴ ἕκτη. Οὐαλέριος Μιτυληναῖος στάδιον.

1 Pro Στράτος vult Scal. legi Στράτων. Verum integra lectio erit Νικόστρατος.

2 Geminas periochas integras omisit Anonymus in Gr. vel potius unam ipse, alteram ejusdem amanuensis; imitatus est et Scal. in suis Collect. minime advertens nec primam, nec secundam lacunam. Namque ob defectum anterioris, reliquum periochae membrum incertam praefert sententiam, hoc pacto: « Stratus Argeus Luctam et Pancratium, octavus ab Hercule, ulterius negligentibus Heliensibus bravio donare vi pollentes ». Ubi vox ulterius, sine fal debuit esse iterata, atque privatae periochae initium ducere, quae tamen excidit a Gr. ut patet ex Eusebio nostro. Item ob defectionem posterioris, omnino silet Anon. de regno Gaji Imperatoris; cum alibi omnes Romanorum Imperatores ex ordine inserere soleat in serie Olympiadum cum Eusebio nostro. De industria diceris anteriora ab Anonymo dissimulata, ne iis verbis, usque ad nos, Eusebii personam falsò in se ostentaret; qua tamen industria non potuit et sequentia supprimere.

ՄԷ. Աթենոդորոս Էգեացի ՚ի ստադ.	CCVII. Athenodorus Aegicus in stadio.
ՄԸ. Նոյն յերկրորդումն։ Ներոն Հռոմայեցւոց թագաւորեաց։	CCVIII. Idem in secundo. Nero in Romanos regnavit.
ՄԹ. Կալլիկղէս Սիդոնացի ՚ի ստադ.	CCIX. Callicles Sidonius in stadio.
ՄԺ. Աթենոդորոս Էգեացի ՚ի ստադ.	CCX. Athenodorus Aegicus [1] in stad.
ՄԺԱ. Ոչ կարգեցաւ վասն յամելոյն Ներոնի անդր երթալոյ. և ապա յետ երկուց ամաց կարգեցաւ. ՚ի ստադիոն Տրիփոն Փիղադելփացի յաղթէր. Իսկ Ներոն ՚ի քնարահարաց պսակէր, քանզի երգեցիկս և փանդռահարաց և ՚ի կառս յաւանակական, և ՚ի Տասնավանականն յաղթեաց։	CCXI. Non est instituta, eo quod Nero tardavit illuc advenire; deinde vero post duos annos constituta est. In stadio Tryphon Philadelphicus vicit. Nero autem in Citharoedorum certamine coronatur; nam Tragicos et Lyricos vicit, atque in curru Pullico, et Decempullis [2].
ՄԺԲ. Պողիտէս Կերամացի ՚ի ստադ.	CCXII. Polites Ceramicus in stadio.

Διακοσιοστὴ ἑβδόμη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ ὀγδόη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Νέρων Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστὴ ἐννάτη Καλλικλῆς Σιδώνιος στάδιον.

Διακοσιοστὴ δεκάτη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς τὸ δεύτερον (τρίτον) στάδιον.

Διακοσιοστὴ ἑνδεκάτη οὐκ ἤχθη, Νέρωνος ἀναβαλλομένου εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδημίαν. Μετὰ δὲ ἔτη δύο ἀχθείσης αὐτῆς, στάδιον μὲν Τρύφων Φιλαδελφεὺς ἐνίκα, Νέρων δὲ κηρύκων ἀγῶνα ἐστεφανοῦτο. τραγῳδοὺς, κιθαρῳδοὺς, ἅρμα πωλικὸν, καὶ τὸ τέλειον, καὶ τὸ δεκάπωλον.

Διακοσιοστὴ δωδεκάτη. Πολίτης Κεραμίτης στάδιον.

1 Manifestum Anonymi mendum in Gr. τὸ δεύτερον, nemo non videt, qui procul dubio deprehendit tertium in ordine esse praesens stadium, quo vicit Athenodorus, cum antea juxta auctorem bis vicerit. Id sane advertens Scaliger, adjecit in lect. gr. parenthesi nota correctam, ut videbatur, lectionem, τὸ τρίτον, sc. tertium, atque hinc absolute id solum exaravit in suis Collect. Certa ergo auctoris nostri lectio est, servato solo stadio, quod pro tertio hic supponit.

2 Quo sensu accipiatur յաւանակական, vel տասնավանականն, seu pullicus, paulo ante nos nulla diximus. Quoad verò residuas voces notabis, quod deest in Arm. τέλειον, quasi certamen Perfectum. Pro autem երգեցիկս. Tragicos reposuimus, Gr. dialecto adhaerentes, ubi vox Arm. ad verbum Cantores exprimit. Citharoedos autem restituimus pro քնարահարաց, id quippe apprime exprimit vox Arm. quamvis juxta Graecum debuerat dici Praecones; et pro փանդռահարաց, ubi nos diximus Lyricos, oporteret reponere Citharoedos.

Վեսպիանոս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց։
ՄԺԳ. Ռոդոն Կիմեացի, կամ Թէոդորոս 'ի ստադ.
ՄԺԴ. Ստրատոն Աղեքսանդրացի 'ի ստադ.
Տիտոս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց։
ՄԺԵ. Հերմոգինէս Քսանթացի 'ի ստադ.
Դոմետիանոս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց։
ՄԺԶ. Ապողոփանէս՝ որ և Պատիս՝ Տարսոնացի 'ի ստադ.
ՄԺԷ. Հերմոգինէս Քսանթացի (յերկրորդումն) 'ի ստադ.
ՄԺԸ. Ապողինոս Աղեքսանդրացի կամ Հելիոդորոս 'ի ստադ.
ՄԺԹ. Ստեփանոս Գամիրք 'ի ստադ.
Ներուաս Հռոմայեցւոց թագաւորեաց. յետ որոյ Տրայիանոս։

Vespasianus in Romanos regnavit.
ccxiii. Rhodon Cymeus, vel Theodorus in stadio.
ccxiv. Straton Alexandrinus in stadio.
Titus in Romanos regnavit.
ccxv. Hermogenes Xanthius in stadio.
Domitianus in Romanos regnavit.
ccxvi. Apollophanes, qui et Patis Tarsonensis in stadio.
ccxvii. Hermogenes Xanthius in [1] (secundo) stadio.
ccxviii. Apollinus Alexandrinus, vel Heliodorus in stadio.
ccxix. Stephanus Cappadox in stadio.
Nerva in Romanos regnavit.
Post quem Trajanus [2].

Οὐεσπασιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ τρισκαιδεκάτη. Ῥόδων Κυμαῖος, ἢ Θεόδοτος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρεσκαιδεκάτη. Στράτων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Τίτος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ πεντεκαιδεκάτη. Ἑρμογένης Ξάνθιος στάδιον.
Δομιτιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ ἑκκαιδεκάτη. Ἀπολλοφάνης, ὁ καὶ Πάπης, Ταρσεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ ἑπτακαιδεκάτη. Ἑρμογένης Ξάνθιος τὸ δεύτερον στάδιον.
Διακοσιοστὴ ὀκτωκαιδεκάτη. Ἀπολλώνιος Ἀλεξανδρεὺς, ἢ Ἡλιόδωρος, στάδιον.
Διακοσιοστὴ ἐννεακαιδεκάτη. Στέφανος Καππάδοξ στάδιον.
Νερούας Ῥωμαίων ἐβασίλευε. Μεθ' ὃν (Τραϊανός.)

[1] Supple ex Gr. յերկրորդումն, in secundo, ut ipsa ratio postulat.

[2] Deerat in Gr. nomen Trajani; quod Scal. per parenthesim restituit, sicut etiam paulo post numerum εἰκοστὴ: neque poterat idem divinare de altera lacuna, quam nos notavimus.

մի. Աքիղղէս աղեքսանդ-րացի 'ի ստադ.	ccxx. Chilleus Alexandrinus in stad.
միա. Թէովնաս որ և Սմարագդ-ոս աղեքսանդրացի 'ի ստադ.	ccxxi. Theonas, qui et Smaragdus Alexandrinus in stad.
միբ. Կալլիստոս սիդէտացի 'ի ստադ.	ccxxii. Callistus Sidetes in stadio.
Դարձեալ արշաւեաց ձիք.	Rursus equi currunt.
միգ. Եւստողոս սիդէտացի 'ի ստադ.	ccxxiii. Enstolus Sidetes in stadio.
միդ. Իսարիոն աղեքսանդ-րացի 'ի ստադ.	ccxxiv. Isarion [1] Alexandrinus in stad.
Ադրիանոս հռոմայեցւոց թա-գաւորեաց.	Adrianus in Romanos regnavit.
միե. Արիստէաս միղեսացի 'ի ստադ.	ccxxv. Aristeas Milesius in stadio.
միզ. Դիոնեսիոս սամեան աղեքսանդրացի 'ի ստադ.	ccxxvi. Dionysius Samaeus Alexandrinus in stadio.
միէ. Նոյն յերկրորդումն.	ccxxvii. Idem in secundo.
միը. Ղուկաս աղեքսանդ-րացի 'ի ստադ.	ccxxviii. Lucas Alexandrinus in stadio.
միթ. Եպիդաւրոս որ և Ամ-մոնիոս աղեքսանդրացի 'ի ստադ.	ccxxix. Epidaurus, qui et Ammonius Alexandrinus in stadio.
Անտոնինոս Եւսեբէս հռոմայ-եցւոց թագաւորեաց.	Antoninus Eusebes (Pius) in Romanos regnavit.
մլ. Դիդիմոս կղիդեւս ա-ղեքսանդրացի 'ի ստադ.	ccxxx. Didymus Clideus Alexandrinus in stadio

Διακοσιοστὴ εἰκοστή. Ἀχιλλεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Θεωνᾶς, ὁ καὶ Σμάραγδος, Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ (εἰκοστὴ) δευτέρα. Κάλλιστος Σιδήτης στάδιον . . . .
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τρίτη. Αὔστολος Σιδήτης στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Ισαρίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἀδριανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Ἀριστέας Μιλήσιος στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Διονύσιος Οσαμευμὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ὀγδόη. Λουκᾶς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἐνάτη. Ἐπίδαυρος, ὁ καὶ Ἀμμώνιος, Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἀντωνῖνος Εὐσεβὴς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ τριακοστή. Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

1 Pariter Anon. in Gr. Ἰσαρίων, neque aliter legit Scal. in Collect. nihilominus voluit ipse intra parenthesim addi Ἰλαρίων, ut magis consuetum; nescio tamen an et authenticum.

ՄԼԱ. Կրանաոս սիկիոնացի 'ի ստադ.
ՄԼԲ. Ատտիկոս վարդիանացի 'ի ստադ.
Համեմատութեամբ մարտին գրե-
ցաւ 'ի Հեղիացւոց . պսակեցաւ
'ի Դիոնեսիոսէ սելեւկեայ .
ՄԼԳ. Դեմետրիոս քիացի 'ի ստադ.
ՄԼԴ. Հերաս քիացի 'ի ստադ.
ՄԼԵ. Մնասիբուղոս Եղա-
տացի 'ի ստադ.
Վերոս և Անտոնինոս Հռոմայ-
եցւոց թագաւորեցին .
ՄԼԶ. Աիթաղէս աղեքս-
սանդրացի 'ի ստադ.
ՄԼԷ. Եւդեմոն աղեքսանդ-
րացի 'ի ստադ.
ՄԼԸ. Ագաթոպոս Եգի-
նեցի 'ի ստադ.
ՄԼԹ. Նոյն յերկրորդումն .

ccxxxi. Cranaus Sicyonius in stadio.
ccxxxii. Atticus Vardianus in stadio.
In certamine omnium virium scriptus ab Heliensibus, a Dionysio Seleucii (filio) coronatus est [1].
ccxxxiii. Demetrius Chius in stadio.
ccxxxiv. Heras Chius in stadio.
ccxxxv. Mnasibulus Elateus [2] in stadio.
Verus et Antoninus in Romanos regnarunt.
ccxxxvi. Aithales Alexandrinus in stad.
ccxxxvii. Eudaemon Alexandrinus in stadio.
ccxxxviii. Agathopus Aegineus [3]. in stadio.
ccxxxix. Idem in secundo.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Κραναὸς Σικυώνιος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ δευτέρα. Αττικὸς Σαρδιανὸς στάδιον.
(Σωκράτης πάλην καὶ) παγκράτιον ἀπογραψάμενος ὑπὸ Ηλείων, παρεβραβεύθη ὑπὸ Διονυσίου Σελευκέως.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Δημήτριος Χῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ τετάρτη. Ηρᾶς Χῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Μνασίβουλος Ερατιεὺς στάδιον.
Αντωνῖνος (Μάρκος ὁ Ηἰὸς,) καὶ (Λούκιος) Βῆρος Ρωμαίων ἐβασίλευσαν.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἕκτη Αιθάλης Αλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Εὐδαίμων Αλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Αγαθόπους Απινίτης (Αἰγινήτης) στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἐννάτη. Ο' αὐτὸς τὸ δεύτερον.

1 Παρεβραβεύθη, ut patet, verbum est negativi sensus; declarat enim *defraudatum a bravio fuisse*, quo sensu et a nostro interprete superius expositum fuit պսակեցաւ. itaque hic excidisse dixeris a Codice Arm. negationem չ, aut aliter lectum in apographo.

2 Obelum Scal. inseruit, nescio qua suspicione; quod si mendum divinavit in voce Ερατιεὺς, accipiat lectionem nostram fortasse emendatiorem Ελατεύς. Sequenti linea nomen, aut cognomen unius alteriusque Imperatoris redundat in Gr. incerto ordine.

3 Ita et Scal. ex suis collectaneis restituit Αἰγινήτης, pro mendosa Anonymi lectione Απινίτης. Nostram vero lectionem ագաթոպոս mallem reddere ագաթոպոս, juxta Gr. Agathopus.

Կոմոդոս հռոմայեցւոց թագաւ-
որեաց։

ՄԽ. Անուբիոն՝ որ և Փիլ-
դոս աղեքսանդրացի 'ի ստադ.

ՄԽԱ. Հերոն աղեքսանդ-
րացի 'ի ստադ.

ՄԽԲ. Մագնոս լիբիացի կիւ-
րենացի 'ի ստադ.

ՄԽԳ. Սիդորոս, որ և Արտեմի-
դորոս աղեքսանդրացի 'ի ստադ.

Պերտինաքս, և Սևերոս հռո-
մայեցւոց թագաւորեցին։

ՄԽԴ. Նոյն յերկրորդումն։

ՄԽԵ. Աղեքսանդրոս աղեք-
սանդրացի 'ի ստադ.

ՄԽԶ. Եպենիկոս կիզիկեցի՝
որ յորջորջեցաւ կինաս, 'ի ստադ.

ՄԽԷ. Սատուռնինոս կրե-
տացի գորտինեցի 'ի ստադ.

Անտոնինոս պիսակ հռոմայեց-
ւոց թագաւորեաց։

Comodus in Romanos regnavit.

CCXL. Anubion, qui et Phidus Alexandrinus in stadio.

CCXLI. Heron Alexandrinus in stadio.

CCXLII. Magnus Libycus Cyrenaeus in stadio.

CCXLIII. Sidorus, qui et Artemidorus Alexandrinus in stadio.

Pertinax, et Severus in Romanos regnaverunt.

CCXLIV. Idem in secundo.

CCXLV. Alexander Alexandrinus in stadio.

CCXLVI. Epenicus Cyzicenus, qui Cynas est appellatus, in stadio.

CCXLVII. Saturninus Cretensis a Gortyno in stadio.

Antoninus Caracallus [1] in Romanos regnavit.

Κόμοδος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστή. Ἀνουβὶ, ὁ καὶ Φιλδοῦς, Ἀλεξανδρεὺς σταδίον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Ἥρων Ἀλεξανδρεὺς σταδίον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ δευτέρα. Μάγνος Κυρηναῖος σταδίον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἰσίδωρος Ἀλεξανδρεὺς σταδίον.

Περτίναξ, εἶτα Σεβῆρος Ῥωμαίων ἐβασίλευσαν.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον:

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρεὺς σταδίον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Ἐπινίκιος Κυζικηνὸς, ὁ καὶ Κυνᾶς, σταδίον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Σατορνῖος Κρὴς Γορτύνιος σταδίον.

Ἀντωνῖνος, ὁ καὶ Καράκαλλος, Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

[1] Lectumne diversis ab Interp. Arm. in Gr. ποικίλος, quod respondet Arm. voci պիսակ. sc. discolor, varius, an potius ab eodem eam vocem usurpatam, ut per illam Caracallum denotaret, quem a quodam vestis genere ad talos usque demissae ita appellatum fuisse certum est.

ՃԽԸ. Հելիոդորոս, որ և
Տրոսիդամաս Աղեքսանդրացի ի ստադ.
ՃԽԹ. Նոյն յերկրորդումն.
Մինչև ցաս զողոմպիականացն
գիր գտաք ։
Պատշաճ է և ի նոյն յարել և զԿորնթացւոց
թագաւորս, և զԼակեդեմոնացւոց.

CCXLVIII. Heliodorus, qui et Trosidamas Alexandrinus in stad.

CCXLIX. Idem in secundo.

Usque ad istum Olympiadum descriptionem invenimus [1].

Convenit iisdem addere et Corinthiorum reges, Lacedaemoniorum-

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ὀγδόη. Ἡλιόδωρος, ὁ καὶ Τρωσιδάμας, Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Μέχρι τούτου τὴν τῶν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν εὕρομεν . . .

1 Hic ergo, ubi Eusebius Olympiadas clausit, finem facit et Gr. fragmentum ab Anonymo laudatum; qui in calce auctoris nomen expresse notavit, dicens. Καὶ ὁ μὲν Εὐσέβιος ταῦτα. » Et quidem Eusebius haec « : ut affert Scal. in adnot. p. 429. Sed quis ferre possit ejusdem Scaligeri convicia litterato homini minime digna contra Eusebium tum loco citato, tum p. 426. quibus in locis plus aequo exagitat auctorem, eo quod cum Africanum ex integro transcripserit, minime tamen ejusdem mentem assecutus fuerit. » Quum (ait Scal. de Eusebio) ad verbum haec ex Africani Chronicis exceperit, deceptus verbis ipsius Africani, nullas alias Olympiadas fuisse putat, sed ducentesimam quadragesimam nonam omnium fuisse ultimam. Africanus enim scribit se terminasse opus suum Grato et Seleuco Consulibus, anno tertio Antonini Aviti; qui et Elagabalus dictus fuit; quarto autem Olympiadis CCXLIX, quemadmodum ad numerum CCXXXVII. notavimus. Eusebius non animadvertens illum annum, quo ille scribebat Africanus, Olympiadis CCXLIX fuisse ultimum, neque potuisse divinare futurae Olympiadis Σ τῶν σταδιονικῶν, propterea putavit nullam aliam post illud tempus Olympiadem fuisse: quasi idem Olympiadum, qui et Africani Chronicorum, finis fuerit. Quae certe non minor fuit ἀλογιστία, quam illa, de qua initio horum Olympiacorum Fastorum verba fecimus «. Verum haec, et quae alia passim auctori nostro Scaliger objicit, et prolixe usque ad fastidium repetit, futilia sunt, et sine consilio prolata. Non enim dixerat Eusebius » nullas alias Olympiadas fuisse «, sed totidem tantum scriptis mandatas se reperisse. Alioquin vel ipse Eusebius sciebat suis etiam diebus Olympiadas identidem celebrari, ut et postea sub Juliano quoque factitatum fuit, quod neque Scal. insimulat loco citato. Itaque sive Africanum vel alterum auctorem imitatus Eusebius, certas pariter Olympiadas scriptis traditas deprehendit, totidemque exaravit. Quod si Africanus ejus auctor existimetur, eo ipso evanescit altera incusatio Scaligeri, quasi confuderit Eusebius Antoninum Caracallam cum Elagabalo, cum enim ante oculos habuerit Africani scripta, non aliter potuit legere ac describere, quam ipse oculatus testis scripserat. Ut-ut sit, gratias sane, easque maximas habeat oportet Scaliger auctori nostro, qui unus posteris tradidit certam stadiorum seriem: de qua sic laetabundus profert ipse Scal. p. 426. » Sed Deum (inquit) immortalem, quanti refert hos σταδιονίκας non periisse! Omnis enim memoria rerum Graecarum horum titulis continetur: ita ut ignorata Olympiade τοῦ σταδιονίκου nomen superstes, neque Olympiadem, neque tempus rei gestae perire patiatur. Nam non raro Pausanias, non quota est Olympias, sed quam quidam vicit, notare solet, τρίτῳ ἔτει τῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν ὁ δεῖνα ἐνίκησε. Timaeus. v. scripsit, Ὀλυμπιονίκας, ἢ χρονικὰ πραξίδια. Neque vero quis miretur tanti Olympionicas a Graecis fieri, ut ab eis, ut Romae a Consulibus temporum ratio in Fastis notaretur. Cicero enim in oratione pro Flacco ait, Olympia vicisse, apud Graecos prope majus et gloriosius fuisse, quam Romae triumphasse «.

նացւոց զծովակալսն, եւ զառաջինսն վերա-
կացս մակեդոնացւոց աշխարհին. եւ
եդից զկարգս հանդերձ կարգաւ՝ եւ զժա-
մանակս, ՚ի գումարելոյ. Դիոդորի
մատենադարանացն. որ հաստատու-
գոյն զնոցա պատմութիւնս պատմէ.

que Thalassocratores[1], atque primos Macedoniae Rectores. Apponam autem ex ordine ipsorum seriem atque tempora a congesta Diodori Bibliotheca, ubi horum historiam firmis rationibus narrat.

Ի Դիոդորի մատենից՝ վասն Կորնթացւոց թագաւորաց.

Ex Diodori libris[2] *de Corinthiorum Regibus.*

Յետ. զայս պայծառ ընտրելոյ՝ զԿորնթացւոց եւ զՍիկիոնացւոց թագաւորութենէն զխօսել է արժան, թէ որպէս ՚ի դորիէացւոցն բնակեցան. զի պեղոպոնէսացւոց ազգքն գրեթէ ամենայն իբրու (բաց) յարկադացւոցն՝ եհաս խանգարել՝ ՚ի հերակլեացւոց արշաւանակիցն. Քանզի հերակլեանքն

His ita apte dijudicatis, de Corinthiorum et Sicyoniorum regnis aequum erit dicere, quo nimirum modo Dorienses ea incoluerint; etenim gentis Peloponnesiorum res fere omnes, (exceptis) Arcadibus, accidit ut everterentur (in) Heraclidarum irruptione[3]. Siquidem Heraclidae cum

(*Syncell. pag.* 143.)

(Ἐκ τῶν Διοδώρου περὶ τῆς τῶν Κορινθίων Ἀρχῆς. Κορινθίων βασιλεῖς.)

Τούτων ἡμῖν διευκρινημένων, λείπεται περὶ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυωνίας εἰπεῖν, ὃν τρόπον ὑπὸ Δωριέων κατῳκίσθησαν. τὰ γὰρ κατὰ Πελοπόννησον ἔθνη σχεδὸν πάντα, πλὴν Ἀρκάδων, ἀνάστατα συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. οἱ τεί-

1 Non aliter exacte, neque commode reddi potuit Arm. vox ծովակալք, quam per illam Gr. dialectum; ne cogeremur ubique dissolvere in diversas voces Latinas, *Maris Dominatores*, vel *obtinentes mare*.

2 Sequens Diodori locus, valde commendabilis, est ex serie illorum ipsius librorum, qui injuria temporum exciderunt. Solus ergo auctor noster hoc fragmentum exeruit, a quo et Syncellus desumpsit, adjecta non adeo dispari inscriptione, ut vides e regione, ac demum Syncellum ipsum exscripsit non solum Scal. p. 35. sed quoque Diodori compilator editorque. Itaque reperitur praeterea locus in II. Tom. Diodori, pag. 635. num. VI. excerptorum, subjecto in calce Syncelli nomine: ubi Eusebius noster primum locum tenere debebat, nisi hoc ei ignotum fuisset, qui Diodorum edidit; quod et Scal. clare testatur p. 416. ad 35. 51. dicens. » Hoc fragmentum debemus Eusebio «: quamvis Goar postponi Syncellum suum iniquo animo ferat in adnot. p. 47. ad 143.

3 Gr. textum juxta lectionem Sync. sic lege ad verbum: » quae enim circa Peloponnesum nationes (sunt), ferè omnes, exceptis Arcadibus, eversas contigit fieri «. Ubi si pro plurali ἔθνη, legas in sing. ἔθνος, sicut et Πελοποννήσου, pro Πελοπόννησον, nostra lectio oritur i

ʼի բաժանմանն՝ ընտիր և լաւ համա-
րեցան զԿորնթոս. և շուրջ զնովաւ
աշխարհն, յղեցին առ Ալետէս՝ մատ-
նեալ նմա զյառաջագոյն յիշատա-
կեալ աշխարհն. Սա այր երևելի
գտեալ, և զԿորնթոս մեծացուցեալ՝
թագաւորեաց ամս լը.

Յետ որոյ վախճանելոյ՝ նախնիքն
որդւոց և ևեթ զանց. ʼի ծնողաց թա-
գաւորէր, մինչև ցԿիփսելեանն բռնա-
կալութիւնն. որ քան զՀերակլեանն
դարձոյ առաջատանքն յետոյ ամացն նխ
և եօթն ամօք. Նախ նոյն ʼի նոցանէ յա-
ջորդեալ զթագաւորութիւնն Իքսիոն
ամս լը. Յետ որոյ տիրեաց Ագե-
լաս ամս լէ. Յետ որոյ Պրիմնիս ամս
լե. Իսկ Բակքիս նոյնպէս հաւասար
ժամանակս՝ եղև երևելի քան զնա-
խաւաջինս. և յետ նորա թագաւո-
րացն նոքա լինել ոչ եւս Հերակ-
լեանս, այլ Բակքիդեանս կոչե-
ցան. Յետ որոյ տիրեաց Ագե-

dividerent (regionem), eximiam bonamque Corinthum, et circa eam regionem, (esse) putaverunt. Legatis missis ad Aletem, ipsi quam supra diximus, regionem tradidere. Qui sane vir illustris evenit, ut esset; atque adeo amplificata a se Corintho, regnavit annis XXXVIII.

» Postque ejus obitum semper filius natu major regnum a parentibus [1] accipiebat, usque ad Cypselli tyrannidem, quae Heraclidarum irruptione annis CCCCXLVII. posterior habetur. Ac primus quidem ex ipsis, Ixion ut successor tenuit regnum annis XXXVIII. Post quem Agelas dominatus est annis XXXVII. Post hunc Prymnes, annis XXXV. et Bacches pariter aequali temporis spatio, omnium qui ante se fuerant, clarissimus fuit. Quo factum, ut qui postea reges fuere, non amplius Heraclidae, sed Bacchidae appellarentur. Post quem dominatus

ται Ἡρακλεῖδαι κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἐξαίρετον ποιησάμενοι τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν ταύτης πλησιόχωρον, διεπέμψαντο πρὸς τὸν Ἀλήτην, παραδεδωκότες αὐτῷ τὴν προειρημένην χώραν. ἐπιφανὴς δὲ ὁ ἀνὴρ γενόμενος, καὶ τὴν Κόρινθον αὐξήσας, ἐβασίλευσεν ἔτη λή.

Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν ὁ πρεσβύτατος ἀεὶ τῶν ἐκγόνων ἐβασίλευσε, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ἥτις τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὑστερεῖ ἔτεσι υμζ'. καὶ πρῶτος μὲν παρ᾽ αὐτοῖς διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἰξίων ἔτη λή. μεθ᾽ ὃν ἦρξεν Ἀγέλας ἔτη λζ'. Μετὰ δὲ τούτους Πρύμνης ἔτη λέ. καὶ Βάκχις ὁμοίως τὸν ἴσον χρόνον γενόμενος ἐπιφανέστατος τῶν πρὸ αὐτοῦ. διὸ καὶ συνέβη τοὺς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντας οὐκ ἔτι Ἡρακλείδας, ἀλλὰ Βακχίδας προσαγορεύεσθαι. μετὰ τοῦτον Ἀγέλας μὲν ἔτη λ'.

tanc enim senaret, » quae enim circa Peloponnesiatem gentem (negotia erant), fere omnia tresa, etc «. etiam si utraque lectio cohaereat in lato sensu. Scal. addidit articulum τὴν ante Πελοπόννησον, ut magis probaretur ad regionem spectare hoc nomen, non ad nationem. Ubi obiter nota in Lat. Interp. Goari intercidisse illa *exceptis Arcadibus*, quae integra in Gr. habentur, unde et lectio Arm. adjuvatur.

1 Noster Interp. vel legit ἐκ γονέων pro ἐκγόνων, vel potius utrumque habuit.

ղաս ամս Լ. Եւդամոսն ամս ԻԵ. Արիս-
տոմեդէս Ե. ի վերայ երեսնից. Սա վախ-
ճանեցաւ. եւ եթող որդի զՏելեստէս
մանուկ հասակաւ. զորոյ զհայրենական
թագաւորութիւնն առ իւր հօրեղ-
բայրն եւ դաստիարակն՝ անուն Ագեմոն.
եւ տիրեաց ամս ԺԶ. Յետ սորա կա-
լաւ Աղեքսանդրոս իբրեւ ամս ԻԵ.
Զսա սպան Տելեստէս՝ որ զրկեցաւ
յիշխանութենէն. եւ տիրեաց ամս
ԺԲ. Զսորա սպանանել յիւրոց ազ-
գականաց՝ Աւտոմենէս տիրեաց ամ-
սի մի.

Հերակղեանքն՝ որ Բակքիդեանքն ա-
նուանեցան, աւելի քան Մ. էին, որ
կալան զիշխանութիւն, եւ խառն հա-
սարակ ամենեքին տիրէին քաղաքին.
յիւրեանց մի մի ամի ընտրէին նա-
հապետ, որ զթագաւորին տեղի ու-
նէր. զամս Ղ. մինչեւ ցԿիփսեղեայ
բռնաւորութիւնն. յորմէ եւ վտարա-
նեցան իսկ.

est [1] Agelas, annis xxx. Eudamus [2], annis xxv. Aristomedes v. supra triginta [3]. Hic defunctus, filium reliquit Telestem aetate tenella, cujus regnum gentile sibi conciliavit patruus et curator ipsius Agemon nomine, potitusque est annis xvi. Post hunc (regnum) tenuit Alexander fere annis xxv. Hunc Telestes interfecit, qui (patrio) imperio orbatus erat, dominatusque est annis xii. Eo vero a suis consanguineis occiso, Automenes anno uno dominatus est«.

»Heracliani ergo, qui Bacchidae nuncupati sunt, quum ducenti et amplius fuissent, imperium tenuerunt, et promiscue communiter omnes dominium civitatis exercuere. Ex suis per annos singulos Rectorem regis vice fungentem deligebant, per annos xc. usque ad Cypselli tyrannidem; a quo sane exterminati sunt«.

Εὔδημος δὲ ἔτη κέ. Ἀριστομήδης ἔτη λ΄. οὗτος δὲ τελευτήσας ἀπέλιπεν υἱὸν Τελεστὴν παῖδα τὴν ἡλικίαν, οὗ τὴν κατὰ γένος βασιλείαν ἀφείλατο θεῖος ὢν καὶ ἐπίτροπος Ἀγήμων, ὃς ἦρξεν ἔτη ις΄. μετὰ τοῦτον κατέσχεν Ἀλέξανδρος ἔτη κέ. τοῦτον ἀνελὼν Τελεστὴς ὁ στερηθεὶς τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἦρξεν ἔτη ιβ΄. τούτου ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἀναιρεθέντος, Αὐτομένης μὲν ἦρξεν ἐνιαυτόν.

Οἱ δ' ἀπὸ Ἡρακλέους Βακχίδαι, πλείους ὄντες διακοσίων, κατέσχον τὴν ἀρχήν, καὶ κοινῇ μὲν προειστήκεισαν τῆς πόλεως ἅπαντες. ἐξ αὐτῶν δὲ ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν ᾑροῦντο πρύτανιν, ὃς τὴν τοῦ βασιλέως εἶχε τάξιν, ἐπὶ ἔτη ϟ΄. μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ὑφ' ἧς κατελύθησαν.

1 In Gr. apud Sync. desideratur pro Agela ἦρξεν, տիրեաց, quamquam facile subaudiatur.

2 Etiam Scal. ut nos Εὔδαμος, ubi Goar in Sync. Εὔδημος, cui suffragatur Eusebius ipse in subsequenti catalogo.

3 Delapsis a lectione Goari anterioribus litteris, remansit solum λ΄. 30. itaque Scal. integre habuit vel potius supplevit hoc pacto ε΄. καὶ λ΄. 5. et 30. Sed malim ut legas cum Eusebio nostro ε΄. πρὸς τοῖς τριάκοντα, quo dicendi genere non semel uti Diodorus solet.

Այս ապա՝ են Թագաւորք Կորնթացւոց թագաւորեալք :	*Hi sunt itaque Corinthiorum Reges.*

ա.	Ալետէս .	ամս	լե .	I.	Aletes.	annis	XXXV [1].
բ.	Իքսիոն .	ամս	լէ .	II.	Ixion.	ann.	XXXVII.
գ.	Ագելաս .	ամս	լէ .	III.	Agelas.	ann.	XXXVII.
դ.	Պրիմնէս .	ամս	լե .	IV.	Prymnes.	ann.	XXXV.
ե.	Բակքիս .	ամս	լե .	V.	Bacches.	ann.	XXXV.
զ.	Ագելաս .	ամս	լ	VI.	Agelas.	ann.	XXX [2].
է.	Եւդեմոս .	ամս	իե .	VII.	Eudemus.	ann.	XXV.
ը.	Արիստոմեդէս .	ամս	լե .	VIII.	Aristomedes.	ann.	XXXV.

Εἰσὶν οὖν οὗτοι βασιλεῖς Κορινθίων.

Ἀλήτης	ἔτη	λέ.
Ἰξίων	ἔτη	λή.
Ἀγέλας	ἔτη	λζ'.
Πρύμνης	ἔτη	λέ.
Βάκχις	ἔτη.	λέ.
Ἀγελαστὴς	ἔτη	λ'.
Εὔδημος	ἔτη	κέ.
Ἀριστομήδης	ἔτη	λέ.

1 Nescio quomodo irrepserit in Syncelli lectionem, ut primus rex pro Alete Bacchis collocatus fuerit, contra praescriptam Diodori traditionem: quod minime advertens Scaliger, constanter sic digessit α'. Βάκχις. β'. Ἀλήτης, etc. Verum vel ipse librarius Graecus vitiosum notaverat locum, quin imo emendaverat in margine ad nonnam sequentis Syncellani laterculi; ut videre est in editione Goari, ubi marginis catalogus recte fert Aletem primum regem, Bacchidem vero quintum. Facile id assequi poterat etiam Scal. cum vidisset Syncellum ad calcem cujuslibet regis adjecisse summam annorum ex antecedentibus collectam; e regione ergo nominis Bacchidis summam imposuit ρπέ. 185. pro Alete tamen nihil summae addidit. Hinc luce clarius cernitur, quod Aletes sit primus inter reges, et summa careat necesse sit; Bacchis vero unus ex posteris, unde et tot annorum summam praesefert. Sed Scal. minus recte putavit aliquid deesse e regione Aletis, quod per lacunam notavit (. . .): magis autem crescit negligentia Scaligeri, cum is inutiliter iteravit ἐπισυλλογίαν Syncelli, a Canone decerptam: ubi saepe recta lectio continetur; nihilominus utramque lectionem sibimet adversantem aequè probavit. Hoc itaque certissimo errore sublato a lectione Syncellana, restat ut emendemus annos Aletis, qui mendis non carent ne in Cod. quidem Arm. լե. XXXV. et λά. XXXI. apud. Scal. legendum enim magis videtur juxta Sync. λέ. լէ. XXXVIII. sicut et Diodorus praemiserat. Totidem ex iis anni restituendi videntur Ixioni, cui nostra lectio uno minus attribuit annos լէ. XXXVII. si tamen Eusebius non aliunde haec reposuerit, sed sincere praemissos a Diodoro annos repetere voluerit. Ut nihil dicam de XXXV. annis Bacchidis, quos profecto omnes auctores afferunt; ubi Goar restituit de suo in Lat. XXXIV. idque in adnot. firmare tentavit. Sed apud nos semper valet concordia lectionum.

2 Agelas hic secundus a Syncello *Agelastes* nominatur, fortasse ut eum a primo secerneret.

Թ. Ագեմոն. ամս ԺԶ.
Ժ. Աղեքսանդրոս. ամս ԻԵ.
ԺԱ. Տելեստես. ամս ԺԲ.
ԺԲ. Աւտոմենես. ամ Ա.
Յետ որոց ամաւորք նահապետք կացին.

IX.	Agemon.	ann.	XVI.
X.	Alexander.	ann.	XXV.
XI.	Telestes.	ann.	XII.
XII.	Automenes.	ann.	I.

Post quos annui fuere Rectores [1].

Թագաւորք Լակեդեմոնացւոց ՚ի Դիոդորեայ մատենից.

Lacedaemoniorum Reges ex Diodori libris [2].

Նայց մեք՝ քանզի դէպ պատահեաց եղև ՚ի տրովադայեցւոց իրացն մինչև յառաջին ոլոմպիադն դժուարագիւտ լինել ժամանակացն, քանզի չև ևս ոչ յաթէնս և ոչ յայլում քաղաքի ընդ այն ժամանակս լինէր կալ ամաւոր իշխանաց, ՚ի կէտ արկցուք զօրինակ զլակեդեմոնացւոց թագաւորսն. ՚Ի տրովադայեցւոց աւերածոյ մինչև յառա-

Nos vero, quoniam ita evenit, ut a Trojanorum rebus usque ad primam Olympiadem tempora difficile reperiantur, quum necdum iisdem temporibus neque Athenis, neque alia in urbe annui Principes fieri solerent, Lacedaemoniorum reges pro exemplo usurpabimus. A Trojanorum eversione usque ad primam Olympia-

Ἀγήμων	ἔτη	ιϛ΄.
Ἀλέξανδρος	ἔτη	κέ.
Τελεστὴς	ἔτη	ιβ΄.
Αὐτομένης	ἔτος	ἕν.

Μεθ᾽ οὓς ἐνιαύσιοι πρυτάνεις (ἔτη ϙ΄.)

1 Sync. addit ἔτη ϙ΄. annos xc. quos ex iis sumpsit, quae Diodorus antea dixerat.

2 Sequentia Diodori fragmenta uni Eusebio Armeniaco debemus, cum neque apud alios Gr. auctores reperiantur citata, neque in hodiernis Diodori reliquiis inserta. Sunt enim haec a Libro ejus sexto, vel ex altero de sequentibus usque ad decimum, qui cum aliis aetatem non tulit. Verum cum ipse Diodorus in suo prologo generali, sive Lib. 1. cap. 9. de more praemittat summatim, quae in sequentibus libris sit latè dicturus, interea accidit, ut etiam praesentis fragmenti summa quodammodo ibi cernatur. Ita ergo praefatur auctor loco citato. Τῶν δὲ χρόνων τούτων περιειλημμένων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, τοὺς μὲν πρὸ τῶν Τρωικῶν οὐ διοριζόμεθα βεβαίως, διὰ τὸ μηδὲν παράπηγμα παρειληφέναι περὶ τούτων πιστευόμενον. ἀπὸ δὲ τῶν Τρωικῶν, ἀκολούθως Ἀπολλοδώρῳ τῷ Ἀθηναίῳ, τίθεμεν ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸς τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. ἀπὸ δὲ ταύτης ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, δυοῖν λείποντα τῶν τριακοσίων καὶ τριάκοντα· συλλογιζόμενοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευσάντων. (Interp. Lat. Rhodomano). » Porro de temporibus hoc opere comprehensis, ea, quae bellum Trojanum antecedunt, certo spatio non definimus, quia nullum certitudinis fulcrum, cui fidamus, ad nos pervenit. A bello autem Trojano, Apollodorum Atheniensem secuti, octoginta annos ad reditum Heraclidarum statuimus. Ab hoc ad Olympiadem primam, trecentos et viginti octo, a regibus Lacedaemoniorum tempora computando «.

ըստն ողոմպիադն, որպէս Ապողոդորոս
բան աթենացին ասէ, ամք Ը ընդ երեք-
հարիւրով են. Ի նոցանէ ութսուն
մինչև յՀերակլեանցն արշաւանս. և
մնացեալ կացին թագաւորքն Լակեդե-
մոնացւոց՝ Պրոկղէս, Եւրիսթեւս և
նոցին ծնունդք. զորոց մեք խորա-
քանչիւր առանց ուրոյն ուրոյն կար-
գեալ զթիւ մինչև յառաջին ողոմ-
պիադն.

Եւրիսթեւս սկիզբն առ թագա-
ւորութեանն յութսներորդի ամին
ի տրովադացւոց կործանմանէ. և տիրեաց
ամս Բ ընդ Ի ին. Յետ սորա Ագիս
ամ Ա. Եգեստրատոս ամ մի աւելի
քան զԼ. Եւ ըստ նմանէ զկարգաւն
է ամ ընդ երեսնիւ. Դորիսթոս մի
ամ պակաս յերեսնից. Եւ սոցա յա-
ջորդ Ագեսիլայոս եղև ամս Դ ընդ Ի ին.
Արքեղայոս ամս Ի. Եւ Դեղեկղոս
ամս ԻԱ. Ալկամենէս ամս Ը ընդ
երեսնիւ. Սորա առ Ժերորդաւ ամաւ
թագաւորութեանն գլուխ եղև մեծի
առաջին ողոմպիադին. յորում յաղ-
թեր 'ի ստադիոնն Կորոյբոս Հելլեացի.
Իսկ 'ի միւսում ազգէն նախ տիրեաց
Պրոկղէս միով պակաս յամաց 'ի Ծ.
Եւ ըստ նմանէ Պրիտանիս միով պա-
կաս յամաց 'ի Ծ. Եւ Եւնոմիոս
Ե ամաւ ընդ Ի ին. Եւ յետ սոցա Քա-
րիկղոս Ի ամ. Եւ ըստ նմանէ Նի-
կանդրոս ամս Ը պակաս 'ի Խ ից. Թէո-
պոմպոս ամս Է ընդ քառասնիւ. Նմա-
նապէս և 'ի սորա 'ի տասներորդ ամի
թագաւորութեանն գլուխ լեալ ա-
ռաջնոյ ողոմպիադին. Եւ են միանգա-
մայն 'ի միասին 'ի տրովադացւոց
առմանէն մինչև ցՀերակլեանցն արշաւանս
ամքն ամք Ձ.

idem, prout Apollodorus Atheniensis ait, anni octo supra trecentos sunt. Ex illis octoginta (defluxerant) usque ad Heraclidarum excursionem; reliquis vero (annis) Lacedaemoniorum reges, Procles, Euristheus, et ab iis prognati regnum tenuerunt; quorum nos juxta quamlibet familiam singillatim numerum exponemus, usque ad primam Olympiadem «.

» Euristheus initium regni sumpsit anno octuagesimo a Trojanis rebus, dominatusque est annis II. supra XX. Post hunc Agis, anno I. Egestratus, anno uno supra XXX. Atque ordine post eum Labotas, annis VII. supra triginta. Doristhus uno anno minus quam triginta. Horum vero successor Agesilaus IV. annis supra XX. Archelaus, annis LX. Et Deleclus, annis XL. Alcamenes autem annis VIII. supra triginta. Hujus regni anno X. contigit constitutio Olympiadis primae, qua vincebat in stadio Corochus Helius. Verum ex altera familia, primus dominatus est Procles annis undequinquaginta. Ac proinde post ipsum Pritanis, annis undequinquaginta. Atque Eunomius, annis V. supra XL. Et post istos Charielus, annis LX. Post illum autem Nicandrus annis duodequadraginta. Theopompus annos VII. supra quadraginta. Similiter hujus quoque regni anno decimo prima Olympias contigit. Est autem simul a Trojanorum captivitate usque ad Heraclidarum excursionem, summa annorum LXXX.

Յետ որոց թագաւորք Լակեդեմոնացւոց։ — *Post quos, Reges Lacedaemoniorum.*

ա.	Եւրիսթեւս.	ամս	խբ.	I.	Eurystheus.	annis	XLII.
բ.	Ագիս.	ամ.	ա.	II.	Agis.	anno	I.
գ.	Եգեստրատոս.	ամս	լէ.	III.	Egestratus.	ann.	XXXVII.
դ.	Լաբոտաս.	ամս	լէ.	IV.	Labotas.	ann.	XXXVII.
ե.	Դորիթոս.	ամս	իթ.	V.	Dorithus.	ann.	XXIX.
զ.	Ագեսիղաոս.	ամս	խդ.	VI.	Agesilaus.	ann.	XLIV.
է.	Արքեղաոս.	ամս	կ.	VII.	Archelaus.	ann.	XX.
ը.	Տեղեկղոս.	ամս	խ.	VIII.	Teleclus.	ann.	XL.
թ.	Աղկամենէս.	ամս	լէ.	IX.	Alcamenes.	ann.	XXXVII.

Յորոյ 'ի Ժերորդ ամին կարգեցաւ առաջին ողոմպիականն. ընդ. ամենայն ամք յիե.

Cujus anno X. prima Olympias constituta [1]. Summa, anni CCCXXV.

Եւ 'ի միւսն տանէ թագաւորեցին։ — *Ex altera vero familia regnaverunt.*

ա.	Պրոկղէս.	ամս	ծա.	I.	Procles.	annis	XI.
բ.	Պրիտանիս.	ամս	խթ.	II.	Pritanis.	ann.	XLIX.
գ.	Եւնոմիոս.	ամս	խե.	III.	Eunomius.	ann.	XLV.
դ.	Քարիկղէս.	ամս	կ.	IV.	Charicles.	ann.	LX.
ե.	Նիկանդրոս.	ամս	լը.	V.	Nicandrus.	ann.	XXXVIII.
զ.	Թէոպոմպոս.	ամս	խէ.	VI.	Theopompus.	ann.	XLVII.

Յորոյ 'ի Ժերորդ ամին կարգեցաւ առաջին ողոմպիականն. ընդ. ամենայն ամք մղ.

Cujus anno X. prima Olympias constituta. Summa, anni CCXC.

[1] Confer haec cum Canone, atque consule, si tamen tranquille legere poteris, Scaligeri censuram de Eusebio, in animadv. p. 41. ad 37. 18.

Մինչեւ ցայս ՚ի Դիոդորեայ գրոցն համառօ-տիւ ծովակալաց ժամանակացն, որք ծո-վուն տիրեցին.

Յետ տրովադականն պատերազմին ծովակա-լեցին.

Jaminde ex Diodori scriptis breviter, de temporibus Thalassocratorum, qui Mare obtinuerunt [1].

Post bellum Trojanum, Maris dominatum obtinuerunt.

Ա.	Լիւդացիք և Մէոնացիք.	ամս	ՂԲ.
Բ.	Պելասգացիք.	ամս	ՁԵ.
Գ.	Թրակացիք.	ամս	ՀԹ.
Դ.	Ռոդացիք.	ամս	ԻԳ.
Ե.	Փռիւգացիք.	ամս	ԻԵ.
Զ.	Կիպրացիք.	ամս	ԼԳ.
Է.	Փիւնիկեցիք.	ամս	ԽԵ.
Ը.	Եգիպտացիք.	ամս	(..).
Թ.	Մելեսացիք.	ամս	(..).
Ժ.	(....)	ամս	(..).
ԺԱ.	Լեսբացիք.	ամս	(..).
ԺԲ.	Փոկիացիք.	ամս	ԽԴ.
ԺԳ.	Սամիացիք.	ամս	(..).
ԺԴ.	Լակեդեմոնացիք.	ամս	Բ.
ԺԵ.	Նաքսացիք.	ամս	Ժ.
ԺԶ.	Երետրիացիք.	ամս	ԺԵ.
ԺԷ.	Եգինացիք.	ամս	Ժ.

Մինչեւ յԱղեքսանդրի յայնկոյս անցանելն.

Յարմար է բուն տարեգրութեան և ՚ի Մակեդո-նացւոց թագաւորութիւնն գալ.

I.	Lydi, et Maeones.	annos	XCII.
II.	Pelasgi.	ann.	LXXXV.
III.	Thraces.	ann.	LXXIX.
IV.	Rhodii.	ann.	XXIII.
V.	Phrygii.	ann.	XXV.
VI.	Cyprii.	ann.	XXXIII.
VII.	Phoenices.	ann.	XLV.
VIII.	Aegyptii.	ann.	(...)
IX.	Melesseni.	ann.	(...)
X.	(. . . . . .) [2]	ann.	(...)
XI.	Lesbii.	ann.	(...)
XII.	Phocaei.	ann.	XLIV.
XIII.	Samites.	ann.	(...)
XIV.	Lacedaemonii.	ann.	II.
XV.	Naxaei.	ann.	X.
XVI.	Eretrii.	ann.	XV.
XVII.	Eginaei.	ann.	X.

Usque ad Alexandri transfretationem [3].

Convenit posthac cohaerenter et ad regnum Macedonum procedere.

[1] Sequentem catalogum, si non integre, saltem ex parte, reperies disseminatum in serie Canonis, ex quo et apud Syncellum hic illic depositum, ut videbis in fragmentis Canonis; nobismet enim ex dispersis verbis restaurare integrum Gr. textum.

[2] Inter Lacunas hic occurrentes, unam solam plane supplere potest Canon Euseb. hoc pacto. Ժ. Կարիացիք ծովակալեցին ամս ԿԱ. *x. Carii mare obtinuerunt annis LXI.*

[3] *Alexandri transfretatio*: de hoc consule Canonem.

Մակեդոնացւոց թագաւորք.

Ի վախճանել Ասորեստանեայց հարստութեանն՝ յետ Սարդանապա- ղեայ վերջին թագաւորին Ասորես- տանեայց մահու, Մակեդոնացւոց ժա- մանակքն մտանեն.

Կարանոս նախ քան զառաջին ողոմ- պիադն ցանկացեալ իրացն՝ գումա- րեաց զօրս յարգիւացւոց և ՚ի միւսմէ պելոպոնեսացւոց. և զօրօք հանդերձ խաղաց եկն ՚ի կողմանս Մակեդոնացւոց կողմանցն. Յայնմ ժամանակի ո- րեստացւոց թագաւորն պատերազմ էր ընդ իւր սահմանակիցսն՝ որ կոչին Կորդացիք. աղաչեաց զԿարանոս՝ իւր օգնական լինել, և զկէս աշխարհին խոստանալ տալ նմա ՚ի միջոցս. ... որեստացւոց. Դու թէ քրիս- զիստապատ հաստատեցին՝ կալաւ կա- րանոս զաշխարհն. և թագաւորեաց ՚ի նմին ամս Լ՝ ՚ի ծերութեան ժամանակին ՚ի

Macedonum Reges[1]

» Cessante Assyriorum Dynastia, post Sardanapalli ultimi Regis Assyriorum mortem, Macedonum tempora succedunt «.

» Caranus ante primam Olympiadem rerum cupiditate motus, copias collegit ab Argivis, et ab altera (regione) Peloponnesiaca[2], et cum exercitu expeditionem in partes Macedonum suscepit. Eo tempore Orestarum rex bellum cum vicinis suis, qui vocabantur Kordani, facturus, rogavit Caranum, ut sibi auxilio esset: suaeque regionis mediam partem ei se daturum pollicitus est. Orestarum rebus ita comparatis, et rege fidem exsolvente, Caranus regionem obtinuit, regnavitque in ea annis xxx. tempore senectutis, è vita excessus.

1 Similia aliquatenus usurpavit Syncellus p. 198. hoc modo. Μακεδόνων βασιλεῖς. Κάρανος ὁ Ἀργεῖος Φείδωνος ἀδελφὸς τοῦ τότε βασιλέως Ἀργείων, ἰδίαν κτήσασθαι χώραν σπεύδων, δύναμιν λαβὼν παρὰ Φείδωνος τοῦ ἀδελφοῦ, ἐκ τε Ἀργους, καὶ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου, τοὺς κατὰ Μακεδονίαν τόπους ἐπῆλθε. συμμαχήσας δὲ τῷ τῶν Ὀρεστῶν βασιλεῖ κατὰ τῶν πλησιοχώρων Εορδαίων λεγομένων, τῆς κατακτηθείσης χώρας τὸ ἥμισυ προσλαβὼν διὰ τὴν συμμαχίαν, παρέλαβε τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἔκτισε πόλιν ἐν αὐτῇ κατὰ χρησμόν, ἐξ ἧς ὁρμώμενος συνεστήσατο τὴν Μακεδονικὴν βασιλείαν, ἣν καθ' ἑξῆς οἱ ἀπ' αὐτοῦ διεδέχοντο. ἦν δὲ ὁ Κάρανος ἑνδέκατος ἀπὸ Ἡρακλέους, ζ. δὲ ἀπὸ Τημένου τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἡρακλειδῶν κατελθόντος εἰς Πελοπόννησον . . . . Ἀπὸ Καράνου τοῦ α. βασιλέως Μακεδόνων ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ κτίστου βασιλείας Μακεδόνων κδ'. ἔτη (ubi deest numerus, qui in marg. sic restituitur, βασιλεῖς Μακεδόνων κδ'. ἔτη υπ'). Quem locum qua ad verbum; qua ad sensum auctoris nostri accedentem, totidem verbis transcripsit Scal. inter excerpta Eusebiana, p. 45. additis et aliis ex Syncello. Eadem fere repetit Syncellus ipse etiam in pag. 259 cum augmentis plurimis usque ad pag. 264. quae non parum faciunt ad hunc Diodori locum. Consule et confer utrumque. Mirum quod Scaliger sine fastidio integrum hunc quoque locum sibi conciliavit p. 57. 58. 59. praemisso in titulo Dexippi nomine, quasi vero Eusebius haec descripserit, eo quod Syncellus mentionem de eodem Auctore fecerit in calce praedicti loci.

2 Ad fidem conservandam lectionis nostrae iisdem verbis reddidimus ab altera Peloponnesiaca. Eadem sane sententia et apud Sync. legimus ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου, ex altera Peloponneso, quem locum Goar sic vertit, *totaque Peloponnesi ditione*, quasi pro ἄλλης, legerit ὅλης, ut quidem legitur secundo loco apud Sync. &c. p. 209.

կենաց զհայրն իւր. Օրոյ իշխանութեանն յաջորդեաց նորին որդին որ կոչեցաւ Կոյնոս. և տիրեաց ամս իը. Յետ նորա Թագաւորեաց Տիրիմմոս ամս խգ. Պերդիկաս ամս ժբ. Սա զթագաւորութիւնն իւր ընդարձակել կամէր. առաքեաց 'ի Դեղփիսս.

Եւ յետ սակաւ բանից զնոյնս կրկնեալ՝ ասէ, Թէ Պերդիկաս Թագաւորեաց ամս իէ. և եթող զիշխանութիւնն Արգէոսի. Ի սորա Թագաւորել միով աւելի քան Լ ամ, յաջորդեաց զպետութիւնն Փիլիպպոս, որ երեսուն ամս ընդ երեքին Թագաւորեաց. և եթող Աերոպայ զՀարստութիւնն. Ի սորա տիրել ամս ի. պայազատեաց զթագաւորութիւնն Ալկետաս. որ ժը ամ Հարստացաւ. և եթող Ամինտայ զՀարստութիւնն. Ի սորա Թագաւորել ի ամ ընդ ժին, յաջորդեաց զպետութիւնն Աղեքսանդրոս, որ կալաւ ամս ժդ. Յետ նորա Թագաւորեաց Պերդիկկաս ամս ժբ. Արքեղաւոս ամս ժէ. Աէրոպոս ամս Զ. Յետ որոյ Պաւսանիաս տիրեաց տարի մի. Պտղոմէոս ամս գ. Յետ սորա Պերդիկկաս 'ի ե ամ. Փիլիպպոս 'ի ի և դ ամ. Աղեքսանդրոս՝ (որ) ընդ պարսիկս Ճակատեալ էր, աւելի քան 'ի ժբ ամ.

Զմակեդոնացւոցն Թագաւորութեանն ազգն այսու զոյգ օրինակի՝ Հաւատարիմք 'ի պատմագրաց 'ի Հե-

In cujus principatum filius ejus Coenus [1] nominatus, successit, et dominatus est annis XXVIII. Post eum regnavit Tyrimmus annis XLIII. Perdiccas, annis XII. Hic regnum suum adaugere voluit, ac (propterea) Delphum misit «.

Et post pauca verba iisdem addit, dicens » Perdiccas annis regnavit XXVII. imperiumque Argeo reliquit. Huic uno supra XXX. annos regnanti, Philippus in imperio suffectus est; qui annos triginta tres regnavit, dynastiamque Aeropae dimisit. Is vero cum annis XX. dominasset, regni successionem excipit Alcetas, qui annis XVIII. dynastiam exercuit; dimisitque dynastiam Amyntae. Regnante eo annis XX. supra XI. suffectus in imperio est Alexander, qui annos tenuit XLIV. Post hunc regnavit Perdiccas annis XXII. Archelaus annis XVII. Aeorpus annis VI. Post quem Pausanias anno uno dominatus est. Ptolemaeus annis III. Post eum Perdiccas annis V. Philippus annis XXIV. Alexander, contra Persas bellum movens [2], annis plusquam XII «.

» Macedonici Regni generationem hoc quidem pacto Historici fideles ad Herculem referunt [3]. A Carano,

1 Vulgo legitur apud Gr. auctores Κοῖνος, per diphthongum Coenus; noster hic habuit ut trisyllabum Κόϊνος, Coenus.

2 Ita in Lat. interpretatione exprimendum voluimus, quasi subaudiendum sit in lectione Arm. որ post nomen Աղեքսանդրոս, sejungendumque subsequens membrum աւելի քան ժբ ամ. Aliter alius omnino sensus esset, velut si Alexander per XII. annos bellum gessexit cum Persis; quum aliunde certissimum sit annos XII. pro toto imperii intervallo sumendos, ut etiam sequens laterculum confirmabit.

3 Adeo proximè accedit Syncellus, p. 209. ad praesentem lectionem, ut quodammodo supplendum esse hunc locum suadeat. Quum enim Diodorus, vel ex eo Eusebius dixerit Macedonicum regnum juxta fideles auctores ab Hercule descendisse, addens autem *hoc quidem pacto*,

թագաւորեալ Հանենն. Ի կարգաւորաց՝ որ զա-ռաջինն միապետութեամբ կալաւ զմակեդո-նացւոց հարստութիւնն, մինչեւ զա-ղեքսանդրոս՝ որ զասիացւոց աշխարհն նուաճեաց, հաշուին թագաւորք քսան եւ չորք. թուականք ամք ՆԾԳ.

qui primus monarchico more tenuit Macedonum Dynastiam: usque ad Alexandrum, qui Asiam subegit, vigintiquatuor reges recensentur; annique ccccliii.

Են սոքա մի ըստ միոջէ այսոքիկ.

Sunt autem singuli isti.

Ա.	Կարանոս թագաւորեաց	ամս	Լ.	I.	Caranus regnavit	annis	XXX.
Բ.	Կոյինոս.	ամս	ԻԸ.	II.	Coenus.	ann.	XXVIII.
Գ.	Տիրիմմաս.	ամս	ԽԳ.	III.	Tyrimmas.	ann.	XLIII.
Դ.	Պերդիկկաս.	ամս	ԽԸ.	IV.	Perdiccas.	ann.	XLVIII.
Ե.	Արգէոս.	ամս	ԼԸ.	V.	Argeus.	ann.	XXXVIII.
Զ.	Փիլիպպոս.	ամս	ԼԳ.	VI.	Philippus.	ann.	XXXIII.
Է.	Աերոպաս.	ամս	Ի.	VII.	Ajeropas.	ann.	XX.
Ը.	Ալկետաս.	ամս	ԺԸ.	VIII.	Alcetas.	ann.	XVIII.
	Առ սովաւ Կիւրոս պարսից թագաւորեաց.				Hujus aetate Cyrus in Persas regnavit.		
Թ.	Ամինտաս.	ամս	ԽԲ.	IX.	Amyntas.	ann.	XLII.
Ժ.	Աղեքսանդրոս.	ամս	ԽԴ.	X.	Alexander.	ann.	XLIV.
ԺԱ.	Պերդիկկաս.	ամս	ԻԳ.	XI.	Perdiccas.	ann.	XXIII.
ԺԲ.	Արքեղաւոս.	ամս	ԻԴ.	XII.	Archelaus.	ann.	XXIV.
ԺԳ.	Որեստէս.	ամս	Գ.	XIII.	Orestes.	ann.	III.
ԺԴ.	Արքեղաւոս.	ամս	Դ.	XIV.	Archelaus.	ann.	IV.
ԺԵ.	Ամինտաս.	ամ	Ա.	XV.	Amyntas.	anno	I.
ԺԶ.	Պաւսանիաս.	ամ	Ա.	XVI.	Pausanias.	anno	I.
ԺԷ.	Ամինտաս.	ամս	Զ.	XVII.	Amyntas.	ann.	VI.

vel in hunc modum, nihil subjungat, Syncellus ipse integre rem loco citato exhibet, ὥστε ὁ Κάρανος ἀπὸ μὲν Ἡρακλέους ια. ἦν, ἀπὸ δὲ Τημένου τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἡρακλειδῶν κατελθόντος εἰς Πελοπόννησον, ἕβδομος. γενεαλογοῦσι δ' αὐτὸν (adverte bene) οὕτως, ὥς φασιν ὁ Διόδωρος, οἱ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, ὧν εἷς καὶ Θεόπομπος. Κάρανος Φείδωνος, τοῦ Ἀριστοδαμίδου, τοῦ Μέροπος, τοῦ Θεστίου, τοῦ Κισσίου, τοῦ Τημένου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέους. ἔνιοι δὲ ἄλλως, φασί, γενεαλογοῦσι φάσκοντες εἶναι Κάρανον Ποίαντος, τοῦ Κροίσου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Εὐρυβιάδα, τοῦ Τημένου, ὃς καὶ κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον. Haec inquam fortasse aliquatenus subaudienda sunt etiam in lectione nostra; sed nihil certi statuere possumus, cum Syncellus ex diversis auctoribus connectit quae dicit, ita ut difficile sit secernere id quod ad solum Diodorum spectat. Qui Diodorum vulgarunt, persuasum haberent ut jam laudatus Syncelli locus admitteretur in Eclogen suum Tom. II. p. 637.

ԺԸ. Արգէոս.	ամս Բ.	xviii. Argeus.	ann.	ii.
ԺԹ. Ամինտաս.	ամս ԺԸ.	xix. Amyntas.	ann.	xviii.
Ի. Աղեքսանդրոս.	ամ Ա.	xx. Alexander.	anno	i.
ԻԱ. Պտղոմէոս Աղորիտացի.	ամս Գ.	xxi. Ptolemaeus Aloritanus.	ann.	iii.
ԻԲ. Պերդիկկաս.	ամս Զ.	xxii. Perdiccas.	ann.	vi.
ԻԳ. Փիլիպպոս.	ամս ԻԷ.	xxiii. Philippus.	ann.	xxvii.
ԻԴ. Աղեքսանդրոս Փիլիպպեան.	ամս ԺԲ.	xxiv. Alexander Philippi (filius),	ann.	xii.

Պորփիւրի՝ որ առ մեօք հակառակ մեզ իմաստասէր էր.

Porphyrii, qui aetate nostra contra nos Philosophus erat [1].

Յետ Աղեքսանդրի Փիլիպպեայ՝ մակեդոնացւոց թագաւորեցին սոքա.

„Post Alexandrum Philippi (filium), in Macedones regnarunt iidem,

(Anonymus apud Scaligerum pag. 62.)

(Ἡ Μακεδονικὴ βασιλεία ἀπὸ τοῦ) Πορφυρίου τοῦ καθ᾽ ἡμῶν φιλοσόφου.

Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Μακεδόνων ἐβασίλευσαν οἵ-

1 Iterum feliciter transcripsit Anonymus Graecus certum Porphyrii textum ex Eusebio; Anonymus, inquam, saepe laudatus, cujus scripta ab Isaaco Casaubono sibi tradita inseruit Scaliger inter excerpta Eusebiana p. 62. statim post alia Porphyrii commentaria, post nempe Syncelli verba sub titulo Dexippi recitata, easque tamquam ab Eusebio desumpta: ut ergo ibi Scaliger laboravit, ita hic optime meruit. Porro advertas velim Anonymi inscriptionem ex Eusebio desumptam, sed de industria aliquantulum mutuatam. Eusebius enim dixerat: Πορφυρίου τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς καθ᾽ ἡμῶν φιλοσόφου. Anonymus autem ita rem interpolavit: Ἡ Μακεδονικὴ βασιλεία ἀπὸ τοῦ Πορφυρίου τοῦ καθ᾽ ἡμῶν φιλοσόφου, ubi praeter voces a se additas, consulto omisit illas καθ᾽ ἡμᾶς, sc. aetate nostra, ne falsò se Porphyrio aequalem faceret, ut revera Eusebius se aequalem Porphyrio dicere potuit. Quod autem valeat auctor noster passim hisce notis citare nomen Porphyrii, satis notum est iis, qui prae manibus haberent ejus scripta, maxime Praep. Evang. ubi Lib. 1. cap. 9. p. 31. A. ita eum auctorem profert: μέμνηται τούτων ὁ καθ᾽ ἡμᾶς τὴν καθ᾽ ἡμῶν πεποιημένος συσκευήν, ἐν τετάρτῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὑποθέσεως, etc. sicut et Lib. v. c. 1. p. 179. D. dicens, καὶ αὐτὸς ὁ καθ᾽ ἡμᾶς τῶν δαιμόνων προήγορος, ἐν τῇ καθ᾽ ἡμῶν συσκευῇ, etc. Nota interim, sequentia magna ex parte, nunc ad sensum, nunc ad verbum usurpavisse etiam Syncellum p. 269. ita ut qui conferat ejus dicta cum nostra lectione, non parum lucis acquirat. Noluimus integre totum locum hic describere, ne longiores simus in excerptis, ut pote qui textum habemus; quae tamen iterum integrè Scaliger iteravit tamquam Dexippi verba ab Eusebio citata: cumque videret non pauca discrepare inter se, variis adnotationibus suam conjecturam declaravit; videant qui velint, adeat. Scal. p. 420. et sequentibus.

մինչ (այս) Մակեդոնացւոց եւ Եղլադացւոց. Մակեդոնացւոց իշխանութեանն մինչեւ ՚ի Հռոմայեցւոցն վախճան առնլոյ՝ յառաջանեկեցաւ այսու ձեւօրինակի.

Արիդէոս Փիլիպպեայ եւ Փիլիննեայ Թեսաղացւոյ, զոր Մակեդոնացիքն առ գութ Փիլիպպոսեան ազգին Փիլիպպոս անուանեցին, եւ կացուցին թագաւոր յետ Աղեքսանդրի. Թէպէտեւ յայլմէ կնոջէ էր, եւ անմիտ զայրն գիտէին. յաջորդէ իշխանութեան նորա՝ որպէս ասացաքն իսկ՝ ՚ի հարիւրորդ չորեքտասաներորդ ողոմպիադին յերկրորդում ամին. Համարին նմա ամս Է. քանզի եկեաց առ այնու՝ մինչեւ ցհարիւրորդ հնգետասաներորդ ողոմպիադին չորրորդ ամին.

Եւ եթող Աղեքսանդրոս որդիս զՀերակղէս ՚ի Փառսինեայ դստերէ Փառնաբազեայ. եւ զԱղեքսանդրոս յՌոքսանեայ դստերէ Ոքսիարտեայ Բակտրացւոց թագաւորի. որ ՚ի մեռանելն Աղեքսանդրի Փիլիպպեայ իսկ

qui in Macedonia[1] et Graecia. Macedonum itaque imperium usquedum a Romanis deletum fuit, hoc pacto perduravit ».

» Aridaeus Philippi et Philennae Thessalae (filius), quem Macedones ob affectum erga Philippi genus Philippum nuncuparunt, regemque post Alexandrum constituerunt, quamquam ex alia uxore (procreatum), stolidumque virum esse scirent: successit in ejusdem (Alexandri) imperio, ut diximus centesimae decimae quartae Olympiadis anno secundo. Computantur autem ei anni VII. etenim postea vixit usque ad centesimae decimae quintae Olympiadis annum quartum ».

» Reliquerat autem Alexander filios, Herculem (nimirum) ex Pharsina Pharanabazi filia, et Alexandrum ex Roxane filia Oxyartis Regis Bactrianorum, qui circa mortem Alexandri (filii) Philippi proxime in regno

δὲ τῆς Μακεδονίας, καὶ Ἑλλάδος. Ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχὴ, ἄχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταλύσεως, τοῦτον διήρκεσε τὸν τρόπον.

Ἀριδαῖος ὁ Φιλίππου καὶ Φιλίννης τῆς Θετταλῆς, ὃν οἱ Μακεδόνες πόθῳ τοῦ Φιλίππου γένους Φίλιππον προσαγορεύσαντες βασιλέα ἀνέδειξαν μετ' Ἀλέξανδρον, καίπερ ἐξ ἑταίρας γεγονότα, ἢ ἄφρονα συνειδότες εἶναι, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἔφαμεν, Ὀλυμπιάδος τῆς ριδ'. ἔτει δευτέρῳ. λογίζεται δὲ αὐτῷ ἔτη ζ'. ἐπέζησε γὰρ ἄχρι ἑκατοστῆς πεντεκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου.

Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλέα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναβάζου, Ἀλέξανδρόν τε ἐκ Ῥωξάνης τῆς Ὀξυάρτου τοῦ Βάκτρων βασιλέως. Ἀριδαῖον μὲν οὖν Ὀλυμπιὰς ἔκτεινεν ἡ μήτηρ Ἀλε-

1 Legendum in Armeno [illegible], ut certa eliciatur sententia ad vestigium Gr. lectionis; quasi diceretur, *Macedonum reges fuerunt hi, qui Macedoniae ac Graeciae simul potiti sunt*. Sed videtur Interp. Arm. Hellenismum imitatus, ideoque τὸ [illegible] pro τῆς Ἑλλάδος usurpasse.

և ինքն 'ի թագաւորութեանն ծնաւ ։ Զարիդէոս ողոմպիաս սպան մայրն աղեքսանդրի ։ Իսկ զնա տիրելով մակեդոնացւոց , և զերկուս որդիսն աղեքսանդրի՝ կասանդրոս անտիպատրեայ սպանանէ ։ Զմին ինքն իսկ սպան . և զմիւսն՝ որ 'ի փառսինեայն էր , պաւղիսպերքոնեայ հրամայելով սպանանել ։ Իսկ զողոմպիաս և անթաղ իսկ ընդ վայր ընկենոյ . և զինքնին զանձն մակեդոնացւոց թագաւոր ։ Իսկ այսուհետև 'ի սմանէ և յայլոց նախարարացն իւրաքանչիւր ոք թագաւորէր ։ 'Ի բառնալ ազգին աղեքսանդրի՝ առնու կին զթեսաղոնիկէ փիլիպպեայ, թագաւորեալ առաւել եկեաց ամս ԺԹ . և ծիւրական ցաւոց ըերեալ վախճանեցաւ ։ Սորա ժամանակք համարին , և 'ի սոյն դրուի և ամն՝ զոր կալաւ յետ արիդեայ ողոմպիաս , 'ի Ճորդին և 'ի վեշտասաներորդին ողոմպիադին առաջնոյ ամին՝ մինչև 'ի Ճորդ Ի երորդ ողոմպիադին երրորդ ամին ։

Զսա յաջորդեցին իւր որդիքն՝ փիլիպպոս և աղեքսանդրոս և անտիպատրոս . որք ամս Գ , և ամիսս Զ թա-

natus est. Aridaeum Olympias Alexandri mater interfecit. Illum autem Macedonibus imperantem, et duos Alexandri filios occidit Cassander Antipatris (filius). Unum ipse quidem interfecit, alterum vero, qui ex Pharsina erat, Polyspercho mandavit ut interficeret. Olympiadem vero insepultam projecit: ac se ipsum Macedonum regem confirmavit. Atque in posterum ab isto (initio facto), et unusquisque caeterorum Satraparum regnabat. Sublata Alexandri stirpe [1], Thessalonicam Philippi (regis filiam) uxorem duxit; regnans autem adhuc supervixit annis XIX. et tabido morbo confectus, obiit. Hujus (regni) tempora, inter quae computatur etiam annus, quo post Aridaeum Olympias tenuit, recensentur, a centesimae, et decimae sextae Olympiadis anno primo, usque ad c. et xx. Olympiadis annum tertium «.

» Hunc exceperunt ejus filii Philippus et Alexander [2] et Antipater; qui III. annis, et mensibus VI. post patrem

ξάνδρου. αὐτὸν δὲ, καὶ τοὺς δύο παῖδας Ἀλεξάνδρου Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου ἀναιρεῖ, τὸν μὲν αὐτὸς φονεύσας, τὸν δὲ Μαρσίνης Πολυσπέρχοντα πείσας, Ὀλυμπιάδα δὲ καὶ ἄταφον ἐκρίψας, ἀνεῖπεν ἑαυτὸν Μακεδόνων βασιλέα. καὶ ἀπὸ τοῦδε καὶ τῶν ἄλλων Σατραπῶν ἕκαστος ἐβασίλευσε, τῆς Ἀλεξάνδρου γενεᾶς διεφθαρμένης. Γήμας δὲ Θεσσαλονίκην τὴν Φιλίππου, βασιλεύων ἐπιβίω ἔτη ιθ'. καὶ φθινάδι νόσῳ ἐπιπόνῳ διελύθη (. . .)

Τοῦτον διαδέχονται οἱ παῖδες, Φίλιππος, (...) καὶ Ἀντίπατρος,

1 In Gr. hoc membrum orationis anteriori conjungitur periodo, hoc pacto: » unusquisque regnabat sublata Alexandri stirpe «. Sequentia vero de integro sic incipiunt: » Uxorem vero ducens, etc«. Quod si rectius judicetur, potest etiam nostra lectio similiter disponi variatione interpunctionis.

2 Excidit a lectione Gr. nomen Ἀλέξανδρος; quod novit etiam Syncellus, cum similia repeteret locis supra citatis.

թագաւորեցին յետ նորա. Նախ Փիլի-
պպոս, և յԵղատիա մեռանէր. Իսկ Անտիպատրոս՝ գործակցեալ ա-
ղեքսանդրի մանկանն լինել՝ սպանա-
նէր զմայրն Թեսաղոնիկէ. և փա-
խուցեալ առ Լիւսիմաքոս անկա-
նէր. և զմի 'ի դստերաց նորա կին
առնելով՝ նոյն ձև սպանանի 'ի Լիւ-
սիմաքոսէ մեռանէր.

Իսկ Աղեքսանդրոս առնէր կին զԼի-
սանդրա զդստերն Պտղոմէի. 'ի վերայ եղ-
բաւրն կրտսերոյ եղբօրն 'ի մարտ պա-
տերազմի, զօրավիգն օգնականու-
թեան զԴեմետրիոս անտիպատրեան
կոչէր, որոյ անուն յորջորջեալ էր
պաշարիչ. սպանանէր 'ի նմանէ. և
ինքն Մակեդոնացւոց Դեմետրիոս.
Իսկ որդւոցն Կասանդրեայ համարին
ամք իշխանութեան 'ի չորրորդէ ամե-
Ճ որդի և քսաներորդի ողոմպիադին,
մինչև 'ց Ճ. որդ. ի երրորդ և երրորդ.

regnaverunt. Primo quidem Philippus, qui in Elatia moritur. Antipater autem, Alexandri pueri (ut regnaret) manum adhibentem [1] matrem Thessalonicam interfecit, ac fugitivus apud Lysimachum se recepit; et quandam ex ejus filiabus uxorem ducens, eodem (tamen) modo a Lysimacho perimitur ».

« Alexander autem Lysandram Ptolemaei (filiam) uxorem duxit; adversum vero juniorem fratrem [2] ad bellum profectus, cum Demetrium Antipatri (filium) in subsidium auxilii vocasset, cujus nomen superadditum Obsessor [3] erat, ab ipso (Demetrio) occisus est; atque adeo Macedonum Demetrius ipse potitur. Filiorum autem Cassandri imperii anni computantur ab anno quarto c. et vigesimae Olympiadis, usque ad cxx. et ter-

οἵτινες ἔτη τρία, καὶ μῆνας ς'. ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν πατέρα, πρῶτος μὲν Φίλιππος καὶ ἐν Ἐλατείᾳ ἀποθνήσκει. Ἀντίπατρος δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ παιδὶ συμπράττουσαν ἀνελὼν τὴν μητέρα Θεσσαλονίκην εἰς Λυσίμαχον ἔφυγε, καὶ τῶν ἐκείνου θυγατέρων γήμας τινὰ ὁμοίως ἀνῃρέθη πρὸς αὐτοῦ Λυσιμάχου.

Ἀλέξανδρος δὲ γαμεῖ μὲν Λυσάνδραν τὴν τοῦ Πτολεμαίου. πρός τε τὸν νεώτερον (Πτολεμαῖον) ἀδελφὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεῖται Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου, ὅτῳ πολιορκητὴς ἦν ἐπώνυμον, ἀναιρεῖταί τε ὑπ' αὐτοῦ. καὶ Μακεδόσιν αὐτὸς ἄρχει Δημήτριος. Τῶν οὖν παίδων Κασάνδρου τῆς ἀρχῆς ἔτη λογίζονται ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ... (ἄχρι) τοῦ τρίτου ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πρώτης Ὀλυμ-

1 Arbitramur librarii incuria intercidisse praepositionem զ. ante vocem գործակցեալ: quo posito, ad matrem ipsam spectat vox illa; atque adeo eundem sensum praefert, quem exposuimus congruenter lectioni Gr. Anon. et Sync. aliter illa vox գործակցեալ in nominativo pertineret ad Antipatrum, ut qui opem tulerit fratri suo, quae sane nova alienaque esset sententia.

2 Ubi in Gr. *Ptolemaeum* legimus, intelligimusque quartum extitisse Cassandri filium eo nomine appellatum, nullum occurit in Arm. nomen. Hinc probatur lectio Sync. ferens *Antipatrum*, qui in anterioribus nominatus fuit.

3 Idenim sonat Gr. vox πολιορκητὴς, haud secus ac Arm. պաշարիչ. Interp. noster, nunc unam, nunc alteram usurpat; sicut etiam alteridem utramque.

[illegible]

[illegible]

tiae Olympiadis annum primum[1] (Deinde) Pyrrhus eum (imperio) deturbat, rex nimirum Epiri, vicesimus tertius ab Achille filio Thetidis; perinde ac si ad ipsum utique post Philippi familiam imperium propter Olympiadem Alexandri matrem pertineret: nam et ipsa mater (Alexandri) ex Pyrrho filio Neoptolemi orta erat. Mensibus autem septem, c. vicesimae tertiae Olympiadis anno secundo, Macedonibus imperat. Octavo autem (mense) Lysimachus filius Agathoclis ei suffectus est, qui Thessalus erat ex Cranone, atque Alexandri Satelles. Interim vero in Thracia et Chersoneso nondum regnabat: sed ad vicinam et finitimam Macedoniam, ut regnum caperet, accelerans profectus est «.

» (Hic) ab Arsinoe uxore sua invitatus, Agathoclem filium suum vita spoliavit; et regnavit a cxxiii. Olympiadis anno secundo, mense quinto,

πιάδος. Δημήτριον (juxta Arm. Αὐτὸν) δὲ ἓξ ἔτη βασιλεύσαντα Μακεδονίας Πύῤῥος ἐκβάλλει τῆς Ἠπείρου βασιλεὺς, τρίτος καὶ εἰκοστὸς ἀπ' Ἀχιλλέως τοῦ Θέτιδος ὢν, ὡς ἂν αὐτῷ προσηκούσης τῆς ἀρχῆς μετὰ τὸ Φιλίππου γένος διὰ Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα, κἀκείνην ἐκ Πύῤῥου τοῦ Νεοπτολέμου γενομένην. ἑπτὰ δὲ μῆνας ἄρχει Μακεδόνων (. . .) τῷ δὲ ὀγδόῳ τοῦτον Λυσίμαχος διαδέχεται ὁ Ἀγαθοκλέους, Θετταλὸς ὢν ἐκ Κραννῶνος, καὶ Ἀλεξάνδρου γεγονὼς δορυφόρος, Θρᾴκης δὲ πότε (Arm. οὐδέπω) καὶ Χεῤῥονήσου βασιλεύων, εἰς γείτονα καὶ ὅμορον τὴν Μακεδονίαν ἐπιδραμὼν διεδέξατο.

Οὗτος Ἀρσινόῃ πεισθεὶς τῇ γυναικὶ, Ἀγαθοκλέα τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἦρε. βασιλεύει δὲ Μακεδονίας ἔτη ε΄. καὶ μῆνας ϛ΄. ἡττᾶται δὲ

1 Ut anterioris periochae defectum Gr. ex Arm. mutuari debemus in supplendis vocibus εἰκοστῆς Ὀλυμπιάδος ἄχρι, ita interim facere videtur ad declarandum codicem nostrum; suadet enim pro [illegible] legendum [illegible] i. e. » usque ad tertium annum c. vicesimae primae Olympiadis. Post annos sex Pyrrhus, etc «.

[illegible]

[illegible]

usque ad cxxiv. Olympiadis annum tertium, qui efficiuntur anni v. et menses vi. Demum vero in congressu certaminis cum Seleuco Asiae rege, qui Nicanor cognominatus erat, in campo Corae devictus, (è vita excessit). Illico post victoriam, qua Seleucus praevaluit, Ptolemaeus Lagi et Eurydices filiae Antipatri filius, qui Ceraunus, id est Ira (fulminis instar) vocabatur, eum ipsum erga se beneficum (Seleucum), qui sibi in fuga auxilio fuerat, interfecit; et ipse Macedonibus dominatus est: quum vero adversum Galatas praelium committeret, occisus est, cum anno (uno) et mensibus quinque regnasset; quasi vero computetur tempus regni ejus ab anno quarto cxxiv. Olympiadis usque ad quintum mensem anni primi cxxv. Olympiadis«.

»Ptolemaeo autem frater ejus Meleager successit [a], quem illico Macedones tamquam indignum habitum, ab imperio expulerunt, cum tenuisset

ἐν τῇ περὶ Κόρου πεδίον μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα, ὅτῳ Νικάτωρ ἐπίκλησις ἦν, ὅτε καὶ τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεται. Εὐθὺς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ Σέλευκον Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης παῖς τῆς Ἀντιπάτρου, ᾧ Κεραυνὸς ἐπίκλησις ἦν, εὐεργέτην τε ὄντα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ φυγῆς ὑποδεξάμενον ἀνελών, ἦρξεν αὐτὸς Μακεδόσιν, ὅσπερ Γαλάταις πολεμῶν ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε...

Τὸν δὲ Πτολεμαῖον Μελέαγρος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο. Μακεδόνες δ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς εὐθὺς ἐκβάλλουσιν ἄρξαντα δύο μῆνας ὡς ἀνάξιον φανέντα. καὶ ἀντ' αὐτοῦ ποιοῦνται βασιλέα Ἀντίπατρον ἀ-

a Iterum haec excerpsit Sync. p. 215. D. usque ad 216. C. quamvis magis ad sensum, quam ad verbum: expedit, ut studiosi lectores conferant.

կրկին զանապարհան ինչ երեւեալ։ Եւ ընդ նորա առնէին թագաւոր զԱնտիպատրոս եղբօրորդի Կասանդրի եւ որդի Փիլիպպեայ՝ առ չգոյն արքունական ազգին։ Զնորա տիրեալ աւուրս ԽԵ, Սոսթենէս ոմն փախստական առնէր զնա, որպէս թէ չիցէ բաւական զօրավարութեան, վասն նորա զաղատացւոյ այնորիկ պատերազմաւ եկեալ ՚ի վերայ հասեալ։ Եւ զնա Մակեդոնացիք Տարեւոր կոչեցին. քանզի այնչափ ժամանակս տարեւոր հողմք շնչեն։ Իսկ Սոսթենէս եւ զԲրեննոս հալածեաց. եւ զամենայն զիրս զերկեամ թագաւորութեան վարեալ մեռանէր. եւ ընկալան անիշխանութիւն Մակեդոնացիք, վասն որոյ լինէր անտի պատրեայ եւ Պտղոմէի եւ Արիդեայ՝ յանձնանձնիլ գործ իրացն. բայց բացարձակ եւ ոչ մի ուրուք առնել։ Եւ

mensibus II. Et in ejus loco Antipatrum Cassandri ex fratre nepotem, et Philippi filium, ob regii generis defectum regem crearunt. Illum diebus XLV. potitum Sosthenes quidam[1] ut imparem militiae magisterio in fugam egit, dum Brennus Galata ejusmodi bello imminens supervenit. Ipsum vero Macedones Annuum vocarunt; tanto enim tempore annui venti[2] flant. Sosthenes autem Brennum quoque pepulit, et totius negotii (regni) administrationem biennio peragens, mortuus est; et Macedones Anarchiam passi sunt: propterea[3] (quod) Antipatrum et Ptolemaeum, atque Aridaeum rerum (publicarum) administratores fuisse contigit, omnino tamen neminem tenuisse. At a Ptolemaeis[4] usque ad finem Anarchiae,

διλφιδοῦν μὲν ὄντα Κασσάνδρου, υἱὸν δὲ Φιλίππου κατ' ἀπερίαν γένους βασιλικοῦ. πέντε δ' αὐτὸν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἄρχοντα Σωσθένης τις (τῶν δημοτικῶν) ἐξελαύνει ὡς ἀδύνατον στρατηγεῖν, Βρέννου τοῦ Γαλάτου ἐπιόντος τοσούτου πολεμίου. Καὶ αὐτὸν οἱ Μακεδόνες Ἐτησίαν ἐκάλεσαν, ὅτι χρόνῳ τοσῷδε οἱ ἐτησίαι πνέουσι. Σωσθένης δὲ Βρέννον ἐξελάσας, καὶ ὅλων δύο ἐτῶν προστὰς τῶν πραγμάτων ἀποθνήσκει. καὶ γίνεται ἀναρχία Μακεδόσι, διὰ τὸ τοὺς περὶ Ἀντίπατρον, καὶ Πτολεμαῖον, καὶ Ἀριδαῖον ἀντιποιεῖσθαι μὲν τῶν πραγμάτων, ὁλοσχερῶς δὲ μηδένα προστῆναι. Ἀπὸ δὴ τοῦ Πτολεμαίου, ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἀναρχίας, τοῦτ' ἔστιν,

1 Anon. habet τις τῶν δημοτικῶν, unus ex plebejis, idem ferè Sync. loco citato, δημοτικός, privatus a Goaro decenter redditus; quae tamen vox desideratur in cod. nostro.

2 Ἐτησία, annuus, anniversarius, in plur. ἐτησίαι, dicuntur a Graecis venti, qui certis anni tempestatibus flare solent; qua dialecto utuntur etiam nonnulli Latinorum, dicentes Etesiae (venti), alii exprese, venti anniversarii. Interp. Arm. primo loco vocem ipsam reddens տարեւոր, secundo vel ipsum sensum exposuit, dicens տարեւոր հողմք.

3 Haec periodus in Gr. copulatur cum praecedenti, non ratione consequentiae, sed potius causae, ita ut pro propterea, legendum sit eo quod, sive propter sequentem rationem; nam tota subsequens periochе pendet a praepositione διά, ob, propter. Et quidem nostra quoque lectio suo gaudet sensu, sinceroque loquendi modo, tamen experti sumus non semel usurpari ab Interp. Arm. τό վասն որոյ, pro վասն այնՙ զի, ceu քանզի.

4 ՚Ի պտղոմեանց, suadet legendum in Gr. ἀπὸ δὲ τῶν περὶ Πτολεμαῖον, vel eo sensu ac-

[illegible]

[illegible]

scilicet a cxx. quartae Olympiadis anno quarto usque ad cxx. sextam; ex quibus (ex his inquam, annis) Ptolemaeum Ceraunum [1] invenimus tenuisse annum et menses quinque, Meleagrum vero menses duos, et Antipatrum dies xlv. Sosthenemque biennium: reliquum autem tempus consumptum Anarchia reputatur «.

» Insidiante vero Antipatro rebus (publicis), Antigonus Demetrii Obsessoris, et Philae filiae Antipatri filius, administrator imperii effectus est, qui in Gonis Thessaliae demoratus, educatusque, Gonatas vocabatur; ipsique xliv. omnes omnino anni [2] adscribuntur: erat enim rex et jampridem, antequam Macedoniam obtinuisset, antea scilicet annis integris x. Rex ergo [3] renunciatus fuit (privatus) secundo anno cxxiii. Olympiadis: Ma-

ἀπὸ ρκδ'. Ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου, ἄχρι τῆς ρκϛ'. Πτολεμαίου μὲν τοῦ Κεραυνοῦ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε'. ἄρξαντος, Μελεάγρου δὲ μῆνας β'. Ἀντιπάτρου δὲ ἡμέρας μέ. Σωσθένους δὲ ἔτη β'. καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰς ἀναρχίαν λογισθέντος.

Τοῦ δ' Ἀντιπάτρου τοῖς πράγμασιν ἐπιβουλεύοντος, Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, καὶ Φίλας τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς υἱὸς μεταποιεῖται τῆς ἀρχῆς, ὃς ἐν Γόνοις τῆς Θετταλίας γενόμενός τε καὶ τραφεὶς Γονάτας ἐπικαλεῖτο. Λογίζεται δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ἔτη (τῆς βασιλείας) τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα. ἦν γὰρ

ipiendum alterum ἀπὸ ἓν τοῦ Πτολεμαίου, quasi a Ptolemaeanis, sive a Ptolemaeo cum sociis suis.

1 Hic quoque in Arm. pro Κεραυνοῦ, Fulminis, (quod cognomen fuit Ptolemaei,) legitur բարկութեան, Irae, aut acerbitatis; verum alibi semper etiam in Arm. ponitur vox Graeca Կերաւնոս, Ceraunus.

2 Gr. amplius fert ἔτη τῆς βασιλείας, anni regni, quod et in nostra lectione subauditur, vel potius subaudiendum est.

3 Sequentia iterum praetermisit Anon. in Gr. usque ad οὗτός ἐστιν, Hic est, Syncelli textu se vestigio aliquantum adhaerens, qui omnino in compendium haec redegit. Ubi obiter nota apud Sync. legi pro privato Antigoni regno, ἔτη ιβ'. βασιλεύσας, annis xii. regnans, mendose nempe repetita litera β, ex qua sequens vox incipit; alioquin tam Arm. quam Gr. apud Anonym. legerunt tantum ι'. seu δέκα. J. Z.

բոլորից Պտղոմեայեանցն. բայց Մակե-դոնացւոց՝ յառաջնում ամին Հարիւրերորդի Քսաներորդի վեցերորդի ողոմպիականին. Սա է որ զԵղլադացւոց աշխարհն առ ուժի ընդ ձեռամբ նուաճեաց. և կեցեալ ընդ ամենայն Ձ և երկու ամս. և վախճանեցաւ 'ի Հարիւրերորդի երեսներորդի Ե երորդի ողոմպիականին յառաջնում ամին.

Զսա փոխանակէ որդի նորին Դե-մետրիոս, որ համօրէն լինի զամե-նայն Լիբէաստանն առ, և կալաւ զԿիւ-րենէ. և բնաւ զամենայն ինչ հօրն' 'ի միահեծան իշխանութիւն նուա-ճեաց. և տիրեաց ամս Ժ. և առաջ կին զանն 'ի գերելոց. և անուն զնէր ոսկեակ. Փիլիպպոս յայսմ կնոջէ ու-նէր որդի, զայն' որ զառաջինն ետ ճակատ ընդ Հռոմայեցիս. և չարեաց պատճառ եղև Մակեդոնացւոց. Իսկ զՓիլիպպոս այսուհետև, որք մնա-ցեալ՝ փոքրիկ ստանձնեալ խնամակալութեամ-բն յայնժ թագաւորութեանն, ո.

cedonum vero (xcx) anno primo cxxvi. Olympiadis. Hic est, qui Graeciam per vim sibi subjectam fecit; vixitque lxxxii. omnino annis; Olympiadis autem cxxxv. anno primo mortuus est«.

» Cui filius ejus Demetrius successit, quin etiam universam Libyam cepit, et Cyrenem obtinuit; quaeque erant Patris cuncta recuperans, ea in monarchicam potestatem redegit, dominatusque est annis x: quandam autem ex captivis uxorem duxit, quam appellavit Aureolam [1]: Philippum itaque ex ea uxore filium habuit; illum inquam, qui primum cum Romanis bellum gessit, malorumque Macedonibus in causa fuit. Philippum itaque, qui pupillus remansit, procurabat protectoris more [2] quidam regio

βασιλεὺς καὶ πρὶν τῆς Μακεδονίας κρατῆσαι, ὅλοις ἔτεσι δέκα πρότερον. (...) Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐγκρατῶς χειρωσάμενος, καὶ βιοῖ μὲν τὰ πάντα ἔτη τρία καὶ ὀγδοήκοντα. τελευτᾷ δὲ τῆς ρλέ. Ὀλυμπιάδος ἔτει πρώτῳ.

Ὃν διαδέχεται υἱὸς Δημήτριος, ὃς καὶ πᾶσαν τὴν Λιβύην ἔλαβε, Κυρήνης τε ἐκράτησε, (...) καὶ κατέσχεν ἐτῶν δέκα. Γήμας δέ τινα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ Χρυσίδα προσειπὼν, Φίλιππον ἐξ αὐτῆς ἴσχει τὸν πρῶτον πολεμήσαντα Ῥωμαίοις, καὶ κακῶν αἴτιον Μακεδόσι γενόμενον. Φίλιππον μὲν οὖν ὀρφανευόμενον ἐπιτρόπευσεν Ἀντίγονος ἕτερος ἐκ τοῦ βασιλείου γένους, ᾧ Φοῦσκος ἐπώνυμον ἦν. δίκαιον δὲ Φοῦσκον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐρῶντες (οἱ Μακεδόνες) ἐστή-

1 Gr. nomen χρυσίδα exposuit Interp. Arm. accurate per vocem ոսկեակ: siquidem utraque Auream, aureolam, vel aurei coloris sonat.

2 Ubi Gr. nunc habet ἐπιτρόπευσεν Ἀντίγονος ἕτερος, sc. procurabat Antigonus alter, in apographo nostro fuit certo certius separatim ἀντὶ γονέως, sc. vice parentis, seu parentis loco, atque eo sensu usurpatum ab Interprete nostro ex խնամակալութեամբ, sicut et alibi penitus pro ἐπιτροπή, id est curatio, tutela. Quod si dicatur hic quoque pro unico verbo ἐπιτρόπευσε reposita esse gemina vocabula փոխանորդաբար խնամակալութեամբ, certum etiam est Antigoni nomen defuisse; quod tamen inferius supponitur

բուն փուսկոս եր անուն յորջորջեալ նայ. Արդ տեսեալ զարդար մատակարարութեանն զփուսկոս արդարանալին, արքայ յին թագաւոր. և խօսեցան նմա կին զոսկեակն, և նա զորդիսն՝ որ եղեն յոսկեկայն՝ խնամացանէր. զի զիշխանութիւնն անխարդախ փիլիպպոսեայ պահեսցէ. յոր ած ինքն հասոյց, և մեռանէր.

Մեռանէր և Դեմետրիոս, որոյ անուանն յորջորջմանց գեղեցիկ կոչէր, ի Հարիւր երեսներորդի ողոմպիադին յերկրորդում ամին. Թագաւորութիւնն այնուհետև ի փիլիպոս հասանէր. որոյ մատակարար յառաջագոյն յիշատակեալն անտիգոնոս էր. վախճանեցաւ ի Հարիւր երեսներորդի իններորդի ողոմպիադին ի չորրորդում ամին. ընդ մատակարարութեանն զերկոտասան ամս. և եկեաց ընդ ամենայն ամս խը. Իսկ փիլիպպոս առանց մատակարարի ի Հարիւրորդէ քառասներորդէ ողոմպիադէ

genere, cognomento Physcus. Quum vero justum in procuratione Physcum vidissent, regem eum crearunt; uxoremque ipsi Aureolam desponderunt: ipse vero filios, qui ex Aureola nati fuerunt, vix educabat, ut imperium sine perfidia Philippo conservaret, ad quod quidem (eum) deduxit, et (ipse) mortuus est [1].

»Obiit etiam Demetrius cognomento Pulcher, anno c. tricesimae Olympiadis secundo. Regnum deinceps ad Philippum pervenit, cujus Procurator ac tutor antea memoratus Antigonus erat, (qui) centesimae tricesimae nonae Olympiadis anno quarto defunctus est, in procuratoris munere annos agens duodecim: omnino autem vixit annos XLII. Philippus vero sine Procuratore coepit regnare, a centesima quadragesima Olympiade; regnavitque annis integris XLII: secundo autem anno centesimae [2] quinqua-

σατο βασιλεύειν, καὶ τὴν Χρυσηΐδα αὐτῷ ἥρμοσαν. ὁ δὲ παίδων γενομένων ἐκ τῆς Χρυσηΐδος οὐκ ἀνεθρέψατο, τὴν ἀρχὴν τῷ Φιλίππῳ παρασώζων, ᾧ δὴ καὶ παρέδωκεν ἀποθνήσκων.

(...) ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἔτη ιβ'. ζήσας δὲ πάντα ἔτη μβ'. ὁ δὲ τοῦ Δημητρίου υἱὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες καλὸν ἐπωνόμαζον, χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ'. Ολυμπιάδος ἄρχειν ἤρξατο. καὶ ἐβασίλευ-

quasi hic memoratum. Deest etiam οἱ Μακεδόνες in nostra lectione, quod facile subauditur.

1 Hic omnino mancus atque praeposterus invenitur Gr. textus; sic itaque digeres et supplebis ad normam Eusebii nostri, ᾧ δὴ καὶ παρέδωκεν, καὶ ἀπέθνησκεν. Ἀποθνήσκει ὁ δὲ τοῦ Δημητρίου υἱὸς, (noster, καὶ Δημήτριος,) ὃν οἱ Μακεδόνες Καλὸν ἐπωνόμαζον (.... multa interim desunt, quibus haec subjungenda) ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἔτη ιβ'. ζήσας δὲ πάντα ἔτη μβ'. (Adjice, Φίλιππος δὲ) χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ'. Ολυμπιάδος etc. dehinc recte conveniunt sequentia. Alioquin, si eo modo, qui satis Scaligero fecit, conservabis Gr. lectionem, plane confusum et diversum elicies sensum, ita ut unius regis anni pro altero, et vicissim hujus gesta pro alterius gestis, idque haud integre, intelligantur.

2 Non aliter legitur in Gr. δευτέρῳ ἔτει τῆς ρνδ'. Ολυμπιάδος. Sed redundat ultimus numerus βλβ... δ'. ix. in utraque lectione. Mendum corrigit Scal. sed altero vitio, dicens, in adnot. 430. ad 65. 46. » Mendose. Legendum, ρμ'. Ολυμπιάδος α: ubi reponendum ρι'.

գէն, ինսուն ամբիծել. և թագաւորեաց
ըստ ամենայնի ամս ԽԲ. և վախճանի
Ներ յերկրորդ ամի Ողոմպի յիսներորդ.
գի (իններորդի) ողոմպիադին. կեցեալ
ըստ ամենայնի ամս ԿԸ.

Իսկ Պերսևս որդի Փիլիպպոսի
Դեմետրիոս զեղբայրն իւր սպանանէր.
և թագաւորէ ամս Ժ, և ամիսս ութ.
Զի յամի ՃԾԲ ողոմպիադին յիսներորդում
չորրորդ ամին Ղևկիպպոս և Ակիլիոս
ամին՝ զՄակեդոնացւոց և Պիդնացւոց զաւակս
զօրացեալ սպանանէին զկողմանս նո-
րին սաստիկ. Պերսևս 'ի Սամոթ-
րակէ անկանէր. փախստական. և
ապա կամաւորութեամբ իւր մատնէր զանձն
'ի ձեռս պատերազմողացն. Իսկ անտի
'ի յԱլբն փոխեալ կայր ընդ պահու
պահպանութեամբ. և յետ Ե ամի
վախճանէր. Մակեդոնացւոց իրքն առ
նովաւ վախճանեցան.

Իսկ յայնժամ զնոսա հռոմայեցիք
ինքնօրէնս թողեալ թողին. քանզի

gesimae (nonae) Olympiadis obiit; cum omnino vixisset annos LXVIII «.

» Verum Perseus filius Philippi (filii) Demetrii, fratrem suum interfecit [1], regnavitque annis X. et mensibus octo. Etenim centesimae quinquagesimae secundae Olympiadis anno quarto Leucippus et Acilius [2] Macedonum Pydaniae partes valide ceperunt. Perseus ergo in Samothracen fuga se recepit, ac deinde sponte quidem semetipsum [3] bellatorum manibus tradidit. Inde vero Albam translatus, sub custodia fuit, et post quinque annos obiit. Macedonum itaque res sub eo finem habuerunt «.

» Tunc autem Romani, ut illi suis legibus ad libitum [4] viverent, permi-

σεν ἔτεσιν ὅλοις δύο καὶ μ΄. τελευτᾷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς ρνθ΄. Ὀλυμπιάδος. ξη΄, τὰ ὅλα βιοὺς ἔτη.

Περσεὺς δὲ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δημητρίου τὸν ἀδελφὸν (ταῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διαβολαῖς) ἀποκτείνας, βασιλεύει ἔτεσι δέκα καὶ μησὶν ὀκτώ. ἐπὶ γὰρ τῆς ρνβ΄. Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους Λεύκιος Αἰμίλιος πρὸς τοὺς Μακεδόνας* περὶ τὴν Πύδναν εἷλε κατὰ κράτος. Περσεὺς δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην ἔφυγεν. εἶτα ἑκουσίως παρέδωκεν ἑαυτὸν (δέσμιον) τοῖς πολεμίοις, κἀκεῖθεν εἰς Ἄλβαν μετατεθεὶς, καὶ τηρούμενος, μετὰ πέντε ἔτη τελευτᾷ. Τὰ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τούτου κατελύθη.

Καὶ αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τότε αὐτονόμους ἀφῆκαν αἰδούμενοι δόξαν ἀ-

1 Amplius haec habentur in Gr. apud Anon. » insidiis erga patrem suum «.

2 Anon. absque conjunctione unum et idem facit duo nomina, eaque legit, *Leucius Aemilius*. Scaliger paulo inferius asteriscum notavit, eo quod obscurum vidit Gr. textum. Sed genuina lectio facile dijudicari potest per Eusebium nostrum.

3 Additur apud Anon. in Gr. *δέσμιον*, sc. *vinctum*, seu *ligatum*.

4 Gr. vox *αὐτονόμους* iisdem syllabis respondet Arm. ինքնօրէն adjective sumpta, quum utraque sonet, *suae legis*, *sui juris*, vel *propriis legibus*; sicut etiam in abstracto vox *αὐτονομία*, quae passim occurrit in sequentibus, exprimitur *libertas vivendi propriis legibus*. Verum

[illegible]

[illegible]

[illegible]

serunt; namque honorifice verebantur maxime decoratam gloriam, magnificamque potestatem Macedonum «.

» Anno vero decimonono, qui CLVII. Olympiadis anno tertio quadrat, Andriscus quidam semetipsum Persei filium falso appellavit, nomenque mutatum sibi adscivit Philippum, ideoque Pseudo-Philippus dictitabatur. Potitus est ergo is Macedonum, Thracibus subsidio sibi conciliatis. Quum vero anno uno tenuisset, acie victus fuga petiit in Thracas; ab ipsis (tamen) proditus, vinctus Romam missus est «.

» Romani (itaque) despectis Macedonibus, eo quod Pseudo-Philippo auxilio fuissent, tributarios eos effecerunt, anno quarto CLVII. Olympiadis. Efficiuntur autem post Alexandrum [1] Olympiades regni Macedonum, us-

γαθὴν, καὶ μέγεθος ἀρχῆς τῆς Μακεδόνων.

Ἔτει δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ ἐπὶ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος, εἰς ἔτος τρίτον, Ἀνδρίσκος τὶς υἱὸν ἑαυτὸν ψευσάμενος εἶναι Περσέως, καὶ Φίλιππον ἑαυτὸν μετονομάσας, παρ' ὃ καὶ Ψευδοφίλιππος ἐκαλεῖτο, κρατεῖ Μακεδονίας, Θρᾷκας λαβὼν συμμάχους. ἐνιαυτὸν δὲ κρατήσας, ἐκ παρατάξεως μὲν φεύγει εἰς τοὺς Θρᾷκας, ἔκδοτος δὲ παρ' ἐκείνων δεθεὶς ἀναπέμπεται δέσμιος εἰς τὴν Ῥώμην.

Ῥωμαῖοι δὲ Μακεδόνας ἀχαρίστους γενομένους, διὰ τὸ συλλαβέσθαι τῷ Ψευδοφιλίππῳ, ὑποφόρους ἐποίησαν, ἔτει τετάρτῳ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος. Γίνονται οὖν μετὰ Ἀλέξανδρον (τὸν μέγαν) (...)

Arm. Interp. ut rem magis explicet, jugiter adjungit voci [illegible], alteram quoque antiquam vocem [illegible], vel [illegible]. quae cum sit composita a vocabulo [illegible] voluntas, idem videtur designare, quod [illegible], vel [illegible]. sc. ratio vivendi ad suam libitum, arbitrium, beneplacitum, vel potius ad suam commodissimam velleitatem: Hunc locum transcripsit ab Eusebio nostro Samuel Arm. Chronographus, cum additamento, explicationis gratia, hoc modo: [illegible] hoc est, » Post interitum Persei, Romani libertate donarunt Macedonas, suo jure ad arbitrium vivere eos permittentes, annis XIV «.

1 Redundat apud Arm. τὸν μέγαν, Magnum: dehinc vero desiderantur sequentia, aut postposterè collocantur, ut patet e regione.

[illegible]

que ad finem, quo tributarii facti sunt, ad Romanorumque imperium, a centesimae decimae quartae (nempe) Olympiadis anno secundo, usque ad centesimae quinquagesimae septimae Olympiadis annum quartum, omnes Olympiades XLIII. et anni duo: omnino autem anni CLXXIV [a].

Եւ են յետ Աղեքսանդրի Փիլիպպեայ թագաւորք Մակեդոնացւոց՝ այսոքիկ.

Fuerunt autem post Alexandrum Philippi (filium) reges Macedonum isti.

Ա. Արիդէոս՝ որ և Փիլիպպոս, ամս Է.

Բ. Կասանդրոս, ամս ԺԹ.

Գ. Կասանդրի որդիք, ամս Գ, և ամիսս Զ.

Դ. Դեմետրիոս պաշարիչ, ամս Զ.

Ե. Պիւռոս, ամիսս Է.

Զ. Լիւսիմաքոս, ամս Ե, և ամիսս Ե.

I. Aridaeus, qui et Philippus, annis VII.

II. Cassander, annis XIX.

III. Cassandri filii, annis III. et mensibus VI.

IV. Demetrius Obsessor, annis VI.

V. Pyrrhus, mensibus VII [b].

VI. Lysimachus, annis V. et mensibus V.

ἀπὸ τῆς ριδ'. Ὀλυμπιάδος ἔτους δευτέρου, ἄχρι τῆς ρνζ'. τετάρτου ἔτους, ἐν ᾧ κατεδουλώθησαν Μακεδόνες, τὰ πάντα ἔτη ροδ'. ἔτους τῆς Μακεδονικῆς βασιλείας ροδ'...

Ἀριδαῖος ὁ καὶ Φίλιππος ἔτη ζ'.

Κάσσανδρος ἔτη ιθ'.

Κασσάνδρου παῖδες ἔτη γ', μῆνας ϛ'.

Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς ἔτη ϛ'.

Πύῤῥος μῆνας ϛ'.

Λυσίμαχος ἔτη ε', μῆνας ι.

[a] Hic itaque desinit Porphyrii locus; quem excipit Eusebius noster, in summam ejusdem calculum redacturus suo more laterculi modo. Anonymus praetermisit sequentem inscriptionem, servato tamen laterculo.

[b] Mendose apud Anon. ϛ'. VI. repetitur superior numerus Demetrii, pro ζ'. VII. ut constanter fert etiam Sync. p. 225. cum Canone, ad normam Porphyrii supra laudati. Idem dixeris de Meleagri tempore, quod omnes redigunt in menses II. μῆνας β'. ubi Anon. praefigit adhuc ἔτος α'. annum I. a praecedenti nimirum linea mutuatus; itidem redundat apud ipsum ἔτος α'. pro Antipatro.

Է. Պտղոմէոս՝ որ և Կերաւնոս, ամ մի, և ամիս Ե.	VII. Ptolemaeus, qui et Ceraunus, anno I. et mensibus v.
Ը. Մելեագրոս, ամիս Բ.	VIII. Meleager, mensibus II.
Թ. Անտիպատրոս Լիւսիմաքեայ, աւուրս խԵ.	IX. Antipater Lysimachi (filius), diebus XLV.
Ժ. Սոսթենէս, ամս Բ.	X. Sosthenes, annis II.
ԺԱ. Անիշխանութիւն, ամս Բ.	XI. Anarchiae (sc. interregni), anni II[1].
ԺԲ. Անտիգոնոս գոնատաս, ամս ԼԴ.	XII. Antigonus Gonatas, annis XXXIV.
ԺԳ. Դեմետրիոս, ամս Ժ.	XIII. Demetrius, annis X.
ԺԴ. Անտիգոնոս փուսկոս, ամս ԺԲ.	XIV. Antigonus Phuscus, annis XII.
ԺԵ. Փիլիպպոս, ամս ԽԲ.	XV. Philippus, annis XLII.
ԺԶ. Պերսէոս, ամս Ժ, և ամիս Ը.	XVI. Perseus, annis X. et mensibus VIII.
ԺԷ. Ինքնօրէն ազատութեան, ամս ԺԹ.	XVII. Libertatis, vivendi suis legibus, anni XIX.
ԺԸ. Սուտ փիլիպպոս, ամ մի.	XVIII. Pseudo-Philippus, anno I[2].
Յետ որոց Հռոմայեցիք.	Post quos Romani.

Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς ἔτος α΄. μῆνας ε΄.
Μελέαγρος (ἔτος α΄.) μῆνας β΄.
Ἀντίπατρος, Λυσιμάχου (ἔτος α΄.) ἡμέρας με΄.
Σωσθένης ἔτη β΄.
Ἀναρχίας ἔτος α΄. μῆνας β΄.
Ἀντίγονος ὁ Γονάτας ἔτη λδ΄.
Δημήτριος (ὁ καλὸς) ἔτη ι΄.
Ἀντίγονος ὁ Φοῦσκος ἔτη ιβ΄.
Φίλιππος ἔτη μβ΄.
Περσεὺς ἔτη ι΄. μῆνας η΄.
Αὐτονομίας ἔτη ιθ΄.
Ψευδοφίλιππος ἔτος α΄.
(. . . .)

1 Iterum deviat Anon. legens ἔτος α΄. μῆνας β΄. annum I. menses II. Sed nobiscum facit Sync. p. 286. ἔτη β΄. annos II. Si placet, praeter duos annos admitte et duos menses, ad normam scilicet alterius catalogi in serie regum Thessaliae.

2 Hic finem habet Anonymi fragmentum huc usque ex Scaligero transcriptum.

Թեսաղացւոց Թագաւորք .

[illegible]

Thessalorum Reges[1].

Thessaliae et Epiro multo tempore iidem ipsi, qui et Macedoniae, dominati sunt; acceperuntque item libertatem a Romanis propriis legibus uti ad libitum. Postquam [1] Philippus a Tito Romanorum duce in Thessalia debellatus fuit, tum demum ipsi etiam eadem, qua Macedones, causa Romanorum tributarii facti sunt. Siquidem his quoque post Alexandrum Aridaeus, qui et Philippus, dominatur annis VII. Quem Cassander excipit, imperatque Epiro et Thessaliae annis XIX. Post quem Philippus ejus filius annis (lege, mensibus) quatuor [2]. Deinde et fratres ejus Antipater et Alexander annis II. et mensibus VI. Atque etiam Demetrius Antipatri (filius) annis VI. et mensibus VI. Post quem Pyrrhus annis IV. et mensibus IV. Postea Lysimachus Agathoclis (filius) annis VI. Necnon Ptolemaeus, qui Geraunus dictus est, anno uno, et mensibus V. Deinde et Meleager mensibus II. Post quem Antipater Lysimachi (filius) diebus XLV. Post hunc Sosthenes anno I. Deinde Anarchia per biennium et menses II. Postea Antigonus Demetrii (filius) annis XXXIV. et mensibus II.

Dein vero sub horum annis Pyrrhus assumpto Antigoni exercitu, paucis quibusdam locis dominatus est. Prae-

1 Haec periocha aequè poterat in Arm. lectione connecti tam cum antecedentibus, quam cum subsequentibus verbis.

2 Hic certe erratum est, cùm pro [illegible], [illegible] amanuensis errore scriptum fuit.

տութեան մնացեալ Դերդիեայ ՚ի Դե-
մետրեայ որդւոյ Անտիգոնեայ . և
մերկացեալ եւս լուծանէր ։ Եւ յետ սա-
կաւ ինչ ժամանակի Անտիգոնեայ մե-
ռանելոյ՝ թագաւորէր նորին որդի
Դեմետրիոս ամս Ժ ։ Զկնի սորա Ան-
տիգոնոս Դեմետրեայ, որ ՚ի Կիւրենեան
չոգաւ, և Ողիմպիադեայ դստեր Պոլի-
կղետեայ Լարիսացւոյ ամս Թ ։ Նա յա-
քայեցւոց օգնական և թիկունս լինէր ։
և ՚ի կռուի յաղթէր Կղեմենետեայ
Ղակեդեմոնացւոց բռնաւորին ։ ազա-
տէր զսպարտս , և հանգոյն դից յա-
քայեցւոց ազգէն պատուի արժանի
լինէր ։

Զկնի սորա Փիլիպպոս Դեմետրեայ
թագաւորէր ամս ԻԳ . և ամիսս Թ .
՚ի պատերազմի մնացեալ ՚ի Թե-
տաղացւոց աշխարհին Տիտոսու ՚ի
տիտանաց Հռոմայեցւոց զօրավարէ .
Նոյն Թեսաղացիք առին ՚ի Հռոմայ-
եցւոց զաշխարհն ինքնօրէն ազատու-
թեանն . Նմանապէս և այլք ՚ի Յու-
նաց՝ որ էին հարկատուք Փիլիպպեայ .
Առաջին ամին անիշխանութեան
էր ՚ի Թեսաղիա . Նոյն յետոյ զօրա-
վարս ընտրեալք ՚ի բազմութենէն
ընտրէին ։

Եւ նախ ընտրեցաւ Պաւսանիաս
Եքեկրատեայ Փերեցի . Նորա Ամին-
տաս Կրատեայ Պիերացի . առ որով
Տիտոս դարձեալ անդրէն ՚ի Հռոմ .
Նորա Եակիդէս Կալղեայ Մետրոպոլի-
տացի . Նորա Եպիդրոմոս Անդրոմա-
քեայ Լարիսացի ամիսս Ը . և զմնա-
ցեալ ամսոյն Եւնոմոս Պողիկղե-
տեայ Լարիսացի ամիսս Դ . Կրկին
Եւնոմոս ամս Զ . Նորա Եակիդէս

lio autem victus Derdiae a Demetrio Antigoni filio, rebus quoque (publicis) privatur. Et post breve tempus, Antigono mortuo, regnavit ejus filius Demetrius annis x. Post quem Antigonus Demetrii, qui Cyrenem profectus est, et Olympiadis filiae Polycleti Larissaei (filius) annis ix. Hic Achaeis auxilio atque subsidio fuit, et in certamine superat Clemenetem Lacedaemoniorum tyrannum, et Spartanos liberat: atque adeo a gente Achaeorum Deorum instar honorem sibi conciliare meruit.

Post quem Philippus Demetrii (filius) regnavit annis xxiii. et mensibus ix. Quin etiam in Thessalia a Tito Romanorum duce debellatus in acie fuit. Thessali vero, sicut alii quoque Graecorum, qui Philippi tributarii fuerant, acceperunt a Romanis libertatem, ut suis legibus viverent. Et quidem primo anno Anarchiam patitur Thessalia; deinde vero Duces anni ex multitudine eligebantur.

Primus ergo electus fuit Pausanias Echecrati (filius) Pherensis. Deinde Amyntas Cratis (filius) Pierensis: cujus diebus Titus iterum Romam reversus est. Postea Eacides Callae (filius) Metropolitanus. Dein Epidromus, Andromachi (filius) Larissaeus, mensibus viii. reliquo vero anni spatio Eunomus Polyclitis (filius)[1] Larissaeus, mensibus iv. Rursum Eunomus

[1] Nominativum պողիկղետոս accipe pro genitivo casu պողիկղետեայ, aut պողիկղետոսի, ut patet ex aliis Eusebii locis habentibus Եւնոմոս պողիկղետեայ, vel tantum Եւնոմոս. alioquin novum augeretur nomen in serie principum.

[illegible]

anno I. Postea Eacides Callae (filius) Metropolitanus anno secundo. Postea Pravilus Phaxae (filius) Cutasaeus. Dein Eunomus Polyclitis (filius) Larissaeus, anno secundo. Deinde Androsthenes Italae (filius) Gortonaeus. Dehinc Trasimachus Alexandri (filius) Atraganus. Deinde Laontomenes Damathonis (filius) Pherensis. Exinde Pausanias Damothonis (filius). Deinceps Theodorus Alexandri (filius) Argivus. Postea Nicocrates Phaximae (filius) Cotunensis. Deinde Ippolochus Alexippi (filius) Larissaeus. Post quem Cleomachides Aenei (filius) Larissaeus. Dein Phyrinus Aristomenis (filius) Gumphicus. Quo anno Philippus rex in Macedonia obiit, Perseoque filio suo regnum tradidit; quin etiam (sc. Philippus) Thessalis, ut dictum quidem est, imperavit annis III[1]. et mensibus IX. Macedonibus autem omnino, annis XLII. et mensibus IX. A centesimae decimae quartae Olympiadis anno secundo, quo tempore Philippus (Aridaeus) suscepit res (sc. publicas regni) usque ad Philippi Demetrii (filii) obitum; quod quadrat centesimae quinquagesimae Olympiadis anno secundo, mensique quinto, efficiuntur sane anni CXXIV. et menses V.

[illegible]

Cuncti reges Thessalorum.

ա. Արիդեոս՝ որ և Փիլիպպոս, ամս Է.

բ. Կասանդրոս, ամս ԺԹ.

I. Aridaeus, qui et Philippus, annis VII.

II. Cassander, annis XIX.

1 In serie regum Thessaliae habentur anni XXIII. quod est rectius. Menses autem IX. qui adduntur in summa regni Macedonum, vix memorantur in serie regum; ex tempore ergo re-

Գ. Փիլիպպոս, ամիսս Դ։
Դ. Անտիգոնոս և Աղեքսանդրոս, ամս Բ. և ամիսս Զ։
Ե. Դեմետրիոս, ամս Զ. և ամիսս Զ։
Զ. Պիւռոս, ամս Գ. և ամիսս Դ։
Է. Լիւսիմաքոս, ամս Զ։
Ը. Պտղոմէոս որ և Կերաւնոս, ամ Ա. և ամիսս Է։
Թ. Մեղեագրոս, ամիսս Բ։
Ժ. Անտիպատրոս, աւուրս ԽԵ։
ԺԱ. Սոսթենէս, ամ Ա։
ԺԲ. Անիշխանութեանն, ամք Բ. և ամիսք Բ։
ԺԳ. Անտիգոնոս, ամս ԼԴ. և ամիսս Բ։
ԺԴ. Դեմետրիոս, ամս Ժ։
ԺԵ. Անտիգոնոս, ամս Թ։
ԺԶ. Փիլիպպոս, ամս ԻԳ. և ամիսս Թ։

Եւ յետ այսորիկ Զօրավարք այսոքիկ։

Պաւսանիաս. Ամինտաս. Եակիդէս. Եպիդրոմոս. Եւնոմոս. Եակիդէս զերկրորդն. Պրաւիղէս. Եւնոմոս զերկրորդն. Անդրոսթենէս. Թրասիմաքոս. Լաւոնտոմենէս. Պաւսանիաս. Թէոդորոս. Նիկոկրատէս. Իպպոլոքէս. Կղէոմաքիդէս. Փիւրինոս. Փիլիպպոս։

III. Philippus, mensibus IV.
IV. Antigonus, et Alexander, annis II. et mensibus VI.
V. Demetrius, annis VI. et mensibus VI.
VI. Pyrrhus, annis III. et mensibus IV.
VII. Lysimachus, annis VI.
VIII. Ptolemaeus, qui et Ceraunus, anno I. et mensibus V.
IX. Meleager, mensibus II.
X. Antipater, diebus XLV.
XI. Sosthenes, anno I.
XII [1]. Anarchiae (sive interregni), anni II. et menses II.
XIII. Antigonus, annis XXXIV. et mensibus II.
XIV. Demetrius, annis X.
XV. Antigonus, annis IX.
XVI. Philippus, ann. XXIII. et mens. IX.

Ac deinceps Duces isti.

Pausanias, Amyntas, Eacides, Epidromus, Eunomus, Eacides secunda vice, Praviles, Eunomus secunda vice, Androsthenes, Thrasimachus, Laontomenes, Pausanias, Theodorus, Nicocrates, Ippoloches, Cleomachides, Phyrinus, Philippus.

gum Thessaliae huc translati sunt, nisi ex praecedenti rege librarii vitio desumpti iterum fuerint.

1 Librarii culpa ut alibi, hic quoque continuatur numerus marginalis XII. de Anarchia, sive interregno; et XIII. pro succedenti rege appositus; atque ita deinceps, cum excludendum esset interregni spatium a dinumeratione nominum. Sed videtur antiqui exemplaris esse hoc mendum; ex quo nova absurditas in Gr. lectione Syncelli irrepsit, ita ut ejus amanuensis (nec enim Syncello ipsi tam ridiculum vitium tribuendum putamus) hoc interregnum Regem revera creaverit undecimo loco in serie Macedonici imperii, pag. 216. ubi ait: *Μακεδόνων ιά. ἐβασίλευσεν Ἀναρχίας ἔτη β΄.* i. e. » Macedonum XI. regnavit Anarchias annis II a. Turpissimum sane indocti librarii vitium, qui genitivum casum vocis appellativae *Ἀναρχία*, hoc est *interregnum, spatium principatu carens*, proprium ratus nomen nominativi casus, praefixit ei, ut aliis regibus verbum personae, *regnavit*. Quod sane facile advertens Goar Interpres Syncelli, interclusit parenthesi locum citatum, ejusque loco haec de industria reposuit in Lat. » Macedonum principis XI. loco, interregni anni 2 a. Satis bene ad mentem auctoris. Scaliger verò cum transcripsisset eundem Syncelli locum, p. 65. ita interpolavit *Ἀναρχία ἔτη β΄.* sed servare debebat genitivum casum *Ἀναρχίας*.

Ասիացւոց և ասորւոց թագաւորք ·

[illegible]

Asianorum et Syrorum Reges[1].

Philippo Aridaeo sextum Regni (*annum*) pertingente, cxv. Olympiadis anno tertio, Antigonus primum regnavit in Asianos annis xviii. annis integris lxxxvi. vitam agens. Is inter omnes (sui) temporis reges terribilior inventus fuit; mortuusque est in Phrygiae partibus, universo exercitu prae tremore in eum invadente, quarto anno centesimae decimae nonae Olympiadis. Filius autem ejus Demetrius fuga Ephesum se recipiens salvatur, et ab universa Asia destitutus, omnium ipse crudelissimus rex in obsessione credebatur: unde etiam cognomen ei Obsessor (Graecis, Poliorcetes) fuit. Regnat ergo et ille annis xvii, omnino annos agens liv. A cxx. Olympiadis anno primo (incipiens), duos annos cum patre regnavit, qui.

(Anonymus apud Scalig. pag. 61.)

Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς (οἱ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.)

Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου ἕκτον ἔτος κατάγοντος τῆς βασιλείας ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς πεντεκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτει τρίτῳ, Ἀντίγονος ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, καὶ ἦρξε μὲν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα, τὰ πάντα βιώσας ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα. φοβερώτατος δὲ τῶν τότε βασιλέων γέγονε, καὶ θνήσκει περὶ τὴν Φρυγίαν, πάντων αὐτῷ διὰ φόβον τῶν δυναστῶν ἐπιθεμένων, τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς ἐννεακαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος. ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος φυγὰς εἰς τὴν Ἔφεσον διεσώθη, καὶ τῆς Ἀσίας ἁπάσης ἀποσφαλεὶς, πάντων δεινότατος βασιλεὺς ἔδοξεν εἶναι ἐν τῇ πολιορκίᾳ. ἀφ' οὗ δὴ καὶ πολιορκητὴς ἐπεκλήθη. βασιλεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἔτη ιζ'...

1 Etiam hoc fragmentum nobis suppeditavit Anonymus Gr. Eusebii eclogarius, apud Scal. quamvis interruptum, atque magna ex parte mancum: Servat Anon. vel ipsam auctoris nostri

[illegible]

etiam sibi in xvii. annos regni recensebantur. Anno (enim) quarto cxx. Olympiadis a Seleuco comprehensus, captivus ivit in Ciliciam, atque in custodia apud ipsum regio more demorabatur: quique cxxiv. Olympiadis anno quarto mortuus est. Antigoni et Demetrii hoc pacto res peractae sunt.

[illegible]

Ceterum in Lydia Thraciae partes versus Lysimachus regnavit. Superioribus vero in regionibus, et Syria Seleucus; ambo autem tenuerunt cxv. Olympiadis anno primo: quorum ea, quae Lysimachum pertinent, seponantur; quae vero ad Seleucum, qualiter et quomodo nempe peracta fuerint, historiae tradentur.

[illegible]

Quum Ptolemaeus primus Aegyptiorum rex in veterem Gazam advenisset, ad bellum se contra Demetrium Antigoni (filium) accinxit; atque eo superato, Seleucum regem constituit Syriae, et superiorum partium. Seleucus autem adversum barbaros profectus vicit, et rex declaratur; atque inde Nicanor vocatus est, id est victor. Regnum autem tenuit annis xxxii. a cxvii. Olympiadis anno primo incipiens, et ad cxxiv. (Olympiadis) annum quartum usque protractum: vixit autem omnino annis lxxv. ac demum insidiis sibi compa-

inscriptionem, praeter ea, quae ipse addidit, » qui post magnum Alexandrum «. In textu sub initium gratis voluit Scal. legi ἄγοντες pro κατάγοντες, melius tamen legit τῆς βασιλείας pro τῆς βασιλείας.

ծայծ ամս ՀԵ. եւ խաբս գործեալ նմա ՚ի բարեկամէն Պտղոմեայ՝ որ կոչէր Կե-րաւնոս, սպանանէր.

Զսա յաջորդեաց որդին սորին Անտի-ոքոս յԱպամայ ծնեալ՝ որ էր ՚ի Պարս-կաստանէ. եւ կոչեցաւ Սովտեր՝ որ է փրկիչ. Հարիւրերորդի Ի երրորդի ին-ներորդի ողոմպիականին՝ յամին առաջ-նում վախճանեալ. կեցեալ ընդ ամե-նայն ԿԴ. եւ տիրեալ ամս ԺԹ. ՚ի Ճոր-դէ Ի երրորդէ հինգերորդէ ողոմպիա-դին առաջնոյ ամին մինչեւ ՚ցՃ որդ. Ի երրորդ իններորդ ողոմպիականն եր-րորդ ամին.

Եղեն նորա որդիք ՚ի Ստրատոնիկէ Դեմետրեայ դստերէն. արու մի Ան-տիոքոս, եւ դստերք Ստրատոնիկէ եւ Ապամ. յորոց զԱպամն առեալ տանէր կին. եւ զՍտրատոնիկէն՝ Դեմետրիոս Մակեդոնացւոց թագաւոր. ՚Ի վախ-ճանել Սաւտերին Անտիոքայ առնու-ըլ, յաջորդէ թագաւորութիւնն Ան-տիոքոս, որոյ կոչեցաւ անուն յորջոր-ջանաց Թէոս. սկսեալ ՚ի Ճորդէ Ի իններորդէ ողոմպիականին չորրորդի ամին, եւ կացեալ ամս ԺԹ. խօթացաւ. եւ վախճանեցաւ յԵփե-սոս Ճորդի երեսներորդի Ե երրորդի ողոմպիականին յերրորդ ամին, կե-ցեալ ընդ ամենայնս ամս Խ. Սորա եղեն Բ որդիս, զսելեւկոս զանուանեալն Կալլինիկոս, եւ զԱնտիգոնոս. եւ դըս-տերս Բ ՚ի Լաւոդիկեայ դստերէ

ratis ab amico Ptolemaei [1], qui vocabatur Ceraunus, interfectus est.

Hunc excepit filius ejus Antiochus ex Apama (uxore natus), quae ex Persia erat; vocatusque est Soter, id est Servator. Anno autem primo centesimae vigesimae nonae Olympiadis obiit, cum vixisset omnino (annis) LXIV. dominatusque esset annis XIX. a CXXV. Olympiadis nempe anno primo, usque ad CXXIX. Olympiadis annum tertium.

Fuerunt ipsi a Stratonice Demetrii filia (liberi hi): mas Antiochus, et filiae Stratonica et Apama; ex quibus Apamam deportans [2] uxorem duxit, atque Stratonicam Demetrius rex Macedonum. Defuncto laudato Antiocho Sotere, Antiochus in imperium suffectus est, cognomento Theos, incipiens a CXXIX. Olympiadis anno quarto; qui etiam annis perdurans XIX. morbo corripitur, et CXXXV. Olympiadis anno tertio Ephesi diem obiit, cum omnino annis vixisset XL. Hic filios habuit II. Seleucum cognomento Callinicum, et Antigonum; filias quoque II. ex Laodice Achaei filia, quarum unam Mithridates, alteram vero Arathes uxorem duxerunt. Hunc excepit major natu filius Se-

1 Nomen պտղոմեայ in genitivo casu collocatum indicat, quod non ipse Ptolemaeus per se sustulerit Severum, sed amici ope. Verumtamen ex iis, quae praemissa sunt in serie regum Macedoniae, satis patet, quod ipse Ptolemaeus Seleuci amicus ipsum defraudavit, ita ut hic quoque legendum sit in ablativo պտղոմեէ, atque intelligendum *ab amico suo Ptolemaeo*; ut idem sit amicus nominatus Seleuci, qui et interemptor.

2 Verba haec sonant, *ex quibus Apamam deportavit fecitque uxorem* etc. ubi cum vix notetur alius, qui eam uxorem duxerit, ad ipsum Antiochum sermo refertur; si tamen vel ipsi Barbari non abhorruerint filiam uxorem ducere. Nisi dixeris aut cum Stratonica Apamam quoque Demetrio concessam, aut pro verbo տանէր, *darav*, sc. *deportavit*, legendum aliquod nomen proprium.

ասէին. յորոց զմին Միթրիդատէս, և զմիւսն Արտաբարզան կոչէին. Ս սա փոխանակէր երից որդւոցն Սելևկոսի. որոյ անուանն յորջորջմանց՝ որպէս և առաջագոյն իսկ, կոչէր Կալլինիկոս. առեալ սկիզբն թագաւորելոյ յերրորդումն Ճ՚որդի երեսներորդի երրորդի ողոմպիադին, հզօրեալ մինչև ցերկրորդ ամն Ճ՚որդի Լ՚երորդի Ը՚երորդի ողոմպիադին, տիրելով ամս իա.

Իսկ ՚ի սորա մեռանելն՝ փոխանորդէ զնա որդին Սելևկոս, որոյ անուանն յորջորջմանց կոչէր Կերաւնոս. Այսց այս այսպէս, յետոյ պատահեցաւ ա. կենդանութեանն իսկ Կալլինիկեայ Սելևկեայ, Անտիգոնոս կրտսեր եղբայրն նորին՝ խաղաղ նստել և զիւր իրս անտեսանել չկամէր. քանզի զօրավիգն և թիկունս եւս ունէր յԱղեքսանդրէ, որ զՍարդիացւոց քաղաքն ունէր. որ և եղբայր իսկ էր մօր նորա Լաւոդիկեայ. Այնէր և զԳաղատացիս օգնականս յերկուսին ճակատամարտս. ՚ի Լիդիացւոց աշխարհին Սելևկոս յաղթէր. բայց ոչ զՍարդիս առ., և ոչ զԵփեսոս. քանզի Պտղոմէոս ունէր զքաղաքն. Իսկ երկրորդ ՚ի Կապադովկիա և ՚ի Միթրիդատեա երկրորդ խառնուրդն եղեւին, երկուբևորք նորա ՚ի բարբարոսացն սակեալ, և ինքն սատակեալ ապականէր. Իսկ Պտղոմէոս՝ որ և Տրիփոն՝ առզեալսն Ասորեաց. և որ ՚ի Դամասկոս և յՕրթովսիա եղեալ պաշարումն՝ առնոյր վախճան ՃԼ՚որդ. Դ՚երորդի չորրորդի ողոմպիադին յերրորդում ամ

leucus, qui, ut nuper diximus, cognominabatur Callinicus; regnare exorsus anno tertio centesimae tricesimae tertiae Olympiadis, tendit usque ad secundum annum cxxxviii. Olympiadis, annis xxi. imperium regens.

Eo autem mortuo, succedit ei filius suus Seleucus, cognomento Ceraunus. Haec vero ita postmodum peracta sunt [1]. Tamen cum adhuc esset in vivis Callinicus Seleucus, Antigonus junior frater ejus noluit acquiescere, suisque rebus attentus esse; praesidia enim et suppetias ab Alexandro etiam habebat, qui Sardium urbem tenebat, quin etiam frater matris ejus Laodicae erat; nec non Galatas in duobus praeliis auxiliatores habuit. In Lydia, (ubi primum certamen contractum fuit) Seleucus vicit; sed neque Sardes, neque Ephesum cepit, Ptolemaeus enim urbem tenebat. Quum vero in Cappadocia adversus Mithridatem secundus congressus fuisset, duae myriades ex suis a barbaris caesae, ipseque occisus periit. Ptolemaeus autem, qui et Triphon, partes Syriae occupavit: quae vero apud Damascum et Orthosiam obsessio facta erat, finem accepit centesimae tricesimae quartae Olympiadis anno tertio, quum nempe Seleucus eo descen-

1 Placuit pro յետ որոյ, post quod, legere, vel saltem intelligere յետոյ, postea, (ut alibi etiam necesse fuit ita dijudicare) atque ideo cum praecedenti orationis parte id copulari variata interpunctione. Si quis tamen velit codicis vestigio insistere, ita verba sonant: „ Verum hoc ita. Postquam (vel postea) contigit in vivis adhuc agente Callinico, etc„. Obscuritas cernitur etiam in sequentibus verbis.

ձեռն՝ յիշխանէն անդր Սելեւկեայ. Իսկ Անտիգոնոս եղբայր Կալլինիկեայ՝ ընդ մեծ Փռիւգիա շրջեալ՝ ընդ հարկաց հասուցանէր զբնակիչսն. եւ արձակէր զզօրականս ՚ի վերայ Սելեւկեայ. եւ մատնեցաւ յիւրոց հեշտասպասաւորաց բարբարոսացն. յորոց զերծեալ սակաւուք երթայր ՚ի Մագնեսիա. եւ ՚ի վաղիւն ՚ի ճակատու կազմէր. յաղթէր եւ զօրավիգն օգնականութեանն առեալ ՚ի Պտղոմեայ՝ յաղթէր. եւ առնէր կին զդուստր Զիէլայ. եւ ՚ի չորրորդում ամի ՃԼԷ ողոմպիադին ՚ի Լիւդիացւոց աշխարհին երկիցս մարտեալ ՚ի ճակատու՝ մատնէր ՚ի պարտութիւն. եւ հանդէպ Կողոյեայ՝ Ատտաղոսի պատերազմ ընդ Ատտաղայ. եւ յառաջնում ամին Ճերորդի երեսներորդի ութերորդի ողոմպիադին ՚ի Թրակէ փախուցեալ կան լեալ յԱտտաղայ, յետ Կարիացւոցն՝ որ ՚ի կարգին եղեւ, մեռանէր.

Իսկ Սելեւկոս՝ որ Կալլինիկոսն կոչէր՝ եղբայր Անտիգոնեայ, ՚ի միւսում ամին վախճանեցաւ. Եւ յաջորդէ զնա որդին իւր Աղեքսանդրոս, որ Սելեւկոսն անուանեաց զանձն, եւ Կերաւնոս ՚ի զօրացն կոչէր. ունէր եւ եղբայր՝ որոյ անունն էր Անտիոքոս. Զերիս ամս թագաւորեալ Սելեւկոս յետ հօրն՝ ՚ի Փռիւգիացւոց աշխարհին դաւաճանեալ ՚ի Նիկանովրայ ուրումն գաղատացւոյ խաբս գործեալ սպանանէր, ըստ Ճերորդի Լ Թ երրորդի ողոմպիադին յառաջնում ամին. Զսա փոխանակէ եղբայրն իւր Անտիոքոս, հաւերեալ արտաքսեալ զօրացն ՚ի Բաբելոնէ, եւ անուանեցաւ (Մեծ). Ամրեալ ամս ԼԴ. ՚ի ՃԼԹ երրորդէ երկրորդի ողոմպիադին յերկրորդ ամին, մինչեւ ՚ց ՃԽԷ երրորդի ողոմպիադին երկրորդ ամին.

disset. Antigonus vero Callinici frater, magnam Phrygiam peragrans ad tributa incolas coegit, ducesque exercitus adversum Seleucum misit: verum a suis voluptariis ministris, barbaris traditus fuit; ex quibus cum paucis se vindicans, Magnesiam proficiscitur, et crastina die aciem instruit, atque alios, a Ptolemaeo auxilii adjumento sibi comparato, vicit: et filiam Zielis uxorem ducit. Attamen cxxxvii. Olympiadis anno quarto bellum in Lydia bis aggressus, debellatus fuit; et e regione Coloae cum Attalo praelio commisso, quum anno primo centesimae tricesimae octavae Olympiadis in Thraciam fugere ab Attalo coactus esset, post praelium in Caria factum, moritur.

Seleucus autem, qui Callinicus vocabatur, Antigoni frater, obiit anno altero. Successitque illi filius ejus Alexander, qui Seleucum semetipsum nuncupavit, Ceraunus tamen ab exercitu appellabatur. Fratrem etiam habuit, cui nomen Antiochus. Tribus annis post patrem cum regnasset Seleucus, in Phrygia insidiis sibi per dolum paratis, a Nicanore quodam Galata occisus est, circa cxxxix. Olympiadis annum primum. Huic suffectus fuit ejusdem frater Antiochus, exercitu a Babylone cum revocante; nuncupatusque est (supplendum, Magnus). Imperavit ergo is annis xxxiv. ab anno secundo cxxxix. Olympiadis usque ad cxlvii. Olympiadis annum secundum; (quo) in Susam, et in superiores Satraparum provincias se

նեկեալ հանդերձ ՚ի շուշայ, եւ ՚ի մերենն ՚ի պատերազմացն կալուածս, ամենայն հանդերձ սատակէր յԵլիմայեցւոց ճակատուն. եւ մնային երկու որդիք՝ Սելեւկոս եւ Անտիոքոս.

Յորոց Սելեւկոս յաջորդեաց զհայրն՝ յերրորդում ամի Ճ-որդի Խ-որդի Ը-երորդի ողոմպիականին. եւ զերկոտասան ամն ամ թագաւորեալ ձգեաց մինչեւ ցառաջին ամ Ճ-որդի յիսներորդի ողոմպիականին. եւ կեցեալ ընդ ամենայն ամս Ի. Զսա վախճանեալ՝ եղբայր սորին փոխանակէր Անտիոքոս, որ կոչեցաւ Եպիփանէս. եւ թագաւորէ ամս ԺԱ. յերրորդէ ամէն սկսեալ Ճ-որդ. յիսներորդ ողոմպիականին մինչեւ ցառաջին ամ Ճ-որդ. Ծ-երորդ. չորրորդ ողոմպիականին. Եւ զԵպիփանէս Անտիոքոս՝ որ կենդ եւս, փոխանակեաց որդի իւր Անտիոքոս, մինչդեռ ԺԲ. ամեայ իւր էր, որ կոչէր Եւպատոր. զամին մի եւ զվեց ամիս կեցեալ սորոյն հօրն. Դեմետրիոս՝ զոր Հռոմայեցւոց պատանդ տուեալ էր Սելեւկեայ հօր նորա, փախուցեալ ՚ի Հռոմայ՝ գնայր հասանէր ՚ի Փիւնիկէ ՚ի Տրապոլիս քաղաքն. զԼիւսիաս զգաստիարակ մանկանն, եւ զնոյն իսկ զԱնտիոքոս սպանանէր, եւ Թագաւորէր ՚ի չորրորդում ամին Ճ-որդի Ծ-երորդի չորրորդի ողոմպիականին. եւ ունէր մինչեւ ցՃ-որդ. Ծ-երորդ. Է-երորդ ողոմպիականին՝ ցչորրորդ իսկ ամն. որոյ անուանակոչին կոչէր Սոտեր յորջորջանաց. եւ տիրեաց ԺԲ ամ. ՚ի կռիւն զթագաւորեալ ընդ Աղեքսանդրոսի որում թագաւորութեանն փոխանակէր. որ զօրականս օտարս ունէր ՚ի վարձու, եւ ՚ի Պտղոմեայ զօրավիգն, եւ Թագաւորին եւս Ատտաղեայ նմա Թիկնակից լինէին.

Տիրէ եւ Աղեքսանդրոս ասորւոց

conferens, cum universis (copiis) caesus est in Elamitarum praelio, remanseruntque duo filii (ejus) Seleucus et Antiochus.

Ex quibus Seleucus patri successit CXLVIII. Olympiadis anno tertio; et duodecim annis regnans, usque ad primum annum CL. Olympiadis pervenit: vixit autem annis integris XX. Huic defuncto, frater ejus successit Antiochus, qui Epiphanes vocatus est; regnatque annis XI. a tertio anno CL. Olympiadis exorsus usque ad primum annum CLIV. Olympiadis. Epiphanem vero Antiochum adhuc viventem, filius ejus Antiochus adhuc duodecim annorum excepit, qui vocabatur Eupator, patre sub eo annum unum et menses sex vitam agente. Demetrius (vero) quem Romanis Seleucus pater ejus obsidem dederat, Roma aufugiens, Trapolim Phoeniciae urbem petiit, et Lysiam pueri tutorem, ipsumque Antiochum interfecit, et regnat anno quarto CLIV. Olympiadis; atque usque ad CLVII. Olympiadis annum quidem quartum tenuit (regnum), qui Soter cognominabatur; dominatusque est annis XII. Ad praelium vero pro regno adversum Alexandrum, qui extraneos mercenarios habebat, et a Ptolemaeo suppetiis, a regeque Attaliae sibi auxiliis comparatis, excitatus, obiit.

Potitur itaque et Alexander Syriae

՚յերրորդում ամի Հարիւրի Յիսներորդի
Եօթներորդի ողոմպիականին. եւ կալա-
ւեալ ամս Ե. եւ ՚ի չորրորդում ամի
Հարիւրի յիսներորդի Ըերորդի ողոմ-
պիականին սպանանի. Պտղոմէոսիւ
ընդ պատերազմեալ օգնականին Դեմետրի
որդւոյ Դեմետրեայ առ Անտիոքիւ քա-
ղաքաւ, ուր եղեւ խառնամբոխ ճակա-
տամարտ, անկեալ մեռանէր ՚ի խառնամն
եւ պատերազմուն. եւ յաջորդէր զպատե-
րազմն գովելի ասացեալն իսկ Դեմետ-
րիոս, որ էր որդի Դեմետրեայ. Սելեւկայ
Հանեալ ՚ի միմեանս Դեմետրի եւ
ղեկեայ, եւ Անտիոքայ որդւոյ Աղեք-
սանդրի յասորւոց եւ յԱնտիոք քաղա-
քէ, յաղթէր Դեմետրիոս, եւ թագա-
ւորէր յառաջնում ամի Ողոմպ. ՃԿ-
երորդի ողոմպիականին. Իսկ ՚ի միւս եւս
ամի գումարէր զօրս, եւ խաղայր ՚ի
վերայ Արշակայ ՚ի Բաբելոն եւ ՚ի վե-
րին աշխարհսն. Իսկ ՚ի միւսում եւս
ամին՝ որ էր երրորդ ամ Ողոմպ. ՃԿ-
երորդ ողոմպիականին՝ ՚ի գերութիւն
ըմբռնեալ յարշակայ. զոր եւ առաքեաց
՚ի պարթեւս պահել: Նիկանովր կո-
չեցեալ կոչեցաւ, որ է յաղթող. քանզի
զի յաղթեաց Անտիոքայ որդւոյ Աղեքս-
անդրի. եւ Սիդիրիտէս, քանզի գե-
րի շղթայ, յերկաթս կապեալ կայր ՚ի
պահեստի. Իսկ Դեմետրի եղբայր
կրտսեր՝ որ կոչէր Անտիոքոս ՚ի Սի-
դէ քաղաքի սնեալ, որ յայն սակս
եւ Սիդեցոյն կոչէր, իմացեալ՝ թէ
եղբայրն Դեմետրիոս յաղթեալ եւ ՚ի
կապանս է, գնայր ՚ի Սիդէ քաղաքէ,
եւ զասորիս ունէր առանձինն Ողոմպ. ՃԿ-
երորդի ողոմպիականին ՚ի չորրորդում

clvii. Olympiadis anno tertio[1], obtinetque annis v. Quarto vero anno clviii. Olympiadis occiditur; quum nempe congressus fuisset cum Ptolemaeo adjutore Demetrii filii Demetrii, juxta Antiochiam urbem, ubi sane certaminis conflictus fuit, atque in turma promiscua cecidit, mortuusque est vel ipse Ptolemaeus. Bellum vero excepit laudatus Demetrius, qui erat filius Demetrii. (Itaque) Demetrio Seleuci, et Antiocho Alexandri filio ex Syria et Antiochia urbe invicem irruentibus, vicit Demetrius, regnatque clx. Olympiadis anno primo. Anno autem secundo copiis collectis adversum Arsacem profectus est Babylonem, et in superiores regiones. Et anno altero, qui erat clx. Olympiadis annus tertius, ab Arsace in captivitatem redactus est; qui ipsum in Parthiam servandum misit. Igitur, tum Nicanor vocatus fuit, id est victor, eo quod Antiochum Alexandri filium vicerat; tum Sidirites, quippe qui captivus ivit, ferroque vinctus in custodia erat. Frater vero Demetrii junior, Antiochus dictus, in Sidaque urbe educatus, quapropter Sideus utique vocabatur, quum intellexisset, quod frater suus Demetrius deliquit, atque in vinculis servatur, pergit a Sida urbe, adiensque Syriam tenuit clx. Olympiadis anno quarto. Regnat ergo is quoque annis ix. Judaeosque hic subegit per obsidionem[1], muros urbis demolitur, atque electissimos

1 Tò [illegible], ad verbum ex obsidione, in codice jungitur sequenti periodo, per punctulum; nobis tamen visum est anterioribus subjungere, idque expressius, per obsidionem: quod si forte tibi non arrideat, ita restitue: «Judaeos hic subegit, in obsidione muros urbis demolitur».

ամին. Թագաւորէր և 'նա ամս ինն։ և ասպատակեալ զՀրեայս ընդ ձեռամբ 'ի այրուրդութեանն զայսպիսիս բանդա. կին բանէր, 'և զթշնամիս զնոսա 'ի նոցանէն կանայէր. յերրորդումն ամի Ճորդի Կ երրորդի երկրորդի ողոմպիադին.

ipsorum trucidat anno tertio CLXII. Olympiadis.

Յետ 'ի չորրորդումն ամի Ճորդի Կ. երրորդի երկրորդի ողոմպիադին՝ երկոտասան բիւրուն զօրք Հասանէր արշակ. և նա խաբէ կալեալ զ[illegible], արձակէր զեղբայրն 'նորա զԴեմետրիոս՝ որ 'ի գերութեան էր, յասորիս. Անտիոքոս՝ բանակի ձմեռան եկեալ եՀաս 'ի մերոյ, յանձուկ տեղւոջ անկեալ 'ի մերոյ բարբարոսացն, և պատերազմեալ զօրաւորապէս, խոցեալ անկեալ մեռանէր, որոյ էին ամ էր 'ի ծննդեանն. Յետ զնորին որդի զՍելեւկոս զՀետ Հօրն Հասեալ [illegible] Հաստ[illegible]՝ [illegible] արշակ արքայ տանէր գերի. և Թագաւորական [illegible].

Anno vero quarto (ejusdem) CLXII. Olympiadis cum duodecim myriadibus supervenit Arsaces: et dolo usus, fratrem ejus Demetrium, qui in captivitate erat, dimisit in Syriam. Antiochus vero instante hieme, loco angusto in barbaros irruit, atque praelium fortiter committit; (tamen) sauciatus cadit et moritur; cui a nativitate anni erant XXXV. Filium autem ejus Seleucum, qui patrem sequutus erat, tenera adhuc aetate, comprehensum [1], Arsaces Rex captivum [2] duxit, regioque more servat.

Յետ անտիոքայ Հինգերորդի ելանէին երեք արուք, և երկու աղջկունք. առաջինն դուստրն և երկրորդ կոչեցան Լաւոդիկէ, բանզի նոյն անուն էր երկոցունց. և երրորդ Անտիոքոս. որ յաւուր նոցին և բոյրսն վախճանեցաւ. և չորրորդ՝ Սելեւկոս, զոր արշակն կալաւ. և Հինգերորդ՝ Անտիոքոս որ և կիւզիկոս՝ առ կրատերոս ներքինւոյ սներ.

Porro fuerunt Antiocho quinto tres mares, et puellae duae. Prima filia et secunda Laodiceae dictae sunt; idem enim utrique nomen erat: tertius vero Antiochus, qui ipse et sorores dolore obierunt; et quartus Seleucus, quem Arsaces cepit; quintus vero Antiochus, qui et Cyzicus, quum apud Craterum eunuchum educebatur.

(Anonymus apud Scalig. p. 61.)

... χῶται αἰχμάλωτοι βασιλικῶς ἐφύλαττεν, ἐν Ἀντιόχῳ (...) καὶ τοῦ Σελεύκου τούτου πατέρος υἱὸς ὁ Ἀντίοχος ὁ ἐν Κυζίκῳ πα-

1 In textu habebatur մեռեալ, mortuus, mendosè utique; ita ut vel ipse librarius restituere voluerit in margine առեալ, quod sonat in activo *accipiens*, *sumens*; id quod nos in passivo expressimus *comprehensum*, ut ad Seleucum referatur ab Arsace captivatum.

2 Dehinc incipit iterum Gr. fragmentum, quamvis crebro interruptum. Scaliger sequutus

քեռայ մնացեալ, առ եղբօրն զԴեմե-
տրի փախուցեալ անկեալ 'ի Կիզիկոս
Կրատերիւ հանդերձ, և այլովք
ծառայիւք Անտիոքայ. մին վախճա-
նեցաւ քերբն հանդերձ. և հասակ
կրտսերն միայն մնայր Անտիոքոս. որ
վասն այսորիկ եւ Կիզիկեցի կո-
չեցաւ. Բայց դարձեալ միւսանգամ
զերծեալ՝ յԱրշակայ. ամի ՃԿԲ
Ոլոմպիադին երկրորդի [illegible]՝
թագաւորէր, զատամ ամս 'ի միջի 'ի
գերիս լեալ. իսկ և իսկ իբրև դար-
ձաւ 'ի գերութենէ՝ եդ խորհուրդս աշ-
խարհին. երթեալ հասանէր 'ի Պելու-
սիոն՝ 'ի դիմի հարեալ նմա Փիսկոնի
Պտղոմեայ՝ դարձաւ, և զօրացն եւս ընդ-
դիմութեան պատերազմելով. քանզի
զի ատէին զնա.

Իսկ Պտղոմէոս 'ի ցասումն լեալ՝
առաքէր Թագաւոր Ասիացւոց զԱղ-
եքսանդրոս 'զՎիոս ('զորդին) որդի
Աղեքսանդրի, այսինքն իբրև զորդի
Աղեքսանդրի. որ կարծեցեալ գնեալ լինել
'ի Պտղոմէոսէ, և Զաբինաս ա-

prae timore Demetrii fuga se recepit Cyzicum cum Cratero, aliisque famulis Antiochi: unus enim cum sorore [1] obiit, et solus Antiochus natu minimus remansit, qui etiam propterea Cyzicenus vocatus fuit. Sed tamen Demetrius item (ab Arsace) dimissus CLXII. Olympiadis anno secundo, iterum regnat, annis decem interea captivitatem passus. Statim vero ut ex captivitate reversus est, in Aegyptios animum advertit: perveniens itaque Pelusium, cum obviam ei restiterit Physcus Ptolemaeus, reversus est, militibus quoque imperio obstantibus: odio enim ipsum habebant.

Ptolemaeus vero ira concitatus, regem Asiae misit Alexandrum, *τὸν ὡς υἱὸν* [2] filium Alexandri, scilicet quasi filium Alexandri; qui cum existimabatur a Ptolemaeo emptus, a Syris Zabinas cognomen accepit [3].

ρὰ Κρατερῷ τῷ εὐνούχῳ τρεφόμενος, διὰ δέος τοῦ Δημητρίου, (...) ὃς διὰ τοῦτο Κυζικηνὸς ἐπεκλήθη. ὁ τοίνυν Δημήτριος ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρσάκου, ὡς εἴρηται, καὶ κατελθὼν (...) βασιλεύει (...)
Πτολεμαῖος δὲ ἀγανακτήσας, ὅτι τῷ Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ἅτε τῶν κατ' Αἰγύπτου πραγμάτων ἐχόμενος, πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον, ὡς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ὃς διὰ τὸ ὡς ἀγοραστὸς εἶναι νενομίσθαι τοῦ Πτολεμαίου, Ζαβινᾶς ἐπεκλήθη πρὸς

tia omnia simul continuò elidit. Sed tamen juxta Eusebium nostrum sola illa verba *αἰχμάλωτοι βασιλικῶς ἐφυλάττετο* hic locum habent; sicut etiam sequens illud *ἐν Ἀντιόχῳ*, respondet initio sequentis lineae: reliqua vero inferius sunt collocanda; ut nihil dicam de praefixa voce detruncata *χῆται*, quae creditur composita a postrema syllaba nominis *Ἀρσα-κῆς*, et prima alterius vocis *αἰ-χμάλωτοι*.

1 Juxta antea tradita sororibus debuit legi.

2 Arm. Interp. servavit voces Graecas *ὡς υἱέ*, et adjunxit explicationem ipsam quasi filius, ac si Ozyos fuerit tamquam cognomentum explicandum. In sequentibus lectio incertae vocis [illegible] certa est [illegible].

3 Scal. animadv. Gr. p. 450. ad 61. 52. « *Ζαβινᾶς ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων*. Mediocriter (ait) Syriace docti sciunt hoc verum esse. *Zebina* est *ἀγοραστός*, *Zebuna ἀγοράσας*. Porphyrius, qui haec scribebat, sciebat Syriace,

[illegible]

Cum vero apud Damascum congressus esset, devictus Demetrius, Tyrum fugitivus tendit. Quum ergo nec illuc ingredi ipsi liceret, in navem confugiens, undique percussus discerpitur, anno primo Olympiadis CLXIV, cum regnasset ante captivitatem annos III, et post reditum annos quatuor.

[illegible]

Demetrio successit filius ejus Seleucus; et illico ob matris obtrectationes mortem obiit. Antiochus frater ejus junior rerum politus est anno CLXIV. Olympiadis secundo, ac anno tertio Zabinam vicit: ipse vero cum ferre non posset se debellatum, veneno semetipsum confecit. Regnavit autem Antiochus annis XI. usque ad CLXVI. Olympiadis annum quartum; cui simul connumeratur fratris quoque sui Seleuci unus imperii annus. Et vocabatur Grypus, id est, habens nasum aduncum [1], et Philometor.

τῶν Σύρων. συμβολῆς δὲ περὶ Δαμασκὸν γενομένης, ἡττηθεὶς ὁ Δημήτριος φεύγει εἰς Τύρον, κἀκεῖ κωλυόμενος εἰσελθεῖν, πλοίῳ ἐπιβὰς κατεκόπη (...) βασιλεύσας πρὸ μὲν τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη τρία, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον, ἔτη δ'.

Διαδέχεται δὲ τὸν Δημήτριον Σέλευκος ὁ υἱός. καὶ εὐθὺς ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς ἀποθνήσκει. Ἀντίοχος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος παραλαμβάνει τὰ πράγματα τῆς ἑκατοστῆς ἑξηκοστῆς τετάρτης Ὀλυμπιάδος ἔτει δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ ἔτει νικᾷ τὸν Ζαβινᾶν. ὁ δὲ τὴν ἧτταν μὴ ἐνέγκας φαρμάκῳ ἑαυτὸν διεχρήσατο. βασιλεύει δὲ ἔτη ια', ἄχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἑξηκοστῆς ἕκτης Ὀλυμπιάδος. συναριθμεῖται γὰρ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον. ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. κα-

utpote homo Tyrius, cujus et cognomen Syriacum, Malchos, quemodo à popularibus suis Syris vocabatur ».

1 Significationem vocis perantiquae [illegible], quam usurpat Interpres Armenus ad exprimendum Gr. nomen Γρυπός, a se servatam

Իսկ իջեալ եղբայրն, որ է համամայրեան, և փիղոմետոր. Իսկ յիշխանէն հանեա- լեր եղբօրն հօրն անտիոքոսայ, և եղ- բօրորդւոյ 'ի հօրէ կողմանէ, որոյ անուանն յորջորջանաց Կիզիկենացի էր, զորմէ յառաջ քան զսակաւ ինչ ասացաք, անկեալ ասա ելեալ Ասպենդոսու. Թէպէտ երթայր 'յԱսպենդոս. ուս- տի և Ասպենդացի կոչեցաւ. Նոյն որ և գրիպոսն և փիղոմետոր ա- նուանէր.

Quum vero descendisset frater ejus ex eadem matre Antiochus[1], quin et nepos ex fratre de stirpe patris, cognomento Cyzicenus, de quo paulo ante diximus, (tunc Grypus) ab imperio recessit, Aspendumque proficiscitur; unde etiam Aspendius vocatus fuit, idem qui et Grypus et Philometor dicebatur.

Իսկ յետ անտիոքայ յԱսպենդոս խուսելոյ, առնոյր 'ի ՃԿԷ ողոմպ. 'ի երրոր- դէ Է երրորդ. ողոմպիադին առաջնոյ ամին Կիզիկենացին անտիոքոս, և յերկրորդում ամի նորին ողոմպիա- դին՝ դարձեալ մինչև դարձ յԱսպենդ- ոսեայ անտիոքոս, և ունէր զՍիւրիա զաւ- սորս. և Կիզիկենացին զկողմն մի. 'Ի բաժանել յերկուս իշխանութեանն՝ Գրիպոսն ունէր մինչև 'ՃՀ ողոմպ. եօ- թանասներորդ ողոմպիադին չորրորդ

Postquam vero Antiochus in Aspendum se recepit, dein a CLXVII. Olympiadis anno primo, Cyzicenus Antiochus est potitus. Verum secundo anno ejusdem Olympiadis, iterum reversus ab Aspendo Antiochus, ipse Syriam tenet, Cyzicenus vero aliquam partem[2]. Bipartito itaque imperio, Grypus tenuit usque ad centesimae septuagesimae Olympiadis annum quartum, post reditum[3] adhuc

τιόντι δὲ τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφῷ * ἀγετράχῳ, καὶ ἀνεψιῷ τὰ ἐκ πατρὸς τῷ ἐπικληθέντι Κυζικηνῷ, περὶ οὗ πρὸ ὀλίγου εἰρήκαμεν, ἐκχωρεῖ τῆς ἀρχῆς ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἄσπενδον. ὅθεν καὶ Ἀσπένδιος ἐκλήθη ὁ αὐτὸς, καὶ Γρυπὸς, καὶ Φιλομήτωρ ἐπικαλεύμενος.

Τοῦ τοίνυν Ἀντιόχου εἰς τὴν Ἄσπενδον ἐκχωρήσαντος ἄρχει ἀπὸ τῆς ρξζ'. Ὀλυμπιάδος ἔτους τοῦ πρώτου ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. τῷ δὲ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς Ὀλυμπιάδος κατίσει πάλιν ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου ὁ Ἀντίοχος, καὶ κρατεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κυζικηνὸς τῆς κοίλης. διαιρεθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς, ὁ μὲν Γρυπὸς παραμένει ἄχρι τῆς ἑκατοστῆς ἑβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους,

ex Graeca lingua mutuati sumus, cum hodie vix usum habeat talis vox Armena, si tamen nihil hic librarius peccavit, quod alio nomine nunc dicitur ab Armeniis [illegible], [illegible], etc.

1 Vocem inauditam in Gr. ἀγετράχῳ, emendabit ad normam codicis nostri, legens Ἀντιόχῳ. Scal. mendum satis advertit, cujus indicium est asteriscus ab eo notatus; nec potuit tamen certam divinare lectionem.

2 Τῆς κοίλης recte quidem exposuit Interp. Arm. per կողմն, sc. pars, regio, plaga. Verum locus signatus fortasse spectat ad eam regionem, quae Κοιλοσυρία, Coelesyria dicitur.

3 Mendose habetur in Gr. κατά, quod emendabis legens juxta Eusebium nostrum μετά, nisi dixeris unum pro altero acceptum fuisse.

դի՛ ամեն ։ ամս յերս զաւրձին կեցեալ 'ի նոյնս ԺԵ ․ որպէս ամբողջ նմա ընդ ամենայնն՝ ամս ԻԶ ։ մասնաւորն առանձնինն ․ և ԺԵ՝ իշխանութեանն յերկուս բաժանելոյ ։

Իսկ Կիզիկինացին կալեալ 'ի Ճ ողոմպ․ Կերրորդէ Է երրորդէ ․ ողոմպիադէն առաջնոյ ամին ․ և վախճանեցաւ յամին առաջնոյ Ճողոմպիադին Հերրորդին առաջնոյ ողոմպիադին ․ թագաւորեալ ամս ԺԸ ․ և կեցեալ ընդ ամենայն ամս Ի ․ և վախճանեցաւ զայս ձև ․ որպէս մեռաւ Գրիպոսն Անտիոքոս 'ի ժամանակին, բազում քաղաքս առնոյր ․ Իսկ Անտիոքոս Կիզիկինացին զաւրս ժողովեալ քաղաքէն Անտիոքայ պատերազմ եղեալ պարտեցաւ ․ 'ի ձիոյ իւրմէ 'ի մէջ թշնամեացն, մինչդեռ կալանել ունէին՝ զինքն իւր սպանանէր ․ Եւ քանզի թագաւորութիւնն բովանդակ 'ի Սելևկոս հասանէր, և առնոյր զԱնտիոք ։

Իսկ ընդ նմա Կիզիկինոս որդի

virens annos xv. ita ut omninó dominatus sit annis xxvi. undecim nempe privatim, et xv. post imperium bipartitum.

Cyzicenus vero a clxvii. Olympiadis anno primo obtinens, defunctus est anno primo [1] clxxi. Olympiadis, annis regnans xviii. et vitam degens omnino annis x. Obiit autem hoc pacto. Mortuo Grypo Antiocho juxta tempus praedictum, Seleucus ejus filius peragrans cum exercitu, plurimas urbes subigebat. Antiochus vero Cyzicenus, exercitu collecto ex Antiochia urbe, praelium commisit, et devictus fuit: equo autem inter hostes ipsum adducente, cum jam eo res deducta esset, ut eum comprehenderent, gladio suo evaginato, semetipsum confodit. Universo itaque regno ad Seleucum pertinente, Antiochiam obtinuit.

Verum contra ipsum filius Cyzice-

ἔτη κατὰ τὴν κάθοδον ἐπιζήσας δεκαπέντε, ὡς ἄρξαι τὰ πάντα εἴκοσι ἕξ, ἕνδεκα μὲν καθ' ἑαυτὸν, πεντεκαίδεκα δὲ τῆς ἀρχῆς διῃρημένης.

Ὁ δὲ Κυζικηνὸς κρατήσας ἀπὸ τῆς ρξζ΄. ἔτους πρώτου, τελευτᾷ ἔτει ροα΄. Ὀλυμπιάδος, βασιλεύσας μὲν ἔτη ιη΄, βιοὺς δὲ τὰ πάντα ἔτη ι΄. Τελευτᾷ δὲ τοῦτον τρόπον. ἀποθανόντος γὰρ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον, Σέλευκος ὁ τούτου παῖς ἐπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλὰς πόλεις προσηγάγετο. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς προσαγαγὼν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τὴν δύναμιν, καὶ παραταξάμενος, ἐνικήθη. ἐξενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ μέλλων συλλαμβάνεσθαι, ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. τῆς δὲ βασιλείας ὁ Σέλευκος ἐγκρατὴς γενόμενος παρέλαβε τὴν Ἀντιόχειαν.

Πρὸς δὲ τοῦτον ἐπολέμει τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς γενόμενος Ἀντίοχος.

1 Supple in Gr. πρώτῳ post vocem ἔτει, seu, quod idem est, lege τελευτᾷ α΄.

դի. Կիւզիկենացւոյն մնացելոյ Անտիո-քոս . Իբրեւ խառնեցաւ ընդ Մամեստացւոյն ՚ի Կիլիկեցւոց աշխարհին լինէր , առ-քաղաքաւն՝ որ անուանեալ կոչի Մոմ-փեստիա , յաղթէր Անտիոքոս . Եւ Սե-ղեւկոս փախստական ՚ի քաղաքն ան-կանէր . եւ հարցանէր ցմարդիկն՝ թէ ճանաչիցեն զնա . Իբրեւ լուաւ՝ թէ ճանաչեն , թէ զուցէ կենդանւոյն այրիցեն, առաջագունէր՝ անձամբ զանձն սպանանէր . Իսկ եղբարք նորա՝ որ կոչեցան երկուորիք , Անտիոքոս եւ Փիլիպպոս , եկեալ հասեալ զօրօք՝ առ-նուին բռնութեամբ զքաղաքն . եւ խնդ-րելով զվրէժ եղբօրն , եւ հիմն ՚ի վեր քակեն . ՚Ի վերայ խաղային նոցա որ-դի Կիւզիկենացւոյն ՚ի պատերազմ , յաղթէր . եւ ՚ի նոցանէ Անտիոքոս եղբայրն Սելեւկեայ փախուցեալ ՚ի ճակատուէն՝ յանդգնութեան ձի արշաւեալ անկանէր խառն ՚ի խուռն յորձանս գետ , եւ ՚ի գրգանս գետոյն սատա-կէր .

Եւ այնուհետեւ այլոցն զուգապարտ կայր վասն թագաւորութեանն՝ Փի-լիպպեայ եղբօր Սելեւկեայ եւ որդւոյ Գրիպեայ Անտիոքայ , եւ Անտիոքայ որդւոյ Կիւզիկենացւոյն Անտիոքայ .

...ni, qui superstes fuit, Antiochus bellum movebat. Quum igitur in Cilicia apud urbem Mopsuestiam (vel Momphestiam) dictam, exercituum congressus fuisset, Antiochus vicit. Seleucus autem in urbem fuga se recipiens, sciscitabatur ex hominibus, num se ipsum cognoscerent? Ubi vero audivit, quod cognoscunt, ne forte ipsum vivum comburerent, properavit ac semetipsum interfecit. Fratres autem ejus, qui Didymi vocati sunt, Antiochus (nempe) et Philippus, exercitu irruentes, vi urbem ceperunt, et fratris vindictam accepturi, funditus subvertunt (urbem). Supervenit adversum eos filius Cyziceni, et praelio vicit; ex iis vero Antiochus Seleuci frater a pugna fugiens, ac temere equitans, in Orontem fluvium praeceps decidit, ac in vorticibus fluvii interiit.

Ac deinceps inter alios certamen erat de regno; nimirum, inter Philippum fratrem Seleuci, Grypique Antiochi filium, et inter Antiochum Antiochi Cyziceni filium, ab anno primo

γενομένης δὲ μάχης ἐν τῇ Κιλικίᾳ περὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Μοψουεστίαν, ἐνίκησεν ὁ Ἀντίοχος. Σέλευκος δὲ φυγὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πυθόμενος τοὺς ἐγχωρίους, ὅτι διεγνώκασιν αὐτὸν (...) ζῶντα κατακαῦσαι, φθάσας ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ κληθέντες δίδυμοι, Ἀντίοχός τε, καὶ Φίλιππος, ἐπιφανέντες μετὰ δυνάμεως, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι μετῆλθον τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ, κατασκάψαντες τὴν πόλιν. Ἐπελθὼν δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς μάχῃ αὐτὸς νικᾷ. καὶ τούτων Ἀντίοχος μὲν ὁ τοῦ Σελεύκου ἀδελφὸς ἀπὸ τῆς μάχης ἐλαύνων τὸν ἵππον, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Ὀρόντην, ὑπὸ τοῦ ῥεῖθρου κατεφθάρη.

Λοιπῶν δὲ ὄντων τῶν ἀμφισβητούντων περὶ τῆς βασιλείας, Φιλίππου, καὶ τοῦ Σελεύκου μὲν ἀδελφοῦ, υἱοῦ δὲ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου, Ἀντιόχου τε τοῦ παιδὸς τοῦ Κυζικηνοῦ, ἀπὸ τρίτου ἔτους

յառաջներորդ. ամի Հարիւր Չենորդի առաջնորդի ողոմպիադին սկզբան ուրախեալ, և զօրս ընտիրս գումարեալ. և իւրաքանչիւր մի մի կողմն ունէին զասորւոց. և առաջին Դանիոսս ընդ. միմեանս վասն ասորւոց. մինչև 'ի պարտութիւն մատնեալ Անտիոքայ՝ 'ի պարթևս փախստական գընայր. և յետոյ զպոմպէոս 'ի բարեկամութ, զի նովաւ դարձուսցէ յասորիս. և նորա առեալ կարասի յԱնտիոքացւոց՝ զնոսա նիւ փոյթ չարանէր, ինքնօրէն ազատ զքաղաքն թողոյր:

Աղեքսանդրիացիքն առ նոսա զՄենելաոս և զԼամպոն և զԿալլիմանդրոս առաքեցինլբոյեին, որպէս զի պտղոմէի որդւոյ Դիոնեսեայ՝ յԱղեքսանդրիայ 'ի բաց մերժելոյ, նա երթեալ թագաւորեսցէ եգիպտոսի՝ համանգերձ դըստերաքն պտղոմեայ. և նա յախտ անկեալ նեղեալ վախճանեցաւ. Լուծանէր և Փիլիպպոս որդին գրիպեայ և տրիփենեայ դստեր պտղոմէի Ը երորդի՝ յառաջագոյն ասացելոցն. երթալ կամէր յեգիպտոս, քանզի և զնա կոչեցին յայնժամ աղեքսանդրացիք.

cLXXI. Olympiadis incipientes; et copiis selectis congregatis, unusquisque partem Syriae unam tenebat, atque unus contra alium pro Syria bellum movebat; usquequo victus Antiochus ad Parthos fuga petiit: ac postmodum Pompejum sibi conciliavit, ut per ipsum in Syriam reverteretur; ille vero opes ab Antiochenis assumens, ipsum neglexit, urbemque liberam permisit suis uti legibus.

Porro Alexandrini ad eos (Gr. in eum) Menelaum et Lamponem et Callimandrum miserunt, ut Ptolemaeo Dionysii filio Alexandria expulso, ipse veniens regnaret in Aegypto cum filiabus Ptolemaei: ipse vero in morbum incidens, anxius obiit. Dissolvitur et Philippus quoque filius Grypi et Tryphaenae filiae Ptolemaei VIII. quos antea nominavimus. Quum enim in Aegyptum ire vellet, nam ipsum quoque tunc Alexandrini ad imperium arcessiverant, Gabinius prin-

τῆς ροά. Ολυμπιάδος ἀρξάμενοι, καὶ δυνάμεις ἀξιολόγους ἔχοντες, καὶ μέρους τῆς Συρίας ἐπικρατοῦντες διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Συρίας. καὶ ἡττηθεὶς Αντίοχος εἰς Πάρθους ἀπέφυγε, καὶ ὕστερον Πομπηΐῳ ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταχθησόμενος εἰς τὴν Συρίαν. ὁ δὲ λαβὼν παρ' Αντιοχέων χρήματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐφρόντισεν, αὐτόνομον δὲ τὴν πόλιν εἴασε.

Πεμψάντων δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλαον, καὶ Λάμπωνα, καὶ Καλλίμανδρον Αλεξανδρέων, ὅπως Πτολεμαίου τοῦ Διονύσου τῆς Αλεξανδρείας ἐκστάντος, αὐτὸς ἐλθὼν τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσῃ μετὰ τῶν θυγατέρων τοῦ Πτολεμαίου, νόσῳ συσχεθεὶς ἐτελεύτησε. Καταλύεται δὲ καὶ Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ καὶ Τρυφαίνης τῆς Πτολεμαίου τοῦ ὀγδόου υἱὸς ὁ προειρημένος. καὶ κατιέναι θέλοντα αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον, μετεπέμψαντο γὰρ καὶ τοῦτον τότε οἱ Αλεξανδρεῖς ἐπὶ τὴν ἀρχήν, Γαβίνιος ὁ τῆς Συρίας ἄρχων Ῥωμαῖος ἔπαρ-

բաշէր յիշխանութենէն ։ և զարգելեա
ասորւոց իշխան հռոմայեցի Պոմպէ.
բանակին պոմպէի խափանեաց զնոսա ։
Եւ այսպէս արքայական յաջորդա-
ութիւնն ասորւոց մինչև ցսոսա եկե-
հաս, և վախճանեցաւ ։

ceps Syriae Romanus Pompeji tribunus impedimento fuit. Itaque regia successio Syriae ad istos usque perveniens finem habuit.

Են և հետևեալք ասիացւոց և ասորւոց
թագաւորք այսոքիկ ։

Sunt autem singuli Asiae et Syriae reges isti.

ա. Ասիացւոց թագաւո-
րեաց Անտիգոնոս. ամս ժը.
բ. Դեմետրոս պաշարողն
վերնոց կողմանց, և
ասորւոց. ամս ժէ.
գ. Սելևկոս Նիկանովր. ամս լբ.
դ. Անտիոքոս սոտեր. ամս ժթ.
ե. Անտիոքոս Թէոս. ամս ժե.
զ. Սելևկոս կալլինիկոս. ամս իա.
է. Սելևկոս կերաւնոս. ամս գ.
ը. Անտիոքոս մեծ. ամս լզ.
թ. Սելևկոս. ամս ժբ.

I.	In Asia regnavit Antigonus.	annis XVIII.
II.	Demetrius Poliorcetes in superioribus partibus et Syriae.	ann. XVII.
III.	Seleucus Nicator.	ann. XXXII.
IV.	Antiochus Soter.	ann. XIX.
V.	Antiochus Theos (sive Deus).	ann. XV.
VI.	Seleucus Callinicus.	ann. XXI.
VII.	Seleucus Ceraunus.	ann. III.
VIII.	Antiochus Magnus.	ann. XXXVI.
IX.	Seleucus.	ann. XII.

χος ὢν τοῦ Πομπηΐου ἐπέσχε. καὶ οὕτως ἡ βασιλικὴ διαδοχὴ ἡ κατὰ Συρίαν ἄχρι τούτων φθάσασα κατελύθη.

Εἰσὶν οὖν ἑξῆς Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἵδε.

Ἀντίγονος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας	ἔτη ιη΄.
Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς τῶν τε ἄνω τόπων, καὶ Συρίας,	ἔτη ιζ΄.
Σέλευκος ὁ Νικάτωρ	ἔτη λβ΄.
Ἀντίοχος ὁ Σωτὴρ	ἔτη ιθ΄.
Ἀντίοχος ὁ Θεὸς	ἔτη ιε΄.
Σέλευκος ὁ Καλλίνικος	ἔτη κα΄.
Σέλευκος ὁ Κεραυνὸς	ἔτη γ΄.
Ἀντίοχος ὁ Μέγας	ἔτη λς΄.
Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ	ἔτη ιβ΄.

Ժ. Անտիոքոս Եպիփան-նէս. ամս ԺԱ.
ԺԱ. Անտիոքոս Նորին որ-դի, ամ Ա. և ամիսս Զ.
ԺԲ. Դեմետրիոս Սովտեր. ամս ԺԲ.
ԺԳ. Աղեքսանդրոս. ամս ԺԵ.
ԺԴ. Դեմետրիոս Դեմետրի որդի. ամս Գ.
ԺԵ. Անտիոքոս Սիդեւացի. ամս Թ.
ԺԶ. Դեմետրիոս ողջոյ. ամս Դ.
ԺԷ. Անտիոքոս Գրիպոս. ամս ԻԶ.
ԺԸ. Անտիոքոս Կիզիկե-նացի. ամս ԺԷ.
ԺԹ. Փիլիպպոս Գրիպեայ.

Սա որով իշխանութիւնն եւս առ Ասորւոց վախճանեցաւ.

x. Antiochus Epiphanes. annis xi.
xi. Antiochus ejus filius [1]. anno i. et mensibus vi.
xii. Demetrius Soter. ann. xii.
xiii. Alexander. ann. xv.
xiv. Demetrius Demetrii (filius). ann. iii.
xv. Antiochus Sidetes. ann. ix.
xvi. Demetrius de integro [2]. ann. iv.
xvii. Antiochus Grypus. ann. xxvi.
xviii. Antiochus Cyzicenus. ann. xvii [3].
xix. Philippus Grypi (filius).

Sub quo vel ipsum Imperium Syriae finitum [4].

Αντίοχος ὁ Επιφανὴς	ἔτη ιά.
Αντίοχος (...) ὁ Ευπάτωρ	ἔτος ά. μῆνας ς'.
Δημήτριος ὁ Σωτὴρ	ἔτη ιβ'.
Αλέξανδρος	ἔτη ιέ.
Δημήτριος Δημητρίου	ἔτη γ'.
Αντίοχος ὁ Σιδήτης	ἔτη θ'.
Δημήτριος ἄυθις (Arm. ὅλως)	ἔτη δ'.
Αντίοχος ὁ Γρυπὸς	ἔτη κς'.
Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς	ἔτη ιή.
Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ	ἔτη β'.

Εφ' οὗ ἡ κατὰ Συρίαν ἀρχὴ κατελύθη....

1 Desideratur in Gr. *ejus filius*, υἱὸς αὐτοῦ, et in Arm. *Eupator*. [illegible].

2 Si vox inaudita in Arm. ողջոյ, *Olots*, non habuerit apud antiquos significatum Gr. vocis ἄυθις, *iterum*, *rursus*, ergo Interp. Arm. legebat in Gr. ὅλως, *totaliter*, *integre*. Hoc consilio reposuimus in Lat. *de integro*.

3 Pro xvii. Gr. lectio habet xviii. ad normam nempe historiae praemissae, ac Canonis. Pariter pro Philippo annos ii. ubi nihil in Arm.

4 Hic sane et Anonymi fragmenta plane finem habent.

ՅԵՏ ՈՐՈՑ

ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՔ.

Հռոմայեցւոց՝ որ ՚յՌոմիւղեայ թագաւորք, որք ՚յաւգոստեայ և ՚ի մեզ. որ Հռոմայեցւոց հիպատք յուլեայ կայսերէ և ՚ի մեզ. գումարեալ զամենեցուն ձեռնարկեալսն յիշատակարանացն՝ որ աստ կան կարգաւ դիպաւորեալ են.

Ի բազմահմտէն աղեքսանդրեայ.

Յաբիւդենեայ՝ որ զասորեստանեայց և զմարաց զժամանակսն գրեաց.

Ի մանեթոնեայ յերից գրոցն զեգիպտական յիշատակացն.

Ի կեփաղիոնի յինն երաժշտական մատենիցն.

Ի դիոդորի մատենադարանիցն ՚ի Խ գրոցն. յորս համառօտ կարգէ ըղպատմութիւնն մինչև ցգայիոս կայսր.

Ի կասեայ լոնգինեայ ԺԸ գրոցն. յորս համառօտեաց ՃԻԸ ողոմպիադս.

Ի փղեգոնեայ ածելոյ յազատութեան ՚ի կայսերէ ՚ի ԺԴ գրոցն. յորս համառօտեաց ՄԼԹ ողոմպիադս.

Ի կաստորեայ Զ գրոցն. յորս ժողովեաց ՚ի նինոսէ և ՚ի խոնարհ ողոմպիադս ՃՁԱ.

Ի թաղեայ յերից գրոցն. յորս գումարեաց յիլիոնի առնմանէ մինչև ՚ցՃորդ կերորդ Եերորդ ողոմպիադն.

Ի պորփիւրեայ՝ որ առ մեաւ փիլիսոփայ, յառնմանէն իլիոնի մինչև ՚ի կղաւդի թագաւորութիւնն.

POST QUOS

ROMANI.

Romanorum, qui a Romulo reges, quique ab Augusto usque ad nos; qui demum Romanorum Consules a Julio Caesare ad nostram aetatem; postquam collegerimus * omnia praemissa commentaria interim hic loci ex ordine digesta.

Ex Polyhistore Alexandro.

Ex Abydeno, qui de Assyriis ac Medis libros conscripsit.

Ex Manethi tribus libris de Aegyptiorum monumentis.

Ex Cephalionis novem musicis (seu Musarum) codicibus.

Ex Diodori Bibliothecae XL. libris, in quibus breviter historiam usque ad Cajum Caesarem exponit.

Ex Cassii Longini XVIII. libris, quibus breviter in compendium redegit CXXVIII. Olympiadas.

Ex XIV. libris Phlegontis libertini Caesaris (Adriani), quibus in compendium reduxit Olympiadas CCXXIX.

Ex Castoris VI. libris; in quibus a Nino et infra confecit Olympiadas CLXXXI.

Ex Thaletis tribus libris, in quibus ab Ilio capto usque ad CLXV. Olympiadem collegit.

Ex Porphyrio, nostrae aetatis Philosopho, a capto Ilio usque ad Claudi regnum.

* Quamvis implicatissima videatur connexio inter se utriusque periodi, sensus tamen Aucto-

ՀՌՈՄԱՅԵՑՒՈՑ ԺԱՄԱՆԱԿՔ

Ժամ է և ՚ի հռոմայեցւոց թագաւորութեանն ժամանակս ընթանալ. որ զառաջինն անուն յորջորջանայ յեօթներորդում ողոմպիականին. յորում Հռոմիւղոս զհռոմայեցւոց քաղաքն շինեաց. Այսմ քաղաքի, և որոց ընդ նովաւ թագաւորութեանն, ՚ի նմանէ անուանեցաւ անունն. Իսկ նախ քան զնախասացեալ ժամանակսն՝ երբեմն Լատինացիք կոչէին, և երբեմն Աբորիգինացիք, և ընդ այլ ժամանակս զայլեւայլ անուանս.

Իսկ յետ առնլոյ նոցա յետ զԻլիոնն տիրէր Ենիաս Անքիսեայ, և նորին յաջորդաց նախ քան զքաղաքին շինելոյ թագաւորեցին ազգին. Իսկ զնոցա պատմութիւն բազումք և այլք՝ ոչ միայն հռոմայեցիք յօրինեն, այլև յոյնք գումարեալ գրեցին. Ի նոցանէ երկուսն միայն թուով բաւական լիցին մեզ՝ նշանակ, որ առաջի կան, երևելի վկայք լինելոց. Այսոց առ այժմ եզից պատմութեր զԴիոնէսիոս, որ զՀռոմայական պատմութիւնն համառօտեաց. որ ընդ այլում Ճառքն և ընդ հնախօսութեանս ազգին հռոմայեցւոց անցուցանէ համառօտաբար. ՚յԵնեայ և ըստ նմանէ[1] թագաւորացն՝ մինչև յառնուլ զԻլիոն, յառաջնում գրքին իւրում երևեալ հաստատու-

ROMANORUM TEMPORA.

Jam adest tempus et Romanorum regni tempora percurrendi, quod primum suam nomenclationem septima Olympiade habuit, qua Romulus Romanorum urbem condidit. Siquidem ejusdem urbis, quaeque sub ejus regno fuerunt, nomen ex eo (sc. Romulo) propagatum est. Ante vero praelaudata tempora, nunc Latini, nunc Aborigines dictitabantur, itemque diverse diversis temporibus.

Ceterum, post captum Ilium dominatus est in illos Aeneas Anchisae (filius), ejusque successores ante urbem conditam genti regnaverunt. Verum eorum historiam plures ac varii, non solum natione Romani, sed Graeci quoque colligentes conscripserunt. Ex illis duo saltem numero de rebus quae adsunt, satis nobis sint, ut praeclari testes adhibeantur. Quorum interim Dionysium afferam Historiae Romanae commentatorem; qui praeter alia commentaria, etiam Antiquitates Romanorum gentis breviter percurrit. Ab Aenea et vicissim [1] Regibus usque ad Ilii captivitatem, in primo suo libro constanter exposuit: ex quo necessaria, quaeque impresentia-

sis estis elucet; sive eo modo, quo nos digessimus, distribuas membra sermonis; sive parenthesin loco habeas sequentia usque ad novum principium rerum Romanorum, hoc pacto. Գումարեցաք զամենայն և այլն (. . .) Ժամ է և այլն. " Postquam collegerimus, etc. (. . . . .) Jam adest, etc. ".

1 Ըստ նմանէ, potius occurrit pro successione imitativa, quasi reddendum, post eum assimiliter ei, vel quem sequuti successive, cui respondent aliquatenus, juxta eum, vel secundum eum, pro successione sumpta: hic tamen cum Ilii captivitas memoratur, fortasse eos etiam qui ante Aeneam fuerunt, designat; nos interim vicissim reddidimus, ad declarandam indifferentem successionem.

Թեանն. յորոց շնորհեալ, և որ իբրև որ տարածի կամ՝ զխորոց են, համառօտիւք առընթեր եղեալ կարգ. դնելոց զնոյն ձև օրինակի.

rum conveniunt, summatim afferens, hoc modo digeram.

Դիոնեսիոսի Աղիկառնասացւոյ յառաջնումն Հռովմայեցւոց պատմութեանցն.

Dionysii Halicarnassei ex prima Romanorum Historia[1].

Զտիրեալ ցամաքին ամենայն երկրի և ծովու, յորում այժմ Հռովմայեցիքն բնակեն, Ասեն՝ ի ժամանակագրաց առաջին թէ՝ բարբարոսք ունէին՝ սիկիլացւոց ազգն անդրէն ծնեալ. Իսկ յառաջ քան զնոսա՝ ոչ թէ՝ որպէս այլք ունէին, և ոչ թէ ապէս խոպան կայր. ոչ կարէ ոք հաստատութեամբ պատմել. Իսկ յետ այնր ժամանակաց աբորիգինք կալան, որք բազում ժամանակաց պատերազմ տալով ընդ բնակիչսն՝ առին. որք նախ ի լերինս բնակէին առանց պարսպաց ի շէնս ուրեք՝ աստ անդ ցան և ցիր.

» Urbem in universam terram et mare dominantem, quam nunc Romani inhabitant, ut antiquissimi Chronographorum ajunt, Barbari tenuerunt, Siculorum nempe gens indigena. Verum ante eos, neque quomodo alii tenuerint, neque inculta esset, nemo certo referre potest. Post vero dicta tempora Aborigines tenuere; quippe qui multo tempore cum incolis pugnantes, possederunt: qui primum in montibus vicos quosdam sine moenibus, hic et illic sparsim incolebant.

(Dionys. Halicarn. Antiq. Rom. L. 1.)

Τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἁπάσης πόλιν, ἣν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τῶν μνημονευομένων λέγονται κατασχεῖν βάρβαροι Σικελοί, ἔθνος αὐθιγενές. τὰ δὲ πρὸ τούτων, οὔθ' ὡς κατείχετο πρὸς ἑτέρων, οὔθ' ὡς ἔρημος ἦν, οὐδεὶς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβοριγῖνες αὐτὴν παραλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι. οἳ τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ᾤκουν ἄνευ τειχῶν κωμηδὸν καὶ σποράδες.

1 Graecum textum restituimus ex ipso auctoris loco. Lib. 1. Antiq. Rom. editionis Lipsiae, p. 1691. voluntariis lacunis Eclogarii, Eusebii scilicet nostri, interjectis per continuatam interpunctionem; quibus facillime advertere possunt studiosi lectores, quomodo nempe Eusebius servatis ipsis Dionysii verbis, totam historiam in compendium redegerit: ita tamen, ut nonnulla et ipse addiderit, tum utores explicaret, tum maxime ut connecteret varias a se praetermissas orationis partes. Itaque praesens Dionysii textus non ubique ad verbum cum Eusebio nostro conferendus est, sed plerumque ad sensum intelligi debet. Nihilo tamen minus,

[illegible]

[illegible]

At postea Pelasgos et Graecorum nonnullos tenuisse terram illam dicunt; qui primo Aborigines nuncupati, deinde Latini denominati fuerint a Latino rege, qui Iliaci belli tempore praevaluit. Verum XVI. generationibus [1] praeteritis, Romulus urbem condidit, amplificavitque, necnon res legesque ad sublimiorem statum erexit «. Interim vero iterum sermonem recolens (Dionysius) hoc pacto eadem verba scribit.

« Aborigines, ex quibus imperii originem ducit gens Romanorum, quidam jamínde ex Italiae indigenis corpus privatum fuisse dicunt. Italiam autem universam littus voco, Jonium (nempe) sinum, et Tyrrhenum mare, tertiamque partem terrae, quam Latini tenebant. Per interpretationem autem sunt (Aborigines) Principes gentiarchae (sc. auctores origi-

Ἐπεὶ δὲ Πελασγοί τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς... οἱ αὐτοὶ... τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγίνων ὀνομασίαν ἔτι σώζοντες. ἐπὶ δὲ Λατίνου βασιλέως, ὃς κατὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐδυνάστευσε, Λατῖνοι ἀρξάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμύλου δὲ τὴν ἐπώνυμον αὐτῷ πόλιν οἰκίσαντος, ἑκκαίδεκα γενεαῖς τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον.... (deinceps discrepat, fusiori stylo rem declarans)...

Τοὺς δὲ Ἀβοριγῖνας, ἀφ' ὧν ἄρχει Ῥωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον ἀποφαίνουσιν. Ἰταλίαν δὲ καλῶ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν, ὅσην ὁ Ἰόνιός τε κόλπος καὶ Τυῤῥηνικὸς, καὶ τρίτα περιέχουσιν ἐκ γῆς... ὥσπερ ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν γενάρχας ἢ πρωτογόνους. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ἀνεστίους τι-

multum perspicuitatis ambae lectiones sibi invicem praestant.

1 Frid. Sylburgius, Halicarnassaei interpres Latinus, affert in adnot. ad p. 8. v. 19. Glareani sententiam, qui vult hic pro *sexdecim aetatibus* seu *generationibus* legi *tredecim* tantum: sed frustra, cum uniformiter habeatur apud Halicarn. et Euseb. *sexdecim*. Ibidem idem Sylburg. ad p. 120. v. 47. prolixam inserit disquisitionem de sensu vocis γενεά, quam passim Dionysius usurpat; nobis tamen id sat erit, quod Interp. Arm. satis idoneè accommodarit vocem ազգ sc. *generatio*, *genus*, *gens*, vel latè sumpta, *aetas*, etc. id enim omnino significare potest ազգ apud Arm. quod γενεά apud Gr.

փառաւորսինք կոչին, 'ի բազում աշ-
խարհաց ժողովեալք. և ըստ այլոց՝
թէ լիբէացւոց անդր եկք երթեալ
էին. և բաջ՝ 'ի հռոմայեցւոց մատե-
նագրաց ասեն, թէ յոյնք էին. 'ի նո-
ցանէ՝ որ երբեմն յաքայիս բնակեալ
էին, բազում ազգաւ յառաջ քան զտ-
րովադական պատերազմին անդր Հա-
տուածք եկեալ.

Եւ 'ի նոյնս յարեալ՝ ասէ, թէ
ճշմարտութիւնն որպէս զիարդ և
իցէ՝ չէ յայտ. բայց ըստ իմում կար-
ծեաց՝ յայն ազգէ, որ այժմ արկա-
դեանն կոչին, լինել՝ նոցա. Նախ նո-
ցա անցանել ընդ յոնիոս խորշ ծո-
վուն, և բնակել յիտալացւոց աշ-
խարհին. զորս տարեալ նիոտրոսի լի-

nis) vel primogeniti [1]; juxta vero alios scriptores, vagabundi (quasi oberrantes) vocantur è multis regionibus convenae. Secundum vero alios, Libyorum [2] advenae illuc profecti erant. At Romanorum diserti scriptores, Graecos eos esse asserunt, ex illis nimirum, qui olim in Achaia habitabant, multis ante bellum Trojanum generationibus eo per coloniam migrantes «.

His autem addit, dicens. » Itaque rei veritas quomodo se habeat, non constat: juxta meam vero sententiam, ex ea gente, quae nunc [3] Arcades nuncupantur, eos fuisse dixerim. Imprimis eos per Jonium sinum maris trajectos, Italiam incoluisse; quos quidem deduxerit Oenotrus Lycaonius [4],

τὰς, καὶ πλανήτας, ἐκ πολλῶν συνελθόντας χωρίων... ἄλλοι δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι ... οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων ... Ἕλληνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ ποτὲ οἰκησάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάντας.

... Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὅπως ποτ' ἔχει, ἄδηλον, εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὑγιὴς, οὐκ ἂν ἑτέρου τινὸς εἶεσαν ἄποικοι γένους, ἢ τοῦ καλουμένου (νῦν) Ἀρκαδικοῦ. πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων οὗτοι περαιωθέντες τὸν Ἰόνιον κόλπον, ᾤκησαν Ἰταλίαν, ἄγοντος αὐτοὺς Οἰνώτρου τοῦ Λυκάονος. ἦν δὲ πέμπτος ἀπό τε Αἰζειοῦ καὶ Φορω-

1 Lectio Arm. valdè probat integrum esse Gr. textum in iis vocibus γενάρχας ἢ πρωτογένεις, quae tamen posteriores critici gratis deturbare nituntur, variis interpretationibus morem gerentes: ita enim scribit Sylburg. praelaudatus, loco citato, ad p. 8. v. 37. » Lapi versio habet πρωτογονεῖς: ex quo suspicari licet duplicem in codicibus scripturam extare, πρωτογένεις et πρωτογονεῖς: quod posterius ad γενάρχας proxime accedit «. Attamen qui Eusebio fidem adjungunt, nihil mutandum censent.

2 Dionys. in hodiernis lectionibus fert Λιγύων, sc. *Ligurum*; quorum regio *Liguria* a Latinis dicta in Italia satis nota. Eusebius tamen legit Λιβύων, qui sunt de Libya seu Africa; quae remota quidem regio, sed pariter notissima: nec mirum, cum advenae per coloniam a quantumvis remotissima orbis parte potuerint adrue; nisi dixeris, in cod. Arm. pro լիբէացւոց legendum esse լիկէացւոց.

3 Adverbium այժմ. probat τὸ νῦν parenthesis nota additum in edit. Halic. ex codice Venet.

4 Dionys. habet τοῦ Λυκάονος; quo aequè designari potest *Lycaonis filius*, et *Lycaonius*, seu *Lycaonensis*, ex vi praecedentis nominis; idem forsitan duplex sensus eliceretur a nostra lectione, si pro լիկաոնացւոց (quod sonat *Lycaonensium*) legeretur լիկաոնայեաց, *Lycaonis*.

հնոտացւոյ՝ որ էր հինգերորդ․ Զէի և Փորոնեայ, ժէ ազգաւ յառաջ քան զտրովադական պատերազմն։ Արդ Ինովտրոս ի լեռնականութեան, և Ինովտրիա զաշխարհն կոչեաց, և զբնակիչսն Ինովտրացիս։ Որոց յետոյ անուանեալ իտալացիս յիտալացւոյ թագաւորէ․ յորմէ և անուանս ևս կոչեցան Իտալիա անուանեալ։ Եւ զիտալոս փոխանակեաց Մորգեսն․ յորմէ Մորգետացիք կոչեցան։ Եւ Ինովտրոսի եղբայր՝ որոյ անուն էր Պևկետիոս, ընդ նմին հատուածս եկեալ յարկադացւոց աշխարհէն, բնակեալ առ յոնիան խորշիւն. և ի նմանէ Պևկետացիս անուանս ազգին կոչեաց։ Զայս ամենայն ի կարծեաց ասէ։

Եւ յետ այնորիկ ասէ զպեղեզգացւոց հատուածից յունաց երթեալ

quintus a Zeo [1] et Phoroneo, XVII generationibus ante Trojanum bellum. Oenotrus itaque montes inhabitat, atque Oenotriam regionem vocat, incolasque Oenotrios; qui postea Itali sunt nominati ab Italo rege [2]; a quo tota quoque regio Italia denominata fuit. Italum vero Morges excepit; a quo Morgetes sunt vocati. Oenotri autem frater, cui nomen Peucetius, cum ipso colonus ab Arcadia migrans, ad sinum Jonium pervenit, atque ex ipso Peucetium nomen genti factum «. Cuncta haec ex opinione dicit.

» Deinde vero Pelasgos [3] Colonos Graecorum migrasse, ait, et habita-

νέως ... ἑπτακαίδεκα γενεαῖς πρότεροι τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσάντων ... Οἴνωτρος δὲ ... ᾤκισε πόλεις μικρὰς καὶ συνεχεῖς ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ... ἐκαλεῖτο δὲ ἡ τε χώρα ... Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντες ὅσων ἦρξεν, Οἴνωτροι ... καὶ ὡς βασιλεὺς (ἐν) αὐτοῖς Ἰταλὸς ἀνὰ χρόνον ἐγένετο, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί. Τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργητες ἐκλήθησαν ... καὶ Πευκέτιος ἀφ' οὗ Πευκέτιοι καλέονται, οἱ ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ ...

Ἔπειτα Πελασγῶν τινὲς τῶν οἰκούντων ἐν τῇ καλουμένῃ Θετταλίᾳ,

1 Gr. lectio nunc habet Αἰζειοῦ; rectius ne, critici viderint, namque Sylburg. in adnot. Italic. ad p. 10. v. 12. haec habet: » De Aezeio nihil uspiam reperi, quare suspicari liceat pro Αἰζειὸς et Αἰζειοῦ scribendum esse Ἀζὴν et Ἀζῆνος: vel Dorico more, Ἀζὰν et Ἀζᾶνος, nam Pausanias et Stephanus Byz. tradunt Azanem fuisse Arcadis ex Eratone nympha filium, et regionem illi a patre assignatam, nominatam fuisse Azaniam, subditosque Azanes «. Paulò anterius dixerat, pro Aezeus, a Glareano cum Lapo scribi Aegeus: ut ut sit, nostra lectio habet in genit. *Zei*, vel in ablat. a *Zeo*.

2 Vel ita, quod non abs re videtur, *quibus postea (vir) Italus nominatus in Italia regnat*: nam Arm. Cod. mendose habet voces իտալացիս յիտալացւոյ, quarum secunda յիտալէոյ, sive յիտալոսէ legenda, ut patet ex Gr. et sequentibus, ubi nominatim habetur, և զիտալոս թագաւորեալ etc. Ad haec nota τὸ որոց probare Gr. lectionem αὐτοῖς, minime verò probat ἐν αὐτοῖς, quod parenthesi additur apud Sylburg. ex cod. venet.

3 Pro պեղեզգացւոց malim legas պեղասգացւոց, vel potius պելասգացւոց, ut supra etiam habebatur, conformiter cum Gr. verum eadem lectio minus recta, occurrit in codice nostro etiam inferius.

[illegible]

visse partes Italorum cum Aboriginibus. Pelasgi autem ipsi Tyrrheni quoque dicti sunt, e cujusdam eorum ducis nomine, qui Tyrrhenus vocabatur, sicut etiam universa ea regio Tyrrhenia appellata fuit. Postea Evander quidam ex Graecia, de Arcadum urbe Palantio classe transvectus, postmodum Italiae ea loca inhabitavit, ubi Romam urbem aedificari contigit. Arcadas, ait, litteraturam Graecam in Italiam attulisse, instrumenta quoque musica, nec non leges tulisse iis. Post illos vero Herculem quoque aliam Graecam classem secum duxisse, et quae supra diximus loca incoluisse. Jampridem Saturnius vocabatur, indeque tota regio illa Saturnia nuncupata fuit. Herculi autem inibi filius natus (dicitur) Latinus nomine, qui et Aboriginum regionis sit potitus; ex quo Latini nomen sortiti sunt. Latino autem sine

τὴν ἑαυτῶν ἀναγκασθέντες ἐκλιπεῖν, σύνοικοι γίνονται τοῖς Ἀβοριγῖσι ... (ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν) ... ἐκαλοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ... οἱ αὐτοὶ Τυῤῥηνοὶ καὶ Πελασγοί ... Τυῤῥηνὸν ἀποφαίνουσιν ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας γενόμενον, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ θέσθαι τῷ ἔθνει τοὔνομα (similia replicantur passim) ... μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον στόλος ἄλλος Ἑλληνικὸς εἰς ταῦτα τὰ χωρία τῆς Ἰταλίας κατάγεται ... ἐκ Παλαντίου πόλεως Ἀρκαδικῆς ἀναστάς. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἀποικίας Εὔανδρος (paulo superius dixerat. ὅπου ... τὴν Ῥώμην ... ἐπολίσαντο) ... λέγονται δὲ καὶ γραμμάτων Ἑλληνικῶν χρῆσιν εἰς Ἰταλίαν πρῶτοι διακομίσαι, νεωστὶ φανεῖσαν Ἀρκάσι. καὶ μουσικὴν τὴν δι᾽ ὀργάνων, ἃ δὴ λύρα τε καὶ τρίγωνα καὶ λυδοὶ καλοῦνται ... νόμους τε θέσθαι ... μετὰ τοὺς Ἀρκάδας, ἄλλος εἰς Ἰταλίαν ἀφικνεῖται στόλος Ἑλληνικός, ἄγοντος Ἡρακλέους ... περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὑπέμειναν ... ὑπὸ δὲ τῶν τότε ἀνθρώπων Σατόρνιος ἐλέγετο ... (ἀκτὴ σύμπασα, ἡ νῦν Ἰταλία καλουμένη) ... Σατορνία πρὸς τῶν ἐνοικούντων ὀνομαζομένη ... λέγουσι δέ τινες αὐτὸν (scilicet Ἡρακλέα) καὶ παῖδας ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ... καταλιπεῖν. Πάλαντα μὲν ... Λατῖνον δὲ ... Πάλαντα

[illegible] զաւակացն [illegible] .
և 'ի զաւակաց յԱնքիսի [illegible]
[illegible] որդւոյ Անքիսեայ առնուլ զիշ-
խանութիւնն .

Զայս ամենայն դարձեալ վերս-
տին համառօտաբար ըստ այնմ բանից
ամփոփէ հանէ 'ի գլուխ . Միաբան-
եալ ազգքն , և ընտանացեալ ընդ-
բնակիչսն երկրին բարուք , յորոց
ազգն Հռոմայեցւոց յառաջ եկեալ
ընտրեալ , նախ քան զնոսա' որ այժմ
ունին զքաղաքն բնակեալ , այսոքիկ .
Նախ աբօրիգինեայք , որ զսիկիլու-
ցիս մերժեցին 'ի տեղեացն , յոյնք
էին 'ի նախնեաց' 'ի պեղոպոննիսեայց ,
երթեալ հանդերձ ընդ Ոյնոտրեաւ'
յարուցեալք որ այժմ արկադիա կոչի ,
որպէս ինձ թուի . Իսկ ապա որք
անդրէն փոխեցան' ուստի որ երբեմն
Հեմոնիա , և այժմ Թեսաղիա կո-

(maribus) liberis defuncto, Aeneam Anchisae filium principatum sibi conciliasse «.

Verum omnia haec iterum breviter recolens his verbis complectitur. » Convenientes itaque gentes, et cum incolis terrae illius moribus familiaritatem colentes; ex quibus Romanum genus selectum, ante eos, qui nunc urbem inhabitatam tenent [1], provenit, hae sunt. Primum Aborigines, qui Siculos ex his locis ejecerunt, Graeci fuerunt, jam a suis majoribus oriundi a Peloponueso, coloni cum Oenotro migrantes, a regione, quae nunc Arcadia dicitur, ut mihi videtur. Deinde, qui illuc transmigrarunt, ex olim Aemonia, et nunc Thessalia appellata, Thessali erant. Tertio [2] Pelasgi, qui

μὲν ... ἀποθανεῖν. Λατῖνον δὲ ἀνδρωθέντα τὴν Ἀβοριγίνων ἀρχὴν παραλαβεῖν. τούτου δὲ ἄπαιδος ἀῤῥένων τελευτήσαντος,... περιστῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς Αἰνείαν τὸν Ἀγχίσου...

Τὰ μὲν δὴ συνελθόντα ἔθνη καὶ κοινωσάμενα, ἐξ ὧν τὸ Ῥωμαίων γένος ὥρμηται, πρὶν ἣν νῦν ἔχουσιν οἰκισθῆναι πόλιν, ταῦτά ἐστιν. Ἀβοριγῖνες μὲν πρῶτοι, οἱ Σικελοὺς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνες ὄντες τὸ ἀρχαῖον, ἐκ Πελοποννήσου, τῶν σὺν Οἰνώτρῳ μετενεγκαμένων τὴν οἴκησιν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρκαδίας, ὡς ἐγὼ πείθομαι. ἔπειθ' οἱ μεταστάντες ἐκ τῆς τότε μὲν Αἱμονίας, νῦν δὲ Θετταλίας καλουμένης, Πελασγοί. τρίτοι δὲ οἱ

1 Gr. verbum οἰκισθῆναι, passive passim usurpatum a Dionysio, valde exacte reddit noster interpres բնակեալ, passive nempe sumptum, sc. *habitari, inhabitatam fieri*. Latini vero Interpretes nunc prima, nunc altera significatione utuntur, ne dicam, confundentes cum altero verbo οἰκοδομήσασθαι, *condi, aedificari*, reponunt, unde et Sylburg. dixit, *ante urbem quam nunc tenet conditam*; quod intelligendum *inhabitatam*. Item in iis quae sequuntur idem Lat. Interp. nescio quo consilio suppressit ea τὰς καλουμένας νῦν, integre apud nos exposita.

2 Quum Gr. textus Dionysii habeat Πελασγοὶ τρίτοι, Latinus Interpres primam vocem a secunda sejungens interjecto punctulo, anteriori copulavit periodo, imo sub initium totius periochae collocavit hoc pacto. » Deinde Pelasgi, qui demigrarunt ex Haemonia, quae nunc dicitur Thessalia «. Dein ita secundam periocham exorsus est: » Tertio, qui ex oppido Palantio, etc «. omnino nempe abhorrens a vera lectione. Nec mirum; cum ad hanc dispositionem ductus sit vir eruditus ob decurtatam lectionem; intercidit enim ex Gr. illud membrum orationis

գի։ Թեսաղացիք էին. Նորերորդ պէղասգացիք՝ որք ընդ Եւանդրեայն եկան, յԱրկադեայ ՚ի Պաղղանդիոն քաղաքէ. Յետ սոցա՝ որք ընդ Հերակլեայ զաւրաժողովեցին ՚ի պատերազմ պելոպոնեսացւոց, խառնիխառնձ ինչ եղանէր. Յաւուրս յետոյ որք ընդ Ենեայն զերծան ապրեցին՝ յԻլիոնէ և ՚ի Դարդանոյ և յայլոց ՚ի տրովականն քաղաքաց.

cum Evandro ab Arcadia ex Palantio urbe profecti sunt. Postque eos, turba quaedam [2] ex iis, qui cum Herculo ad bellum Peloponnesiacum congregati erant, accessit. Postremo vero (venerunt), qui cum Aenea elapsi fuerant Trojani, ex Ilio Dardanoque, et ceteris Trojanis oppidis «.

՚Ի նոյն գրոց՝ վասն ժամանակին Ենեայ գնացելոյ յԻտալիա.

Ex eodem Libro, de tempore quo Aeneas in Italiam profectus est.

Իլիոն առեալ ասէ, ՚ի նոյն և ի նոյն ՚ի գլուխ եղանակաց ամառայնոյն՝ ԺԷ աւուրբ յառաջ քան զձմերայինն փո-

» Ilium, ait, captum fuit jam jam aestate vergente [2], xvii. diebus ante hibernum solstitium factum [3], men-

σὺν Εὐάνδρῳ παραγενηθέντες ἐς Ἰταλίαν, ἐκ Παλαντίου πόλεως. μετὰ δὲ τούτους τῶν σὺν Ἡρακλεῖ στρατευσαμένων Πελοποννησίων (Ἐπειοί τε καὶ Φενεᾶται, οἷς καὶ Τρωϊκόν τι ἐμέμικτο.) τελευταῖοι δὲ οἱ διασωθέντες σὺν Αἰνείᾳ Τρῶες ἐξ Ἰλίου τε καὶ Δαρδάνου, καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων...

Ἴλιοι μὲν γὰρ ἥλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους ἑπτακαίδεκα πρό-

» Thessali erant «. Sicut etiam hodierna lectio Italic. vix novit vocem *de Arcadia*, quam Eusebius legit; ut contra Eusebius non cognoscit alteram *in Italiam*, quae apud eum reperitur.

2 Satis clare apparet, Eusebium brevitatis gratia pro iis nominibus, quae apud Dionysium sunt, *Epei atque Pheneatae, quibus et Trojani generis nonnihil permixtum erat*, substituisse id tantum *turba quaedam*. In sequentibus vero Interp. Lat. omisit vocem Τρῶες ab Eusebio nostro integre servatam.

3 Ամառայնոյն confirmat genuinam lectionem Dionys. τοῦ θέρους, quam tamen critici ad trutinam revocant; ita enim habet Sylburg. in adnot. Italic. ad p. 51. v. 5. » Pro θέρους Lapus videtur legisse ἔαρος: interpretatur enim *desinente jam vere*, quid si rectius ἐνιαυτοῦ? quoniam annum a Solstitio aestivo auspicabantur Attici, ut docet in sequentibus «. Subjungitur ibi et prolixa disquisitio de die, quo Troja capta fuerit. sed consule et sequentem adnotationem nostram.

3 Lectio Dionys. hodierna habet τῆς θερινῆς τροπῆς, id est *aestivum solstitium*, ubi Interp. Lat. praetermisit τὸ *aestivum*, tamquam satis notum, cum supra *aestas* posita fuerit. Verum tamen ille errat, ut mihi videtur, cum codice suo vitioso. Eusebius enim constanter legit in antiquissimo auctoris textu τῆς χειμερινῆς τροπῆς, quod est *hibernum*, sive *hiemale solstitium*, fortasse supponens pro autumnali. Et quidem id vel recta ratio suadet demonstratque; quoniam cum dixisset auctor Ilium captum aestate jam vergente, proxime sequens solstitium

[illegible]

se Elaphebolion [1], prout Athenienses tempora in usum adhibent: etenim supererant post ipsum solstitium dies v [2], qui annum illum complerent. Verum enim vero diebus xxxvii. a captivitate (Ilii) transactis, Achaeos arbitror urbis moderatores extitisse, et legatione missa ab expulsis juramentum inter ipsos ac foedus interfuisse [3]. Sequenti itaque anno, quem praecedit [4] captivitas (urbis) post autumnale aequinoctium Trojani a terra solventes discesserunt, ac Hellespon-

τερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὀγδόῃ φθίνοντος μηνὸς Θαργηλιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι. περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἴκοσι ἡμέραι. ἐν δὲ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἁλώσεως διαγινομέναις, τάσι περὶ τὴν πόλιν οἴομαι διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιούς, καὶ τὰς πρεσβείας ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφεστηκότων, καὶ τὰ ὅρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτούς. τῷ δ' ἑξῆς ἔτει, πρώτῳ δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ἄραντες οἱ Τρῶες ἐκ τῆς

certe hibernum fuit, neque aestivum. Alioquin laude digna erit Lapi animadversio sollertissima; quippe qui cum vidisset hic (quamvis mendo codicis) *aestivum solstitium* haberi, illico infert Ilium antea captum, non ideo aestate vergente stabiliendum esse, sed potius *desinente vere*; quam sententiam in ipsam interpretationem induxit: ceterum legenda et quae sequitur adnotatio.

1 Vix potuit tam gravis haec in loco exemplarium diversitas occurrere, nisi vel amanuensis Dionysii, vel Eusebius excerptor dedita opera interpolarit textum. Dionysius enim hodie habet, octava (*die*) *desinentis mensis Thargelionis*, ubi Eusebius dixit *mense Elaphebolion*, quorum primus, sc. Θαργηλιών congruit Aprili: secundus vero ἐλαφηβολιών Februario.

2 Nisi aliter praecedens calculus adeo discrepans persuadeat, sicut etiam quinque dierum computatio tamquam appendix anni communis apud Orientales, facile potest dici, quod in Cod. Arm. irrepserit *E.* v. pro *Ի.* xx. cum interim in Gr. expresse habeatur εἴκοσι, *viginti*, cui et sequens summa, magna concordia suffragatur, nam numerus 37. coalescit ex 17. et 20. qui antea memorati fuerunt.

3 Quidam legunt in Gr. ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ etc. alii vero ἐπιδείξασθαι τὰς περὶ etc. itaque juxta primum Lapus, reddit *legationes accepisse à discendentibus*; secundam lectionem imitatus est Gelenius, cum reddit, *per legatos egisse cum his qui defecerant*: primam Eusebius sua interpretatione comprobat.

4 Cod. Arm. habet. [illegible], ubi aut legendum [illegible], aut vox [illegible] eo sensu accipienda, quo dici solet [illegible], ubi [illegible] posteritatem magis indicat; et quidem praesens locus postulat, ut de posteriori tempore intelligatur, quare necesse nobis fuit reponere *quem praecedit*, quamvis verba sonant magis, *qui praecedit*. Consule Gr. textum sic habentem: » Sequenti vero anno, primoque post captivitatem (urbis) «. Et tandem potest dici, quod vox altera [illegible], proxime subjuncta, sit anteferenda, nonnullis syllabis mutatis.

[illegible]

[illegible]

tum trajiciunt [1]; delatique in Thraciam, hiemale tempus inibi transegerunt; ibique persistentes, alios quoque, qui cum illis erant fugitivi, expectabant, et futurae navigationi expedite se se parabant. Vere autem incipiente, navem conscendentes a Thracia migrarunt, et quum interjectum usque ad Siciliam spatium navigatione complevissent, illuc delatis (ipsis), annus statim finem habuit [2], ibique secundam quoque hiemem traduxerunt; oppida unà cum Elymis in Sicilia incolentes [3] «.

» Quum vero tempus navigationis advenit, solventes ab insula, trajiciunt Tyrrhenicum pelagus; et cum hoc perfecissent, Lorentum [4] Aboriginum littus pervenerunt media aestate; regioneque occupata, Lavinium inha-

γῆς, περαιοῦνται τὸν Ἑλλήσποντον. καὶ καταχθέντες εἰς τὴν Θρᾴκην, αὐτοῦ διατρίβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοί τε τοὺς ἔτι συνιόντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ παρασκευαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀπόπλουν. ἐκ δὲ τῆς Θρᾴκης ἀναστάντες ἔαρος ἀρχομένου, τελοῦσι τὸν μεταξὺ πλοῦν, ἄχρι Σικελίας. ἐκεῖ δὲ ὁρμισαμένοις αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾷ. καὶ διατρίβουσι τὸν δεύτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Ἐλύμοις ἐν Σικελίᾳ.

Πλοΐμων δὲ γενομένων ἄραντες ἀπὸ τῆς νήσου, περῶσι τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτῶντες εἰς Λωρεντὸν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβοριγίνων αἰγιαλὸν, μεσοῦντος θέρους. λαβόντες δὲ τὸ χωρίον, δι-

1 Ubi nos *trajiciunt* diximus, Cod. Arm. habet [illegible], ad verb. *expandentes transibant*, seu *expansis velis trajiciebant*, sicut etiam Gr. verbum *περαιοῦνται* est *transfretabant*, vel (*navigio*) *transvehebantur*.

2 Sylburg. Interpres Lat. paulo aliter rem exponit, dicens. » Eo cum appulsi, manserunt ibi usque ad ejus anni exitum «. Verum Gr. textus ad verbum haec exprimit. » Illuc verò ipsis delatis annus iste finitus est «, quod magis nostrae respondet lectioni, maxime si αὐτοῖς ipsis, legas αὐθὶς, *illico*, *statim*, *confestim*.

3 Participium *συνοικίζοντες*, quod sonat cohabitantes, *una incolentes*, expressit Sylburg. *condentes*, quasi *cohabitare facientes*. Sic enim rem exponit, » cum Elymis oppida *condunt* in ea insula «: minime, ni fallor, ad auctoris mentem.

4 *Lorentum* diximus ad fidem cod. Arm. [illegible], cui suffragatur et Gr. lectio εἰς Λωρεντὸν, quanquam Latini scriptores *Laurentum* habeant.

յԼոգամիքել ամառանոցն. և առնուին զերկրորդն, և բնակեցին ՚ի Լաւինիոն. և կատարեցին զերկրորդ ամըն յառմնէն Իլիոնի. Այս վասն այսոց՝ որպէս ինձ թուի, յայտ իսկ արարի.

Իսկ Ենիաս մեհենիւք և այլ ևս կազմածովք զատուցեալ կազմէր զբազում վայրս, որ այժմ ևս ցմեր ժամանակս կային. Իսկ ՚ի միւսում ամին՝ որ է երրորդ յելիցն, տրովացւոց միայն թագաւորէր. Բայց ՚ի չորրորդումն ՚ի վախճանել Լատինոսի՝ զթագաւորութիւն իւր յինքն առնոյր՝ վասն խնամութեան ընտանութեանն, և ժառանգութեանն ՚ի Լաւինեայ դալոյ յետ Լատինոսի մահուն.

Իսկ յետ սակաւ մի ՚ի նոյն յաւելեալ ասէ. Պատերազմի իւր և սաստիկ կռուոյ վասն նորին իրաց դառնալոյ,

bitant [1], secundum ab Ilii captivitate explentes annum. Et de his quidem, ut mihi videtur, utique declaravi«.

»Porro Aeneas templis aliisque ornamentis seorsum [2] plurima loca instruxit, quae nunc quoque ad meos usque annos exstabant. Sequenti vero anno, hoc est tertio ab egressu, Trojanis solummodo imperat. In quarto tamen Latino defuncto, regnum quoque ejus ob affinitatis propinquitatem, haereditatemque ad Laviniam pertinentem, post Latini mortem sibi adscivit«.

Postque pauca iisdem addit, dicens: »Bello quidem, vehementique praelio ex his causis exaestuante, La-

κίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαουΐνιον, τὸν δεύτερον ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτόν. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι.

Αἰνείας δὲ κατασκευάσας ἱεροῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις κόσμοις ἀποχρώντως τὴν πόλιν, ὧν τὰ πλεῖστα ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν, τῷ μὲν ἑξῆς ἐνιαυτῷ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρώων ἐβασίλευσε μόνον. τῷ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λατίνου, καὶ τὴν ἐκείνου βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτόν, ἐπικλήρου τῆς Λαουίνας γενομένης μετὰ τὸν Λατίνου θάνατον.

... Πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων γενομένου, καὶ μάχης ἰσχυρᾶς, Λατῖνος μὲν ἀποθνήσκει καὶ Τυρρὸς, καὶ τῶν ἄλλων

1 Minime cernitur in nostra lectione pronomen *ἐν αὐτῷ*, *in eo*, quo fortasse confisus iterum pro *οἰκίζουσιν*, sc. *habitarunt*, seu *habitationem fecerunt*, Sylburg. *condiderunt* reposuit. Sed utroque modo defendi vel excludi potest illud pronomen.

2 Gr. textus hodiernus habet *ἀποχρώντως τὴν πόλιν*, quarum prima vox sonat *sufficienter*, *satis*, *abunde*, ubi tamen Eusebius noster legebat *ἀποχωρήσαντες*, vel quid simile, deductum nempe a verbo *ἀποχωρέω*, quod Latine *secedo*, *discedo*, quapropter et Arm. Interp. restituit զատուցեալ. sc. *secedens*, vel *seorsum*, vel *secernens*. Secunda vero, *τὴν πόλιν*, singulari numero exposita, *civitatem*, *urbem*, *oppidum*: ubi videtur Eusebius legisse vel in plur. *τὰς πόλεις*, *urbes*, vel paulo aliter, ita ut diversa urbis loca designata fuerint; cui sententiae nonnihil favent et ea, quae sequuntur, quia pluralem numerum prae se ferunt, *ὧν τὰ πλεῖστα*, *quorum plura* etc. quamquam haec alii referant ad templa aliaque ornamenta paulo superius commemorata.

զաւակաւն մեռանի, եւ Տուռնոս, եւ այլք բազումք. սակայն ունէին որ ընդ Ենէեայն էին. եւ 'ի նմանէ զօր 'ի խնամութենէն եկեալ իշխանութիւնն առնոյր Ենիաս. Թագաւորեալ ամս Գ. յետ Լատինոսի վախճանելոյն 'ի չորրորդ ամին մեռանէր 'ի պատերազմի.

Եւ յետ սակաւ ինչ ասէ. Յետ Ենեայ 'ի մարդկանէ վերացելոյ՝ յեօթներորդի իսկ ամին յետ զԻլիոնն առնլոյ, Եւրիւղէոն առ զԼատինացւոց պետութիւնն, որ անուանեցաւ Ասկանիոս 'ի փախստեանն. Եւ ըստ նորացունէ զնոյնոյն անկեալ ասէ. Յերեսներորդի եւ ութերորդի ամին թագաւորութեանն՝ 'ի վախճանել Ասկանեայ, առ զթագաւորութիւնն Սիղուիոս՝ եղբայր Ասկանեայ յետ Ենեայ մահուն լեալ 'ի Լաւինեայ դըստերէ Լատինայ.

Դարձեալ յետ սակաւ 'ի միջի ասէ. Յետ ութներորդ Սիղուեայ միոյ ամաց յԼ ամէ զիշխանութիւնն՝ Ենիաս որդի նորին յաջորդեալ դինաստութիւնն. որ միով պակաս քան զԼ

tinus emoritur, atque Turnus multis cum aliis; qui tamen cum Aenea erant, obtinebant (victoriam); atque ideo imperium, quod ab affinitate provenit, Aeneas accipit: regnans autem annis III. post Latini obitum, anno quarto in bello moritur «.

Et post paululum, inquit. » Aenea ex hominibus exempto, anno quidem post Ilium captum septimo, Euryleon Latinorum imperium suscepit, qui Ascanius in fuga denominatus est «. Postque ea consequenter de iisdem agens, ait. » Anno regni tricesimo octavo, Ascanio defuncto, Sylvius regnum accepit frater Ascanii post mortem Aeneae a Lavinia Latini filia natus «.

Item paulo post, dicit. » Postquam Sylvius undetgiginta annis tenuisset imperium, Aeneas ejusdem filius in dynastiam successit, qui XXX. uno minus [1] anno regnavit. Postque cum

συχνοί. κρατοῦσι δ' ὅμως οἱ σὺν Αἰνείᾳ. ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῶ κήδεστῆ γινομένην ἀρχὴν Αἰνείας παραλαμβάνει. τρία δὲ βασιλεύσας ἔτη μετὰ τὴν τοῦ Λατίνου τελευτὴν, τῷ τετάρτῳ θνήσκει κατὰ πόλεμον.

... Αἰνείου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάντες ἑβδόμῳ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, Εὐρυλέων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκάνιος ἐν τῇ φυγῇ... Ἀσκανίου δὲ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλούιος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μετὰ τὸν Αἰνείου θάνατον γενόμενος ἐκ Λαυίνας τῆς Λατίνου θυγατρός.

.... Σιλουίου δ' ἐννέα δέοντα τριάκοντα ἔτη κατασχόντος τὴν ἀρχὴν, Αἰνείας υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἐνὶ πλείω

[1] Dionys. contra habet πλείω, sc. plus, ita ut integri anni XXXI numerandi sint, cui suffragatur etiam Catalogus Eusebii suo loco collocandus: itaque vel in Arm. vel in Gr. librarii culpa pro plus պակաս, minus պակաս irrepsit.

[illegible]

annos li. tenuit Latinus. Et post illum Albas annos undequadraginta. Post Albam Capetus vi. annos supra viginti: deinde Capys duodetriginta. Postque eum Calpetus per annos tredecim imperium tenuit. Post illum ex ordine Tiberinus octo annorum spatio regnavit. Hic in praelio, quod ad ripam fluvii cujusdam factum fuisse dicitur, interiit, equo ipsum in fluvii gurgitem injiciente [1], sui nominis flumen reliquit, quod primo Albula vocabatur, deinde vero Tiberis. Verum Tiberii successor Agrippas regnavit annis xli. Et post Agrippam Amulius [2] tyrannus protervus, Deoque invisus, undeviginti (annis). Qui Deorum contemptor, fulminum similitudines, quaeque clangorem emitterent tonitruum instar, excogitavit, ut terrore affectis hominibus, quasi Deus sit, dignus haberetur [3]. Pluviis (ta-

τριάκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. μετὰ δὲ τοῦτον, ἓν καὶ πεντήκοντα Λατῖνος ἦρξεν ἔτη. Ἄλβας δὲ μετὰ τοῦτον ἑνὸς δέοντα τετταράκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. μετὰ δὲ Ἄλβαν Κάπετος ἓξ ἐπὶ τοῖς εἴκοσιν. ἔπειτα Κάπυς, δυοῖν δέοντα τριάκοντα. μετὰ δὲ Κάπυν, Κάλπετος ἄχρι τρισκαίδεκα ἐτῶν κατέσχε τὴν ἀρχήν. Ἑξῆς δὲ Τιβερῖνος ὀκταετῆ χρόνον ἐβασίλευσε. τελευτῆσαι δὲ τοῦτον ἐν μάχῃ παρὰ ποταμῷ γενομένῃ λέγεται. παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, ἐπώνυμον ἑαυτῷ κατέλιπε τὸν ποταμὸν, Ἀλβούλαν καλούμενον πρότερον. Τιβερίνου δὲ διάδοχος Ἀγρίππας ἓν καὶ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. μετὰ δὲ Ἀγρίππαν, Ἀλλάδης, τυραννικόν τι χρῆμα καὶ θεοῖς ἀπεχθόμενον, ἑνὸς δέοντα εἴκοσιν. ᾧ περιφρονοῦντι τὰ δαιμόνια κατεσκεύαστο κεραυνῶν τε μιμήματα καὶ κτύπου βρονταῖς ἐμφερεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὡς θεὸς

1 Equi mentio nulla apud Dionys. et pro *Alba*, *Albula* legitur; atque praeterea desiderantur haec *deinde vero Tiberis*, facile subaudienda. Sed mirum quod Sylburg. Interp. Lat. quia exacte servet Gr. voces, propius ad nos accessit; ita enim ille: « ut mutato prisco nomine, Tiberinus vocaretur pro Albula ».

2 Ubi *Amulius* habetur apud Euseb. ibi *Allades* apud Dionys.

3 In nostra lectione illud [illegible]

[illegible]

[illegible]

men) et fulminibus in suam domum irruentibus, stagnum suis aedibus proximum praeter solitum inopinato exundans, diluvio domum alluit; atque adeo cum tota eversa domo absorptus est. Et nunc quoque in una stagni parte, decrescente aquarum motu, et quiescente per tranquillitatem profundo, spectantur thalamorum vestigia [1], aliaque aedificiorum rudera.

» Verum ab isto Aventius [2] dynastiam accepit, a quo nomen uni e septem collibus inditum est; quin etiam annis XXXVII. principatum tenuit. Post hunc Procas, annis XXIII [3]. Deinde Amulius, qui per injuriam regnum obtinuit, Numitori quippe debitum.

ἠξίου. ὄμβρων δὲ καὶ κεραυνῶν εἰς τὸν οἶκον κατασκηψάντων, τῆς τε λίμνης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγχανε, πλημμύραν οὐκ εἰωθυῖαν λαβούσης, κατακλυσθεὶς πανοίκιος ἀπόλλυται. καὶ νῦν ἔτι διαλιπούσης τῆς λίμνης ἐν μέρει τινὶ, ὅταν ὑπονοστήσῃ τὸ νᾶμα, καὶ σταθερὸς ὁ βυθὸς γένηται, παστάδων ἐρείπια, καὶ ἄλλα οἰκήσεως ἴχνη φαίνεται.

Ἀουεντῖνος δὲ παρὰ τούτου τὴν δυναστείαν διαδεξάμενος, οὗ τῶν ἑπτὰ λόφων τὶς ἐπώνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ, τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη τὴν ἀρχὴν κατέσχε. Πρόκας δὲ μετὰ τοῦτον ἔτη εἴκοσι καὶ τρία. ἔπειτα Ἀμούλιος, ὃς οὐ σὺν δίκῃ τὴν βα-

potest etiam ad sequentia pertinere, altero nempe expedito sensu, hoc modo: « excogitavit, terrore homines afficiens, (quo) meruit, ut pluviae et fulmina in suam domum accelerarent ». Sed placuit juxta Gr. editionem disponere interpunctiones, ambitumque orationis.

1 Quum Gr. vox *παστάς*, vel *παστὶς*, aeque significet *thalamum*, *velum*, *porticum*, *atrium convivii*, denique locum visibilem, qui ad domum pertinet; Interp. Arm. juxta priora reddidit [illegible], quod *thalamum*, et *velum* designat. Sylburg. autem *atrium* voluit restituere; utrumque tamen accipiendum erit lata sententia de quovis domus ornamento, vel loco solemni.

2 Apud Dionys. Ἀουεντῖνος, *Aventinus*.

3 Melior invenitur lectio Dionys. *εἴκοσι καὶ τρία*, *viginti tres*, ita etiam Eusebius noster in catalogo inferius exponendo, [illegible] XXIII.

[illegible]

qui ejus major frater erat; annisque XLII. tyrannidem exercuit. Quum autem Amulius occisus fuisset a Romulo et Remo filiis nobilis puellae, ut postea adhuc dicetur, post mortem ejus dynastiam legitime assumpsit Numitor maternus avus [1] adolescentium. Altero autem imperantis Numitoris anno, trecentesimo [2] nempe tricesimo secundo post Ilium captum, colonias miserunt Albani, Romuli et Remi ductu, Romamque condiderunt eodem anno, septima (nempe) Olympiade [3], qua Daicles Messenius in stadio vincebat, Archonte Athenis Charopo, decennis ejus principatus anno primo «.

[illegible]

Idem ipse scriptor haec quoque iisdem verbis adjicit, diversas esse de Romanorum urbe historias declarans.

σιλείαν κατασχὼν Νομίτορι προσήκουσαν, ὃς ἦν αὐτῷ πρεσβύτερος ἀδελφός, δύο καὶ τετταράκοντα ἔτη δυναστεύει. Ἀμουλίου δὲ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς κόρης γενομένων, ὡς αὐτίκα λεχθήσεται, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀπολαμβάνει τὴν κατὰ νόμον δυναστείαν Νομίτωρ ὁ τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. τῷ δ᾽ ἑξῆς ἔτει τῆς Νομίτορος ἀρχῆς, δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοί, Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἐχόντων, κτίζουσι Ῥώμην, ἔτους ἐνεστῶτος πρώτου τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Δαϊκλῆς Μεσσήνιος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Χαροπεῦ ἔτος τῆς δεκαετίας πρῶτον.

1 Maternus avus a nobis redditus, ubi ad verbum in Arm. *pater matris*, in Gr. composito nomine *matris-pater*.

2 Gr. editio Halic. habet nunc τετρακοσιοστῷ, quadringentesimo, legendum tamen cum Euseb. Arm. τριακοσιοστῷ, ut legebat etiam Lapus, unde et reddebat *trecentesimo*, etsi Sylburg. Glareano adhaerens, mendosum id arbitretur in adnot. ad p. 57. v. 43.

3 Verba Dionys. ita se habent, *praesenti vel instanti anno primo septimae Olympiadis*, ubi lectio nostra caret vocabulo *primo*. Latinus au-

Վասն շինութեան Հռոմ քաղաքի.

Բազում խնդրելոց վասն շինութեան եղեալ քաղաքին լինելոյ, եւ վասն ժամանակին շինուածոյն, եւ վասն շինողաց քաղաքին, եւ ոչ արժան 'ի նոցանէ՝ որպէս թուի ինձ 'ի գլուխ եւ պատմութիւնն՝ որպէս եւ յանցանելոյանց ինձ յայտ է, հարեւանցին անցանեն. Բայց Կեփաղիոն Գերգեթացի մատենագիր յոյժ քաջ 'ի յոյժ հին՝ առերկրորդ ազգաւ յետ Իլիոնական պատերազմին ասէ շինեալ զքաղաքն 'ի նոցանէն՝ որ յԻլիոնէն ապրեցան, եւ

De Urbe Roma condita

» Multis quaestionibus de urbe condita factis, tam de tempore, quo est condita, quam de conditoribus urbis; nec tamen ullius ex ipsis, ut mihi videtur, opportuna narratio est; quum omnes, ut patet, obiter percurrunt [2]. Verum Cephalio Gergesius [3] scriptor nimis antiquus, secundae generationis aetate post bellum Iliacum, ait urbem conditam ab iis, qui ex Ilio servati fuerant, cumque Aenea erant. Auctorem vero ejus habitandae [4] Ro-

Ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς οὔσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ αὐτὸς ᾤμην δεῖν ὥσπερ ὁμολογούμενα πρὸς ἁπάντων, ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπελθεῖν. Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίθιος συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ. οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον. τοῦτον δ' εἶναι τῶν

tem Interp. Italic. omisit significationem alterius vocabuli praesenti: itidem suppressit, nescio quo sensu, verbum *condiderunt*, reddens: » Coloniam miserunt Romam «. cum Gr. integre ferat cum Arm. » Coloniam mittentes, Romam condiderunt «.

1 Sequentia Dionysii verba proxime conjuncta sunt anterioribus. Verum posteriora haec excerpsit etiam Sync. ad sensum, p. 153. 154. cujus tamen lectio magis Eusebio accommodata, ex eo tantum se excerpsisse tradit.

2 Obscurum in Arm. cernimus locum; ubi Gr. lectio ad verbum haec sonat. » Neque ipse puto debere velut confessa apud omnes, obiter transire «. Cujus sensus obvius ita a Sylburg. Lat. interp. exponitur, » nec mihi videtur rem quasi confessam, esse obiter tantum *attingendam* «.

3 Ita fert etiam Syncelli lectio Κεφαλλίων ὁ Γεργεσαῖος, at Goar in marg. reposuit Γεργίθιος, vulgatam, ut videtur, editionem Dionys. imitatus, habentem Κεφάλων ὁ Γεργίθιος.

4 Cod. Arm. fert, բնակիչ, sc. *habitator*, *incola*, sed *per se* patet legendum, vel saltem intelligendum in activo բնակեցուցիչ, *habitare faciens*, siquidem Interp. noster, pro Gr. voce οἰκιστής, non aliud, quam vel շինող, vel բնակեցուցիչ ubique usurpare solet; idque egregie sane, quod nos interim *auctorem habitandae* (urbis) diximus, passim vero *conditorem*, quo vocabulo Latinos vulgo uti certum est. Sed miror quod Goar Antiquitatum Romanarum satis peritus *incolam* hic reddidit vocem οἰκιστής, sicut et alibi pro οἰκιστὰς γενέσθαι, *habitasse* dixit, cum res ipsa declarat *auctorem habitationis* seu *conditorem*.

ընդ Ենեայ եկին . եւ բնակիչ նոցին Հռոմայի զգաղութիւն զառաջնորդութեանն 'զառանձին . եւ զնմանէ ասէ՝ թէ մի էր յորդւոցն Ենեայ . Վասնզի չորս որդիս ասէ լինել Ենեայ, զԱսկանիոս եւ զԵւրիլէոնտէս եւ զՌոմիլոս եւ զՌոմոս .

mum coloniae ducem recenset, cumque unum ex Aeneae filiis fuisse asserit. Nam quatuor Aeneam filios habuisse ait, Ascanium et Euryleontem, Romulumque et Romum «.

Բայց ասացեալ է եւ Դիոդորոսի եւ Ագաթիլլեայ (իմ. Դեմագորայ եւ Ագաթիլլեայ) եւ այլոց բազմաց, եթէ ժամանակ մի, եւ զառաջնորդութեան գաղութիւնն նոյն է . որ եւ զԱրգիւեացւոց սրբութեանցն եւ զայլ եւս ինչ որ իւրաքանչիւր գործք գործեցան՝ 'ի մի ժողով գումարեալ, զԵնեայ ասէ՝ եթէ 'ի Մողոսացւոց յԻտալիա եկեալ ընդ Ոդիւսեաւ հիմնադիր լինել քաղաքացին . եւ անուանել զնա ըստ միում ումեք 'ի Լատինացւոց (Իլիադացւոց) կանանց՝ Հռոմ . եւ զնմանէ ասէ՝ թէ այլոց քաղաքաց (կանանց)

» Verum Diodorus et Agathymus [1] pluresque alii dixerunt, tempus unum et coloniae ducem idem esse: quique (forte Anonymus) res de Argivorum Sacris, et quaevis alia gesta peracta fuerant, recollegit, Aeneam dicit ex Molottis in Italiam venientem cum Ulysse, urbis conditorem extitisse; eamque a quadam Latina (Iliade) foemina [2] Romam denominasse. Ipsam vero ait, aliis etiam Trojanis foeminis [3] adhortatis, cum ipsis naves succendisse; erant enim molestia affectae et pertaesae errabundam vagationem. His

Αἰνείου παίδων ἕνα. τέτταρας δέ φησιν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρυλέοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον.

Εἴρηται δὲ Δημαγόρᾳ καὶ Ἀγαθύλλῳ, καὶ ἄλλοις συχνοῖς ὅ τε χρόνος, καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός, ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγών, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσέως, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως. ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρῳάσι παρακελευσαμένην, κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ

1 Pro *Diodoro*, Δημαγόρας legitur tam apud Dionys. quam apud Sync. ita ut librarii errorem in codice nostro emendandum esse diceris. Contra vero constanter habetur apud Sync. alterum nomen Ἀγάθυμος, quod minus recte apud Dionys. legitur Ἀγάθυλλος.

2 Ad verbum Arm. *juxta unam quandam ex Latinis mulieribus*. Ubi iterum conveniunt inter se Ital. et Sync. habentes *ex Iliadibus*, seu *Iliensibus*, quod et sequentia satis probant, adeo ut in Arm. pro 'ի Լատինացւոց, ex *Latinis*, legendum censerem յԻլիադացւոց vel Իլիադացւոց. quamobrem *Iliade* reposuimus parenthesis nota.

3 Dubitandum non est, quin pro կանանց amanuensis hoc in loco minus caute se gerens, reposuerit քաղաքաց: quorum primum *mulieres*, alterum *urbes* significat. Ipsa verba errorem produnt; adde quod inferius recte repetitur ex Aristotele, 'ի կանանց գերելոց. etc.

որպիսեացն հրամանաւ այլոյ նորոգ հանե-
դերձ այլոց զնաւսն. քանզի ծանրա-
ցեալ տաղտկացեալ էր ՚ի մոլորմանն
Թափառականութենէն։ Նմին հանե-
դերձ աւէ Եդասատէս Սիդէացի (Համ.
և Դամաստէս Սիգէացի) և այլք ոմանք։

Իսկ Արիստոտելէս փիլիսոփայ զո-
մանց յաքայեցւոց պատմէ, որք ՚ի
տրովայեցւոց խաղացեալ ՚ի Մալէան
նաւարկէին. և սաստիկ ձմեռնայնոյ
մրրկաց, ՚ի հողմոց այսր անդր
խուսափեալք ընդ ամենայն ծովուն
կողմանս մոլորեալք, ՚ի զօրութիւն հասանելոյ
զօրութեան, որ առ ափն Օպիկեայն կոչի Լատին
որ առ Տիրենական ծովակողմն կայ. ուրախ եղեալք
իբրեւ զերկիրն տեսին, զնաւսն ցամաք հանեալ,
զձմեռնային ժամանակն անդ անցուցանէին, և
պատրաստեալ վերստին նաւարկել
յառաջին գարնանն. Իսկ նաւքն գիշերի

similia refert et Damastes Sygeus [1], et quidam alii «.

» Aristoteles autem philosophus de quibusdam Achaeis narrat, quod cum a Trojanis discedentes Maleum versus [2] navigarent, magnis tempestatibus hibernis circumacti, ab ventis huc illuc ferebantur; in omnibus maris partibus oberrantes, quoadusque demum venerunt ad locum Opicae illum, qui Latinus [3] vocatur, quique ad Tyrrhenum pelagus situs est. Delectati itaque ubi terram viderunt, navem subducunt, ibique hiemale tempus terunt, iterum ineunte vere se ad navigandum parantes. Quum vero naves nocte combustae essent, ad-

πλάνῃ. ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστὴς ὁ Σιγεὺς, καὶ ἄλλοι τινές.

Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινας ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλέαν. ἔπειτα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῇ τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι. τελευτῶντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς, ὃς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει κείμενος. ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας, ἀνελκῦσαί τε τὰς ναῦς αὐτόθι, καὶ διατρίψαι τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευαζομένους ἔαρος ἀρχομένου πλεῖν. ἐμπρησθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα

1 Juxta certam lectionem Dionys, καὶ Δαμαστὴς ὁ Σιγεὺς, codex Arm. ita corrigendus, Համ. Դամաստէս աւէ և Դամաստէս Սիգէացի. ubi uno vel altero charactere interpolato scriptum erat, աւէ Եդասատէս Սիդէացի. dicit *Edasates Sideus*. Apud Sync. primum nomen recte habetur Δαμαστὴς, alterum verò mendose ὁ Σιγεὺς, quod tamen Goar emendavit in Lat. nam restituit *Sigeus*.

2 Apud Dionys. hodie legimus Μαλέαν, Maleam, sed Sync. juxta Eusebium nostrum fert Μάλεον.

3 Gr. textus tam apud Sync. quam apud Halic. habet Λάτιον, vel Λατίνιον, de quo ita notavit Sylburg. ad p. 58. v. 28. » pro Λάτιον Lapi versio habet Latinium, ubi Glareanus suspicatur vel *Latinus* legendum, vel *Lavinius*, metuere tamen, ne locus non bene habeat «. Itaque Glareani observatio ab Eusebio nostro magis confirmatur.

[illegible]

[illegible]

Իսկ Քսենագորաս մատենագիրն՝ [illegible]

empta profectionis facultate, necessâ habuerunt vel inviti in ea regione, ad quam pervenerant, vitam degere. Hoc vero illis a captivis mulieribus evenit, quas ex Ilio secum ducebant: ipsae enim naves incenderunt, veritae ne forte accideret, ut (ipsae) irent in Achaeorum regionem, et ibi servitutem subirent «[1].

» Callias vero, qui Agathoclis res ac gesta scripsit, mulierem quamdam Trojanam, nomine Romam, quae cum caeteris Trojanis in Italiam venerat, nupsisse (ait) Latino Aboriginum regi, filiosque peperisse Remum et Romulum[2], qui urbem condiderunt, matrisque nomen ei indiderunt.

Xenagoras[3] autem scriptor, Ulyssis

τῶν νεῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρίῳ ἱδρύσασθαι. συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχον ἔχοντες ἐξ Ἰλίου. ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ πλοῖα, φοβουμένας τὴν οἴκαδε Ἀχαιῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφιξομένας.

Καλλίας δὲ ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράψας, Ῥώμην τινὰ Τρῳάδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον. οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θέσθαι τοὔνομα.

Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς Ὀδυσσέως καὶ Κίρκης υἱοὺς γενέσ-

[1] Ferè ad verbum cohaeret Arm. lectio cum Gr. Dionys. cujus tamen locus non adeo feliciter exprimitur a Sylburg. Lat. Interprete; cum ipse praesertim suppresserit nomen Ἀχαιῶν, obvio eumdem sensu ita exposito: » Eam casum obvenisse illis captivarum Iliensium opera, quod metuentes ne se domum in servitutem abducerent, ignem in naves conjecissent «. Goar autem plane aliter rem expressit, quum omnino alio dicendi genere haec a Syncello digesta fuerint. » mulieres (inquit) quaedam captivae virorum fortunam ab Ilio illuc usque temporis sequutae, ne ad eorum domos reversae pristina servitute opprimerentur, igne subjecto naves incenderunt «.

[2] In Arm. lectione, ut jam inde notavi, pro *Romulo* est semper *Romylus*, perinde ac in Gr.

[3] Քսենագորաս *Xenadiçus*, in Gr. Ξεναγό-

ոդիւսեայ եւ Կիրկեայ (Ոդիսեւսեայ եւ Կիրկեայ) ասէ՝ որդիս լինել զՌոմոս եւ զԱնտիաս եւ զԱրդէաս. որք շինեցին երիս քաղաքս. եւ յիւրեանց անուանս կոչեցին զանուանս քաղաքացն. Իսկ Դիոնիսիոս Քաղկիդացի շինեցուցիչ քաղաքին զՌոմոս, յայտ առնէ. եւ ըստ Նմանէ ասէ ըստ ոմանց՝ թէ Ասկանեայ որդի էր ; եւ ըստ այլոց՝ թէ Եմաթիոնեայ.

Իսկ ոմանք զՀռոմ՝ յՌոմեայ որդւոյ Իտաղեայ ասեն շինել, եւ մօր Լեւկեայ դստեր Լատինեայ. Ասեն եւ այլ եւս բազմաց յունաց մատենագրաց ածել՝ ի մէջ, որ այլազգաբար ասեն զշինողացն քաղաքին. բայց զի մի շատ խօսել լինիցիմ՝ Հանդերձեալ ի Հռոմայեցւոց մատենագրացն եկից.

Չիք ոչ վիպասան եւ ոչ պատմագիր դեռ հին Հռոմայեցւոց. բայց ի Հնոց

et Circae[1] ait filios suisse Remum et Antiam Ardeamque; quosque, conditis tribus oppidis, propriis nominibus parem nomenclationem urbium imposuisse. Dionysius tamen Chalcidensis, urbis conditorem Romum declarat; ipsumque juxta quosdam Ascanii suisse filium dicit, et juxta alios, Emathionis «.

» Quidam denique Romam conditam ajunt a Romo Itali filio, qui natus a matre Leuca[2] Latini filia. Possem et alios multos scriptorum Graecorum in medium afferre, qui diverso modo de Urbis conditoribus disserunt: sed ne verbosior videar, ad Romanorum jam scriptores[3] veniam «.

» Nemo sane auctor antiquus, nec historicus, neque rerum scriptor apud

θαι τρεῖς, Ῥῶμον, Ἀντίαν, Ἀρδέαν. οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἀφ' ἑαυτῶν θέσθαι τοῖς κτίσμασι τὰς ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥῶμον. τοῦτον δὲ λέγει κατὰ μέν τινας Ἀσκανίου, κατὰ δέ τινας, Ἠμαθίωνος παῖδα εἶναι.

Εἰσὶ δέ τινες οἳ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς δὲ Ἠλέκτρας, τῆς Λατίνου θυγατρός. ἔχων δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν παρέχεσθαι συγγραφέας, οἳ διαφόρους ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιμι μακρηγορεῖν, ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίων ἐλεύσομαι συγγραφεῖς.

Παλαιὸς μὲν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥω-

par, quo et Sylburgensis conjectura confirmatur, ubi notat ad p. 5. v. 44. » Pro Vulg. Ζηναγέρας potius Ξεναγόρας. praesertim quum ab Herodoto quoque Ξεναγόρας quidam memoretur, 359. At Ζηναγόρας foret ut Ἑρμαγόρας «.

1 Manifestus amanuensis Arm. error est in utroque nomine: legendum ergo ոդիսեւսեայ եւ Կիրկեայ. Odyssis (Latinis Ulyssis) et Circae: nec miror Arm. librarium hujusmodi nomina depravate legisse exscripsisseque, cum fabulas ipsas Graecis et Latinis notissimas, ne fando quidem acceperit. Adhaec desideratur in nostra lectione τρεῖς, tres, de filiis, quod tamen per se subauditur.

2 Ita cum Eusebio legit Sync. nomen matris Λεύκας, quamvis apud Halic. habetur Ἠλέκτρας.

3 Vox singularis մատենագրին, vel legenda unius literae discrimine մատենագրացն pluraliter juxta Gr. vel accipienda in abstracto pro մատենագրութեան. tunc enim etiam singulari numero egregie ad rem facere potest. Hoc sensu in Lat. non diximus scriptorem, sed scriptores.

[illegible]

[illegible]

Romanos exstat; nisi solum ab antiquis sermonibus, qui in nonnullis templorum libris servabantur, unusquisque desumens scripsit. Eorum quidam ajunt Aeneae filios fuisse Romulum et Remum, Romae conditores. Alii vero Aeneae filiae filios: quo autem patre (nati) sint, illud vix tradunt. Illosque Aeneam Latino Aboriginum regi dedisse obsides inquiunt, ad fidem foederis icti inter indigenas et advenas. Quum ergo acceptasset eos Latinus, cum aliis alimentis bene ac benigne eos habuisse; atque adeo illos, cum ipse absque virili prole decederet, haeredes cujusdam partis sui imperii reliquisse «.

» Alii insuper dicunt, quod Aenea defuncto, Ascanius totum quidem Latini [1] imperium sibi concilians, cum fratribus Romulo et Remo regionem atque exercitum [2] Latinorum tripartito diviserit. Ipsum itaque Albam condidisse, aliaque oppida: Remum

μαίων οὐδὲ εἷς. ἐκ παλαιῶν μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζομένων, ἕκαστός τις παραλαβὼν ἀνέγραψε. τούτων δέ τινες μὲν Αἰνείου γενέσθαι υἱοὺς λέγουσι Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης. ἕτεροι θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας, ὅτου δὲ πατρὸς, οὐκέτι διορίζοντες. δοθῆναι δ' αὐτοὺς ὑπ' Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων ὁμηρεύσαντας, ὅτε αἱ πίστεις τοῖς ἐπιχωρίοις πρὸς τοὺς ἐπήλυδας ἐγένοντο, ἀσπαζόμενον δὲ αὐτοὺς Λατῖνον τῇ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ περιέπειν εὖ, ἐγγόνου τε ἄρρενος ἄπαιδα τελευτῶντα, διαδόχους μέρους τινὸς τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καταλιπεῖν.

Ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκάνιον ἅπασαν τὴν ἀρχὴν παραλαβόντα, νείμασθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ῥωμύλον τε καὶ Ῥῶμον, τήν τε χώραν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Λατίνων τριχῇ, αὐτὸν μὲν δὴ τήν τε Ἄλβαν κτίσαι καὶ ἄλλ' ἄττα πολίσματα.

1 *Latini* nomen desideratur apud Dionys.

2 Δύναμις, ut patet, sonat *virtus*, *potestas*, etc. accipiturque etiam pro *exercitu*, ut commode explicavit interp. noster per vocem [illegible] ubi Sylburg. *opes* reposuit.

կոչեցին 'ի Հաւուն Հօր անուանն, եւ Պիան, եւ զԱնքիսէս 'ի Հաւուն անուանե. այանունն. եւ զԵնիոս՝ որ յետոյ կոչե-ցաւ անիկուաս (յանիկուլոն) 'ի Հաւուն (Հօրն)։ եւ զՀռոմ՝ Ռոմոս յիւր ա-նուն. Եւ ժամանակօք ինչ աւերել հա-նդէպ քաղաքին. եւ միւսանգամ եկեալ գնդապետաց՝ զոր աղբանացիքն արձակեցին, 'ի ռեմոսիթեան առաջ-նոյ եւ ռեմոսի, առաջին զատաքին շինուածն առնուլ. որպէս երկիցս լինել շինուածոյն Հռոմայ. մինն յետ սակաւ ժամանակաց տրովական պատերազմացն, եւ միւսն մինչեւ տասն ազգաց յետոյ քան զառա-ջինն. Իսկ եթէ եւս որ Հիններոն զա-ռաջին ժամանակին նայեսցի, եւ եր-րորդ եւս առաջին քան զայսոս զառա-

vero [1] Capuam proavi nomine, et Piam [2]; atque Anchisam, Anchisae avi sui nomine, et Aeneam, quae Janiculum [3] postea est appellata a nomine avi (al. patris) [4]: Romam autem Romulus [5] suo nomine (condidit). Deim aliquo tempore destrui contigit urbem; at rursum colonis adventantibus, quos Albani dimiserant, Romuli et Remi ductu, iterum pristinam exstructionem recuperasse; ut jam geminas utique constructiones Roma habuerit: unam paulo post Trojana bella, alteram vero quindecim generationibus post priorem. Caeterum, si quis attente prisca tempora inspiciet, tertiam quoque his antiquiorem Romae aedificationem inveniet, prius-

Ῥῶμον δὲ Καπύην μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος. Ἀγχίσην δὲ, ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀγχίσου. Αἰνείαν δὲ, τὴν ὕστερον κληθεῖσαν Ἰάνικλον, ἀπὸ τοῦ πατρός. Ῥώμην δὲ, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. ταύτην δὲ χρόνους τινὰς ἐρημωθεῖσαν, ἑτέρας αὖθις ἐλθούσης ἀποικίας, ἣν Ἀλβανοὶ ἔστειλαν, ἡγουμένου Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τὴν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβεῖν. ὥστε διττὰς εἶναι τῇ Ῥώμῃ τὰς κτίσεις. τὴν μὲν, ὀλίγον ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν γενομένην. τὴν δὲ, πεντεκαίδεκα γενεαῖς ὑστεροῦσαν τῆς προτέρας. εἰ δέ τις ἀπιδεῖν βουλήσεται τὰ προσωτέρω, καὶ τρίτη τις ἀρχαιοτέρα τούτων εὑρεθήσεται Ῥώμη,

1 Apud Halic. Ῥῶμον, hodie legimus, nomen nullius significationis; de quo sic notat Sylburg. ad p. 59. v. 26. » Uterque interpres (idest Caprus, et Glareanus) Ῥωμύλον legit, non Ῥῶμον: haud scio an convenientius «. Neutrum probabis, secundum Eusebium, qui exhibet Ῥώμην; eamque lectionem habet et Sync.

2 Pro, *եւ զՊիան. et Piam*, legendum cum Gr. *Կապիւս* vel *Կապուաս*, ut ferunt tam Dionys. quam Sync. *proavi Capyae nomine*.

3 Cod. Arm. *Anicavus*, ubi juxta Gr. lectionem Dionys. et Sync. *Janiclum*, legendum esset յանիկլոն vel անիկլոն. Latine *Janiculum*, de quo sic profert Glareanus apud Sylburg. ad p. 59. v. 28. 29. » Janiculum est perquam vetustus locus, ac pars urbis Romae, ut Plin. testatur lib. 3. cap. 5. quo in loco quidam libri habebant *Antipolis*; Hermolaus restituit Aeniopolis. Dionysius noster vocat Aenean «.

4 Cum nemo possit dubitare, quin Anchises pater Aeneae fuerit, quod et expresse fert Gr. lectio, pro certo habetur in cod. Arm. pro Հաւուն, seu Հօրն, patris, irrepsisse Հաւուն, avi.

5 *Romuli* nomen deest apud Dionys. ac Sync. quo sublato, Romae aedificatio cum aliis oppidis ad solum Remum supra memoratum pertinet. Ubi advertas velim, hunc Remum Romuli fratrem alium omnino esse a Romo, quem infra citabimus; alium item a primo Romulo fratrem Remi Romulum, ut magis aperte est apud Syncellum.

նքի շինուած Հռոմայ, մինչեւ Ենեայ եւ տրովադացւոց եկեալ էր յիտալիա։

Եւ զայս ոչ եթէ զոյգն ոք 'ի մատենագրաց պատմէ, այլ Անտիոքոս Սիւրակուսացի, զորմէ յառաջագոյն յիշատակեցաք. եւ ասէ այսպէս. 'ի Թագաւորութեան Ամորգեայ 'ի գաւառին Լատինացւոց աշխարհին, քանզի էր Իտալիա յայնժամ 'ի Տարենտեայ մինչեւ ցՊոսիդոնիանն ծովեզերն, գալ նմա առ ոք եկեալ առն միոյ փախստականի 'ի Հռոմէ. եւ պատմէ զայս ձեւ օրինակի. Իտալացի խոնարհեալ ծերացեալ էր, Մորգէս թագաւորեաց. առ սորա այր հասանէր 'ի Հռոմայ տարաբեր, որում անուն էր Սիկեղոս։ Իսկ ըստ Սիւրակուսացւոյն մատենագրին՝ հին եւ առաջին գտանի Հռոմ քան զտրովադացւոց ժամանակին,

quam Aeneas et Trojani in Italiam advenissent.

Hoc autem non adeo vilis aliquis inter scriptores narrat, sed Antiochus Syracusanus, cujus ante meminimus. Ita enim ait: Regnante Amorgete [1] in Latinorum regione [2], namque Italia tunc erat a Taranto usque ad oram Posidoniae, venisse ad eum quemdam virum quasi Roma profugum. Refert autem his verbis. Quum Italius consenuisset, Morges regnavit: hujus tempore vir pervenit Roma extorris [3], cui nomen Sicelus [4]. Itaque secundum Syracusanum scriptorem, vetustior ac superior Trojanorum temporibus Roma invenitur; eaque vel eodem loco sita, ubi hodierna urbs incolitur; vel alicubi pagus erat eodem

γενομένην πρὶν Αἰνείαν καὶ Τρῶας ἐλθεῖν εἰς Ἰταλίαν.

Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων τις οὐδὲ νέος συγγραφεὺς ἱστόρηκεν, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, οὗ καὶ πρότερον ἐμνήσθην. φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασιλεύοντος, ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παράλιος, ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἄνδρα φυγάδα ἐκ Ῥώμης. λέγει δὲ ὧδε. ἐπεὶ δὲ Ἰταλὸς κατεγήρα, Μόργης ἐβασίλευσεν. ἐπὶ τούτου δὲ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ Ῥώμης φυγάς, Σίκελος ὄνομα αὐτῷ. κατὰ μὲν δὴ τὸν Συρακούσιον συγγραφέα, παλαιά τις εὑρίσκεται προτεροῦσα τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἡ Ῥώμη. πότερον δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς ἦν τόπους, ἐν οἷς ἡ νῦν οἰκουμένη πόλις

1 In lectione Dionys. *Morges* effertur sine litera A praefixa nostrae lectioni, et quidem nostra etiam lectio paulo post illam vix agnoscit.

2 Pro *Latinorum regione* apud Dionys. legitur hodie *Italia*: itaque vel in Arm. pro 'ի գաւառին Լատինացւոց legendum Իտալացւոց, vel contra in Gr. renovandum.

3 Consulto usurpavimus vocem *exterris* pro altera Arm. տարաբեր, incertum quae sensum praeseferat; potest enim designare, *venientem ex aliquo loco incerto*, seu *ignotum quendam profugum*, vel demum *ex quadam parte Romae advenam*, ita tamen, ut facile possis hac voce restaurare depravatum Gr. textum: legitur enim nunc ibi vox nullius significationis γυγας, at Sylburg. videtur legisse φυγάς, eo quod reddiderit *profugus*; mutuatus nempe ab exacto codice, vel a praecedentibus, ubi ἄνδρα φυγάδα praemiserat Dionys. Sed nobis certum videtur alterum hic vocabulum esse legendum, ut γῆθεν, *e terra*, vel quid simile.

4 Syllabas ipsas servavimus, Σικέλος, Սիկեղոս, *Sicelus*, ubi poteramus cum Sylburg. reponere in Lat. *Siculus*; sed cavendum fuit, ne nomen proprium confunderetur cum nationali.

[illegible]

[illegible]

nomine appellatus: quod equidem, cum ipse incertum reliquerit, neque ego quid certius proferre possum «.

» Porro de antiqua aedificatione [1], ut puto, satis jam dictum fuit. Postremam vero, quam inhabitationem ne dicere oporteat, vel exstructionem, sive aliquid aliud nuncupare, Timaeus Siculus nescio quo Canone usus, aequalem Carthaginis exstructioni fuisse ait, annis XXXVIII. ante primam Olympiadem: at Leucius Cincilius, vir Senatorii consilii, circa annum quartum duodecimae Olympiadis (ait). Erintus autem Fabius anno primo VIII. Olympiadis [2]. Verum Cato Porcius nullam Graecam temporum rationem prosequitur, sed tamen diligentiam adhibens, si quis alius

ἐστὶν, ἢ χωρίον ἕτερον οὕτως ἐτύγχανεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλιπόντος, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμβαλεῖν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἱκανὰ ἡγοῦμαι τὰ προειρημένα. τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης γενόμενον οἰκισμὸν, ἢ κτίσιν, ἢ ὅτι δήποτε χρὴ καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅτῳ κανόνι χρησάμενος, ἅμα Καρχηδόνι κτιζομένῃ γενέσθαι φησὶν, ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ πρότερον ἔτει τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Λεύκιος δὲ Κίγκιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου, περὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης Ὀλυμπιάδος (...) Κάτων δὲ Πόρκιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὁρίζει χρόνον. ἐπιμελὴς δὲ γενόμενος, εἰ καί τις ἄλλος, εἰς

1 Ita etiam in Gr. quamvis plurali numero expositum sit, *de antiquis aedificationibus*, ubi Sylburg. vertit, *de priscis conditoribus*. Idem in sequentibus alio loquendi modo usus est, sic reddens: » Extremam autem Romae aedificationem, sive ea deductio habitatorum potius dicenda est, sive quodcunque aliud «. Quum Gr. verba haec sonent, » Postremam vero Romae factam habitationem (vel aedificationem, *οἰκισμὸς* utrumque significat), sive exstructionem, (id enim proprie sonat *κτίσις*.) sive aliquid aliud oportet vocare «: cui magis cohaeret interpretatio Arm. cum primam vocem *οἰκισμὸν* pro *habitatione* accipit Interp. noster, secundam verò pro *aedificatione seu constructione*.

2 Integra linea excidit ab hodiernis Dionysii codicibus, librariorum nempe incuria, qui ab una voce Ὀλυμπιάδος, ad alteram per errorem transierunt: supplenda itaque Eusebii ope.

ժողովող․ քանզի փոյթ յանձին կալեալ էր և այլ որ այնպիսի գտանիցի ըն-ծախսելոյ պատմութեանն գտանի. բեալ, ՆԼԲ և ի ամօք ասէ յետոյ քան զԻլիոնական պատերազմն։ Եւ այս ժամանակ եթէ համեմատեսցի ընդ Երատոսթենեայ ժամանակագրութեանն, առաջնոյ ամին յեօթներորդի ողոմպիադին պատահէ։ Եւ զի են առողջ կանոնքն զորս Երատոսթենէս ՚ի կիր արկանէ, և թէ զիարդ ոք կարէ-ցէ զՀռոմայեցւոց ժամանակսն ընդ Յունաց, ՚ի միւսում ճառին ցոյց յայտ պարզեալ է։ Իսկ ՚Դիոնեսիոս և զնոյն սոյն՝ որ յառաջնում ընդ Հռոմայեցւոց հնախօսութեանն պատմութեան, զայն ժամանակս՝ որ յետ զԻլիոն առնլոյ են, համեմատ կարգաւ․ զԷնեայ փախստեանն ՚ի Տրովադայ, և զերթալ հասանելն յԻտալիա․ և զորս ՚ի նմանէ և յետ նորա զԼատինացւոց թագաւորեալսն մինչև ցՀռոմոս և ցՀռոմայ շինութիւնն․ և որ այլ ՚ի այլ ՚ի ձեռն ՚ի Հնոյց պատմեալ զշինութեան Հռոմայեցւոց քաղաքին գրէ մի ըստ միոջէ։

ita reperiatur antiquae historiae collector, cccexxxii. annis posteriorem bello Iliaco dicit. Atque hoc tempus si cum Heratosthenis chronographia conferatur, in primum annum septimae Olympiadis incidit. Quod autem Canones, quibus Heratosthenes usus est, integri sint, et quomodo quis Romanorum tempora cum Graecis adaequare queat, altero quidem sermone declaravi ». Totidem ergo vel ipse Dionysius in prima antiquitatum Romanorum historia, ea tempora, quae consequuntur Ilium captum, congruenter recenset. Aeneae (nempe) fugam ex Troja, cumque in Italiam delatum; et qui ab eo, postque eum Latinis imperaverunt usque ad Romulum conditamque Romam; quaeque varie ab antiquis de Romanorum urbe condita relata sunt, singula describit.

Բայց ոմանք ասեն, թէ Պիկոս

Quidam vero dixerunt, quod [1] Pi-

τὴν συναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, ἔτεσιν ἀποφαίνει δυσὶ καὶ τριάκοντα καὶ τετρακοσίοις ὑστερεῦσαν τῶν Ἰλιακῶν. ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἐρατοσθένους χρονογραφίαις, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος πίπτει τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος. ὅτι δ' εἰσιν οἱ κανόνες ὑγιεῖς, οἷς Ἐρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἄν τις ἀπευθύνοι τοὺς Ῥωμαίων χρόνους πρὸς τοὺς Ἑλληνικούς, ἐν ἑτέρῳ δεδήλωταί μοι λόγῳ . . .

(*Syncell. pag.* 136. 137.)

(....) φασὶ Πῖκον υἱὸν Κρόνου βασιλεῦσαι χώρας Λαυΐνιου

1 Sequentia quoque de more excerpsit ab Eusebio Syncellus p. 136. 137. quaedam tamen ipse addidit, ut patet ex locis parenthesi nota signatis, aut per puncta praetermissis.

որդի կռոնայ թագաւորեաց նախ 'ի Լաւրենտայ աշխարհին՝ մինչև ցայն տեղի, ուր այժմ Հռոմն կայ, ամս լէ: Եւ յետ նորա փաւնոս որդի պիկայ ամս խդ: Սորա առով Հերակղէս եկեալ 'ի սպանիայ աշխարհէ՝ բագին կանգնեաց 'ի Հրապարակին բոյարեայ. վասն զի զՉար որդին Եփեստեայ եսպան: Յետ որոյ Լատինոս թագաւորէր ամս լզ: ուստի և Լատինացիք կոչեցան: 'Ի սորա յերեսուներորդ և յերրորդ ամի առաւ Իլիոն: Յետ որոյ Ենիաս անքիսեայ ընդ ռուտուլացիս պատերազմեալ՝ սպան զտուռնոս. և զդստերն Լատինոսի զլաւինիա առնու կին, և շինէր զքաղաքն լաւինիա. յորում թագաւորեաց ամս գ: Եւ զայս համառօտիւք յարտաքնոցն գրոց կորեալ՝ պատմեցաք:

Օն արդեօք և 'ի միւս ևս միոյ սոցին իրաց վկայեսցուք, որ է դիոդորոս. որ զամենայն մատենադարանսն 'ի նմին միահամուռ ժողովռաշահութիւն գումարեաց. քանզի զի և զհռոմայեցւոց պատմութիւնն 'յէ եւթն գիրսն իւրում գրէ զայս ձև օրինակի բանից:

cus Saturni filius in Laurentia primus regnavit, ad illum usque locum, ubi nunc Roma sita est, annis xxxvii. Postque eum Faunus filius Pici, annis xliv. Cujus aetate Hercules ex Hispania delatus, aram in foro Boario exstruxit, eo quod Malum (ceu Cacum) filium[1] Vulcani necaverat. Post quem Latinus regnavit annis xxxvi. unde et Latini sunt denominati. Hujus anno trigesimo tertio Ilium captum fuit. Post haec Aeneas Anchisae (filius) adversus Rutulos dimicans, Turnum interfecit, atque Latini filiam Laviniam uxorem duxit, urbemque Laviniam condidit; dein vero regnavit annis iii. Haec ergo breviter ab exterorum libris mutuati narravimus.

Age nunc ad alterum quoque harum rerum testem gradum faciamus, Diodorum videlicet, qui cunctis Bibliothecis in unum congestis, magnum quaestum sibi comparavit: siquidem et Romanorum historiam vii. suo libro his verbis conscribit.

λζ'. (εἶναι δὲ τὴν χώραν) ἕως τῆς νυνὶ Ῥώμης (πόλεως). μεθ' ὃν Φαῦνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πίκου (τοῦ καὶ Διός) ἔτη μδ'. (...) καθ' ὃν Ἡρακλῆς ἀπὸ Σπανίας ἐπανελθὼν, ἐν φόρῳ τῷ λεγομένῳ Βοαρίῳ βωμὸν ἤγειρε, διότι ἀνεῖλε Κάκον τὸν Ἡφαίστου υἱόν. (...) ἔπειτα Λατῖνος ἔτη λϛ'...τούτου κατὰ τὸ τρίτον... Αἰνείας ... συμμαχήσας (...) κατὰ Ρουτούλων, καὶ Τοῦρνον ἀνελὼν, Λαβινίᾳ ζεύγνυται Λατίνου θυγατρὶ (τοῦ βασιλέως,) καὶ βασιλεύει (τῆς χώρας) μετὰ Λατῖνον ἔτη γ'. κτίσας πόλιν (ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικὸς) Λαβινίαν, ἐν ᾗ καὶ ἐβασίλευσε...

1 Interp. Arm. nomen filii Vulcani, qui Κάκις dicitur, refudit in Arm. Չար sc. *Malus*, ut vox ipsa sonat, at Latini Graecam potius dialectum servant *Cacus*. Sed culpandus librarius,

[illegible]

Ex septimo Diodori Libro de antiqua Romanorum generatione [1].

[illegible]

„Nonnulli Historicorum (minus recte) conscribentes [2], Romulum suosque ex Aeneae filia natos, Romam condidisse existimaverunt; id tamen verum non est. Siquidem multum temporis Aeneam inter et Romulum reges interest. Romam sane Olympiadis III (VII) [3] anno secundo conditam comperimus: atque adeo haec conditio annis plusquam CCCCXXXIII. [4] Tro-

(Syncellus p. 155.)

Περὶ τῆς Ἀρχαιογονίας Ῥωμαίων ἐκ τῆς ζ΄. Διοδώρου Σικελιώτου.

Ἔνιοι μὲν οὖν τῶν συγγραφέων πλανηθέντες ὑπέλαβον τοὺς περὶ τὸν Ῥωμύλλον ἐκ τῆς Αἰνείου θυγατρὸς γεννηθέντας κεκτικέναι τὴν Ῥώμην. τὸ δ᾽ ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει. πολλῶν μὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, τοῦτε Αἰνείου καὶ Ῥωμύλλου γεγονότων βασιλέων, ἐκτισμένης δὲ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ζ΄. Ὀλυμπιάδος, αὕτη ἡ κτίσις ὑστερεῖ τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι πλείω τῶν υ΄. καὶ λ΄. Αἰνείας

qui similitudine vocum delusus [illegible] exscripsit, id est, *Quartum*, pro [illegible], *Malum seu Caecum filium*.

1 Iisdem verbis, eademque inscriptione transtulit ab Eusebio Diodori locum Syncellus toties laudatus, quamvis non integre; ex quo desumptum ediderunt posteri inter fragmenta Diodori Tom. II, p. 636. V. VIII. cum interim vix reperiatur praesens Auctoris liber septimus, quemadmodum alii nonnulli. Miror haec cum praemissis Dionysii locis ad sensum saltem apud Sync. occurrentibus, omissa ab Scaligero fuisse, cum alia plurima minus certa ipse transcripserit.

2 Si incorruptam censes lectionem Syncellianam πλανηθέντες, sc. *errantes*, procul dubio pro [illegible] sc. *historiam conscribentes*, legendum [illegible], id est erronee scribentes, vel potius [illegible] videlicet *errantes*: id sane vel ex ipsa verborum serie facile subauditur. In sequentibus nomen [illegible] exposuimus *Romulum suosque*, ne cogeremur reddere *Romulos*, ut significaretur Romulus cum fratre, etc. id enim indicat in Arm. nomen plurale patronymicum, eo modo, quo Graecè dicitur τοὺς περὶ τὸν Ῥωμύλον, quem locum Goar sic exprimi voluit: *Romuli ex Aeneae filia nati socios*.

3 Gr. Olympiadem fert ζ΄. *septimam*; sicut et in aliis locis Arm. connotat: unde facile potes legere hic [illegible] VII. pro [illegible] III.

4 Syncellus legit, υ΄. καὶ λ΄. CCCCXXX. tribus annis minus, cum noster habuerit apographus υ΄. καὶ λγ΄.

է նէջ ամաց ։ Վասնզի Էնիաս յետ առնլոյն զտրովադացիս՝ երիւք եւս ամօք յետոյ ՚ի վերայ անցանելոյ՝ ամ. զԼատինացւոց թագաւորութիւնն զառաւելացաւ. զոր կալեալ երեքամեայ ժամանակ՝ ՚ի մարդկանէ անհետ եղեւ , եւ անմահ պատւոյ հասանէր ։ Զորոյ իշխանութիւնն առեալ նորին որդւոյ Ասկանայ՝ շինէր ՚զԱլբայն , որ այժմ զԼոնգան կոչի . զոր անուանեալ յանուն գետոյն՝ որ յայնժամ Ալբայն կոչէր , և այժմ ՚ի Տիբերիոյ անուն կոչի ։

Բայց զանուանէ քաղաքին՝ Փաբիոս , որ զՀռոմայեցւոց իրաց գրողաց , այլայլ ինչ առասպելս յօդէ ։ Վ(Ա)Էնեայ պատուէր տալ , եթէ նմա հրամանս լինելոյ՝ որպէս թէ չորքոտանի իմն՝ ցուցանելոց նմա , ուր պարտ իցէ նմա քաղաք շինել ։ Իբրեւ կամէր խոզ մի յղացեալ զենուլ եւ զոհել՝ հանեալ ապրեցաւ , ՚ի ձեռաց զերծեալ ելեր , եւ արագագոյն երթայր ՚ի բլուր ինչ , ուր եւ երեսուն խոճկորս ծնանէր ։ զԷնիաս այսպէս հիացեալ զարմանայր անելին . եւ զհրամանն ՚ի գլուխ հանել կամէր , եթէ ակն ՚ի գործ արկանել՝ եւ քաղաք շինել ։ Տեսա

jano bello posterior est. Etenim Aeneas annis adhuc tribus post Trojam captam elapsis, Latinorum regnum obtinuit; eodemque per triennium potitus, ex hominibus sublatus est, et immortalem honorem assequutus. Cujus imperium ejusdem filius Ascanius accipiens, Albam, Longam nunc dictam, condit, quam nomine fluvii appellavit, qui tunc Alba vocabatur, nunc vero nomen habet a Tiberio.

Verum de nomine urbis Fabius Romanorum rerum scriptor alienas contexuit fabulas. Ita enim dicit: quod Aeneae mandatum fuerit, quasi quidam quadrupes ipsi indicaret, ubinam eum oporteat urbem condere. Quum enim vellet suem foetam, ac omnino candidam mactare ac immolare, ea e manibus elapsa, rapido cursu tendens, ascendit collem quendam, ac inibi triginta porcellos edidit. Aeneas itaque admiratione captus, et ad mandatum explendum convertens animum, statuit operam dare, ut locum exstrueret. Interea vero speciem

γὰρ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἐτῶν τριῶν παρελθόντων παρέλαβε τὴν τῶν Λατίνων βασιλείαν, καὶ κατασχὼν τριετῆ χρόνον ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, καὶ τιμῶν ἔτυχεν ἀθανάτων. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάνιος υἱὸς ἔκτισεν Ἄλβαν τὴν νῦν καλουμένην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ τότε μὲν Ἄλβα καλουμένου, νῦν δὲ Τιβέριος ὀνομαζομένου.

Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φάβιος ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράψας ἄλλως μεμυθολόγηκε. φησὶ γὰρ Αἰνείαν γενέσθαι λόγιον, τετράπουν αὐτῷ καθηγήσασθαι πρὸς κτίσιν πόλεως, μέλλοντος αὐτοῦ θύειν, ὗν ἔγκυον, τῷ χρώματι λευκήν, ἐκφυγεῖν δὲ ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταδιωχθῆναι πρός τινα λόφον πρὸς ὃν κομισθεῖσαν τεκεῖν λ΄. χοίρους. τὸν δὲ Αἰνείαν τότε παράδοξον θαυμάσαντα, καὶ τὸ λόγιον ἀνανεούμενον, ἐπιχειρῆσαι μὲν οἰκίσαι τὸν τόπον. ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν ἐναργῶς διακωλύουσαν, καὶ

նից երեւեալ քնոյ 'ի քուն' որ յայտ յանդիմանեն արգելեալ զնա, եւ խրատ տայր յետ Լ ամի չինել՝ զնոյն. հաւասար թուոյ խոճկորացն ծնելոց. եւ նահանջեալ գոյր եւ 'ի ձեռն' մեկուսի կալ.

Յետ Ենեայ վախճանելոյն՝ առեալ Ասկանիոսի նորին որդւոյ առեալ զթագաւորութիւնն, յետ Լ ամին անցանելոյ՝ շինեալ զբլուրն, եւ անուանեալ քաղաքին կոչեաց Ալբան՝ ըստ խոզին գունոյ. քանզի ըստ լատինացւոցն ըստ իւրեանց բարբառոյ զսպիտակն Ալբան անուանեն. Նաեւ կոչումն այլ եւս այլ անուն եդեալ, որ թարգմանի Երկայն, զի երկայնն. վասն 'ի լայնութիւն անձուկն լինելոյ եւ յերկայնութիւն մեծ. Իսկ զկնի նորա ասէ, եւ. Թէ Ասկանիոս թագաւորական քաղաքն արար զԱլբան. եւ ոչ սակաւ կամս 'ի շուրջ նորա բնակչացն սատակեաց. եւ էր այր երեւելի, եւ վախճանեցաւ՝ թագաւորելով ամս ԼԸ.

Իսկ յետ նորա վախճանին անկեալ կռիւ 'ի մէջ բազմութեան՝ յաղագս երկոցունց վասն թագաւորութեանն ընդ միմեանս մենամարտելոց. քանզի Յուլիոս որդի էր Ասկանեայ՝ ասէր, թէ ինձ է հայրենի իշխանութիւնն. եւ Սիղուիոս եղբայր Ասկանեայ եւ որդի Ենեայ եւ Սիղուիայ առաջին կնոջն Լա-

quandam in somnio vidit aperte eum prohibentem, monentemque, ut nisi post annos xxx. aequali numero editorum porcellorum monstratos, exstructionem minime aggrederetur; atque adeo a propositis rebus destitit [1].

Post Aeneam defunctum, Ascanius ejus filius regnum assumpsit: dehinc vero annis xxx. transactis, collem construxit, et urbem Albam appellavit, ad porcae colorem: nam Latini secundum suam linguam τὴν λευκὴν Albam vocant [2]: alteram quoque ei nomenclationem imposuit, Longam (nempe) Μακράν interpretatam; eo quod latitudine angusta erat, et longitudine vasta «. Hisque addit dicens [3]: » Ascanius urbem regiam Albam fecit, et non paucos de circumjacentibus incolis prostravit; adeoque vir praeclarus compertus est: obiit autem annis regnans xxxviii «.

» Postque ejus obitum controversia orta est in multitudine amborum causa de regno inter se invicem contendentium. Julius enim, cum filius esset Ascanii, ad se pertinere paternum imperium contendebat; et Sylvius Ascanii frater, Aeneaeque et Sylviae primae uxoris Latini filius instabat si-

συμβουλεύουσαν, μετὰ λ'. ἔτη κτίζειν, ὥσπερ ὁ τῶν τεχθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστῆναι τῆς προθέσεως...

1 Finem hic facit Syncelli fragmentum; sequentia ergo Diodori verba ex solo Eusebio-Armeniaco in promptu habebis. Caeterum de his Romanorum antiquissimis commentis plura legi possunt apud Dionys. Halicarn. Lib. 1.

2 Necesse fuit per Graecam vocem proculdubio ab auctore usurpatam repetere *Albae* significationem, quam Arm. սպիտակ, *Shidag*, appellat; ne in Latina versione per tautologiam diceremus, *Albam vocant Albam*. Idem velim conjicias de altera voce *Longa*, quae paulo post occurrit.

3 Interjectum hoc dictum fortitan quis putet Diodori esse verbum, citantis nempe Fabium supra laudatum; nobis tamen persuasum est ab Eusebio prolatum, quum Diodorum ipse recolat.

որդւոյ՝ անկէր, յետ պատրաստեալ էր. զի ինն յետ Ենեայ վախճանելոյ նենգ. գործեցաւ յԱսկանեայ. քանզի մանուկ էր մնացեալ 'ի լերինս ոմանց յանդաստանաց՝ սնուցեալ անուանեցաւ յանուանէ լերինն Լատինացւոց, զոր Սիղուա կոչէին. Իսկ յերկուս կողմանցն մեծամեծաց՝ 'ի բազմութենէն ընտրութեամբ առ Սիղ-Թագաւորութիւնն Սիղուիոս. Իսկ յուղիոս վերակացու յիշխանութենէն՝ 'ի մեծ քրմութիւնն Հաստատեցաւ եկաց. և իբրև երկրորդ Թագաւոր էր. յորմէ ասեն՝ թէ ցայժմ եւս կայ 'ի Հռոմ յուղեանն ազգն.

Սիղուիոս յիշխանութեանն այնմիկ արժանի գրելոյ գործ գործեաց. և վախճանեցաւ՝ Թագաւորեալ ամս իթ. Զորոյ իշխանութիւն՝ նորին որդի պայազատեաց Ենիաս, որոյ անուն յորջորջմանց կոչեցաւ Սիղուիոս. և տիրեաց աւելի քան ԼԸ ամ. Յետ որոյ Թագաւորեաց Լատինոս, որ կոչեցաւ Սիղուիոս, ամս Ծ. Սորա գործոց մեր յիրի և 'ի պատերազմի՝ զօրաւոր ճանաչեալ աշխարհն տապալէր, և զհին քաղաքս շինէր, որ յառաջագոյն կոչէին զԼատինացւոց, ԺԸ. զՏիբուրս. զՊրենեստոս. զԳաբիոս. զՏուսկուլոս. զԿոռամ. զԿոմետիոն. զԼանուիոն. զԼաբիկոն. զՍկապտիոն. զՍատրիկոն. զԱրիկիոն. զՏելլենոն. զՈկոստոմերիոն. զԿենինոն. զՖլեգենոն. զԿամերիոն. զՄեդիպլիոն. զԲոյլոն, զոր ոմանք կոչեն Բոլլոն.

Իսկ 'ի Լատինեայ վախճանել՝ ընտրեցաւ Թագաւոր նորին որդի Ալբաս Սիղուիոս. որ տիրեաց ամս ԼԸ. Յետ որոյ Թագաւորեաց Եպիտոս Սիղուիոս ամս ԻԶ. Յորոյ 'ի վախճանել՝ փոխանակեաց զԹագաւորութիւնն Կապիս. որ Թագաւորեաց

bi competere. Huic enim post Aeneae obitum insidiae factae sunt ab Ascanio; namque dum adhuc infantulus esset, in monte a quibusdam armentariis educatus, Sylvius est dictus a nomine montis Latinorum, quem Sylvam vocitabant. Ex utraque ergo parte disputantibus, multitudinis electione regnum Sylvius suscepit. Julius autem imperio cedere coactus, Pontifex maximus constitutus fuit, et fere secundus rex habebatur: a quo ortam hucusque Juliam familiam Romae perdurare ajunt ».

» Sylvius nihil dignum memoria (quod describi mereatur,) in imperio agens obiit, cum regnasset annis xxix. Cujus imperium filius ejus Aeneas accipit, cognomento Sylvius; dominatusque triginta et amplius annos. Post quem Latinus regnavit, qui vocatus fuit Sylvius, annis L. Hic rebus gerendis par, atque in bello generosus repertus, suburbanam regionem evertit, atque urbes antiquas, quae antea Latinorum vocabantur, xviii. condidit. Tibur nempe, Praeneste, Gabios, Tusculum, Coram, Cometiam, Lanuvium, Labicum, Scaptiam, Satricum, Ariciam, Tellenas, Ocostomeriam, Caeninam, Flegenam, Cameriam, Mediplium, Boilumque, quam nonnulli Bolam vocant ».

» Defuncto autem Latino, rex electus est filius ejus Albas Sylvius, qui annis xxxviii. imperitavit. Post quem Epitus Sylvius annis xxvi. Quo defuncto, in regnum suffectus est Capys, qui annis regnavit duodetriginta. Et post eum Calpetus ejus filius; do-

[illegible]

minatusque est annis XIII. Dein Tiberius Sylvius annis VIII. Hic adversus Tyrrhenos exercitum movens, cum per Albam amnem copias traduceret, in gurgites lapsus, obiit; unde et fluvius appellatus est Tiberis. At post ejus obitum Agrippas in Latinos regnavit, unum supra quadraginta annos. Postque eum suscepit (regnum) Aramulius Sylvius, undeviginti annis«.

»De isto dicunt, quod cunctis vitae diebus superbus fuerit, adeoque se efferebat et adversabatur contra vim Jovis: quin etiam quum interdum tempore fructuum (autumni) tonitrua assidua ingentiaque fierent, mandabat exercitui, ut universi ad suum edictum unanimiter gladiis clypeos concuterent, quo existimabat sonum ex his editum superare posse vel ipsa tonitrua; proptereaque poenas dedit suae in Deos arrogantiae, fulminis ictu extinctus, totaque domus ejus in Albano stagno immersa fuit. Ostendunt sane hucusque rerum vestigia Romani ipsi juxta stagnum incolentes, columnas nempe subter aquis in altum visas, quae nibi in profunditate regiae domus exstant«.

»Post hunc Aventius electus fuit, qui cum XXXVII. supra XXX. annos potitus esset, in quodam praelio cum suburbanis commisso, in angustiam actus, juxta Aventinum collem cecidit, unde collis Aventinus dictus fuit. Dein demortui locum suffectus est filius ejus Procas Sylvius, regnavitque annis XXIII.

ամս. Ի ըստ Դիոն. Յորոց 'ի վախճանել կրտսերն որդին Ամուղիոս բռնութեամբ կալաւ զիշխանութիւնն. քանզի 'ի հեռաւոր աշխարհս ուղեւորեալ երթեալ էր Նումիտոր, որ էր նորին եղբայր և հարազատ. Ամուղիոս թագաւորեաց սակաւ ինչ ամս աւելի քան ԺԳ. 'ի Ռեմեայ և 'ի Հռոմիւղեայ՝ որ զՀռոմ շինեցին, սպանանի.

supra viginti. Quo mortuo, junior filius Amulius per vim regnum tenuit; eo quod in regiones longinquas profectus erat Numitor, ejusdem frater major natu ac germanus. Amulius ergo paulo plus annis XIII. regnavit, atque a Remo et Romulo, qui Romam condiderunt, interficitur.

Են եւ կրկին առանձինն Հռովմայեցւոց թագաւորք այսոքիկ.

Sunt autem singuli Reges Romanorum isti.

Ա. Ենեաս յետ չորրորդ ամին 'ի Թագաւորութեան լատինացւոց.	ամս Գ.	I.	Aeneas post annum quartum ab Ilio capto, in Latinos regnat	annis III[1].
Բ. Ասկանիոս.	ամս ԼԸ.	II.	Ascanius.	ann. XXXVIII.
Գ. Սիղուիոս Ենեայ.	ամս ԻԸ.	III.	Sylvius Aeneae (filius).	ann. XXVIII.
Դ. Ենեաս սիղուիոս.	ամս ԼԱ.	IV.	Aeneas Sylvius.	ann. XXXI.
Ե. Լատինոս սիղուիոս.	ամս Ծ.	V.	Latinus Sylvius.	ann. L.
Զ. Աղբաս սիղուիոս.	ամս ԼԹ.	VI.	Albas Sylvius.	ann. XXXIX.
Է. Եպիտոս սիղուիոս.	ամս ԻԶ.	VII.	Epitus Sylvius.	ann. XXVI.
Ը. Կապիս սիղուիոս.	ամս ԻԸ.	VIII.	Capys Sylvius.	ann. XXVIII.
Թ. Կարպենտոս սիղուիոս.	ամս ԺԳ.	IX.	Carpentus Sylvius.	ann. XIII.
Ժ. Տիբերիոս սիղուիոս.	ամս Ը.	X.	Tiberius Sylvius.	ann. VIII.
ԺԱ. Ագրիպաս սիղուիոս.	ամս ԻԵ.	XI.	Agrippas Sylvius.	ann. XXV.
(ԺԲ. Արեմուղոս.	ամ ԺԹ.)	(XII.	*Aremulus.*	*ann. XIX.*)
(ԺԳ. Աւենտինոս.	ամ ԼԷ.)	(XIII.	*Aventinus.*	*ann. XXXVII.*)
ԺԴ. Պրոկաս սիղուիոս.	ամս ԻԳ.	XIV.	Procas Sylvius.	ann. XXIII.
ԺԵ. Ամուղիոս սիղուիոս.	ամս ԽԲ.	XV.	Amulius Sylvius.	ann. XLII.

1 Tam nomina, quam tempora horum regum conferenda sunt cum Canone Eusebiano utriusque lectionis. Sylburgensis in adnot. Halic. ad pag. 57. v. 9. inducit ex Glareano catalogum quatuor columnarum ex Livio, Ovidio, Dionysio, et Eusebio-Hieronymiano, sc. ex Canone Latino: quorum duo postremi tantum praeferunt summam annorum, ita ut juxta Halicarn. coalescant anni 425. juxta Latinum Canonem Eusebii 430. subjungitque haec: n Haec Glar. quibus addo, quatuor regum nomina in Manuscripto Eusebii (sc. canonis Hieronymiani) codice aliter legi, quàm in vulgatis editionibus; nam sextus rex in membranis dicitur *Albas Silvius*; et septimus, *Atis Silvius*, sive *Aegyptus Silvius*; nonus, *Carpentus Silvius*; duodecimus, *Aremulus Silvius* ". Aremulum et Aventinum, qui exciderant ex codice Arm. supple ex praemissis cum Samuele Armeno.

Ռոմիղոս զՀռոմ շինէ, եւ Թագաւորէ յեւթներորդում ողոմպիադին։ Եւ ի յԵնեայ մինչեւ ՚ի Ռոմիղոս ամք ՆԽԸ. ՚ի յԻլիոնի առմանէն ամք ՆԼԱ.

Romulus Romam condit, regnatque septima Olympiade. Suntque ab Aenea usque ad Romulum anni ccccxlviii. Ab Ilio vero capto, anni ccccxxxi [1].

Յռոմիղոսէ՝ որ շինեաց զՀռոմ, Թագաւորք Հռոմայ այսոքիկ.

A Romulo, qui Romam condidit, Reges hi dinumerantur.

Ա.	Ռոմիղոս.	ամս ԼԸ.	i.	Romulus.	ann.	xxxviii.
Բ.	Նումաս պոմպիղիոս.	ամս ԽԱ.	ii.	Numa Pompilius.	ann.	xli.
Գ.	Տուղղոս ոստիղիոս.	ամս ԼԲ.	iii.	Tullus Hostilius.	ann.	xxxii.
Դ.	Անկոս մարկոս.	ամս ԼԳ.	iv.	Ancus Marcius.	ann.	xxxiii.
Ե.	Տարկինիոս.	ամս ԼԷ.	v.	Tarquinius.	ann.	xxxvii.
Զ.	Սերուիղիոս.	ամս ԽԴ.	vi.	Servilius.	ann.	xliv.
Է.	Տարկինիոս սուպերբոս.	ամս ԻԴ.	vii.	Tarquinius superbus.	ann.	xxiv.

Համաբովանդակ Թագաւորքն Է, որք յետ Ռոմիղոսի եղեն՝ եւ զամաւորս ամս ՄԽԴ. Եւ են յԻլիոնի առմանէն մինչեւ ցՌոմիղոս ամք ՆԽԱ. Միանգամայն ընդ ամենայն ամք ՈԻԵ.

Reges Romanorum vii. qui post Romulum fuerunt, ad annos usque ccxliv. deducti, desierunt. Fuerant autem ab Ilio capto usque ad Romulum anni ccccxli. Simul omnes anni dcxxv [2].

Եւ զայսոսիկ եւս, ՚ի Ռոմիղոսէ ասեմ մինչեւ ցՏարկինիոս՝ Թագաւորաց Հռոմայեցւոց ժամանակսն՝ Ալիկառնասացին Դիոնեսիոս համառօտէ՝ բան առ նախկին ողոմպիադին գրելով՝ զայս օրինակի.

Horum profecto a Romulo, inquam, usque ad Tarquinium, regum Romanorum tempora vel ipse Halicarnasseus Dionysius juxta primam Olympiadem breviter exponit, ita scribens.

1 Jure dubitabis, ne forte ex gemina annorum summa, una pro altera scripta sit, cum Aeneas exordium imperii debuit ducere quatuor ferè annis post Ilium captum, ideoque aetate magis proximus Romulo fuit; vide et sequentem adnotationem.

2 Summa agit; 685. ita ut pro ՈՁԵ. librarii mendo ՈԻԵ. irrepserit, si tamen calculi praemissi errore careant. Scal. annot. in Gr. Euseb. p. 417. ad 38. 41. adducens sequentem lectionem Syncelli sub nomine auctoris nostri, ἀπὸ Ἰλίου ἁλώσεως, ἕως κτίσεως Ῥώμης, γίνεται ἔτη υμδ΄. subdit: « Error librarius, legendum υλβ΄. nisi alios auctores, quos et Ausonius, secutus sit » etc. Goar tamen in margine ejusdem loci Syncellani reponit υκδ΄. et consequenter exposuit in Lat. quadringenti viginti quinque (pro quatuor); et in adnot. p. 49. ad 256. rejecta Scaligeri sententia, sic profert; « imo ad Eusebii mentem repono υλ΄. 430 »: quod etiam sesè firmare nititur.

Դիոնիսիոսի Ալիկառնասացւոյ՝ վասն թագաւորացն, որ յետ Ռոմելոսի եղեն ի Հռոմ.

[illegible]

Dionysii Halicarnassei, de Regibus qui post Romulum Romae extiterunt.

» Porro ab exactis regibus, usque ad primum urbis Principem Romulum (retro nempe) tempus computatum, annos efficit ccccxliv [1]. Id quod patet ex regum successionibus, annisque, quibus unusquisque imperium tenuit. (...) [2] Post vero Romuli mortem absque rege mansisse urbem annuo temporis intervallo. Deja Numa Pompilius ab exercitu [3] electus fuit, regnavitque annis xliii «.

» Tullus autem Hostilius post Numam annis xxxii. Et qui sub eo [4] re-

(Dionys. Halicarn. Lib. 1. Antiq. Rom.)

Καὶ μὴν ἀπό γε τῆς ἐκβολῆς τῶν βασιλέων ἐπὶ τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως ἀναβιβασθεὶς Ῥωμύλον ὁ χρόνος, ἔτη τέτταρα πρὸς τετταράκοντα καὶ διακοσίοις ἀποτελεῖ. γνωρίζεται δὲ τοῦτο ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κατέσχον τὴν ἀρχὴν ἕκαστοι. Ῥωμύλος μὲν γὰρ ὁ κτίσας τὴν πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη λέγεται κατασχεῖν τὴν δυναστείαν. μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον, ἀβασίλευτος ἡ πόλις γενέσθαι χρόνον ἐνιαύσιον. ἔπειτα Νουμᾶς Πομπίλιος αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταράκοντα ἔτη βασιλεῦσαι.

Τύλλος δὲ Ὁστίλλιος μετὰ Νουμᾶν, δύο καὶ τριάκοντα. ὁ δ' ἐπὶ

1 Excidit a cod. Arm. litera [illegible] atque ita pro [illegible] remansit [illegible] sed facile reparandum, non ex Graeco tantum, sed etiam ex iis quae supra legebantur etiam in Arm. numero integro.

2 Integra hic linea intercidit a Cod. nostro, a verbis [illegible], usque adsimilia verba, quae repetenda erant. Ut facile intelligitur suppleturque ex Gr. textu Halic. hoc modo, [illegible] (vel [illegible]) ». id est, » Siquidem Romulus urbis conditor, annis xxxvii. dynastiam gessisse dicitur «. Sequentia deinde integra habentur, nisi quod in linea, quae succedit, corrupte habebatur [illegible] pro [illegible] seu [illegible].

3 Ubi legitur apud Dionys. δήμου, sc. populus, plebs, Eusebius videtur legisse δυνάμεως, sc. exercitus, unde et Interp. Arm. reposuit [illegible] quamquam non abs re est, si vel exercitus pro cunctis regis satellitibus, seu plebe regia acceptus fuisset.

4 Integerrima lectio Eusebii nostri probat sequentes geminas periochas, quae desiderantur

[illegible]

gnavit Ancus Marcius, annis iv. supra xx. Post vero Marcium Leucius Tarquinius, qui vocatus fuit Priscus, annis xxxviii. Huic successit Servilius Tullus, tenuitque annis xliv. Servilium Leucius [1] vir tyrannicus interfecit, et propter legum contemptum, Superbus est vocatus; deducto imperio usque ad annum xxv. Ducentis (itaque) et xxiv. annis ordine succedentibus, quibus reges obtinuerunt (imperium), Olympiadibus vero lxi. constitutis, omnino utique necesse est, ut primum urbis potitum Romulum conjiciamus anno primo vii. Olympiadis regnum assumpsisse, Archonte Atheniensium Charope annum primum decennalis potestatis agente: atque id sane annorum ratio postulat. Quot (autem) unusquisque regum annis potitus sit,

τούτῳ βασιλεύσας Ἄγκος Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. μετὰ δὲ Μάρκιον, Λεύκιος Ταρκύνιος, ὁ κληθεὶς Πρίσκος, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Τοῦτον δὲ διαδεξάμενος Σερούϊος Τούλλιος, τετταράκοντα καὶ τέτταρα. Σερούϊον δὲ ἀνελὼν Λεύκιος Ταρκύνιος τυραννικὸς, καὶ διὰ τὴν τοῦ δικαίου ὑπεροψίαν κληθεὶς Σούπερβος, ἕως εἰκοστοῦ καὶ πέμπτου προαγαγεῖν τὴν ἀρχήν. τεττάρων δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀναπολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλεῖς, Ὀλυμπιάδων δὲ μιᾶς καὶ ἑξήκοντα, πᾶσα ἀνάγκη τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως Ῥωμύλον, ἔτει πρώτῳ τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος παρειληφέναι τὴν βασιλείαν, ἄρχοντος Ἀθήνησι τῆς δεκαετίας Χάροπος ἔτος πρῶτον. τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτεῖ. ὅτι δὲ

in Dionysii codicibus hodiernis, uno excepto Veneto: de quo sic notat Sylburg. ad p. 61. v. 24. » Quae inclusa hic sunt, inserta sunt e Veneto codice, agnoscit eadem et Lapi versio: » Qui vero post eum regnavit Ancus Marcius, quatuor et viginti «. Post Marcium, Tarquinius, Priscus vocatus, octo et triginta «. Verum pro ἐπὶ τούτῳ, ubi Lapus reposuit, post eum, Sylburg. per paraphrasim, hujus vero successorem, Eusebius legebat ἐπὶ τούτου, sc. sub eo, propterea et interp. Arm. dixit, [illegible] quo indicatur Ancus Marcius imperium accepisse adhuc vivente suo antecessore; cui forsitan favet altera conjectura, quod nimirum Eusebius supra tribuerat Anco annos 33. Dionysius vero hic eum 24. dixerit, residui anni 9. cedunt tempori ejus cum antecessore suo: nihilominus incertam esse hanc nostram conjecturam fatemur.

1 Amplius habetur in Gr. Tarquinius, qui subaudiendus est etiam in nostra lectione.

[illegible]

[illegible]

eo quoque ipso verbo res declaratur[1]. De tempore ergo, quo urbs, quae nunc rerum potitur, habitari coepta est, prout alii ante me dixerunt, mihi quoque id ita videtur «. Haec Dionysius.

Ceterum post Tarquinii interitum cessante regum potestate, haud ultra Reges extiterunt Romanorum; sed primum Consules Bruti (id est Brutus et Collatinus): postea Tribuni plebis; ac deinde Dictatores[2]; et rursum Consules: quorum singulorum annos potestatis usurpatae, supervacaneum censeo nunc proferre, tot nominum copiam congesturus. Quod si nota quoque eorum minute recensere voluerimus, longae nimis erunt narrationes; neque cohaerent proposito nostro: atque adeo congruum duco, ut per aliam Chronologiam etiam de his omnibus rebus disseratur[3]: Consuli-

τοσαῦτα ἕκαστος τῶν βασιλέων ἦρξεν ἔτη, δι' ἐκείνου δηλοῦταί μοι τοῦ λόγου. τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ νῦν δυναστεύουσα πόλις ᾠκίσθη, τοῖς τε πρὸ ἐμοῦ γενομένοις εἰρημένα, κἀμοὶ δοκοῦντα, τοιάδε ἐστίν..........

1 Pro quot, in Gr. tot. Verum utraque lectio habet proprium sensum. Illud autem eo *ipso* verbo aeque habitum in Arm. et Gr. quamvis referri videtur ad calculum praemissum, dubitare tamen quis potest, quasi vero Dionysius alibi de his nonnulla tradiderit: ideoque Sylburg. libere exposuit, » in illo libro declaramus «.

2 Quid Graece usurpaverit Eusebius ad explicandam vocem Latinam *Δικτάτωρ*, *Dictator*, qua caret Graecus textus, haesitamus; non enim credam a solo Arm. Interprete additam fuisse sequentem explicationem [illegible], quod nomen refunditur in Lat. *eloquens*, *orator*. Verum nota in Arm. ubique scribi [illegible], quasi legerit in apographo *Δικάτωρ*, *Dicator*.

3 Praecedens periodus potest dare talem sensum, quasi vero auctor, qui in Proemio promiserat lectoribus scripturum se de Consulibus Romanis, nunc revocet dicta sua, sicut et reipsa desiderantur Consules in Codice Armeno. Hic sane aut pollicetur de novo aliud opus Chronologicum se conscripturum de Consulibus cum sequentibus, aut alios hortari vult, ut hujusmodi opus aggrediantur. Sicut etiam subsequens admonitio auctoris (ni fallor,) praeterea suggerere videtur, se in proxima altera parte Chronologiae satis acturum de Romanis rebus, ideoque hic nolle eadem repetere. De Consulibus vero vide et sequentes adnotationes.

զօմ, ժամանակագրութեանն՝ եւ նոյն թագացն անմոռացելի պատմեսցուք. ԶՀիպատոսն՝ որ յետ Տարկինեայ կացին տուեալ, եւ զժողովրդապետսն, եւ զդիկտատորսն, որք զՀռոմայեցւոց քաղաքն վարեցին. եւ զթիւ ամացն գումարեն մինչեւ ցկայսրն. անդր փոխեսցուք միւսանգամ յառաջին միապետական իշխանութիւնն նորա յետ յիշելոցն. Իսկ արդ՝ լինին ժամանակք 'ի միջի՝ յետ Տարկինեայ մահուանէ մինչեւ ցյուլիոս կայսր՝ ողոմպիադք ՃԺԵ. որ առնեն ամս Կ. ընդ չորեքհարիւրովն.

Տարկինէ սատակի յետ 'ի գլուխ ելանելոյ վաթսներորդի եօթներորդի ողոմպիադին անկանի. Իսկ կայսր՝ 'ի սկզբան ՃՁԳ-րդի ողոմպիադին զինի՝ առնու միապետական իշխանութիւնն. եւ ժամանակքն՝ որ 'ի միջի՝ ձգին յամսն ՆԿ. Իսկ յեօթներորդ ողոմպիադեն, եւ 'ի Հռոմայ շինուածոյն ամք ՄԻԴ. որպէս լինել ընդ ամենայն՝ 'ի շինուածոյն Հռոմայ մինչեւ 'ի յուլիոս կայսր՝ ամս ՉԺԴ. ողոմպիադս ՃԼԶ.

Վկայէ սոյնպէս եւ ժամանակագիրն Կաստոր. յորում համառօտ զժամանակացն համառօտ, գրելով զայս ձեւ օրինակի զբանն բանս.

bus, inquam, qui post Tarquinium fuerunt, et Tribunis plebis, Dictatoribusque (recensendis); qui Romanorum urbem gubernarunt, atque annorum numerum colligunt usque ad Caesarem. Nos interim eo iterum redeamus, ad primam nempe Monarchicam potestatem ejus post praedictos. Efficiuntur itaque post Tarquinii interitum usque ad Julium Caesarem intermedia tempora, Olympiades cxv: ex quibus anni conficiuntur lx. supra quadringentos.

Tarquinius cum post completam sexagesimam septimam Olympiadem interiit. Caesar vero initio clxxxiii. (Olympiadis) regio imperio potitur: tempus autem interjectum ad annos cccclx. protrahitur. Equidem erant a septima Olympiade, Romaque condita, anni ccxxiv. (usque ad mortem Tarquinii); adeo ut a condita Roma usque ad Julium Caesarem sint omnino anni dccxiv. Olympiades autem cxxxvi.

His sane suffragatur suo testimonio et Castor Chronographus, ubi breviter de temporibus tractat, hoc pacto ea, quae sequuntur verba, scribens.

Կաստորի վասն Հռոմայեցւոց թագաւորութեանն.

Castoris de Romanorum Regno.

«ԶՀռոմայեցւոց թագաւորս կարգեցաք մի ըստ միոջէ, սկսեալ արարեալ յԵնեայ որդւոյ Անքիսեայ, ըստ ժամանակին յորում զԼատինացւոց թագաւորեաց. եւ հանգուցաք յԱմիւղիոս Սիլուիոս, զոր ազգակն Ռոմիւղոս, որ որդւոյ մօրն Հռեայ էր. Եւ 'ի նոյն

» Romanorum Reges singillatim exposuimus, initium facientes ab Aenea Anchisae filio, quo nempe tempore Latinis ille imperavit; et in Amulium Sylvium deduximus, quem Romulus Rheae matris suae avunculum (Θεῖον) occidit. Iisdem ergo Ro-

յարակարգեսցուք և զայսմիկ. և զայլսն որ յետ նորա ի Հռոմ թագաւորեցին մինչև ցտարկինոս, որ կոչեցաւ ամբարտաւան. և ժամանակն այն է ամաց ՄԼԴ. Յետ որոյ զհիւպատոսն ուրոյն ուրոյն զատուցուք. սկսեալ ի Ղևկիոս յունեայ բրուտեայ, և ի Ղևկիոս տարկինեայ կոլատինեայ. և հանգուցանելով ի մարկոս վաղերիոս մեսաղեայ, և ի մարկոս պիսոնէ, որ կացին հիւպատոսք առ թէոփիլեայ իշխանութեան աթենացւոց. և են նոցա ամք ՆԿԴ. Այս կաստովր.

Եւ արդ՝ պատշաճ է ի սոյնս յաւելուլ և զնոսա՝ որք յուլեայ կայսերէ թագաւորեցան Հռոմայեցւոց կայսրք. և ըստ իւրաքանչիւր ամաց և զհիւպատոսն միաբանութեամբ անուանել. հանդերձ առընթեր զնելով զողոմպիադսն ի միջի կատարելոց.

. . . . . .

(Պակասեն յօրինակիս անուանք կայսերաց, և հիւպատոսաց. զորս գտցես և ի ձեռն յայլ օրինակաց և ի կանոնացս. Զկայսերսն սակայն ի Սոֆի(?). ...)

mulum quoque addemus, caeterosque, qui post eum Romae regnaverunt usque ad Tarquinium cognomento Superbum: tempus autem illud est annorum ccxliv. Postque eos seorsum Consules disponemus, incipientes a Leucio Junio Bruto, et Leucio Tarquinio Collatino [1], et in Marcum Valerium Messalam, et Marcum Pisonem desinentes; qui tempore Theophemi Atheniensium Archontis Consules fuerunt. Sunt autem illis anni ccccLxiv. Haec Castor.

Porro his eos quoque adjicere congruum est, qui a Julio Caesare Romanorum Imperatores fuerunt; atque singulis annis de Consulibus quoque singulis mentionem facere, appositis etiam Olympiadibus interea exactis [2].

. . . . .

(*Lacuna in Codice Armeno.*)

(*Facile tamen suppletur principalis pars lacunae de Imperatoribus ex Canone Armeno Latinoque, una cum Asolico, et Samuele Armenis eclogariis Eusebii, atque D. Hieronymo in serie regum, sequenti tenore.*)

1 Quum inter omnes constet, primos Romae Consules fuisse L. Junium Brutum, et L. Tarquinium Collatinum, qui et Conlatinus a quibusdam dicitur, ideo nomina paululum depravata in cod. Arm. ղևկեայ յունեայ և բրուտեայ ի գրոց. և ի ղևկեայ տարկինեայ կոլատինեայ, paucis litteris mutatis facile restituo ղևկեայ ի ղևկեայ յունեայ բրուտեայ, և ի ղևկեայ տարկինեայ կոլատինեայ. In fastis consularibus a Josepho Mario in lucem editis, ut anno urbis conditae ՄԽԴ. constituitur .L. Junius Brutus Cos. sic et anno 700 Cn. Domitius Calvinus Cos. M. Valerius Mesalla Cos. memorantur. confer et descriptionem Consulum inferius a nobis supplendam ex Idatio. num. ՄԽԴ. etc.

2 Patet lacuna ex anterioribus verbis; successio scilicet Augustorum Romanorum a Julio Caesare usque ad Constantinum Magnum postremo hoc capite deducenda, quo finis primae partis Chronicorum statuendus omnino fuit, ut auctor ipse constanter in Prooemio declaraverat. Vehementer ergo nobis dolendum est non adeo de his rebus neglectis, quorum locum facile supplere possunt studiosi ex innumeris scriptoribus Romanis, sed potius, quod haec lacuna in causa fuerit, ut sequentis quoque partis exordium desideraretur, de quo mox videbis sub principio Canonis.

(

ԻՆՔՆԱԿԱԼՔ ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՈՑ

Ի Յուլիոսէ մինչեւ ցԿոստանդիանոս Մեծ.

[illegible]

IMPERATORES ROMANI

a Julio Caesare ad Constantinum Magnum.

Cajus Julius Caesar ann. iv. mens. 7.
Augustus Caesar ann. lvi. m. 6.
Tiberius ann. xxiii.
Cajus Caligula ann. iii. m. 4.
Claudius ann. xiv. m. 8.
Nero ann. xiii. m. 7.
Vespasianus ann. x.
Titus ann. ii. m. 2.
Domitianus ann. xvi.
Nerva an. i. m. 5.
Trajanus ann. xix. m. 6.
Hadrianus ann. xxi.
T. Antoninus cognomento Pius cum liberis suis Aurelio, et Lucio, ann. xxii. m. 6.
Commodus ann. xiii.
Helvius Pertinax an. i.
Severus ann. xviii.
Antoninus Caracalla ann. vii.
Macrinus an. i.
Antoninus alter ann. iv.
Alexander Mammeae filius ann. xiii.
Maximinus ann. iii.
Gordianus ann. vi.
Philippus ann. vii.
Decius an. i. m. 3.
Gallus, et Volusianus ann. ii. m. 6.
Valerianus, et Gallienus ann. xv.
Claudius an. i. m. 9.
Aurelianus ann. v. m. 6.
Tacitus menses 6.
Florianus dies 88.
Probus ann. vi. m. 4.
Carus cum filiis Carino, et Numeriano, ann. ii.
Diocletianus ann. xx.
(Galerius ann. ii.)
Constantinus . . . Vicennalia, sive vicesimus Constantini annus, qui est primus pacis Ecclesiae.

(Pars Lacunae residua pertinens ad Descriptionem Consulum, potuit occurrere si non ob negligentiam Interpretis, certè ob taedium librarii Armeni, cui non erat facile tantam copiam nominum Occidentalium transcribere sine mendis innumeris. Qui optant supplere, in praesto habent varias collectiones Consulum Latinè editas a Roncallio. tom. II. Chron. Sicut etiam Graecè apud Scaligerum, pag. 248. et seqq. Nihilominus non abs re visum et nobis fuit, sed potius integritati operis magis congruum, sequentem tabulam Consulum, juxta nempe brevius exemplar vulgò Idatio adscriptum, hic adjungere, ab initio usque ad tempus Eusebii nostri: quamvis ipse videatur non semel promittere illos tantum Consules exarare, qui post Julium Caesarem fuerunt.)

FASTI CONSULARES

A principio usque ad vicennalia Constantini Magni Imperatoris.

Anno Urbis conditae 244, vel 245. et Olympiadis LXVII. vel LXVIII. anno 1. sive Ante Christum annis circiter 510. usque ad An. Chr. 326.

1 Brutus, et Collatinus Coss.
2 Publicola, et Lucretius.
3 Publicola II. et Publilius.
4 (Lartius, et Exquilinus.)
5 (Valerius, et Tubertus.)
6 Publicola III. et Lucretius II. An. U. C. 250.
7 Menenius Agrippa, et Postumius.
8 Tricastus, et Vistellinus.
9 Auruncus, et Flavus.
10 Camerinus et Longus.
11 Helva et Geminus.
12 Flavus et Sibilus.
13 Atratinus et Augurinus.
14 Albus et Coelimontanus.
15 Sabinus et Priscus.
16 Coelimont. II. et Vistell. II. U. C. 260.
17 Auruncus II. et Vistell. III.
18 Macrinus et Augurinus.
19 Augurin. II. et Atratius.
20 Camerinus et Fabius.
21 Tullus, et Rufus.
Hi Coss. Romani Protecta dicti sunt.
22 Nautius et Rufus.
23 Tuscus et Sabinus.
24 Rutilius et Vicellinus.
25 Fabius et Maloginensis.
26 Mamercus et Fabius. U. C. 270.
27 Fabius et Volesius.
28 Tertullus et Fabius II.
29 Sabinus et Fugus.
30 Cincinnatus et Fabius III.
31 Rutilius et Fabius IV.
32 Aemilius et Acculinus.
33 Lacnas et Publilius.
34 (Tricostus et Structus.)
35 Nautius et Publicola.
36 Mallius et Furius. U. C. 280.
37 Aemilius et Julius.
38 Pinarius et Fuscus.
39 Sabinus et Capitolinus.
40 Emilius et Valerius.
41 Coelimontanus et Priscus.
42 Capitolinus et Priscus II.
43 Aemilius II. et Bibulanus.
44 Regillianus et Fuscus.
45 (Capitolinus III. et Fabius II.)
46 Priscus et Albus. U. C. 290.
47 (Priscus et Elex.)
48 Tricipitinus et Veturius.
49 Gallus et Camerius.

50 Publicola et Sabinus.
51 Vibulanus et Maloginensis.
52 Nautus et Atratinus.
53 Publilius et Hilarius.
54 Maximus et Verginius.
55 Rogus et Veturius.
56 Capitolinus et Varus. U. C. 300.
57 Festus et Quintillus.
58 Laenas et Capitolinus.
(59) His (vel sine) Coss. Decemviri creati
(60) priores et posteriores an. II.
61 Barbarus et Petitus.
62 Hermenius et Tricostus.
63 Macrinus et Julius.
64 Furius et Capitolinus.
65 Genucius, et Curtius. U. C. 309.
(66) His Coss. Tribuni plebis facti III. anno I.
67 (Mugillanus et Atratinus.)
68 Macrinus et Capitolinus.
69 Vibulanus et Helva.
70 Pacilius et Crassus.
71 Macerinus et Lanatus.
72 Mallius et Capitolinus.
(73) His Coss. item Tribuni plebis III.
(74) an. II.
75 Macrinus et Fidenas.
76 Malaginensis et Crassus.
77 Julius et Verginius.
78 Capitolinus et Carinus. U. C. 320.
(79) His Coss. item Tribuni plebis III.
(80) ann. II.
81 Poenus et Melitenus.
82 Crassus et Julius.
83 Tricipitinus et Fidenas II.
84 Cossus et Poenus.
85 Achillas et Mugillanus.
(86)
(87) His Coss. item Tribuni plebis IV.
(88) annis III.
89 Atratinus et Vibulanus. U. C. 331.
90 Capitolinus et Vibulanus.
(91) His Coss. item Tribuni plebis IV.
(98) annis VIII.
99 Cossus et Medullinus. U. C. 341.
100 Ambustus et Pacilus.
101 Mugilanus et Rutilius.
102 Aemilius et Rusticus.
103 Cassus et Medullinus.
(104 His Coss. item Tribuni plebis IV.
119) et VI. annis XV.
120 Flabus et Camerinus. U. C. 361.
121 Potitus et Capitolinus.
(122 His Coss. item Tribuni plebis creati
140) sunt ann. XVIII. Postea ann. IV. nemo curulis magistratus fuit. Item Tribuni plebis VI.
141 Mamertinus et Lateranus.
142 Genutius et Curtius.
143 Peticus et Galva. U. C. 390.
144 Mamertinus II. et Silla.
145 Achala et Genucius.
146 Stollo et Petinus.
147 (Balbus et Ambustus.)
148 Libo et Lenas.
149 Ambustus et Proculus.
150 Rusticus et Capitolinus.
151 Ambustus II. et Lenas.
152 Potitus et Publicola.
153 (Ambust. III. et Capitolinus.) U. C. 400.
154 (Peticus IV. et Publicola II.)
155 (P. Publicola et Rutilus II.)
156 Roeticus, et Poenus.
157 Scipio et Lenas II.
158 Camillus et Crassus.
159 Corvinus et Lenas.
160 Venox et Torquatus.
161 Corvinus II. et Libo.
162 Rurso et Camerinus.
163 Rutilius et Torquatus II. U. C. 410.
164 Corvinus III. et Coecus.
165 Achala et Rutilius II.
166 Venox II. et Mamertinus.
167 Torquatus III. et Muso.
168 Mamertinus et Seleuus.
169 Camillus et Moenius.
170 Festus et Longus.
171 Crassus et Dulillus.
172 Regulus et Corvinus.
173 Albinus et Galbinus. U. C. 420.
174 (Absque Consulibus An. U. C. 421.)
175 Galbinus et Cossus.
176 Potitus et Marcellus.
177 Crassus et Venox.
178 Mamertinus II. et Decianus.
179 Venox II. et Scipio.
180 Lentulus et Silo.
181 Libonius et Cursor.
182 Camillus et Brutus.
(183) His Coss. tum Dictator creatus Papyrius Cursor, et Magister Equitum Drusus. U. C. 430.
184 *Longus et Ceretanus.*
185 *Cursor et Rullus.*
186 *Galbinus et Balbinus.*
187 *Cursor II. et Philo.*
188 *Papirius et Caeretanus.*
189 *Venox et Flaccinus.*
190 *Barbulus et Bubulcus.*

191 Rutilius et Lenas.
192 Cursor III. et Lenas II.
193 Samnis et Longus. U. C. 440.
194 Cursor IV. et Bubulcus II.
195 Maximus et Muso.
196 Bubulcus III. et Barbula.
197 Rullus et Rutillius.
His Coss. tum Dictator Cursor, et Magister Equitum Bubulcus.
198 Muso II. et Rullus II.
199 Appius Caecus et Violens.
200 Regulus et Albinus.
201 Metellus et Minutius.
202 Sempronius et Fabricius. U. C. 450.
203 Lentulus et Aventensis.
204 Dento et Emilius.
(205) His Coss. item Corvinus Dictator, et Emilius Magister Equitum mensibus VI. deinde fuerunt.
205 Corvinus et Pansa.
206 Porticus et Torquatus.
207 Scipio et Maximus.
208 Rullus III. et Muso III.
209 Claudius II. et Violens II.
210 Rullus IV. et Muso IV.
211 Metellus et Regulus. U. C. 460.
212 Cursor et Maximus.
213 Maximus Gurges, et Bracchus.
214 Metellus II. et Vulbus.
215 (Ruffinus et Dentatus.)
216 Maximus et Noctuus.
217 Cremulus et Albinus.
218 Marcellus et Rutilius.
219 Petitus et Petitus.
220 Lepidus et Caecina.
221 Tacius et Danto. U. C. 470.
222 Dolabella et Maximus.
223 Lucius et Papus.
224 Barbala et Philippus.
225 Laebymnus et Caeruntanus.
226 Caterio et Muso.
227 Lucinius et Papus.
228 Rufinus et Bubulcus.
229 Gurgitus et Clepynus.
230 Benagus et Lentulus.
231 Benagus II. et Merinda. U. C. 480.
232 Licinius et Cambias.
233 Gursor et Maximus.
234 Claudius et Clepsina.
235 (Clepsina et Blasius.)
236 Gallus Sabinus et Piso.
237 Simfronius Sapiens et Rufus.
238 Regulus et Libo.
239 Fabius Pictor et Poeta.
240 Maximus et Vitulus.
241 Theudax et Flaccus. U. C. 490.
242 Maximus et Crassus.
243 Albinus et Vitulus.
244 Flaccus II. et Crassus.
245 Scipio Asina et Duillius.
246 Scipio et Florus.
247 Catacoenus et Paterculus.
248 Regulus et Blaesus.
249 Vulso et Decius.
His Coss. (vel cui) suffectus est Regulus.
250 Paetinus et Paulus.
251 Scipio et Calatinus. U. C. 500.
252 Capito et Blaesus.
253 Cetta et Geminus.
254 Metellus et Papus.
255 Regulus II. et Vulso.
256 Pulcher et Pulcher (vel Paullus.)
257 Cetta II. et Geminus II.
258 Metellus et Buteo.
259 Crassus et Licinius.
260 Buteo II. et Bullus.
261 Torquatus et Blaesus. U. C. 510.
262 Fundolus et Gallus Longus.
263 Catulus et Albinus.
264 Torquatus et Cato.
265 Cento et Tuditanus.
266 Tuncinus et Falco.
267 Gracchus et Falco.
268 (Lentulus et Flaccus.)
269 Claudius Lentulus et Varus.
270 Torquatus et Volbus.
271 Albinus et Rogus. U. C. 520.
272 Maximus et Macho.
273 Lepidus et Balbulus.
274 Mato et Maso.
275 Balbulus II. et Pera.
276 Albinus et Centumalus.
277 Carvilius et Maximus Verus.
278 Flaccus et Regulus.
279 Maximus Messala et Aruntius.
280 Papus et Regulus.
281 Torquatus et Papus. U. C. 530.
282 Flaminius et Philo.
283 Scipio et Marcellus.
284 Scipio Nasica et Rufus.
285 Catulus et Filo.
286 Paulus et Salinator.
287 Scipio et Longus.
288 Geminus et Flaminius.
His Coss. suffectus Regulus.
289 Paulus II. et Varro.
290 Fabius Maximus et Gracchus.
291 Fabius Maximus II. et Marcellus.

292 Maximus et Gracchus. U. C. 541.
293 Pulcher et Flaccus.
294 Galba et Centumalus.
295 Lebyinus et Marcellus.
296 Fabius et Flaccus.
297 Marcellus et Crispinus.
298 Nero et Salinator.
299 Metellus et Filo.
300 Scipio et Crassus dives.
301 Cethegus et Tuditanus. U. C. 550.
302 Caepio et Servilius.
303 Nero et Servilius.
304 Lentulus et Paetus.
305 Galba II. et Cotta.
306 Lentulus et Tappulus.
307 Flaminius et Petus.
308 Cethegus et Rufus.
309 Porphyrius et Marcellus.
310 Festus et Flaccus.
311 Scipio Africanus et Longus. U. C. 560.
312 Merrulla et Hermus.
313 Flaminius et Ahenobarbus.
314 Glabrio et Nasica.
315 Scipio et Lellius.
316 Wulsco et Nobilior.
317 Salinator et Messala.
318 Lepidus et Flaminius.
319 Albinus et Philippus.
320 Pulcher et Tuditanus.
321 Pulcher II. et Licinius. U. C. 570.
322 Labaemis et Marcellus.
323 Pamphilius et Paulus.
324 Cethegus et Pamphilius.
325 Albinus et Piso.
326 Acindynus et Flaccus.
327 Brutus et Vulso.
328 Pulcher et Gracchus.
329 Scipio et Peticus.
330 Lepidus II. et Scaebola.
331 (Albinus et Scevola.) U. C. 580.
332 Albinus et Benas.
333 Laenas et Aelius.
334 Crassus et Longus.
335 Macrinus et Serranus.
336 Philippus et Caepio.
337 Paulus et Crassus.
338 Paetus et Pennus.
339 Gallus et Claudius.
340 Torquatus et Octabius.
341 Torquatus II. et Longinus. U. C. 590.
342 Gracchus et Talina.
343 Scipio Nasica et Figulus.
His Coss. in horum locum, quia vitio creati erant, sufficiuntur Lentulus et Domitius.
344 Messala et Carbo.
345 Gallus et Cethegus.
346 Dolabella et Fulvinus Nobilior.
347 Lepidus et Lenas II.
348 Caesar et Horestes.
349 Lentulus et Figulus.
350 Nasica et Marcellus.
351 Opimius et Albinus. U. C. 600.
352 Nobilior et Lameus.
353 Marcellus II. et Flaccus.
354 Luculus et Albinus.
355 Flamininus et Balbus.
356 Censorinus et Manilius.
357 Albinus et Piso.
358 Scipio Aemilii et Drusus.
359 Lentulus et Numicius.
360 Maximus Aemilius et Mancinus.
361 Galba et Cotta. U. C. 610.
362 Claudius et Metellus.
363 Metellus II. et Maximus.
364 (Caepio et Rufus)
365 Caepio et Laerius.
366 Laenas et Piso.
367 Nasica Sabio et Brutus.
368 Lepidus Porcina et Mancin
369 Philo et Servilius.
370 Flaccus et Piso. U. C. 62
371 Scipio Africanus et Flaccu
372 Scaevola et Calpurnius.
373 Laenas et Rutilius.
374 Crassus et Flaccus.
375 Lentulus et Perperna.
376 Tuditanus et Aquilius.
377 Octavius et Rufus.
378 Longinus et Cinna.
379 Lepidus et Orestes.
380 Hypsaeus et Flaccus.
381 Longinus et Bulcinus. U. C. 630.
382 Metellus et Flamininus.
383 Ahenobardus et Faenius.
384 Opimius et Maximus Aemilius.
385 Manilius et Carba.
386 Metellus et Cotta.
387 Cato et Marciorega (vel Marcius Rex).
388 Metellus Diademeus et Mucius Scaevola.
389 Geta et Maximus Servilianus.
390 Scaurus et Metellus.
391 Balbus et Cato. U. C. 640.
392 Metellus et Carbo.
393 Brutus et Peo.
His Coss. initium belli Jugurthini.
394 Nasica Scipio et Bestia Calpurnius.
395 Rufus et Albinus.
396 Metellus Numidicus et Silanus.

397 Sulpitius et Scaurus.
398 Longinus et Marius.
399 Serranus et Caepio. (Cicero nascitur.)
400 Rufus et Mallius.
401 Marius II. et Fimbria. U. C. 650.
402 Marius III. et Orestes.
403 Marius IV. et Catulelus.
404 Marius V. et Aquilius.
405 Marius VI. et Flaccus.
406 Antonius et Albinus.
407 Metellus Nepos et Titus *Didius*.
408 Lentulus et Crassus.
409 Ahenobardus et Longinus.
410 Crassus et Scaevola.
411 Galba et Ahenobarbus. U. C. 660.
412 Flaccus et Herennius.
413 Pulcher et Perpetna.
414 Philippus et Caesar.
415 Caesar et Lupus.
416 Strabo et Cato.
417 Sylla et Rufus.
418 Octavius et Cinna.
419 Marius VII. et Cinna II. (Salústius nascitur.)
420 Cinna III. et Carbo.
421 Carbo II. et *Scribonius*. U. C. 670.
422 Scipio et Norbanus.
423 Carbo III. et Marius.
424 Diecula (al. M. Tullius) et Dolabella.
425 Sylla et Metellus Pius.
426 Vitias et Pulcher, Claudius et Servilius.
427 Lepidus et Catullus.
428 Brutus et Mamercus.
429 Octavius et Curio.
430 Octavius et Cotta.
431 Lucullus et Micotta. *U. C.* 680.
432 Marcus Lucullus et Cassius Longinus.
433 Cn. Lentulus et Gellius.
434 P. Lentulus et Orestes.
435 Pompejus et Crassus.
436 Hortensius et Metellus. (Vergilius nascitur.)
437 Marcius Rex et Metellus.
438 *Piso* et Galbrio.
439 Bulcatius et Tullus.
440 Cotta et Torquatus.
441 L. Caesar et Figulus. U. C. 690.
442 Cicero et Antoninus. (*bellum* Catilinae.)
443 Silanus et Muraena.
444 Piso Frugi et Messala Niger.
445 Afronius et Metellus *Celer*.
446 C. Caesar et Bibolus.
447 Piso et Gabinius.
448 Lentulus et Metellus Nepos.
449 Marcellinus et Philippus.
450 Pompejus II. et Crassus II.
451 Ahenobardus et Pulcher. U. C. 700.
452 Balbinus et Messala.
453 Pompejus III. et Metellus Scipio.
454 Rufus et Marcellus.
455 Marcellus et Paulus.
456 Lentulus et Marcellus.
(Dehinc et Imperatores Romani.)
457 Caesar II. et Servilius Isauricus.
458 Calenus et Vatinus.
459 Caesar III. et Lepidus.
460 Caesar IV. solus.
461 Caesar V. et Antoninus. U. C. 710.

Deinceps ferè Eusebius recensendos sibi statuerat Consules.

462 Pansa et Hirtius.
463 Lepidus et Planus.
464 Antoninus Pietas et Isauricus. Julius Caesar occiditur a Cassio et Bruto. Post hunc Octavianus Caesar Augustus appellatur.
465 Galbinus II. et Pellinio.
466 Rufus Censorinus et Sabinus.
467 Pulcher et Flaccus.
468 Agrippa et Gallus.
469 Publicola et Nerva Coccejus.
470 Cornificius et Pompejus Magnus.
471 Antoninus II. et Libo. U. C. 720.
472 Octavianus Augustus II. et Paulus.
473 (Ahenobarbus et Sosius.)
474 Octav. Augustus III. et Cosbilius.
475 Octavianus IV. et Crassus.
476 Octavianus V. et Pulcher.
477 Octavianus VI. et Agrippa.
478 Octavianus VII. et Agrippa II.
479 Octavianus VIII. et Taurus.
480 Octavianus IX. et *Silanus*.
481 Octavianus X. et Flaccus. U. C. 730.
482 Octavianus XI. et *Piso*.
483 Aeserninus et Aruntius, (*vel*) Celsus et Hiberus.
484 Lollius et Lepidus.
485 Apulejus et Nerva.
486 Saturninus et Lucretius Cinna.
487 Duo Lentuli.
488 Fornicius et Silvanus.
489 Domitius Scipio et Ahenobarbus.
490 Libo et Piso.
491 Crassus et Lentulus. U. C. 740.
492 Nero et Varus.

493 Messala et Quirinus. Robelius et Saturninus.
494 Maximus et Tubero.
495 Africanus et Maximus.
496 Drusus et Crispinus.
497 Censorinus et Gallius.
498 Nero II. et Piso II.
499 Balbus et Vetus.
500 Octavianus XII. et Sylla.
501 Sabinus et Rufinus. U. C. 750.
502 Lentulus et Messallinus. U. C. 751.
503 Octavianus XIII. et Silanus. U. C. 752.
(JESUS CHRISTUS. D. N. nascitur, al. duobus annis prius, vel posterius.)
504 Lentulus et Piso. U. C. 753.
1 *Aera Vulg.* Caesar et Lucius Paulus.
2 Vindicius et Varus.
3 Lamia et Servilius.
4 (Aelius Cato et Saturninus.)
5 Magnus Pompejus et Valerius.
6 Lepidus et Aruntius, (Caesar, et Capito.)
7 Creticus et Nerva.
8 Camillus et Quintilianus.
9 Camerus et Sabinus.
10 Dolabella et Salinus.
11 Lepidus et Taurus.
12 Germanicus Caesar et Capito.
13 Flaccus et Silanus.
14 Duo Sexti, Pompejus Magnus et Apulejus.
15 Brutus et Flaccus.
16 Taurus et Libo.
17 Crassus et Rufus.
18 Tiberius Caesar II. et Drusus Germanicus II.
19 Silanus et Balbus.
20 Messala et Gratus.
21 Tiberius Caesar III. et Drusus Germanicus III.
22 Agrippa et Galba.
23 Pollio et Vetus.
24 Cethegus et Varus.
25 Agrippa II. et Lentulus Galva.
26 Getulius et Sabinus.
27 Crassus et Piso.
28 Silanus et Nerva.
29 Rufus et Rebellio.
30 Vinicius et Longinus Cassius.
31 Tiberius Caesar IV. solus.
32 Aruntius et Ahenobarbus.
33 Galla Libelus et Sylla.
34 Persicus et Vitellio-Pulus.
35 Gallus et Nonnianus.
36 Emilianus et Plautius.
37 Proculus et Nigrinus.
38 Julianus et Asprenas.
39 Caesar II. et Caesianus.
40 Caesar III. solus.
41 Caesar IV. et Antoninus.
42 Claudius II. et Larbus (vel Largus).
43 Claudius III. et Vitellius.
44 Crispus II. et Taurus.
45 Vinitius et Corvinus.
46 Asiaticus et Silanus.
47 Claudius IV. et Vitellius III.
48 Vitellius IV. et Publicola.
49 Verianus et Gallus.
50 Vetus et Nervinianus.
51 Claudius et Orfitus.
52 Sylla et Cato.
53 Silanus et Antoninus.
54 Marcellus et Aviola.
55 Nero et Vetus.
56 Saturninus et Scipio.
57 Nero II. et Piso.
58 Nero III. et Messala Corvinus.
59 Appronianus et Capito.
60 Nero IV. et Lentulus.
61 Lucius, et Turpinianus.
62 *Marius et Gallus*,
63 Rufus et Regula.
64 Crassus et Bassus.
65 Helva et Vestinus.
66 Telesinus et Paulinus.
67 Capito et Rufus.
68 Italicus et Trabalus.
69 Galba II. et Titus Rufinus.
70 Vespasianus II. solus.
71 Vespasianus III. et Nerva.
72 Vespasianus IV. et Titus II.
73 Domitianus II. et Messalinus.
74 Vespasianus V. et Titus III.
75 Vespasianus VI. et Titus IV.
76 Vespasianus VII. et Titus V.
77 Vespasianus VIII. et Domitianus III.
His Coss. Judaei pervicti sunt.
78 (Commodus, et Priscus.)
79 Vespasianus IX. et Titus VI.
80 Titus VII. et Domitianus IV.
81 Galva et Pollio.
82 Domitianus V. et Sabinus.
83 Domitianus VI. et Rufus.
84 Domitianus VII. et Sabinus II.
85 Domitianus VIII. et Fulvius.
86 Domitianus IX. et Dolabella.
87 Domitianus X. et Saturninus.
88 Domitianus XI. et Rufus.
89 Fulvius et Atratinus.
90 Domitianus XII. et Nerva II.

91 Glabrio et Trajanus.
92 Domitianus xiii. et Saturninus.
93 Pompejanus et Priscinus.
94 Asprenas et Lateranus.
95 Domitianus xiv. et Clemens.
96 Valens et Vetus.
97 Nerva iii. et Rufus iii.
98 Nerva iv. et Trajanus ii.
99 Palma et Senecio.
100 Trajanus iii. et Pontinus.
101 Trajanus iv. et Petus.
102 Severianus et Sura.
103 Trajanus v. et Maximus.
104 Suburanus ii. et Marcellus.
105 Candidus ii. et Quadratus.
106 Commodus et Cerealis.
107 Sura iii. et Senecio ii.
108 Gallus et Bradua.
109 Palma ii. et Tullus.
110 Orfitus et Priscianus.
111 Piso et Julianus.
112 Trajanus vi. et Africanus.
113 Celsus ii. et Priscianus ii.
114 Malea et Volcinus.
115 Messala et Pedo.
116 Elianus et Vetus.
117 Apronianus et Niger.
118 Hadrianus et Salinator.
119 Hadrianus ii. et Rusticus.
120 Severus ii. et Fulgus (vel Fulvus).
121 Verus ii. et Augur.
122 Aviola et Pansa.
123 Apronianus et Panpinus.
124 Glabrio et Torquatus.
125 Asiaticus et Aquilinus.
126 Verus iii. et Ambigulus.
127 Titianus et Gallicanus.
128 Torquatus et Libo.
129 Marcellus et Celsus.
130 Catallinus et Libo.
131 Pontianus et Rufus.
132 Augurinus et Sergianus.
133 Hiberus et Sisenna.
134 Severus iii. et Varus.
135 Pontianus et Aquilinus Rufus.
136 Commodus et Pompejanus.
137 Caesar ii. et Balbinus.
138 Camerinus et Niger.
139 Antoninus ii. et Praesens.
140 Antoninus iii. et Aurelius.
141 Severus et Silvanus.
142 Rufinus et Quadratus.
143 Torquatus et Herdor.
144 Avitus et Maximus.
145 Antoninus iv. et Aurelius ii.
146 Clarus et Severus.
147 Largus et Messalinus.
148 Torquatus et Julianus.
149 Orfitus et Priscus.
150 Glabrio et Vetus.
151 Gordianus et Maximus.
152 Glabrio ii. et Humillius.
153 Praesens et Rufinus.
154 Commodus et Lateranus.
155 Severus et Sabinianus.
156 Silvanus et Augurinus.
157 Barbatus et Regulus.
158 Tullus et Sacerdos.
159 Quintillus et Priscus.
160 Bradua et Verus.
161 Antoninus v. et Aurelius Augusti.
162 Rufinus et Aequilinus.
163 Laelianus et Pastor.
164 Macrinus et Celsus.
165 Orfitus et Pudens.
166 Pudens et Pollio.
167 Verus iii. et Quadratus.
168 Apronianus et Paulus.
169 Priscus et Apollinaris.
170 Cethegus et Clarus.
171 Severus et Herennianus.
172 Orfitus et Maximus.
173 Severus ii. et Pompejanus.
174 Gallus et Flaccus.
175 Piso et Julianus.
176 Pollio et Aper.
177 Commodus et Quintillus.
178 Orfitus et Rufus.
179 Commodus ii. et Verus.
180 Praesens et Condianus.
181 Commodus iii. et Byrrus.
182 Mamertinus et Rufus.
183 Commodus iv. et Victorinus.
184 Marullus et Aelianus.
185 Maternus et Bradua.
186 Commodus v. et Glabrio.
187 Crispinus et Aelianus.
188 Fuscianus et Silanus.
189 Duo Silani.
190 Commodus vi. et Septimianus.
191 Apronianus et Bradua.
192 Commodus vii. et Pertinax.
193 Flacco et Clarus.
194 Severus ii. et Albinus.
195 Tertullus et Clemens.
196 Dexter et Priscus.
197 Lateranus et Rufinus.
198 Saturninus et Gallus.

199 Anullinus et Fronto.
200 Severus II. et Victorinus.
201 Mucianus et Fabianus.
202 Severus III. et Antoninus.
203 Plautianus II. et Geta.
204 Chilo et Libo.
205 Antoninus II. et Geta II.
206 Albinus et Emilianus.
207 Aper et Maximus.
208 Antoninus III. et Geta III.
209 Pompejanus et Avitus.
210 Faustinus et Rufinus.
211 Gentianus et Bassus.
212 Duo Aspri.
213 Antoninus IV. et Balbinus.
214 Messala et Sabinus.
215 Laetus et Cerealis.
216 Sabinus et Anullinus.
217 Praesens et Extricatus.
218 Antoninus et Adventus.
219 Antoninus II. et Sacerdos.
220 Antoninus III. et Comazon.
221 Gratus et Seleucus.
222 Antoninus IV. et Alexander.
223 Maximus II. et Aelianus.
224 Fabianus et Crispinus.
225 Fuscianus et Dexter.
226 Alexander II. et Marcellus.
227 Albinus et Maximus.
228 Modestus et Probus.
229 Alexander III. et Dio.
230 Agricola et Clemens.
231 Pompejanus et Pelignianus.
232 Lupus et Maximus.
233 Maximus et Paternus.
234 Maximus II. et Urbanus.
235 Severus et Quintianus.
236 Maximus III. et Africanus.
237 Perpetuus et Cornelianus.
238 Pius et Pontianus.
239 Gordianus et Aviola.
240 Albinus et Venustus.
241 Gordianus II. et Pompejanus.
242 Atticus et Praetextatus.
243 Arrianus et Papus.
244 Peregrinus et Aemilianus.
245 Philippus et Titianus.
246 Praesens et Albinus.
247 Philippus II. et Philippus.
248 (Philippus III. et Philippus II.)
249 Aemilianus et Aquilinus.
250 Decius II. et Gratus.
251 Decius III. et Decius Caesar.
252 Gallus II. et Volusianus.
253 Volusianus II. et Maximus.
254 Valerianus II. et Gallienus.
255 Valerianus III. et Gallienus II.
256 Maximus et Glabrio.
257 Valerianus IV. et Gallienus III.
258 Tuscus et Bassus.
259 Aemilianus et Bassus.
260 Secularis et Donatus.
261 Gallienus IV. et Volusianus.
262 Gallienus V. et Faustinianus.
263 Albinus et Dexter.
264 Gallienus VI. et Saturninus.
265 Valerianus V. et Lucillus.
266 Gallienus VII. et Sabinillus.
267 Paternus et Arcesilaus.
268 Paternus II. et Marinianus.
269 Claudius et Paternus.
270 Antiochianus et Orfitus.
271 Aurelianus et Bassus.
272 Quietus et Valdumianus.
273 Tacitus et Placidianus.
274 Aurelianus II. et Capitolinus.
275 Aurelianus III. et Marcellinus.
276 Tacitus II. et Aemilianus.
277 Probus et Paulinus.
278 Probus II. et Lupus.
279 Probus III. et Paternus.
280 Messala et Gratus.
281 Probus IV. et Tiberianus.
282 Probus V. et Victorinus.
283 Carus et Carinus.
284 Carus II. et Numerianus.
285 Dioclitianus II. et Aristobulus.
286 Maximus II. et Aquilinus.
287 Dioclitianus III. et Maximianus.
288 Maximianus II. et Ianuarius.
289 Bassus et Quintianus.
290 Dioclitianus IV. et Maximianus III.
291 Tiberianus et Dio.
292 Annibalianus et Asclepiodotus.
293 Dioclitianus V. et Maximianus IV.
294 Constantius et Maximianus.
295 Fuscus et Anulinus.
296 Dioclitianus VI. et Constantius II.
297 Maximianus V. et Maximianus II.
298 Faustus II. et Gallus.
299 Dioclitianus VII. et Maximianus VI.
300 Constantius III. et Maximianus III.
301 Titianus II. et Nepotianus.
302 Constantius IV. et Maximianus IV.
303 Dioclitianus VIII. et Maximianus VII.
(Persecutio Christianorum, sive Acta Martyrum.)
304 Dioclitianus IX. et Maximianus VIII.

305 Constantius v. et Maximianus v.
306 Constantius vi. et Maximianus vi.
307 Maximianus ix. et Constantinus.
308 Maximianus x. et Maximianus.
(Maxentius et Romulus.)
309 Maxentius ii. et Romulus ii.
310 Maxentius iii. solus.
311 Rufinus et Volusianus.
312 Constantinus ii. et Licinius ii.
313 Constantinus iii. et Licinius iii.
314 Volusianus ii. et Annianus.
315 Constantinus iv. et Licinius iv.
316 Sabinus et Rufinus.
317 Gallicanus et Bassus.
318 Licinius v. et Crispus Caesar.
319 Constantinus v. et Licinius Caesar.
320 Constantinus vi. et Constantinus Caesar.
321 *Crispus ii. et Constantinus ii.*
322 Probianus et Julianus.
323 Severus et Rufinus.
324 Crispus iii. et Constantinus iii.
325 Paulinus et Julianus.
326 Constantinus vii. et Constantinus Caesar iv.
(Januarius et Justus.)
Vicennalia Constantini Augusti.

FINIS

PRIMAE PARTIS

CHRONICI EUSEBIANI.

ՎԱԽՃԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՔՐՈՆԻԿՈՆԻՆ ԵՒՍԵԲԵԱՅ.

INDEX XV. REGNORUM

De quibus egit Eusebius in Prima Chronici Parte divisa in Quinque Capita in genere.

Haec probat etiam illud, quod dicturus est Eusebius in Prologo Canonis juxta Interp. Hieronym. » In priori libello (vel libro) quasi quandam materiam futuro operi, omnium mihi Regum tempora praenotavi, Chaldaeorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebraeorum, Aegyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedaemoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt. (adde ex Gr.) simul fiunt XV. (regna) «.